

En tioårig grundskola

– Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundskärskolan, specialskolan och sameskolan

BETÄNKANDE AV
UTREDNINGEN OM
EN TIOÅRIG GRUNDSKOLA

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2021:33

En tioårig grundskola

Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan,
grundsärskolan, specialskolan och sameskolan

*Betänkande av
Utredningen om en tioårig grundskola*

Stockholm 2021

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

SOU 2021:33

SOU och Ds finns på regeringen.se under Rättsliga dokument.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

Information för dem som ska svara på remiss finns tillgänglig på regeringen.se/remisser.

Layout: Kommittéservice, Regeringskansliet

Omslag: Elanders Sverige AB

Tryck och remisshantering: Elanders Sverige AB, Stockholm 2021

ISBN 978-91-525-0090-3 (tryck)

ISBN 978-91-525-0091-0 (pdf)

ISSN 0375-250X

Till statsrådet och chefen för Utbildningsdepartementet

Regeringen beslutade den 5 mars 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs. Utredningen benämns Utredningen om en tioårig grundskola (U 2020:02).

Samma dag förordnades avdelningschefen Eva Durhán som särskild utredare. Som huvudsekreterare i utredningen anställdes fr.o.m. den 5 mars samordnaren Jenny Kallstenius. Som sekreterare i utredningen anställdes fr.o.m. den 5 mars ämnesrådet Lars Olof Mikaelsson, fr.o.m. den 12 juni juristen Alexandra Lundvik, fr.o.m. den 1 oktober juristen Sofia Kalin, samt fr.o.m. den 7 oktober förbundsjuristen Kristina Söderberg. Lars Olof Mikaelsson entledigades på egen begäran fr.o.m. den 1 januari 2021. Som sekreterare i utredningen anställdes även seniora utredaren Ingrid Lindskog under tidsperioden den 22–26 juni samt den 10 augusti–1 september 2020, samt f.d. avdelningschefen Ragnar Eliasson under tidsperioden 1–26 februari 2021.

Som experter och sakkunniga i utredningen förordnades den 19 maj 2020 kanslirådet Mattias Ahlquist från Utbildningsdepartementet, departementssekreteraren Kristina Ingemarsdotter Persson från Finansdepartementet, departementssekreterare Christina Ridderman Karlsson från Utbildningsdepartementet, ämnesrådet Christer Tofténus från Utbildningsdepartementet, enhetschefen Helena Car från Skolverket, enhetschefen Andreas Gydingsgård

från Skolinspektionen, enhetschefen Sabina Islamovic från Specialpedagogiska skolmyndigheten samt skolchef AnnaKarin Länta från Sameskolstyrelsen. Lars Olof Mikaelsson förordnades att vara sakkunnig i utredningen fr.o.m. den 1 januari 2021. Kristina Ingemarsdotter Persson entledigades från uppdraget att vara sakkunnig den 16 februari 2021 och Erik Mellsjö förordnades fr.o.m. den 16 februari 2021.

Härmed överlämnas Utredningen om en tioårig grundskola sitt betänkande *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan* (SOU 2021:33). Uppdraget är härmed slutfört.

Stockholm i april 2021

Eva Durhan

/Jenny Kallstenius
Sofia Kalin
Alexandra Lundvik
Kristina Söderberg

Innehåll

Sammanfattning	15
Summary	25
Lättläst sammanfattning	37
1 Författningsförslag	47
1.1 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).....	47
1.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)	49
1.3 Förslag till lag om ändring i lag (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)	98
1.4 Förslag till förordning om förenklad prövning av enskilda huvudmäns godkännanden.....	99
1.5 Förslag till förordning om statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet.....	101
1.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (1970:340) om skolskjutsning.....	105
1.7 Förslag till förordning om ändring av högskoleförordning (1993:100)	106
1.8 Förslag till förordning om ändring i förordning (SKOLSFS 2010:250) om läroplan för specialskolan	125
1.9 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:7) om dansarutbildning.....	126

1.10	Förslag till förordning om ändring i skolförordning (2011:185)	128
1.11	Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.....	143
1.12	Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarexamen ...	188
1.13	Förslag till förordning om ändring i förordning (2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet.....	190
1.14	Förordning om ändring i förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.....	192
1.15	Förslag till ändring i förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av lärare.....	193
1.16	Förslag till ändring i förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av lärare.....	195
2	Uppdraget, genomförandet och betänkandets disposition	197
2.1	Uppdrag	197
2.2	Utredningens arbete.....	197
2.3	Disposition.....	200
3	Gällande rätt	201
3.1	Övergripande reglering av skolväsendet	201
3.1.1	Barnkonventionen som svensk lag.....	202
3.1.2	Andra för utredningens uppdrag särskilt relevanta konventioner och bestämmelser	204
3.2	De obligatoriska skolformerna.....	205
3.3	Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg.....	208

3.4	Skolplikt och rätt till utbildning	210
3.5	Några grundläggande bestämmelser i skollagen	212
3.6	Syftet med utbildningen	213
3.7	Läroplanerna och regleringen av ämnen, ämnesområden, kursplaner och timplaner	215
3.8	Extra anpassningar och särskilt stöd.....	219
3.9	Utvecklingssamtal och IUP	221
3.10	Modersmål och nationella minoritetsspråk.....	222
3.11	Övriga bestämmelser i skollagen och skolförordningen	223
3.12	Godkännande av enskilda huvudmän	223
3.13	Behörighet att undervisa.....	224
4	Utgångspunkter för utredningens arbete	227
4.1	Historisk tillbakablick	227
4.1.1	Förskoleklass som en egen skolform	227
4.1.2	Förskoleklassen i 2010 års skollag och läroplaner	228
4.1.3	Införandet av skolplikt från sex års ålder och obligatorisk förskoleklass	229
4.1.4	Skolinspektionens kvalitetsgranskning av förskoleklassen.....	230
4.1.5	Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser	231
4.1.6	Skolverkets obligatoriska kartläggningsmaterial och nationella bedömningsstöd	232
4.2	Nulägesbild.....	233
4.2.1	Elever i förskoleklass.....	233
4.2.2	Sexåringar	234
4.2.3	Personal i arbete med elever i förskoleklass.....	237
4.2.4	Kostnad per barn och elev.....	244
4.2.5	Skolenheter med förskoleklass	245

4.2.6	Resultat av Skolinspektionens skolenkät VT 2020.....	247
4.2.7	Skolinspektionens kvalitetsgranskning av arbetet med garantin för tidiga stödsatser i förskoleklassen.....	249
4.3	Skolstart och utbildning för sexåringar – nordisk jämförelse	250
4.4	Aktuell forskning om utbildning för barn i skolstartsåldern.....	256
4.5	Utredningens sammanfattade utgångspunkter och reflektioner gällande uppdraget.....	262
4.5.1	Med barnets bästa i fokus	262
4.5.2	Viktigt att värna intentionen bakom införandet av förskoleklassen och skolplikt från sexårsålder.....	263
4.5.3	Tydligare mål och fokus på läs- och skrivinlärning samt grundläggande matematiska förmågor	264
4.5.4	En reform för stärkt kvalitet i undervisningen och ökad likvärdighet.....	266
5	Lågstadiet ska utökas med en ny årskurs 1.....	269
5.1	Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1	269
5.2	Det nya lågstadiets innehåll och utformning.....	274
5.2.1	Utbildningens syfte.....	274
5.2.2	Undervisning i ämnen och ämnesområden	278
5.2.3	Den garanterade undervisningstiden i nya årskurs 1 ska vara tre timmar per skoldag och timplanerna ska utökas	281
5.2.4	Ändringar i läroplaner.....	285
5.2.5	Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska, svenska som andraspråk och matematik för blivande årskurs 2(3).....	289
5.2.6	Kunskapskrav i nya årskurs 4(5), 7(8) och 10(11).....	293

5.2.7	Obligatorisk kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande i nya årskurs 1	294
5.2.8	Obligatoriska bedömningsstöd för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning i nya årskurs 2(3)	296
5.2.9	Nationella prov i årskurs 4(5), 7(8) och 10(11) ..	297
5.2.10	Garantin för tidiga stödsatser	299
5.2.11	Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan	301
5.3	Skolplikt och mottagande.....	303
5.3.1	Skolplikten inträder vid sex års ålder.....	303
5.3.2	Mottagandet till grundskolan, specialskolan och sameskolan i nya årskurs 1	306
5.4	Särskilt om övergången mellan förskola och skola.....	313
5.4.1	Övergångar mellan skolformer	313
5.4.2	Gällande bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt	316
5.4.3	Information vid övergång mellan förskola och skola	320
5.4.4	Samverkan vid övergångar.....	324
5.5	Överväganden gällande vissa andra bestämmelser.....	325
5.5.1	Modersmålsundervisning	325
5.5.2	Särskilt stöd.....	328
5.5.3	Definition av nyanlända och vissa andra elever ...	332
5.5.4	Disciplinära åtgärder.....	333
5.5.5	Fjärrundervisning	337
5.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	339
5.6.1	Ikraftträdande- och tillämpningsbestämmelser...	339
5.6.2	Befintliga godkännanden av enskilda huvudmän.....	341
5.6.3	Elevers rätt att fortsätta vid samma skolenhet....	347
5.6.4	Elevers rätt att fortsätta efter färdighetsprov.....	348
5.6.5	Elever som mottagits i förskoleklassen.....	349
5.6.6	Tystnadsplikt enligt skollagen	350
5.6.7	Sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen, OSL.....	350

6	Behörighet, behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling.....	353
6.1	Gällande bestämmelser om behörighet.....	353
6.1.1	Hur kan en förskollärare bli behörig att undervisa i grundskolan eller motsvarande skolformer?	356
6.1.2	Jämförelse mellan förskolläraryxamen och grundläraryxamen.....	359
6.1.3	Sammanfattning och slutsats.....	362
6.2	Behörighet att undervisa i nya lågstadiet	363
6.2.1	De bestämmelser som gäller för behörighet i lågstadiet ska fortsättningsvis gälla.....	363
6.2.2	Vissa förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan under fem år	365
6.2.3	Vissa förskollärare och lärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan under åtta respektive fem år.....	367
6.2.4	Vissa förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i specialskolan under fem år	371
6.2.5	Förskollärare med specialläraryxamen som bedriver undervisning som avser särskilt stöd.....	373
6.2.6	Sammanfattning och slutsats.....	374
6.3	Vissa förskollärare ska få fler möjligheter att bli behöriga att undervisa i lågstadiet	375
6.3.1	Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 grundskolan och sameskolan.....	376
6.3.2	Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan	379
6.3.3	Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 i specialskolan....	381
6.3.4	Kompletterande utbildning ska ge behörighet i ämnen i årskurs 1–4 i grundskolan och sameskolan.....	384

6.3.5	Kompletterande utbildning och behörighet i ämnen i årskurs 1–4 i grundsärskolan	387
6.3.6	Kompletterande utbildning ska ge behörighet i ämnen i årskurs 1–5 i specialskolan	389
6.3.7	Förskollärare med speciallärarexamen.....	390
6.3.8	Sammanfattning av utredningens förslag.....	391
6.4	Utformningen av behörighetsgivande fortbildning.....	392
6.4.1	Utredningens överväganden gällande utformning av fortbildningen	393
6.4.2	Utbildning för behörighet i årskurs 1 och 2	396
6.4.3	Utbildning för behörighet i ämnen i årskurs 1–4	400
6.4.4	Statsbidrag för fortbildning av förskollärare	402
6.5	Kompetensutvecklande insatser för lärare m.fl.....	405
6.6	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	407
6.6.1	Ikraftträdande.....	407
6.6.2	Befintliga lärarlegitimationer	408
6.6.3	Högskoleförordningen.....	409
7	Genomförande och utvärdering av reformen.....	411
7.1	Reformens genomförande.....	411
7.1.1	De nya bestämmelserna tillämpas från och med läsåret 2026/27.....	411
7.1.2	En nationellt samlad implementering.....	413
7.1.3	Uppdrag till skolmyndigheterna.....	417
7.1.4	Stöd till huvudmännens lokala implementering	420
7.1.5	Statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet	421
7.2	Utvärderingsplan.....	424
7.2.1	Överväganden gällande utvärdering av reformen	424
7.2.2	Kontinuerlig uppföljning under implementeringen.....	432
7.2.3	Processutvärdering av reformens olika delmoment	433
7.2.4	Reformutvärdering	434

8	Konsekvenser av utredningens förslag.....	437
8.1	Krav på konsekvensanalysen.....	437
8.2	Utredningens förslag i korthet	438
8.3	Vilka är berörda av utredningens förslag?.....	441
8.4	Samhällsekonomiska konsekvenser.....	443
8.5	Konsekvenser för barn och elever	448
8.5.1	Barn och elever som berörs av förslagen	448
8.5.2	Förslag med konsekvenser för elever.....	449
8.5.3	Konsekvenser för elever med funktionsnedsättning.....	452
8.6	Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen.....	454
8.7	Ekonomiska konsekvenser för kommunerna	456
8.8	Konsekvenser för staten.....	467
8.8.1	Ekonomiska konsekvenser för staten	467
8.8.2	Konsekvenser för Skolverket	469
8.8.3	Konsekvenser för Skolinspektionen	472
8.8.4	Ekonomiska konsekvenser för Specialpedagogiska skolmyndigheten.....	473
8.8.5	Ekonomiska konsekvenser för Sameskolstyrelsen	475
8.8.6	Konsekvenser för universitet och högskolor	476
8.8.7	Konsekvenser för pågående statsbidrag.....	477
8.8.8	Finansiering	479
8.9	Konsekvenser för enskilda huvudmän	482
8.9.1	Särskilt om godkännanden för enskilda huvudmän	484
8.10	Organisatoriska och pedagogiska konsekvenser	488
8.11	Konsekvenser för lärarförsörjningen och lärare	491
8.12	Konsekvenser för jämställdhet	496
8.13	Konsekvenser för integration	499
8.14	Övriga konsekvenser.....	501
8.14.1	Konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU.....	501

8.14.2	Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet.....	501
8.14.3	Konsekvenser för personlig integritet och dataskydd.....	501
8.14.4	Konsekvenser för brottslighet och det brottsförebyggande arbetet.....	503
9	Författningskommentar	505
9.1	Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen.....	505
9.2	Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800).....	505
	Referenser	539
Bilagor		
Bilaga 1	Kommittédirektiv 2020:24	551
Bilaga 2	Nordiska jämförelser	563
Bilaga 3	Forskningsöversikt	579
Bilaga 4	Konsekvenser av införande av en tioårig grundsärskola – intervjustudie.....	633

Sammanfattning

Utredningen om en tioårig grundskola (2020:02) överlämnar härmed sitt betänkande *En tioårig grundskola – Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan*, SOU 2021:33.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå hur en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till en ny årskurs 1. Det övergripande syftet med utredningens förslag ska enligt direktivet vara att stärka kunskapsresultaten. Detta genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har.

Utgångspunkter för utredningens arbete

Förskoleklassen infördes den 1 januari 1998 som en egen skolform. Avsikten var bl.a. att underlätta en verksamhetsmässig integration mellan förskolan och skolan. Regeringens intention med förskoleklassen var att ge alla elever möjlighet att delta i en tioårig pedagogisk verksamhet för att därmed ge goda förutsättningar för lärande och utveckling, samt möjlighet att nå kunskapsmålen i grundskolan.

De senaste åren har flera reformer genomförts i syfte att förbättra styrningen av förskoleklassen. Förskoleklassen fick ett särskilt avsnitt i läroplanerna 2016. Sedan den 1 juli 2019 gäller även garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Det finns dock fortfarande stora skillnader i styrningen av utbildningen i förskoleklassen respektive grundskolan och motsvarande skolformer. Undervisningen i förskoleklassen ges inte i ämnen och skolformen omfattas inte av några kunskapskrav, även om det numera framgår av läroplanen att under-

visningen ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att gälla i de efterföljande skolformerna. Förskoleklassen omfattas inte heller av bestämmelsen om att eleverna ska ges strukturerad undervisning för att skapa förutsättningar för eleverna att nå kunskapskraven. Rätten till extra anpassningar och särskilt stöd gäller i förskoleklassen, men inte på ett sätt som helt motsvarar systemet i grundskolan och övriga obligatoriska skolformer.

Utredningen anser att det är viktigt att bibehålla intentionen som låg bakom inrättandet av förskoleklassen (prop. 1997/98:6). Denna intention återfinns även i förarbetet till 2010 års skollag (prop. 2009/10:165). Där betonas att undervisningen i förskoleklassen ska kännetecknas av en kombination av förskolans och grundskolans arbetsätt och pedagogik, i syfte att stimulera barnens utveckling och lärande.

Utbildningen för elever i nya årskurs 1 behöver fortsatt präglas av en variation av arbetsätt och arbetsformer, där lek och rörelse är en naturlig integrerad del av skoldagen, samtidigt som elevernas tidiga läs- och skrivutveckling samt utvecklande av grundläggande matematiska förmågor ges mer utrymme. Utredningen menar även att det är viktigt, utifrån ett likvärdighets- och barnrättsperspektiv, att säkerställa att detta gäller för alla elever, oavsett om de tillhör grundskolans, grundsärskolans, specialskolans eller sameskolans målgrupp.

Det finns tre avgörande komponenter som behövs för att få detta till stånd: ändringar i skolförfattningarna, fortbildning och kompetensutveckling, samt stöd för huvudmännens lokala implementering. För att kunna realisera intentionen att förskolans och grundskolans pedagogik och arbetsätt ska komplettera varandra i den nya första årskursen behöver bl.a. läroplanerna och kursplanerna för samtliga berörda skolformer ändras för att understödja detta. Därutöver är det viktigt att anpassa regelverket så att det understödjer och möjliggör en väl fungerande övergång mellan förskola och skola, vid behov övergångar mellan olika skolformer, samt kontinuitet och progression i elevernas lärande och utveckling. Vidare behöver det säkerställas att de som ska arbeta i nya årskurs 1 har den behörighet och kompetens som krävs för att på bästa sätt ta emot barnen från förskolan, såväl som adekvata kunskaper i tidig läs- och skrivinläring och grundläggande matematik – både avseende ämneskunskaper och ämnesdidaktik. Det är också viktigt med stöd till huvudmännens

implementeringsarbete och att stärka den lokala förändringskapaciteten.

Utredningens föresats är att förslagen som lämnas ska stärka förutsättningarna för att alla elever ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och att grunden till detta ska läggas under de tidiga skolåren. De förslag och bedömningar som redovisas i betänkandet handlar både om att bibehålla och utveckla rådande system.

Lågstadiet ska utökas med en ny årskurs 1

Utredningen föreslår att förskoleklassen upphör som egen skolform och att grundskolan och motsvarande skolformer utökas med ett år genom en ny första årskurs. Det första året i det obligatoriska skolväsendet kommer därmed inte att utgöras av förskoleklass utan av en första årskurs i lågstadiet. Därmed blir grundskolan tioårig, grundsärskolan tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig.

Utredningens förslag innebär sammanfattningsvis:

- Grundskolan kommer att ha tio årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.
- Grundsärskolan kommer att ha tio årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.
- Specialskolan kommer att ha elva årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–5, mellanstadiet av årskurs 6–8 och högstadiet av årskurs 9–11.
- Sameskolan kommer att ha sju årskurser som indelas i lågstadium och mellanstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7. Därefter går eleverna över till grundskolan, där de börjar i årskurs 8 i högstadiet.

Det nya lågstadiets innehåll och utformning

Syftet med utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer ska vara oförändrat och ska enligt utredningens förslag även gälla för nya årskurs 1. Bestämmelserna om strukturerad undervisning i ämnen i grundskolan, specialskolan och sameskolan, samt i ämnen och ämnesområden i grundsärskolan, ska gälla nya årskurs 1.

Utredningen bedömer att det är av stor betydelse att de arbetsätt och den pedagogik som präglat förskoleklassen sedan den bildades 1998 också har sin givna plats i nya årskurs 1. Utbildningen i nya årskurs 1 bör därmed integrera förskolans och grundskolans arbetsätt och pedagogik.

Den garanterade undervisningstiden i lågstadiet ska utökas med 534 timmar, vilket motsvarar tre timmar undervisning per skoldag i nya årskurs 1. Skolverket bör få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av den utökade undervisningstiden i ämnen. Dessa timmar bör till övervägande del användas för undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik, med betong på den tidiga läs, skriv- och matematikinläringen. Vikten av de praktisk-estetiska ämnena, såsom bild, musik och slöjd, samt fysisk aktivitet och rörelse för de yngre barnen bör även återspeglas i timplanen för lågstadiet. När det gäller grundsärskolans timplan för inriktningen tränings-skolan bör Skolverket få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av undervisningstid i ämnesområden.

Skolverket ska vidare ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner på så sätt att det bör framgå att det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, samt skapande. Undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetsätt – men även ge en god introduktion till skolmiljön och en förberedelse för den fortsatta skolgången.

Skolverket ska också ges i uppdrag att utarbeta ändringsförslag gällande kursplanerna för det nya lågstadiet. Kursplanerna bör anpassas efter utredningens förslag om utökad timplan med tyngdpunkt på svenska eller svenska som andraspråk och matematik. Kursplanerna bör kompletteras så att eleverna får undervisning anpassad efter ålder i tidig läs- och skrivinläring samt grundläggande matematiskt tänkande i nya årskurs 1. Även i övrigt behöver ämnena

centrala innehåll i lågstadiet utformas och anpassas utifrån att lågstadiet utökas med en ny första årskurs. Skolverket bör vidare se över kursplanerna för mellan- och högstadiet för att vid behov föreslå ändringar till följd av den utökade timplanen i lågstadiet. Utgångspunkten är dock att kursplanerna, som bl.a. innehåller ämnenas syfte och centrala innehåll samt kunskapskrav, väsentligen bör vara oförändrade i övriga årskurser.

Utredningen föreslår att det kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse som i dag gäller i årskurs 1 ska utvidgas till att avse ämnet svenska eller svenska som andraspråk, vilket även innefattar skrivutveckling, och i stället gälla för nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive årskurs 3 i specialskolan. Vidare föreslås införandet av ett nytt kunskapskrav i matematik i nya årskurs 2(3). Övriga kunskapskrav ska på liknande sätt förflyttas så att de kunskapskrav som i dag finns i årskurs 3(4) i stället ska flyttas till årskurs 5(6) osv. för grundskolan, sameskolan och specialskolan. När det gäller grundsärskolan ska det enligt förslaget finnas kunskapskrav i årskurs 4, 7 och 10.

Den obligatoriska kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande som genomförs i nuvarande förskoleklass ska genomföras i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Skolverket bör få i uppdrag att revidera det kartläggningsmaterialet utifrån de ändringar som görs i läroplanen och de nya kunskapskrav som föreslås gälla. De obligatoriska bedömningsstöd som används i nuvarande årskurs 1 för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning ska i stället användas i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, och i nya årskurs 3 i specialskolan.

De nationella prov som i dag ska användas i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan, respektive årskurs 4 i specialskolan, ska i stället genomföras i nya årskurs 4 respektive årskurs 5. De nationella prov som används i övriga årskurser ska justeras på liknande sätt avseende årskurs. De nationella proven ska i övrigt vara oförändrade.

Den särskilda bedömning som ska göras av elevens kunskapsutveckling inom garantin för tidiga stödinsatser ska göras i lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Den uppföljning som ska göras av sådant stöd som getts inom garantin för tidiga insatser ska göras i slutet av lågstadiet.

Skolplikt och mottagande

Utredningen föreslår ingen ändring av när skolplikten ska inträda. Skolplikt ska därmed, i likhet med i nuvarande regelverk, inträda höstterminen det år då barnet fyller sex år. Barn ska i allmänhet börja fullfölja sin skolplikt i och med att det börjar årskurs 1 i grundskolan eller i den skolform där barnet tas emot.

Förslaget innebär att elever som tillhör grundsärskolans, specialskolans och sameskolans målgrupper ska kunna påbörja fullföljandet av skolplikten i respektive skolform i och med att de börjar i nya årskurs 1. Det ska, liksom i dag, vara möjligt för elever att tas emot senare. Samma regelverk som i dag ska gälla avseende utredning inför mottagande till grundsärskolan och specialskolan, respektive provning inför mottagande till sameskolan.

Det föreslås även fortsättningsvis vara möjligt för en elev i en obligatorisk skolform att få sin utbildning inom en annan skolform, om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det.

Särskilt om övergången mellan förskola och skola

Utredningens förslag innebär att barn i allmänhet kommer att göra en övergång från förskolan eller pedagogisk omsorg till årskurs 1 i den obligatoriska skolform där barnen påbörjat fullgörandet av sin skolplikt, till skillnad från i dag där barnet i de flesta fall först gör en övergång mellan förskolan och förskoleklassen, för att därefter göra ytterligare en övergång till årskurs 1.

Hur övergången organiseras och genomförs, och information överlämnas mellan berörda skolformer, kan påverka barnens fortsatta lärande och utveckling. Det är viktigt med övergångsaktiviteter så att barnen får tid att anpassa sig till den nya skolmiljön. Det kan handla om förberedande besök så att barnen får lära känna den nya miljön och träffa den blivande läraren. Det kan även handla om olika slags aktiviteter som ger möjlighet för barnen att utveckla de sociala och praktiska förmågor som förväntas i den nya miljön. Det är också viktigt att information om barnet överlämnas så att fortsatt undervisning kan anpassas utifrån barnets förutsättningar och behov, så att undervisningen i skolan tar vid där den tidigare utbildningen slutar.

Utredningen föreslår därför att när ett barn övergår från förskola eller pedagogisk omsorg till en grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola, ska den förskoleenhet eller verksamhet som barnet lämnar till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om barnet som behövs för att underlätta övergången. Skolverket ska ges i uppdrag att lämna förslag till reviderade läroplaner för förskolan, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i de delar som avser övergång och samverkan.

Överväganden gällande vissa andra bestämmelser

Utredningens förslag innebär att regelverket ska vara sammanhållet inom skolformerna. Detta betyder t.ex. att bestämmelserna om utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan, modersmål, särskilt stöd och fjärrundervisning som gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan även ska gälla nya årskurs 1. Vidare ska bestämmelser om utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt avstängning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan också gälla för nya årskurs 1.

Behörighet, behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling

Utredningens förslag gällande behörighetskrav för nya årskurs 1 och det nya lågstadiet innebär sammanfattningsvis att de lärare som enligt gällande bestämmelser är behöriga att undervisa i lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara behöriga att undervisa i lågstadiet i respektive skolform.

Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 1–4 (motvarigheten till nuvarande grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3) ger behörighet att undervisa i det nya lågstadiet. För grundsärskolan, specialskolan och sameskolan gäller på motsvarande sätt att den som enligt gällande bestämmelser ska vara behörig att undervisa i skolformerna ska vara behörig att undervisa i skolformernas nya årskurser.

Förskollärare kommer således, enligt utredningens förslag, inte att vara behöriga att undervisa i nya lågstadiet. För att möjliggöra för

huvudmännen att säkerställa rätt behörighet i nya årskurs 1, samt för förskollärare och lärare som i dag är anställda för arbete i förskoleklassen att genomgå behörighetsgivande fortbildning, föreslår utredningen övergångsbestämmelser om fem år, eller i vissa fall åtta år.

Vissa förskollärare ska få fler möjligheter att bli behöriga att undervisa i lågstadiet

I förskoleklassen arbetar förskollärare som i stor utsträckning har lång erfarenhet att undervisa i förskoleklassen. De har därmed erfarenhet av att undervisa barn i sexårsåldern och av att arbeta integrerat med såväl grundskolan som fritidshemmet och i förekommande fall också grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Även om förskollärarna inte har undervisat i ämnen så har de undervisat i förskoleklassens kunskapsområden, som har en tydlig koppling till ämnenas centrala innehåll i lågstadiet. Därtill har de undervisat utifrån den pedagogik som kännetecknar nuvarande förskoleklassen samt har vana introducera barnen i skolmiljön och förbereda dem på fortsatt skolgång.

Utredningen föreslår att en behörig förskollärare som vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas genomförande har anställning i förskoleklassen, och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår, ska vara behörig att som lärare undervisa i alla ämnen årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan, om han eller hon har kompletterat sin examen med fullgjord behörighetsgivande fortbildning. Detsamma gäller för grundsärskolan om förskolläraren dessutom avlägger en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Under samma förutsättningar som för grundskolan och sameskolan föreslås att en förskollärare blir behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i årskurs 1 och 2 i specialskolan.

Förskollärare som har undervisat i mindre än fem år ska enligt utredningens förslag kunna bli behöriga att undervisa i lågstadiet genom att läsa kompletterande behörighetsgivande högskoleutbildning. Detta gäller både grundskolan, sameskolan och specialskolan. För grundsärskolan måste förskolläraren dessutom ha kompletterat sin utbildning med en speciallärarexamen.

Utformning av behörighetsgivande fortbildning för förskollärare

Utredningen föreslår att Skolverket ges i uppdrag, att tillsammans med lärosäten erbjuda fortbildning som ska ge vissa förskollärare behörighet att undervisa som lärare i nya årskurs 1 och 2.

Denna möjlighet ges till den som är anställd i förskoleklassen vid reformens genomförande. Förskolläraren ska dessutom ha arbetat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 i minst fem år under en tio årsperiod, före den 1 juli 2031.

Syftet med fortbildningen ska vara att ge förskollärarna den ytterligare kompetens som krävs för att undervisa som lärare i nya årskurs 1 och 2, i enlighet med de nya läroplanerna och kursplanerna för lågstadiet.

Utredningen bedömer att det är av stor vikt att förskollärare som ska undervisa i den nya första årskursen ges kompletterande kunskaper om tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande matematikundervisning. Utredningen föreslår att fortbildningen bör omfatta 30 högskolepoäng, 15 högskolepoäng avseende svenska och 15 högskolepoäng avseende matematik. Fortbildningens omfattning och inriktning har en tydlig koppling till utredningens förslag om en stärkt betoning på svenska eller svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 1. Utredningens bedömning är att Skolverket tillsammans med lärosätena har den kompetens som krävs för att avgöra vad som närmare ska ingå i den behörighetsgivande utbildningen.

En förskollärare som har arbetat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under kortare tid än fem år bör, enligt utredningens förslag, kunna bli behörig att undervisa som lärare i ett eller flera ämnen i lågstadiet om förskolläraren fullgjort behörighetsgivande kurser på högskolenivå. Den behörighetsgivande fortbildning som utredningen föreslår ovan kan utgöra en del av denna kompletterande högskoleutbildning.

Utredningen föreslår att ett riktat statsbidrag ska utgå för fortbildning som syftar till att förskollärare ska ges möjlighet att bli behöriga att undervisa i årskurs 1 och 2 i lågstadiet. Bidraget ska även utgå för kompletterande behörighetsgivande högskoleutbildning som syftar till att ge förskollärare behörighet i ett eller flera ämnen i hela lågstadiet. Statsbidraget bör vara tidsbegränsat och vara möjligt för huvudmännen att söka fram, till och med 2034.

Kompetensutvecklande insatser för lärare

Utredningens förslag kommer att medföra att lågstadiet i större omfattning än tidigare kommer att innefatta elever i sexårsåldern, som i dag vanligen återfinns i förskoleklassen. Förskoleklassens verksamhet kännetecknas av att den, i högre grad än de övriga obligatoriska skolformerna, kombinerar förskolans och skolans pedagogik och arbetssätt.

För att intentionen med reformen ska kunna förverkligas bedömer utredningen att det är av avgörande betydelse att undervisningen i blivande årskurs 1 även framgent präglas av detta arbetssätt, och att de lärare som ska arbeta i den nya första årskursen kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen. Utredningen föreslår därför att Skolverket, i samverkan med lärosäten, ges i uppdrag att genomföra ett Förskolepedagogiskt lyft för lärare med detta ändamål.

De nya bestämmelserna ska tillämpas från och med läsåret 2026/27

Utredningen förordar en nationellt samlad implementering som utgår från ett ikraftträdande den 1 augusti 2024, och att de nya bestämmelserna ska tillämpas för utbildning som påbörjas från och med höstterminen 2026. Förslaget omfattar en implementeringsperiod med generösa övergångsbestämmelser gällande behörighet, samt statligt stöd till huvudmännen för fortbildningsinsatser och omställningsarbete.

Utredningen föreslår att ett riktat statsbidrag ska utgå för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under implementeringsperioden. Statsbidraget bör vara tidsbegränsat och vara möjligt för huvudmännen att söka från höstterminen 2025 till och med utgången av 2030.

Den tioåriga grundskolan, den tioåriga grundsärskolan, den elvaåriga specialskolan och den sjuåriga sameskolan ska därmed starta läsåret 2026/27. Detta ger huvudmän och skolenheter tid att förbereda sig inför förändringen, bl.a. i fråga om organisation, personal och lokaler men även det lokala implementeringsarbetet avseende de förändrade styrdokumentet.

Summary

The Inquiry on a ten-year compulsory school (U 2020:02) hereby presents its report *A ten-year compulsory school – Introduction of a new Year 1 in compulsory school, compulsory school for pupils with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school*, SOU 2021:33.

The Inquiry's remit has been to propose how a ten-year compulsory school, a ten-year compulsory school for pupils with learning disabilities, an eleven-year compulsory special needs school and a seven-year Sami school can be introduced by converting preschool class into a new Year 1. According to the Inquiry's terms of reference, the overall purpose of the Inquiry's proposals is to strengthen learning outcomes. This is to be done by giving pupils more teaching based on compulsory school syllabuses within the regulatory and skills structure of compulsory school.

Starting points for the work of the Inquiry

Preschool class was introduced as a separate form of school on 1 January 1998. One intention was to facilitate an integration of activities between preschool and school. The Government's intention for preschool class was to give all pupils the possibility of participating in ten-year educational activities so as to thereby provide good conditions for learning and development, as well as the possibility of achieving the learning objectives of compulsory school.

In recent years several reforms have been implemented to improve governance of preschool class. Preschool class was given a special section in the curriculum in 2016. Since 1 July 2019 the early support guarantee also applies to preschool class and the junior level (Years 1–3) of compulsory school. However, there are still great

differences in the governance of education in preschool class and in compulsory school and corresponding types of school. Instruction is not given in subjects in preschool class, and this type of school is not covered by any knowledge requirements, even though the curriculum now states that its education should equip pupils to develop towards the knowledge requirements that will apply later in subsequent types of school. Nor is preschool class covered by the requirement that its pupils have to be given structured teaching to enable the pupils to reach the knowledge requirements. The right to extra adaptation and special support applies to preschool class, but not in a way that is fully equivalent to the system in compulsory school and the other compulsory types of school.

The Inquiry considers that it is important to retain the intention behind the establishment of preschool class in 1998 (Govt Bill 1997/98:6). This intention is re-stated in the legislative history of the 2010 Education Act (Govt Bill 2009/10:165). That Government Bill stresses that teaching in preschool class has to be characterised by a combination of the ways of working and pedagogical methods of preschool and compulsory school, so as to stimulate the children's development and learning.

The education for pupils in the new Year 1 needs to continue to be characterised by a variation of ways of working and forms of working, in which play and movement are a natural and integrated part of the school day, at the same time as more space is given to pupils' early reading and writing development and to developing basic mathematical skills. The Inquiry also takes the view that it is important, from an equity and children's rights perspective, to ensure that this applies to all pupils, irrespective of whether they belong to the target group of compulsory school, compulsory school for pupils with learning disabilities, compulsory special needs school or Sami school.

There are three crucial components that are needed to achieve this: changes to school statutes; in-service training and professional development; and support for local implementation by organisers. To be able to realise the intention that the pedagogical methods and ways of working of preschool and compulsory school will complement one another in the new Year 1, the curriculums and syllabuses for all types of school concerned need to be changed to support this. There is also a need to ensure that those who will work in the new

Year 1 have the qualifications and skills required to receive the children from preschool in the best possible way: both adequate knowledge of early reading and writing learning and of basic mathematics – in terms of both subject knowledge and subject didactics. Moreover, it is important to adapt the regulatory framework so that it supports and enables an effective transition between preschool and school, transitions between different types of school when required and continuity and progression in the pupils' learning and development.

The Inquiry's firm intention is that the proposals presented will make it more possible for all pupils to be given an education of a high and equivalent quality and that the foundation for this will be laid in their early school years. The proposals and assessments presented in this report are about both retaining and developing the current system.

Junior level to be expanded with a new Year 1

The Inquiry proposes that preschool class should end as a separate type of school and that compulsory school and corresponding types of school should be expanded by one year through the addition of a new first school year. The first year of compulsory schooling will therefore not be preschool class but a new Year 1 in the junior level of compulsory school. This will make compulsory school ten years long, compulsory school for pupils with learning disabilities ten years long, compulsory special needs school eleven years long and Sami school seven years long.

In summary, the Inquiry's proposals mean that:

- compulsory school will have ten school years, divided into a junior level, an intermediate level and a senior level. The junior level will consist of Years 1–4, the intermediate level of Years 5–7 and the senior level of Years 8–10.
- compulsory school for pupils with learning disabilities will have ten school years, divided into a junior level, an intermediate level and a senior level. The junior level will consist of Years 1–4, the intermediate level of Years 5–7 and the senior level of Years 8–10.

- compulsory special needs school will have eleven school years, divided into a junior level, an intermediate level and a senior level. The junior level will consist of Years 1-5, the intermediate level of Years 6-8 and the senior level of Years 9-11.
- Sami school will have seven school years, divided into a junior level and an intermediate level. The junior level will consist of Years 1-4 and the intermediate level of Years 5-7. After that its pupils move on to compulsory school, where they start in Year 8 in the senior level.

The content and design of the new junior level

The purpose of education in compulsory school and corresponding types of school should be unchanged and should, according to the Inquiry's proposal, also apply to the new Year 1. The provisions about structured teaching in subjects in compulsory school, compulsory special needs school and Sami school, and in subjects and subject areas in compulsory school for pupils with learning disabilities, should apply to the new Year 1.

The Inquiry's assessment is that it is very important that the ways of working and the pedagogical methods that have characterised preschool class since its formation in 1998 also have their evident place in the new Year 1. The education in the new Year 1 should therefore integrate the ways of working and the pedagogical methods of preschool and compulsory school.

The guaranteed teaching time in the junior level should be increased by 534 hours, which corresponds to three hours of teaching per school day in the new Year 1. The Swedish National Agency for Education should be commissioned to produce a proposal for the distribution of the expanded teaching time in subjects. The great majority of these hours should be used for teaching of Swedish or Swedish as a second language and of mathematics, stressing early learning of reading, writing and mathematics. The importance of practical and artistic subjects, such as art, music and craft, and of physical activity and movement for the younger children should also be reflected in the timetable for the junior level. As regards the timetable of compulsory school for children with severe learning disabilities, the National Agency for Education should be commis-

sioned to produce a proposal for the distribution of teaching time in subject areas.

The National Agency for Education should also be commissioned to produce proposals for amending the curriculums of compulsory school, compulsory school for pupils with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school; when amended, these curriculums should state that the first year has to contain a considerable amount of physical activity and time outdoors, play, interaction and social training, and creative activity. The teaching should have a rich variety of forms of expression and ways of working – but should also provide a good introduction to the school environment and preparation for continued schooling.

The National Agency for Education should also be commissioned to draft proposals for amendments concerning the syllabuses for the new junior level. The syllabuses should be adapted to the Inquiry's proposal of an expanded timetable emphasising Swedish or Swedish as a second language and mathematics. The syllabuses should be supplemented so that pupils are given age-adapted teaching in early learning of reading and writing and in basic mathematical thinking in the new Year 1. The central content of subjects in the junior level also needs to be designed and adapted in other respects in the light of the expansion of the junior level through the addition of a new first school year. The National Agency for Education should also review the syllabuses for the intermediate and senior levels so as to propose amendments, where necessary, as a result of the expanded junior level timetable. However, the starting point should be that the syllabuses, which include the aims and central content of the subjects and their knowledge requirements, should essentially be unchanged in the other school years.

The Inquiry proposes that the knowledge requirement for acceptable knowledge of reading comprehension that now applies to Year 1 should be expanded to refer to the subject of Swedish or Swedish as a second language, which also includes writing development, and should instead apply to the new Year 2 of compulsory school and Sami school and the new Year 3 of compulsory special needs school. The introduction of a new knowledge requirement is also proposed for mathematics in the new Year 2(3). Similarly, the other knowledge requirements should be moved so that the knowledge requirements that now apply to Year 3(4) should instead be moved to Year 5

and so on for compulsory school, Sami school and compulsory special needs school. As regards compulsory school for pupils with learning disabilities, the Inquiry's proposal is that there should be knowledge requirements in Years 4, 7 and 10.

The mandatory mapping of language awareness and mathematical thinking that is carried out in the present preschool class should be carried out in the new Year 1 of compulsory school, compulsory special needs school and Sami school. The National Agency for Education should be commissioned to revise the material for this mapping on the basis of the amendments made to the curriculum and the new knowledge requirements proposed. The mandatory assessment support used in the present Year 1 to assess reading and writing development and understanding of numbers should instead be used in the new Year 2 of compulsory school and Sami school and in the new Year 3 of compulsory special needs school.

The national tests that have to be used today in Year 3 of compulsory school and Sami school, and in Year 4 of compulsory special needs school, should instead be given in the new Year 4 and Year 5 respectively. The national tests used in the other school years should be adjusted by school year in a similar way. Apart from that, the national tests should be unchanged.

The special assessment of a pupil's knowledge development to be made in the early support guarantee should be made in the junior level of compulsory school, compulsory special needs school and Sami school. The follow up to be made of support given in the early support guarantee should take place at the end of the junior level.

Compulsory school attendance and reception

The Inquiry does not propose any change of the age when school attendance becomes compulsory. As under present regulations, compulsory school attendance should therefore come into operation in the autumn term of the year when the child attains six years. In general children should begin to fulfil their compulsory school attendance on starting Year 1 of compulsory school or of the type of school that receives the child.

The Inquiry's proposal means that pupils who belong to the target groups of compulsory school for pupils with learning disabil-

ities, compulsory special needs school and Sami school should be able to start fulfilling their compulsory school attendance in that type of school on starting the new Year 1. As at present, later reception of pupils should be possible. The same regulations as at present should apply regarding an investigation prior to reception in compulsory school for pupils with learning disabilities and compulsory special needs school and to examination prior to reception in Sami school.

The Inquiry also proposes that it should continue to be possible for a pupil in a compulsory type of school to be given their education in another type of school, if the organisers affected are in agreement and the pupil's custodians consent to it.

The transition between preschool and school

The Inquiry's proposal means that children will, in general, make *one* transition from preschool or pedagogical care to Year 1 of the compulsory type of school where the children have started to fulfil their compulsory school attendance, in contrast to the present situation in which children generally first make a transition from preschool to preschool class and then make a further transition to Year 1.

How this transition is organised and carried out, and how information is passed on between the types of school concerned, can affect the children's future learning and development. It is important to have transitional activities so that the children have time to adapt to their new school environment. This can involve preparatory visits so that the children get to know the new environment and meet their teacher-to-be. It can also involve various kinds of activities that provide a possibility for the children to develop the social and practical skills expected in the new environment. It is also important that information about the child is passed on so that future teaching can be adapted to the child's circumstances and needs, so that teaching at school continues where the previous education leaves off.

The Inquiry therefore proposes that when a child makes the transition from preschool or pedagogical care to a compulsory school, a compulsory school for children with learning disabilities, a compulsory special needs school or a Sami school, the preschool unit or the activity that the child is leaving should provide the receiving

school unit with the information about the child that is needed to facilitate the transition. The National Agency for Education should be commissioned to present proposals for revising the parts of the curriculums for preschool, compulsory school, compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school relating to transition and collaboration.

Deliberations concerning certain other provisions

Under the Inquiry's proposal there will be a single regulatory framework in the types of school. This means, for example, that the provisions on development dialogues and written individual development plans, mother tongues, special support and remote teaching that apply to compulsory school, compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school should also apply to the new Year 1. In addition, the provisions on dismissal from teaching premises and detention in compulsory school, compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school, and on suspension in compulsory school, compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school, should also apply to the new Year 1.

Qualifications, qualifying training and professional development

In summary, the Inquiry's proposals regarding the qualification requirements for the new Year 1 and the new junior level mean that the teachers who are qualified under current provisions to teach in the junior level of compulsory school, compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school will be qualified to teach in the junior level of that type of school.

The Degree of Master of Arts in Primary Education – School Years 1–4 (corresponding to the present Degree of Master of Arts in Primary Education – Pre-School and School Years 1–3) qualifies holders to teach in the new junior level. Correspondingly as regards compulsory school for children with learning disabilities, compul-

sory special needs school and Sami school, a teacher who is qualified to teach in these types of school under current provisions will be qualified to teach in the new school years of these types of school.

Therefore, according to the Inquiry's proposals, preschool teachers will not be qualified to teach in the new junior level. To enable organisers to ensure the right qualifications in the new Year 1 and to enable preschool teachers and teachers who are currently employed for work in preschool class to complete qualifying in-service training, the Inquiry proposes transitional provisions for five years or, in some cases, eight years.

Certain preschool teachers should be given more possibilities to qualify to teach in the junior level

To a great extent, preschool teachers working in preschool class have long experience of teaching preschool classes. This means that they have experience of teaching six year olds and of working in an integrated way both with compulsory school and the leisure-time centre and, where relevant, also with compulsory school for children with learning disabilities, compulsory special needs school and Sami school.

Even though preschool teachers have not taught subjects, they have taught in the knowledge areas of preschool class, which have a clear link to the central content of subjects in the junior level. They have, moreover, taught on the basis of the pedagogical methods that characterise the present preschool class and are accustomed to introducing children to the school environment and preparing them for the continuation of their schooling.

The Inquiry proposes that a qualified preschool teacher who has an employment in preschool class when the new provisions are implemented, and who has also taught in preschool class or the new Year 1 for at least five academic years, should be qualified to teach all subjects in Year 1 and 2 of compulsory school and Sami school as a teacher, if they have supplemented their qualification by completing qualifying in-service training. The same applies to compulsory school for children with learning disabilities if the preschool teacher also completes a Postgraduate Diploma in Special Needs Training specialising in learning disabilities. On the same conditions that apply to compulsory school or Sami school, the Inquiry proposes that a preschool teacher will be qualified to teach pupils who have impaired

hearing, are deaf or have a serious language disorder without any other disability in Years 1 and 2 of compulsory special needs school.

According to the Inquiry's proposal, preschool teachers who have taught for less than five years should be able to become qualified to teach in the junior level by taking a supplementary qualifying higher education programme. This applies to compulsory school, Sami school and compulsory special needs school. For compulsory school for children with learning disabilities, the preschool teacher must also supplement their training with a Postgraduate Diploma in Special Needs Training.

Design of qualifying in-service training for preschool teachers

The Inquiry proposes that the National Agency for Education should be commissioned to offer in-service training, along with higher education institutions, that will qualify certain preschool teachers to teach, as teachers, in the new Years 1 and 2.

This possibility should be given to preschool teachers employed in preschool class when the reform is implemented. The preschool teachers should also have worked in preschool class or the new Year 1 for at least five years in a ten-year period, before 1 July 2031.

The purpose of the training should be to give the preschool teachers the additional skills required to teach, as teachers, in the new Years 1 and 2, in accordance with the new curriculums and syllabuses for the junior level.

In the Inquiry's assessment it is very important that preschool teachers who are going to teach in the new first school year are given supplementary knowledge about early learning of reading and writing and about basic mathematics teaching. The Inquiry proposes that the training should comprise 30 higher education credits (corresponding to 20 weeks of full-time studies), with 15 higher education credits regarding Swedish and 15 higher education credits regarding mathematics. The scope and focus of the in-service training have a clear link to the Inquiry's proposal of a stronger emphasis on Swedish or Swedish as a second language and on mathematics in the new Year 1. The Inquiry's assessment is that the National Agency for Education has the competence, along with the higher education institu-

tions, to determine the specifics of what should be included in the qualifying training.

A preschool teacher who has worked in preschool class or in the new Year 1 for less than five years should, according to the Inquiry's proposal, be able to become qualified to teach one or more subjects in the junior level as a teacher, if the preschool teacher has completed qualifying courses in higher education. The qualifying in-service training proposed above by the Inquiry can form part of this supplementary higher education.

The Inquiry proposes that a targeted government grant should be payable for in-service training intended to give preschool teachers the possibility of becoming qualified to teach in Years 1 and 2 of the junior level. The grant should also be available for the supplementary qualifying higher education that is intended to qualify preschool teachers in one or more subjects in the whole of the junior level. The government grant should have a time limit, and organisers should be able to apply for it up to and including 2034.

Professional development for teachers

As a result of the Inquiry's proposals the junior level will, to a greater extent than before, contain six year old pupils, who are at present usually in preschool class. The activities of preschool class are characterised by the fact that it combines the pedagogical methods and ways of working of preschool and school to a greater extent than the other compulsory types of school.

For it to be possible to realise the intention of the reform, the Inquiry's assessment is that it is of crucial importance that teaching in the coming Year 1 continues to be characterised by this approach and that the teachers who will work in the new first school year are able to integrate the pedagogical methods and ways of working of preschool in an appropriate way in their teaching. The Inquiry therefore proposes that the National Agency for Education should be commissioned, along with higher education institutions, to implement a Preschool Pedagogical Boost for teachers for this purpose.

The new provisions should be applied from academic year 2026/27

The Inquiry proposes national concerted implementation centring around entry into force on 1 August 2024, and that the new provisions should be applied to education starting as of the autumn term 2026. The proposal contains an implementation period with generous transitional provisions concerning qualifications, and government support to organisers for professional development.

The Inquiry proposes that a targeted government grant for capacity reinforcement and quality enhancement measures should be available during the implementation period. The government grant should have a time limit, and organisers should be able to apply for it from the autumn term 2025 up until the end of 2030.

The ten-year compulsory school, the ten-year compulsory school for pupils with learning disabilities, the eleven-year compulsory special needs school and the seven-year Sami school will therefore start in academic year 2026/27. This gives organisers and school units time to make preparations ahead of the change in matters including their organisation, staff and premises, as well as local implementation work regarding the amended governing documents.

Lättläst sammanfattning

Om utredningen och utredningens förslag

Utredningens namn är *Utredningen om en tioårig grundskola* (U 2020:02).

Eva Durhán har varit särskild utredare.

Vi lämnar här vårt förslag på hur en tioårig grundskola ska kunna införas i Sverige.

Det påverkar inte bara grundskolan.

Det påverkar också de andra obligatoriska skolformerna grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Arbetet har tagit ett år.

Vår avsikt är att våra förslag ska göra det lättare för alla elever att få en utbildning som är både likvärdig och av hög kvalitet.

Vi tror att grunden till en sådan utbildning läggs i de tidiga skolåren.

Våra förslag handlar både om att behålla och att utveckla det skolsystem som vi har i dag.

Utredningens uppdrag har varit att föreslå hur en tioårig grundskola ska kunna införas i Sverige, genom att det som i dag kallas förskoleklass tas bort och lågstadiet får en ny årskurs 1.

Förskoleklassen har tidigare varit en egen skolform. Vi föreslår i stället en ny årskurs 1 i lågstadiet. Även i fortsättningen ska elevernas skoldagar i den nya årskurs 1 vara fulla av lek och rörelse. Men den nya årskurs 1 ska fokusera mer än dagens förskoleklass på att eleverna lär sig läsa, skriva och räkna.

Förändringarna påverkar huvudmän och skolor. Huvudmän är de som är ansvariga för utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Det kan vara staten, kommunen eller till exempel en stiftelse eller ett företag.

Tre förändringar som krävs för att skapa en tioårig grundskola

Det krävs tre saker för att vi ska få en tioårig grundskola i Sverige. Vi tar upp dem i tur och ordning här i sammanfattningen.

Skollagen och läroplanerna behöver ändras när nya årskurs 1 införs

I dag har förskoleklassen och skolan olika pedagogik och arbetssätt.

Vi vill att de ska komplettera varandra och smälta samman i den nya årskurs 1.

Därför måste läroplanerna ändras.

Skollagen och en del andra lagar måste också ändras.

Förskollärare och lärare behöver nya kunskaper när nya årskurs 1 införs

I dag finns det olika krav för att få arbeta i förskoleklassen och i skolan.

De som arbetar i förskoleklassen måste därför få lära sig att arbeta mer som i skolan.

Och de som arbetar i skolan måste få lära sig att arbeta mer som i förskoleklassen.

Vi föreslår därför en utbildning för de förskollärare och lärare som ska arbeta i nya årskurs 1, och som inte redan har de kunskaper som krävs.

Huvudmännen behöver stöd för att införa förändringarna

Huvudmännen för skolan behöver stöd för att kunna införa förändringarna.

Vi föreslår därför att de ska få stöd för det.

Skollagen och läroplanerna behöver ändras

Alla obligatoriska skolformer kommer att få en ny årskurs 1.

- **Grundskolan blir tio årskurser:**
 - Lågstadiet år 1–4
 - Mellanstadiet år 5–7
 - Högstadiet år 8–10

- **Grundsärskolan blir tio årskurser:**
 - Lågstadiet år 1–4
 - Mellanstadiet år 5–7
 - Högstadiet år 8–10

- **Specialskolan blir elva årskurser:**
 - Lågstadiet år 1–5
 - Mellanstadiet år 6–8
 - Högstadiet år 9–11

- **Sameskolan blir sju årskurser:**
 - Lågstadiet år 1–4
 - Mellanstadiet år 5–7

Därefter går eleverna över till grundskolans högstadium år 8

Antalet undervisningstimmar blir fler för eleverna i nya årskurs 1

I den nya årskurs 1 kommer eleverna att få tre timmar undervisning varje skoldag.

Timmarna ska främst fördelas mellan ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik.

Skolverket ska föreslå hur timmarna ska fördelas mellan ämnena.

Förändringar i läroplanerna

I läroplanerna ska det stå att eleverna under det första året i skolan ska få träna mycket på att läsa, skriva och räkna.

I läroplanerna ska det också stå tydligt att eleverna även ska få leka, vara ute, skapa och få social träning.

Undervisningen ska vara anpassad efter elevernas ålder.

Skolverket ska föreslå hur läroplanerna ska formuleras.

Skolverket ska också föreslå hur kursplanerna ska ändras.

Skolverket ska även anpassa kursplanerna i mellanstadiet och högstadiet så att de stämmer med den nya årskurs 1.

Ändrade kunskapskrav

Kunskapskravet för läsförståelse som gäller nuvarande årskurs 1 ska flyttas till nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan.

Kunskapskravet för läsförståelse ska flyttas till nya årskurs 3 i specialskolan.

Kunskapskravet ska också handla om att kunna skriva.

Vi föreslår dessutom ett nytt kunskapskrav i räkning i årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, och i årskurs 3 i specialskolan.

Alla andra kunskapskrav ska också flyttas upp en årskurs.

Kartläggning och bedömning

Den **kartläggning** som lärarna gör i förskoleklassen av elevernas kunskaper i läsning, skrivning och räkning ska göras i nya årskurs 1.

Den **bedömning** som lärarna gör i nuvarande årskurs 1 av hur eleverna läser, skriver och räknar, ska göras i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan.

I specialskolan ska bedömningen göras i nya årskurs 3.

Skolverket ska föreslå hur kartläggningen och bedömningen ska ändras så att den stämmer med de nya läroplanerna.

Nationella prov flyttas

De nationella proven ska göras i nya årskurs 4 i grundskolan och sameskolan.

I specialskolan ska proven göras i nya årskurs 5.

Alla andra nationella prov flyttas också fram en årskurs.

Skolplikt och mottagande

Barn ska även i fortsättningen börja i skolan på höstterminen det år som de fyller sex år. Men det ska också gå att börja tidigare eller senare.

Vi föreslår att skolplikten börjar i första klass. Det gäller även de elever som går i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Barnen slipper byta skolform två gånger

Vårt förslag innebär att barnen bara behöver byta skolform en gång: från förskolan till skolan.

I dag måste de först byta från förskolan till förskoleklassen. Ett år senare måste de byta från förskoleklassen till skolan.

Det är viktigt att det går så smidigt som möjligt för barn att byta från förskolan till skolan.

Skolverket ska därför föreslå ändringar i läroplanerna som handlar om hur de olika verksamheterna ska samarbeta när barnen byter mellan dem.

Ändringarna ska föras in i läroplanerna för förskolan och skolan.

Många regler för grundskolan ska gälla även för nya årskurs 1

Många av de regler som finns i dag för grundskolan, ska gälla även för nya årskurs 1.

Det gäller till exempel regler om utvecklingssamtal, modersmål och särskilt stöd.

Förskollärare behöver nya kunskaper när nya årskurs 1 införs

De lärare som får undervisa i lågstadiet i dag kommer också att få undervisa i nya årskurs 1.

Det gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Enligt vårt förslag kommer dock förskollärare inte att ha behörighet att undervisa i nya årskurs 1.

Vi föreslår därför särskilda regler under en övergångsperiod i fem år, eller i vissa fall åtta år.

Det ger skolornas huvudmän tid att se till att förskollärarna kan skaffa rätt behörighet för att få undervisa i nya årskurs 1

Under övergångsperioden får förskollärarna fortsätta att undervisa i nya årskurs 1.

Vi vill ta tillvara förskollärarnas särskilda kunskaper

Förskollärare har erfarenheter som är viktiga för den nya årskurs 1.

De har till exempel erfarenhet av att undervisa sexåringar.

De har också erfarenhet av att samarbeta med både skolan och fritidshemmet.

Det gör att de har kunskaper om att hjälpa barnen att anpassa sig till skolan och att förbereda dem för att gå i skolan.

Förskollärare kan välja mellan olika utbildningsvägar, beroende på hur många år de har arbetat i förskoleklassen.

En förskollärare som har arbetat i förskoleklassen i minst fem år kan läsa en utbildning som är 30 högskolepoäng.

Då blir förskolläraren behörig att undervisa i nya årskurs 1 och 2.

En förskollärare som ska arbeta i grundsärskolan behöver läsa en längre utbildning.

Skolverket ska tillsammans med universitet och högskolor bestämma vad som ska ingå i utbildningen.

För förskollärare som har arbetat kortare tid än fem år i förskoleklassen gäller särskilda regler.

De måste utbilda sig i ett eller flera av lågstadiets ämnen.

Lärarna behöver också utbildning

Lärare som ska arbeta i den nya årskurs 1 behöver lära sig att arbeta med pedagogiken från både förskoleklassen och skolan.

Skolverket ska föreslå ett så kallat Förskolepedagogiskt lyft för sådana lärare.

De nya reglerna ska börja användas läsåret 2026/2027

Vi föreslår att lågstadiet får en ny årskurs 1 från och med läsåret 2026/2027.

Förändringen ska göras samtidigt i hela Sverige.

Huvudmän och skolor behöver tid att förbereda sig.

Huvudmännen behöver stöd för att införa förändringarna.

Vi föreslår att huvudmännen ska få stöd från staten.

1 Författningsförslag

1.1 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs i fråga om offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) att 23 kap. 2 § samt att rubriken före paragrafen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

23 kap.

Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola

Grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola och gymnasiesärskola

2 §

Sekretess gäller i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan för uppgift om en enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket dels i särskild elevstödande verksamhet i övrigt för uppgift om en enskilds

personliga förhållanden, dels för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Sekretessen gäller dock endast om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs. Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

Sekretess gäller på det område som anges i första stycket i andra fall än som avses i första och andra styckena för uppgift om en enskilds identitet, adress och andra liknande uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2026.
 2. Bestämmelserna i 23 kap. 2 § i dess äldre lydelse gäller fortfarande för uppgifter som hänför sig till förskoleklassen.

1.2 Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)¹

dels att 7 kap. 11 a och 11 b §§ och 9 kap. ska upphöra att gälla,
dels att 1 kap. 1, 3 och 12 §§, 2 kap. 2, 4, 5, 6 a, 7, 25, 27, 29 och 31 §§, 3 kap. 1, 3-4 b, 6, 12 a, 12 c, 12 j, 14 a och 14 b §§, 4 kap. 12 §, 5 kap. 9 och 12 §§, 7 kap. 1, 4, 7, 11, 17, 21, 22 och 23 §§, 10 kap. 3, 5, 9, 9 a, 13, 15, 16, 19, 21, 23 a, 23 b och 31 §§, 11 kap. 4, 7, 16, 16 a, 19, 22, 23 a och 30 §§, 12 kap. 3, 5, 8 a, 13, 13 a, 15, 16, 19, 21 och 24 §§, 13 kap. 3, 5, 13, 16-17 a, 20 och 21 b §§, 14 kap. 2, 3, 10 och 14 §§, 21 kap. 8 §, 22 kap. 2 §, 23 kap. 10 §, 24 kap. 16 §, 26 a kap. 5 §, 28 kap. 5, 7, 8, 12, 14 och 15 §§, 29 kap. 3, 14, 19, 19 a, 26, 27 och 28 a §§ samt rubrikerna närmast före 3 kap. 4 § och 7 kap. 4 och 11 §§ och 24 kap. 16 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §²

Denna lag innehåller bestämmelser om skolväsendet. Utbildning inom skolväsendet anordnas av det allmänna och av enskilda enligt 2 kap. 2-6 §§.

Skolväsendet omfattar skolformerna

- förskola,
- *förskoleklass*,
- grundskola,
- grundsärskola,
- specialskola,

¹ Senaste lydelse av

7 kap. 11 a § 2017:1115

7 kap. 11 b § 2017:1115

9 kap. 6 § 2014:1013

9 kap. 6 a § 2014:1013

9 kap. 8 § 2017:1115

9 kap. 12 § 2017:1115

9 kap. 15 a § 2017:1115

9 kap. 15 b § 2017:1115

9 kap. 15 c § 2017:1115

9 kap. 15 d § 2017:1115

9 kap. 18 § 2016:911

9 kap. 21 § 2016:550

9 kap. 21 a § 2017:1115

9 kap. 22 § 2014:903.

² Senaste lydelse 2020:446.

- sameskola,
- gymnasieskola,
- gymnasiesärskola, och
- kommunal vuxenutbildning.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa särskilda utbildningsformer.

I skolväsendet ingår också fritidshem som kompletterar utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och vissa utbildningsformer.

3 §³

I denna lag avses med

- distansundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i både rum och tid,

- elev: den som deltar i utbildning enligt denna lag med undantag för barn i förskolan.

- fjärrundervisning: interaktiv undervisning som bedrivs med informations- och kommunikationsteknik där elever och lärare är åtskilda i rum men inte i tid,

- fristående fritidshem: sådant fritidshem som bedrivs av en enskild och som avses i 2 kap. 7 § andra stycket,

- fristående förskola: förskoleenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning i form av förskola,

- fristående skola: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,

- fristående skola: skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket,

- förskoleenhet: av huvudman för förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera förskolebyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon förskolebyggnad,

³ Senaste lydelse 2020:605.

- lovskola: undervisning inom grundskolan som anordnas enligt denna lag under lov under en termin eller utanför terminstid och som inte är obligatorisk för elever,
- skolenhet: av huvudman för annan skolform än förskola organiserad enhet som omfattar verksamhet i en eller flera skolbyggnader som ligger nära varandra och till enheten knuten verksamhet som inte bedrivs i någon skolbyggnad,
- undervisning: sådana målstyrda processer som under ledning av lärare eller förskollärare syftar till utveckling och lärande genom inhämtande och utvecklande av kunskaper och värden, och
- utbildning: den verksamhet inom vilken undervisning sker utifrån bestämda mål.

12 §⁴

Lagen är uppdelad i 31 kapitel. Lagen är uppdelad i 30 kapitel.

Dessa är

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- huvudmän och ansvarsfördelning (2 kap.),
- barns och elevers utveckling mot målen (3 kap.),
- kvalitet och inflytande (4 kap.),
- trygghet och studiero (5 kap.),
- åtgärder mot kränkande behandling (6 kap.),
- skolplikt och rätt till utbildning (7 kap.),
- förskolan (8 kap.),
- *förskoleklassen* (9 kap.),
- grundskolan (10 kap.),
- grundsärskolan (11 kap.),
- specialskolan (12 kap.),
- sameskolan (13 kap.),
- fritidshemmet (14 kap.),
- gymnasieskolan (15–17 a kap.),
- gymnasiesärskolan (18 och 19 kap.),
- kommunal vuxenutbildning (20 kap.),
- fjärrundervisning i vissa skolformer (21 kap.),
- distansundervisning i vissa skolformer (22 kap.),
- entreprenad och samverkan (23 kap.),
- särskilda utbildningsformer (24 kap.),
- annan pedagogisk verksamhet (25 kap.),

⁴ Senaste lydelse 2020:605.

- tillsyn, statliga kvalitetsgranskning och nationell uppföljning och utvärdering (26 kap.),
- behandling av personuppgifter (26 a kap.),
- Skolväsendets överklagandenämnd och Lärarnas ansvarsnämnd (27 kap.),
- överklagande (28 kap.), och
- övriga bestämmelser (29 kap.).

2 kap.

2 §⁵

Kommuner är huvudmän för förskola, *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och fritidshem, om inte annat följer av 4 §.

Kommuner är huvudmän för förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning och fritidshem, om inte annat följer av 4 §.

I varje kommun ska det finnas en eller flera nämnder som ska fullgöra kommunens uppgifter enligt denna lag. Om kommunens uppgifter fullgörs av flera nämnder ska varje sådan nämnd, i den utsträckning det begärs, lämna de uppgifter som behövs för att administrera fördelningen av platser i förskola och i sådan verksamhet som avses i 25 kap. till de övriga nämnderna.

För en sådan nämnd som avses i andra stycket gäller det som är föreskrivet om nämnder i kommunallagen (2017:725).

4 §

Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt *förskoleklass* och fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

Staten är huvudman för specialskolan och sameskolan samt fritidshem vid en skolenhet med specialskola eller sameskola.

5 §⁶

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, gymnasie-

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudmän för förskola, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasie-

⁵ Senaste lydelse 2020:446.

⁶ Senaste lydelse 2018:1158.

skola, gymnasiesärskola och fritidshem, särskola och fritidshem.

Godkännande ska lämnas om den enskilde

1. genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikt i de föreskrifter som gäller för verksamheten,

2. har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och

3. i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I fråga om en juridisk person krävs att samtliga som anges i 5 a § 1–4 bedöms lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet förskoleklass, grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid en viss skolenhet eller förskoleenhet.

För att godkännande ska lämnas krävs därutöver att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Om godkännandet avser gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska följderna i närliggande kommuner för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna också beaktas. Avser godkännandet grundskola eller grundsärskola krävs därutöver att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

6 a §⁷

Innan en enskild huvudman startar utbildning inom *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med *förskoleklass*, grundskola eller grundsärskola ska samråd om den kommande verksamheten ske mellan den enskilde och den kommun där utbildningen ska bedrivas. Den enskilde huvudmannen ansvarar för att samrådet dokumenteras. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller gymnasiesärskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet.

Innan en enskild huvudman startar utbildning inom grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola ska samråd om den kommande verksamheten ske mellan den enskilde och den kommun där utbildningen ska bedrivas. Den enskilde huvudmannen ansvarar för att samrådet dokumenteras. Om utbildningen ska bedrivas i form av gymnasieskola eller gymnasiesärskola, ska kommunen ge närliggande kommuner tillfälle att medverka i samrådet.

7 §

Statens skolinspektion handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman för

- *förskoleklass*
 - grundskola,
 - grundsärskola,
 - gymnasieskola,
 - gymnasiesärskola, eller
 - fritidshem som anordnas vid en skolenhet med *förskoleklass*, grundskola eller grundsärskola.
- fritidshem som anordnas vid en skolenhet med grundskola eller grundsärskola.

Övriga ärenden om godkännande av enskild som huvudman enligt 5 § handläggs av den kommun där utbildningen ska bedrivas.

⁷ Senaste lydelse 2018:1158.

25 §

För eleverna i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För eleverna i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas.

För medicinska, psykologiska och psykosociala insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog och kurator. Vidare ska det finnas tillgång till personal med sådan kompetens att elevernas behov av specialpedagogiska insatser kan tillgodoses.

27 §

Varje elev i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas minst tre hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Varje elev i sameskolan ska erbjudas minst två hälsobesök som innefattar allmänna hälsokontroller. Hälsobesöken ska vara jämnt fördelade under skoltiden. Eleven ska dessutom mellan hälsobesöken erbjudas undersökning av syn och hörsel och andra begränsade hälsokontroller.

Det första hälsobesöket får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i en sådan skolform som avses i första stycket.

Varje elev i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska erbjudas minst ett hälsobesök som innefattar en allmän hälsokontroll.

29 §

Elever i alla skolformer utom förskolan och *förskoleklassen* ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov

Elever i alla skolformer utom förskolan ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför

av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses. Även den som avser att påbörja en utbildning ska ha tillgång till vägledning.

31 §

Den som erbjuds en anställning inom förskolan, *förskoleklassen*, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i registerutdraget.

Den som erbjuds en anställning inom förskolan, fritidshemmet, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt inom annan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. ska till den som erbjuder anställningen lämna ett utdrag ur det register som förs enligt lagen (1998:620) om belastningsregister. Utdraget ska vara högst ett år gammalt. Den som inte har lämnat registerutdrag får inte anställas. Regeringen meddelar föreskrifter om innehållet i registerutdraget.

Registerutdrag som avses i första stycket ska lämnas även av den som

1. erbjuds eller tilldelas arbete inom sådan verksamhet som avses i första stycket under omständigheter liknande dem som förekommer i ett anställningsförhållande inom verksamheten, om det sker genom uppdrag, anställning hos någon som ingått avtal med den som bedriver verksamheten eller anställning inom annan kommunal verksamhet,

2. under utbildning till en lärar- eller förskollärarexamen enligt högskolelagen (1992:1434) eller yrkesutbildning inom kommunal vuxenutbildning tilldelas plats för verksamhetsförlagd del av utbildningen inom sådan verksamhet som avses i första stycket, eller

3. genom deltagande i ett arbetsmarknadspolitiskt program tilldelas plats för arbetspraktik eller annan programinsats inom sådan verksamhet som avses i första stycket.

Registerutdraget ska i de fall som avses i andra stycket lämnas till den inom verksamheten som beslutar om att anlita eller ta emot någon på ett sådant sätt som avses där. Den som inte har lämnat ett sådant registerutdrag får inte anlitas eller tas emot i verksamheten.

3 kap.

1 §⁸

I detta kapitel finns bestämmelser om

- barnens och elevernas lärande och personliga utveckling (2 §),
- information om barnets och elevens utveckling (3 §),
- garanti för tidiga stödinsatser i *förskoleklassen och* lågstadiet – garanti för tidiga stödinsatser i lågstadiet (4–4 b §§),
- (4–4 b §§),
- stöd i form av extra anpassningar (5 §),
- särskilt stöd (6–12 §§),
- mottagande och undervisning av nyanlända elever (12 a–12 i §§),
- överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer (12 j §), och
- allmänna bestämmelser om betyg (13–21 §§).

3 §⁹

Vårdnadshavare för ett barn i förskolan samt eleven och elevens vårdnadshavare i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska fortlöpande informeras om barnets eller elevens utveckling.

Vårdnadshavare för ett barn i förskolan samt eleven och elevens vårdnadshavare i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska fortlöpande informeras om barnets eller elevens utveckling.

⁸ Senaste lydelse 2018:1098.

⁹ Senaste lydelse 2018:1098.

Garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet

Garanti för tidiga stödinsatser i lågstadiet

4 §¹⁰

Det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i

1. förskoleklassen, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som ska uppnås i årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik,

2. lågstadiet i grundskolan och i sameskolan, om det utifrån användning av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 1 eller 3 som ska uppnås, och

3. lågstadiet i specialskolan, om det utifrån användning av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 1 eller 4 som ska uppnås.

1. lågstadiet i grundskolan och sameskolan, om det utifrån användningen av ett nationellt kartläggningsmaterial, ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 2 eller 4 som ska uppnås, och

2. lågstadiet i specialskolan, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial, ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 3 eller 5 som ska uppnås.

Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppnå de kunskapskrav som anges där ska det skynd-

¹⁰ Senaste lydelse 2018:1098.

samt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

Det behöver inte göras någon särskild bedömning om förutsättningarna i 5 eller 7 § redan är uppfyllda. Det ska i så fall skyndsamt planeras sådant stöd som anges i 5 § eller göras en anmälan till rektorn enligt 7 §.

4 a §¹¹

Ansvarig *förskollärare eller* lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid

Ansvarig lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid

1. en särskild bedömning enligt 4 §,
2. planering av stöd som anges i 5 § när det i *förskoleklassen* eller lågstadiet upptäcks att sådant stöd behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, och

3. uppföljning enligt 4 b §.

Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga *förskolläraren eller* läraren har specialpedagogisk kompetens.

Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga läraren har specialpedagogisk kompetens.

4 b §¹²

I slutet av *förskoleklassen och i slutet av* lågstadiet i grundskolan, sameskolan och specialskolan, ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik.

I slutet av lågstadiet i grundskolan, sameskolan och specialskolan, ska det genomföras en uppföljning av sådant stöd som getts enligt 5 § i svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Resultatet av denna uppföljning ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs.

¹¹ Senaste lydelse 2018:1098.

¹² Senaste lydelse 2018:1098.

6 §¹³

Bestämmelserna i 7–12 §§ gäller endast i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Bestämmelserna i 7–12 §§ gäller endast i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

12 a §¹⁴

Med en nyanländ avses i denna lag den som

1. har varit bosatt utomlands,
2. nu är bosatt i landet, och
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller *sju* år.
3. har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller *sex* år.

En elev ska inte längre anses vara nyanländ efter fyra års skolgång här i landet.

Som bosatt utomlands anses den som inte anses bosatt i landet enligt 29 kap. 2 §.

12 c §¹⁵

En nyanländ elevs kunskaper ska bedömas om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig.

Om det behövs ska en sådan bedömning göras även för en elev som

1. har varit utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller *sju* år, eller
1. har varit utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller *sex* år, eller

2. efter skolgång i Sverige har varit bosatt utomlands och därefter har återvänt till Sverige att återuppta sin utbildning här.

Rektorn ansvarar för att bedömningar görs enligt första och andra styckena.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om underlag för sådana bedömningar.

¹³ Senaste lydelse 2015:246.

¹⁴ Senaste lydelse 2018:1303.

¹⁵ Senaste lydelse 2015:246.

12 j §¹⁶

När en elev i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar, utöver vad som följer av 4 b §, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen.

När en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar, utöver vad som följer av 4 b §, till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen.

När ett barn i förskolan eller i pedagogisk omsorg enligt 25 kap. 2 § övergår till grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan ska den förskoleenhet eller verksamhet som barnet lämnar till den mottagande skolenheten lämna sådana uppgifter om barnet som behövs för att underlätta övergången för barnet.

När en elev byter skolform från grundskolan eller grundsärskolan till gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan, ska den mottagande skolenheten skyndsamt informera den överlämnande skolenheten om att skolenheten har tagit emot eleven, om det inte är obehövligt.

14 a §¹⁷

En rektor får besluta att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan, vid en

En rektor får besluta att betyg ska sättas i årskurs 5 och 6 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 6 och 7 i specialskolan, vid en

¹⁶ Senaste lydelse 2018:1098.

¹⁷ Senaste lydelse 2021:191.

skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras.

skolenhet som rektorn ansvarar för. Beslutsunderlaget ska dokumenteras.

En rektor som överväger att fatta ett sådant beslut ska ge lärarna vid berörd skolenhet tillfälle att yttra sig.

Rektorn ska snarast underrätta huvudmannen skriftligen om ett beslut enligt första stycket. Huvudmannen ska anmäla beslutet till Statens skolverk.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om när rektorn senast ska fatta ett beslut enligt första stycket inför ett läsår.

14 b §¹⁸

Ett beslut om att betygssättning enligt 14 a § ska upphöra att gälla ska fattas i samma ordning som beslutet om att införa sådan betygssättning.

Ett sådant beslut kan avse endast kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller även omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 4 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 5 i specialskolan med stöd av ett beslut enligt 14 a §.

Ett sådant beslut kan avse endast kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller även omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 5 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 6 i specialskolan med stöd av ett beslut enligt 14 a §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om när rektorn senast ska fatta ett beslut enligt första stycket inför ett läsår.

4 kap.

12 §

Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

Vårdnadshavare för barn i förskolan och för elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet ska erbjudas möjlighet till inflytande över utbildningen.

¹⁸ Senaste lydelse 2021:191.

5 kap.

9 §

Om en elev i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 8 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse, ska rektorn se till att saken utreds. Samråd ska ske med elevens vårdnadshavare.

Om förutsättningarna för en utredning om särskilt stöd enligt 3 kap. 7 § är uppfyllda ska även en sådan utredning inledas.

12 §

I *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

Elevens vårdnadshavare ska informeras om rektorns beslut.

Endast om det finns synnerliga skäl får en åtgärd som rektorn vidtagit med stöd av första stycket gälla under längre tid än två veckor. Åtgärden får dock inte gälla för en längre tid än fyra veckor.

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan får rektorn besluta att en elev ska följa undervisningen i en annan undervisningsgrupp än den eleven annars hör till eller undervisas på annan plats inom samma skolenhet om åtgärderna som gjorts efter en sådan utredning som avses i 9 § första stycket inte varit tillräckliga eller om det annars är nödvändigt för att tillförsäkra de andra eleverna trygghet och studiero.

7 kap.

1 §¹⁹

- I detta kapitel finns bestämmelser om
- vilka som omfattas av skolplikt (2 §),
 - rätten till utbildning (3 §),
 - hur skolplikten fullgörs (4–9 §§),
 - när skolplikten inträder (10 §),
 - tidigare skolstart *och undantag från skyldigheten att fullgöra skolplikt i förskoleklass (11–11 b §§)*,
 - när skolplikten upphör och rätten att därefter slutföra skolgången (12–16 §§),
 - deltagande i utbildning (17–19 a §§), och
 - ansvar för att skolplikten fullgörs (20–23 §§).

Förskoleklassen och grundskolan Grundskolan4 §²⁰

Skolplikten ska börja fullgöras i *förskoleklassen*. Därefter ska skolplikten fullgöras i grundskolan eller i den skolform där barnet tas emot enligt 5, 6 eller 7 §, om inte skolplikten fullgörs på något annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap.

Skolplikten kan dock börja fullgöras direkt i grundskolan, grundskoleklassen, specialskolan eller sameskolan enligt 11 a och 11 b §§.

Skolplikten ska börja fullgöras i grundskolan eller i den skolform där barnet tas emot enligt 5, 6 eller 7 §, om inte skolplikten fullgörs på något annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap.

7 §

Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i same-

Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–7 i grundskolan. Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i same-

¹⁹ Senaste lydelse 2018:608.

²⁰ Senaste lydelse 2017:1115.

skolan, om det finns särskilda skäl.

skolan, om det finns särskilda skäl.

Tidigare skolstart och undantag från skyldigheten att fullgöra skolplikt i förskoleklass

Tidigare skolstart

11 §²¹

Ett barn får tas emot i förskoleklassen redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år.

Ett barn får tas emot i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år om barnets vårdnadshavare begär det och barnet bedöms ha förutsättningar för det.

Beslut i frågan enligt första stycket fattas av

1. rektorn när det gäller grundskolan och sameskolan,

2. specialpedagogiska skolmyndigheten när det gäller specialskolan, och

3. barnets hemkommun när det gäller grundsärskolan.

17 §²²

En elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i förskoleklassen och de

Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 dagar per läsår och åtta timmar eller, i de tre lägsta års-

²¹ Senaste lydelse 2017:1115.

²² Senaste lydelse 2017:1115.

två lägsta årskurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avvikelser från andra stycket för elever i grundsärskolan och specialskolan.

Om en elev i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

kurserna, sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar eller andra helgdagar

Om en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan utan giltigt skäl uteblir från den obligatoriska verksamheten, ska rektorn se till att elevens vårdnadshavare samma dag informeras om att eleven har varit frånvarande. Om det finns särskilda skäl behöver elevens vårdnadshavare inte informeras samma dag.

21 §²³

Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess *förskoleklass*, grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

Hemkommunen ska i frågor som rör skolpliktiga elever som avses i 19 a § vid behov samordna insatser med samhällsorgan, organisationer eller andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 29 kap. 14 § och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

Hemkommunen ska se till att skolpliktiga barn som inte går i dess grundskola eller grundsärskola på något annat sätt får föreskriven utbildning.

22 §²⁴

Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens *förskoleklass*, grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och

Huvudmannen ska se till att eleverna i huvudmannens grundskola och grundsärskola fullgör sin skolgång. Huvudmannen för specialskolan och huvudmannen

²³ Senaste lydelse 2018:608.

²⁴ Senaste lydelse 2018:608.

huvudmannen för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

När en skolpliktig elev börjar eller slutar vid en skolenhet med en annan huvudman än hemkommunen eller det hos en sådan huvudman har inletts en utredning om elevens frånvaro enligt 19 a §, ska huvudmannen snarast lämna uppgift om detta till hemkommunen.

för sameskolan ska se till att elever i utbildning under deras ledning fullgör sin skolgång.

23 §²⁵

Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter. För en elev i specialskolan, sameskolan eller förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Om en skolpliktig elev inte fullgör sin skolgång och detta beror på att elevens vårdnadshavare inte har gjort vad denne är skyldig att göra för att så ska ske, får hemkommunen förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter. För en elev i specialskolan eller sameskolan är det i stället huvudmannen för respektive skolform som får förelägga elevens vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter.

Ett föreläggande enligt första stycket får förenas med vite.

Ett beslut om föreläggande gäller omedelbart om inte annat beslutas.

10 kap.

3 §²⁶

Grundskolan ska ha *nio* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–3, mellanstadiet av årskurs 4–6 och högstadiet av årskurs 7–9.

Grundskolan ska ha *tio* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.

²⁵ Senaste lydelse 2017:1115.

²⁶ Senaste lydelse 2017:624.

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

I grundskolan ingår även lovskola i de fall sådan anordnas

1. enligt 23 a § första stycket eller 23 b § första stycket, eller
2. i syfte att den tid som en elev deltagit i lovskola ska kunna avräknas från ett erbjudande om lovskola enligt 23 a § andra stycket eller 23 b § andra stycket.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

5 §²⁷

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 7 424 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

9 §²⁸

Tester och prov får inte utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet.

Tester och prov får inte heller utgöra villkor för fortsatt utbildning vid en skolenhet eller i den elevgrupp som eleven tillhör.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första och andra styckena för utbildning från och med årskurs 7 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 4. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter som innebär undantag från första och andra styckena för utbildning från och med årskurs 8 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från och med årskurs 5. Sådana föreskrifter får innebära att bestämmelsen i 30 §

²⁷ Senaste lydelse 2017:620.

²⁸ Senaste lydelse 2014:1013.

första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

första stycket om en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts.

9 a §²⁹

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 9 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2 eller 3 vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.

Efter ansökan från en huvudman får regeringen, trots vad som anges i 9 § första stycket, besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2, 3 eller 4 vid eller inom en skolenhet. Ett sådant beslut får bara fattas om färdighetsprov användes vid antagning eller urval till utbildningen i de årskurser som ansökan avser före utgången av juni 2011 och det finns särskilda skäl. Beslutet ska avse en viss huvudman samt en viss skolenhet eller elevgrupp.

När färdighetsprov används som grund för urval till en viss skolenhet får ingen annan urvalsgrund tillämpas.

Om huvudmannen har tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt bestämmelserna i 9 kap. 6 a §, får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning i årskurs 1 vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp.

²⁹ Senaste lydelse 2014:1013.

13 §³⁰

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

I årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

Om en elev ges betyg i årskurs 5 och 6 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

15 §³¹

Betyg ska sättas i grundskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till

Betyg ska sättas i grundskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till

³⁰ Senaste lydelse 2021:191.

³¹ Senaste lydelse 2017:620.

och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 6.

och med slutet av årskurs 7, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 7.

16 §³²

Om betyg sätts i årskurs 4 och 5 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den årskursen.

Om betyg sätts i årskurs 5 och 6 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

19 §³³

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6,

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

3. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i

1. i årskurs 5 och 6, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7,

2. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

3. efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i

³² Senaste lydelse 2021:191.

³³ Senaste lydelse 2021:191.

förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

21 §³⁴

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 6 eller 9. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7 eller 10. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

23 a §³⁵

En huvudman ska, om annat inte följer av andra stycket, erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 8 och som riskerar att i nästa årskurs inte nå kunskapskraven för betyget E i ett eller flera ämnen och som därigenom riskerar att inte uppnå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Lovskolan ska anordnas i juni samma år som eleven har avslutat årskurs 8 och uppgå till sammanlagt minst 50 timmar. Tiden för lovskola ingår inte i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §.

En huvudman ska, om annat inte följer av andra stycket, erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 9 och som riskerar att i nästa årskurs inte nå kunskapskraven för betyget E i ett eller flera ämnen och som därigenom riskerar att inte uppnå behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Lovskolan ska anordnas i juni samma år som eleven har avslutat årskurs 9 och uppgå till sammanlagt minst 50 timmar. Tiden för lovskola ingår inte i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §.

³⁴ Senaste lydelse 2011:876.

³⁵ Senaste lydelse 2017:570.

En huvudman får från ett erbjudande enligt första stycket räkna av den tid som eleven deltagit i lovskola som huvudmannen frivilligt anordnat från och med augusti det år eleven påbörjar årskurs 8 till och med vårterminen påföljande år. Om eleven har deltagit minst 50 timmar i sådan undervisning behöver huvudmannen inte lämna något erbjudande enligt första stycket.

En huvudman får från ett erbjudande enligt första stycket räkna av den tid som eleven deltagit i lovskola som huvudmannen frivilligt anordnat från och med augusti det år eleven påbörjar årskurs 9 till och med vårterminen påföljande år. Om eleven har deltagit minst 50 timmar i sådan undervisning behöver huvudmannen inte lämna något erbjudande enligt första stycket.

23 b §³⁶

En huvudman ska, om inte annat följer av andra stycket, erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 9 utan att ha uppnått behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Lovskolan ska anordnas i juni samma år som eleven avslutat årskurs 9 och uppgå till sammanlagt minst 50 timmar. Tiden för lovskola ingår inte i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §.

En huvudman får från ett erbjudande enligt första stycket räkna av den tid som eleven deltagit i lovskola som huvudmannen frivilligt anordnat från och med augusti det år eleven påbörjar årskurs 9 till och med vårterminen påföljande år. Om eleven har deltagit minst 50 timmar i sådan undervisning behöver huvudmannen inte lämna något erbjudande enligt första stycket.

En huvudman ska, om inte annat följer av andra stycket, erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 10 utan att ha uppnått behörighet till ett nationellt program i gymnasieskolan. Lovskolan ska anordnas i juni samma år som eleven avslutat årskurs 10 och uppgå till sammanlagt minst 50 timmar. Tiden för lovskola ingår inte i den minsta totala undervisningstiden enligt 5 §.

En huvudman får från ett erbjudande enligt första stycket räkna av den tid som eleven deltagit i lovskola som huvudmannen frivilligt anordnat från och med augusti det år eleven påbörjar årskurs 10 till och med vårterminen påföljande år. Om eleven har deltagit minst 50 timmar i sådan undervisning behöver huvudmannen inte lämna något erbjudande enligt första stycket.

³⁶ Senaste lydelse 2017:570.

31 §³⁷

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 30 § andra stycket. *Det samma ska gälla den som har tagits emot i förskoleklassen och som ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet.*

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 30 § andra stycket.

Rätten enligt första stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd av 3 kap. 12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

11 kap.

4 §³⁸

Grundskolan ska ha *nio* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–3, mellanstadiet av årskurs 4–6 och högstadiet av årskurs 7–9.

Grundskolan ska ha *tio* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

Regeringen får meddela föreskrifter om läsårets längd och om när läsåret ska börja och sluta.

7 §³⁹

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar. För en elev i inriktningen träningskolan ska den totala undervisningstiden dock vara minst 6 665 timmar.

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 7 424 timmar. För en elev i inriktningen träningskolan ska den totala undervisningstiden dock vara minst 7 199 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om

³⁷ Senaste lydelse 2015:246.

³⁸ senaste lydelse 2017:620.

³⁹ Senaste lydelse 2017: 620.

placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

Regeringen får meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

16 §⁴⁰

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

I årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

Om en elev ges betyg i årskurs 5 och 6 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

⁴⁰ Senaste lydelse 2021:191.

16 a §⁴¹

I årskurs 6–9 ska läraren, om eleven får undervisning i ett ämnesområde eller ett ämne som eleven eller vårdnadshavaren inte begär betyg i, en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

I årskurs 7–10 ska läraren, om eleven får undervisning i ett ämnesområde eller ett ämne som eleven eller vårdnadshavaren inte begär betyg i, en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i ämnesområdet eller ämnet, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen i det ämnesområdet eller ämnet.

Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även i andra fall än vad som följer av första stycket och även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven

19 §⁴²

Om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det, ska betyg sättas i grundsärskolans ämnen.

Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 6 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om betyg sätts i årskurs 4 och 5 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen

Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om betyg sätts i årskurs 5 och 6 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen

⁴¹ Senaste lydelse 2014:456.

⁴² Senaste lydelse 2021:191.

22 §⁴³

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6,

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

3. efter årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 9.

1. i årskurs 5 och 6, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7,

2. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

3. efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

23 a §⁴⁴

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 22 och 23 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 6 eller 9. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utom elevens utvecklingsstörning, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 22 och 23 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7 eller 10. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utom elevens utvecklingsstörning, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

⁴³ Senaste lydelse 2021:191.

⁴⁴ Senaste lydelse 2011:876.

Utvecklingsstörningen får dock beaktas om det finns synnerliga skäl.

30 §⁴⁵

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 29 § andra stycket. *Det samma ska gälla den som har tagits emot vid en skolenhet med förskoleklass och som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan vid samma skolenhet.*

Den som har blivit placerad vid en viss skolenhet har rätt att gå kvar där om inte något annat följer av 29 § andra stycket.

Rätten enligt första stycket att gå kvar vid en skolenhet gäller inte för en elev som med stöd av 3 kap. 12 e § ska placeras i en årskurs som inte anordnas vid skolenheten.

12 kap.

3 §⁴⁶

Specialskolans ska ha *tio* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.

Specialskolans ska ha *elva* årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–5, mellanstadiet av årskurs 6–8 och högstadiet av årskurs 9–11.

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

5 §⁴⁷

Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 8 070 timmar.

Den totala undervisningstiden för varje elev i specialskolan ska vara minst 8 604 timmar.

För en nyanländ elev och för en elev som avses i 3 kap. 12 c § andra stycket 2 ska den totala undervisningstiden efter ett beslut om placering i årskurs enligt 3 kap. 12 e § motsvara minst den tid som återstår för övriga elever i den årskursen under den kvarvarande skoltiden.

⁴⁵ Senaste lydelse 2015:246.

⁴⁶ Senaste lydelse 2017:620.

⁴⁷ Senaste lydelse 2017:620.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

8 a §⁴⁸

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 9 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Huvudmannen ansvarar för att praktisk arbetslivsorientering (prao) anordnas under sammanlagt minst tio dagar från och med årskurs 10 för de elever som läser enligt specialskolans kursplaner. Syftet med prao är att eleverna ska få kunskaper om arbetslivet inför kommande studie- och yrkesval.

Prao för en elev ska i första hand anordnas på en arbetsplats och i andra hand genom att eleven deltar i undervisningen på ett yrkesprogram i gymnasieskolan. Om det finns synnerliga skäl får andra former av arbetslivsorienterande insatser ersätta prao för en elev.

13 §⁴⁹

I årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

I årskurs 1–7 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

⁴⁸ Senaste lydelse 2018:105.

⁴⁹ Senaste lydelse 2021:191.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 5 och 6 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

Om en elev ges betyg i årskurs 6 och 7 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

13 a §⁵⁰

I årskurs 7–10 ska, om grundskolans kursplaner tillämpas och eleven får undervisning i ett ämnesområde eller ett ämne som eleven eller vårdnadshavaren inte begär betyg i, läraren en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen i en skriftlig individuell utvecklingsplan

I årskurs 8–11 ska, om grundskolans kursplaner tillämpas och eleven får undervisning i ett ämnesområde eller ett ämne som eleven eller vårdnadshavaren inte begär betyg i, läraren en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen i en skriftlig individuell utvecklingsplan

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i ämnesområdet eller ämnet, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen i det ämnesområdet eller ämnet.

Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även i andra fall än vad som följer av första stycket och även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

⁵⁰ Senaste lydelse 2014:456.

15 §⁵¹

Betyg ska sättas i specialskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 7, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 7.

Betyg ska sättas i specialskolans ämnen i slutet av varje termin från och med årskurs 8 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 8, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 8.

16 §⁵²

Om betyg sätts i årskurs 5 och 6 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den årskursen.

Om betyg sätts i årskurs 6 och 7 ska betyg sättas i slutet av varje termin i de årskurserna i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen.

19 §⁵³

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 5 och 6, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en

1. i årskurs 6 och 7, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper som en

⁵¹ Senaste lydelse 2017:620.

⁵² Senaste lydelse 2021:191.

⁵³ Senaste lydelse 2021:191.

elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7,

2. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

3. efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10.

elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7,

2. i årskurs 8 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 8, och

3. efter årskurs 8 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 11.

21 §⁵⁴

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7 eller 10. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utöver dövhet eller hörselskada, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 19 och 20 §§ bortses från enstaka delar av kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 8 eller 11. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning, utöver dövhet eller hörselskada, eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

24 §⁵⁵

Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan *eller i förskoleklass* eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

Hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller i fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

⁵⁴ Senaste lydelse 2011:876.

⁵⁵ Senaste lydelse 2015:73.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om ersättnings storlek.

Första stycket gäller inte utlandssvenska elever i årskurs 7–10.	Första stycket gäller inte utlandssvenska elever i årskurs 8–11.
--	--

13 kap.

3 §⁵⁶

Sameskolan ska ha <i>sex</i> årskurser, som indelas i lågstadium och mellanstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–3 och mellanstadiet av årskurs 4–6.	Sameskolan ska ha <i>sju</i> årskurser, som indelas i lågstadium och mellanstadium. Lågstadiet består av årskurs 1–4 och mellanstadiet av årskurs 5–7.
--	--

Utbildningen i varje årskurs ska bedrivas under ett läsår, som består av en hösttermin och en vårtermin.

5 §⁵⁷

Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 4 473 timmar.	Den totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan ska vara minst 5 007 timmar.
--	--

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela föreskrifter om fördelning av undervisningstiden (timplan).

13 §⁵⁸

I årskurs 1–5 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan	I årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan
---	---

1. ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, och

2. sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och

⁵⁶ Senaste lydelse 2017:620.

⁵⁷ Senaste lydelse 2017:620.

⁵⁸ Senaste lydelse 2021:191.

elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen.

Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal.

Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven.

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

Om en elev ges betyg i årskurs 5 och 6 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

16 §⁵⁹

Betyg ska sättas i sameskolans ämnen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 6, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av årskurs 7, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen.

17 §⁶⁰

Betyg ska sättas i slutet av varje termin i årskurs 6 i de ämnen som eleven fått undervisning i under terminen.

Betyg ska sättas i slutet av varje termin i årskurs 7 i de ämnen som eleven fått undervisning i under terminen.

17 a §⁶¹

Om en elev ges betyg i årskurs 4 och 5 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

Om en elev ges betyg i årskurs 5 och 6 gäller inte skyldigheten enligt första stycket i de aktuella årskurserna.

⁵⁹ Senaste lydelse 2017:620.

⁶⁰ Senaste lydelse 2014:458.

⁶¹ Senaste lydelse 2021:191.

Om undervisningen i naturorienterande ämnen och samhällsorienterande ämnen i huvudsak varit ämnesövergripande fram till och med slutet av aktuell årskurs, får rektorn dock besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i den årskursen.

20 §⁶²

När betyg sätts innan ett ämne har avslutats, ska betygssättningen bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Vid bedömningen ska elevens kunskaper

1. i årskurs 4 och 5, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6, och

2. i årskurs 6 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 6.

1. i årskurs 5 och 6, om betyg sätts i dessa årskurser, ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7, och

2. i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7.

21 b §⁶³

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 20 och 21 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 6. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

Om det finns särskilda skäl får det vid betygssättningen enligt 20 och 21 §§ bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7. Med särskilda skäl avses funktionsnedsättning eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för att eleven ska kunna nå ett visst kunskapskrav.

⁶² Senaste lydelse 2021:191.

⁶³ Senaste lydelse 2017:1104.

14 kap.

2 §

Fritidshemmet kompletterar utbildningen i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

Fritidshemmet ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Fritidshemmet kompletterar utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Fritidshemmet ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov.

3 §

Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens *förskoleklass*, grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

Hemkommunen ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever som går i en fristående skola i de fall huvudmannen inte erbjuder sådan utbildning.

Varje kommun ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i kommunens grundskola och grundsärskola. Staten ska erbjuda utbildning i fritidshem för elever i specialskola och sameskola.

10 §

En elev i *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas utbildning i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

En elev i grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska erbjudas utbildning i fritidshem vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

14 §

En kommun som i sitt fritidshem har en elev från en annan kommun ska ersättas för sina kostnader för elevens utbildning i fritidshemmet av elevens hemkommun, om elevens skolgång i den mottagande kommunens *förskoleklass*, grundskola eller grundsärskola grundar sig på 9 kap. 13 § första stycket, 10 kap. 24, 25 eller 26 § eller 11 kap. 24 § andra stycket 2 eller 25 §.

Även i andra fall då en kommun i sitt fritidshem har en elev från en annan kommun ska hemkommunen betala ersättning till den mottagande kommunen. Om kommunerna i ett sådant fall inte kommer överens om annat, ska ersättningen bestämmas med hänsyn till kommunens åtagande och elevens behov efter samma grunder som hemkommunen tillämpar vid fördelning av resurser till sina egna fritidshem. Har en elev ett omfattande behov av särskilt stöd, behöver hemkommunen inte lämna bidrag för det särskilda stödet, om betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

Ersättningen enligt första eller andra stycket ska i förekommande fall minskas med belopp som huvudmannen tar ut enligt 12 §.

21 kap.

8 §⁶⁴

Regeringen får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med fjärrundervisning i

1. *förskoleklassen*, och
2. grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och same-

Regeringen får meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med fjärrundervisning i *grundskolan*, *grundsärskolan*, *specialskolan* och *sameskolan* i andra ämnen än de som anges i 4 §.

Grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i

⁶⁴ Senaste lydelse 2020:605.

skolan i andra ämnen än de som anges i 4 §. andra ämnen än de som anges i 4 §.

En sådan försöksverksamhet som avses i första stycket ska i övrigt bedrivas enligt bestämmelserna i detta kapitel.

22 kap.

2 §⁶⁵

Distansundervisning får användas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan endast under de förutsättningar och med de begränsningar som följer av detta kapitel och föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet. Distansundervisning får inte användas i förskolan *och förskoleklassen*.

Distansundervisning får användas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan endast under de förutsättningar och med de begränsningar som följer av detta kapitel och föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet. Distansundervisning får inte användas i förskolan.

I utbildning där distansundervisning används får även andra former av undervisning användas.

23 kap.

10 §⁶⁶

Andra uppgifter än som anges i 9 och 14 §§ och som inte är hänförliga till undervisning får överlämnas till en enskild fysisk eller juridisk person på entreprenad inom

1. förskolan	
2. <i>förskoleklassen</i>	2. <i>fritidshemmet,</i>
3. fritidshemmet	3. <i>grundskolan,</i>
4. grundskolan,	4. <i>grundsärskolan,</i>
5. grundsärskolan,	5. <i>gymnasieskolan, och</i>
6. gymnasieskolan, och	6. <i>gymnasiesärskolan.</i>
7. gymnasiesärskolan.	

⁶⁵ Senaste lydelse 2020:605.

⁶⁶ Senaste lydelse 2020:605.

24 kap.

Utbildning som motsvarar
förskola, förskoleklass och
fritidshem

Utbildning som motsvarar
förskola och fritidshem

16 §⁶⁷

Om ett barn vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola, *förskoleklass* eller fritidshem.

Om ett barn vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus, ska huvudmannen för institutionen svara för att barnet får tillfälle att delta i utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den som erbjuds i förskola eller fritidshem.

26 a kap.**5 §⁶⁸**

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från de sök- begränsningar som avses i 4 § andra stycket denna lag och i 3 kap. 3 § andra stycket dataskyddslagen i fråga om personuppgifter om hälsa i verksamhet hos en huvudman för

1. grundsärskola,
2. specialskolan,
3. gymnasiesärskola,
4. kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning
5. gymnasieskola med Rh-anpassad utbildning,
6. utbildning i gymnasieskolan för elever som är döva, hörsel-
skadade eller dövblinda eller har en språkstörning, och
7. förskola, *förskoleklass* eller skola som har begränsats till att avse elever som är i behov av sär-
skilt stöd.

Regeringen får också meddela föreskrifter om undantag från sök- begränsningen i 3 kap. 3 § andra stycket dataskyddslagen i fråga om personuppgifter om

⁶⁷ Senaste lydelse 2015:176.

⁶⁸ Senaste lydelse 2020:446.

1. etniskt ursprung i verksamhet hos en huvudman för same-skolan, och
2. hälsa och etniskt ursprung i verksamhet hos en kommun.

28 kap.

5 §⁶⁹

Beslut av en kommun eller en region får överklagas till allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. godkännande enligt 2 kap. 5 § eller återkallelse av sådant godkännande enligt 26 kap. 13 eller 14 §,
2. bidrag enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 17 kap. 35 §, 19 kap. 45 § eller 22 kap. 18 §,
3. avstängning enligt 5 kap. 17 eller 19 §,
4. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
5. skolskjuts enligt 9 kap. 15 b § första stycket, 9 kap. 15 c § första stycket, 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,
5. skolskjuts enligt 10 kap. 32 § första stycket, 10 kap. 33 § första stycket, 11 kap. 31 § första stycket, 11 kap. 32 § första stycket, 18 kap. 30 § första stycket eller 18 kap. 31 § första stycket,
6. ekonomiskt stöd till inackordering enligt 15 kap. 32 § eller 18 kap. 32 § första stycket,
7. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §,
8. rätt till bidrag enligt 25 kap. 10 eller 15 § eller återkallelse av sådan rätt enligt 26 kap. 13 §,
9. bidrag enligt 25 kap. 11 §,
10. tillfälligt verksamhetsförbud enligt 26 kap. 18 §, eller
11. vitesföreläggande enligt 26 kap. 27 §.

⁶⁹ Senaste lydelse 2020:605.

7 §⁷⁰

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §,
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 d § första stycket eller 12 kap. 25 § första stycket, eller
2. kostnadsfria resor enligt 12 kap. 25 § första stycket, eller
3. medgivande att fullgöra skolplikten på annat sätt eller återkallelse av sådant medgivande enligt 24 kap. 23 eller 24 §.

8 §⁷¹

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol i fråga om

1. föreläggande för vårdnadshavare att fullgöra sina skyldigheter enligt 7 kap. 23 §, eller
2. kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 d § första stycket eller 13 kap. 23 § första stycket.
2. kostnadsfria resor enligt 13 kap. 23 § första stycket.

12 §⁷²

Beslut av en kommun eller en region får överklagas till Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i grundsärskolan enligt 7 kap. 5 § eller tillhörighet till grundsärskolans målgrupp enligt 7 kap. 5 b §,
2. uppskjuten skolplikt enligt 7 kap. 10 § andra stycket,
3. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 §,
4. mottagande av en elev från en annan kommun enligt 9 kap. 13 §, 10 kap. 25 § eller 11 kap. 25 §,
4. mottagande av en elev från en annan kommun enligt 10 kap. 25 § eller 11 kap. 25 §,
5. åtgärder enligt 10 kap. 29 § tredje stycket för en elev som inte bor hemma,
6. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare
6. placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare

⁷⁰ Senaste lydelse 2017:1115.

⁷¹ Senaste lydelse 2017:1115.

⁷² Senaste lydelse 2020:605.

önskar enligt 9 kap. 15 § *andra stycket*, 10 kap. 30 § *andra stycket* eller 11 kap. 29 § *andra stycket*, önskar enligt 10 kap. 30 § *andra stycket* eller 11 kap. 29 § *andra stycket*,

7. mottagande i första hand enligt 16 kap. 36 §, mottagande enligt 17 kap. 14 § när det gäller en utbildning i gymnasieskolan som utformats för en grupp elever, mottagande enligt 17 a kap. 18 §, mottagande i första hand enligt 19 kap. 29 § första stycket eller mottagande enligt 22 kap. 14 §,

8. tillhörighet till målgruppen för gymnasiesärskolan enligt 18 kap. 5 eller 7 §,

9. mottagande till kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 13 §, 14 § *andra stycket*, 22 eller 33 §,

10. upphörande av utbildningen för en elev i kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § *andra stycket*,

11. att på nytt bereda kommunal vuxenutbildning enligt 20 kap. 9 § tredje eller fjärde stycket,

12. åtagande om interkommunal ersättning enligt 20 kap. 21 § tredje stycket, eller

13. rätt till utbildning eller annan verksamhet för någon som avses i 29 kap. 2 § *andra stycket* 3.

Beslut som avses i första stycket 1, 4 och 7–12 får överklagas endast av barnet, eleven eller den sökande.

14 §⁷³

Beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i specialskolan enligt 7 kap. 6 §,

2. skolpliktens förlängning enligt 7 kap. 13 § eller skolpliktens upphörande enligt 7 kap. 14 §,

3. åtgärder enligt 9 kap. 15 d § *andra stycket* eller 12 kap. 25 § *andra stycket* för en elev som inte bor hemma, eller 3. åtgärder enligt 12 kap. 25 § *andra stycket* för en elev som inte bor hemma, eller

4. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § *andra stycket* 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

⁷³ Senaste lydelse 2017:1115.

15 §⁷⁴

Beslut av Sameskolstyrelsen får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd i fråga om

1. barns mottagande i sameskolan enligt 7 kap. 7 §,
2. åtgärder enligt 9 kap. 15 d § 2. åtgärder enligt 13 kap. 23 §
andra stycket eller 13 kap. 23 § *andra stycket* för en elev som
andra stycket för en elev som inte bor hemma, eller
inte bor hemma, eller
3. rätt till utbildning för någon som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 3.

Beslut som avses i första stycket 1 får överklagas endast av barnet.

29 kap.

3 §⁷⁵

De personer som avses i 2 § andra stycket 1 och 2 har rätt till utbildning i gymnasieskola och gymnasiesärskola endast om de har påbörjat utbildningen innan de fyllt 18 år. De har inte rätt till utbildning i kommunal vuxenutbildning.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 5 har endast rätt till utbildning i *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 4 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola.

De personer som avses i 2 § andra stycket 5 har endast rätt till utbildning i grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola och, om de påbörjar utbildningen innan de fyllt 18 år, gymnasieskola och gymnasiesärskola.

14 §⁷⁶

Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivet fritidshem eller enskilt bedriven *förskole-*

Den som är eller har varit verksam i enskilt bedriven förskola, enskilt bedrivet fritidshem eller inom sådan enskilt bedriven

⁷⁴ Senaste lydelse 2017: 1115.

⁷⁵ Senaste lydelse 2020:446.

⁷⁶ Senaste lydelse 2020:605.

klass eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 25 kap., får inte obehörigen röja vad han eller hon därvid har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Den som är eller har varit verksam inom annan enskilt bedriven verksamhet enligt denna lag än som avses i första stycket får inte obehörigen röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

Den som är eller har varit verksam inom enskilt bedriven gymnasieskola eller enskilt bedriven gymnasiesärskola får inte obehörigen röja vad han eller hon har fått veta om någons personliga förhållanden i ett ärende enligt 22 kap. 14 § om mottagande till utbildning där distansundervisning används.

För det allmännas verksamhet gäller bestämmelserna i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

19 §⁷⁷

Kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, *förskoleklasser*, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen. Kommunen ska också informera om sådana riksrekryterande utbildningar som avses i 16 kap. 45 § och 19 kap. 37 § och om motsvarande utbildningar vid fristående skolor. Informationen

Kommunen ska informera vårdnadshavare och elever om utbildning i förskolor, grundskolor, grundsärskolor, fritidshem, gymnasieskolor och gymnasiesärskolor och om sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. och som erbjuds i eller av kommunen. Kommunen ska också informera om sådana riksrekryterande utbildningar som avses i 16 kap. 45 § och 19 kap. 37 § och om motsvarande utbildningar vid fristående skolor. Informationen ska utformas en-

⁷⁷ Senaste lydelse 2017:725.

ska utformas enligt 8 kap. 18 § lig 8 kap. 18 § andra stycket
andra stycket kommunallagen kommunallagen (2017:725).
(2017:725).

Kommunen ska även informera om möjligheten för enskilda att bedriva förskola, fritidshem eller sådan pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. med bidrag från hemkommunen enligt 8 kap. 21 §, 14 kap. 15 § samt 25 kap. 11 och 15 §§.

19 a §⁷⁸

En huvudman för *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamhetens organisation och ekonomiska förhållanden som behövs för allmänhetens insyn.

En huvudman för grundskola, grundsärskola, gymnasieskola eller gymnasiesärskola ska till Statens skolverk lämna sådana uppgifter om verksamhetens organisation och ekonomiska förhållanden som behövs för allmänhetens insyn.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vilka uppgifter som ska lämnas.

26 §⁷⁹

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 19 kap. 45 § och 25 kap. 11 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor, fristående skolor och enskilt bedriven pedagogisk omsorg.

Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av det bidrag som kommunerna enligt 8 kap. 21 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 §, 14 kap. 15 §, 16 kap. 52 §, 19 kap. 45 § och 25 kap. 11 § är skyldiga att lämna till fristående förskolor, fristående skolor och enskilt bedriven pedagogisk omsorg.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun eller en region att lämna uppgifter om verksamheten som behövs för beslut om bidrag till fristående förskolor och fristående skolor samt hur bidrag till en fristående förskola eller fristående skola eller annan enskild verksamhet har beräknats.

⁷⁸ Senaste lydelse 2014:903.

⁷⁹ Senaste lydelse 2019:947.

27 §⁸⁰

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 8 kap. 21–23 §§, 9 kap. 19–21 §§, 10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 16 kap. 52–55 §§ och 19 kap. 45–47 §§, när bidraget avser ett barn eller en elev som ges utbildning till följd av 2 och 3 §§ eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala i stället för vad som anges i 8 kap. 21–23 §§, 10 kap. 37–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, 16 kap. 52–55 §§ och 19 kap. 45–47 §§, när bidraget avser ett barn eller en elev som ges utbildning till följd av 2 och 3 §§ eller med stöd av föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 §.

28 a §⁸¹

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda nationella kartläggningmaterial i *förskoleklassen* och nationella bedömningsstöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda nationella kartläggningmaterial i *årskurs 1* och nationella bedömningsstöd i årskurs 2 i grundskolan, grundsärskolan, och sameskolan samt *årskurs 3* i specialskolan.

1. Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2024.

2. Bestämmelsen i 3 kap. 12 j § tillämpas från den 1 januari 2026 och i övrigt tillämpas lagen första gången på utbildning och annan verksamhet som påbörjas efter den 30 juni 2026.

3. Ett godkännande av en enskild huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse ska upphöra att gälla för utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026. Ett godkännande av en enskild huvudman för grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse gäller som ett godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess nya lydelse för motsvarande års-

⁸⁰ Senaste lydelse 2018:749.

⁸¹ Senaste lydelse 2018:1098.

kurser som det tidigare godkännandet avser. Statens skolinspektion får fatta beslut i enlighet med 2 kap. 5 § i dess nya lydelse med nya årskursbeteckningar, som ersätter befintliga beslut. Efter ansökan av en enskild huvudman för förskoleklass och grundskola eller grundsärskola som godkänts enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse, får Statens skolinspektion, genom en förenklad prövning, förklara huvudmannen godkänd för årskurs 1 enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess nya lydelse. Regeringen får meddela föreskrifter om den förenklade prövningen.

4. En lärarlegitimation som avser behörighet att undervisa i årskurser i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan och som utfärdats enligt 2 kap. 16 § skollagen före den 1 juli 2026 ska anses gälla som en legitimation för de motsvarande årskurser enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § i dess nya lydelse som den äldre legitimationen avser. Ett beslut om lärarlegitimation som utfärdats enligt 2 kap. 16 § skollagen före den 1 juli 2026 och som avser behörighet som omfattar lågstadiet enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § skollagen i dess äldre lydelse ska anses gälla för lågstadiet i nämnda bestämmelsers nya lydelse. Statens skolverk får fatta beslut om legitimation enligt 2 kap. 16 § med årskursbeteckningar enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § i dess nya lydelse, som ersätter de befintliga besluten.

5. Om en huvudman tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt 9 kap. 6 a § läsåret 2025/26, får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp i enlighet med 10 kap. 9 a § i dess äldre lydelse.

6. Den som har tagits emot i förskoleklassen vid en viss skolenhet läsåret 2025/26 har rätt att fortsätta sin skolgång i grundskolan respektive grundsärskolan vid samma skolenhet enligt 10 kap. 31 § och 11 kap. 30 § skollagen i dess äldre lydelse.

7. Bestämmelsen i 29 kap. 14 § i dess äldre lydelse gäller fortfarande för uppgift om enskildas personliga förhållanden i förskoleklass.

1.3 Förslag till lag om ändring i lag (2010:801) om införande av skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om lag om införande av skollagen (2010:800) att 7 § ska upphöra att gälla och att rubriken närmast före 7 § ska utgå.

Denna lag träder i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.

1.4 Förslag till förordning om förenklad prövning av enskilda huvudmäns godkännanden

Härigenom föreskrivs följande.

1 § Denna förordning innehåller föreskrifter om den förenklade prövning som avses i punkt 3 ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna till lagen (202x:0000) om ändring i skollagen (2010:800).

Enskilda huvudmän kan genom en förenklad prövning få ett nytt godkännande enligt 2 kap. 5 § i den nya lydelsen. Om inte något annat anges i denna förordning eller föreskrifter som meddelats med stöd av den, gäller i övrigt bestämmelserna om godkännande av enskild huvudman i 2 kap. 5 och 28 kap. 2 § skollagen.

2 § De huvudmän som godkänts för förskoleklass och grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § skollagen (2020:800) i dess lydelse före den 1 augusti 2024, får ansöka om godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess lydelse från och med 1 augusti 2024 för utbildning som påbörjas efter 30 juni 2026 enligt bestämmelserna i denna förordning.

3 § De huvudmän som avses i 2 § ska ansöka hos Statens skolinspektion om att de vill ha ett godkännande för nya årskurs 1. Ansökan ska vara avgiftsfri.

Ett godkännande får bara avse motsvarande utbildning och samma skolenhet som tidigare godkännanden avser.

4 § De huvudmän som avses i 2 § ska beviljas ett nytt godkännande om det inte finns särskilda skäl för att ett sådant godkännande inte ska ges. Med särskilda skäl avses i denna förordning att det finns skäl som för återkallelse enligt 26 kap. 13–15 §§ skollagen (2010:800). Någon annan prövning enligt 2 kap. 5 och 5 a § skollagen ska inte göras.

5 § Statens skolinspektion får meddela föreskrifter om ansökan.

6 § Statens skolinspektion beslutar enligt 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) om en utbildning ska godkännas. I beslutet ska anges att godkännandet gäller årskurs 1.

7 § Enligt 28 kap. 2 § skollagen (2010:800) får Statens skolinspektions beslut enligt 2 kap. 5 § skollagen överklagas. Statens skolinspektions beslut enligt denna förordning ska gälla trots att det inte har vunnit laga kraft.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024 och upphör att gälla den 30 juni 2026.

1.5 Förslag till förordning om statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet

Härigenom föreskrivs följande.

Inledande bestämmelse

1 § Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag för lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt fritidshemmet. Statsbidrag får lämnas för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i samband med genomförandet av en tioårig grundskola och grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola.

Förordningen är meddelad med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen.

Förutsättningar för statsbidrag

2 § Statsbidrag lämnas för insatser som anges i 1 §.

Statsbidrag lämnas i mån av tillgång på medel och för ett kalenderår i sänder.

Bidragsram

3 § Inför varje bidragsår ska Statens skolverk besluta en bidragsram för varje huvudman för grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola. Huvudmännen ska kunna använda medel som de tilldelas enligt bidragsramen för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och fritidshemmet.

Bidragsramen för kostnader enligt 1 § ska fastställas till ett belopp som motsvarar samma andel av tillgängliga medel som antalet elever vid de verksamheter utom fritidshemmet som huvudmannen kan få statsbidrag för enligt denna förordning utgör av det sammanlagda antalet elever vid samtliga verksamheter utom fritidshemmet som bidrag får lämnas för enligt denna förordning.

Elevantalet hos en huvudman ska beräknas som ett genomsnitt av antalet elever hos huvudmannen under de tre närmast föregående åren eller, om huvudmannen inte har bedrivit verksamhet under minst tre läsår före bidragsåret, under den period som huvudmannen har bedrivit verksamheten. Om huvudmannen inte har haft några elever under läsåret närmast före bidragsåret, ska dock ingen bidragsram beslutas.

Ansökan

4 § Ansökan om statsbidrag ges in till Statens skolverk.

5 § En huvudman som ansöker om statsbidrag ska ha upprättat en plan med redogörelse för de insatser enligt 1 § som huvudmannen planerar. Berörda fackliga organisationer ska ha hörts innan planen upprättas.

Planen ska ges in till Statens skolverk. Skolverket ska utifrån en risk- och väsentlighetsanalys granska ett urval av planerna.

Beslut

6 § Statens skolverk beslutar om och betalar ut statsbidraget.
Ett beslut om statsbidrag får förenas med villkor.

Uppföljning och redovisning

7 § Statens skolverk ska följa upp att statsbidraget har använts i enlighet med bestämmelserna i denna förordning.

Skolverket ska i samband med sin årsredovisning till Regeringskansliet lämna en redovisning av hur bidraget har använts.

8 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning ska till Statens skolverk

1. vid bidragsårets slut redovisa de åtgärder som huvudmannen har använt de tilldelade medlen för, och
2. lämna sådan ekonomisk och annan redovisning som myndigheten begär.

Bidragmottagare är skyldiga att medverka i den uppföljning och utvärdering av verksamheten som beslutas av den myndighet som har fått regeringens uppdrag att följa upp hur statsbidraget har använts.

Återbetalning och återkrav

9 § Den som har tagit emot statsbidrag enligt denna förordning är återbetalningsskyldig om

1. mottagaren genom att lämna oriktiga uppgifter eller på något annat sätt har förorsakat att statsbidraget har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,

2. statsbidraget av något annat skäl har lämnats felaktigt eller med för högt belopp,

3. statsbidraget inte har använts för avsett ändamål, eller

4. mottagaren inte har lämnat sådan redovisning som avses i 9 §.

Statens skolverk ska besluta att kräva tillbaka ett bidrag om en huvudman är återbetalningsskyldig enligt första stycket. Om det finns särskilda skäl för det, får myndigheten besluta att helt eller delvis avstå från ett krav på återbetalning.

10 § På statsbidrag som krävs tillbaka ska ränta tas ut från och med den dag som infaller en månad efter det att beslut om återkrav har fattats och efter en räntesats som vid varje tidpunkt överstiger statens utlåningsränta med två procentenheter.

Om det finns särskilda skäl för det, får Statens skolverk besluta att helt eller delvis avstå från krav på ränta.

Bemyndigande

11 § Statens skolverk får meddela föreskrifter om verkställigheten av denna förordning.

Överklagande

12 § Statens skolverks beslut enligt denna förordning får inte överklagas.

-
1. Denna förordning träder i kraft den 15 mars 2025.
 2. Med bidragsåret 2025 avses perioden 1 juli-31 december 2025.
 3. Inför bidragsåret 2025 ska Statens skolverk besluta om bidragsramen före den 1 april 2025.

1.6 Förslag till förordning om ändring i förordning (1970:340) om skolskjutsning

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2017:193) att 1 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Med skolskjutsning avses i denna förordning skjuts till eller från skolan av elever i förskola, *förskoleklass*, grundskola, gymnasieskola eller motsvarande skola. Skjutsen ska vara särskilt ordnad för ändamålet av det allmänna och inte vara av tillfällig natur.

Med icke yrkesmässig skolskjutsning avses skjuts som inte är yrkesmässig trafik eller taxitrafik.

Med skolskjutsning avses i denna förordning skjuts till eller från skolan av elever i förskola, grundskola, gymnasieskola eller motsvarande skola. Skjutsen ska vara särskilt ordnad för ändamålet av det allmänna och inte vara av tillfällig natur.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

1.7 Förslag till förordning om ändring av högskoleförordning (1993:100)

Härigenom föreskrivs i fråga om högskoleförordning (1993:100)⁸² att bilaga 2 ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Bilaga 2⁸³

EXAMENSORDNING

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

YRKESEXAMINA

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Omfattning

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

⁸² Förordningen omtryckt 1998:1003.

⁸³ Senaste lydelse 2020:766.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 90 högskolepoäng, varav 60 högskolepoäng inom det fritidspedagogiska området och 30 högskolepoäng i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. För svenska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämne och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde. För svenska, engelska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet.

Därutöver krävs 30 högskolepoäng i något av de av studenten valbara områdena:

1. naturorienterande ämnen och teknik,
2. samhällsorienterande ämnen, eller
3. ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För grundlärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som grundlärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,
- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa kunskap om barns kommunikation och språkutveckling samt visa kännedom om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning,
- visa kunskap om praktiska och estetiska läroprocesser,
- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och
- visa kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,
- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
- visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning och om barns kommunikation och språkutveckling,
- visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,

- visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

- visa fördjupad kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

- visa fördjupad kunskap om läs-, skriv- och matematikutveckling,

- visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,

- visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

- visa fördjupad kunskap i bedömning och betygssättning.

För grundlärarexamen ska studenten också

- visa sådan kunskap om barns utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,

- visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikt-hantering och ledarskap, och

- visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia.

Färdighet och förmåga

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,

- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta

forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten

- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen ska studenten också

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose elevers behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för elever med neuropsykiatriska svårigheter,

- visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,

- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer,
- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,
- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För grundlärarexamen ska studenten

- visa självkänedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhälleliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet.

Självständigt arbete (examensarbete)

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom det fritidspedagogiska området.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng eller två sådana arbeten om vardera minst 15 högskolepoäng i ett eller två av de ämnen som studeras inom respektive inriktning.

Övrigt

Av examensbeviset ska det framgå vilken inriktning studenten har fullgjort och vilket eller vilka undervisningsämnen som examen omfattar.

För grundlärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Ämneslärarexamen

Omfattning

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 eller, när så krävs, 270 högskolepoäng. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 300 eller, när så krävs, 330 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 165 högskolepoäng i två undervisningsämnen eller 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen. Examen ska dock omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen när två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik ingår i utbildningen. Examen får vidare omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen om undervisningsämnet bild eller musik ingår i utbildningen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta minst en fördjupning om 90 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. För varje övrigt ämne som

ingår i examen krävs minst 45 högskolepoäng om examen omfattar tre undervisningsämnen och minst 60 högskolepoäng om examen omfattar två undervisningsämnen. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 90 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

För ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller, när så krävs, 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta en fördjupning om 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde och en fördjupning om 90 högskolepoäng. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 120 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För ämneslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som ämneslärare i den verksamhet som utbildningen avser.

Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 7–9 ska studenten

– sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten

– visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen ska studenten också

– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande,

– visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,

– visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för den verksamhet som utbildningen avser,

– visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikt- hantering och ledarskap,

– visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia, och

– visa fördjupad kunskap om bedömning och betygssättning.

Färdighet och förmåga

Föreslagen lydelse

Bilaga 2

EXAMENSORDNING

4. Examensbeskrivningar

EXAMINA PÅ AVANCERAD NIVÅ

YRKESEXAMINA

EXAMINA PÅ GRUNDNIVÅ ELLER AVANCERAD NIVÅ

Grundlärarexamen

Omfattning

Grundlärarexamen ges med tre inriktningar. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem avläggs på grundnivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 180 högskolepoäng. Grundlärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 1–4 och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort kursfordringar om 240 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 90 högskolepoäng, varav 60 högskolepoäng inom det fritidspedagogiska området och 30 högskolepoäng i ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

För grundlärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 1–4 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, samhällsorienterande ämnen, naturorienterande ämnen och teknik. För svenska och matematik krävs

minst 30 högskolepoäng i vardera ämne och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 ska ämnes- och ämnesdidaktiska studier omfatta 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska och ett valbart fördjupningsområde. För svenska, engelska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämnet.

Därutöver krävs 30 högskolepoäng i något av de av studenten valbara områdena:

1. naturorienterande ämnen och teknik,
2. samhällsorienterande ämnen, eller
3. ett eller två praktiska eller estetiska ämnen.

Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap,
- bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För grundlärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som grundlärare i den verksamhet som utbildningen avser. Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa sådana kunskaper inom det fritidspedagogiska området och sådana ämneskunskaper, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

- visa kunskap om barns kommunikation och språkutveckling samt visa kännedom om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning,

- visa kunskap om praktiska och estetiska läroprocesser,

- visa kännedom om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

- visa kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,

- visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,

- visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning och om barns kommunikation och språkutveckling,

- visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,

- visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och

- visa fördjupad kunskap om bedömning av elevers lärande och utveckling.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 ska studenten

- visa sådana ämneskunskaper, inbegripet insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete, som krävs för yrkesutövningen,
 - visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt,
 - visa fördjupad kunskap om läs-, skriv- och matematik-utveckling,
 - visa kännedom om praktiska och estetiska läroprocesser,
 - visa kunskap om vetenskapsteori och kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder samt om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen, och
 - visa fördjupad kunskap i bedömning och betygssättning.
- För grundläraresexamen ska studenten också
- visa sådan kunskap om barns utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för yrkesutövningen,
 - visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikt-hantering och ledarskap, och
 - visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia.

Färdighet och förmåga

För grundläraresexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten

- visa fördjupad förmåga att stimulera till lärande och utveckling genom att erbjuda barnen en meningsfull och innehållsrik fritid,
- visa förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och
- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det fritidspedagogiska området och inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 ska studenten

- visa fördjupad förmåga att kritiskt och självständigt tillvarata, systematisera och reflektera över egna och andras erfarenheter samt relevanta forskningsresultat för att därigenom bidra till utvecklingen av yrkesverksamheten och kunskapsutvecklingen inom yrkesområdet, och

- visa förmåga att tillämpa sådan didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt.

För grundlärarexamen ska studenten också

- visa fördjupad förmåga att skapa förutsättningar för alla elever att lära och utvecklas,

- visa förmåga att ta till vara elevers kunskaper och erfarenheter för att stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att självständigt och tillsammans med andra planera, genomföra, utvärdera och utveckla undervisning och den pedagogiska verksamheten i övrigt i syfte att på bästa sätt stimulera varje elevs lärande och utveckling,

- visa förmåga att identifiera och i samverkan med andra tillgodose elevers behov av specialpedagogiska insatser, inbegripet specialpedagogiska insatser för elever med neuropsykiatriska svårigheter,

- visa förmåga att observera, dokumentera, analysera och bedöma elevers lärande och utveckling i förhållande till verksamhetens mål och informera och samarbeta med elever och deras vårdnadshavare,

- visa förmåga att kommunicera och förankra skolans värdegrund, inbegripet de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingarna,

- visa förmåga att förebygga och motverka diskriminering och annan kränkande behandling av elever,

- visa förmåga att beakta, kommunicera och förankra ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i den pedagogiska verksamheten,

- visa förmåga att kommunicera och reflektera kring frågor som rör identitet, sexualitet och relationer,

- visa kommunikativ förmåga i lyssnande, talande och skrivande till stöd för den pedagogiska verksamheten,

- visa förmåga att säkert och kritiskt använda digitala verktyg i den pedagogiska verksamheten och att beakta betydelsen av olika mediers och digitala miljöers roll för denna, och
- visa förmåga att i den pedagogiska verksamheten tillägna sig färdigheter som är värdefulla för yrkesutövningen.

Värderingsförmåga och förhållningssätt

För grundlärarexamen ska studenten

- visa självkännedom och empatisk förmåga,
- visa förmåga till ett professionellt förhållningssätt gentemot elever och deras vårdnadshavare,
- visa förmåga att i det pedagogiska arbetet göra bedömningar utifrån relevanta vetenskapliga, samhällsliga och etiska aspekter med särskilt beaktande av de mänskliga rättigheterna, i synnerhet barnets rättigheter enligt barnkonventionen, samt en hållbar utveckling, och
- visa förmåga att identifiera sitt behov av ytterligare kunskap och utveckla sin kompetens i det pedagogiska arbetet.

Självständigt arbete (examensarbete)

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 15 högskolepoäng inom det fritidspedagogiska området.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4 och för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 ska studenten inom ramen för kursfordringarna ha fullgjort ett självständigt arbete (examensarbete) om minst 30 högskolepoäng eller två sådana arbeten om vardera minst 15 högskolepoäng i ett eller två av de ämnen som studeras inom respektive inriktning.

Övrigt

Av examensbeviset ska det framgå vilken inriktning studenten har fullgjort och vilket eller vilka undervisningsämnen som examen omfattar.

För grundlärarexamen ska också de preciserade krav gälla som varje högskola själv bestämmer inom ramen för kraven i denna examensbeskrivning.

Ämneslärarexamen

Omfattning

Ämneslärarexamen ges med två inriktningar. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 240 eller, när så krävs, 270 högskolepoäng. Ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten har fullgjort kursfordringar om 300 eller, när så krävs, 330 högskolepoäng.

För examen krävs att utbildningen omfattar följande områden: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kurs- eller ämnesplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 165 högskolepoäng i två undervisningsämnen eller 195 högskolepoäng i tre undervisningsämnen. Examen ska dock omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen när två av undervisningsämnena svenska, samhällskunskap eller musik ingår i utbildningen. Examen får vidare omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 195 högskolepoäng i två undervisningsämnen om undervisningsämnet bild eller musik ingår i utbildningen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta minst en fördjupning om 90 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde. För varje övrigt ämne som ingår i examen krävs minst 45 högskolepoäng om examen omfattar tre undervisningsämnen och minst 60 högskolepoäng om examen omfattar två undervisningsämnen. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 90 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

För ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225 eller, när så krävs, 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna ska 15 högskolepoäng utgöra ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning. Utbildningen ska omfatta en fördjupning om 120 högskolepoäng i relevant ämne eller ämnesområde och en fördjupning om 90 högskolepoäng. När svenska, samhällskunskap eller musik ingår krävs dock alltid 120 högskolepoäng inom de ämnesområden som är relevanta för dessa ämnen.

Inriktningen ges med ett begränsat antal ämneskombinationer.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan ska anknyta till kommande yrkesutövning och omfatta följande:

- skolväsendets historia, organisation och villkor samt skolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna,
- läroplansteori och didaktik,
- vetenskapsteori och forskningsmetodik,
- utveckling, lärande och specialpedagogik,
- sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, bedömning och betygssättning, och
- utvärdering och utvecklingsarbete.

Mål

För ämneslärarexamen ska studenten visa sådan kunskap och förmåga som krävs för att självständigt arbeta som ämneslärare i den verksamhet som utbildningen avser.

Studenten ska även visa kunskap och förmåga för annan undervisning för vilken examen enligt gällande föreskrifter kan ge behörighet.

Kunskap och förståelse

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i årskurs 8–10 ska studenten

– visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl överblick över ämnesstudiernas huvudområde som fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten

– visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

För ämneslärarexamen ska studenten också

– visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande,

– visa fördjupad kunskap om vetenskapsteori samt kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder, och visa kunskap om relationen mellan vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet och dess betydelse för yrkesutövningen,

– visa sådan kunskap om barns och ungdomars utveckling, lärande, behov och förutsättningar som krävs för den verksamhet som utbildningen avser,

– visa kunskap om och förståelse för sociala relationer, konflikt-hantering och ledarskap,

– visa kunskap om skolväsendets organisation, relevanta styrdokument, läroplansteori och olika pedagogisk-didaktiska perspektiv samt visa kännedom om skolväsendets historia, och

– visa fördjupad kunskap om bedömning och betygssättning.

Färdighet och förmåga

Värderingsförmåga och förhållningssätt

1. Ändringarna ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas för utbildning som påbörjas efter den 1 juli 2026.

2. Den som påbörjat en utbildning till grundlärare med inriktning mot förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, grundlärare med inriktning mot grundskolans årskurs 4–6 eller ämneslärare med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 och avlägger examen efter den 1 juli 2026 ska erhålla examen enligt den nya lydelsen i bilaga 2 till högskoleförordningen (examensordningen).

1.8 Förslag till förordning om ändring i förordning (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (SKOLFS 2010:250) att 3 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

De kursplaner och de kunskapskrav som gäller för grundskolan ska användas för specialskolan. Föreskrifter om centralt innehåll i årskurs 1–3, 4–6 och 7–9 samt om kunskapskrav i årskurs 3, 6 och 9 ska dock i stället avse innehåll i årskurs 1–4, 5–7 och 8–10 respektive kunskapskrav i årskurs 4, 7 och 10.

De kursplaner och de kunskapskrav som gäller för grundskolan ska användas för specialskolan. Föreskrifter om centralt innehåll i årskurs 1–4, 5–7 och 8–10 samt om kunskapskrav i årskurs 2, 4, 7 och 10 ska dock i stället avse innehåll i årskurs 1–5, 6–8 och 9–11 respektive kunskapskrav i årskurs 3, 5, 8 och 11.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om särskilda kursplaner och kunskapskrav som ska användas i den utsträckning som grundskolans eller grundsärskolans kursplaner och kunskapskrav inte kan användas på grund av elevernas funktionsnedsättningar, och för ämnen som inte finns i grundskolan eller grundsärskolan.

1. Denna förordning kungörs i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).

2. Förordningen träder i kraft den 1 augusti 2024 och tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.

1.9 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:7) om dansarutbildning

Härigenom föreskrivs ifråga om förordning (2011:7) om dansarutbildning att 1, 6 och 8 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

I denna förordning finns bestämmelser om dansarutbildning bestående av förberedande dansarutbildning i årskurserna 4–9 i grundskolan och yrkesdansarutbildning i gymnasieskolan.

Regeringen beslutar om vilka enskilda och offentliga huvudmän som får anordna särskild utbildning i form av en förberedande dansarutbildning i sin grundskola och yrkesdansarutbildning i sin gymnasieskola.

Staten träffar avtal med huvudmännen om anordnandet av dansarutbildningen.

6 §

Statens skolverk får meddela föreskrifter om kursplan och kunskapskrav för ämnet dans för årskurs 4–9. Skolverket får även meddela föreskrifter om bedömningsgrunder för de färdighetsprov som ska utgöra grund för antagning till den förberedande dansarutbildningen i dels årskurs 4–6, dels årskurs 7–9. När det gäller antagning till årskurs 7–9 får Skolverket också meddela föreskrifter om kompletterande moment och bedömningsgrunder för de momenten.

Statens skolverk får meddela föreskrifter om kursplan och kunskapskrav för ämnet dans för årskurs 5–10. Skolverket får även meddela föreskrifter om bedömningsgrunder för de färdighetsprov som ska utgöra grund för antagning till den förberedande dansarutbildningen i dels årskurs 5–7, dels årskurs 8–10. När det gäller antagning till årskurs 8–10 får Skolverket också meddela föreskrifter om kompletterande moment och bedömningsgrunder för de momenten.

8 §

Till den förberedande dansarutbildningen i årskurs 4–6 får bara de elever antas som vid färdighetsprov i dans inför jury uppvisat godtagbara förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. För antagning krävs dessutom en godkänd hälsundersökning enligt 23 §.

En eller flera nya antagningar ska genomföras till den förberedande dansarutbildningen i årskurs 7–9. Ett beslut om att anta en elev ska grundas på färdighetsprov i dans inför jury. Även kompletterande moment får beaktas. Endast de elever som vid en samlad bedömning uppvisat godtagbara förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen får antas. För antagning krävs dessutom en godkänd hälsundersökning enligt 23 §.

Om det finns plats på utbildningen får nya antagningar enligt första och andra stycket genomföras till senare årskurser än årskurs 4 respektive årskurs 7.

Till den förberedande dansarutbildningen i årskurs 5–7 får bara de elever antas som vid färdighetsprov i dans inför jury uppvisat godtagbara förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. För antagning krävs dessutom en godkänd hälsundersökning enligt 23 §.

En eller flera nya antagningar ska genomföras till den förberedande dansarutbildningen i årskurs 8–10. Ett beslut om att anta en elev ska grundas på färdighetsprov i dans inför jury. Även kompletterande moment får beaktas. Endast de elever som vid en samlad bedömning uppvisat godtagbara förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen får antas. För antagning krävs dessutom en godkänd hälsundersökning enligt 23 §.

Om det finns plats på utbildningen får nya antagningar enligt första och andra stycket genomföras till senare årskurser än årskurs 5 respektive årskurs 8.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas för utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.

1.10 Förslag till förordning om ändring i skolförordning (2011:185)

Härigenom föreskrivs i fråga om skolförordning (2011:185)⁸⁴

dels att 8 kap. och 14 kap. 9 § ska upphöra att gälla,

dels att rubriken närmast 14 kap. 9 § ska utgå,

dels att 1 kap. 1 §, 2 kap. 1§, 3 kap. 4 §, 4 kap. 1, 2, 4, 6 och 7 §§, 5 kap. 2 §, 5 a kap. 10 §, 6 kap. 1 a, 11 och 17 §§, 9 kap. 2, 12, 20, 21, 21 a, 22 b, 25 och 26 §§, 10 kap. 11 §, 11 kap. 10–11 a och 12 b §§, 12 kap. 10, 11 och 12 b §§, 14 kap. 1 4 och 8 §§ samt rubriken närmast 4 kap. 2 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas sex nya paragrafer, 9 kap. 22 d och 22 e §§, 11 kap. 12 d och 12 e §§, 12 kap. 12 d och 12 e §§ och närmast före 9 kap. 22 d §, 11 kap. 12 d § och 12 kap. 12 d § nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

1 §⁸⁵

I denna förordning finns följande kapitel:

- inledande bestämmelser (1 kap.),
- huvudmän (2 kap.),
- lärotider (3 kap.),
- elever (4 kap.),
- utbildningen (5 kap.),
- fjärrundervisning (5 a kap.),
- distansundervisning (5 b kap.),
- betyg (6 kap.),
- förskolan (7 kap.),
- *förskoleklassen* (8 kap.),
- grundskolan (9 kap.),
- grundsärskolan (10 kap.),
- specialskolan (11 kap.),
- sameskolan (12 kap.),
- fritidshemmet (13 kap.),

⁸⁴ Senaste lydelse

8 kap. 2 § 2018:750

8 kap. 3 § 2018:750.

⁸⁵ Senaste lydelse 2020:779.

- bidrag till enskilda huvudmän (14 kap.),
- utbildning vid särskilda ungdomshem (14 a kap.), och
- övriga bestämmelser (15 kap.).

2 kap.

1 §

En ansökan om godkännande som enskild huvudman för *förskoleklass*, grundskola eller grundskola eller för fritidshem som anordnas vid en skolenhet med någon av dessa skolformer ska ha kommit in till Statens skolinspektion senast den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta.

En ansökan om godkännande som enskild huvudman för grundskola eller grundsärskola eller för fritidshem som anordnas vid en skolenhet med någon av dessa skolformer ska ha kommit in till Statens skolinspektion senast den 31 januari kalenderåret innan utbildningen ska starta.

Första stycket gäller inte om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevers möjlighet att fullfölja sin utbildning.

3 kap.

4 §⁸⁶

Elevernas skolarbete ska förläggas måndag–fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. Skolarbetet ska även förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar.

Antalet skoldagar i veckan får begränsas till fyra för en grupp elever i årskurs 1 *eller* 2, om det finns särskilda skäl.

Antalet skoldagar i veckan får begränsas till fyra för en grupp elever i årskurs 1, 2 *eller* 3, om det finns särskilda skäl.

4 kap.

1 §⁸⁷

Bestämmelserna i detta kapitel gäller *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, om inte annat anges.

Bestämmelserna i detta kapitel gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, om inte annat anges.

⁸⁶ Senaste lydelse 2018:750.

⁸⁷ Senaste lydelse 2017:1116.

Förskoleklassen, grundskolan och grundsärskolan

Grundskolan och grundsärskolan

2 §⁸⁸

Barn som anses bosatta i utlandet hos sina vårdnadshavare har samma rätt till utbildning i *förskoleklassen*, grundskolan eller grundsärskolan som barn som anses bosatta i Sverige, om vårdnadshavarna eller en av dem är svenska medborgare. Den kommun där barnet stadigvarande vistas ska anses som barnets hemkommun vid tillämpningen av skollagen (2010:800). Frågan om mottagande av ett sådant barn prövas på begäran av barnets vårdnadshavare.

En huvudman får även i andra fall ta emot ett barn som inte anses bosatt i Sverige som elev i sin *förskoleklass eller grundskola*.

Barn som anses bosatta i utlandet hos sina vårdnadshavare har samma rätt till utbildning i grundskolan eller grundsärskolan som barn som anses bosatta i Sverige, om vårdnadshavarna eller en av dem är svenska medborgare. Den kommun där barnet stadigvarande vistas ska anses som barnets hemkommun vid tillämpningen av skollagen (2010:800). Frågan om mottagande av ett sådant barn prövas på begäran av barnets vårdnadshavare.

En huvudman får även i andra fall ta emot ett barn som inte anses bosatt i Sverige som elev i sin grundskola.

4 §⁸⁹

Läsåret efter förskoleklassen ska varje elev fortsätta skolgången i grundskolan, om inte något annat beslutas med stöd av 7 kap. 5, 6 eller 7 § skollagen (2010:800) eller 6 § första stycket.

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska varje elev vid slutet av läsåret flyttas till närmast högre årskurs, om inte något annat beslutas med stöd av 5–7 §§.

⁸⁸ Senaste lydelse 2017:1116.

⁸⁹ Senaste lydelse 2017:1116

6 §⁹⁰

I förskoleklassen får rektorn på begäran av en elevs vårdnadshavare besluta att eleven får gå i förskoleklassen ytterligare ett läsår, om det finns särskilda skäl för det.

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn på begäran av en elevs vårdnadshavare besluta att eleven får gå om en årskurs.

7 §⁹¹

Det framgår av 7 kap. 11 a och 11 b §§ skollagen (2010:800) att ett barn under vissa förutsättningar helt får hoppa över förskoleklassen. Dessutom får en elev i förskoleklassen flyttas till årskurs 1 i skolan, om skolans rektor bedömer att eleven har goda förutsättningar för det och elevens vårdnadshavare medger det.

Rektorn får besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska flyttas till en högre årskurs än den som eleven redan tillhör eller normalt ska tillhöra, om eleven har goda förutsättningar att delta i utbildningen i den högre årskursen och elevens vårdnadshavare medger det.

5 kap.

2 §

Eleverna ska genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen.

Eleverna i de tidigaste skolåren ska dessutom genom undervisning som varierar i uttrycksform och

⁹⁰ Senaste lydelse 2017:1116.

⁹¹ Senaste lydelse 2017:1116.

arbetsätt, introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen.

5 a kap.

2 §

Fjärrundervisning får, trots vad som anges i 21 kap. 4 § skollagen (2010:800), bara användas i

1. årskurserna 1–6 i grundskolan och grundsärskolan, årskurserna 1–7 i specialskolan samt sameskolan, vid undervisning i modersmål,

2. sameskolan vid undervisning i samiska,

3. årskurserna 1–6 i grundskolan för integrerad samisk undervisning, och

4. årskurserna 4–6 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och årskurserna 5–7 i specialskolan vid undervisning i moderna språk och teckenspråk.

I årskurserna 7–9 i grundskolan och grundsärskolan och årskurserna 8–10 i specialskolan får fjärrundervisning användas i samtliga ämnen och verksamheter som anges i 21 kap. 4 § skollagen.

1. årskurserna 1–7 i grundskolan och grundsärskolan, årskurserna 1–8 i specialskolan samt sameskolan, vid undervisning i modersmål,

3. årskurserna 1–7 i grundskolan för integrerad samisk undervisning, och

4. årskurserna 5–7 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och årskurserna 6–8 i specialskolan vid undervisning i moderna språk och teckenspråk.

I årskurserna 8–10 i grundskolan och grundsärskolan och årskurserna 9–11 i specialskolan får fjärrundervisning användas i samtliga ämnen och verksamheter som anges i 21 kap. 4 § skollagen.

6 kap.

1 a §⁹²

Bestämmelser om att en rektor får fatta beslut om att betyg ska sättas i årskurs 4 och 5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 5 och 6 i specialskolan i en skolenhet som rektorn ansvarar för finns i

Bestämmelser om att en rektor får fatta beslut om att betyg ska sättas i årskurs 5 och 6 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan och i årskurs 6 och 7 i specialskolan i en skolenhet som rektorn ansvarar för finns i

⁹² Senaste lydelse 2021:192.

3 kap. 14 a § skollagen (2010:800). Ett sådant beslut ska fattas senast den 30 april före det läsår då beslutet ska börja gälla.

3 kap. 14 a § skollagen (2010:800). Ett sådant beslut ska fattas senast den 30 april före det läsår då beslutet ska börja gälla.

11 §⁹³

Terminsbedyg ska utfärdas vid slutet av

1. varje termin i årskurserna 4 och 5 i grundskolan och sameskolan och i förekommande fall i grundsärskolan samt i årskurserna 5 och 6 i specialskolan, om betyg sätts i dessa kurser,

2. varje termin i årskurserna 6–8 i grundskolan och i förekommande fall i grundsärskolan, årskurserna 7–9 i specialskolan och årskurs 6 i sameskolan, och

3. höstterminen i årskurs 9 i grundskolan och i förekommande fall i grundsärskolan och årskurs 10 i specialskolan.

Terminsbedyg ska inte utfärdas om eleven ska få ett slutbedyg enligt 14 §.

1. varje termin i årskurserna 5 och 6 i grundskolan och sameskolan och i förekommande fall i grundsärskolan samt i årskurserna 6 och 7 i specialskolan, om betyg sätts i dessa kurser,

2. varje termin i årskurserna 7–9 i grundskolan och i förekommande fall i grundsärskolan, årskurserna 8–10 i specialskolan och årskurs 7 i sameskolan, och

3. höstterminen i årskurs 10 i grundskolan och i förekommande fall i grundsärskolan och årskurs 11 i specialskolan.

17 §⁹⁴

Ett avgångsintyg ska utfärdas

1. om en elev avgår från utbildningen hos en huvudman utan att slutbedyg utfärdas, eller

2. när en elev i sameskolan avgår från utbildningen innan eleven har gått ut årskurs 6.

2. när en elev i sameskolan avgår från utbildningen innan eleven har gått ut årskurs 7.

Intyget ska innehålla uppgifter om

1. den årskurs i vilken eleven slutat,

2. tiden för avgången,

3. de ämnen i vilka eleven undervisats,

4. i förekommande fall senaste betyg i ämnen, och

⁹³ Senaste lydelse 2021:192.

⁹⁴ Senaste lydelse 2011:506.

5. antal timmar undervisningstid som eleven erbjudits.
Rektorn ska utfärda avgångsintyget.

9 kap.

2 §⁹⁵

Kunskapskrav ska finnas för
– *läsförståelse* i årskurs 1,
– matematik, svenska och svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterande ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 3,
– samtliga ämnen utom moderna språk i årskurs 6, och
– samtliga ämnen i årskurs 9.

Kunskapskraven i årskurs 1 och 3 anger den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev vid slutet av årskursen. Kunskapskraven i årskurs 6 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när betyg sätts sista gången före slutet av årskurs 6. Kunskapskraven i årskurs 9 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när ett ämne avslutas.

Kunskapskrav ska finnas för
– *matematik, svenska och svenska som andraspråk* i årskurs 2,
– matematik, svenska och svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterande ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 4,
– samtliga ämnen utom moderna språk i årskurs 7, och
– samtliga ämnen i årskurs 10.

Kunskapskraven i årskurs 2 och 4 anger den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev vid slutet av årskursen. Kunskapskraven i årskurs 7 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när betyg sätts sista gången före slutet av årskurs 7. Kunskapskraven i årskurs 10 anger den kunskapsnivå som krävs för ett visst betyg när ett ämne avslutas.

12 §

För elever som har ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna får delar av undervisningen i årskurs 1–6 anordnas på detta språk. För elever med finska som umgängesspråk får

För elever som har ett annat språk än svenska som dagligt umgängesspråk med en eller båda vårdnadshavarna får delar av undervisningen i årskurs 1–7 anordnas på detta språk. För elever med finska som umgängesspråk får

⁹⁵ Senaste lydelse 2016:336.

sådan undervisning anordnas även i årskurs 7–9. sådan undervisning anordnas även i årskurs 8–10.

En huvudman som anordnar undervisning enligt första stycket ska anmäla detta till Statens skolinspektion.

20 §⁹⁶

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 21 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 21 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 4 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl.

21 §⁹⁷

Nationella prov ska användas i

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, 6 och 9,
2. engelska i årskurs 6 och 9,
3. geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap i årskurs 9, och
4. biologi, fysik eller kemi i årskurs 9.

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 4, 7 och 10,
2. engelska i årskurs 7 och 10,
3. geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap i årskurs 10, och
4. biologi, fysik eller kemi i årskurs 10.

Statens skolverk ska fördela de nationella prov som anges i första stycket 3 och 4 så att varje elev ska delta i prov i endast ett samhällsorienterande ämne respektive ett naturorienterande ämne och att antalet provdeltagare så långt som möjligt blir lika stort för varje nationellt prov.

⁹⁶ Senaste lydelse 2017:1107.

⁹⁷ Senaste lydelse 2017:1107.

21 a §⁹⁸

Eleven ska skriva uppsatserna i de nationella proven i engelska och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 9 på dator eller annan digital enhet.

Eleven ska skriva uppsatserna i de nationella proven i engelska och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 10 på dator eller annan digital enhet.

Rektorn får besluta att en elev inte behöver skriva uppsatserna i proven på dator eller annan digital enhet, om det finns särskilda skäl.

22 b §⁹⁹

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1.

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 2.

Bedömningsstöd får användas även i andra ämnen och årskurser än de som anges i första stycket.

Bedömningsstöden ska stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper.

*Nationellt
kartläggningsmaterial*

22 d §

Nationella kartläggningsmaterial ska användas för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i årskurs 1.

22 e §

Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om nationella kartläggningsmaterial och användningen av dessa.

⁹⁸ Senaste lydelse 2017:1107.

⁹⁹ Senaste lydelse 2017:1107.

25 §

En huvudman som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd får från och med årskurs 7 använda färdighetsprov som

1. villkor för antagning till en viss skolenhet eller elevgrupp,
2. grund för urval till en viss skolenhet eller elevgrupp när det finns fler sökande än platser, och
3. villkor för fortsatt utbildning vid en viss skolenhet eller elevgrupp.

En huvudman som anordnar utbildning som kräver att eleverna har särskilda färdigheter i bild, idrott och hälsa, musik eller slöjd får från och med årskurs 8 använda färdighetsprov som

26 §

Statens skolinspektion får efter ansökan besluta att en huvudman får använda färdighetsprov från och med årskurs 4 i de fall som avses i 25 §, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning.

Beslutet ska avse en viss skolenhet eller viss elevgrupp.

Statens skolinspektion får efter ansökan besluta att en huvudman får använda färdighetsprov från och med årskurs 5 i de fall som avses i 25 §, om det finns särskilda skäl med hänsyn till utbildningens innehåll och inriktning.

10 kap.

11 §¹⁰⁰

En huvudman är skyldig att använda sig av bedömningsstöd i årskurs 1 i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om bedömningsstöd i årskurs 1.

En huvudman är skyldig att använda sig av bedömningsstöd i årskurs 2 i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik.

Statens skolverk får meddela ytterligare föreskrifter om bedömningsstöd i årskurs 2.

¹⁰⁰ Senaste lydelse 2016:336.

11 kap.**10 §¹⁰¹**

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 11 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 4 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl.

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 11 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 5 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

11 §¹⁰²

Nationella prov ska användas i

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 4, 7 och 10,
2. engelska i årskurs 7 och 10,
3. geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap i årskurs 10, och
4. biologi, fysik eller kemi i årskurs 10.

Statens skolverk ska fördela nationella prov som avses i första stycket 3 och 4 så att varje elev ska delta i prov i endast ett samhällsorienterande ämne respektive ett naturorienterande ämne.

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 5, 8 och 11,
2. engelska i årskurs 8 och 11,
3. geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap i årskurs 11, och
4. biologi, fysik eller kemi i årskurs 11.

11 a §¹⁰³

Eleven ska skriva uppsatserna i de nationella proven i engelska och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 10 på dator eller annan digital enhet.

Eleven ska skriva uppsatserna i de nationella proven i engelska och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 11 på dator eller annan digital enhet.

¹⁰¹ Senaste lydelse 2017:1107.

¹⁰² Senaste lydelse 2017:1107.

¹⁰³ Senaste lydelse 2017:1107.

Rektorn får besluta att eleven inte behöver skriva uppsatserna i proven på dator eller annan digital enhet, om det finns särskilda skäl.

12 b §¹⁰⁴

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1.

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3.

Bedömningsstöd får användas även i andra ämnen och årskurser än de som anges i första stycket.

Bedömningsstöden ska stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper.

Nationellt kartläggningsmaterial

12 d §

Nationella kartläggningsmaterial ska användas för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i årskurs 1.

12 e §

Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om nationella kartläggningsmaterial och användningen av dessa.

12 kap.

10 §¹⁰⁵

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 11 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

Nationella prov ska användas i de ämnen och årskurser som anges i 11 §. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 4 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav.

¹⁰⁴ Senaste lydelse 2017:1107.

¹⁰⁵ Senaste lydelse 2017:1107.

När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl.

11 §¹⁰⁶

Nationella prov ska användas i

1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3 och 6, och	1. matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 4 och 7, och
2. engelska i årskurs 6.	2. engelska i årskurs 7.

12 b §¹⁰⁷

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1.

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 2.

Bedömningsstöd får användas även i andra ämnen och årskurser än de som anges i första stycket.

Bedömningsstöden ska stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper.

Nationellt kartläggningsmaterial

12 d §

Nationella kartläggningsmaterial ska användas för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i årskurs 1.

12 e §

Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om nationella kartläggningsmaterial och användningen av dessa.

¹⁰⁶ Senaste lydelse 2017:1107.

¹⁰⁷ Senaste lydelse 2017:1107.

14 kap.

1 §

Ett bidrag till enskilda huvudmän för förskola, *förskoleklass*, grundskola, grundsärskola och fritidshem samt pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem ska fastställas per kalenderår.

Bidraget ska grunda sig på hemkommunens budget för det kommande budgetåret och beslutas före kalenderårets början.

För barn och elever som börjar i utbildning eller annan pedagogisk verksamhet under kalenderåret ska hemkommunen besluta bidraget omgående.

För elever som påbörjar utbildning i augusti ska bidrag enligt 9 kap. 19 §, 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 § och 14 kap. 15 § skollagen (2010:800) avse tiden från och med den 1 juli samma år.

Ett bidrag till enskilda huvudmän för förskola, grundskola, grundsärskola och fritidshem samt pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem ska fastställas per kalenderår.

För elever som påbörjar utbildning i augusti ska bidrag enligt 10 kap. 37 §, 11 kap. 36 § och 14 kap. 15 § skollagen (2010:800) avse tiden från och med den 1 juli samma år.

4 §

I 9 kap. 20 §, 10 kap. 38 § och 11 kap. 37 § skollagen (2010:800) anges vilka kostnadsslag som ska ingå i det grundbelopp som lämnas i bidrag till en enskild huvudman för *förskoleklass*, grundskola eller grundsärskola. Vid tillämpning av dessa bestämmelser ska ersättning för

1. undervisning avse kostnader för skolans rektor och andra anställda med ledningsuppgifter, undervisande personal, stödåtgärder till elever, arbetslivsorientering, kompetensutveckling av personalen och liknande kostnader,

2. lärverktyg avse kostnader för läroböcker, litteratur, datorer, maskiner som används i undervisningen, skolbibliotek, studiebesök och liknande kostnader,

I 10 kap. 38 § och 11 kap. 37 § skollagen (2010:800) anges vilka kostnadsslag som ska ingå i det grundbelopp som lämnas i bidrag till en enskild huvudman för grundskola eller grundsärskola. Vid tillämpning av dessa bestämmelser ska ersättning för

3. elevhälsa avse kostnader för sådan elevhälsa som avser medicinska, psykologiska eller psykosociala insatser,
4. måltider avse kostnader för livsmedel, personal, transporter och därmed sammanhängande administration och liknande kostnader,
5. administration avse administrativa kostnader som ska beräknas till tre procent av grundbeloppet,
6. mervärdesskatt avse ett schablonbelopp som uppgår till sex procent av det totala bidragsbeloppet (grundbelopp och i förekommande fall tilläggsbelopp), och
7. lokalkostnader avse kostnader för hyra, driftskostnader, inventarier som inte är läromedel, kapitalkostnader i form av ränta på lån och liknande, dock inte kostnader för amortering.

8 §¹⁰⁸

Med tilläggsbelopp enligt 8 kap. 23 §, 9 kap. 21 §, 10 kap. 39 §, 11 kap. 38 § och 14 kap. 17 § skollagen (2010:800) avses ersättning för assistenthjälp, anpassning av lokaler eller andra extraordinära stödåtgärder, däribland sådana som riktas till barn och elever med stora inlärnings-svårigheter.

Med tilläggsbelopp enligt 8 kap. 23 §, 21 §, 10 kap. 39 §, 11 kap. 38 § och 14 kap. 17 § skollagen (2010:800) avses ersättning för assistenthjälp, anpassning av lokaler eller andra extraordinära stödåtgärder, däribland sådana som riktas till barn och elever med stora inlärnings-svårigheter.

Utöver vad som anges i första stycket avses med tilläggsbelopp enligt

- 10 kap. 39 § skollagen ersättning för elever som ska ges modersmålsundervisning eller deltar i lovskola, och
- 11 kap. 38 § skollagen ersättning för elever som ska ges modersmålsundervisning.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024.
2. Förordningen ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.
3. En elev som har tagits emot i förskoleklassen läsåret 2025/2026 ska läsåret efter fortsätta skolgången i årskurs 2 i grundskolan, om inte något annat beslutas med stöd av 7 kap. 5, 6 eller 7 § skollagen (2010:800).

¹⁰⁸ Senaste lydelse 2017:847.

1.11 Förslag till förordning om ändring i förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare

dels att 2 kap. 2 och 36 §§ upphör att gälla,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 2 och 36 §§ utgår,

dels att nuvarande 2 kap. 3 och 3 a §§ betecknas 2 kap 2 och 3 §§,

dels att 2 kap. 3–15 a, 17–17 f, 18, 18 a, 21, 24, 31, 31 a, 34, 37–40, 42, 43, 50 och 51 §§ ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 2 kap. 3 ska sättas före 2 kap. 2 § och att rubrikerna närmast före 2 kap 6, 8, 11 och 13 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i förordningen ska införas 11 nya paragrafer 2 kap. 54, 54 a, 55, 55 a–c, 56, 56 a och 57, 57 a §§ och 58 § och nya rubriker närmast före 2 kap 54, 55, 55 b, 56, 57 och 58 §§ av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

Grundskolans årskurs 1–3

Grundskolans årskurs 1–4

3 §

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i *förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3*,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan, eller

2 §¹⁰⁹

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 1–4 i grundskolan, eller

¹⁰⁹ Senaste lydelse av 3 § 2013:694.

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i den eller de årskurser och i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

3 a §

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 3 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska, svenska som andraspråk eller matematik,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

3. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

4. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3 §¹¹⁰

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 2 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

¹¹⁰ Senaste lydelse av tidigare 3 a § 2013:694.

5. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 3 eller 4, eller

6. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3, 4 eller 5.

4 §¹¹¹

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, slöjd eller moderna språk är, utöver vad som följer av 3 eller 3 a §, den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i fritidshem,

2. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,

3. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i fritidshem och minst en årskurs i grundskolan,

5. en äldre examen än som avses i 2 eller 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–9 i grundskolan, eller

6. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1, 2 eller 3.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnen som anges där och som omfattas av lärarens utbildning.

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik, slöjd eller moderna språk är, utöver vad som följer av 2 eller 3 §, den som har avlagt

2. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7,

3. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10,

5. en äldre examen än som avses i 2 eller 3 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 5–10 i grundskolan, eller

¹¹¹ Senaste lydelse 2011:1596.

4 a §¹¹²

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 3, 3 a eller 4 §, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 2, 3 eller 4 §, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

5 §¹¹³

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 3 är, utöver vad som följer av 3, 3 a, 4 eller 4 a §, den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,
2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–6 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4 är, utöver vad som följer av 2, 3, 4 eller 4 a §, den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7,
2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 5–7 i grundskolan, eller

¹¹² Senaste lydelse 2011:1596.

¹¹³ Senaste lydelse 2013:694.

5 a §¹¹⁴

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 5 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 3 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren är behörig att undervisa i detta eller dessa ämnen i grundskolans årskurs 4–6.

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 5 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren är behörig att undervisa i detta eller dessa ämnen i grundskolans årskurs 5–7.

Grundskolans årskurs 4–6

Grundskolans årskurs 5–7

6 §¹¹⁵

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,

2. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i fritidshem,

3. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–6 i grundskolan, eller

5. en äldre examen än som avses i 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. En lärare

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 är den som har avlagt

1. grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7,

3. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 5–7 i grundskolan, eller

5. en äldre examen än som avses i 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan.

¹¹⁴ Senaste lydelse 2011:1596.

¹¹⁵ Senaste lydelse 2013:694.

som avses i första stycket 4 är dessutom endast behörig att undervisa i den eller de årskurser som omfattas av lärarens examen. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin examen har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

7 §¹¹⁶

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 är, utöver vad som följer av 6 §, den som har avlagt en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska.

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 är, utöver vad som följer av 6 §, den som har avlagt en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska.

Därutöver ska läraren ha fullgjort ämnesstudier om

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd, eller

4. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i svenska som andraspråk.

Behörighet enligt första stycket omfattar bara ämnena svenska, matematik och engelska samt det eller de ämnen som avses i första stycket 1, 2, 3 eller 4 om lärarens utbildning i detta eller dessa ämnen har den omfattning som krävs enligt respektive punkt.

¹¹⁶ Senaste lydelse 2013:694.

7 a §¹¹⁷

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 6 § 1, 3, 4 eller 5 eller 7 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelser med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

4. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 1 eller 2, eller

5. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3 eller 4.

7 b §¹¹⁸

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 6, 7 eller 7 a §,

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 6, 7 eller 7 a §,

¹¹⁷ Senaste lydelse 2013:694.

¹¹⁸ Senaste lydelse 2014:1097.

den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Grundskolans årskurs 7–9

Grundskolans årskurs 8–10

8 §

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 är den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

2. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan,

3. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan, eller

4. en äldre examen än som avses i 2 och som är avsedd för arbete i gymnasieskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. En lärare som avses i första stycket 3 är dessutom endast behörig att undervisa i den eller de årskurser som omfattas av lärarens examen.

9 §¹¹⁹

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 är, utöver vad som följer av 8 §, den som har avlagt en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 8–10 är, utöver vad som följer av 8 §, den som har avlagt en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att

¹¹⁹ Senaste lydelse 2013:694.

undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om

1. minst 90 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i något av ämnena svenska, samhällskunskap eller musik, eller

2. minst 45 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som anges i 1.

En lärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som anges i första stycket 1 eller 2 om lärarens utbildning i ämnet har den omfattning som krävs enligt respektive punkt och ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i fråga om ämneskunskaper.

undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om

En lärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som anges i första stycket 1 eller 2 om lärarens utbildning i ämnet har den omfattning som krävs enligt respektive punkt och ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 i fråga om ämneskunskaper.

10 §

En lärare som är behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 enligt bestämmelser i denna förordning är även behörig att undervisa i årskurserna 7 och 8 i en grundskola med waldorfpedagogisk inriktning. Detta gäller bara om lärarens utbildning omfattar waldorfpedagogik.

Behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen som läraren är behörig att undervisa i grundskolans årskurs 4–6.

En lärare som är behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–7 enligt bestämmelser i denna förordning är även behörig att undervisa i årskurserna 8 och 9 i en grundskola med waldorfpedagogisk inriktning. Detta gäller bara om lärarens utbildning omfattar waldorfpedagogik.

Behörighet att undervisa i årskurserna 8 och 9 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen som läraren är behörig att undervisa i grundskolans årskurs 5–7.

Grundsärskolans årskurs 1–6

Grundsärskolans årskurs 1–7

11 §¹²⁰

Behörig att undervisa i grund-
särskolans årskurs 1–6 är den som
har avlagt speciallärarexamen en-
ligt bilaga 2 till högskoleförord-
ningen (1993:100) med speciali-
sering mot utvecklingsstörning och

1. grundlärarexamen enligt
samma bilaga med inriktning mot
arbete i *förskoleklass och grund-*
skolans årskurs 1–3,

2. en äldre examen än som av-
ses i 1 och som är avsedd för
arbete i minst en av årskurserna 1–
3 i grundskolan, eller

3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att
bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbild-
ning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en
examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att under-
visa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning. En
lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa
i svenska som andraspråk om läraren i sin utbildning har fullgjort
30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet. En lärare
som avses i första stycket är dessutom behörig att undervisa i det
eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig
att undervisa i, är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller
inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre
än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till hög-
skoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot
utvecklingsstörning.

Behörig att undervisa i grund-
särskolans årskurs 1–7 är den som
har avlagt speciallärarexamen en-
ligt bilaga 2 till högskoleförord-
ningen (1993:100) med speciali-
sering mot utvecklingsstörning och

1. grundlärarexamen enligt
samma bilaga med inriktning mot
arbete i grundskolans årskurs 1–4,

2. en äldre examen än som av-
ses i 1 och som är avsedd för
arbete i årskurser *som motsvarar*
minst en av årskurserna 1–4 i
grundskolan, eller

¹²⁰ Senaste lydelse 2013:694.

11 a §¹²¹

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 11 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 11 § är även behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–7 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin behörighet enligt nämnda bestämmelse med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska, svenska som andraspråk eller matematik,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

3. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

4. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

5. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 3 eller 4, eller

6. minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3, 4 eller 5.

En lärare som avses i första stycket är även behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

12 §¹²²

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 i ämnena bild, hem- och konsumentkun-

skap. Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–7 i ämnena bild, hem- och konsumentkun-

¹²¹ Senaste lydelse 2013:694.

¹²² Senaste lydelse 2013:693

skap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 11 eller 11 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i fritidshem,

2. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6,

3. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i fritidshem och minst en årskurs i grundskolan,

5. en äldre examen än som avses i 2 eller 3 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–9 i grundskolan, eller

6. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1, 2 eller 3.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnen som anges där och som omfattas av lärarens utbildning. Läraren är dessutom endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnesområden som anges i första stycket för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

skap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 11 eller 11 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i fritidshem,

2. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7

3. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10,

4. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i fritidshem och minst en årskurs i grundskolan,

5. en äldre examen än som avses i 2 eller 3 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 5–10 i grundskolan, eller

6. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1, 2 eller 3.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnen som anges där och som omfattas av lärarens utbildning. Läraren är dessutom endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnesområden som anges i första stycket för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

12 a §¹²³

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 11, 11 a eller 12 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som är behörig enligt första stycket att undervisa i ett eller flera ämnen är dessutom behörig att undervisa i något eller några av ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

Grundskolans årskurs 7–9

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

Grundskolans årskurs 8–10

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 8–10 är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

13 §¹²⁴

¹²³ Senaste lydelse 2014:1097.

¹²⁴ Senaste lydelse 2013:694.

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i årskurs 4–6, eller

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 4–6 i grundskolan.

1. grundlärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i årskurs 5–7, eller

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i årskurser som motsvarar minst en av årskurserna 5–7 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens examen. Läraren är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett sådant ämne är relevant. En lärare som avses i första stycket är dock endast behörig att undervisa i svenska som andraspråk om läraren i sin examen har fullgjort 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

14 §¹²⁵

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 är, utöver vad som följer av 13 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning. Därutöver ska läraren genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning ha fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfatt-

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 8–10 är, utöver vad som följer av 13 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning. Därutöver ska läraren genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning ha fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfatt-

¹²⁵ Senaste lydelse 2013:694.

ning vardera i ämnena svenska, matematik och engelska och

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd, eller

4. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i svenska som andraspråk.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i ämnena svenska, matematik och engelska samt det eller de ämnen som avses i första stycket 1, 2, 3 eller 4, om lärarens utbildning i detta eller dessa ämnen har den omfattning som krävs enligt respektive punkt. Läraren är dessutom behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

Första och andra styckena gäller dock inte om lärarens behörighetsgivande examen är ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen eller en motsvarande äldre examen.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

14 a §¹²⁶

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 13 eller 14 § är även behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 7–9 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin

En lärare som är behörig att undervisa i ett eller flera ämnen enligt 13 eller 14 § är även behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 8–10 i ytterligare ett eller flera ämnen, om läraren genom att ha kompletterat sin

¹²⁶ Senaste lydelse 2013:694.

behörighet enligt nämnda bestämmelser med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier i detta eller dessa ämnen i den omfattning som anges i andra stycket.

Ämnesstudier som avses i första stycket ska omfatta

1. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i samhällsorienterande ämnen i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

2. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i naturorienterande ämnen och teknik i huvudsak jämnt fördelade mellan dessa ämnen,

3. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller minst 15 högskolepoäng eller motsvarande omfattning vardera i två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd,

4. minst 7,5 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett av de ämnen som avses i 1 eller 2, eller

5. minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som avses i 1, 2, 3 eller 4.

En lärare som avses i första stycket är även behörig att undervisa i det eller de ämnesområden för vilket ett ämne, som läraren är behörig att undervisa i, är relevant.

15 §¹²⁷

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 13, 14 eller 14 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 8–10 i ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd och i ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter är, utöver vad som följer av 13, 14 eller 14 a §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och

¹²⁷ Senaste lydelse 2013:693.

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett eller två av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnen som anges där och som omfattas av lärarens utbildning. Läraren är dessutom endast behörig att undervisa i något eller några av de ämnesområden som anges i första stycket för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

15 a §¹²⁸

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 7–9 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 13, 14, 14 a eller 15 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och som är behörig att undervisa i samma ämne eller

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan, eller

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 8–10 i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 13, 14, 14 a eller 15 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot utvecklingsstörning och som är behörig att undervisa i samma ämne eller

¹²⁸ Senaste lydelse 2014:1097.

ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som är behörig enligt första stycket att undervisa i ett eller flera ämnen är dessutom behörig att undervisa i något eller några av ämnesområdena estetisk verksamhet, motorik eller vardagsaktiviteter för vilket ett sådant ämne är relevant.

Kravet i första stycket på att ha avlagt speciallärarexamen gäller inte lärare som har avlagt en behörighetsgivande examen som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen och omfattar inriktning eller specialisering mot utvecklingsstörning.

17 §¹²⁹

Behörig att undervisa i specialskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolan,
2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i grundskolan, eller
3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning är behörig att undervisa i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser och i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt 10 §

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser och i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 8 och 9 enligt 10 §

¹²⁹ Senaste lydelse 2018:1498.

En lärare som är behörig att undervisa i specialskolans årskurs 9 har motsvarande behörighet att undervisa i specialskolans årskurs 10 och i sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800).

En lärare som är behörig att undervisa i specialskolans årskurs 10 har motsvarande behörighet att undervisa i specialskolans årskurs 11 och i sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800).

17 a §¹³⁰

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 17 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 17 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning och som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser.

Om sådana elever som avses i andra stycket har mer än en funktionsnedsättning ska en lärare som avses i första stycket vara behörig om lärarens speciallärarexamen är specialiserad mot minst en av funktionsnedsättningarna.

¹³⁰ Senaste lydelse 2018:1498.

17 b §¹³¹

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet rörelse och drama är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot dövhet eller hörselskada, eller utvecklingsstörning och

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnet,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete som lärare i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan och som omfattar ämnet, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 45 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

En lärare som avses i första stycket 3 är behörig att undervisa i ämnet rörelse och drama, om ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i fråga om ämneskunskaper.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser.

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet rörelse och drama är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med specialisering mot dövhet eller hörselskada, eller utvecklingsstörning och

1. ämneslärarexamen enligt samma bilaga med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 och som omfattar ämnet,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete som lärare i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan och som omfattar ämnet, eller

En lärare som avses i första stycket 3 är behörig att undervisa i ämnet rörelse och drama, om ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 i fråga om ämneskunskaper.

¹³¹ Senaste lydelse 2018:1498.

Om sådana elever som avses i tredje stycket har mer än en funktionsnedsättning ska en lärare som avses i första stycket vara behörig om lärarens speciallärarexamen är specialiserad mot minst en av funktionsnedsättningarna.

17 d §¹³²

Behörig att undervisa i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17–17 c §§, den som

1 har avlagt en examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som ger behörighet att undervisa i grundskolan,

2. har avlagt en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i grundskolan, eller

3. genom att ha kompletterat en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning med ytterligare utbildning är behörig att undervisa i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt 10 §.

En lärare som är behörig att undervisa i specialskolans årskurs 9 har motsvarande behörighet att undervisa i specialskolans årskurs 10 och i sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800).

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att bedriva undervisning i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 8 och 9 enligt 10 §.

En lärare som är behörig att undervisa i specialskolans årskurs 10 har motsvarande behörighet att undervisa i specialskolans årskurs 11 och i sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800).

¹³² Senaste lydelse 2018:1498.

17 e §¹³³

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa eller slöjd när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17 och 17 a §§, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet musik när det gäller elever som har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17 och 17 a §§, den som är behörig att undervisa i samma ämne i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i specialskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa eller slöjd när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17 och 17 a §§, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet musik när det gäller elever som har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17 och 17 a §§, den som är behörig att undervisa i samma ämne i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

17 f §¹³⁴

Behörig att undervisa i specialskolan i ämnet rörelse och drama när det gäller elever som är hörselskadade eller döva utan ytterligare funktionsnedsättning är, utöver vad som följer av 17 b §, den som har avlagt

1. en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 och som omfattar ämnet,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete

1. en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 och som omfattar ämnet,

2. en äldre examen än som avses i 1 som är avsedd för arbete

¹³³ Senaste lydelse 2018:1498.

¹³⁴ Senaste lydelse 2018:1498.

som lärare i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan och som omfattar ämnet, eller

som lärare i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan och som omfattar ämnet, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 45 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet.

En lärare som avses i första stycket 3 är behörig att undervisa i ämnet rörelse och drama, om ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i fråga om ämneskunskaper.

En lärare som avses i första stycket 3 är behörig att undervisa i ämnet rörelse och drama, om ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i en ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 i fråga om ämneskunskaper.

18 §

Behörig att undervisa i sameskolan är den som har avlagt

1. en examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–6 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har blivit behörig att undervisa i minst en av årskurserna 1–6 i grundskolan.

1. en examen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i *årskurser som motsvarar* minst en av årskurserna 1–7 i grundskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har blivit behörig att undervisa i minst en av årskurserna 1–7 i grundskolan.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att undervisa i motsvarande årskurser och ämnen i sameskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan.

18 a §¹³⁵

Behörig att undervisa i sameskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 18 §, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

Behörig att undervisa i sameskolan i ett eller flera av ämnena bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik eller slöjd är, utöver vad som följer av 18 §, den som är behörig att undervisa i samma ämne eller ämnen i minst en av årskurserna 8–10 i grundskolan eller i gymnasieskolan.

21 §¹³⁶

Behörig att undervisa i gymnasieskolan i andra ämnen än yrkesämnen är den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i gymnasieskolan,

2. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

2. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10,

3. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i gymnasieskolan,

4. en äldre examen än som avses i 1 eller 2 och som är avsedd för arbete som lärare, om den omfattar ämnesstudier om minst 120 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i något av ämnena svenska, samhällskunskap eller musik eller minst 90 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne, dock inte ett yrkesämne,

5. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 120 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i något av ämnena svenska, samhällskunskap eller musik,

¹³⁵ Senaste lydelse 2014:1097.

¹³⁶ Senaste lydelse 2011:1596.

eller 6. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat ämne än som anges i 5, dock inte ett yrkesämne.

24 §¹³⁷

Behörig att undervisa på gymnasieskolans introduktionsprogram i grundskolans ämnen är, utöver vad som följer av 21 §, den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i grundskolans årskurs 7–9,

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 90 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i något av ämnena svenska, samhällskunskap eller musik, eller

4. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 45 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ett annat av grundskolans ämnen än som anges i 3.

En lärare som avses i första stycket 1 eller 2 är endast behörig att undervisa i det eller de av grundskolans ämnen som omfattas av lärarens examen.

En lärare som avses i första stycket 3 eller 4 är endast behörig att undervisa i något eller några av de av grundskolans ämnen som anges i respektive punkt. För be-

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för arbete i årskurser *som motsvarar grundskolans* årskurs 8–10,

En lärare som avses i första stycket 3 eller 4 är endast behörig att undervisa i något eller några av de av grundskolans ämnen som anges i respektive punkt. För be-

¹³⁷ Senaste lydelse 2013:694.

hörighet krävs att lärarens utbildning i ämnet har den omfattning som anges i respektive punkt och ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 i fråga om ämneskunskaper.

hörighet krävs att lärarens utbildning i ämnet har den omfattning som anges i respektive punkt och ämnesstudierna i huvudsak kan anses motsvara kraven i ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 i fråga om ämneskunskaper.

31 §¹³⁸

Behörig att undervisa i kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och gymnasial nivå är den som är behörig att undervisa på motsvarande nivå och i motsvarande ämne i grundskolan eller gymnasieskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 7 och 8 enligt 10 §.

Behörig att undervisa i kommunal vuxenutbildning på grundläggande nivå och gymnasial nivå är den som är behörig att undervisa på motsvarande nivå och i motsvarande ämne i grundskolan eller gymnasieskolan enligt bestämmelser i denna förordning. Detta gäller dock inte behörighet att undervisa i årskurserna 8 och 9 enligt 10 §.

31 a §¹³⁹

Behörig att undervisa i kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare är den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar ämnet svenska som andraspråk,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för undervisning i ämnet svenska som andraspråk, eller

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar ämnet svenska som andraspråk,

¹³⁸ Senaste lydelse 2016:450.

¹³⁹ Senaste lydelse 2016:450.

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i ämnet svenska som andraspråk.

34 §

Behörig att undervisa i modersmål är den som har avlagt

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 7–9 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar modersmålet som ett ämne,

1. ämneslärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 8–10 eller med inriktning mot arbete i gymnasieskolan om examen omfattar modersmålet som ett ämne,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som är avsedd för undervisning i modersmålet, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin behörighet att undervisa som lärare med ytterligare utbildning har fullgjort ämnesstudier om minst 30 högskolepoäng eller motsvarande omfattning i modersmålet.

37 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1–3 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1–4 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–4,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att

undervisa i grundskolans årskurs 1–3, eller

3. som en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

38 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 4–6 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 5–7 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i *årskurser som motsvarar* grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7, eller

39 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 7–9 i grundskolan samt i årskurs 7–10 och sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800) i specialskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 eller 7–9,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 eller 7–9, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 8–10 i grundskolan samt i årskurs 8–11 och sådan ytterligare utbildning som avses i 7 kap. 15 § tredje stycket skollagen (2010:800) i specialskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 eller 8–10,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 eller 8–10, eller

40 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 7–9 i grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 8–10 i grundsärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att

undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

undervisa i grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i *årskurser som motsvarar* grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7, eller

42 §¹⁴⁰

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan är den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 eller 7–9 eller i gymnasieskolan,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 4–6 eller 7–9 eller i gymnasieskolan, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

1. en examen enligt samma bilaga som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 5–7 eller 8–10 eller i gymnasieskolan,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i *årskurser som motsvarar* grundskolans årskurs 5–7 eller 8–10 eller i gymnasieskolan, eller

¹⁴⁰ Senaste lydelse 2011:1596.

43 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i gymnasiesärskolans individuella program är, utöver vad som följer av 42 §, den som har avlagt speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100) och

1. förskollärary- eller grundlärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen,

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i förskolan, *förskoleklassen* eller grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6, eller

2. en äldre examen än som avses i 1 och som ger behörighet att undervisa i förskolan eller grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7, eller

3. en examen som ger behörighet att bedriva undervisning enligt denna förordning, om han eller hon genom att ha kompletterat sin utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en examen som avses i 1.

En lärare eller förskollärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

50 §¹⁴¹

Behörig att som lärare undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6 och fritidshemmet är, utöver vad som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel, den som

Behörig att som lärare undervisa i grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7 och fritidshemmet är, utöver vad som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel, den som

1. har avlagt en äldre examen än som avses i 19 § första stycket 1 som är avsedd för arbete i fritidshem och som omfattar studier i minst ett av grundskolans ämnen,

2. har fullgjort ämnesstudier i en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina som är avsedda för undervisning i årskurserna 1–3 eller 4–6 och som är äldre än en sådan

2. har fullgjort ämnesstudier i en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina som är avsedda för undervisning i *årskurser som motsvarar* årskurserna 1–4 eller 5–7 och

¹⁴¹ Senaste lydelse 2013:693.

behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

3. genom ämnesstudierna har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 2.

Behörighet att undervisa i årskurs 1–3 eller 4–6 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen och de årskurser för vilka den omfattning och de ämneskunskaper som krävs enligt första stycket 2 och 3 har uppnåtts.

Behörighet att undervisa i årskurs 1–4 eller 5–7 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen och de årskurser för vilka den omfattning och de ämneskunskaper som krävs enligt första stycket 2 och 3 har uppnåtts.

51 §¹⁴²

Behörig att som lärare undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller 4–6 och fritidshemmet är, utöver vad som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel, den som

Behörig att som lärare undervisa i grundskolans årskurs 1–4 eller 5–7 och fritidshemmet är, utöver vad som följer av övriga bestämmelser i detta kapitel, den som

1. har avlagt en äldre examen än som avses i 19 § första stycket 1 som är avsedd för arbete i fritidshem,

2. har kompletterat sin examen med högskoleutbildning i minst ett av grundskolans ämnen före den 1 december 2013,

3. genom högskoleutbildningen fullgjort ämnesstudier i en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina som är avsedda för undervisning i årskurserna 1–3 eller 4–6 och som är äldre än en sådan be-

3. genom högskoleutbildningen fullgjort ämnesstudier i en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina som är avsedda för undervisning i *årskurser som motsvarar* årskurserna 1–4 eller 5–7 och

¹⁴² Senaste lydelse 2013:693.

hörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

4. genom ämnesstudierna har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 3

Behörighet att undervisa i årskurs 1–3 eller 4–6 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen och de årskurser för vilka den omfattning och de kunskaper som krävs enligt första stycket 3 och 4 har uppnåtts.

som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

Behörighet att undervisa i årskurs 1–4 eller 5–7 enligt första stycket omfattar bara det eller de ämnen och de årskurser för vilka den omfattning och de kunskaper som krävs enligt första stycket 3 och 4 har uppnåtts.

Förskollärare i grundskolan

54 §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i grundskolan, om

1. han eller hon har undervisat i förskoleklassen eller årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Statens skolverk, dock senast den 1 juli 2031, och

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning för årskurs 1 och 2 enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av

förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

54 a §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och är anställd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundskolans årskurs 1–4 utöver vad som följer av denna förordning, om

1. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,

2. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–4 och som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

3. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i

huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 2.

En förskollärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som den äldre lärarexamen var avsedd för.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

Förskollärare i grundsärskolan

55 §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan, om

1. han eller hon har undervisat i förskoleklassen eller årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Statens skolverk, dock senast den 1 juli 2034,

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning för årskurs 1 och 2 enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan, och

3. han eller hon har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

55 a §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och är anställd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4 utöver vad som följer av denna förordning, om

1. han eller hon har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning,

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,

3. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–4 och som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

4. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i

huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 3.

En förskollärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som den äldre lärarexamen var avsedd för.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

Förskollärare i träningskolan

55 b §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning samt har en anställning i grundsärskolan senast den 30 juni 2026, är behörig att undervisa i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan, om

1. han eller hon har undervisat i träningskolan under minst fem läsår de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Statens skolverk, dock senast den 30 juni 2031, och

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning för årskurs 1 och 2 enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

55 c §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning samt har en anställning i grundsärskolan senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa elever i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4 utöver vad som följer av denna förordning, om

1. han eller hon har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning,

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,

3. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–4 och som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

4. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 3.

En förskollärare enligt första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som den äldre lärarexamen var avsedd för.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

Specialskolan

56 §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i årskurs 1 och 2 i specialskolan, om

1. han eller hon har undervisat i förskoleklassen eller årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Statens skolverk, dock senast den 1 juli 2031, och

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande exa-

men med en fullgjord behörighetsgivande utbildning för behörighet i årskurs 1 och 2 enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

56 a §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och är anställd i förskoleklassen före den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning i ett eller flera ämnen i specialskolans årskurs 1–5 utöver vad som följer av denna förordning, om

1. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,

2. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–5 och som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en

behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

3. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 2.

En förskollärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som den äldre lärarexamen var avsedd för.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

Förskollärare i sameskolan

57 §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i sameskolan, om

1. han eller hon har undervisat i förskoleklassen eller årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Statens skolverk, dock senast den 1 juli 2031, och

2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning för årskurs 1 och 2 enligt förordning (2021:151)

om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

57 a §

En förskollärare som har avlagt behörighetsgivande examen och är anställd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i sameskolans årskurs 1–4 utöver vad som följer av denna förordning, om

1. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,

2. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–4 och som är äldre än en sådan behörighetsgivande examen som anges i bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och

3. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av

detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i 2.

En förskollärare som avses i första stycket är behörig att undervisa i det eller de ämnen som den äldre lärarexamen var avsedd för.

Behörighet som ges enligt denna bestämmelse får inte ligga till grund för tillämpningen av andra bestämmelser om kompletterande behörighet enligt denna förordning.

Förskollärare med speciallärarexamen

58 §

Behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1 och 2 respektive årskurs 1–4 i grundskolan, grundsärskolan, sameskolan och årskurs 1–5 i specialskolan, är den som uppfyller kraven i 54, 55, 55 b, 56 och 57 §§ respektive 54 a, 55 a, 55 c, 56 a och 57 a §§ och som har en speciallärarexamen enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100).

En förskollärare som avses i första stycket är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

19¹⁴³

Sådana speciallärare och specialpedagoger med specialisering mot utvecklingsstörning som har legitimation och en examen som ger behörighet att undervisa i minst en av årskurserna 7–9 i grundskolan eller i gymnasieskolan och som den 1 december 2013 var anställda som lärare i grundsärskolan, gymnasiesärskolan eller särskild utbildning för vuxna får, trots att de inte är behöriga att bedriva undervisning i ett ämne eller ämnesområde, bedriva undervisning i ämnet eller ämnesområdet i

a) grundsärskolans årskurs 7–9,

b) gymnasiesärskolan i andra ämnen än yrkesämnena, och

c) kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning på motsvarande nivåer som avses i a och b.

En lärare som avses i första stycket får bedriva undervisning som anges där även om han eller hon har tillträtt en ny anställning som lärare efter den 1 december 2013.

Första och andra styckena gäller inte om 33 § första stycket lagen (2010:801) om införande av skollagen (2010:800) är tillämpligt. Om en speciallärare eller specialpedagog har avslutat en sådan anställning som avses i 33 § första stycket samma lag den 1 december 2013 eller senare, ska den avslutade anställningen anses vara en sådan anställning som avses i första stycket.

1. Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas från och med den 1 juli 2026.

2. Den som är behörig att undervisa i årskurser i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan enligt förordningen i dess äldre lydelse är behörig att undervisa i motsvarande årskurser

¹⁴³ 2020:460

enligt den nya lydelsen. Behörighet som omfattar lågstadiet enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § skollagen i dess lydelse före den 1 augusti 2024 ska anses gälla för lågstadiet i nämnda bestämmelsers senare lydelse.

3. En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen och som enligt 2 kap. 2 § i dess äldre lydelse är behörig att undervisa i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att undervisa i årskurs 1 i grundskolan och sameskolan till den 30 juni 2031.

4. En förskollärare eller lärare som har en anställning i förskoleklassen och som enligt 2 kap. 2 § i dess äldre lydelse är behörig att undervisa i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att undervisa i årskurs 1 i grundsärskolan till den 30 juni 2034.

5. En förskollärare som har en anställning i grundsärskolan och är behörig för undervisning i träningskolan enligt 2 kap. 16 § senast den 30 juni 2026 är behörig att undervisa i ämnen i årskurs 1 i grundsärskolan till den 30 juni 2031.

6. En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen och som enligt 2 kap. 2 § i dess äldre lydelse är behörig att undervisa i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att undervisa i årskurs 1 i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning till den 30 juni 2031.

7. En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen och som enligt 36 § är behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 är behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1 i grundskolan, sameskolan, specialskolan och grundsärskolan till den 30 juni 2031.

1.12 Förslag till förordning om ändring i förordningen (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarexamen

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och förskollärare som saknar lärar- eller förskollärarexamen att 21 och 22 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

21 §¹⁴⁴

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i *förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3* enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper i de undervisningsämnen som krävs enligt samma bilaga för en sådan examen.

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4 enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper i de undervisningsämnen som krävs enligt samma bilaga för en sådan examen.

22 §¹⁴⁵

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper i de undervisningsämnen

En student som avses i 17 § ska anses uppfylla kraven för grundlärarexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7 enligt bilaga 2 till högskoleförordningen (1993:100), om studenten har de ämneskunskaper i de undervisningsämnen

¹⁴⁴ Senaste lydelse 2013:831.

¹⁴⁵ Senaste lydelse 2013:831.

som krävs enligt samma bilaga
för en sådan examen.

som krävs enligt samma bilaga
för en sådan examen.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas från och med den 1 juli 2026.

1.13 Förslag till förordning om ändring i förordning (2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2015:195) om ett nationellt informationssystem för skolväsendet

dels att 1 och 2 § ska ha följande lydelse,

dels att 4 § ska upphöra att gälla och att rubriken närmast 4 § ska utgå.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Statens skolverk ska göra vissa uppgifter om skolenheter tillgängliga för allmänheten i ett nationellt informationssystem. Detta gäller de uppgifter om skolenheter i *förskoleklassen*, grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som framgår av denna förordning eller av föreskrifter som meddelats med stöd av den. Informationen ska göra det möjligt att jämföra olika skolenheter.

Statens skolverk ska göra vissa uppgifter om skolenheter tillgängliga för allmänheten i ett nationellt informationssystem. Detta gäller de uppgifter om skolenheter i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan som framgår av denna förordning eller av föreskrifter som meddelats med stöd av den. Informationen ska göra det möjligt att jämföra olika skolenheter.

2 §

Informationssystemet ska för varje skolenhet i *förskoleklassen*, grundskolan och gymnasieskolan innehålla uppgift om

Informationssystemet ska för varje skolenhet i grundskolan och gymnasieskolan innehålla uppgift om

1. hur många lärare det finns i förhållande till antalet elever,
2. andel legitimerade lärare,
3. tillgång till speciallärare eller specialpedagog,
4. förelägganden från Statens skolinspektion, och
5. huvudmannens juridiska form.

6 §

Om skolenheten har elever i årskurs 3, 6 eller 9 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3 och 5 §§ innehålla uppgift om genomsnittresultat på nationella ämnesprov.

Om skolenheten har elever i årskurs 4, 7 eller 10 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3 och 5 §§ innehålla uppgift om genomsnittresultat på nationella ämnesprov.

7 §

Om skolenheten har elever i årskurs 6 eller 9 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3, 5 och 6 §§ innehålla uppgift om

1. andel elever i årskurs 6 som når kraven för godkända betyg i alla ämnen som eleverna fått undervisning i under läsåret, och

2. andel elever i årskurs 9 som når kraven för godkända betyg i alla ämnen.

Om skolenheten har elever i årskurs 7 eller 10 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3, 5 och 6 §§ innehålla uppgift om

1. andel elever i årskurs 7 som når kraven för godkända betyg i alla ämnen som eleverna fått undervisning i under läsåret, och

2. andel elever i årskurs 10 som når kraven för godkända betyg i alla ämnen.

8 §

Om skolenheten har elever i årskurs 9 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3 och 5–7 §§ innehålla uppgift om

1. betygsgenomsnitt för årskurs 9,

2. betygsgenomsnitt för årskurs 9 i förhållande till socioekonomiska faktorer, och

3. andel elever som efter årskurs 9 är behöriga till nationella program i gymnasieskolan.

Om skolenheten har elever i årskurs 10 i grundskolan ska informationssystemet utöver vad som anges i 2, 3 och 5–7 §§ innehålla uppgift om

1. betygsgenomsnitt för årskurs 10,

2. betygsgenomsnitt för årskurs 10 i förhållande till socioekonomiska faktorer, och

3. andel elever som efter årskurs 10 är behöriga till nationella program i gymnasieskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

1.14 Förordning om ändring i förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

Härigenom föreskrivs ifråga om förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande att 4 § ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

- Schablonersättning enligt 3 eller 3 a § betalas ut med
- 65 300 kronor per år för ett barn i förskola enligt 8 kap. 4 § skollagen (2010:800),
 - 53 400 kronor per år för en elev i förskoleklass,
 - 104 800 kronor per år för en elev i grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola, och
 - 119 100 kronor per år för en elev i gymnasieskola eller gymnasiesärskola.

För ett barn i förskola eller en elev som inte genomgår en utbildning under ett helt år betalas ersättning ut med ett belopp som för varje påbörjad fyraveckorsperiod uppgår till en tiondel av det belopp som anges i första stycket.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

Äldre föreskrifter gäller för sådana kostnader för utbildning i förskoleklassen som har uppkommit före ikraftträdandet.

1.15 Förslag till ändring i förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av lärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare att 1, 3, 4 och 9 §§ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag för fortbildning av förskollärare verk-samma i förskoleklassen i syfte att *stärka deras kompetens att kunna undervisa i de första års-kurserna i grundskolan.*

Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag för fortbildning av förskollärare verk-samma i förskoleklassen i syfte att *förskollärarna ska bli behöriga att undervisa i lågstadiet i grund-skolan.*

3 §

Statsbidrag får lämnas till huvudmän för förskoleklassen.

Statsbidrag får lämnas till huvudmän för förskoleklassen *och grundsärskolan.*

4 §

Statsbidrag får lämnas för ersättning för lön till förskollärare som

1. har förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen,
2. är anställda för undervis-ning i förskoleklassen, och

2. är anställda för undervis-ning i förskoleklassen *eller för undervisning i ämnesområden i grundsärskolan,* och

3. deltar i

a) uppdragsutbildning enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare och förskollärare, eller

b) motsvarande utbildning som anordnas av en enskild utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Den utbildning som avses i första stycket 3 ska syfta till att ge förskollärarna *kompetens om*

Den utbildning som avses i första stycket 3 ska syfta till att förskollärarna *ska bli behöriga.*

*elevers läs-, skriv- och matematik-
inläring.*

*1. att undervisa i årskurs 1 och
2 i grundskolan i enlighet med
10 kap. 3 § skollagen (2010:800) i
dess lydelse från och med den
1 augusti 2024, eller*

*2. att undervisa i ett eller flera
ämnen i årskurs 1–4 i grund-
skolan i enlighet med 10 kap. 3 §
skollagen (2010:800) i dess lydelse
från och med den 1 augusti 2024.*

9 §

Om det kommer in fler an-
sökningar om statsbidrag än det
finns medel för, ska Statens skol-
verk göra ett urval. *Skolverket
ska vid urvalet beakta geografisk
spridning och att bidrag lämnas
till såväl offentliga som enskilda
huvudmän.*

Om det kommer in fler an-
sökningar om statsbidrag än det
finns medel för, ska Statens skol-
verk göra ett urval. *Vid urvalet
ska Skolverket prioritera sådan fort-
bildning som syftar till behörighet
i årskurs 1 och 2.*

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 2024.

1.16 Förslag till ändring i förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av lärare

Härigenom föreskrivs i fråga om förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare att 1, 3 och 4 §§ ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 1.15

Föreslagen lydelse

1 §

Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag för fortbildning av förskollärare verkssamma i *förskoleklassen* i syfte att förskollärarna ska bli behöriga att undervisa i lågstadiet i grundskolan.

Denna förordning innehåller bestämmelser om statsbidrag för fortbildning av förskollärare verkssamma i *årskurs 1* i syfte att förskollärarna ska bli behöriga att undervisa i lågstadiet i grundskolan.

3 §

Statsbidrag får lämnas till huvudmän för *förskoleklassen och grundsärskolan*.

Statsbidrag får lämnas till huvudmän för *grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och same-skolan*.

4 §

Statsbidrag får lämnas för ersättning för lön till förskollärare som

1. har förskollärarexamen eller motsvarande äldre examen,
2. är anställda för undervisning i *förskoleklassen* eller för undervisning i ämnesområden i grundsärskolan, och
3. deltar i

2. är anställda för undervisning i *årskurs 1* eller är anställda för undervisning i ämnesområden i grundsärskolan, och

- a) uppdragsutbildning enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare och förskollärare, eller
- b) motsvarande utbildning som anordnas av en enskild utbildningsanordnare som har tillstånd att utfärda examina enligt lagen (1993:792) om tillstånd att utfärda vissa examina.

Den utbildning som avses i första stycket 3 ska syfta till att förskollärarna ska bli behöriga

1. att undervisa i årskurs 1 och 2 i grundskolan *i enlighet med 10 kap. 3 § skollagen (2010:800) i dess lydelse från och med den 1 augusti 2024*, eller

2. att undervisa i ett eller flera ämnen i årskurs 1–4 i grundskolan *i enlighet med 10 kap. 3 § skollagen (2010:800) i dess lydelse från och med den 1 augusti 2024*.

1. att undervisa i årskurs 1 och 2 i grundskolan, eller

2. att undervisa i ett eller flera ämnen i årskurs 1–4 i grundskolan.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 2026.

2 Uppdraget, genomförandet och betänkandets disposition

2.1 Uppdrag

I mars 2020 beslutade regeringen att tillsätta en utredning med uppdrag att föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1 (dir. 2020:24). Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år när förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs. Uppdraget ska enligt direktivet slutredovisas senast den 26 april 2021. Kommittédirektivet återfinns som bilaga 1.

2.2 Utredningens arbete

Utredningens arbete påbörjades i mars 2020. Arbetet tog sin utgångspunkt i regeringens direktiv (dir. 2020:24) samt riksdagens tidigare tillkännagivande till regeringen att den bör bereda möjligheten att inför en tioårig grundskola och återkomma med ett lagförslag (bet. 2018/19: UbU1 punkt d, rskr. 2018/19:104). Baserat på den inriktning som redovisas i kommittédirektivet och i Utbildningsutskottets betänkande har utredningen arbetat fram ett konkret förslag på hur en sådan reform kan genomföras.

Utredningens arbete bygger vidare på den kunskapsbas och de resonemang, bedömningar och förslag som ett flertal statliga offentliga utredningar tidigare presenterat som rör sexåringar, förskoleklassen och grundskolans tidiga årskurser. Särskilt avses Grundskole-

utredningen (U 2014:05) samt Utredningen om en läsa-skriva-räkna-garanti (U 2015:04).

I enlighet med direktivet har synpunkter och erfarenheter inhämtats från kommuner och enskilda skolhuvudmän, liksom från Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM), Sameskolstyrelsen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), Skolforskningsinstitutet, Barnombudsmannen (BO), Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) Friskolornas Riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund. Därutöver har synpunkter och erfarenheter inhämtats från följande myndigheter och organisationer med relevans för utredningens uppdrag: Arbetsgivarverket, Myndigheten för delaktighet, Sveriges Skolledarförbund, Universitetskanslersämbetet (UKÄ), Sveriges Universitet- och Högskoleförbund (SUHF), Lärarutbildningskonventet samt ett urval av landets elevorganisationer och funktionshindersorganisationer. Samtal har även förts med SKR:s skolchefsnätverk och förskolenätverk, rektorer, personal verksamma i förskoleklass, samt personer som arbetar med frågor om grundsärskola samt specialskola. Samråd har genomförts med företrädare för landets nationella minoriteter.

Utredningen har fört fördjupade samtal med IFAU och Skolverket i frågor om reformstrategier, uppföljning och utvärdering. Gällande frågor om hantering av godkännanden för enskilda huvudmän har samtal förts med Skolinspektionen, Friskolornas riksförbund och Idéburna skolors riksförbund. Fördjupade samtal har även förts med Skolverket i frågor om läroplaner och kursplaner, behörighets- och legitimationsfrågor, samt fortbildning och kompetensutveckling. I frågor om lärarutbildningarna och behörighetsgivande fortbildning har samtal förts med företrädare för landets lärarutbildningar genom Lärarutbildningskonventet. Gällande barnkonsekvensanalyser har samtal förts med BO.

Utredningen har fört samtal med Utredningen om mer tid till undervisning (U 2020:01), Utredningen om fler barn i förskolan för bättre språkutveckling i svenska (U 2019:01), Utredningen om fritidshem och pedagogisk omsorg (U 2018:08) samt Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07).

Ingrid Lindskog, senior rådgivare på Skolverket, har varit anställd av utredningen för att genomföra den nordiska jämförelse vars inne-

håll översiktligt redovisas i kapitel 4. Den nordiska utblicken återfinns i sin helhet som bilaga 2.

Professor Sven Persson vid Malmö Universitet och docent Helena Ackesjö vid Linnéuniversitet har på uppdrag av utredningen sammanställt en forskningsöversikt gällande nationell och internationell, företrädesvis nordisk, forskning om vilken undervisning som gynnar barns lärande i skolstartsåldern samt vad som är viktigt i övergången mellan förskolan och årskurs 1. Ett sammandrag av översikten redovisas i kapitel 4. Översikten återfinns i sin helhet som bilaga 3.

Vilna AB har på uppdrag av utredningen genomfört en intervjustudie om konsekvenser av införande av en tioårig grundsärskola. Studien återfinns i bilaga 4.

Ragnar Eliasson, tidigare avdelningschef vid Skolverket, har varit anställd av utredningen för kvalitetssäkring av betänkandet.

Skolverket, Skolinspektionen, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Sameskolstyrelsen har ingått i en expertgrupp knuten till utredningens arbete. I expertgruppen har även sakkunniga från Utbildningsdepartementet och Finansdepartementet medverkat. Expertgruppen har haft sammanträde vid sex tillfällen.

Påverkan av covid-19-pandemin på utredningens arbete

Utredningens arbete har påverkats av covid-19-pandemin. Studiebesök och olika fysiska träffar har inte kunnat genomföras, samtal med utredningens målgrupper fick i stället genomföras digitalt eller via telefon. Detsamma gäller inhämtandet av synpunkter och erfarenheter från experter och sakkunniga, samt myndigheter och andra organisationer av relevans för utredningens arbete. Planerade dialoger och samtal med elevorganisationer, funktionshindersorganisationer och företrädare för de nationella minoriteterna har fått föras skriftligt eller via telefon. Samtliga externa aktörers möjlighet till att ta del av utredningens information och att bidra med synpunkter kan ha begränsats på grund av hög arbetsbelastning i samband med covid-19-pandemin. En konsekvens av covid-19-pandemin är således att utredningen har haft färre kontaktytor med externa aktörer och målgrupper än vad som var annars hade varit fallet.

2.3 Disposition

Betänkandets första kapitel utgörs av författningsförslag, och det andra av en inledande redogörelse för utredningens uppdrag, tillvägagångssätt samt betänkandets struktur. Därefter är betänkandet disponerat på följande vis.

I *kapitel 3* redovisas gällande rätt för de delar som särskilt berör förskoleklassen. Till viss del görs där också jämförelser med övriga obligatoriska skolformer och med förskolan. I viss utsträckning berörs även fritidshemmet och pedagogisk omsorg.

I *kapitel 4* redovisas utgångspunkter för utredningens arbete. Kapitlet består av en historisk tillbakablick om införandet av förskoleklassen, samt en nulägesbild avseende elever, personal och verksamhet. Vidare finns en sammanfattning av den nordiska jämförelse om utbildning för sexåringar som redovisas i sin helhet i bilaga 2. Därtill finns en sammanfattning av den forskningsöversikt som redovisas i sin helhet i bilaga 3. Kapitlet avslutas med utredningens sammanfattande utgångspunkter och reflektioner gällande uppdraget.

Kapitel 5 behandlar utredningens förslag och överväganden om hur en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola kan utformas. Kapitlet innefattar bl.a. frågor om utbildningens syfte, undervisningstid och timplan, ämnen, läro- och kursplaner, samt kunskapskrav. Vidare behandlas bestämmelser avseende skolplikt och mottagandet till grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, samt övergången mellan förskola och skola. Kapitlet innefattar också förslag gällande särskilt stöd, modersmålsundervisning, disciplinära åtgärder, fjärr- och distansundervisning m.m.

I *kapitel 6* redovisas utredningens förslag och överväganden avseende behörighetskrav, behörighetsgivande fortbildning och kompetensutveckling. Kapitlet innefattar bl.a. frågor om behörighetskrav för att få undervisa i det nya lågstadiet, behörighetsgivande fortbildning för vissa förskollärare, kompetensutveckling för lärare och andra yrkesgrupper i skolan m.m.

I *kapitel 7* redovisas en plan för genomförandet av reformen samt en plan för hur reformen och dess implementering kan utvärderas.

Kapitel 8 utgörs av en konsekvensanalys av utredningens förslag.

Kapitel 9 utgörs av författningskommentarer.

Avslutningsvis redovisas referenser och bilagor till utredningen.

3 Gällande rätt

I kapitel 3 ges en översiktlig bild av nuvarande författningar som särskilt berör förskoleklassen. Till viss del görs också jämförelser med övriga obligatoriska skolformer. I viss utsträckning berörs även förskolan, fritidshemmet och pedagogisk omsorg.

3.1 Övergripande reglering av skolväsendet

Det svenska skolväsendet innefattar följande skolformer: förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola, sameskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och kommunal vuxenutbildning (1 kap. 1 § skollagen). I skolväsendet ingår också fritidshemmet. Skolväsendet styrs huvudsakligen genom skollagen (2010:800), men också genom förordningar där skolförordningen (2011:185) och förordningar om läroplaner¹ är de mest centrala. Vidare finns regleringar i föreskrifter utgivna av Skolverket.

Det finns även annan nationell lagstiftning som är grundläggande för skolväsendet. I 2 kap. regeringsformen (1974:152) regleras rätten till utbildning och andra grundläggande fri- och rättigheter som i tillämpliga delar också gäller för skolväsendet (2 kap. 18 § första stycket) FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och den Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (EKMR) gäller som lag i Sverige.²

¹ Dessa återfinns i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan, förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall och förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.

² Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter respektive lagen (1994:1219) om den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Många av de internationella konventioner som Sverige anslutit sig till är viktiga inom skolväsendet, även om de inte gäller som svensk lag. Exempel är FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering och FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

I nationell lagstiftning berörs skolväsendet av en mängd lagstiftningar inom olika områden, exempelvis arbetsmiljölagen (1977:1160), offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), diskrimineringslagen (2008:567), hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), språklagen (2009:600) och lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Offentlighets- och sekretesslagen begränsar eller klargör förhållanden som rör konstitutionella rättigheter. Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk har sin grund i folkrätten, även språklagen härrör från sådana mer övergripande rättigheter.

3.1.1 Barnkonventionen som svensk lag

FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen, antogs av FN:s generalförsamling den 20 november 1989. Sverige ratificerade konventionen 1990. Barnkonventionen är en del av den internationella folkrätten, vilket innebär att staterna som ratificerat konventionen är skyldiga att göra sitt yttersta för att följa konventionens artiklar. Den 1 januari 2020 blev barnkonventionen svensk lag. Syftet med att inkorporera barnkonventionen i svensk rätt är att ytterligare synliggöra barnets rättigheter. Barnets rättigheter ska beaktas vid avvägningar och bedömningar som görs i beslutsprocesser i mål och ärenden som rör barn. Det är ett sätt att skapa en grund för ett mer barnrättsbaserat synsätt i all offentlig verksamhet.

Enligt barnkonventionen definieras barn som varje människa under 18 år och den syftar till att ge alla barn, oavsett bakgrund, rätt att behandlas med respekt och att få komma till tals. Bland annat ska det i alla åtgärder som rör barn beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Barnkonventionen innehåller 54 artiklar, varav 41 är artiklar som fastslår vilka rättigheter varje barn ska ha inom olika områden. Övriga artiklar behandlar hur staterna ska arbeta med konventionen. Konventionen innehåller fyra grundläggande principer som ska vara styrande för tolkningen av konventionens övriga artiklar.

- Artikel 2 handlar om alla barns lika värde och rättigheter. Barnkonventionen gäller för alla barn som befinner sig i ett land som har ratificerat den. Inget barn får diskrimineras. Konventionsstaterna ska respektera och tillförsäkra alla barn de rättigheter som anges i konventionen utan åtskillnad av något slag, oavsett barnets eller dess förälders eller vårdnadshavares ras, hudfärg, kön, språk, religion, politiska eller annan åskådning, nationella, etniska eller sociala ursprung, egendom, funktionsnedsättning, börd eller ställning i övrigt.
- Artikel 3 anger att det i alla åtgärder som rör barn i första hand ska beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. Begreppet barnets bästa är konventionens grundpelare. Vad som är barnets bästa måste avgöras i varje enskilt fall och hänsyn ska tas till barnets egen åsikt och erfarenhet.
- Artikel 6 understryker varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling. Artikeln handlar inte bara om barnets fysiska hälsa utan också om den andliga, moraliska, psykiska och sociala utvecklingen.
- Artikel 12 lyfter fram barnets rätt att bilda och uttrycka sina åsikter och få dem beaktade i alla frågor som berör honom eller henne. När åsikterna beaktas ska hänsyn tas till barnets ålder och mognad.

Barnkonventionens artiklar ska läsas och tolkas som en helhet. Det finns dock ett antal artiklar som är av särskild relevans för utredningens arbete, och som därför i korthet kommer att kommenteras.

Rätten till utbildning behandlas i artikel 28 och i artikel 29 uttrycks vad utbildningen ska syfta till. Artikel 28.1 innebär att konventionsstaterna erkänner barnets rätt till utbildning. I detta ingår särskilt att göra grundskoleutbildning obligatorisk och kostnadsfritt tillgänglig för alla (art. 28.1 a). Artikel 29.1 anger att konventionsstaterna är överens om att utbildningen ska syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga (art. 29.1 a).

Andra artiklar som bedöms vara viktiga att ta i beaktande rör barn med funktionsnedsättningar, barn som tillhör etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller urfolk, samt barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder. Artikel 23.1 er-

känner att ett barn med fysisk eller psykisk funktionsnedsättning bör åtnjuta ett fullvärdigt och anständigt liv under förhållanden som säkerställer värdighet, främjar tilltron till den egna förmågan och möjliggör barnets aktiva deltagande i samhället. När det gäller etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller personer som tillhör ett urfolk anger artikel 30 att ett barn som tillhör en sådan minoritet eller ett sådant urfolk inte får förvägras rätten att tillsammans med andra medlemmar av sin grupp ha sitt eget kulturliv, att bekänna sig till och utöva sin egen religion eller att använda sitt eget språk. Artikel 31 erkänner barnets rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder och rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Eftersom Sverige ratificerade barnkonventionen 1990, har den nationella lagstiftningen under lång tid varit anpassad efter konventionen. Genom nationell lagstiftning, som exempelvis skollagen, har lagstiftaren beslutat Sveriges tolkning av barnkonventionens krav när det gäller rätten till utbildning.

3.1.2 Andra för utredningens uppdrag särskilt relevanta konventioner och bestämmelser

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning

FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning antogs av generalförsamlingen den 13 december 2006. Regeringen beslutade den 15 mars 2007 att underteckna konventionen, och den trädde i kraft den 14 januari 2009 (prop. 2008/09:28).

Genom konventionens inledande ställningstaganden (i punkterna a–y) erkänns bl.a. att barn med funktionsnedsättning fullt ut ska åtnjuta alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter på lika villkor som andra barn, och konventionen påminner i detta sammanhang om relaterade artiklar i barnkonventionen (punkten r).

Konventionens allmänna principer formuleras i artikel 3 och innefattar bl.a. lika möjlighet (e), tillgänglighet (f), respekt för den fortgående utvecklingen av förmågorna hos barn med funktionsnedsättning, samt respekt för funktionsnedsatta barns rätt att bevara sin identitet (h).

I artikel 24 som särskilt behandlar utbildning erkänns bl.a. rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning (1). Vidare understryks bl.a. konventionsstaternas ansvar att säkerställa att barn med funktionsnedsättning inte utestängs från kostnadsfri obligatorisk grundutbildning eller från undervisning som följer efter grundutbildning på grund av funktionsnedsättning (2a) och att de erbjuds anpassning och ändamålsenliga individanpassade stödåtgärder (c, d, e). Därutöver anges även vikten av att underlätta inlärning av bl.a. punktskrift (3a) och teckenspråk (3b).

Språklagen

Språklagen (2009:600) innehåller bl.a. bestämmelser om det allmännas ansvar för att den enskilde ges tillgång till språk samt om språk-användning i offentlig verksamhet. I lagen anges bl.a. att de nationella minoritetsspråken är finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. Det anges vidare att det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken, samt för att den som tillhör en nationell minoritet ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda minoritetsspråket (7, 8, 14 och 15 §§ språklagen). Det anges också att det allmänna har ett ansvar för att den som är döv eller hörselskadad och den som av andra skäl har behov av teckenspråk ges möjlighet att lära sig, utveckla och använda det svenska teckenspråket (14 och 15 §§ språklagen). Den som har ett annat modersmål än svenska, något av de nationella minoritetsspråken eller det svenska teckenspråket ska också enligt lagen ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål (14 och 15 §§ språklagen).

3.2 De obligatoriska skolformerna

Skolväsendet innefattar följande obligatoriska skolformer: förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Förskoleklassen

Förskoleklassen är den skolform där elever som huvudregel börjar fullgöra skolplikten (7 kap. 4 § skollagen). Den varar i ett läsår (9 kap. 3 § skollagen). Förskoleklassen kan ha en kommunal eller en enskild

huvudman, förutom när det gäller förskoleklass vid en skolenhet med specialskola eller sameskola, då staten är huvudman (2 kap. 2, 4 och 5 §§ skollagen).

Hemkommunen ansvarar för att utbildning i förskoleklass kommer till stånd för alla barn i kommunen som har rätt att gå i förskoleklass och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt (9 kap. 12 § skollagen).

Det finns inte någon förskoleklass som hör till grundsärskolan. Ett barn som ska gå i grundsärskolan kan i stället först gå i en förskoleklass som hör till grundskolan, sameskolan eller specialskolan, och därefter börja i grundsärskolans årskurs 1.

Ett barn som tillhör specialskolans målgrupp kan börja i en förskoleklass som hör till en specialskola, eller i en förskoleklass som hör till en grundskola eller sameskola, och därefter börja i specialskolans årskurs 1.

Ett barn som tillhör sameskolans målgrupp kan börja i en förskoleklass som hör till en sameskola eller till en grundskola, och därefter börja i sameskolans årskurs 1.

Grundskolan

Grundskolan är den skolform där skolplikten efter förskoleklassen ska fullgöras, om eleven inte fullgör skolplikten i någon annan av de obligatoriska skolformerna eller på annat sätt (7 kap. 4 § skollagen).

Grundskolan har nio årskurser (10 kap. 3 § skollagen).

Grundskolan kan ha en kommunal eller en enskild huvudman (2 kap. 2 och 5 §§ skollagen).

Hemkommunen är skyldig att erbjuda barn som är bosatta i kommunen och som har rätt till utbildning skolplacering i grundskola, om de inte fullgör sin skolgång på annat sätt (10 kap. 24 § skollagen).

Grundsärskolan

Grundsärskolan är en skolform för barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav för att de har en utvecklingsstörning (7 kap. 5 § skollagen).

Grundsärskolan har nio årskurser (11 kap. 4 § skollagen).

Inom grundsärskolan finns en särskild inriktning som benämns träningskola. Träningskolan är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i grundsärskolans ämnen (11 kap. 3 § skollagen).

Grundsärskolan kan ha en kommunal eller en enskild huvudman (2 kap. 2 och 5 §§ skollagen).

Hemkommunen ansvarar för att utbildning i grundsärskolan erbjuds alla som har rätt att gå i grundsärskolan och som inte fullgör sin skolgång på annat sätt (11 kap. 24 § skollagen).

Frågan om ett barn ska tas emot i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun. Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs (7 kap. 5 § skollagen).

Specialskolan

Specialskolan är en skolform för barn som på grund av funktionsnedsättning eller andra särskilda skäl inte kan gå i grundskolan eller grundsärskolan. Barnen tas emot i specialskolan om de är dövblinda eller annars är synskadade och har ytterligare funktionsnedsättning eller i annat fall är döva eller hörselskadade, eller om de har en grav språkstörning (7 kap. 6 § skollagen).

Specialskolan har tio årskurser (12 kap. 3 § skollagen).

Staten är huvudman för specialskolan (2 kap. 4 § skollagen). Utbildningen i specialskolan ska anordnas av Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och bedrivs vid flera skolenheter (12 kap. 26 § skollagen).

Frågor om mottagande i specialskolan prövas av SPSM. Ett beslut om mottagande ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs (7 kap. 6 § skollagen).

Sameskolan

Sameskolan är en skolform där barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan (7 kap. 7 § skollagen). Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl. Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i sameskolan prövas av Sameskolstyrelsen.

Sameskolan har sex årskurser (13 kap. 3 § skollagen). Barn som gått i sameskolan i årskurs 1–6 fortsätter sedan sin utbildning i grundskolans årskurs 7–9 för fullgörande av skolplikten.

Staten är huvudman för sameskolan och för förskoleklass och fritidshem vid skolenhet med sameskola (2 kap. 4 § skollagen). Utbildning i sameskolan ska anordnas av Sameskolstyrelsen och bedrivs vid flera skolenheter (13 kap. 24 § skollagen).

3.3 Förskola, fritidshem och pedagogisk omsorg

Skolväsendet innefattar även skolformen förskolan, samt fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, t.ex. pedagogisk omsorg.

Förskolan

Förskolan är en skolform som ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barnet och barnets behov och utformas så att omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. Förskolan ska vidare främja allsidiga kontakter och social gemenskap och förbereda barnen för fortsatt utbildning (8 kap. 2 § skollagen).

Barn som är bosatta i Sverige och som inte har börjat i någon utbildning för fullgörande av skolplikten ska erbjudas förskola (8 kap. 3 § skollagen). Barn ska från och med ett års ålder erbjudas förskola i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller om barnet har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt (8 kap. 5 § skollagen). Barn vars föräldrar är arbetslösa eller föräldralediga ska från och med ett års ålder erbjudas förskola under minst tre timmar per dag eller 15 timmar i veckan (8 kap. 6 § skollagen). Även i andra fall kan barn erbjudas förskola, det gäller om ett barn av fysiska, psykiska eller andra

skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av förskola (8 kap. 7 § skollagen). Barn ska erbjudas s.k. allmän förskola från och med höstterminen det år barnet fyller tre år, under minst 525 timmar om året (8 kap. 4 § skollagen).

Förskolan kan ha en kommunal eller enskild huvudman (2 kap. 2 och 5 §§ skollagen).

Fritidshemmet

Fritidshemmet är en del av skolväsendet men är inte en egen skolform (1 kap. 1 § skollagen). Fritidshemmet kompletterar utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, samt andra särskilda utbildningsformer som skolplikt kan fullgöras i. Verksamheten ska stimulera elevernas utveckling och lärande samt erbjuda dem en meningsfull fritid och rekreation. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Vidare ska fritidshemmet främja allsidiga kontakter och social gemenskap (14 kap. 2 § skollagen).

Utbildning i fritidshemmet ska erbjudas så snart det framkommit att eleven har behov av en sådan plats (14 kap. 4 § skollagen). Omfattningen av utbildningen ges med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete, studier eller om eleven har ett eget behov på grund av familjens situation i övrigt (14 kap. 5 § skollagen). Även i andra fall ska elever erbjudas utbildning, om de av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling i form av sådan utbildning (14 kap. 6 § skollagen).

Fritidshem ska erbjudas till och med vårterminen det år då eleven fyller 13 år. Från och med höstterminen det år då eleven fyller 10 år får öppen fritidsverksamhet³ erbjudas i stället för fritidshem, om eleven inte på grund av fysiska, psykiska eller andra skäl är i behov av utbildningen i fritidshemmet (14 kap. 7 § skollagen).

Fritidshemmet kan antingen ha en kommunal, statlig eller enskild huvudman (2 kap. 2, 4 och 5 §§ skollagen, jfr 14 kap. 3 § skollagen).

³ I detta fall blir bestämmelserna i 25 kap. skollagen tillämpliga.

Pedagogisk omsorg

I 25 kap. skollagen finns bestämmelser om annan pedagogisk verksamhet, bl.a. pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola eller fritidshem. Sådan verksamhet tillhör inte skolväsendet och för sådan verksamhet gäller gemensamma bestämmelser i skollagen endast om det särskilt anges (1 kap. 2 § skollagen). Kommunen ska sträva efter att i stället för förskola och fritidshem erbjuda ett barn pedagogisk omsorg om barnets vårdnadshavare önskar det (25 kap. 2 § första stycket skollagen). Verksamhetsformen kan således erbjudas som ett alternativ till förskola och fritidshem.

Verksamhetsformens syfte är att genom pedagogisk verksamhet stimulera barns utveckling och lärande. Barn som av fysiska, psykiska eller andra skäl behöver särskilt stöd i sin utveckling ska ges den omsorg som deras speciella behov kräver. Verksamheten ska utformas så att den förbereder barnen för fortsatt lärande (25 kap. 2 § andra och tredje stycket). I enlighet med nu gällande rätt omfattas pedagogisk omsorg av ett fåtal av skollagens övriga bestämmelser.

Pedagogisk omsorg kan ha en kommunal eller enskild huvudman (25 kap. 2 och 10 §§ skollagen).

3.4 Skolplikt och rätt till utbildning

Att skolformerna förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan är obligatoriska innebär att skolplikt som huvudregel gäller (7 kap. 4 § skollagen). Barn som är bosatta i Sverige är oftast skolpliktiga (7 kap. 2 § första stycket skollagen) och har då även rätt till utbildning i allmän skola (2 kap. 18 § första stycket regeringsformen och 7 kap. 3 § skollagen). Det finns dock barn som inte har skolplikt, men som ändå har rätt till utbildning (7 kap. 2 § tredje stycket samt 29 kap. 2 och 3 §§ skollagen).⁴ Alla elever i förskoleklassen och i de övriga obligatoriska skolformerna har dock närvaroplikt, som innebär att de ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om de inte har giltigt skäl att utebli (7 kap. 17 § första stycket skollagen).

⁴ Enligt 29 kap. 2 § skollagen anses vissa barn och elever vara bosatta i landet även om de inte är folkbokförda. Detta gäller t.ex. barn som är asylsökande, barn som har rätt till utbildning till följd av EU-rätten, barn vars förälder tillhör främmande makts beskickning och barn som är papperslösa. I 29 kap. 3 § stadgas i vilken mån de har rätt till utbildning enligt skollagen.

Skolpliktens inträdande

Skolplikten inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år (7 kap. 10 § skollagen). Skolplikten ska som huvudregel börja fullgöras i förskoleklassen och därefter i grundskolan eller i någon av de motsvarande skolformerna grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan (7 kap. 4 § skollagen).

Ett barn får tas emot i förskoleklassen redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år, det vill säga tidigare skolstart (7 kap. 11 § skollagen).

Under vissa förutsättningar kan skolplikten också börja fullgöras direkt i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år om barnet då har gått ut förskoleklassen, eller om barnets vårdnadshavare begär det och barnet bedöms ha förutsättningar för det (7 kap. 4 § och 11 a § första stycket skollagen). Ett sådant beslut fattas av rektorn när det gäller grundskolan och sameskolan, av SPSM när det gäller specialskolan och av barnets hemkommun när det gäller grundsärskolan (7 kap. 11 a § andra stycket skollagen). Mottagande i specialskolan prövas av Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning.

Om det finns särskilda skäl får barnet börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då barnet fyller sju år, det vill säga uppskjuten skolplikt. Frågan om uppskjuten skolplikt prövas av hemkommunen efter begäran av barnets vårdnadshavare (7 kap. 10 § skollagen). Särskilt för grundsärskolan gäller att ett barn som beviljats uppskjuten skolplikt får börja fullgöra skolplikten i grundsärskolan utan att först ha gått ut förskoleklassen, om barnets vårdnadshavare begär det (7 kap. 11 b § skollagen).

Övergång och uppflyttning

Läsåret efter förskoleklassen ska varje elev fortsätta skolgången i grundskolan om det inte beslutas om mottagande i grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan (4 kap. 4 § skolförordningen). I förskoleklassen får dock rektorn på begäran av en elevs vårdnadshavare besluta att eleven får gå i förskoleklassen ytterligare ett läsår, om det finns särskilda skäl för det (4 kap. 6 § skolförordningen).

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska som huvudregel varje elev vid slutet av läsåret flyttas till närmaste högre årskurs (4 kap. 4 § skolförordningen). Rektorn får dock besluta att en elev inte ska flyttas till närmast högre årskurs, om detta med hänsyn till elevens utveckling och personliga förhållanden i övrigt är lämpligast för eleven (4 kap. 5 § skolförordningen).

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får rektorn också på begäran av en elevs vårdnadshavare besluta att eleven får gå om en årskurs (4 kap. 6 § skolförordningen). Om eleven har goda förutsättningar att delta i utbildningen i en högre årskurs och elevens vårdnadshavare medger det, får rektorn besluta att en elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska flyttas till en högre årskurs än den som eleven redan tillhör eller normalt ska tillhöra (4 kap. 7 § skolförordningen).

Skolpliktens upphörande

Skolplikten upphör enligt huvudregeln vid utgången av vårterminen det tionde året eller, om eleven går i specialskolan, det elfte året efter det att eleven börjat fullgöra skolplikten (7 kap. 12 § skollagen). Om eleven vid den tidpunkten inte har gått ut högsta årskursen upphör skolplikten i stället ett år senare, dock senast när eleven fyller 18 år (7 kap. 13 § skollagen). Skolplikten kan också upphöra tidigare, när eleven uppnått de kunskapskrav som minst ska uppnås för den skolform där eleven fullgör sin skolplikt (7 kap. 14 § skollagen).

3.5 Några grundläggande bestämmelser i skollagen

I skollagens första kapitel finns bestämmelser av grundläggande karaktär. Där regleras syftet med utbildningen inom skolväsendet (1 kap. 4 § skollagen) som behandlas särskilt i följande avsnitt 3.6. Syftet med utbildningen har ett nära samband med utbildningens utformning. Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet samt solidaritet mellan människor. Vidare ska var och en som verkar inom utbildningen främja de mänskliga rättigheterna och aktivt motverka alla former av kränk-

ande behandling. Utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet (1 kap. 5 § skollagen).

En annan viktig bestämmelse gäller särskild hänsyn till barnets bästa (1 kap. 10 § skollagen). Där framgår bl.a. att i all utbildning och annan verksamhet enligt skollagen som rör barn ska barnets bästa vara utgångspunkt, att barnets inställning så långt det är möjligt ska klarläggas, att barn ska ha möjlighet att uttrycka sina åsikter i alla frågor som rör honom eller henne och att barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.⁵

Vidare regleras att utbildningen inom skolväsendet ska vara likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas (1 kap. 9 § skollagen) och att alla, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ska ha lika tillgång till utbildning i skolväsendet om inte annat följer av särskilda bestämmelse i skollagen (1 kap. 8 § skollagen). Det framgår också att undervisningen ska vara icke-konfessionell, men att utbildningen i övrigt i fristående verksamheter får ha en konfessionell inriktning. Deltagandet i konfessionella inslag ska vara frivilligt (1 kap. 6–7 §§ skollagen).

Skollagens bestämmelser kompletteras av läroplanerna, som bl.a. beskriver skolans värdegrund och uppdrag.⁶

3.6 Syftet med utbildningen

Det övergripande syftet med utbildningen inom skolväsendet beskrivs i 1 kap. 4 § skollagen:

Utbildningen inom skolväsendet syftar till att barn och elever ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Utbildningen ska också förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som det svenska samhället vilar på.

I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.

⁵ Prop. 2009/10:165 s. 229 f och s. 638. Paragrafen har sin utgångspunkt i artiklarna 3 och 12 i barnkonventionen.

⁶ Se not. 1

Utbildningen syftar också till att i samarbete med hemmen främja barns och elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarsställande individer och medborgare.

I skollagen samt läroplanerna regleras och konkretiseras vad som är syftet med utbildningen inom varje skolform och fritidshemmet. Syftet med utbildningen i de olika skolformerna regleras i de skolforms-specifika kapitlen och kompletteras av läroplanerna.

Nedan redovisas syftet med utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet med utbildningen i förskolan, fritidshemmet samt verksamheten i pedagogisk omsorg redovisas i avsnitt 3.3.

Förskoleklassen

Utbildningen i förskoleklassen ska stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning (9 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov, och ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap.

Grundskolan

Grundskolan syftar till att ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa (10 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska vidare utformas så att den bidrar till personlig utveckling samt förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska också främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Grundsärskolan

Grundsärskolan syftar till att ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ger kunskaper och värden och utvecklar elevernas förmåga att tillägna sig dessa (11 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska i övrigt, på motsvarande sätt som i grundskolan, utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning.

Utbildningen ska också främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Specialskolan

Specialskolan ska ge de barn och ungdomar som tillhör målgruppen för skolformen en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsättningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan (12 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Sameskolan

Sameskolan ska ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurs 1–6 i grundskolan (13 kap. 2 § skollagen).

3.7 Läroplanerna och regleringen av ämnen, ämnesområden, kursplaner och timplaner

För varje skolform och för fritidshemmet gäller en läroplan som utgår från bestämmelserna i skollagen.⁷ Läroplanen anger utbildningens värdegrund och uppdrag, liksom mål och riktlinjer för utbildningen (1 kap. 11 § skollagen).

För förskoleklassen gäller en läroplan (8 kap. 1 § skolförordningen). För de flesta förskoleklasser gäller läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr 11). När förskoleklassen anordnas vid en specialskola eller sameskola gäller i stället läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lspec 11) respektive läroplan för sameskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lsam 11). Grundsärskolan har, som nämnts, inte förskoleklass. Därmed har förskoleklassen inte någon egen del i grundsärskolans läroplan.

⁷ Se not 1.

Läroplanernas olika delar

Läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan består av fem delar. Del 1 beskriver skolans värdegrund och uppdrag och del 2 innehåller övergripande mål och riktlinjer avseende normer och värden (2.1), kunskaper (2.2), elevernas ansvar och inflytande (2.3), skola och hem (2.4), övergång och samverkan (2.5), skolan och omvärlden (2.6), bedömning och betyg (2.7), samt rektorns ansvar (2.8). Dessa delar är i princip lika för alla skolformer.

År 2016 fick förskoleklassen en egen del i läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan, del 3. Del 3 ska tillsammans med del 1 och 2 vara utgångspunkt för undervisningen i förskoleklassen, och kompletterar således del 1 och 2 genom att förtydliga syftet och det centrala innehållet i undervisningen i förskoleklassen.

Del 4 riktar sig till fritidshemmet.

Del 5 innehåller kursplaner för alla ämnen, det vill säga beskrivningar av de olika ämnenas syfte, centrala innehåll och kunskapskrav. Kunskapskraven anger vad en elev behöver kunna för att anses ha uppnått godtagbara kunskaper i ett ämne i slutet av årskurs 1 eller 3(4), respektive få ett visst betyg i ett ämne i slutet av årskurs 6(7) och 9(10).

Grundsärskolans läroplan består av tre delar. Del 1 och 2 har i princip samma innehåll som de läroplaner som gäller för grundskolan, specialskolan och sameskolan. I grundsärskolans läroplan innehåller del 3 kursplaner för alla ämnen samt för ämnesområden i inriktningen träningsskolan. I grundsärskolans läroplan finns inte någon del om förskoleklassen motsvarande den läroplansdel för förskoleklassen som finns i grundskolans, sameskolans och specialskolans läroplaner. Det finns inte heller något särskilt anpassat avsnitt i läroplanen för de övriga skolformerna för elever som går i förskoleklass och som sedan ska tas emot i grundsärskolan.

Undervisning i förskoleklassen samt ämnen och ämnesområden i övriga obligatoriska skolformer

I förskoleklassen förekommer inte ämnesundervisning på samma sätt som i grundskolan och motsvarande skolformer. Undervisningen ska ske utifrån ett angivet centralt innehåll som är formulerat i fem kunskapsområden, och ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas

i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att gälla i den aktuella skolformen. Innehållet i utbildningen styrs av att det i den del av läroplanerna som särskilt gäller för förskoleklassen, del 3, anges vad eleverna ska få utveckla och lära sig under tiden i förskoleklassen. Hur undervisningen ska läggas upp och hur tiden ska fördelas mellan de olika momenten i läroplanen avgörs dock av verksamheterna själva.

Undervisningen i förskoleklassen ska ske utifrån ett angivet centralt innehåll som är formulerat i fem kunskapsområden och ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att gälla i den aktuella skolformen. Av del 3 i läroplanerna framkommer att olika kunskapsområden som kan hänföras till skolans ämnen också ska behandlas i förskoleklassen. Det handlar dels om språk och kommunikation, matematik, natur, teknik och samhälle, dels om skapande och estetiska uttrycksformer och fysisk aktivitet, lek och utevistelse. Undervisningen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande.

I grundskolan sker ämnesundervisning, och för varje ämne finns i läroplanen en kursplan som reglerar ämnets syfte, ämnets centrala innehåll och, för vissa årskurser, kunskapskrav (10 kap. 8 § skollagen). I timplanen, som regleras i skolförordningen (bilaga 1–4), anges hur undervisningstimmarna ska fördelas mellan de olika ämnena.

I grundskolan ska undervisningen omfatta följande ämnen: bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap), slöjd, svenska eller svenska som andraspråk samt teknik. Härutöver ska det finnas moderna språk, modersmålsundervisning samt elevens val och skolans val (10 kap. 4 § skollagen).

I grundsärskolan finns ämnena bild, engelska, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, matematik, musik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen, slöjd, svenska eller svenska som andraspråk och teknik samt modersmålsundervisning, elevens val och skolans val (11 kap. 6 § skollagen). Förutom ämnen finns i grundsärskolan även ämnesområden. Utbildning inom ämnesområden är avsedd för elever som inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i ämnen. Ämnesområden är estetisk verksamhet, kommunikation, motorik, vardagsaktiviteter och verklighetsuppfattning. Elever kan läsa antingen ämnen eller ämnesområden alternativt en

kombination av dessa (11 kap. 5 och 6 §§ skollagen). Utbildningen kan också omfatta ämnen enligt grundskolans kursplaner. I övrigt regleras undervisningen i grundsärskolan genom bestämmelser i skollagen och skolförordningen samt läroplanen på motsvarande sätt som för grundskolan (se bl.a. 11 kap. 7 och 11 §§ skollagen samt läroplanen för grundsärskolan).

Specialskolan och sameskolan har motsvarande reglering som grundskolan, men med vissa skillnader gällande ämnen. I specialskolan läser eleverna rörelse och drama eller musik samt teckenspråk. (se bl.a. 12 kap. 4, 5 och 8 §§ skollagen) I sameskolan läser eleverna även samiska (se bl.a. 13 kap. 4, 5 och 8 §§ skollagen).

Undervisningstid i de olika skolformerna

Vad gäller undervisningstiden i förskoleklassen ska ett läsår omfatta minst 525 timmar (9 kap. 7 § skollagen). Det motsvarar cirka tre timmar per dag.

Den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan ska vara minst 6 890 timmar (10 kap. 5 § skollagen). Eleverna i grundskolan har rätt till ett minsta antal garanterade undervisningstimmar per stadium. Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden mellan ämnen och mellan låg-, mellan- och högstadiet fastställs av regeringen i en timplan som är bilaga till skolförordningen (9 kap. 3 § skolförordningen, bilaga 1).

Motsvarande bestämmelser finns för de övriga obligatoriska skolformerna. Den totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan ska vara minst 6 890 timmar, men 6 665 timmar för elever med inriktning träningsskolan, (11 kap. 7 § skollagen), för specialskolan minst 8 070 timmar (13 kap. 5 § skollagen) och för sameskolan minst 4 473 timmar (13 kap. 5 § skollagen). Bestämmelser om fördelning av den garanterade undervisningstiden gällande dessa skolformer ligger även dessa som bilagor till skolförordningen (10 kap. 2 §, bilaga 2; 11 kap. 2 §, bilaga 3, samt 12 kap. 2 §, bilaga 4).

Det finns möjlighet att göra avsteg från bestämmelserna om undervisningstid och timplan. Det kan gälla elever i behov av särskilt stöd, som kan få en anpassad studiegång, då avvikelser görs från den timplan samt de ämnen och mål som annars gäller för utbildningen (3 kap. 12 § skollagen). Det kan också gälla nyanlända elever, som

har möjlighet till s.k. anpassad timplan (3 kap. 12 h § skollagen) eller en s.k. prioriterad timplan (9 kap. 4 a § skolförordningen).

I övrigt ska läsåret för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ha minst 178 skoldagar och tolv lovdagar. Även fem studiedagar får läggas ut (3 kap. 2 § skolförordningen). Läsåret ska börja i augusti och sluta i juni (3 kap. 3 § skolförordningen). Elevernas skolarbete ska förläggas måndag–fredag och vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt. Skolarbetet ska även förläggas så att eleverna så långt som möjligt får sammanhållna skoldagar. Antalet skoldagar i veckan får begränsas till fyra för en grupp elever i årskurs 1 och 2 om det finns särskilda skäl (3 kap. 4 § skolförordningen). Den obligatoriska verksamheten får omfatta högst 190 skoldagar per läsår och åtta timmar per dag, eller i förskoleklassen och de två lägsta årskurserna, högst sex timmar per dag. Sådan verksamhet får inte förläggas till lördagar, söndagar och helgdagar. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om avvikelser från detta för elever i grundsärskolan och specialskolan (7 kap. 17 § skollagen).

I grundsärskolan och specialskolan får rektorn besluta om andra lärotider för en elev, om det finns särskilda skäl med hänsyn till elevens fysiska eller psykiska förutsättningar och vissa förutsättningar är uppfyllda (3 kap. 5 § skolförordningen).

3.8 Extra anpassningar och särskilt stöd

En generell utgångspunkt i skollagen är att i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov, och barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt (1 kap. 4 § skollagen). Mer specifika regler som syftar till barns och elevers utveckling mot målen finns i 3 kap. skollagen.

Alla barn och elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet ska ges den ledning och stimulans som de behöver för sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 2 § skollagen). Även av läroplanerna framgår att undervisning ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov.

Vårdnadshavare ska fortlöpande informeras om barnets eller elevens utveckling (3 kap. 3 § skollagen).

För elever som befaras inte nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller finns rätt till stöd i form av extra anpassningar eller särskilt stöd (3 kap. 5 § respektive 6–12 §§ skollagen). Bestämmelsen om extra anpassningar gäller i alla skolformer. Individuellt stöd utöver det stöd och den stimulans som alla elever ska ges, ska i första hand ges i form av extra anpassningar. Stödet avser insatser inom ramen för den ordinarie undervisningen. En elev som behöver ytterligare stöd ska ges särskilt stöd.

Elever som till följd av en funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de kunskapskrav eller kravnivåer som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling (3 kap. 2 § skollagen).

Bestämmelserna om särskilt stöd gäller i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, fritidshemmet, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Om det kan befaras att en elev inte kommer att kunna nå de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller, trots att stöd har givits i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen ska detta anmälas till rektorn. Det samma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana extra anpassningar inte är tillräckliga. Elevens behov av särskilt stöd ska utredas skyndsamt. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Om en elev anses i behov av stöd ska det ges skyndsamt och med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet (3 kap. 7 § skollagen).

Det särskilda stödet får ges i stället för den undervisning som eleven annars skulle ha deltagit i eller vara ett komplement till undervisningen som eleven ska delta i (3 kap. 8 § skollagen). De regler som anger utformningen av det särskilda stödet (10 §), särskild undervisningsgrupp eller enskild undervisning (11 §) och anpassad studiegång (12 §) gäller inte förskoleklassen.

3.9 Utvecklingssamtal och IUP

I förskoleklass ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare, minst en gång varje läsår, ha ett utvecklingssamtal om elevens utveckling och lärande (9 kap. 11 § skollagen).

Av grundskolans motsvarande bestämmelse (10 kap. 12 § skollagen) följer att läraren, eleven och elevens vårdnadshavare minst en gång varje termin ska ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas, samt om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Informationen vid utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen och kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i. Där anges också att utvecklingssamtal i vissa fall ska resultera i ett sådant åtgärdsprogram som avses i 3 kap. 9 § skollagen.

I grundskolan, grundsärskolans och sameskolans årskurs 1–5 samt i specialskolans årskurs 1–6 ska läraren en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Den individuella utvecklingsplanen får även innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen, om rektorn beslutar det. Överenskommelser mellan läraren, eleven och elevens vårdnadshavare vid utvecklingssamtalet ska alltid dokumenteras i utvecklingsplanen. Rektorn beslutar om utformningen av sådan skriftlig information som ges i utvecklingsplanen. Skriftlig information om elevens skolgång får även ges vid andra tillfällen än vid ett utvecklingssamtal. Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att nå kunskapskraven. Skyldigheten att upprätta en skriftlig individuell utvecklingsplan gäller inte om eleverna får betyg i årskurs 4 och 5 (10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § samt 13 kap. 13 § skollagen).

Grundsärskolans, specialskolans och sameskolans bestämmelser om utvecklingssamtal är likalydande grundskolans regler (jfr 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen).

Något krav motsvarande det om skriftlig individuell utvecklingsplan som gäller för grundskolan och motsvarande skolformer finns inte för förskoleklassen.

3.10 Modersmål och nationella minoritetsspråk

Förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (9 kap. 10 § skollagen). Bestämmelsen gäller alla modersmål inklusive nationella minoritetsspråk. För förskolan finns en bestämmelse med samma formulering (8 kap. 10 § skollagen). För förskolan gäller vidare att hemkommuner som ingår i ett förvaltningsområde enligt lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk ska erbjuda barn, vars vårdnadshavare begär det, plats i förskola där hela eller en väsentlig del av utbildningen bedrivs på finska, meänkieli respektive samiska (8 kap. 12 a § skollagen).

Grundskolans bestämmelse anger att en elev i grundskolan som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i det språket under vissa förutsättningar. Dessa är att språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och att eleven har grundläggande kunskaper i språket (10 kap. 7 § första stycket skollagen). En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk (10 kap. 7 § andra stycket skollagen). Någon motsvarande bestämmelse om undervisning i ett nationellt minoritetsspråk finns inte för förskoleklassen.

I skolförordningen (2011:185) finns ytterligare bestämmelser om modersmålsundervisning, bl.a. om vissa begränsningar i rätten till sådan undervisning, samt om undervisning i nationella minoritetsspråk (5 kap. 7–13 §§ skollagen).

Även elever i grundsärskolan och specialskolan ska erbjudas modersmålsundervisning (11 kap. 10 § respektive 12 kap. 7 § skollagen). Detsamma gäller för elever i sameskolan, men i sameskolan är dock samiskan ett eget ämne, som därmed inte ligger inom ramen för modersmålsundervisningen. (13 kap. 7 § skollagen).

3.11 Övriga bestämmelser i skollagen och skolförordningen

Inom vissa delar i skolförfattningarna är bestämmelserna till övervägande del gemensamma för de olika skolformerna och fritidshemmet, men kan i särskilda delar skilja sig åt när det gäller förskoleklassen. Så är exempelvis fallet med bestämmelserna i 5 kap. skollagen om trygghet och studiero, som gäller alla skolformer (utom förskolan) och fritidshemmet om det inte särskilt anges. Vissa disciplinära åtgärder gäller dock inte förskoleklassen, som utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning och avstängning (5 kap. 7 § skollagen).

Även i fråga om fjärrundervisning och distansundervisning finns vissa skillnader beträffande förskoleklassen. Distansundervisning får enligt huvudregeln inte användas i förskoleklassen (22 kap. 2 § skollagen). Undantag finns vid spridning av viss smitta, då särskilda regler gäller för fjärr- och distansundervisning, vilket också gäller förskoleklassen (förordningen [2020:115] om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta). Skollagens bestämmelser om fjärr- och distansundervisning tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2021.

När det gäller nyanlända elever innehåller skollagen en särskild definition av vilka elever som anses nyanlända. Den omfattar elever som har varit bosatta utomlands, nu är bosatta i Sverige och som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det år han eller hon fyller sju år (3 kap. 12 a § skollagen). Det medför att elever i förskoleklassen inte ingår i den nuvarande definitionen, och inte omfattas av bestämmelserna om insatser för nyanlända (3 kap. 12 b § skollagen).

Bestämmelserna om tillgång till skolbibliotek gäller inte elever i förskoleklassen, utan enbart övriga obligatoriska skolformer samt för gymnasieskolan och gymnasiesärskolan (2 kap. 36 § skollagen).

3.12 Godkännande av enskilda huvudmän

Reglerna om godkännande av enskilda huvudmän finns i 2 kap. 5–5 d §§ skollagen.

Enskilda får efter ansökan godkännas som huvudman för förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gym-

nasiesärskola och fritidshem om vissa krav är uppfyllda. Dessa krav är att den enskilde genom erfarenhet eller på annat sätt har förvärvat insikter i de föreskrifter som gäller för verksamheten, har ekonomiska förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för verksamheten, och i övrigt har förutsättningar att följa de föreskrifter som gäller för utbildningen.

Vidare krävs att den enskilde i övrigt bedöms lämplig. I frågan om juridisk person krävs att samtliga personer i den personkrets som anges i 2 kap. 5 a § p 1–4 skollagen bedöms som lämpliga. Vid lämplighetsbedömningen ska viljan och förmågan att fullgöra sina skyldigheter mot det allmänna, laglydnad i övrigt och andra omständigheter av betydelse beaktas.

Därutöver finns ett krav att utbildningen inte innebär påtagliga negativa följder på lång sikt för eleverna eller för den del av skolväsendet som anordnas av det allmänna i den kommun där utbildningen ska bedrivas. Ett godkännande som avser förskoleklass, grundskola eller grundsärskola kräver dessutom att elevunderlaget är tillräckligt för att verksamheten ska kunna bedrivas långsiktigt.

Ett godkännande ska avse viss utbildning vid viss skolenhet eller förskoleenhet (2 kap. 5 § skollagen).

Vidare får Skolinspektionen eller kommunen som handlägger ärenden om godkännande av enskilda ta ut en avgift för ansökningar (2 kap. 5 c § skollagen). Ett bemyndigande om rätten för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter ges i 2 kap. 5 d § skollagen.

3.13 Behörighet att undervisa

Huvudregeln är att endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisning i skolväsendet (2 kap. 13 § första stycket skollagen). Vem som är behörig att undervisa i de olika skolformerna framgår av förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen). Endast den som har legitimation får anställas som lärare eller förskollärare utan tidsbegränsning (2 kap. 20 § första stycket skollagen). Skolverket ska efter ansökan meddela legitimation till en lärare eller förskollärare som har behörighetsgivande examen (2 kap. 16 § första stycket skollagen).

Beteckningen legitimerad lärare respektive förskollärare får bara användas av den som fått legitimation som lärare eller förskollärare (2 kap. 16 a § skollagen). En legitimerad lärare eller legitimerad förskollärare har ansvar för den undervisning han eller hon bedriver (2 kap. 15 § första stycket skollagen).

Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven, eller om det finns något särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en lärare eller förskollärare utan legitimation bedriva undervisningen under vissa förutsättningar. Dessa är att personen ska vara lämplig att bedriva undervisningen och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får bedriva undervisning högst ett år i sänder (2 kap. 18 § skollagen).

I förskoleklassen är både förskollärare och lärare behöriga att undervisa (2 kap. 2 § behörighetsförordningen). Mer specifikt är en person behörig att undervisa som har en förskollärarexamen eller en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Vidare är även den behörig som har en äldre examen för arbete i förskolan, förskoleklass eller i minst en av årskurserna 1–3. Detsamma gäller den som har en annan examen som ger behörighet att undervisa enligt behörighetsförordningen om den personen genom att ha en kompletterande utbildning har fått kunskaper och förmågor som motsvarar kraven för en förskollärarexamen eller en examen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3.

Huvudreglerna för behörighet i grundskolan årskurs 1–3, grundsärskolan årskurs 1–6, specialskolan och sameskolan finns i 2 kap 3 §, 2 kap. 11 §, 2 kap. 17 § respektive 2 kap. 18 § behörighetsförordningen (se vidare avsnitt 6.1)

4 Utgångspunkter för utredningens arbete

I detta kapitel redovisas utgångspunkter för utredningens arbete. Kapitlet består av en historisk tillbakablick om införandet av förskoleklassen, samt en nulägesbild avseende elever, personal och verksamhet. Vidare finns en sammanfattning av den nordiska jämförelse som redovisas i sin helhet i bilaga 2 gällande hur de nordiska länderna organiserar skolstart och utbildning för sexåringar i förskoleklass respektive grundskola. Därtill finns en sammanfattning av den forskningsöversikt som redovisas i sin helhet i bilaga 3. Forskningsöversikten behandlar bl.a. vilken undervisning som gynnar barns lärande i skolstartsåldern, vilka villkor som behöver uppfyllas för att en sådan undervisning ska kunna genomföras och vad som i övrigt är viktigt i övergången mellan förskola och skola. Kapitlet avslutas med att utredningen sammanfattar utgångspunkter och reflektioner gällande uppdraget.

4.1 Historisk tillbakablick

4.1.1 Förskoleklass som en egen skolform

Förskoleklassen infördes som skolform 1998 efter beslut i riksdagen. I propositionen *Förskoleklass och andra skollagsfrågor* (prop. 1997/98:6) föreslogs att den sexårsverksamhet som tidigare bedrivits inom ramen för förskolan skulle bilda en egen skolform inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom och att denna skolform skulle benämnas förskoleklass. Bestämmelserna om förskoleklassen överfördes till 1985 års skollag (1985:1100) från den nu upphävda socialtjänstlagen (1980:620).

Förslaget innebar att det skulle vara obligatoriskt för kommunerna att anordna förskoleklass, men frivilligt för barnen att delta i verksamheten. Syftet med förskoleklassen var att stimulera varje barns utveckling och lärande, att stödja och underlätta integreringen mellan förskola och skola och ligga till grund för en fortsatt skolgång (prop. 1997/98:6). En bärande tanke var att förskola och skola skulle komplettera varandra, i den bemärkelsen att förskollärare och grundskollärare ömsesidigt skulle bidra med sitt professionella kunnande. Intentionen var att förskolans och skolans olika traditioner skulle förenas i en ny skolform, förskoleklassen.

Förskoleklassen och dess uppdrag skrevs in i läroplanen i samband med att skolformen instiftades (prop. 1997/98:94). 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) skulle från och med den 1 augusti 1998 också gälla för förskoleklassen och även tillämpas inom fritidshemmet. Ett syfte med den gemensamma läroplanen var att stödja integrationen mellan förskoleklassen, den obligatoriska skolan och fritidshemmet. Att arbeta med gemensamma mål antogs ytterligare kunna stärka sambanden och vidareutveckla verksamheten. Av motiven framgår också regeringens intention med förskoleklassen. Alla elever skulle ges möjlighet att delta i en tioårig pedagogisk verksamhet, för att därmed få goda förutsättningar för lärande och utveckling, och möjlighet att nå kunskapsmålen i grundskolan (a prop. s. 17).

4.1.2 Förskoleklassen i 2010 års skollag och läroplaner

Huvudprinciperna för utbildningen i förskoleklassen avsågs ha fortsatt giltighet vid 2010 års skollags ikraftträdande. (prop. 2009/10:165 s. 357 f). Utbildningen förblev en egen skolform i skolväsendet men var fortsatt frivillig. Avsikten var också, att så långt som möjligt, samordna förskoleklassens organisatoriska bestämmelser med grundskolan och motsvarande skolformer, i syfte att skapa en enhetlig reglering och ytterligare underlätta integrationen mellan förskoleklass, förskola, skola och fritidshem. Verksamhetens inriktning beskrivs i motiven på ett liknande sätt som tidigare. Undervisningen ska kännetecknas av en kombination av förskolans och grundskolans arbetssätt och pedagogik. Av motivtexten framgår att vissa bestämmelser av pedagogisk karaktär bör vara samordnade med förskolan

eftersom pedagogiken i förskoleklassen till viss del hämtats från förskolan (a. prop. s. 357).

Från och med 2011 gäller nya läroplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan gäller även för förskoleklass och fritidshem. För grundsärskolan gäller läroplanen även för fritidshemmet. Riktlinjerna för utformningen av 2011 års läroplaner framgår av propositionen *Tydligare mål och kunskapskrav – nya läroplaner för skolan* (prop. 2008/09:87). Läroplanen för respektive skolform ska innehålla övergripande mål och riktlinjer samt i vissa fall kursplaner som kompletteras med särskilda föreskrifter om kunskapskrav. Sedan 2016 har förskoleklassen en egen del i läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan (se vidare avsnitt 3.6).

4.1.3 Införandet av skolplikt från sex års ålder och obligatorisk förskoleklass

Förskoleklassen blev en obligatorisk skolform 2018 (prop. 2017/18:9). En särskild utredare tillsattes i mars 2014 med det inledande uppdraget att utreda införandet av en tioårig grundskola med skolstart vid sex års ålder (dir. 2014:41). I slutet av samma år ändrades utredningens uppdrag (dir. 2014:159). Uppdraget blev i stället att föreslå hur förskoleklassen lämpligast kunde införas som en del av grundskolan genom att en sexårsklass införs som ett förberedande år i en tioårig grundskola. I uppdraget ingick vidare att som alternativ föreslå hur en obligatorisk förskoleklass lämpligast kunde införas. En utgångspunkt för båda alternativen var att förskoleklassens syfte, uppdrag och innehåll skulle vara oförändrade, samt att såväl lärare som förskollärare skulle vara fortsatt behöriga för undervisningen.

Utredningen förordade i sitt slutbetänkande *Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola* (SOU 2015:81) införandet av en obligatorisk förskoleklass med skolplikt. Utredningens bedömning var att alternativet med en sexårsklass som en del av grundskolan skulle kräva alltför många undantag från det som är grundskolans kärna: ämnen, timplan, kursplaner och kunskapskrav. Utredningens förslag innebar att även specialskolan och sameskolan kunde erbjuda förskoleklass.

Regeringen föreslog alternativet en obligatorisk förskoleklass till riksdagen (prop. 2017/18:9). Av motiven framgår att skolplikten för

barn bosatta i Sverige inträder höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år. Skolplikten förlängdes därmed ett år och blev i regel tioårig. Vidare innebar förslaget att skolplikten normalt ska börja fullgöras i förskoleklass (a. prop. s. 19). Eleverna i förskoleklassen fick rätt till kostnadsfri skolskjuts på samma villkor som grundskolelever samt skolmåltider (a. prop. s. 39 ff.). Efter året i förskoleklassen fortsätter skolplikten att fullgöras i grundskolan, om inte eleven tas emot i grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens proposition.

4.1.4 Skolinspektionens kvalitetsgranskning av förskoleklassen

Skolinspektionen genomförde 2015 en kvalitetsgranskning av undervisningen i förskoleklass (Skolinspektionen 2015). Den omfattade förskoleklasser vid 20 slumpvis utvalda skolenheter. Av granskningen framkom att förskoleklasserna i stor utsträckning kännetecknades av en trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö och att lärarna använde sig av olika arbetsformer och arbetssätt i undervisningen. Skolinspektionen var dock kritisk mot att undervisningen endast i en fjärdedel av de granskade förskoleklasserna planerades, genomfördes och följdes upp utifrån läroplanens övergripande mål för kunskaper. Tydliga utvecklingsområden för förskoleklassen var, enligt Skolinspektionen, anpassningen av undervisningen efter elevernas individuella behov samt uppföljningen av elevernas utveckling och lärande utifrån mål för verksamheten.

De granskade förskoleklassernas lärandemiljöer präglades i hög grad av utveckling och lärande, och undervisningsmiljöerna var utformade för att stimulera skapande, rörelse och lek. Den elevinitierade leken, dvs. den fria leken, bedömdes dock vara alltför ofta förekommande och utan aktivt stöd från lärarna att inrikta leken mot de nationella målen. Undervisningens inriktning baserades i stor utsträckning på enskilda pedagogers engagemang och inte på ett tydligt uppdrag från rektorn. Ofta saknades ett pedagogiskt samarbete mellan lärarna i förskoleklass och grundskolan, trots att förskoleklasslärarna oftast ingår i arbetslag tillsammans med pedagoger som undervisar i de tidiga åren. En försvårande omständighet för undervisningen som lyftes fram var att verksamheten utgick från övergripande läroplansmål utan konkretiserade verksamhetsmål för förskoleklass, medan

konkreta kursplaner finns för årskurs 1–3, med kunskapskrav för årskurs 3.

Granskningen pekade på att den relativt oreglerade modell som valts i styrdokumentet, i läroplanens del 1 och 2, skapade risker och oönskade konsekvenser i form av en bristande likvärdighet. En slutsats var att den statliga styrningen behövde förtydligas. Införandet av del 3 i läroplanerna handlade bl.a. om att åtgärda den bristande styrningen för att stärka likvärdigheten (se avsnitt 3.6).

4.1.5 Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser

I juni 2015 tillsatte regeringen en särskild utredare för att utreda en s.k. läsa-skriva-räkna-garanti (dir. 2015:65). Utredningens uppdrag var att utarbeta ett förslag till system som ser till att alla elever får det stöd eller särskilda stöd de behöver för att ges förutsättningar att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås i ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3 i grundskolan och sameskola samt i årskurs 4 i specialskolan. Den sammanlagda problembild som redovisades i utredningens direktiv gjorde gällande att det stöd eller särskilda stöd som elever enligt regelverket hade rätt till inte alltid sattes in i tillräckligt god tid. Det gällande regelverket bedömdes inte vara tillräckligt i praktiken. I september 2016 redovisade utredningen sitt betänkande *På goda grunder – en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik* (SOU 2016:59).

I propositionen *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser* (prop. 2017/18:195) föreslogs införandet av bestämmelser i skollagen (2010:800) om en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan.¹ Förslaget innebar att elevers språkliga medvetenhet och matematiska tänkande skulle kartläggas i förskoleklassen med stöd av ett nationellt kartläggningsmaterial. Om det utifrån användandet av kartläggningsmaterialet, ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov, fanns en indikation på att en elev i förskoleklass eller lågstadiet inte skulle komma att nå kunskapskraven i svenska eller svenska som andraspråk, eller i matematik så innebar förslaget att en särskild bedömning skulle göras för att avgöra om eleven var i behov av extra

¹ Propositionen innehöll en justerad version av de förslag som tidigare presenterades i propositionen *Läsa, skriva, räkna – en åtgärds garanti* (prop. 2017/18:18) som drogs tillbaka.

anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning eller i behov av särskilt stöd. Förslaget innebar också att om det direkt kan befaras att en elev inte kommer att nå kunskapskraven så ska åtgärder sättas in skyndsamt. Vidtagna stödinsatser skulle följas upp i slutet av förskoleklassen samt i slutet av lågstadiet.

I sina remissvar avseende utredningens betänkande (SOU 2016:59) framförde Skolverket, Specialpedagogiska skolmyndigheten och Skolväsendets Överklagandenämnd att åtgärdsgarantin även borde gälla för elever mottagna i grundsärskolan. Detta lyfts fram i propositionen (prop. 2017/18:195) där det förtydligas att skolformen dock inte ingick i utredningens direktiv. I propositionen betonas dock att förhållandet att det finns en skyldighet att använda bedömningsstöd i grundsärskolan talar för att garantin framöver bör utökas till att även omfatta denna skolform. Det framhålls vidare att sakförhållandet att en elev skulle gå minste om garantin för stödinsatser om den efter förskoleklassen börjar i grundsärskolan ytterligare stärker detta. Frågan om en åtgärdsgaranti för elever mottagna i grundsärskolan har sedan dess utretts av Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven (U 2017:07) vars förslag redovisas i slutbetänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11).

Den 1 juli 2019 började garantin för tidiga stödinsatser att gälla.

4.1.6 Skolverkets obligatoriska kartläggningsmaterial och nationella bedömningsstöd

Garantin för tidiga stödinsatser innebär att elevers kunskapsutveckling ska följas och främjas systematiskt i förskoleklassen och lågstadiet samt att nationella stödmaterial ska användas för att stödja en likvärdig bedömning.

Det är obligatoriskt att kartlägga elevers språkliga medvetenhet och matematiska tänkande på höstterminen i förskoleklass. Skolverkets kartläggningsmaterial *Hitta språket* och *Hitta matematiken* ska användas för detta ändamål. Det finns inget krav på att huvudmannen ska samla in resultatet av kartläggningen. Huvudmannen avgör själv hur resultaten kan följas upp och analyseras på huvudmannanivå. Det finns inte heller några krav på huvudmannen gällande registrering eller inrapportering av resultatet till Skolverket.

På basis av kartläggningen ska en särskild bedömning göras av de elever som visat indikation på risk att inte nå kommande kunskapskrav i svenska eller svenska som andraspråk, eller i matematik, i årskurs 3 (årskurs 4 i specialskolan). De elever som bedöms vara i behov av stöd för sin utveckling ska ges detta så snart som möjligt. I slutet av förskoleklassen ska en uppföljning göras av insatta stödinsatser. Resultatet av uppföljningen ska lämnas till den lärare som ska ansvara för eleven i årskurs 1. Både vid bedömningen av elever och vid utformning och uppföljning av insatta stödinsatser ska läraren i förskoleklassen samråda med personal med specialpedagogisk kompetens.

I årskurs 1 finns det nationella bedömningsstöd i svenska eller svenska som andraspråk och matematik som är obligatoriska att använda i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Dessa bedömningsstöd fokuserar läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning. Det nationella bedömningsstödet i läs- och skrivutveckling utgör ett stöd för läraren att identifiera elever som riskerar att få eller redan har läs- och skrivsvårigheter, såväl som elever som kommit långt i sin kunskapsutveckling och behöver ytterligare stimulans. På liknande sätt utgör det nationella bedömningsstödet i taluppfattning ett stöd för läraren i bedömning av elevers matematikutveckling. Bedömningsstöden blev obligatoriska att använda 2016 och de har reviderats 2018 samt 2019.

4.2 Nulägesbild

4.2.1 Elever i förskoleklass²

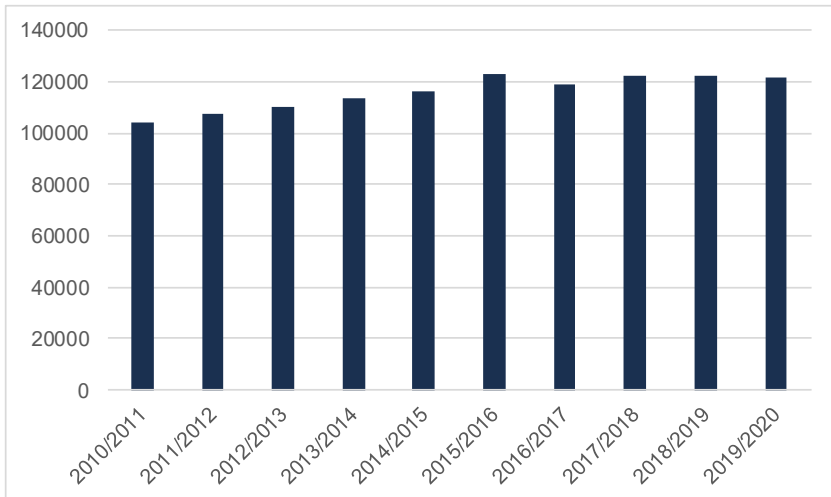
Läsåret 2019/20 gick cirka 122 000 elever i förskoleklassen. Av dessa fyllde över 98 procent sex år under 2019, men det fanns dock en liten andel som fyllde fem respektive sju år. Drygt 48 procent av eleverna var flickor och knappt 52 procent pojkar.

Andelen elever i förskoleklass med ett annat modersmål än svenska har ökat kontinuerligt under de senaste tio läsåren. Läsåret 2019/20 hade omkring 31 900 av eleverna i förskoleklass ett annat modersmål. Detta motsvarar drygt 26 procent av eleverna, och läsåret 2010/11 var motsvarande andel 19 procent.

² Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från Skolverkets officiella statistik samt Skolverket (2020a) *Elever i förskoleklassen läsåret 2019/20*.

I figur 4.1 redovisas utvecklingen av antalet elever de senaste tio läsåren.

Figur 4.1 Antal elever inskrivna i förskoleklass läsåren 2010/11–2019/20

Källa: Skolverket.

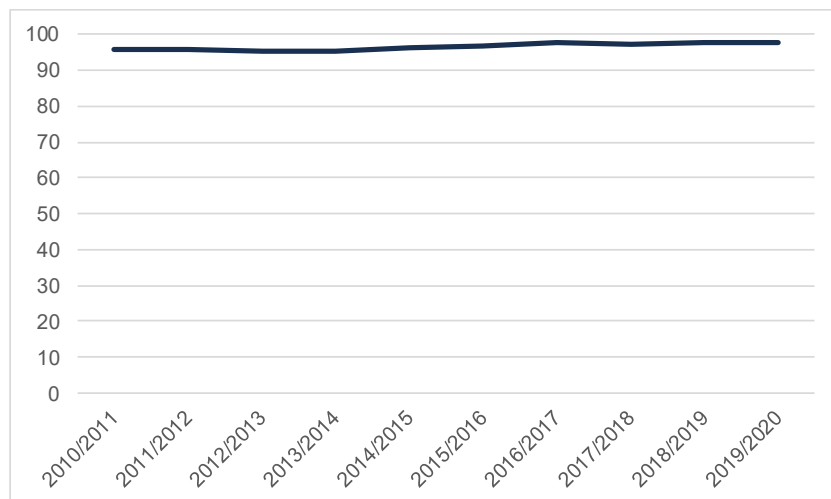
Antalet elever inskrivna i förskoleklass ökade kontinuerligt under läsåren 2010/11–2015/16, och har sedan dess varit relativt stabilt. Den variation i elevantal som förekommer kan förklaras av demografiska förändringar.

4.2.2 Sexåringar³

Lsåret 2019/20 gick drygt 120 000 sexåringar, vilket motsvarar omkring 98 procent av alla sexåringar i befolkningen, i förskoleklass.

I figur 4.2 redovisas andelen av alla sexåringar i befolkningen som var inskrivna i förskoleklass under de senaste tio läsåren.

³ Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från Skolverkets officiella statistik samt Skolverket (2020a) *Elever i förskoleklassen läsåret 2019/20*.

Figur 4.2 Andel av alla sexåringar som är inskrivna i förskoleklass läsåren 2010/11–2019/20

Källa: Skolverket.

Andelen sexåringar som går i förskoleklass har ökat kontinuerligt sedan skolformen infördes läsåret 1998/99. En konsekvens av att barn kan börja fullgöra sin skolplikt vid olika åldrar är dock att sexåringar kan återfinnas även i andra skolformer än förskoleklassen.

I tabell 4.1 redovisas i vilka skolformer som sexåringar fanns inskrivna läsåret 2019/20.⁴

Tabell 4.1 Sexåringar i olika skolformer läsåret 2019/20

	Antal
Förskola	731
Förskoleklass	120 025
Grundskola	707
Grundsärskola	158
Specialskola	*
Sameskola	*
Totalt antal:	121 621

Källa: Skolverket.

Anm: Det fanns inte några sexåringar inskrivna i sameskolan eller specialskolan läsåret 2019/20.

⁴ Utöver detta kan sexåringar även vara inskrivna i fritidshemmet, eller i pedagogisk omsorg. Vanligtvis handlar detta om att barnen är inskrivna i pedagogisk omsorg i stället för i fritidshemmet. Det rör sig dock om ett litet antal barn.

Läsåret 2019/20 var drygt 120 000 sexåringar inskrivna i förskoleklassen, cirka 730 sexåringar inskrivna i förskolan, cirka 700 i grundskolan och närmare 160 i grundsärskolan. Elever i förskoleklass där Specialpedagogiska skolmyndigheten eller Sameskolstyrelsen är huvudman är medräknade i förskoleklass.

Elever som börjar fullfölja skolplikten tidigare eller senare

I Skolverkets statistik går det att särskilja åldern för elever som är inskrivna i grundskolans olika årskurser. Detta gör det möjligt att beräkna antalet elever som börjat i årskurs 1 det kalenderår då de fyller sju år, respektive antalet elever som börjat årskurs 1 det kalenderår när de fyller högst sex år, respektive det kalenderår då de fyller åtta år eller mer.

I tabell 4.2 redovisas elevers ålder det kalenderår som de börjar i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan avseende läsåret 2019/20. En betydande majoritet av eleverna i årskurs 1 i grundskolan, drygt 98 procent, fyllde sju år det aktuella läsåret, knappt 1 procent av eleverna fyllde som högst sex år, och drygt 1 procent av eleverna fyllde åtta år eller mer. Som framgår av tabellen var det en högre andel av eleverna i årskurs 1 i grundsärskolan, drygt 15 procent, som fyllde som högst sex år, och cirka 8 procent av eleverna fyllde åtta år eller mer. Detta indikerar att det är vanligare att elever som tillhör grundsärskolans målgrupp hoppar över förskoleklassen och börjar fullgöra sin skolplikt som sexåringar direkt i årskurs 1, respektive att de börjar fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då de fyller sju år.

Tabell 4.2 Elevers ålder i årskurs 1 läsåret 2019/20

	≤6 år	7 år	8 år	≥9 år	Totalt
Grundskola	702	119 978	1 476	52	122 208
Grundsärskola	157	793	80	6	1 036
Specialskola	0	43	12	0	55
Sameskola*	–	–	–	–	38

Källa: Skolverket.

Anm: För sameskolan görs ingen uppdelning efter ålder.

När det gäller specialskolan var det inte någon av eleverna i årskurs 1 som inte hade fyllt sju år under läsåret. Däremot så var det omkring en femtedel av eleverna som fyllde åtta år, vilket indikerar att det är relativt vanligt att elever som tillhör specialskolans målgrupp börjar fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår då eleven fyller sju år.

4.2.3 Personal i arbete med elever i förskoleklass⁵

Läsåret 2019/20 var drygt 13 100 personer anställda för arbete med elever i förskoleklass, varav cirka 9 400 personer hade en pedagogisk högskoleexamen. Förskoleklassen är den skolform som har högst andel anställda med pedagogisk högskoleexamen. Av de anställda som omfattas av legitimationskravet hade närmare 85 procent en legitimation med relevant behörighet. Då räknas endast de lärare som har sin huvudverksamhet i förskoleklassen. En betydande andel av dem som arbetar i förskoleklassen arbetar även i andra verksamhetsformer, t.ex. i fritidshemmet. Enligt Skolverkets statistik arbetar omkring 4 800 av de 10 000 lärare som arbetar i förskoleklassen även i fritidshemmet. Antalet heltidstjänster i förskoleklass uppgick till totalt 6 262,4. Antalet elever per lärare var i genomsnitt 18,0.

I tabell 4.3 redovisas antalet anställda i arbete med elever i förskoleklass fördelade efter typ av examen.

Tabell 4.3 Anställda i arbete med elever i förskoleklass fördelade efter utbildning läsåret 2019/20⁶

	Lärare		Annan pedagogisk personal		Total	
	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)	Antal	Andel (%)
Pedagogisk högskoleexamen	8 506	84,6	936	29,5	9 397	71,4
<i>därav</i>						
Lärarexamen	3 027	30,1	252	8,0	3 263	24,8
Förskollärarexamen	4 994	49,6	428	13,5	5 397	41,0
Fritidspedagogexamen	418	4,8	252	8,0	729	5,5
Totalt antal anställda	10 059	100,0	3 168	100,0	13 159	100,0

Källa: Skolverket.

⁵ Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från Skolverkets officiella statistik samt Skolverket (2020b) *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2019/20*.

⁶ En och samma individ kan förekomma i flera kategorier. En individ kan t.ex. förekomma både som lärare och som annan pedagogisk personal. I totalsumman för antalet anställda lärare (13 159) räknas varje anställd enbart en gång. I redovisade delkategorier räknas en individ en gång per relevant kategori.

Av tabellen framgår att den största andelen av dem som är anställda i arbete med elever i förskoleklass, cirka 40 procent, har en förskollärarexamen samt att närmare 25 procent har en lärarexamen och drygt 5 procent en fritidspedagogexamen. I tabell 4.4–4.8 redovisas lärare och förskollärare anställda för arbete i förskoleklass samt grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans lågstadium efter respektive lärarutbildning och examensordning.

I tabell 4.4 redovisas vilken lärarutbildning som de drygt 10 000 lärare och förskollärare hade som arbetade i förskoleklass år 2019, samt vilken examensordning som utbildningen var kopplad till.⁷ Drygt 5 000 hade en utbildning med inriktning mot förskolan. En majoritet av dessa, drygt 4 000 personer, hade en utbildning med en examensordning från tidigare än år 2001.

Tabell 4.4 Lärare och förskollärare i förskoleklass efter typ av lärarexamen och examensordning år 2019

	<2001	2001	2011	Antal totalt
Lärarutbildning inriktning förskola	4 007 ⁸	249	764	5 030
Lärarutbildning, inriktning fritidshem	720 ⁹	11	113	844
Annan lärarutbildning, inriktning förskola och fritids	0	18	40	62
Lärarutbildning, grundskolans lägre åldrar	409 ¹⁰	1 059	846	2 315
Lärarutbildning, yrkesämne och praktiskt/estetiskt ämne	57 ¹¹	14	39	112
Övrig pedagogisk och lärarutbildning	240 ¹²	57	13	380
Ämneslärarutbildning	57 ¹³	44	16	117
<i>Saknar lärarexamen</i>				1 553
Totalt i förskoleklass	5 214	1 452	1 840	10 059

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Mätdatum 15 oktober 2019.

⁷ Om en lärare har flera lärarexamina under olika examensordningar så har den senaste examensordningen valts. Om det finns fler examina så har den på högst nivå, och därefter senast uttagna, valts. Examen omfattar även äldre lärarutbildningar (innan lärarutbildningen formellt blev en universitetsexamen) som jämförts med lärarexamen. Lärarutbildningarna har grupperats efter vilken kod som examen har i Högskoleregistret. Lärare som har examen i en examensordning innan år 2001 har grupperats efter de tio vanligaste förekommande examensordningarna. Restande examenskoder redovisas i kategorin ”Övriga lärarutbildningar”.

⁸ Förskollärlinjen (00081), Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE) samt kategorin Övriga lärarutbildningar.

⁹ Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE), Fritidspedagoglinjen (00080).

¹⁰ Grundskollärlinjen 1–7 (YGR17), Grundskollärlinjen 1–7 (01445), Lågstadielärlinjen (00087) samt kategorin Övriga lärarutbildningar.

¹¹ Kategorin Övriga lärarutbildningar.

¹² Förskollärlinjen (00081), Speciallärarexamen (PSPLÄ), Specialpedagogexamen (YSPPE), Specialpedagogexamen (PSPPE)

¹³ Grundskollärlinjen 4–9 (YGR49) samt kategorin Övriga lärarutbildningar.

Tabell 4.5 Lärare och förskollärare i grundskolan årskurs 1–3 efter typ av lärarexamen och examensordning år 2019

	<2001	2001	2011	Antal totalt
Läroutbildning, inriktning förskola	1 381 ¹⁴	206	226	1 813
Läroutbildning, inriktning fritidshem	1 549 ¹⁵	63	675	2 287
Annan läroutbildning, inriktning förskola och fritids	0	..	25	25
Läroutbildning, grundskolans lägre åldrar	7 707 ¹⁶	7 212	5 791	20 710
Läroutbildning, yrkesämne och praktiskt/estetiskt ämne	1 551 ¹⁷	337	784	2 672
Övrig pedagogik och läroutbildning, allmän utbildning
Övrig pedagogik och läroutbildning, övr./ospec. utbildning	2 188 ¹⁸	482	79	2 749
Ämnesläroutbildning	628 ¹⁹	614	277	1 519
<i>Saknar lärarexamen</i>				6 372
Totalt i grundskolan årskurs 1–3	21 472	8 923	7 645	38 040

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Mät datum 15 oktober 2019.

Anm. Celler med små tal har sekretessprickats (..), och i vissa fall har kringliggande celler behövt sekundärprickas. Av denna anledning stämmer inte summan i alla rader och kolumner.

¹⁴ Förskollärlinjen (00081); Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

¹⁵ Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); Fritidspedagoglinjen (00080); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

¹⁶ Grundskollärarexamen 1–7 (YGR17); Grundskollärlinjen 1–7 (01445); Lågstadielärlinjen (00087); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

¹⁷ Grundskollärarexamen 4–9 (YGR49); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

¹⁸ Förskollärlinjen (00081); Fritidspedagoglinjen (00080); Speciallärarexamen (PSPLÄ); Specialpedagogexamen (YSPPE); Specialpedagogexamen (PSPPE); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

¹⁹ Grundskollärarexamen 4–9 (YGR49); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

Tabell 4.6 Lärare och förskollärare i grundskolan årskurs 1–3 efter typ av lärarexamen och examensordning år 2019

	<2001	2001	2011	Antal totalt
Läroutbildning, inriktning förskola	215 ²⁰	15	38	268
Läroutbildning, inriktning fritidshem	80 ²¹	..	19	102
Annan läroutbildning, inriktning förskola och fritids
Läroutbildning, grundskolans lägre åldrar	112 ²²	165	72	350
Läroutbildning, yrkesämne och praktiskt/estetiskt ämne	175 ²³	27	36	238
Övrig pedagogik och läroutbildning, allmän utbildning	0	0	0	..
Övrig pedagogik och läroutbildning, övr/ospec. utbildning	310 ²⁴	67	11	393
Ämnesläroutbildning	38 ²⁵	45	9	96
<i>Saknar lärarexamen</i>				<i>321</i>
Totalt i grundskolan årskurs 1–3	944	320	190	1 775

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Mätdatum 15 oktober 2019.

Anm. Celler med små tal har sekretessprickats (..), och i vissa fall har kringliggande celler behövt sekundärprickas. Av denna anledning stämmer inte summan i alla rader och kolumner.

²⁰ Förskollärlinjen (00081); Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²¹ Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); Fritidspedagoglinjen (00080); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²² Grundskollärlinjen 1–7 (YGR17); Grundskollärlinjen 1–7 (01445); Lågstadielinjen (00087); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²³ Grundskollärarexamen 4–9 (YGR49); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²⁴ Förskollärlinjen (00081); Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); Fritidspedagoglinjen (00080); Speciallärarexamen (PSPLÄ); Specialpedagogexamen (YSPPE); Specialpedagogexamen (PSPPE); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²⁵ Grundskollärarexamen 4–9 (YGR49); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

Tabell 4.7 Lärare och förskollärare i specialskolan årskurs 1–3 efter typ av lärarexamen och examensordning år 2019

	<2001	2001	2011	Antal totalt
Läroutbildning, inriktning förskola	0	0	0	
Läroutbildning, inriktning fritidshem	0	0	0	
Läroutbildning, grundskolans lägre åldrar	12 ²⁶	18	6	36
Läroutbildning, yrkesämne och praktiskt/estetiskt ämne	0	..	0	..
Övrig pedagogik och läroutbildning, övr./ospec. utbildning	..	7	0	7
Ämnesläroutbildning	0	..
<i>Saknar lärarexamen</i>				18
Totalt i specialskolan årskurs 1–3	12	28	7	89

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Mätdatum 15 oktober 2019.

Anm. Celler med små tal har sekretessprickats (..), och i vissa fall har kringliggande celler behövt sekundärprickas. Av denna anledning stämmer inte summan i alla rader och kolumner.

Tabell 4.8 Lärare och förskollärare i sameskolan årskurs 1–3 efter typ av lärarexamen och examensordning år 2019

	<2001	2001	2011	Antal totalt
Läroutbildning, inriktning förskola	..	0	0	
Läroutbildning, inriktning fritidshem	..	0	0	
Läroutbildning, grundskolans lägre åldrar	
Övrig pedagogik och läroutbildning, övr./ospec. utbildning	..	0	0	
<i>Saknar lärarexamen</i>	.			6
Totalt i sameskolan årskurs 1–3	..²⁷	..	8	18

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Mätdatum 15 oktober 2019.

Anm. Celler med små tal har sekretessprickats (..), och i vissa fall har kringliggande celler behövt sekundärprickas. Av denna anledning stämmer inte summan i alla rader och kolumner.

²⁶ Grundskollärlinjen 1–7 (YGR17); Grundskollärlinjen 1–7 (01445); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

²⁷ Förskollärlinjen (00081); Grundskollärlinjen (YGR17); Barn- och ungdomspedagogisk examen (YBUPE); Lågstadielärlinjen (00087); Speciallärlinjen (PSPLA); samt kategorin Övriga läroutbildningar.

Drygt 2 300 hade en utbildning med inriktning mot grundskolans lägre åldrar, varav de flesta hade en examen kopplad till 2001 års examensordning. Omkring 850 personer hade en lärarutbildning med inriktning mot fritidshemmet, varav de flesta hade en examen kopplad till en examensordning från tidigare än år 2001.

Av de drygt 38 000 lärare och förskollärare som arbetade i grundskolans årskurs 1–3 år 2019 hade drygt 20 700 en lärarutbildning med inriktning mot grundskolans lägre åldrar (se tabell 4.5). En majoritet av dessa, drygt 15 000 personer, hade en examen kopplad till 2001 års examensordning eller tidigare. Det arbetade även omkring 2 700 lärare vars examen var inriktad mot yrkesämnen, samt praktiska eller estetiska ämnen, varav de flesta hade en examen kopplad till en examensordning från tidigare än år 2001.

Även när det gäller grundsärskolan hade en majoritet av de verk samma lärarna och förskollärarna, drygt 940 av 1 700, en utbildning kopplad till en examensordning från tidigare än år 2001 (se tabell 4.6). Detta innefattar lärarutbildningar med inriktning mot förskolan, barn- och ungdomspedagogik, fritidspedagogik, speciallärare och specialpedagogik. Drygt 200 av dessa personer hade en lärarutbildning med inriktning förskola.

I tabell 4.7 redovisas vilken utbildning och examensordning de lärare och förskollärare hade som arbetade i specialskolans årskurs 1–3. De flesta av dessa, 36 personer, hade en lärarutbildning inriktad mot grundskolans lägre åldrar, främst med koppling till 2001 års examensordning.

När det gäller sameskolan hade de flesta av de 18 lärare som arbetade i årskurs 1–3 en lärarutbildning inriktad mot grundskolans lägre åldrar, kopplad till 2011 års examensordning (se tabell 4.8). Det fanns även lärare och förskollärare med lärarutbildningar kopplade till en examensordning från tidigare än år 2001, med inriktning mot förskolan, grundskolans årskurs 1–7, barn- och ungdomspedagogik, lågstadiet samt speciallärare.

Åldersfördelning bland anställda för arbete i förskoleklass

I tabell 4.9 redovisas åldersfördelningen bland de lärare och förskollärare som var anställda för arbete i förskoleklass år 2019. Majoriteten av dessa, drygt 7 300 av 10 000 personer, är över 40 år. Omkring 1 500 personer är 60 år eller äldre.

Av de drygt 5 000 personer som har en lärarutbildning inriktad mot förskola är över hälften 50 år eller äldre. Över 1 000 personer är 60 år eller äldre.

Åldersfördelningen ser annorlunda ut för de lärare som har en utbildning inriktad mot grundskolans lägre åldrar, där omkring hälften av lärarna är yngre än 40 år.

Tabell 4.9 Lärare och förskollärare i förskoleklass efter typ av lärarexamen och ålder år 2019

	<30 år	30–39 år	40–49 år	50–59 år	≥60 år	Totalt antal
Lärarutbildning, inriktning förskola	158	407	1 482	1 895	1 088	5 030
Lärarutbildning, inriktning fritidshem	45	58	143	177	63	486
Annan lärarutbildning, inriktning förskola och fritids	..	35	15	8	..	62
Lärarutbildning, grundskolans lägre åldrar	238	923	671	368	115	2 315
Lärarutbildning, yrkesämne och praktiskt/estetiskt ämne	..	28	30	28	17	112
Övrig pedagogik och lärarutbildning, övr./ospec. utbildning	..	21	104	141	81	380
Ämneslärarutbildning	..	38	41	24	..	117
<i>Saknar lärarexamen</i>	394	360	373	297	133	1 557
Totalt antal:	846	1 870	2 859	2 938	1 546	10 059

Källa: Statistiska centralbyrån.

Anm. Celler med små tal har sekretessprickats (..), och i vissa fall har kringliggande celler behövts sekundärprickas. Av denna anledning stämmer inte summan i alla rader och kolumner.

Anställningsår bland förskollärare i förskoleklass

I tabell 4.10 redovisas uppgifter avseende antalet anställningsår för förskollärare anställda för arbete i förskoleklass år 2019.²⁸

Tabell 4.10 Förskollärare i förskoleklass år 2019, efter antal anställningsår

Antal anställningsår i förskoleklassen	Antal förskollärare
<5 år	1 763
5–10 år	1 207
>10 år	2 060
Totalt antal	5 030
Medelvärde	9,3

Källa: Statistiska centralbyrån.

De drygt 5 000 förskollärare som år 2019 var anställda för arbete i förskoleklassen hade en genomsnittlig anställningstid på 9,3 år. Drygt 1 700 av förskollärarna hade arbetat kortare än fem år, omkring 1 200 hade arbetat 5–10 år, och omkring 2 000 hade arbetat i förskoleklassen mer än 10 år.

4.2.4 Kostnad per barn och elev²⁹

År 2019 uppgick den totala kostnaden för förskola, fritidshem, annan pedagogisk verksamhet, skola och kommunal vuxenutbildning till drygt 302 miljarder kronor. Detta var en ökning med cirka 5,5 miljarder kronor i fasta priser jämfört med 2018, vilket motsvarade en ökning med närmare 2 procent. I tabell 4.11 redovisas de totala kostnaderna per skol- och verksamhetsform, samt kostnaden per barn och elev.

²⁸ Uppgifterna avser antal årgångar från och med 1999 som en person funnits rapporterad som pedagogisk personal och/eller lärare i Förskoleklass i Lärarregistret.

²⁹ Uppgifterna i detta avsnitt är hämtade från Skolverkets officiella statistik samt Skolverket (2020c): *Kostnader för skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet 2019*.

Tabell 4.11 Kostnad per barn eller elev per skol- och verksamhetsform, år 2019

	Total kostnad (tkr)	Total kostnad per barn/elev (kr)
Förskola	81 196 076	156 200
Pedagogisk omsorg	1 277 845	114 600
Fritidshem	19 642 827	40 100
Förskoleklass	7 856 344	58 100
Grundskola	127 399 639	118 500
Grundsärskola	5 801 820	564 300
Specialskola	595 600	860 600

Källa: Skolverket.

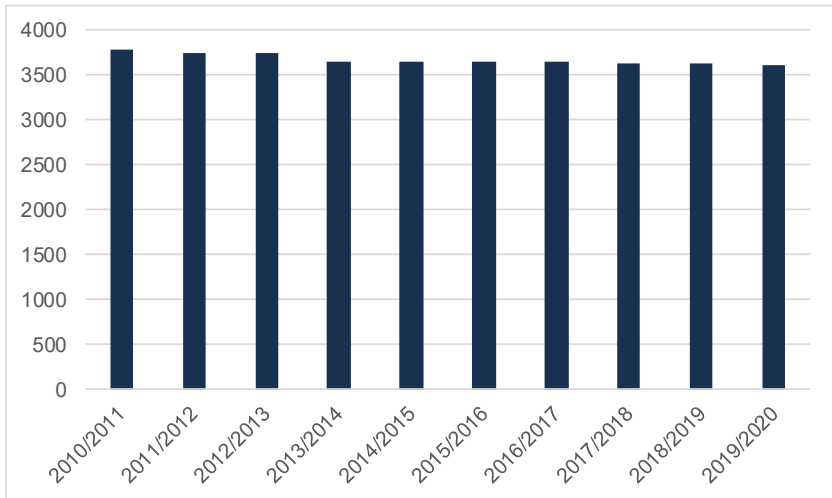
Av samtliga skolformer stod grundskolan för den största kostnaden och förskolan för den näst största. År 2019 kostade grundskolan närmare 127,5 miljarder kronor och förskolan omkring 81 miljarder kronor. Tillsammans motsvarade detta cirka 70 procent av den totala kostnaden för skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet. Förskoleklassen kostade omkring 8 miljarder, vilket motsvarar cirka 3 procent.

I tabellen redovisas också de totala kostnaderna per barn eller elev per år i förskola, pedagogisk omsorg, fritidshem, förskoleklass, grundskola, grundsärskola och specialskola. Kostnaden per år för en elev i förskoleklass är lägre än för en elev i grundskolan. Viktigt vid en sådan jämförelse är dock att det inte görs någon åtskillnad mellan elever i låg-, mellan- respektive högstadiet och att kostnaderna mellan stadierna bör variera med hänsyn till undervisningstid samt ämnesinnehåll. Kostnaderna per år för en elev i specialskolan respektive grundsärskolan är betydligt högre än kostnaden för en elev som går i grundskolan.

4.2.5 Skolenheter med förskoleklass

Läsåret 2019/20 fanns det drygt 3 600 skolenheter med förskoleklass. I figur 4.3 redovisas antalet skolenheter med förskoleklass under de senaste tio läsåren.

Figur 4.3 Antal skolenheter med förskoleklass läsåren 2010/11–2019/20

Källa: Skolverket.

Lsåret 2019/20 fanns det 3 000 skolenheter med förskoleklass med kommunal huvudman, drygt 590 skolenheter med enskild huvudman och 10 skolenheter med statlig huvudman. Därutöver fanns det förskoleklass vid 11 internationella skolenheter.³⁰ Det totala antalet skolenheter med förskoleklass har minskat kontinuerligt de senaste tio läsåren. Av diagrammet framgår att det är de kommunala skolenheterna som har minskat i antal under tidsperioden, samtidigt som antalet fristående skolenheter har ökat. Fristående skolenheter med förskoleklass finns i totalt 176 av landets 290 kommuner.

Lsåret 2019/20 gick 108 000 av de totalt 122 000 eleverna i förskoleklass i skolenheter med kommunal huvudman och 13 300 elever (vilket motsvarar knappt 11 procent) i förskoleklass på en skolenhet med enskild huvudman. Antalet elever i förskoleklass med statlig huvudman var 78.³¹ Andelen elever som går i förskoleklass med enskild huvudman har kontinuerligt ökat den senaste tioårsperioden.

³⁰ En internationell skola definieras enligt Skolverket som en skola där utbildningen, i stället för att följa en svensk läroplan, bedrivs enligt ett annat lands läroplan eller en internationell läroplan, och som i första hand riktar sig till elever som är bosatta i Sverige för en begränsad tid (24 kap. 2 § skollagen). Internationella skolor kan ha antingen kommunal eller enskild huvudman.

³¹ Specialpedagogiska skolmyndigheten respektive Sameskolstyrelsen.

Det vanligaste är att elever går i förskoleklass där skolenheten också innefattar grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola. I tabell 4.12 redovisas antalet elever i förskoleklass med koppling till annan skolform läsåret 2019/20.

Tabell 4.12 Elever i förskoleklass där skolenhet också har elever i annan skolform läsåret 2019/20

Skolform	Elever
Enbart förskoleklass	658
Förskoleklass och grundskola	112 708
Förskoleklass, grund- och grundsärskola	7 879
Förskoleklass och specialskola	50
Förskoleklass och sameskola	28

Källa: Skolverket.

Lsåret 2019/20 gick den stora majoriteten av eleverna, drygt 112 000 elever, i en förskoleklass där skolenheten också hade grundskola. Det gick 50 elever i förskoleklass med organisatorisk koppling till specialskolan och 28 elever i förskoleklass med organisatorisk koppling till sameskolan. Vidare gick 125 elever i förskoleklass på en skolenhet där det också gick elever i grundsärskolan och 7 879 elever gick i en förskoleklass där skolenheten också hade i elever i både grundskolan och grundsärskolan.

Av tabellen framgår att det gick 658 elever i en skolenhet med enbart förskoleklass. Av dessa gick närmare 97 procent i en skolenhet med kommunal huvudman och cirka 3 procent (vilket motsvarar 22 elever) i en skolenhet med enskild huvudman.

4.2.6 Resultat av Skolinspektionens skolenkät VT 2020

Skolenkäten är en del av Skolinspektionens arbete med att granska landets skolor.³² Enkäten används för att samla in synpunkter från elever, vårdnadshavare och den pedagogiska personalen. En del av enkäten riktas till vårdnadshavare med barn i förskoleklass. Enkätsvaren redovisar vårdnadshavarnas uppfattningar avseende undervis-

³² Om Skolenkäten: www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Regelbunden-tillsyn/enkater-infor-skolbesok2/Om-Skolenkaten/.

ning och lärande, anpassning efter elevens behov, grundläggande värden och inflytande samt trygghet och studiero.

Vårterminen 2020 skickades skolenkäten till drygt 11 000 vårdnadshavare med barn i förskoleklass.³³ Med reservation för en låg uppskattad svarsfrekvens (45 procent) innebar resultaten följande. En majoritet av vårdnadshavarna (omkring 90 procent av de svarande) uppger att verksamheten i förskoleklassen väcker deras barns nyfikenhet, intresse för skolarbetet och lust att lära, samt att det sätt som undervisningen bedrivs på passar deras barns sätt att lära och att barnet får den hjälp som det behöver för att kunna följa med i undervisningen.

Drygt 20 procent av de vårdnadshavare som besvarade enkäten uppger att deras barn har ett annat modersmål än svenska. Av dessa uppger ungefär hälften att deras barn ges utrymme att, vid sidan av det svenska språket, även utveckla sitt modersmål.

Närmare 10 procent av vårdnadshavarna uppger att deras barn får särskilt stöd i förskoleklassen. Omkring hälften av dessa uppger vidare att deras barn hade sitt behov av särskilt stöd fastställt i förskolan inför övergången till förskoleklassen. En majoritet upplever att deras barn får det stöd som det behöver i förskoleklassen och uppger i de flesta fall att skolan påbörjat eller fullgjort en utredning av barnets stödbehov. Av de vårdnadshavare som uppger att deras barn får särskilt stöd svarar 35 procent att det också utarbetats ett åtgärdsprogram.

Motsvarande enkät skickades till drygt 219 000 vårdnadshavare med barn i grundskolan.³⁴ Med reservation för en låg uppskattad svarsfrekvens även för denna målgrupp (35 procent) innebar resultaten följande. En jämförelse med resultaten avseende förskoleklassen visar att en något lägre andel av vårdnadshavarna uppger att verksamheten i grundskolan väcker deras barns nyfikenhet (drygt 70 procent), intresse för skolarbetet (drygt 80 procent) och lust att lära (drygt 75 procent) samt att det sätt som undervisningen bedrivs på passar deras barns sätt att lära (drygt 80 procent), och att barnet får den hjälp som det behöver för att nå kunskapskraven (cirka 85 procent).

Omkring 5 procent av de vårdnadshavare med barn i grundskolan som besvarade enkäten uppger att deras barn tillhör någon av de nationella minoriteterna, och närmare 20 procent att de har ett annat

³³ Skolenkäten vårterminen 2020: www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/statistik-fran-skolenkaten/skolenkaten-vt-2020/.

³⁴ Skolenkäten vårterminen 2020: www.skolinspektionen.se/beslut-rapporter-statistik/statistik/statistik-fran-skolenkaten/skolenkaten-vt-2020/.

modersmål än svenska. Av dessa uppger cirka 70 procent att deras barn erbjudits modersmålsundervisning i skolan och närmare 30 procent att deras barn får information, t.ex. studiehandledning, på sitt modersmål.

Cirka 15 procent av vårdnadshavarna uppger att deras barn får särskilt stöd i grundskolan. Av dessa uppger 60 procent att barnets behov av särskilt stöd snabbt blev utrett på skolan när behovet uppmärksammades samt att ett åtgärdsprogram utarbetades när behovet av särskilt stöd utretts.

4.2.7 Skolinspektionens kvalitetsgranskning av arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen

Skolinspektionen har fått i uppdrag av regeringen att följa upp att garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen genomförs (U2019/04373/GV). Uppdraget att utvärdera garantin ska slutredovisas den 16 december 2022. Inom ramen för den övergripande utvärderingen har Skolinspektionen genomfört en särskild granskning av arbetet med garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen. Resultatet av denna granskning publicerades i oktober 2020 (Skolinspektionen 2020). I granskningen fokuserades med vilken kvalitet som kartläggningen genomförs i förskoleklassen, med vilken kvalitet som elevers behov av stöd uppmärksammas och bedöms, samt med vilken kvalitet som undervisningen utvecklas och anpassas utifrån kartläggningen.

Granskningen gör gällande att garantin ännu inte fungerar fullt ut. Majoriteten av de granskade skolorna har ett väl fungerande arbete med att genomföra kartläggningsmaterialets olika aktiviteter. Där emot visar granskningen att skolorna inte alltid har ett välfungerande arbete för att uppmärksamma och bedöma elevernas behov av stöd samt att utveckla och anpassa undervisningen utifrån kartläggningens resultat. Vid flera av de granskade skolorna planeras inte stödinsatserna i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens. Det vanligaste är att elever får stöd i form av extra anpassningar gällande undervisningens form. Det kan t.ex. handla om att en elev ges tydligare instruktioner eller tillgång till ett fysiskt hjälpmedel. Granskningen visar att det är ovanligare med anpassningar rörande undervisningens innehåll. Det framkommer också att det stöd som ges fokuserar mer på språk än på matematik.

Skolinspektionen drar slutsatsen att användningen av kartläggningsmaterialet behöver utvecklas. Det finns ett fortsatt behov av implementeringsstöd vad gäller att analysera resultatet av kartläggningen och att sätta in adekvat stöd för att utveckla elevernas förmågor inom svenska och matematik. Myndigheten konstaterar att det finns en risk för att garantin inte ger avsedda effekter, dvs. att utveckla elevernas språkliga och matematiska förmågor, om dessa delar av kartläggningsmaterialet inte genomförs som det var avsett.

4.3 Skolstart och utbildning för sexåringar – nordisk jämförelse

I avsnittet redovisas en sammanfattande översikt av hur de nordiska länderna organiserar skolstart och utbildning för sexåringar i förskoleklass respektive grundskola. Översikten är gjord av Ingrid Lindskog, senior rådgivare på Skolverket och tidigare huvudsekreterare i Grundskoleutredningen (U 2014:05), och återfinns i sin helhet i bilaga 2.³⁵

Inledning

Syftet med översikten är att ge information om hur de nordiska länderna Danmark, Finland, Island och Norge organiserar skolstart och utbildning för sexåringar.

Skolplikt och skolstart i Europa

I Europa, liksom i många andra OECD-länder, inträder barnens skolplikt oftast i sexårsåldern. Tidigast inträder skolplikten redan i treårsåldern och senast i sjuårsåldern. Särskilt i de länder där skolplikten inträder tidigt påbörjas den oftast med en utbildning med inslag av förskolepedagogik i likhet med den svenska förskoleklassen. I de flesta länder inträder barnens skolplikt emellertid först vid övergången till motsvarigheten till den svenska grundskolan.

³⁵ Sammanfattningen har godkänts av Ingrid Lindskog. För källor och referenser hänvisas till bilaga 2.

Norden

Danmark

I Danmark råder tio års undervisningsplikt. Föräldrarna kan välja om de vill att deras barn ska gå i folkeskolan (grundskolan) eller om barnet ska få en undervisning som motsvarar detta, exempelvis undervisning i en privat skola eller hemundervisning. Det vanligaste är dock att barnet går i folkeskolan. Undervisningsplikten inträder det kalenderår då barnet fyller sex år.

Den obligatoriska grundskolan består av ett år i børnehaveklassen (förskoleklassen) och nio år i klass 1–9. Den nuvarande tioåriga undervisningsplikten infördes 2008 när børnehaveklassen blev en obligatorisk del av grundskolan. Ökad likvärdighet var ett tungt vägande skäl för reformen.

Hela folkeskolan reformerades 2014 och børnehaveklassen genomgick då också en rad förändringar. Bl.a. infördes längre skoldagar, cirka sex timmar om dagen. En ny uppsättning kompetensområden, som ska styra arbetet i børnehaveklassen, infördes i skollagen: språk, matematiskt tänkande, naturvetenskapliga fenomen, kreativa och musikaliska uttrycksformer, kropp och rörelse samt engagemang och gemenskap. Ett ökat fokus på danska och matematik ska genomsyra hela folkeskolan.

Varje barn ska genomgå en sprogudvurdering (språkbedömning) i børnehaveklassen för att säkerställa en god språklig grund för elevernas skolgång. Språkbedömningen används för planering av børnehaveklassen och för att stödja det enskilda barnets språkliga kompetens och förutsättningar.

Det ska också finnas en elevplan med framåtsyftande information om barnets utveckling. Elevplanen ska innehålla individuella mål och en del som visar på progressionen i förhållande till de uppställda målen.

Någon diskussion om att sexåringar ska börja i folkeskolan har inte förekommit i samband med reformeringen, utan inriktningen har hela tiden varit att børnehaveklassen ska finnas kvar men vara obligatorisk.

Finland

Finland har inte skolplikt utan läroplikt som inträder det år barnet fyller sju år. Förskoleundervisning (förskoleklass) för sexåringar blev obligatorisk från och med den 1 augusti 2015. De flesta sexåringar deltog dock redan i förskoleundervisningen även innan den blev obligatorisk.

Förskoleundervisning organiseras i anslutning till dagvård (förskolan) eller grundskolan. Förskollärare eller klasslärare leder förskoleundervisningen.

Undervisningen styrs av allmänna mål som fastställs i en förordning. Dessa konkretiseras med särskilda mål för läroplaner, lokala läroplaner samt i årsplaner. Läroplanernas centrala uppgift är pedagogisk och innehållsmässig styrning av verksamheten, samt att säkerställa likvärdighet i utbildningen. Det finns fem områden som ska styra undervisningen: *Mina många uttrycksformer, Språkets rika värld, Jag och vår gemenskap, Jag utforskar min omgivning* och *Jag växer och utvecklas*.

Utvärderingar visar att det nationella och det lokala styrsystemet stödjer genomförandet av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Brist på lokaler, resurser, och behöriga lärare i småbarnspedagogik i förskoleundervisningen bedöms dock utgöra hinder för uppnåendet av målen i läroplanerna.

Den finska regeringen planerar att under innevarande mandatperiod genomföra ett fyraårigt försök med tvåårig förskoleundervisning. Det innebär att även femåringarna ska erbjudas avgiftsfri förskoleundervisning på försök fr.o.m. augusti 2021. En egen läroplan utarbetas av Utbildningsstyrelsen. Syftet med försöket är att stärka jämlikheten inom utbildningen, öka andelen barn som deltar i förskoleundervisning, minska kunskapsklyftorna och förbättra barnens inlärning av tidiga grundläggande färdigheter.

En central trend i utvecklingen av verksamheten i förskoleundervisningen och de lägsta klasserna i grundskolan är s.k. flexibel förskoleundervisning och nybörjarundervisning i grundskolan. Det kan t.ex. handla om samarbete mellan förskole- och nybörjarundervisning i grundskolan och utvecklande av en gemensam undervisning för de yngsta eleverna.

Det förs för närvarande inte någon egentlig debatt om vid vilken ålder barnen ska börja skolan i Finland, men enligt regeringspro-

grammet är avsikten att utreda hur man kan få förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen att bilda en smidigare helhet.

Island

Den obligatoriska grunnskóli (grundskolan) i Island är tioårig. Enligt skollagen är den obligatorisk för elever mellan 6–16 års ålder. Införandet av skolstart vid sex år och en tioårig grundskola skedde redan i början av 1990-talet. Island var alltså tidigast av alla de nordiska länderna med att införa skolstart för sexåringar.

Pedagogisk verksamhet för sexåringar erbjöds sedan tidigare i samma skolbyggnader som grundskolan. Verksamheten betraktades som en brygga mellan förskolan och grundskolan och kallades ofta för 0-klass. År 1990 deltog ungefär 95 procent av sexåringarna i sådan verksamhet och samma år tog Riksdagen beslut om en tioårig obligatorisk skolgång som inkluderade sexåringarna i grundskolan, samtidigt som skoldagen förlängdes för de yngre eleverna.

I den nationella läroplanen för grundskolan som trädde i kraft 1989 finns ett speciellt kapitel om pedagogik för de yngsta eleverna (6–9 år), som behandlar förskolepedagogik och hur man skapar en brygga mellan de olika skolformerna. I övrigt undervisas sexåringarna enligt grundskolans läroplan.

Det har inte genomförts någon formell utvärdering av reformen. Enligt Islands utbildningsministerium har det dock sedan 1990 rått politisk konsensus om den tioåriga grundskolan med skolstart för sexåringar.

Norge

I Norge är den obligatoriska skolan tioårig. Sexåringarna går i en första obligatorisk årskurs och eleverna har tioårig opplæringsplikt (undervisningsplikt). Reformen genomfördes 1997 och presenterades då som en likvärdighetsreform. Den utökade undervisningstiden i grundskolan till tio år skulle stärka elevernas ämneskunskaper. Särskilt viktigt ansågs detta vara för elever med invandrarbakgrund och elever i behov av särskilt stöd.

Intentionerna bakom reformen, Reform 97, var att traditionerna både från barnehagen (förskolan) och från grundskolan skulle prägl

undervisningen för de yngsta barnen. Avsikten var att förskollärare och grundskollärare skulle dela på ansvaret för undervisningen av sexåringarna samt att en systematisk läsinlärning skulle påbörjas i 2. trinn (årskurs 2). Vid genomförandet av reformen var förskollärarna behöriga att undervisa i 1. trinn men skulle inom en femårsperiod genomgå en fortbildning för att bli behöriga att undervisa upp till och med 4. trinn.

Utvärderingar visade att leken inte användes som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla elevernas språkliga kompetens eller deras förtrogenhet med bokstäver och text. Resultatet visade också på otillräcklig progression i elevernas lärande, samt att lärarna inte kopplade samman lek med temaarbete eller ämnen, vilket förutsattes i läroplanen.

I resultat från internationella undersökningar framgick att elevernas läsfärdighet hade sjunkit efter införandet av Reform 97. Som tänkbara orsaker angavs förskolläraernas bristande kompetens i läs- och skrivinlärning och att eleverna inte fick påbörja läsinlärningen förrän i 2. trinn. Med anledning av detta infördes obligatoriska kartläggningsprov i läsning i 2. trinn och 7. trinn år 2000. Det gjordes vidare stora satsningar på läsning, bl.a. genom fortbildning av lärarna. I den nya läroplanen från 2006 påbjöds att läsinlärning skulle påbörjas redan i 1. trinn.

Erfarenheterna av skolstart för sexåringar visar att det inte har varit helt lätt att integrera förskole- och grundskolepedagogik. Inslagen av temaarbete, lek, utforskande och andra arbetsätt, som var inspirerade av förskolans pedagogik, var större i 1. trinn än högre upp i grundskolan. Den förberedande läsinlärningen fick dock med tiden större plats i verksamheten för sexåringarna.

Undervisningen i 1. trinn kom allt eftersom att anpassa sig till grundskolans traditioner. För närvarande pågår dock en diskussion i Norge om hur väl skolan är anpassad till de yngsta eleverna. Utgångspunkten var att skoldagen för de yngsta skulle präglas av lek, medan det i verkligheten har lagts mer vikt på inlärning. Stortinget (riksdagen) har därför begärt att regeringen ska utvärdera sexårsreformen med inriktning mot förändringar för en bättre anpassning till de yngsta eleverna. I de nya läroplaner som började gälla i hela grundskolan hösten 2020 läggs stor vikt vid kopplingen till läroplanen för barnehagen (förskolan) och god nybörjarundervisning för

de yngsta. Det blir bl.a. tydligare att de yngsta eleverna ska få lära genom lek.

Några sammanfattande reflektioner

Skolsystemens utformning i de nordiska länderna har många likheter beroende på gemensamma traditioner och värderingar. Island och Norge skiljer sig dock från Danmark, Finland och Sverige när det gäller ålder för skolstart. I Island och Norge infördes skolstart vid sex års ålder redan på 1990-talet och eleverna går direkt från den frivilliga förskolan till den obligatoriska grundskolan. Intentionerna har varit att det ska finnas inslag av förskolepedagogik i de lägre årskurserna i grundskolan, men med åren har detta tonats ner och läsundervisningen påbörjas redan i första årskursen. Det främsta skälet för detta har varit oro för sjunkande resultat i grundskolan.

I Danmark, Finland och Sverige går sexåringarna i den tidigare frivilliga, men numera obligatoriska förskoleklassen (eller motsvarande verksamhet). Förskoleklassen har inslag både av förskolans och grundskolans pedagogik och både förskollärare och grundskollärare kan i allmänhet undervisa sexåringarna. Sexåringarna undervisas inte efter grundskolans kursplaner men inslagen av förberedelse inför starten i grundskolan har blivit tydligare. Ett exempel från Danmark är den språkbedömning som genomförs med alla sexåringar. I Sverige motsvaras detta av garantin för tidiga stödinsatser, som bl.a. innehåller kartläggning av sexåringarnas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande. Den svenska läroplanen har också fått ett eget avsnitt om förskoleklassen, som liknar grundskolans läroplan men som inte innehåller kursplaner eller kunskapskrav. Förskoleklassen har organisatoriskt kommit närmare grundskolan och uppfattas sedan den blivit obligatorisk ofta som skolstarten. Samma utveckling kan ses i Danmark och Finland.

Medan undervisningen av sexåringar i de andra nordiska länderna alltså blir mer läroplansstyrd och närmar sig grundskolan kan det dock noteras att Stortinget i Norge har begärt att regeringen ska genomföra förändringar för en ökad anpassning av undervisningen till de yngsta eleverna, och hur förskolepedagogiken bättre ska tillvaratas i läroplanerna. Detta visar på den starka ställning som förskolepedagogiken har haft och fortfarande har i de nordiska länderna.

4.4 Aktuell forskning om utbildning för barn i skolstartsåldern

I detta avsnitt redovisas en sammanfattning av en forskningsöversikt gällande vilken undervisning som gynnar barns lärande i skolstartsåldern samt vad som är viktigt i övergången mellan förskola och skola. Forskningsöversikten är gjord av Helena Ackesjö, docent i pedagogik vid Linnéuniversitetet, och Sven Persson, professor i pedagogik vid Malmö Universitet och återfinns i sin helhet i bilaga 3.³⁶

Inledning

Forskningsöversiktens syfte är att redovisa en samlad och översiktlig bild avseende vilken undervisning som gynnar barns lärande i skolstartsåldern. Fokus ligger här på de förutsättningar som ett utbildningssystem bör skapa för att främja barnens kunskapsinhämtning, snarare än i vilken skolform lärandet sker. Översikten redovisar även forskning om vad som är viktigt i övergången mellan förskola och årskurs 1. Översikten innefattar aktuell nationell och internationell, företrädesvis nordisk, forskning.

Vilken undervisning gynnar barns lärande i skolstartsåldern?

Det råder konsensus i forskarvärlden om att barn som tidigt vistas i stimulerande lärandemiljöer i en förskola av hög kvalitet utvecklar kognitiva, sociala och emotionella förmågor som är gynnsamma för deras lärande och utveckling, på såväl kort som lång sikt. Effekterna är särskilt påtagliga för barn från socialt och ekonomiskt utsatta uppväxtförhållanden. Tidiga insatser är betydligt mer effektiva än senare insatser. De positiva effekterna av barns förskoleutbildning riskerar dock att planas ut i grundskolan om inte undervisningen tydligt kopplas till undervisningen i förskolan.

De flesta barn i Sverige har erfarenhet av att bli undervisade innan de börjar den obligatoriska skolan. De har under flera år vistats i lärandemiljöer i förskola och förskoleklass och bär med sig erfarenheter, kunskaper, förmågor och värderingar. Dessa bör tas tillvara av

³⁶ Sammanfattningen är godkänd av Helena Ackesjö och Sven Persson. För komplett källhänvisning samt redovisning av metod och urvalskriterier se bilaga 3.

lärarna för att skolstarten ska bli så gynnsam som möjligt för barnens lärande och utveckling.

Den forskning som redovisas i översikten pekar på att lärande för barn i skolstartsåldern ska betraktas som aktiva handlingar och utforskande. Det finns en risk att barnen i grundskolan blir passiva mottagare av kunskap och information, snarare än att få vara aktivt utforskande. För barn i skolstartsåldern är leken ett viktigt redskap för att förstå och utforska omvärlden. Att utveckla en lekbaserad och undersökande undervisning för barnen under det första året i grundskolan är därför centralt.

Att utveckla positiva generativa förmågor är grundläggande för barns fortsatta lärande. Det handlar om att se sig själv som en lärande person med förmåga till uppmärksamhet och aktivt lyssnande, att känna sig duglig, engagerad, aktiv och med möjlighet att påverka. Forskning pekar på betydelsen av att utforma undervisning så att barn utvecklar dessa förmågor. Undervisning av elever i skolstartsåldern bör därför sträva efter att ge eleverna redskap och stöd för att undersöka, pröva och testa.

Flera svenska och skandinaviska studier indikerar att lärare för barn i skolstartsåldern kan ha svårighet att integrera dels undervisning och lek, dels ämnesfokus och barnfokus. Studierna pekar på att dessa dikotomier behöver överbryggas om eleverna ska få en undervisning som är gynnsam för deras lärande. Slutsatsen är att lärare behöver utvidga sin undervisningsrepertoar för barn i skolstartsåldern.

Studier om hur barn utvecklar litteracitet (läs- och skrivförmåga innefattande förmågan att analysera och hantera texter och symboler) och matematiska förmågor pekar på att det är gynnsamt för barnens lärande om lärare kan använda flera olika strategier och metoder. Lärare behöver stor kunskap om barns utveckling av matematiska förmågor och hur barn tidigt utvecklar förutsättningar för sin läs- och skrivförmåga. Forskning pekar på att det finns vissa centrala aspekter av barns tidiga utveckling av litteracitet och matematiska förmågor, t.ex. taluppfattning, som bör fokuseras i undervisningen. För barn med läs- och skrivsvårigheter är undervisning som stimulerar deras fonologiska medvetenhet och hjälper dem att förstå sambandet mellan bokstäver, språkljud och talade ord särskilt viktigt.

Forskning som undersöker olika undervisningsstrategier framhåller lärares förmåga till kommunikation, interaktion och dialog med eleverna som central.

Undervisning för barn i skolstartsåldern behöver innefatta både ämnes- och barnfokus, där lyhördhet och förmåga att lyssna är de redskap som lärare använder för att ge stöd till barnens lärande.

Sammanfattningsvis visar studier om undervisning för att utveckla barns litteracitet och matematiska förmågor att lärare behöver gedigna ämneskunskaper, kombinerade med kunskaper om grundläggande läs-, skriv- och matematikinlärning, samt en utvidgad undervisningsrepertoar. Undervisning för barn i skolstartsåldern kräver att lärare förmår: a) kombinera ämnesfokus och barns perspektiv, b) genomföra en lekbaserad undervisning c) etablera dialog med barnen och d) ge relevant stöd i barnens lek och utforskande.

Vad är viktigt i övergången mellan förskola och årskurs 1?

Övergången mellan förskola och skola innebär en stor förändring för barn. Forskning betonar vikten av förberedande övergångsaktiviteter så att barnen får tid att både anpassa sig till den nya miljön och separera sig från den gamla. Ju fler besök som görs i den nya miljön, desto mindre introduktion behövs efter skolstart.

Forskningen är enig om att lärares samarbete i samband med barns skolstart är väsentligt för barnens fortsatta utveckling och skolgång. Det sätt på vilket övergången organiseras och genomförs, och information överlämnas mellan skolformer, kan påverka barns fortsatta lärande och utveckling. Samarbete och samsyn mellan lärare och förskollärare gynnar barnens inträde i den obligatoriska skolan.

Skolan behöver vara redo att ta emot barn med olika behov, förutsättningar och erfarenheter. Forskning visar även, som nämnts, att barn inför skolstarten behöver ha utvecklat en positiv inställning till att vara elev i skolan och få lära sig nya saker, och att barnen givits förutsättningar att förbereda sig inför att lämna en social gemenskap och att skapa och bli en del av en ny. Skolstarten innebär att barnen går från att ha varit äldst i förskolan till att vara yngst i skolan. Med detta kan även följa känslor av osäkerhet och att inte kunna möta de nya förväntningarna. Här framträder återigen vikten av samarbete och överlämning mellan förskola och skola så att undervisningen anpassas till barnen.

Det saknas evidens för att sänkt skolstartsålder med tidigarelagt inträde i formell undervisning bidrar till ökat lärande eller ger lång-

siktiga effekter på barns utveckling. Om tidigarelagd skolstart ska leda till förbättrade kunskapsresultat behöver de yngre barnen vistas i stimulerande lärandemiljöer där de får lära genom lekintegrerad undervisning med goda möjligheter att utveckla nyfikenhet, lust att lära, sociala färdigheter, språk samt en god självkänsla och förmågan att kontrollera sina tankar, känslor och beteenden (självreglering). Genom detta skapas större möjligheter för barnen att lyckas i fortsatt utbildning.

Publicerad forskning om förskoleklassen är inte omfattande. Beroende på olika perspektiv och utgångspunkter är den inte heller samstämmig. Förskoleklassens uppdrag och praktik har förändrats under det senaste decenniet. Det som dock verkar framhållas som kärnan i förskoleklassens verksamhet är arbetet med barns emotionella och relationella trygghet i övergången till skolan, genom att låta barnen pendla mellan förskolans och skolans traditioner utan krav på prestation.

Barn behöver stöd i övergången mellan förskola och skola. Det är viktigt att få samman gruppen, stärka de sociala relationerna, skapa trygghet i klassen, lära barnen skolans rutiner och låta dem bli bekanta med lokaler och miljöer.

Slutsatser och avslutande reflektioner

I forskningsöversikten identifieras tre teman som speciellt viktiga för undervisning och övergångar för barn i skolstartsåldern: en utvidgad undervisningsrepertoar, progression i undervisningen samt undervisning och övergångar som stöder barns generiska förmågor.

En utvidgad undervisningsrepertoar

Det krävs en utvidgad undervisningsrepertoar under de första skolåren som tar sin utgångspunkt i att barns lärande innebär aktiva handlingar och utforskande. Undervisningen bör också beakta de kunskaper, förmågor och erfarenheter som barn utvecklat innan de börjar den obligatoriska skolan, speciellt gäller det utvecklingen av litteracitet och matematiskt kunnande.

Den utvidgade undervisningsrepertoaren innebär:

- undervisning som gör barnen till aktiva utforskare snarare än passiva mottagare,
- undervisning som är inkluderande och relationsskapande,
- undervisning som är lekintegrerad och som stödjer barnens lärande,
- balans mellan vuxenstyrda och barninitierade aktiviteter, samt
- att barns tidiga utveckling av litteracitet och matematiska kunskaper tas i beaktande i undervisningen.

Lärare för barn i skolstartsåldern behöver därför sträva efter:

- balans mellan barncentrerad och kvalificerande undervisning,
- integration mellan ämnesfokus och barnfokus, samt
- integration av undervisning och lek.

Progression i undervisningen

För att kunna åstadkomma undervisning som bidrar till progression i lärandet behöver pedagogiska länkar mellan förskola och skola skapas så att undervisningen kan baseras på det barnen redan vet och kan. Samarbetet mellan förskola och skola är inte bara viktigt för att skapa trygghet för barnen i övergången mellan skolformerna, utan också för att gynna barns fortsatta utveckling och skolgång.

För att kunna skapa progression i undervisningen krävs enligt forskningen

- att undervisningen tar vid där den andra skolformen slutar,
- etablerad och välfungerande kommunikation mellan lärarna i de olika skolformerna så att information om barnen kan överlämnas och den fortsatta undervisningen anpassas, samt att barns styrkor, kompetenser och erfarenheter tas tillvara,
- samarbete mellan förskola och skola i syfte att stärka pedagogiska kopplingar och utbyte av undervisningsmetoder, samt

- att både mottagande och avlämnande lärare har kunskap om varandras verksamheter, arbetssätt och traditioner och en gemensam syn på övergångsarbetet.

Undervisning och övergångar som stöder barns generiska förmågor

När förskoleklassen introducerades var syftet att den skulle överbrygga skillnaderna mellan förskola och skola i syfte att underlätta övergången för barnen. Forskning har visat att förskoleklassen har kommit att utgöra en övergångszon mellan förskola och skola. Förskoleklassen har tillskrivits ett särskilt socialt och förberedande fokus som också kan antas ha haft positiva effekter på det mer formella lärandet i årskurs 1.

Forskningen visar tydligt att lärande inte endast handlar om inhämtande av kunskap. Lärandet inkluderar såväl kognitiva, sociala, fysiska och emotionella dimensioner som barn integrerar i sin person och i sin förståelse av sig själv som en lärande person, det som kan kallas generiska förmågor.

Övergången till skolan ställer nya krav och förväntningar på barnen. Övergångarna kan upplevas som särskilt påfrestande om barnen inte är förberedda på vad de ska möta i kommande skolform. Särskilt gäller detta barnens möte med nya kamrater, miljöer och undervisningskulturer.

Under de första skolåren krävs därför

- att undervisningen inkluderar utveckling av barns känslor av sammanhang, välmående och självförtroende – särskilt inför övergångar,
- att undervisningen utvecklar och stärker barns identitet som aktiva och lärande individer,
- att undervisningen stärker barns generiska förmågor då dessa framstår som centrala för framgång i det fortsatta lärandet,
- att undervisningen innehåller gruppstärkande, relationsskapande och trygghetsskapande processer,
- medvetet planerade och återkommande övergångsaktiviteter så att barnen lär känna nya kamrater, lärare och undervisningskulturer,

- återkommande möten i de nya sociala gemenskaperna i skola och fritidshem före och under övergångar,
- att barns perspektiv på övergångar tas i beaktande för att möta det enskilda barnets behov och förväntningar,
- att man uppmärksammar och stöder barnen både i separationen från den gamla miljön och i anpassningen till den nya, samt inför framtida övergångar.

Läraren är en central och viktig person i klassrummet. De teman som redovisas i forskningsöversikten berör lärares kunskaper och kompetenser men också de förutsättningar och villkor som lärare arbetar under. De redovisade studierna pekar på att lärare behöver utvidga sin undervisningsrepertoar, få förutsättningar att skapa en progression i undervisningen och genomföra en undervisning som stöder utvecklingen av barns generiska förmågor såväl som barns ämneskunnande.

4.5 Utredningens sammanfattade utgångspunkter och reflektioner gällande uppdraget

Utredningens uppdrag är att föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs ett (dir. 2020:24). Det övergripande syftet med utredningens förslag ska enligt direktivet vara att stärka kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år när förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs.

4.5.1 Med barnets bästa i fokus

En bärande princip för utredningens arbete är barnets bästa. Barnets bästa ska vara utgångspunkten för utbildning och annan verksamhet inom skolväsendet (1 kap. 10 § skollagen). Detta förhållningsätt till barnet stärktes än mer när barnkonventionen blev svensk lag den 1 januari 2020.

Andra utgångspunkter för utredningens arbete är det som formuleras i FN:s internationella konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning angående utbildning för barn med funktionsnedsättning (artikel 24). Dessutom ska barn som har ett annat modersmål än svenska, något av de nationella minoritetsspråken eller det svenska teckenspråket även enligt nationell rätt ges möjlighet att utveckla och använda sitt modersmål. (14 och 15 §§ språklagen). Samtliga förslag och bedömningar som lämnas inom ramen för utredningens uppdrag har tagit dessa perspektiv i beaktande.

Utredningens arbete har därför präglats av att de förslag och bedömningar som redovisas har prövats dels i relation till barnens bästa i allmänhet och möjliga konsekvenser för alla berörda barn, dels utifrån möjliga konsekvenser för specifika grupper av barn som kan anses vara särskilt utsatta eller som kan antas komma att påverkas särskilt mycket av utredningens förslag. Barnets bästa har prövats både i relation till vad som kan antas vara barnens bästa på lång och kort sikt.

4.5.2 Viktigt att värna intentionen bakom införandet av förskoleklassen och skolplikt från sexårsålder

Utredningen anser att det är viktigt att bibehålla intentionen som låg bakom inrättandet av förskoleklassen 1998. Syftet med förskoleklassen var att stimulera varje barns utveckling och lärande, att stödja och underlätta integreringen mellan förskola och skola, och ligga till grund för en fortsatt skolgång (prop. 1997/98:6 s. 41). En bärande tanke var att förskola och skola skulle komplettera varandra, och att förskollärare och grundskollärare ömsesidigt skulle bidra med sitt professionella kunnande (a. prop. s. 42). Denna intention återfinns i förarbetena till nu gällande skollag (prop. 2009/10:165 s. 358). Där betonas att undervisningen i förskoleklassen ska kännetecknas av en kombination av förskolans och grundskolans arbetssätt och pedagogik, i syfte att stimulera barns utveckling och lärande.

Betydelsen av att kombinera dessa arbetssätt bekräftas i den forskningsöversikt som Ackesjö och Persson tagit fram på uppdrag av utredningen (bilaga 3, samt som sammanfattning i tidigare avsnitt 4.4). Detta är något som tidigare också har betonats i såväl slutbetänkandet från Grundskoleutredningen (SOU 2015:81) som i det betänkandet som redovisades av Utredningen om flexibel skolstart i grundskolan (SOU 2010:67). Samma slutsats har tidigare även dragits av

forskare vid Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU), i en analys internationell pedagogisk forskning (Fredriksson & Öckert 2006).

Inom forskningen råder en samstämmig bild av betydelsen av att barn får vistas i stimulerande lärmiljöer, för deras utveckling och lärande. Det framstår vidare som angeläget att övergången mellan förskola och skola utformas för att främja såväl barnens trygghet i mötet med den nya skolmiljön, som progressionen i deras lärande och utveckling.

Förskoleklassen blev obligatorisk 2018. Det innebar att skolplikten förlängdes med ett år och som regel blev tioårig. Ett grundläggande motiv till den reformen var ett tidigt lärande, samt bättre och mer likvärdiga förutsättningar för eleverna att utvecklas så långt som möjligt och nå målen för skolan (prop. 2017/18:9). Utgångspunkten var vidare att undervisningen ska utgå från en pedagogik som är anpassad till elevernas ålder och utvecklingsnivå, och att de kunskapskrav som finns för lågstadiet ska vara oförändrade.

Utredningen vill slå vakt om den tidigare intentionen om att låta förskolans och grundskolans pedagogik och arbetssätt komplettera varandra i utbildningen för barn i skolstartsåldern. Dessutom vill utredningen betona vikten av att undervisningen i en ny första årskurs i lågstadiet bör vara lekintegrerad och kännetecknas av en variation av arbetssätt och uttrycksformer anpassade efter elevernas ålder, mognad, behov och förutsättningar.

4.5.3 Tydligare mål och fokus på läs- och skrivinläring samt grundläggande matematiska förmågor

Det kom tidigt indikationer på att förskoleklassen inte i alla avseenden fungerade som det var tänkt. Detta kunde delvis förklaras med att tydliga mål för verksamheten saknades. Som framgått av avsnitt 4.1.4 genomförde Skolinspektionen 2015 en kvalitetsgranskning av undervisningen i förskoleklassen. I granskningen framkom brister rörande hur undervisningen planerades, genomfördes och följdes upp utifrån läroplanens övergripande mål för kunskaper. En försvårande omständighet för undervisningen, som framkom i granskningen, var att verksamheten utgick från läroplansmål utan konkretiserade mål för förskoleklassen, medan konkreta kursplaner fanns för årskurserna 1–3 och kunskapskrav för årskurs 3. Vidare lyftes också att det ofta

saknades ett pedagogiskt samarbete mellan lärarna i förskoleklassen och grundskolan, och att den s.k. fria leken ofta var alltför förekommande. En slutsats var, enligt Skolinspektionen, att den oreglerade modell som valts i läroplanerna gav upphov till negativa konsekvenser, samt innebar ett problem utifrån skollagens princip om likvärdig utbildning.

Ett antal reformer har sedan dess genomförts för att förtydliga förskoleklassens uppdrag och styrning. Den 1 juli 2016 fick förskoleklassen en egen del i läroplanerna för grundskolan, specialskolan och sameskolan där skolformens uppdrag, syfte och centrala innehåll förtydligades och förstärktes. Efter läroplansändringarna framgår bl.a. att undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande. Genom förändringarna förtydligades även att samverkan ska ske mellan skolformerna för att skapa progression i elevernas utveckling och lärande. Ändringarna i läroplanerna har inte utvärderats.

Forskning visar att grundläggande kunskaper i läsning, skrivning och matematik har avgörande betydelse för en elevs fortsatta skolgång, samt hur viktigt det är att dessa kunskaper utvecklas tidigt. Sedan den 1 juli 2019 gäller garantin för tidiga stödinsatser, den s.k. Läsa-skriva-räkna-garantin, för förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet med garantin är att uppmärksamma elever som är i behov av stöd i sitt lärande, och att stödinsatser i svenska, svenska som andraspråk och matematik ska sättas in tidigt. Det långsiktiga målet är att fler elever ska nå en fullständig utbildning. En del av garantin utgörs av obligatoriska kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande i förskoleklassen, samt bedömningsstöd gällande elevers läs- och skrivutveckling och taluppfattning som är obligatoriska att använda i årskurs 1. Skolinspektionens utvärdering av införandet av garantin för tidiga stödinsatser ska slutredovisas den 16 december 2022.

Utredningens utgångspunkt är att tydligare mål och styrning av verksamheten det första skolåret ger ökad likvärdighet och stärkt kvalitet i utbildningen. Utredningens bedömning är att ovan nämnda förändringar, sett utifrån ett regelverksperspektiv, bör ha bidragit till att förtydliga förskoleklassens uppdrag och undervisningens centrala innehåll, samt till att ytterligare betona vikten av den tidiga läs- och skrivutvecklingen och av grundläggande matematiska förmågor. Givet styrdokumentens betydelse för det systematiska kvalitetsarbetet

(4 kap. skollagen) bedömer utredningen att genomförda förändringar har varit till gagn för förskoleklassens verksamhet och för elevernas kunskapsutveckling. Utredningens arbete har därför inriktats mot att finna ytterligare utrymme att förtydliga mål och styrning av verksamheten samt öka fokus på elevernas tidiga läs- och skrivinlärning och grundläggande matematiska förmågor för att stärka kvaliteten och likvärdigheten i utbildningen än mer.

4.5.4 En reform för stärkt kvalitet i undervisningen och ökad likvärdighet

Utredningens målsättning är alltså att reformen ska leda till en stärkt kvalitet i undervisningen och en ökad likvärdighet för eleverna. Att en kvalitativt god undervisning är av mycket stor betydelse för elevers lärande framkommer i både svensk och internationell forskning (se t.ex. Håkansson & Sundberg 2012). Det finns också stöd i forskning för ett samband mellan undervisningstid och utbildningsresultat (SOU 2017:35). Som tidigare redovisats så framkommer även en samstämmig bild i forskningen gällande vikten av att barn i skolstartsåldern får lära genom lekintegrerad undervisning, och att en för tidigt formaliserad utbildning riskerar att missgynna elever i deras fortsatta utbildning (SOU 2010:67, SOU 2015:81, Fredriksson & Öckert 2006, samt bilaga 3).

En utgångspunkt för utredningens arbete har således varit att mer undervisning av hög kvalitet bör kunna påverka elevernas kunskapsutveckling positivt och att undervisningen för elever i nya årskurs 1 behöver kombinera förskolans och skolans pedagogik och arbetssätt. Undervisningen i nya årskurs 1 behöver fortsatt präglas av en variation av arbetssätt och arbetsformer, där lek och rörelse är en naturlig integrerad del av skoldagen, samtidigt som elevernas tidiga läs- och skrivutveckling samt utvecklande av grundläggande matematiska förmågor ges mer utrymme. Utredningen menar även att det finns goda skäl till att, utifrån ett likvärdighets- och barnrättsperspektiv, säkerställa att detta gäller för alla elever, oavsett om de tillhör grundskolans, grundsärskolans, specialskolans eller sameskolans målgrupp.

Utredningen bedömer att det finns tre avgörande komponenter för att få detta till stånd: ändringar i skolförfattningarna, fortbildning och kompetensutveckling, samt ett adekvat stöd för huvudmännens lokala implementering. För att kunna förverkliga intentioner

nen att förskolans och grundskolans pedagogik och arbetssätt ska komplettera varandra i den nya första årskursen så behöver bl.a. läroplanerna och kursplanerna för samtliga berörda skolformer ändras för att understödja detta. Därutöver är det viktigt att harmoniera regelverket, samt se till att det understödjer och möjliggör en väl fungerande övergång mellan olika skolformer, samt kontinuitet och progression i elevernas lärande och utveckling. Vidare behöver det säkerställas att de som ska arbeta i nya årskurs 1 har den behörighet och kompetens som krävs för att på bästa sätt ta emot barnen från förskolan, såväl som adekvata kunskaper i tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande matematik – både avseende ämneskunskaper och ämnesdidaktik. Det är även viktigt att se till att huvudmännen ges likvärdiga förutsättningar att implementera reformen.

En bärande princip i utredningens arbete har varit att de obligatoriska skolformerna ska vara så lika varandra som möjligt. Ett viktigt skäl till detta är att underlätta övergångar mellan skolformerna samt för de elever som är integrerade i en skolform men följer en annan skolforms läroplan. De förslag som redovisas i de följande kapitlen kommer dock i vissa avseenden att behöva vara tillräckligt flexibla för att tillgodose de behov som eleverna kan ha i de olika skolformerna. Grundsärskolan har en heterogen målgrupp och innefattar elever som läser ämnen, ämnesområden eller både och. I specialskolan är elevernas språkutveckling av central betydelse. I bägge dessa skolformer behöver det råda stor flexibilitet för att möta elevernas skilda behov och förutsättningar. När det gäller sameskolan ska varje elev efter genomgången sameskola vara funktionellt tvåspråkig och utöver det svenska språket även kunna tala, läsa och skriva samiska.

Utredningens föresats är, som framhållits, att förslagen som lämnas ska stärka förutsättningarna för att alla elever ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och att grunden till detta ska läggas under de tidiga skolåren. De förslag och bedömningar som redovisas i betänkandets kommande kapitel handlar både om att bibehålla och utveckla rådande system.

5 Lågstadiet ska utökas med en ny årskurs 1

I detta kapitel redovisas utredningens överväganden och förslag gällande hur en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola kan utformas.

Kapitlet omfattar frågor om utbildningens syfte, undervisningstid och timplan, ändringar i läroplaner, nya kunskapskrav, garantin för tidiga stödinsatser, samt utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner.

Vidare omfattar kapitlet överväganden och förslag om skolplikens inträdande, mottagande till grundsärskolan och specialskolan, samt övergången mellan förskola och skola.

Slutligen redovisas överväganden och förslag som rör vissa andra bestämmelser som modersmålsundervisning, särskilt stöd, definitionen av nyanlända elever, disciplinära åtgärder och fjärrundervisning.

5.1 Förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1

Förslag: Förskoleklassen ska upphöra som egen skolform. Grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom en ny första årskurs.

Därmed blir grundskolan tioårig, grundsärskolan tioårig, specialskolan elvaårig och sameskolan sjuårig.

Lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan kommer att omfatta årskurs 1–4 samt i specialskolan årskurserna 1–5.

Skälen för utredningens förslag

Förskoleklassen infördes den 1 januari 1998 som en egen skolform. Avsikten var bland annat att underlätta en verksamhetsmässig integration mellan förskolan och skolan, där det bästa av verksamheterna skulle kunna tillvaratas och vidareutvecklas (prop. 1997/98:6 s. 42 f). Förskoleklassen och dess uppdrag skrevs in i läroplanen i samband med att skolformen instiftades. 1994 års läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) gällde från och med den 1 augusti 1998 också för förskoleklassen. Regeringens intention med förskoleklassen var att ge alla elever möjlighet att delta i en tioårig pedagogisk verksamhet, för att därmed ge goda förutsättningar för lärande och utveckling, och möjlighet att nå kunskapsmålen i grundskolan (prop. 1997/98:94 s. 17).

Det har dock visat sig att verksamheten i förskoleklassen inte riktigt har fungerat som den var tänkt. Skolinspektionen genomförde 2015 en kvalitetsgranskning av undervisningen i förskoleklassen, Undervisning i förskoleklass (Skolinspektionen 2015). Resultatet visade att undervisningen i de granskade verksamheterna inte alltid planerades, genomfördes och följdes upp utifrån läroplanens övergripande mål för kunskaper. Det framkom även brister avseende anpassningen av undervisningen efter elevernas individuella behov, samt uppföljningen av elevernas utveckling och lärande. Ofta saknades dessutom ett pedagogiskt samarbete mellan lärarna i förskoleklassen och grundskolan. Verksamheten utgick i stor utsträckning från övergripande läroplansmål, utan konkretiserade verksamhetsmål för förskoleklassen. Skolinspektionen konstaterade att detta var ett problem i förhållande till likvärdighetsprincipen i skollagen (1 kap. 4 §). Skolinspektionen konstaterade även att den statliga styrningen av förskoleklassen hade stora brister.

De senaste åren har flera reformer genomförts i syfte att förbättra styrningen av förskoleklassen (se vidare avsnitt 4.1). Förskoleklassen fick ett särskilt avsnitt i läroplanerna 2016. I och med detta förtydligades dels skolformens syfte och centrala innehåll, dels delarna om samverkan mellan förskoleklassen och skolan. Hösten 2018 blev förskoleklassen en obligatorisk skolform (prop. 2017/18:9). Förskoleklassens syfte, uppdrag och innehåll bibehölls emellertid. Såväl lärare som förskollärare skulle fortsatt vara behöriga för undervisningen. I propositionen angavs att om man i ett senare skede skulle

vilja omvandla förskoleklassen till en del av grundskolan så bedömdes det underlätta att förskoleklassen redan ingick i det obligatoriska skolväsendet.

Sedan den 1 juli 2019 gäller även garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet. En del av garantin utgörs av en obligatorisk kartläggning i förskoleklassen av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande. Kartläggningen följs upp genom användandet av obligatoriska bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning i årskurs 1. Kartläggningsmaterial och bedömningsstöd ger läraren stöd i att göra bedömningen av elevers möjlighet att nå de kunskapskrav i läsförståelse respektive i svenska och matematik som gäller för årskurs 1 respektive årskurs 3 i grundskolan och sameskolan, samt årskurs 4 i specialskolan.

Det finns emellertid fortfarande stora skillnader i styrningen av utbildningen i förskoleklassen respektive grundskolan och motsvarande skolformer. Undervisningen i förskoleklassen ges inte i ämnen och skolformen omfattas inte av några kunskapskrav. Numera framgår det dock av läroplanen att undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i de efterföljande skolformerna. Förskoleklassen omfattas inte heller av bestämmelsen om att eleverna ska ges strukturerad undervisning för att skapa förutsättningar för eleverna att nå kunskapskraven. Rätten till extra anpassningar och särskilt stöd gäller i förskoleklassen, men inte på ett sätt som helt motsvarar systemet i grundskolan och övriga obligatoriska skolformer.

Svenska elevers resultat i internationella kunskapsmätningar var mycket goda fram till mitten av 1990-talet för att därefter försämrats påtagligt (se t.ex. Skolverket 2009a). Flera undersökningar visar att resultaten har förbättrats de senaste åren (se t.ex. Skolverket 2016a, 2016b, 2017a, 2019b, 2020f). Trots dessa förbättringar behöver mer göras. Både kunskapsresultaten och likvärdigheten behöver stärkas. Alla elever ska ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt. Skillnaden i kunskapsresultat är, utifrån bl.a. socioekonomisk bakgrund och kön, fortsatt stora mellan olika elevgrupper i fråga om betyg i årskurs 9 och andelen elever som blir behöriga till gymnasieskolans nationella program. Vidare når alltför många elever inte godkänt resultat på de nationella proven. Därtill saknar mer än

15 procent av eleverna som avslutar årskurs 9 behörighet till gymnasieskolans nationella program.

Genom att låta förskoleklassen omfattas av samma regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan kan den nationella likvärdigheten och kvaliteten på utbildningen stärkas. Detta skulle innebära att eleverna får mer tid att delta i strukturerad undervisning i ämnen enligt kursplaner, vilket bör öka elevernas förutsättningar för lärande och ökade kunskaper. Det viktigaste för elevernas kunskapsresultat är undervisningens kvalitet, men det finns också internationell forskning som stöder sambandet mellan undervisningstid och kunskapsresultat (se t.ex. 2015 års skolkommissions slutbetänkande *Samling för skolan* [SOU 2017:35] samt promemorian *Vissa timplanefrågor* [U2015/06066/S]). Mer undervisningstid av hög kvalitet bör därmed kunna påverka elevernas kunskapsutveckling positivt. Även möjligheterna att tidigt utreda stödbehov och sätta in stödinsatser skulle kunna underlättas av en ny årskurs 1, som omfattas av samma styrdokument som övriga årskurser i lågstadiet. För att kunna förbättra elevernas kunskapsresultat är det särskilt viktigt att tidigt upptäcka vilka elever som behöver extra anpassningar eller särskilt stöd.

Behov av förbättrade insatser för ökad måluppfyllelse finns såväl i grundskolan som i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Det är ur ett likvärdighetsperspektiv angeläget att alla elever, oavsett i vilken skolform de fullgör sin skolplikt, ges goda förutsättningar att på både kort och lång sikt kunna nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling. En gemensam struktur kan också underlätta övergångar dels mellan grundskolan och motsvarande skolformer, dels mellan förskolan och grundskolan samt motsvarande skolformer. Det bedöms även kunna underlätta för de elever som är inskrivna i en skolform men läser enligt en annan skolforms läroplan (se vidare avsnitt 5.3.2).

När det gäller grundsärskolan ska särskilt uppmärksammas att nuvarande bestämmelser innebär att förskoleklassen är obligatorisk även för elever som tillhör grundsärskolans målgrupp (7 kap. 4 § skollagen). I de fall det tidigt står klart att ett barn tillhör grundsärskolans målgrupp är det likväl inte självklart att förskoleklassen är det mest lämpliga alternativet för den enskilda eleven. Av den anledningen är det därför inte ovanligt att vissa barn tillhörande grundsärskolans målgrupp väljer att stanna ytterligare ett år i förskolan

och skjuta upp skolplikten ett år alternativt börja ett år tidigare i grundskolans årskurs 1 (tidigare skolstart). När det gäller övriga skolformer finns förskoleklasser som anordnas på skolenheter med grundskola, specialskola och sameskola, vilket innebär att det finns en given väg och en utbildning som är anpassad för eleverna inom dessa skolformer. När det gäller grundskolan finns det därför särskilt starka likvärdighetsskäl för att införa en ny årskurs 1.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund, och i enlighet med utredningens direktiv, att förskoleklassen upphör som egen skolform och att grundskolan, grundskolan, specialskolan och sameskolan samtliga utökas med ett år genom en ny första årskurs. Det första året i det obligatoriska skolväsendet kommer därmed inte att utgöras av förskoleklass utan av en första årskurs i grundskolan, grundskolan, specialskolan eller sameskolan.

Utredningens förslag innebär sammanfattningsvis:

- Grundskolan kommer att ha tio årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.
- Grundskolan kommer att ha tio årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10.
- Specialskolan kommer att ha elva årskurser, som indelas i lågstadium, mellanstadium och högstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–5, mellanstadiet av årskurs 6–8 och högstadiet av årskurs 9–11.
- Sameskolan kommer att ha sju årskurser som indelas i lågstadium och mellanstadium. Lågstadiet kommer att bestå av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7. Därefter går eleverna över till grundskolan, där de börjar i årskurs 8 i högstadiet.

5.2 Det nya lågstadiets innehåll och utformning

5.2.1 Utbildningens syfte

Förslag: Syftet med utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara oförändrat och ska även gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

Eftersom utredningen i avsnitt 5.1 föreslår att förskoleklassen ska upphöra som skolform kommer bestämmelserna om förskoleklassen att tas bort, däribland bestämmelsen som reglerar syftet med skolformen. Förskoleklassen ska enligt förslaget ersättas av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Utredningen har övervägt om det kan finnas skäl att göra ändringar i syftesbestämmelserna i dessa skolformer med anledning av den nya årskursen.

Närmare om syftet med utbildningen i förskoleklassen enligt skollagen

Enligt den bestämmelse som reglerar förskoleklassens syfte ska förskoleklassen stimulera elevers utveckling och lärande och förbereda dem för fortsatt utbildning. Utbildningen ska vidare utgå från en helhetssyn på eleven och elevens behov. Förskoleklassen ska dessutom främja allsidiga kontakter och social gemenskap (9 kap. 2 § skollagen).

Enligt förarbetena till skollagen ska varje elev i förskoleklassen få möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar och verksamheten ska anpassas till varje elevs behov. Vidare anges att lek och skapande ingår som väsentliga delar i det aktiva lärandet i förskoleklassen och att elevens lust och nyfikenhet ska tas tillvara. Utgångspunkten är att utveckling och lärande ska ske ständigt, inte bara eller ens huvudsakligen i arrangerade inlärningsituationer. Det är enligt förarbetena kombinationen av förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik som ger förskoleklassen dess identitet (prop. 2009/10:165 s. 358).

Enligt äldre förarbeten var syftet med förskoleklassen också att föra in förskolans pedagogik i grundskolan genom en verksamhets-

mässig integrering. Det framhölls vidare att förskoleklassen skulle fungera som en inledning och ligga till grund för fortsatt skolgång. Ett ökat pedagogiskt samarbete mellan förskolan och skolan skulle bidra till att utveckla en helhetssyn på barn samt barns lärande och utveckling, vilket skulle leda till en bättre kvalitet i verksamheterna (prop. 1997/98:6 s. 41 f).

Närmare om syftet med utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan enligt skollagen

Grundskolan ska ge eleverna kunskaper och värden och utveckla elevernas förmåga att tillägna sig dessa (10 kap. 2 § skollagen). Kunskaper kompletteras med värden för att betona grundskolans uppdrag att förbereda eleverna för ett fullvärdigt samhällsliv där de förmår att göra aktiva livsval samt där respekt för de mänskliga rättigheterna råder (prop. 2009/10:165 s. 367). Utbildningen ska vidare utformas så att den bidrar till personlig utveckling och ligger till grund för fortsatt utbildning. Med fortsatt utbildning avses ett mer långsiktigt perspektiv, inte bara den gymnasieutbildning som vanligtvis följer efter grundskoleutbildningen (a. prop. s. 367). Utbildningen ska därutöver främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Av förarbetena framgår också att skolan måste möta eleverna på olika sätt och att skolgången därför ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov (a. prop. s. 367).

Det finns väsentliga likheter mellan syftet med utbildningen i grundskolan och syftet med utbildningarna i grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, men också olikheter som anknyter till de olika skolformernas särart.

Grundsärskolan ska ge elever med utvecklingsstörning en för dem anpassad utbildning som ger kunskaper och värden och utvecklar elevernas förmåga att tillägna sig dessa (11 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska utformas så att den bidrar till personlig utveckling, förbereder eleverna för aktiva livsval och ligger till grund för fortsatt utbildning. Utbildningen ska främja allsidiga kontakter och social gemenskap och ge en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet.

Specialskolan ska ge barn och ungdomar med vissa funktionsnedsättningar en utbildning som är anpassad till varje elevs förutsätt-

ningar och som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan (12 kap. 2 § skollagen). Utbildningen ska ligga till grund för fortsatt utbildning.

Sameskolan ska ge en utbildning med samisk inriktning som i övrigt motsvarar utbildningen i årskurs 1–6 i grundskolan (13 kap. 2 § skollagen).

Behöver syftet med utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer ändras?

Utredningen har övervägt om de nuvarande bestämmelserna om syftet med grundskolan och motsvarande skolformer också bör omfatta den nya årskurs 1, eller om det vore lämpligare och mer ändamålsenligt med särskilda regleringar som enbart gäller elever i den nya första årskursen, som i högre grad knyter an till syftet med utbildningen så som det är formulerat för förskoleklassen (se vidare avsnitt 3.6).

Varje barn har, enligt barnkonventionen, rätt till utbildning (artikel 28 och 29). Utbildningen inom det svenska utbildningsväsendet syftar enligt skollagen till att barn och elever inhämtar och utvecklar kunskaper och värden och i utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov (1 kap. 4 §). Av detta följer att utbildningen bör vara anpassad till barnets ålder, mognad och utveckling, för att barnet ska kunna tillgodogöra sig den utbildning som rättigheten avser. Barn har också rätt till lek, vila och fritid (artikel 31). Det medför till exempel att det inom all utbildning för barn bör tas hänsyn till barnets behov av pauser och avkoppling, och utifrån barnets ålder och mognad, behovet av lek. Hur behoven ser ut kan variera beroende på individuella förutsättningar. Barn med funktionsnedsättningar har särskilda rättigheter enligt barnkonventionen (artikel 23). De kan också ha behov som kan se olika ut. En del barn behöver exempelvis tillgång till specialpedagogik, särskilda hjälpmedel eller anpassningar av den fysiska miljön. Andra kan ha behov av vila, rörelse eller tystnad, till exempel vid problem med koncentrationsförmågan. Skolan måste anpassa utbildningen efter ett brett spektrum av förutsättningar och behov.

Barnkonventionen gäller som svensk lag och skollagstiftningen anses i princip stå i överensstämmelse med konventionen. Bestämmelserna som rör syftet med de olika skolformerna bör därför för-

stås i denna kontext. Oavsett skolform ska det i utbildningen tas hänsyn till barnens och elevernas ålder och mognad, förutsättningar och behov (jfr 1 kap. 4 § skollagen). Enligt förarbetena till skollagen ska varje elev i förskoleklassen få möjlighet att utvecklas utifrån sina förutsättningar och verksamheten ska anpassas till varje elevs behov (prop. 2009/10:165 s. 358). För grundskolan framgår att skolan måste möta eleverna på olika sätt och att skolgången därför ska anpassas efter varje elevs förutsättningar och behov (a. prop. s. 367). Det samma gäller för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, även om det finns vissa skillnader i syftena i de olika skolformerna.

Forskningsöversikten som utredningen låtit ta fram pekar på att lärande för barn i skolstartsåldern ska betraktas som aktiva handlingar och utforskande. För barn i den åldern är leken ett viktigt redskap för att förstå och utforska omvärlden. Att utveckla en lekbase-rad och undersökande undervisning för barnen under det första året i grundskolan är därför centralt enligt forskningen.

Utredningens bedömning är mot denna bakgrund att det också fortsättningsvis är av stor betydelse att de arbetssätt och den pedagogik som präglat förskoleklassen sedan den bildades 1998 och som har sin grund i en verksamhetsmässig integrering mellan förskola och skola, på det sätt som beskrivs i tidiga förarbeten till förskoleklassen (prop. 1997/98:6), också har sin givna plats i nya årskurs 1. Utbildningen i nya årskurs 1 bör därmed kombinera förskolans och grundskolans arbetssätt och metodik på det sätt som sker i förskoleklassen i dag och som även beskrivs i förarbetena till skollagen (prop. 2009/10:165 s. 358).

En sådan kombination kan handla om att variera undervisningen på olika sätt, arbeta ämnesöverskridande i teman som knyter an till elevernas vardag, föra in moment med rörelse och utevistelse i undervisningen, och tillvarata elevers nyfikenhet och lust att lära. Det kan också innebära ett stort fokus på skapande och olika uttryckssätt i undervisningen i olika ämnen. Vidare kan det handla om att skolan både inom och utom ämnesundervisningen kan arbeta med det sociala samspelet, gruppstärkande aktiviteter och aktiviteter i syfte att motverka kränkande behandling.

I en analys av syftet med utbildningen i förskoleklassen respektive de övriga obligatoriska skolformerna är det viktigt att beakta hur utbildningen i grundskolan och motsvarande skolformer är utformad och vilka rättigheter som tillkommer elever där. Utbildningen i

grundskolan och motsvarande skolformer utgår ifrån att eleverna ges undervisning i ämnen utifrån kursplaner och kunskapskrav. Utredningens bedömning är att syftet med dessa utbildningar inte på något sätt är oförenligt med en undervisning som innehåller en integrering av förskolans och grundskolans pedagogik och arbetssätt, såsom beskrivs ovan. Formuleringarna i de olika skolformernas syftesbestämmelser bör därför vara lämpliga även för nya årskurs 1. I dag gäller vidare att läroplanerna, inklusive kursplaner och kunskapskrav, är utformade utifrån den ålder och mognad eleverna förväntats ha i de olika årskurserna. På samma sätt bör t.ex. läroplanen kunna anpassas efter elevernas förutsättningar i nya årskurs 1 (se vidare om läroplanen i avsnitt 5.2.4).

För att nya årskurs 1 ska kunna ge en god grund för den fortsatta utbildningen krävs också att den nya årskursen fungerar som en förberedelse inför nästkommande årskurser på samma sätt som sker i dag. Kursplaner och kunskapskrav bygger på en viss kunskapsutveckling och progression mellan årskurserna. Grundskolans syftesbestämmelse i skollagen anger att utbildningen ska utformas så att den ligger till grund för fortsatt utbildning. Utredningen uppfattar att det får anses ingå i syftesformuleringen att utbildningen ska utformas så att eleverna förbereds såväl inför nästa årskurs inom skolformen som för fortsatt utbildning i ett långsiktigt perspektiv (jfr prop. 2009/10:165 s. 367). Läroplanerna bör också kunna anpassas så att nya årskurs 1 blir en förberedelse för nästkommande årskurser (se vidare avsnitt 5.2.4).

Sammantaget gör utredningen bedömningen att det finns goda skäl att låta nya årskurs 1 omfattas av nuvarande bestämmelser om syftet med utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Syftesbestämmelserna bör dock kompletteras med skrivningar i skolförordningen samt ändringar i läroplanerna som särskilt gäller eleverna i nya årskurs 1 (se vidare avsnitt 5.2.2 och 5.2.4).

5.2.2 Undervisning i ämnen och ämnesområden

Förslag: Bestämmelserna om ämnen och strukturerad undervisning i grundskolan, specialskolan och sameskolan samt om ämnen och ämnesområden och strukturerad undervisning i grundsärskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Eleverna i de tidigaste skolåren ska dessutom genom undervisning som varierar i uttrycksform och arbetssätt, introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen.

Skälen för utredningens förslag

I grundskolan, specialskolan och sameskolan ska undervisningen omfatta de ämnen som anges i skollagen (10 kap. 4 §, 12 kap. 4 §, 13 kap. 4 § skollagen). Grundsärskolan omfattar utbildning i ämnen eller ämnesområden, eller en kombination av dessa (11 kap. 5 § skollagen). Vidare ska eleverna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan genom strukturerad undervisning ges ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd i den omfattning som behövs för att skapa förutsättningar för att eleverna når de kunskapskrav som minst ska uppnås och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för utbildningen (5 kap. 2 § skolförordningen).

Utbildningen i förskoleklassen ges inte i form av undervisning i ämnen utifrån kunskapsplaner och kunskapskrav. Undervisningen sker i stället utifrån ett angivet centralt innehåll som är beskrivet i ett antal kunskapsområden. Inte heller omfattas förskoleklassen av bestämmelsen om strukturerad undervisning. Eftersom utredningen i avsnitt 5.1 föreslår att förskoleklassen ska upphöra och att grundskolan och motsvarande skolformer ska utökas med en ny årskurs 1 finns skäl att överväga om eleverna i nya årskurs 1 ska få undervisning i ämnen, eller ämnesområden i grundsärskolan, i enlighet med gällande bestämmelser för de olika skolformerna.

Utredningen har i avsnitt 5.1 konstaterat att ett sätt att stärka den nationella likvärdigheten och kvaliteten på utbildningen är att låta förskoleklassen omfattas av samma regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan. Att eleverna får mer tid av strukturerad undervisning i enlighet med kursplaner bör öka elevernas förutsättningar för lärande och ökade kunskaper. Utredningen gör därför bedömningen att eleverna i nya årskurs 1 ska ges undervisning i ämnen eller ämnesområden i enlighet med bestämmelser som gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Detta innebär också att bestämmelsen om strukturerad undervisning i skolförordningen bör gälla nya årskurs 1.

Utredningen anser att viss tid inom ramen för undervisningen i ämnen bör användas för att främja en god övergång från förskolan till skolan, och att undervisningen därför bör innefatta olika slags introduktionsaktiviteter. Forskningsresultat understryker betydelsen av aktiviteter för att främja social gemenskap och introducera barnen till skolmiljön, vilket bör fokusera på såväl trygghetsskapande aktiviteter som gruppträningsaktiviteter (se bilaga 3).

Utredningens bedömning är att en verksamhetsmässig integrering av förskolans och grundskolans pedagogik bör finnas i nya årskurs 1, men att inslaget av grundskolans pedagogik bör vara tydligare än i förskoleklassen i dag. Undervisningen det första året bör därför ha en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt samt ha betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, estetiska uttrycksformer, samspel och social träning. Detta bör också förtydligas i läroplanerna (se avsnitt 5.2.4). Utredningen bedömer att en sådan reglering ligger i linje med rätten till lek och vila i barnkonventionen (artikel 31).

För att säkerställa att alla elever får likvärdiga möjligheter till en bra introduktion till skolan och att de blir förberedda för fortsatt utbildning finns det skäl att bestämmelsen om strukturerad undervisning i skolförordningen förtydligas i detta avseende. Utredningens bedömning är att det inte går att fastslå en åldersgräns när det gäller elevers behov av undervisning som integrerar förskolans och skolans arbetssätt. Detta gäller mot bakgrund av de variationer i mognad och utveckling som finns bland jämnåriga barn, samt även av den omständigheten att även elever i andra åldrar kan gynnas av en undervisning med inslag av den variation av arbetssätt och uttrycksformer som kommer till uttryck i förskoleklassen i dag. Detta framstår som särskilt viktigt i den första årskursen.

Utredningen föreslår mot den bakgrunden att eleverna i nya årskurs 1, genom en undervisning som varierar i uttrycksform och arbetssätt, ska introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen. Det innebär att eleverna dels ska få strukturerad undervisning, dels en undervisning som varierar i uttrycksform och arbetssätt och som syftar till introduktion och förberedelse.

Förslaget ska inte förstås som att det finns ett motsatsförhållande mellan strukturerad och varierad undervisning. Inte heller ska det förstås som att det endast är i de tidigaste skolåren som sådan under-

visning är aktuell. Syftet med regleringen är att säkerställa att de faktorer som i forskning lyfts fram som särskilt viktiga för de yngre eleverna också kommer att ingå i undervisningen.

5.2.3 Den garanterade undervisningstiden i nya årskurs 1 ska vara tre timmar per skoldag och timplanerna ska utökas

Förslag: Den garanterade undervisningstiden ska utökas med 534 timmar i grundskolan och motsvande skolformer, vilket motsvarar tre timmar undervisning per skoldag i nya årskurs 1.

Timplanerna för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med 534 timmar i lågstadiet.

Skolverket bör få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av den utökade undervisningstiden i ämnen i lågstadiet. Dessa timmar bör till övervägande del användas för undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik.

När det gäller grundsärskolans timplan för inriktningen träningskolan bör Skolverket få i uppdrag att ta fram förslag till fördelning av undervisningstid i ämnesområden.

Skälen för utredningens förslag

Om garanterad undervisningstid och timplaner i grundskolan och motsvarande skolformer

Elever som går i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan har rätt till ett minsta antal garanterade undervisningstimmar per stadium. Enligt skollagen ska den totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan vara minst 6 890 timmar (10 kap. 5 § skollagen). Undervisningstiden i grundsärskolan ska vara 6 890 timmar för varje elev, utom i träningskolan där den totala undervisningstiden ska vara 6 665 timmar (11 kap. 7 § skollagen). I specialskolan ska den totala undervisningstiden för varje elev vara minst 8 070 timmar och i sameskolan ska den totala undervisningstiden för varje elev minst vara 4 473 timmar (12 kap. 5 § respektive 13 kap. 5 § skollagen). Av skollagen framgår det vilka ämnen som undervisningen ska omfatta och därmed vilka ämnen som den garanterade undervisningstiden ska fördelas mellan.

Timplanen beskriver hur undervisningstimmarna ska fördelas mellan de olika ämnena i de olika stadierna. Timplanen för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskola finns som bilagor 1–4 till skolförordningen (2011:185). Av skolförordningen framgår att huvudmannen efter förslag av rektor beslutar om fördelning mellan årskurserna av undervisningstiden i grundskolan (9 kap. 4 § skolförordningen). Motsvarande bestämmelser finns avseende grundsärskolan respektive sameskolan (10 kap. 3 § respektive 12 kap. 3 § skolförordningen). För specialskolan gäller fördelning av den garanterade undervisningstiden i enlighet med timplanen i bilaga 3 och att Specialpedagogiska skolmyndigheten får meddela föreskrifter om fördelning av den garanterade undervisningstiden för de elever som läser svenska i stället för svenskt teckenspråk (11 kap. 2 § skolförordningen).

Huvudmannen beslutar således om fördelningen av undervisningstiden mellan årskurser inom de obligatoriska skolformerna. I timplanen regleras undervisningstiden per stadium och några bestämmelser om undervisningstid i förhållande till årskurs finns inte. Enligt gällande regelverk har elever i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan rätt till minst 1 860 timmar i lågstadiet, vilket fördelat lika över de tre åren blir 620 timmar per läsår. Detta motsvarar knappt 3,5 timmar undervisning per skoldag. I nuvarande specialskolan har elever rätt till minst 2 788 timmar i lågstadiet, vilket fördelat lika över de fyra åren blir 697 timmar per läsår. Detta motsvarar närmare fyra timmar undervisning per skoldag.

Förskoleklassen omfattar i dag 525 timmar under ett läsår (9 kap. 7 § skollagen). Detta motsvarar knappt tre timmar undervisning per skoldag.

Skolverket fick i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag av regeringen att se över behovet av att omfördela tid mellan ämnena i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan (U2020/00527/S). Syftet är att skapa en bättre balans mellan det centrala innehållet och den tid som är avsatt för varje ämne i timplanen. I uppdraget ingår att särskilt analysera om det är möjligt att minska eller ta bort undervisningstiden i elevens val så att den tiden kan fördelas på andra ämnen. Skolverket redovisade uppdraget till regeringen i mars 2021 (Skolverket 2021).

En utökad undervisningstid föreslås i lågstadiet

I den forskningsöversikt som Ackesjö och Persson tagit fram på uppdrag av utredningen (se bilaga 3 och sammanfattning i avsnitt 4.4) anges att studier har pekat på att det är mer gynnsamt att öka undervisningstiden för barn i skolstartsåldern än att vänta till slutet av skoltiden. Av denna anledning bedömer utredningen att undervisningstiden bör vara något högre i den nya årskurs 1 än den i dag lagstadgade tiden för förskoleklassen. I forskningsöversikten betonas också betydelsen av att undervisningen för barn i skolstartsåldern kännetecknas av en integration av undervisning och lek. Utredningen anser att detta talar för att undervisningstiden inte bör vara för omfattande i nya årskurs 1, för att därigenom säkerställa att det finns utrymme under skoldagen att varva undervisningen med regelbundna raster.

Utredningen bedömer att det är en rimlig avvägning att den nya årskurs 1 får en undervisningstid omfattande minst den tid som i dag är reglerad i förskoleklassen (knappt tre timmar per skoldag) och som högst den genomsnittliga tid som gäller per läsår på lågstadiet (tre och en halv timmar per skoldag). Utredningen bedömer därför att den garanterade undervisningstiden bör utökas med 534 timmar i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, vilket motsvarar tre timmar undervisning per skoldag i nya årskurs 1. Det innebär en liten utökning av undervisningstiden, nio timmar, i jämförelse med förskoleklassens lagstadgade tid. Den totala undervisningstiden för varje elev bör därför vara minst 7 424 timmar i grundskolan, 7 424 timmar i grundsärskolan (inriktningen träningsskolan 7 199 timmar), 8 604 timmar i specialskolan och 5 007 timmar i sameskolan (10 kap. 5 §, 11 kap. 7 §, 12 kap. 5 § och 13 kap. 5 § skollagen).

En stärkt betoning på undervisning i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 1

Utredningens förslag om att den garanterade undervisningstiden ökas i de obligatoriska skolformerna medför att timplanen för lågstadiet bör utökas med 534 undervisningstimmar.

Timplanen har ett nära samband med läroplanen och kursplanerna i de olika ämnena. Det är viktigt att det görs samlade överväganden kring i vilken omfattning undervisningstid ska läggas på ett ämne i

förhållande till ämnets centrala innehåll i varje stadium. När det gäller undervisningstiden i nya årskurs 1 bör således ställning tas till dels vilka ämnen som eleverna ska få undervisning i samt ämnets centrala innehåll, dels vilken undervisningstid som ämnet ska få. Skolverket bör därför både få i uppdrag att lämna förslag på hur den utökade undervisningstiden ska fördelas mellan de olika ämnena i lågstadiet och ett uppdrag att lämna förslag till ändringar i kursplanerna för lågstadiet, se vidare avsnitt 5.2.4. Utgångspunkten bör vara att undervisningstiden ska fördelas mellan de ämnen som eleverna har undervisning i, i lågstadiet i enlighet med gällande timplan.

Av den ovan refererade forskningsöversikten framgår tydligt betydelsen av undervisning för att lära barn att läsa och skriva samt utveckla deras matematiska färdigheter i de tidiga skolåren. Utredningen menar därför att det finns skäl att betona tidig läs-, skriv- och matematikinläring, vilket bör medföra att denna ämnesundervisning också ska återspeglas i fördelning av undervisningstid i timplanen. En utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk och matematik, med betoning på tidig läs- och skrivinläring samt grundläggande matematiska färdigheter, bör främja elevers kunskapsutveckling och måluppfyllelse, samt öka elevers förutsättningar att uppnå goda resultat i slutet av utbildningen. Utredningen bedömer därför att en övervägande del av antalet timmar i nya årskurs 1 bör fördelas på ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik.

Det är därutöver viktigt att alla elever, oavsett skolform, ges likvärdiga förutsättningar. Av den anledningen bör även elever som läser andra språk utöver svenska eller svenska som andraspråk, som exempelvis svenskt teckenspråk i specialskolan eller samiska i same-skolan, kunna läsa dessa ämnen i den nya årskurs 1 genom att den utökade undervisningstiden även fördelas i dessa ämnen i lågstadiet.

I forskningsöversikten betonas också hur lek och utforskande stimulerar barns lärande och utveckling i de tidiga skolåren. I den del av gällande läroplaner som särskilt rör undervisningen i förskoleklassen betonas hur undervisningen syftar till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek, rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande praktiska arbetssätt. Utredningen bedömer mot bak-

grund av detta att vikten av de praktisk-estetiska ämnena¹ samt fysisk aktivitet och rörelse för de yngre barnen bör återspeglas i timplanen för lågstadiet.

5.2.4 Ändringar i läroplaner

Förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i läroplanen för grundskolan, specialskolan och sameskolan genom att nuvarande del 3 om förskoleklassen tas bort.

Skolverket ska vidare ges i uppdrag att utarbeta förslag till ändring i grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner på så sätt att det bör framgå att det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, estetiska uttrycksformer samt att undervisningen ska ha en rik variation av uttrycksformer och arbetsätt – men även ge en god introduktion till skolmiljön och en förberedelse för den fortsatta skolgången.

Skolverket ska också ges i uppdrag att utarbeta ändringsförslag gällande kursplanerna för det nya lågstadiet. Kursplanerna bör anpassas efter utredningens förslag om utökad timplan med tyngdpunkt på svenska, svenska som andraspråk och matematik i avsnitt 5.2.3 samt det nya kunskapskrav som föreslås i avsnitt 5.2.5.

Skolverket bör vidare se över kursplanerna för mellan- och högstadiet för att vid behov föreslå ändringar till följd av den utökade timplanen i lågstadiet.

Skälen för utredningens förslag

För varje skolform och fritidshemmet ska det finnas en läroplan som utgår ifrån skollagens bestämmelser (1 kap. 11 § skollagen). I läroplanen ska utbildningens värdegrund och uppdrag anges. Läroplanen ska också ange mål och riktlinjer med utbildningen. Av förarbetena framgår det att i läroplanen dessutom finns normer och värden, den rådande synen på kunskaper, ansvar och inflytande m.m.

¹ Samlingsbenämning på ämnena bild, musik, idrott och hälsa, hem- och konsumentkunskap samt slöjd.

(prop. 2009/10:165 s. 232). Läroplanen är vid sidan av skollagen det viktigaste styrdokumentet och de värderingar som uttrycks där ska omfattas av alla och vara hållbara över tid (a. prop. s. 232).

Detta innebär att det för var och en av skolformerna grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan finns en läroplan som bl.a. innehåller övergripande mål och riktlinjer samt respektive skolforms kursplaner.²

Som utredningen tidigare redogjort för följer förskoleklassen olika läroplaner beroende på vilken skolenhet förskoleklassen finns (se avsnitt 3.7). Grundsärskolan har dock ingen förskoleklass, utan de elever som senare kommer att skrivas in i grundsärskolan går i en förskoleklass på en skolenhet med grundskola, sameskola eller specialskola. Förskoleklassen följer läroplanernas första och andra del, *Skolans värdegrund* och uppdrag samt *Övergripande mål och riktlinjer för utbildningen*. Dessutom har förskoleklassen en egen del (del 3) som innehåller syfte och centralt innehåll.

Närmare om förskoleklassens syfte och centrala innehåll i läroplanen för grundskolan, specialskolan och sameskolan

Förskoleklassens syfte finns angivet i läroplanen för grundskolan, specialskolan och sameskolan och detta syfte tar sin utgångspunkt i det övergripande syftet för utbildningen som anges i skollagen (9 kap. 2 § skollagen), se vidare avsnitt 5.2.1. Syftet med förskoleklassen i respektive skolform är huvudsakligen detsamma.

Av läroplanen för grundskolan framgår bl.a. följande om förskoleklassens syfte. Undervisningen i förskoleklassen ska syfta till att stimulera elevernas allsidiga utveckling och lärande. I undervisningen ska eleverna erbjudas en variation av arbetssätt, uttrycksformer och lärmiljöer som gynnar övergången från förskola till skola och fritidshem. Därigenom ska undervisningen bidra till kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande samt förbereda eleverna för fortsatt utbildning.

Undervisningen syftar också till att främja elevernas fantasi, inlevelse och förmåga att lära tillsammans med andra genom lek,

² Dessa återfinns i förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan, förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall och förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.

rörelse och skapande genom estetiska uttrycksformer samt med utforskande och praktiska arbetsätt. Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla goda kamratrelationer samt känna tillhörighet och trygghet i elevgruppen.

Av läroplanen för grundskolan framgår sammanfattningsvis följande om det centrala innehållet i undervisningen i förskoleklassen. Undervisningen ska behandla språk och kommunikation, skapande och estetiska uttrycksformer, matematiska resonemang och uttrycksformer, natur, teknik och samhälle samt lekar, fysiska aktiviteter och utevistelse.

I Skolverkets kommentarmaterial till läroplanernas del 3 anges att det centrala innehållet är valt utifrån att det ska finnas en tydlig progression mellan förskolan och förskoleklassen samt mellan förskoleklassen och skolan (Skolverket 2016 d).

Vad bör ändras i läroplanernas övergripande mål och riktlinjer?

Eftersom utredningen i avsnitt 5.1 föreslagit att förskoleklassen ska upphöra som skolform bör del 3, som enbart handlar om förskoleklassen, utgå ur läroplanerna.

I läroplanen för grundskolan finns i del 1 under rubriken *Skolans uppdrag* bl.a. angivet att skapande och undersökande arbete samt lek är väsentliga delar i det aktiva lärandet. Det anges vidare att leken har särskild betydelse under de tidigare skolåren, för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Utredningen har i avsnitt 5.2.1 föreslagit att bestämmelsen om utbildningens syfte i grundskolan ska gälla för nya årskurs 1. Utredningen har i samma avsnitt konstaterat att det finns skäl att säkerställa att förskoleklassens pedagogik och arbetsätt som har sin grund i en verksamhetsmässig integrering av förskola och skola får utrymme i grundskolans läroplan när det gäller nya årskurs 1.

Inom Norden tas förskolepedagogiken tillvara på olika sätt i ländernas respektive läroplaner (se bilaga 2, samt sammanfattning i avsnitt 4.3). Läroplanen för den tioåriga grundskolan på Island har t.ex. ett särskilt kapitel för grundskolan om pedagogik för de yngsta eleverna. I Norge har sedan den tioåriga grundskolan infördes intentionen varit att det ska finnas inslag av förskolepedagogik i de lägre årskurserna i grundskolan. Efter det att undervisningen i årskurs 1 bl.a. genom en läroplansreform blivit mer inriktad på formell läs-

inlärning pågår nu åter diskussioner om hur förskolepedagogiken ska kunna tillvaratas på ett ännu bättre sätt i läroplanerna. Även i Danmark och Finland har undervisningen för sexåringar, i likhet med förskoleklassen i Sverige, inslag av både förskolans och grundskolans pedagogik.

Givet strukturen i de svenska läroplanerna anser utredningen att del 1 och 2 av läroplanen för grundskolan med fördel bör kunna utökas för att tillvarata den verksamhetsmässiga integrering av förskolans och grundskolans arbetsätt och pedagogik som präglar förskoleklassen. Det bör därför av läroplanen framgå att det första året ska innehålla betydande inslag av fysisk aktivitet och utevistelse, lek, samspel och social träning, samt estetiska uttrycksformer. Det första året ska i betydande utsträckning kännetecknas av en rik variation av uttrycksformer och arbetsätt och ge en god introduktion till skolmiljön och en förberedelse för den fortsatta skolgången. Skolverket bör få i uppgift att bedöma var och på vilket sätt detta ska framgå av läroplanen.

På samma sätt bör läroplanerna för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ha motsvarande kompletterande skrivningar.

Kursplanerna i läroplanerna kan behöva revideras

Utredningen har i avsnitt 5.1 och 5.2.3 föreslagit att samtliga skolformer utökas med en årskurs och att 534 timmar läggs till lågstadiets timplan för den undervisning som ska ske i nya årskurs 1. Vidare har utredningen föreslagit att Skolverket ges i uppdrag att ge ett förslag på hur undervisningstiden kan fördelas på ämnen respektive ämnesområden i nya årskurs 1. Undervisningstiden fördelas sedan i ämnen per stadium. Utredningen har dessutom föreslagit att tyngdpunkten i undervisningen bör ligga på svenska, svenska som andraspråk och matematik och att nya kunskapskrav införs i dessa ämnen (se avsnitt 5.2.3 och 5.2.5).

Utifrån nämnda förslag behöver kursplanerna, som bl.a. innehåller ämnenas syfte och centrala innehåll samt kunskapskrav, kompletteras på så sätt att eleverna får undervisning anpassad efter ålder i tidig läs- och skrivinlärning samt grundläggande matematiskt tänkande i den nya årskurs 1. Det centrala innehållet i de ämnen som

eleverna i nya årskurs 1 ska få undervisning i bör utformas och anpassas utifrån att lågstadiet utökas med en årskurs.

Utgångspunkten är dock att kursplanerna väsentligen bör vara oförändrade i övriga årskurser (se avsnitt 5.2.6). Kursplanerna är emellertid uppbyggda utifrån utformningen av en nioårig grundskola och grundsärskola, en sexårig sameskola samt en tioårig specialskola. Det centrala innehållet i kursplanerna beskriver det ämnesinnehåll som eleven ska få möta i undervisningen, och dess olika delar kan ges olika mycket utrymme i undervisningen och kombineras på lika sätt utifrån ämnets syfte. Det centrala innehållet är preciserat för varje ämne för lågstadiet, mellanstadiet samt högstadiet. I och med att utredningens förslag i avsnitt 5.1 innebär att lågstadiet ska omfatta årskurs 1–4(5) och innefatta elever i skolstartsålder, så behöver det centrala innehållet kompletteras och anpassas på lämpligt sätt utifrån elevernas ålder och förutsättningar samt den utökade undervisningstiden. Det kan därför finnas skäl att se över om några övriga justeringar i kursplanerna behövs för lågstadiet. Utredningen bedömer dock, som tidigare nämnts, att kursplanerna för mellan- och högstadiet i allt väsentligt ska vara oförändrade för att undvika att ämnesinnehåll flyttas nedåt i årskurserna, vilket i sin tur kan medföra att elever som börjat förskoleklass eller någon årskurs läsåret innan reformens genomförande kan missa centralt ämnesinnehåll. Detta bör göras för att säkerställa en utbildning av god kvalitet för samtliga berörda elever.

5.2.5 Kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska, svenska som andraspråk och matematik för blivande årskurs 2(3)

Förslag: Det ska finnas kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive årskurs 3 i specialskolan.

Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram förslag till nya kunskapskrav.

Skälen för utredningens förslag

I dag finns kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 i grundskolan som även ska användas i sameskolan och specialskolan (jfr 3 § förordningen [SKOLFS 2010:251] om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall och 3 § förordningen [SKOLFS 2010:250] om läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall). Kunskapskravet anger den lägsta godtagbara kunskapsnivån för en elev vid slutet av årskursen (9 kap. 2 § skolförordningen). Kunskapskravet i läsförståelse infördes höstterminen 2016 i samband med att det blev obligatoriskt att använda bedömningsstöd i årskurs 1 i läs- och skrivutveckling samt matematik. I promemorian *En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet* (U2014/4873/S) anges att intentionen med införandet av ett kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 var att tydligt markera frågans prioritet genom att etablera en norm för hur långt läs- och skrivförmågan ska ha nått i årskurs 1. Kunskapskravet för årskurs 1 beskrivs som en rent pragmatisk färdighetsmätning för att kontrollera att läs- och skrivprocessen kommit igång (s. 73).

Regeringens skäl för såväl det nya kunskapskravet som det obligatoriska bedömningsstödet var bl.a. att nationellt fastställda kunskapskrav och bedömningsstöd bidrar till likvärdighet och att en god läs- och skrivförmåga är avgörande för hur väl eleverna lyckas nå kunskapskraven i alla ämnen (U2015/03529/S, prop. 2014/15:137 s. 7 och 10). Härefter har garantin för tidiga stödinsatser införts i skollagen. Den tar sin utgångspunkt i resultatet av de bedömningar som görs med de nationella bedömningsstöden (se prop. 2017/18:195 s. 39). I samma reform infördes också bestämmelser om en obligatorisk kartläggning av elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande i förskoleklassen.

I ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik finns det kunskapskrav för godtagbara kunskaper i årskurs 3 i grundskolan och sameskolan. Detsamma gäller årskurs 4 i specialskolan. Eftersom det i årskurs 1 saknas kunskapskrav i matematik och svenska eller svenska som andraspråk, förutom i läsförståelse, har ansvarig lärare att göra en bedömning från de kunskapskrav som gäller för den senare årskursen. Det har i samband med beredningen av garantin för tidiga stödinsatser uttryckts åsikter om att avsaknaden av kunskapskrav i dessa ämnen i årskurs 1 riskerar att leda till ett god-

tyckligt och olikvärdigt system (prop. 2017/18:195 s. 39). Regeringen ansåg dock att ett välutformat nationellt framtaget material kan vara ett komplement när det saknas kunskapskrav.

Utredningens utgångspunkt är att eleverna ska säkerställas en likvärdig utbildning inom ramen för en tioårig grundskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola. Utredningens uppfattning är vidare att nationellt fastställda kunskapskrav ökar likvärdigheten inom skolformen. Utredningen kan konstatera att det finns en viss obalans i garantin för tidiga stödinsatser när det nationella kartläggningmaterialet i nuvarande förskoleklassen och det obligatoriska bedömningsstödet i nuvarande årskurs 1 inte åtföljs av motsvarande kunskapskrav. Mot bakgrund av att utredningen i avsnitt 5.2.2 och 5.2.3 föreslår att ämnesundervisningen i nya årskurs 1 ska ha fokus på ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik finns därför skäl som talar för att nuvarande kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 bör utvidgas till svenska och svenska som andraspråk, samt även kompletteras med ett kunskapskrav i matematik. Vid en bedömning av lämpligheten i en sådan ändring bör det utifrån ett elevperspektiv beaktas om ytterligare kunskapskrav kan medföra oönskade konsekvenser för de berörda eleverna. Det kan t.ex. riskera att felaktigt uppfattas som höjda prestationskrav bland elever, vårdnadshavare eller personal.

En annan viktig faktor som måste ingå i bedömningen är just möjligheten att tidigt upptäcka behov av stöd hos eleverna för att kunna bidra till att ge alla elever, oavsett bakgrund, likvärdiga förutsättningar. Vid bedömningen måste också vägas in att kunskapskrav redan finns i nuvarande årskurs 1, om än i mindre omfattning. Utredningen bedömer att skyldigheten att ge eleverna en utbildning av hög kvalitet under likvärdiga förutsättningar är en mycket tungt vägande faktor. Det framgår av forskning att, utöver läsförståelse, är kunskaper i ämnena svenska eller svenska som andraspråk samt i matematik av stor vikt för alla elever. Med nuvarande kunskapskrav får elever som har svårigheter i dessa ämnen utöver läsförståelse annorlunda förutsättningar när det gäller tidiga insatser.

Det är angeläget att elevers progression gällande såväl läs- och skrivinlärning som grundläggande matematiska förmågor systematiskt följs upp under lågstadiet. Detta kan ske genom användandet av obligatoriska bedömningsstöd som tydligt korresponderar med fastställda kunskapskrav i ämnena svenska eller svenska som andra-

språk och matematik. Utredningen föreslår mot bakgrund av detta att det ska utarbetas kunskapskrav för nya årskurs 2 gällande grundläggande matematiskt tänkande inklusive taluppfattning, samt att det nuvarande kunskapskravet i läsförståelse utvidgas till att även innefatta grundläggande skrivförmåga. Detta bör göras i samband med revideringen av kursplanerna gällande svenska, svenska som andraspråk och matematik. Utredningen bedömer att ett utvidgat kunskapskrav i svenska och svenska som andraspråk och ett nytt kunskapskrav i matematik på ett tydligare sätt utgör ett stöd för att främja alla elevers möjligheter att utveckla en god läs- och skrivförmåga samt taluppfattning. Införandet av ett kunskapskrav i matematik markerar på ett tydligare sätt vikten av elevers utvecklande av tidiga matematiska färdigheter.

När det gäller specialskolan finns nuvarande kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1, medan övriga kunskapskrav finns i årskurs 4, 7 och 10. Motivet till att kunskapskraven, bortsett från i årskurs 1, ligger en årskurs senare i specialskolan än i grundskolan och sameskolan är att skolformens målgrupp behöver längre tid för sin språkutveckling. Det kan t.ex. handla om att elever behöver upptäcka teckenspråkets relation till talspråk och skriftspråk, munrörelser och bokstäver för att komma vidare i sin skriftspråkliga utveckling. Utredningen anser mot den bakgrunden att det föreslagna kunskapskravet bör läggas i nya årskurs 3 i specialskolan, i stället för att läggas i nya årskurs 2 som föreslås för grundskolan och sameskolan. Därmed kommer kunskapskraven i specialskolan att följa den struktur som finns i grundskolan och sameskolan. Det finns fördelar om de obligatoriska skolformernas struktur överensstämmer, både utifrån ett likvärdighetsperspektiv och ett organisatoriskt perspektiv.

Det utvidgade kunskapskravet i svenska och svenska som andraspråk samt kunskapskravet i matematik bör konstrueras i enlighet med de obligatoriska bedömningsstöden i läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning som enligt utredningens förslag ska genomföras i nya årskurs 2(3) (se avsnitt 5.2.8), samt i förhållande till kunskapskraven för nya årskurs 4(5) samt de nationella proven som ska genomföras i årskurs 4(5) (se avsnitt 5.2.9). Mot bakgrund av ovanstående bör Skolverket få i uppdrag att ta fram kunskapskrav i svenska, svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan samt årskurs 3 i specialskolan.

När det gäller grundsärskolan finns inte kunskapskrav för godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1. I betänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11) föreslås att den befintliga garantin för tidiga stödinsatser ska utsträckas till att omfatta även elever som läser ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik enligt grundsärskolans kursplaner (se vidare avsnitt 5.2.10). I betänkandet redovisar utredningen överväganden gällande om det bör införas ett kunskapskrav i årskurs 1 i grundsärskolan och gör bedömningen att det varken är lämpligt eller önskvärt att införa motsvarande kunskapskrav i grundsärskolan i samband med att en garanti för tidiga stödinsatser införs (s. 643).

5.2.6 Kunskapskrav i nya årskurs 4(5), 7(8) och 10(11)

Förslag: De kunskapskrav för godtagbara kunskaper som i dag finns i årskurs 3, ska flyttas till årskurs 4 i grundskolan. De kunskapskrav som finns i årskurs 6, ska flyttas till årskurs 7 och de kunskapskrav som finns i årskurs 9 ska flyttas till årskurs 10.

I specialskolan ska det finnas kunskapskrav i årskurs 5, 8 och 11 och i sameskolan ska det finnas kunskapskrav i årskurs 4 och 7.

När det gäller grundsärskolan bör kunskapskrav finnas i årskurs 4, 7 och 10.

Skälen för utredningens förslag

Enligt gällande bestämmelser finns bland annat kunskapskrav för matematik, svenska eller svenska som andraspråk samt gemensamt för samhällsorienterade ämnen och för naturorienterande ämnen i årskurs 3 i grundskolan (9 kap. 2 § skolförordningen).

Utredningen föreslår att dessa kunskapskrav flyttas till de nya årskurserna som motsvarar dagens årskurser. Det innebär att nu gällande kunskapskrav i grundskolans årskurs 3, 6 och 9, i stället kommer att gälla nya årskurs 4, 7 och 10.

När det gäller sameskolan används, förutom i samiska, de kunskapskrav som gäller för grundskolan. Förslaget innebär att kunskapskraven kommer att gälla nya årskurs 4 och 7 i sameskolan.

När det gäller specialskolan används, i de ämnen som inte är specifika för specialskolan, de kunskapskrav som gäller för grundskolan. Kunskapskraven i nuvarande årskurs 3, 6 och 9 i grundskolan avser nuvarande årskurs 4, 7 och 10 i specialskolan. Utredningens förslag innebär att kunskapskraven i stället kommer att avse nya årskurs 5, 8 och 11 i specialskolan.

Skolverket får meddela föreskrifter om kunskapskrav i grundskolans ämnen och ämnesområden (2 § SKOLFS 2010:255). För elever som läser ämnen i grundsärskolan finns kunskapskrav för godtagbara kunskaper i slutet av årskurs 3, 6 och 9. För elever som läser ämnesområden i grundsärskolan finns däremot enbart kunskapskrav för årskurs 9, som anpassas utifrån elevens förutsättningar. Utredningens förslag innebär att kunskapskraven i stället bör finnas i nya årskurs 4, 7 och 10 för de elever som läser ämnen i grundsärskolan, samt i årskurs 10 för de elever som läser ämnesområden.

5.2.7 Obligatorisk kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande i nya årskurs 1

Förslag: Den obligatoriska kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande som genomförs i nuvarande förskoleklass ska genomföras i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Skolverket bör få i uppdrag att revidera det obligatoriska kartläggningsmaterialet utifrån de ändringar som görs i läroplanen och de nya kunskapskrav som föreslås gälla i nya årskurs 2(3).

Skälen för utredningens förslag

Enligt gällande regelverk ska nationella kartläggningsmaterial användas i förskoleklassen för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande (8 kap. 1 § skolförordningen). Bestämmelsen tillkom i samband med att garantin för tidiga stödsatser infördes. Som motiv anfördes att det nationellt framtagna kartläggnings-

materialet skulle öka likvärdigheten i kvaliteten på de stödinsatser som sätts in och skapa ett gemensamt språk kring bedömning, progression och kunskapskrav vilket leder till högre kvalitet i bedömningarna (prop. 2017/18:195 s. 42). Vidare angavs att kartläggningsmaterialen dels skulle ta hänsyn till förskoleklassens funktion och syfte, dels utgöra ett relevant stöd för ansvarig förskollärare eller lärare i arbetet med att identifiera elever i behov av stödinsatser i förhållande till kunskapskraven i lågstadiet.

Utredningen bedömer att de skäl som angavs vid införandet av de obligatoriska kartläggningsmaterialen i förskoleklassen fortfarande gäller. Den obligatoriska kartläggningen bör därmed göras i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Det obligatoriska kartläggningsmaterialet har utformats utifrån den läroplan och de kunskapskrav som gäller för grundskolan, specialskolan och sameskolan i dag. Eftersom utredningen dels föreslår att Skolverket ska lämna förslag till ändringar i läroplanerna (se avsnitt 5.2.4), dels föreslår att nuvarande kunskapskrav i årskurs 1 ska utökas till svenska eller svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 2 (se avsnitt 5.2.5), bör det nationella kartläggningsmaterialet som en konsekvens av detta anpassas till en förändrad läroplan och nya kunskapskrav. Utredningen föreslår därför att Skolverket får i uppdrag att revidera det obligatoriska kartläggningsmaterialet utifrån de ändringar som görs i läroplanen och de nya kunskapskrav som föreslås i denna utredning.

När det gäller grundsärskolan så har Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven i sitt betänkande (SOU 2021:11), som tidigare nämnts, föreslagit en garanti för tidiga stödinsatser för elever som läser ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik i grundsärskolan (se även avsnitt 5.2.10). I betänkandet anges att om en tioårig grundsärskola införs anser utredningen att de kartläggningsmaterial som är obligatoriska att använda i förskoleklassen ska bli frivilliga att använda i årskurs 1 i grundsärskolan (SOU 2021:11, s. 646).

5.2.8 Obligatoriska bedömningsstöd för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning i nya årskurs 2(3)

Förslag: De obligatoriska bedömningsstödet som används i nuvarande årskurs 1 för att bedöma läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning ska i stället användas i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan samt i nya årskurs 3 i specialskolan.

De obligatoriska bedömningsstödet som finns i nuvarande årskurs 1 i grundsärskolan ska i stället användas i nya årskurs 2.

Skälen för utredningens förslag

Enligt gällande bestämmelser ska nationella bedömningsstödet användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1 (9 kap. 22 b § skolförordningen). Dessa bedömningsstödet är obligatoriska och ska stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper. Detsamma gäller för specialskolan och sameskolan (11 kap. 12 b § och 12 kap. 12 b § skolförordningen).³ När det gäller grundsärskolan anges att en huvudman är skyldig att använda sig av bedömningsstödet i ämnena svenska, svenska som andraspråk och matematik (10 kap. 11 § skolförordningen).

Eftersom utredningen i avsnitt 5.1 föreslår att förskoleklassen ska upphöra och bli en ny årskurs 1, måste utredningen överväga om det obligatoriska bedömningsstödet i stället ska gälla nya årskurs 2 i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

Utredningen har i avsnitt 5.2.7. föreslagit att den obligatoriska kartläggningen som i dag görs i förskoleklassen i stället ska göras i nya årskurs 1. Utredningen har vidare bedömt att skälen för införandet för garantin för tidiga stödinsatser fortfarande gäller. Det finns därför, enligt utredningen, inte skäl att göra annan justering än att flytta det obligatoriska bedömningsstödet till nästa årskurs när det gäller grundskolan och sameskolan. Detta innebär att det obligatoriska bedömningsstödet föreslås användas i nya årskurs 2 i dessa skolformer.

³ Sameskolstyrelsen har under utredningens arbete framfört synpunkten att det bör finnas ett nationellt bedömningsstödet i ämnet samiska.

När det gäller specialskolan bedömer utredningen att de obligatoriska bedömningsstöden i stället bör användas i nya årskurs 3. I avsnitt 5.2.5 föreslås kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3 i specialskolan. Då de obligatoriska bedömningsstöden avser att pröva elevens kunskaper mot dessa kunskapskrav anser utredningen att de bör användas i samma årskurs. Kunskapskrav och bedömningsstöd bör tas fram i samklang och att ha kunskapskraven och de obligatoriska bedömningsstöden i samma årskurs ger viktigt stöd för lärarens bedömning, vilket optimerar möjligheten att fånga upp elever i behov av stöd.

När det gäller grundsärskolan finns i dag bedömningsstöd i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundsärskolan som är obligatoriska att använda, i likhet med i de övriga skolformerna. Utredningen anser att även dessa bedömningsstöd ska finnas i nya årskurs 2. I betänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11), som tidigare nämnts, föreslås att den befintliga garantin för tidiga stödinsatser ska utsträckas till att omfatta även elever som läser ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik enligt grundsärskolans kursplaner (se även avsnitt 5.2.10). I betänkandet görs dock bedömningen att de obligatoriska bedömningsstöden i årskurs 1 i grundsärskolan bör ses över innan en garanti för tidiga stödinsatser införs (s. 645).

5.2.9 Nationella prov i årskurs 4(5), 7(8) och 10(11)

Förslag: De nationella prov som i dag ska användas i årskurs 3, 6 och 9 ska i stället genomföras i nya årskurs 4, 7 och 10 i grundskolan.

I specialskolan ska nationella prov användas i årskurs 5, 8 och 11 och i sameskolan i årskurs 4 och 7.

De nationella proven ska i övrigt vara oförändrade.

Skälen för utredningens förslag

Enligt gällande bestämmelser ska nationella prov användas i grundskolan i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3, 6 och 9, i engelska i årskurs 6 och 9 samt i geografi, historia, religionskunskap eller samhällskunskap i årskurs 9 och biologi, fysik eller kemi i årskurs 9. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav (9 kap. 20 och 21 §§ skolförordningen). I specialskolan ska nationella prov användas i motsvarande ämnen, men i årskurs 4, 7 och 10 (11 kap. 11 § skolförordningen). I sameskolan ska nationella prov användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 3 och 6 och i engelska i årskurs 6 (12 kap 11 § skolförordningen).⁴

Utredningen föreslår i avsnitt 5.1 att förskoleklassen upphör som skolform och att lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan utökas med en ny årskurs 1. Det innebär att dagens årskurs 3 blir årskurs 4, dagens årskurs 4 blir årskurs 5 osv. i en tioårig grundskola. Utredningen har vidare föreslagit att nu gällande kunskapskrav flyttas till de nya årskurserna som motsvarar dagens årskurser (se avsnitt 5.2.6). De nationella proven utgör ett stöd för lärarnas bedömning av hur långt eleverna har kommit i sitt lärande i förhållande till uppsatta kunskapskrav. Proven är obligatoriska att använda och försedda med centralt givna bedömningsanvisningar och tjänar som verktyg för att stödja en likvärdig bedömning och betygssättning över hela landet. För att syftet med de nationella proven ska uppnås krävs således att de korresponderar med de uppsatta kunskapskraven.

Utredningen föreslår därför att de nationella proven, i likhet med kunskapskraven, flyttas till de nya årskurserna som motsvarar dagens årskurser. Det innebär att de nationella prov som i dag ska genomföras i grundskolans årskurs 3, 6 och 9, i stället kommer att genomföras i nya årskurs 4, 7 och 10. När det gäller specialskolan kommer de nationella proven i stället att genomföras i årskurs 5, 8 och 11 och i sameskolan i årskurs 4 och 7.

I dag finns det inga nationella prov i grundsärskolan.

⁴ Sameskolstyrelsen har under utredningens arbete framfört synpunkten att det bör finnas nationella prov i ämnet samiska i nya årskurs 4, 7 och 10.

5.2.10 Garantin för tidiga stödinsatser

Förslag: Den särskilda bedömning som ska göras av elevens kunskapsutveckling inom garantin för tidiga stödinsatser ska göras i lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Den uppföljning som ska göras av stöd som getts i form av extra anpassningar i svenska eller svenska som andraspråk och matematik ska göras i slutet av lågstadiet.

Skälen för utredningens förslag

Inom garantin för tidiga stödinsatser finns enligt 3 kap. 4 § skollagen en skyldighet att göra en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling, om det utifrån användningen av ett nationellt kartläggningsmaterial, nationellt bedömningsstöd eller nationellt prov finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav som ska uppnås i svenska, svenska som andra språk eller matematik i årskurs 1 eller 3 (årskurs 1 eller 4 i specialskolan).⁵ I förskoleklassen handlar garantin om användandet av ett nationellt kartläggningsmaterial.

Utredningen föreslår att det nationella kartläggningsmaterialet ska vara obligatoriskt i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan (se avsnitt 5.2.7). Vidare föreslår utredningen att nationellt bedömningsstöd ska vara obligatoriskt i årskurs 2 och kunskapskrav ska finnas i årskurs 2 och årskurs 4 i grundskolan och sameskolan, respektive i årskurs 3 och 5 i specialskolan (se avsnitt 5.2.8). Som konsekvens av dessa förslag bör bedömningen av elevens kunskapsutveckling inom garantin för tidiga insatser göras i lågstadiets nya årskurser och utifrån de kunskapskrav som utredningen föreslår ska finnas årskurs 2(3) och 4(5).

Detta innebär att bedömningen således ska göras i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan om det utifrån användningen av det nationella kartläggningsmaterialet, eller i årskurs 2 respektive 4 utifrån användningen av ett nationellt bedömningsstöd eller nationellt prov, finns en indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 2 eller 4 som ska uppnås. När det gäller special-

⁵ Sameskolstyrelsen har under utredningens arbete framfört synpunkten att ämnet samiska bör ha ett nationellt bedömningsstöd och i förlängningen även nationella prov i nya årskurs 4, samt även årskurs 7 och 10.

skolan ska bedömningen göras i årskurs 1 om det utifrån användningen av det nationella kartläggningsmaterialet, eller i årskurs 3 respektive 5 utifrån användningen av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov, finns indikation på att eleven inte kommer att nå de kunskapskrav för årskurs 3 eller 5 som ska uppnås.

Enligt gällande rätt finns vidare en bestämmelse som reglerar skyldigheten att i vissa situationer följa upp stöd i form av extra anpassningar som getts i de ämnen som omfattas av garantin för tidiga stödinsatser, nämligen svenska eller svenska som andraspråk och matematik (3 kap. 4 b § skollagen). En sådan uppföljning ska göras i slutet av förskoleklassen och i slutet av lågstadiet och resultatet ska överföras till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs. Syftet med bestämmelsen är således dels att avgöra om de extra anpassningar som gjorts för att eleven ska nå de kunskapskrav som ska uppnås har gett effekt, dels att resultatet av uppföljningen ska lämnas över till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs (prop. 2017/18:195 s.87). Bestämmelsen har tillkommit som en del i garantin för tidiga stödinsatser i lågstadiet och man har ansett att det är viktigt för kontinuiteten i stödinsatserna att den ansvariga läraren i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens, i slutet av årskurs 3, gör en uppföljning av de stödinsatser som har satts in för eleven och att resultatet av uppföljningen förs över till den lärare som ska ansvara för eleven i årskurs 4 (SOU 2016:59 s. 165).

Utredningen uppfattar att det vid garantins införande inte har bedömts finnas skäl för en formaliserad uppföljning och överlämning mellan årskurserna i lågstadiet, varför utredningen bedömer att det inte heller finns skäl att ha en formaliserad uppföljning mellan nya årskurs 1 och 2 i lågstadiet. Utredningen föreslår därför att den uppföljning som ska göras av stöd i form av extra anpassningar ska genomföras i slutet av lågstadiet.

Utredningen har i tidigare avsnitt redovisat att det i betänkandet *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevehälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning* (SOU 2021:11) föreslås att den befintliga garantin för tidiga stödinsatser ska utsträckas till att omfatta även elever som läser ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik enligt grundsärskolans kursplaner (s. 636 f). Det föreslås ett bemyndigande att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda nationella bedömningsstöd i årskurs 3 i grundsärskolan

respektive i årskurs 4 i specialskolan. Vidare ges Skolverket i uppdrag att ta fram sådana nationella bedömningsstöd i svenska eller svenska som andraspråk och matematik för årskurs 3. Garantin föreslås bestå av bl.a. följande delar (s. 637). De obligatoriska bedömningsstöden i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 respektive årskurs 3 ska genomföras. En särskild bedömning av elevens kunskapsutveckling ska göras i enlighet med gällande garanti för tidiga stödinsatser. Uppföljning av extra anpassningar som vidtagits samt överföra resultatet av uppföljningen till den lärare som ska ansvara för eleven i nästa årskurs ska också göras. I betänkandet anges vidare att syftet med garantin är att bidra till att varje elev ges förutsättningar att uppnå de kunskapskrav som minst ska uppnås i svenska eller svenska som andraspråk och matematik i årskurs 3 i grundsärskolan respektive i årskurs 4 i specialskolan.

Om förslagen i nämnda betänkande genomförs anser utredningen att de obligatoriska bedömningsstöden ska användas i årskurs 2 och 4 i en tioårig grundsärskola och årskurs 5 i en elvaårig specialskola.

5.2.11 Utvecklingssamtal och individuell utvecklingsplan

Förslag: Bestämmelserna om utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

Vårdnadshavare och elever ska fortlöpande informeras om elevens utveckling i skolan. Detta gäller såväl grundskolan och motsvarande skolformer som förskoleklassen (3 kap. 3 § skollagen). I grundskolan och motsvarande skolformer gäller vidare att läraren, eleven och elevens vårdnadshavare minst en gång varje termin ska ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas samt om vilka insatser som behövs för att eleven ska nå kunskapskraven och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen (10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § och 13 kap. 12 § skollagen). Informationen i utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till

läroplanen och kunskapskraven i de ämnen eller ämnesområden som eleven får undervisning i. Skriftliga individuella utvecklingsplaner ska upprättas en gång per läsår, vid ett av utvecklingssamtalen, för elever i årskurs 1–5 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan samt i årskurs 1–6 i specialskolan (10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 §, 13 kap. 13 § skollagen). Den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska innehålla dels omdömen om elevens kunskapsutveckling i förhållande till kunskapskraven i de ämnen som eleven får undervisning i, dels en framåtsyftande planering för elevens arbete med att nå kunskapskraven och att utvecklas mot läroplanens mål (se även Skolverket 2013 a).

Enligt gällande bestämmelser för förskoleklassen ska läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ha ett utvecklingssamtal minst en gång varje läsår om elevens utveckling och lärande (9 kap. 11 § skollagen). Enligt förarbetena är syftet med bestämmelsen att stärka samverkan mellan hem och förskoleklass samt säkerställa att föräldrainsflytandet har likartade regler som andra skolformer (prop. 2009/10:165 s. 362). Det anges vidare att samtalet ska vara barnfokuserat och att barnet ska ges möjlighet att vara delaktigt och bli lyssnat på. Någon motsvarighet till skriftlig individuell utvecklingsplan upprättas inte i förskoleklassen.

Utredningen har i avsnitt 5.2.2 föreslagit att eleverna i nya årskurs 1 ska ha undervisning i ämnen (eller ämnesområden) och att läroplanen för grundskolan (och övriga skolformer) ska anpassas till att förskoleklassen blir en ny årskurs 1 (se avsnitt 5.2.4). Vidare har utredningen i avsnitt 5.2.5 föreslagit utökade kunskapskrav i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan. Eleverna i nya årskurs 1 kommer alltså att undervisas utifrån läroplanens kursplaner och kunskapskrav, på samma sätt som elever i övriga årskurser i respektive skolform. Utredningen har dessutom föreslagit att den obligatoriska kartläggning som i dag görs i förskoleklassen, fortsättningsvis ska göras i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Det innebär att det kommer att läggas större vikt på varje elevs utveckling och lärande framåt i förhållande till kommande kunskapskrav. Detta förutsätter att det finns kunskap om varje elevs förutsättningar, behov, erfarenheter och intressen.

Ett sätt att säkerställa denna kunskap är att hålla utvecklingssamtal och upprätta en individuell utvecklingsplan i enlighet med bestämmelserna som i dag gäller för grundskolan och motsvarande skolfor-

mer. Utvecklingssamtalet är också viktigt för elevens rätt att komma till tals. Utvecklingssamtal och skriftliga individuella utvecklingsplaner är vidare viktiga verktyg för att säkerställa att varje enskild elev får den ledning och stimulans som den behöver för sitt lärande och för sin personliga utveckling. Utvecklingssamtal syftar dessutom till att i vissa fall resultera i en utredning om särskilt stöd. Bestämmelserna om utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan bör se lika ut inom skolformerna för att garantera att eleverna får en likvärdig utbildning och därmed tillförsäkras ledning, stimulans och stöd.

Utredningen föreslår därför att de bestämmelser om utvecklingssamtal och individuella utvecklingsplaner (IUP) som i dag gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan även ska gälla för nya årskurs 1.

5.3 Skolplikt och mottagande

5.3.1 Skolplikten inträder vid sex års ålder

Förslag: Skolplikt ska liksom i nuvarande regelverk inträda höstterminen det år då barnet fyller sex år.

Barn ska börja fullfölja sin skolplikt i och med att det börjar årskurs 1 i grundskolan eller i den skolform där barnet tas emot, om inte skolplikten fullgörs på något annat sätt enligt 24 kap. skollagen.

Skolplikten ska även fortsättningsvis under vissa förutsättningar kunna skjutas upp ett år (uppskjuten skolplikt).

Det ska även fortsättningsvis finnas möjlighet för barn att börja i årskurs 1 ett år tidigare (tidigare skolstart).

Skälen för utredningens förslag

Skolplikt och fullföljande av skolplikt

Enligt gällande bestämmelser inträder skolplikten som huvudregel höstterminen det kalenderår som eleven fyller sex år. Bestämmelser om obligatorisk förskoleklass och en tioårig skolplikt infördes den 1 januari 2018 (prop. 2017/18:9, 2017/18: UbU7 och rskr. 2017/18:43).

Ändringarna innebar att skollagens bestämmelser om skolpliktsansvar utvidgades till att även omfatta eleverna i förskoleklass. Vårdnadshavarna, huvudmannen och hemkommunen har således ett i lag utpekad ansvar för att se till att en skolpliktig elev i förskoleklass fullgör sin skolgång.

Utredningen föreslår ingen ändring av när skolplikten ska inträda. I och med att utredningen i avsnitt 5.1 föreslår att förskoleklassen ska upphöra som egen skolform ska skolplikten börja fullgöras i årskurs 1 i grundskolan, såvida inte eleven tas emot i någon av de andra obligatoriska skolformerna dvs. grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Uppskjuten skolplikt

Enligt gällande regler får ett barn börja fullgöra sin skolplikt först höstterminen det kalenderår som barnet fyller sju år om det finns särskilda skäl (7 kap. 10 § andra stycket skollagen). Hemkommunen prövar och fattar då beslut om uppskjuten skolplikt (se tredje stycket samma paragraf). Ett barn som beviljas uppskjuten skolplikt blir i stället erbjuden förskola och börjar sedan fullgöra sin skolplikt det år då barnet fyller sju år i förskoleklass.

Utredningen anser att den flexibilitet som i dag finns i bestämmelsen om skolpliktens inträde inte ska bli mindre för att förskoleklassen upphör som skolform. Bestämmelserna om uppskjuten skolplikt lämnas därför oförändrade. Det innebär att ett barn som beviljats uppskjuten skolplikt börjar fullgöra sin skolgång i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan, det år då barnet fyller sju år.

Tidigare skolstart

Skolplikten ska enligt dagens regler som huvudregel börja fullgöras i förskoleklassen (7 kap. 4 § skollagen). Enligt gällande bestämmelser får ett barn tas emot i förskoleklassen redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år (7 kap. 11 § skollagen). Det innebär dock inte att barnet har skolplikt i förskoleklassen vid den åldern. Skolplikten inträder alltså vid sex års ålder. Däremot får barnet fullgöra skolplikten i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex år om

barnet då har gått ut förskoleklassen (7 kap. 11a § första stycket p. 1 skollagen). Dessutom gäller att ett barn får börja fullgöra skolplikten direkt i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan, utan att först ha gått förskoleklassen, om vårdnadshavare begär det och rektorn bedömer att barnet har förutsättningar för det. Dessa bestämmelser innebär således att det även finns en viss flexibilitet när det gäller vid vilken ålder barnet har möjlighet att börja sin skolgång, även om skolplikten inte inträder förrän vid sex års ålder.

Eftersom utredningen föreslår att förskoleklassen ska upphöra som skolform måste dagens bestämmelser om tidigare skolstart justeras.

Möjligheten till tidigare skolstart har funnits under lång tid och utredningen är mån om att de bestämmelser som föreslås har motsvarande flexibilitet som de nu gällande. Samtidigt har utredningen övervägt om skolstart höstterminen då ett barn fyller fem år blir för tidigt ifall förskoleklassen upphör och ersätts av en ny årskurs 1. I barnkonventionen regleras inte när rätten till utbildning inträder. Åldern för skolstart varierar mellan olika länder inom EU. Vid bedömningen av vilken ålder som skolstart ska vara möjlig är det viktigt att beakta risken för att vissa barn skulle kunna påverkas negativt av en möjlighet att börja skolan i tidig ålder. Tanken med den nya årskurs 1 är dock att den ska vara väl anpassad för de elever som i nuläget går i förskoleklassen. Även bland förskoleklassens nuvarande elever finns variationer i utveckling och mognad, liksom i nuvarande årskurs 1. Vid bedömningen av om ett barn ska få börja i blivande årskurs 1 vid fem års ålder måste också barnets behov och förutsättningar ligga till grund för ett beslut om skolstart bedöms vara lämpligt. Utredningen föreslår därför att ett barn får tas emot i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan redan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år, om barnets vårdnadshavare begär det och barnet bedöms ha förutsättningar för det. Beslut ska, liksom enligt gällande bestämmelser om tidigare skolstart, fattas av rektorn när det gäller grundskolan eller sameskolan och Specialpedagogiska skolmyndigheten när det gäller specialskolan och barnets hemkommun när det gäller grundsärskolan. Utredningen har övervägt om beslutet om tidigare skolstart ska fattas av hemkommunen för samtliga elever, i likhet med äldre bestämmelser⁶, men bedö-

⁶ Jfr 7 kap. 11 § skollagen innan lag (2017:1115) om ändring i skollagen och 3 kap. 8 § i 1985 års skollag.

mer att nämnda förslag innebär en mindre förändring av nuvarande ordning.

Förslaget innebär att eleven kan börja i nya årskurs 1 ett år tidigare, men det medför inte att eleven har skolplikt vid fem års ålder. Även den elev som kommer att börja i årskurs 1 ett år tidigare kommer i praktiken anses ha fullgjort skolplikt i tio år vid utgången av nya årskurs 10, trots att det första året genomfördes på frivillig väg. Detsamma gäller redan i dag för de flesta elever som avslutar årskurs 9, även om de inte har omfattats av skolplikt under alla år de gått i skolan. Det kan exempelvis gälla elever som under några årskurser haft rätt till utbildning utan att ha skolplikt, som asylsökande elever vars skolplikt inträtt först när de blivit bosatta i Sverige.

5.3.2 Mottagandet till grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i nya årskurs 1

Förslag: Elever som tillhör grundsärskolans, specialskolans och sameskolans målgrupper ska kunna påbörja fullföljandet av skolplikten i respektive skolform i och med att de börjar i nya årskurs 1.

Det ska fortsättningsvis vara möjligt för elever att tas emot senare.

Samma regelverk som i dag ska gälla avseende utredning inför mottagande till grundsärskolan och specialskolan, respektive prövning inför mottagande till sameskolan.

Det ska även fortsättningsvis vara möjligt för en elev i en obligatorisk skolform att få sin utbildning inom en annan skolform om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det.

Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stödmaterial kring hur hemkommunen och regionen kan samverka för att säkerställa det underlag som krävs för att barn i förskolan ska kunna mottas till grundsärskolan på ett likvärdigt sätt. I stödmaterialet bör ansvarsfördelningen och samverkan mellan elevhälsan och regionerna när det gäller utredningar om en elev tillhör grundsärskolans målgrupp förtydligas.

Skälen för utredningens förslag

Mottagande till grundsärskolans nya årskurs 1

Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapskrav därför att de har en utvecklingsstörning, ska tas emot i grundsärskolan (7 kap. 5 § skollagen). Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun.

Enligt nuvarande regelverk sker mottagande i grundsärskolan tidigast i årskurs 1, vilket innebär att eleverna antingen går i förskoleklass eller i förskolan inför mottagandet. Elevens vårdnadshavare kan begära att skolplikten skjuts upp ett år och då stannar eleven i förskolan. Vårdnadshavaren kan också begära tidigare skolstart och då börjar eleven i årskurs 1 i grundsärskolan som sexåring. Sexåringar som tillhör grundsärskolans målgrupp finns därför i dagsläget vanligen i förskoleklassen, i förskolan eller pedagogisk omsorg, eller i grundsärskolans årskurs 1. I den intervjustudie som utredningen låtit göra med tjänstepersoner med ansvar för mottagande i grundsärskolan framkommer att kommuner i en del fall inrättat förskoleklasser i grundsärskolans miljö (se bilaga 4). Eftersom utredningen föreslår att förskoleklassen ska upphöra som skolform i avsnitt 5.1. måste frågan om eleverna kan mottas i en ny årskurs 1 i grundsärskolan övervägas. Det bör särskilt beaktas om en sådan möjlighet stärker elevgruppens rättigheter enligt barnkonventionen samt enligt konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Grundsärskolan har, till skillnad från övriga berörda skolformer, inte tidigare haft förskoleklass kopplat till sin verksamhet. I samband med införandet av skolplikt från sex års ålder och en obligatorisk förskoleklass hanterades även frågan om obligatorisk förskoleklass vid andra skolformer än grundskolan (prop. 2017/18:9, s. 53). Det bedömdes att sexåringar bör kunna fullgöra det första året av skolplikten i förskoleklassen även vid skolenheter med sameskola och specialskola, dock inte grundsärskolan. Flera remissinstanser (däribland SPSM, Autism- och Aspergerförbundet och Handikappförbunden) ansåg att ett införande av obligatorisk förskoleklass vid grundsärskolan också borde övervägas. (prop. 2017/18:9 s. 57). Argument som lyftes för detta var bl.a. att möjligheten borde finnas för de elever där det tidigt fastslås att de tillhör särskolans målgrupp, samt problematiken med onödiga upprepade skolformsbyten. I intervjustudien framkommer att detta inneburit svårigheter för grundsär-

skolans målgrupp sedan införandet av obligatorisk förskoleklass (se bilaga 4).

Målgruppen för grundsärskolan är mycket heterogen. För vissa barn eller elever står det tidigt klart att de tillhör grundsärskolans målgrupp och för andra kan det bli tydligt långt senare i skolgången. För vissa av eleverna som tillhör grundsärskolans målgrupp kan en del av utbildningen enligt grundskolans läroplan vara lämplig, och för andra är det grundsärskolans särskilda inriktning träningskolan som är den mest lämpliga. Utredningens utgångspunkt är därför att regelsystemet bör vara flexibelt så att utbildningen i största möjliga mån kan anpassas efter den enskilda elevens förutsättningar och för att tillgodose elevens rättigheter enligt barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Utredningen kan vidare konstatera att förskoleklassen inte alltid anses vara den mest lämpliga utbildningen för de elever där det tidigt står klart att barnet tillhör grundsärskolans målgrupp. I de genomförda intervjuerna anses det vara en nackdel för dessa barn att behöva gå ett år i förskoleklassen, innan de tas emot i grundsärskolan (se bilaga 4). För de barn där det redan i förskolan konstateras indikationer på intellektuell funktionsnedsättning finns alltså inte alltid en tydlig utbildningsväg när den obligatoriska skolgången ska påbörjas. Detta menar utredningen går emot principen om att utbildningen ska vara likvärdig för alla elever, samt även elevgruppens särskilda rättigheter.

Utredningen har i avsnitt 5.1 föreslagit att förskoleklassen ska upphöra och grundsärskolan utökas med en ny årskurs 1. För det fall som grundsärskolan inte skulle utökas med ny årskurs 1 skulle elever, trots att det redan står klart att de tillhör grundsärskolans målgrupp, fullgöra det första året av skolplikt i grundskolan oavsett elevens förutsättningar att tillgodogöra sig den utbildningen. En sådan ordning är, enligt utredningens bedömning, inte att betrakta som likvärdig eller förenlig med principen om barnets bästa eller de särskilda rättigheter som tillkommer elevgruppen. De barn som tidigt bedöms tillhöra grundsärskolans målgrupp bör enligt utredningens bedömning också ha möjlighet att påbörja fullgörandet av skolplikten i den skolformen (jfr nedan om möjligheten till integrering). Grundsärskolan har i dag beredskap att ta emot elever redan från sex års ålder med varierade behov och förutsättningar, och utredningen bedömer där-

för att grundsärskolan bör ha möjlighet att erbjuda en utbildning av god kvalitet till eleverna i nya årskurs 1.

Om ett mottagande till grundsärskolan inte görs inför den första nya årskursen ska barnet fullgöra sin skolplikt enligt vad som gäller i övrigt enligt skollagen (7 kap. 5 § tredje stycket skollagen). Det innebär som regel att barnet börjar fullgöra sin skolplikt i grundskolan. Som nämnts ovan hindrar inte bestämmelserna i skollagen att eleven blir mottagen till grundsärskolan i en senare årskurs. Eftersom det inte är en homogen elevgrupp som tillhör grundsärskolans målgrupp krävs att tidpunkten för mottagande är flexibel. Utredningen föreslår därför ingen ändring av nu gällande bestämmelser när det gäller tidpunkten för mottagande.

Utredningen har i sina överväganden gällande införandet av en ny årskurs 1 i en tioårig grundsärskola även vägt in bedömningen att det finns fördelar om de obligatoriska skolformernas struktur överensstämmer, både utifrån ett likvärdighetsperspektiv och ett organisatoriskt perspektiv. Det kan finnas stora fördelar för grundsärskolans elever, liksom för elever i grundskolan, specialskolan eller sameskolan som senare kan komma att tas emot i grundsärskolan, om skolformernas struktur överensstämmer. Det kan bland annat gälla möjligheterna att på ett enklare sätt byta skolform om det råder överensstämmelse gällande årskurser och stadiindelning.

Utredning inför mottagande till grundsärskolan

Ett beslut om mottagande i grundsärskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning (7 kap. 5 § skollagen). Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs. Ett barn får tas emot i grundsärskolan utan sin vårdnadshavares medgivande, om det finns synnerliga skäl med hänsyn till barnets bästa. Det är hemkommunen som ansvarar för utredningen. Enligt gällande bestämmelser finns ingen tidsram för när ett beslut om mottagande till grundsärskolan kan fattas. Om förutsättningarna bedöms vara uppfyllda kan ett mottagande till grundsärskolan ske i vilken årskurs som helst, dock tidigast från den första årskursen. Det innebär att en utredning enligt 7 kap. 5 § skollagen som regel tidigast sker inför skolstarten i årskurs 1, dvs. inför höstterminen det kalenderår då eleven fyller sju år.

Eftersom utredningen föreslår att elever ska kunna tas emot i grundskolan i nya årskurs 1, dvs. höstterminen det kalenderår som eleven fyller sex år innebär det att utredningen enligt 7 kap. 5 § skollagen kommer att behöva göras ett år tidigare för de elever där det tidigt står klart att de kan komma att bedömas tillhöra målgruppen. Utredningen bedömer att det är viktigt att sådana bedömningar görs i rätt tid för eleven för att säkerställa att eleven får den utbildning som han eller hon har rätt till.

Utredningen har emellertid uppfattat att vissa svårigheter kan föreligga när en utredning ska göras i tidig ålder. Det handlar dels om att det är svårare att göra en bedömning av om barnet har en utvecklingsstörning, dels att det finns frågor om ansvar, kompetens och resurser hos involverade myndigheter. Utredningen bedömer att det är viktigt att det finns adekvata förutsättningar för det utredningsarbete som ligger till grund för ett mottagande till grundskolan. Det innebär att det bör vara tydligt hur utredningen ska göras och vad respektive del i utredningen ska innehålla. Skolverket har i sina allmänna råd med kommentarer *Mottagande till grundskola och gymnasieskolan samt urval till gymnasieskolans nationella program* (Skolverket 2018 a) gjort förtydliganden kring de olika bedömningar som ska vara en del av utredningen. När det gäller frågan om vem som ska genomföra de olika delarna i utredningen anger Skolverket att det är viktigt att de personer som genomför de olika delarna i utredningen har relevant kompetens och utbildning samt att bedömningarna håller en god kvalitet (s. 19 f). Skolverket anger vidare att det är viktigt att miljön och situationen är trygg för eleven vid bedömningstillfällena, varför det kan vara en fördel att den som gör bedömningen har personlig kännedom och kunskap om eleven. I de allmänna råden anger Skolverket vidare att skolans lärare och elevhälsans personal kan ha kompetens för att göra de bedömningar som ingår i utredningen men ibland kan extern expertis behöva anlitas, till exempel inom habiliteringen.

När det gäller barnen i förskola finns ingen elevhälsa enligt gällande regelverk. De bestämmelser som ger hemkommunen möjlighet att bedriva viss hälso- och sjukvård finns i bestämmelserna om elevhälsa i 2 kap. skollagen. När det gäller hälso- och sjukvård i övrigt är det regionerna som har ansvar och kompetens att bedriva sådan enligt hälso- och sjukvårdslagen (2017:30). Utredningen kan därför konstatera att när det gäller barn som fortfarande är i förskoleålder

finns det alltså inget juridiskt stöd för kommunerna att bedriva hälso- och sjukvård och därmed ligger ansvaret för underlaget i dessa avseenden på regionerna (jfr bestämmelserna i 2 kap 2 § kommunalagen [2017:725]).

När det gäller elever som tillhör grundskolan och motsvarande skolformer har kommunerna vissa juridiska möjligheter, genom bestämmelserna om elevhälsan, att bedriva hälso- och sjukvård, men det finns också en begränsning av vilken hälso- och sjukvård som ingår i denna (se Skolverket och Socialstyrelsen 2016, s. 27f). Inte sällan behövs sådan specialiserad hälso- och sjukvård som faller utanför elevhälsan uppdrag för att utreda om eleven tillhör grundsärskolans målgrupp. Även för elever som har tillgång till elevhälsa finns därför ett ansvar för regionerna att göra de bedömningar som behövs. Utredningen menar att det därför finns ett behov av att förtydliga ansvarsfördelningen mellan kommunerna och regionerna när det gäller både barn i förskolan och elever i skolan i det här avseendet.

I samband med att Skolverket fick i uppdrag att genomföra insatser för att förstärka elevhälsan under perioden 2012–2015 beslutade Skolverket och Socialstyrelsen att ta fram en gemensam vägledning för att stärka elevhälsans arbete och för att bidra till utveckling av en likvärdig elevhälsa i hela landet. Vägledningen är varken en föreskrift, en nationell riktlinje eller ett allmänt råd utan den är tänkt att utgöra ett kunskapsstöd och beslutsunderlag för elevhälsoarbetet (Skolverket och Socialstyrelsen 2016).

Utredningen anser att det finns skäl att Skolverket gemensamt med Socialstyrelsen tar fram någon form av stödmaterial, t.ex. en vägledning som beskrivits ovan, kring hur hemkommunen och regionen kan samverka för att säkerställa att utredningarna genomförs på ett sådant sätt att barn i förskolan, som kan antas tillhöra grundsärskolans målgrupp, ska kunna mottas till grundsärskolan på ett likvärdigt sätt. Ett sådant stödmaterial bör göra tydligt hur ansvarsfördelningen ser ut och hur hemkommunerna och regionerna bör samverka för att säkerställa att dessa barn får sin rätt till skolgång tryggad. Utredningen föreslår därför att Skolverket ges ett sådant uppdrag. Detta uppdrag bör dessutom innefatta att nämnda myndigheter i Vägledningen för elevhälsan förtydligar ansvarsfördelningen och samverkan mellan kommunernas elevhälsa och regionerna när det gäller utredningar om en elev tillhör grundsärskolans målgrupp.

Mottagande till specialskolan

Frågan om mottagande i specialskolan prövas av SPSM (7 kap. 6 § andra stycket skollagen) genom beslutsorganet Nämnden för mottagande i specialskolan och för Rh-anpassad utbildning. Ett beslut om mottagande i specialskolan ska föregås av en utredning som omfattar en pedagogisk, psykologisk, medicinsk och social bedömning. Samråd med barnets vårdnadshavare ska ske när utredningen genomförs (7 kap. 6 § andra stycket skollagen). Specialskolan har skolenheter för elever från hela landet (riksskolor) och skolenheter med regionala upptagningsområden (regionskolor).

Specialskolan kan också ha förskoleklass vid sina skolenheter (2 kap. 4 § skollagen). Ett barn som är sex år kan alltså börja i en förskoleklass som hör till en specialskola eller till en förskoleklass som hör till en grundskola eller sameskola. Nu gällande bestämmelser om mottagande till specialskolan innebär, i likhet med bestämmelsen om mottagande till grundsärskolan, att eleven kan börja i en förskoleklass som hör till grundskolan för att sedan börja i specialskolan senare under skoltiden.

Mot bakgrund av att det redan finns en förskoleklass för specialskolans målgrupp bedöms förändringarna genom en ny årskurs 1 bli mindre omfattande och i överlag jämförbara med förändringarna för grundskolan. Specialskolan bedöms ha goda förutsättningar att erbjuda en utbildning av hög kvalitet även till eleverna i nya årskurs 1.

Utredningen ser inte skäl till att göra andra ändringar i regelverket om mottagande i specialskola än att anpassa bestämmelserna utifrån att förskoleklassen upphör och ersätts av en ny årskurs 1. För eleverna i specialskolan eller för elever i andra skolformer som kan komma att tas emot i specialskolan kan det finnas stora fördelar med att utbildningens struktur överensstämmer med grundskolan, grundsärskolan och sameskolan. Det kan underlätta övergångar mellan skolformerna.

Prövning inför mottagande till sameskolan

Barn till samer får fullgöra sin skolplikt i sameskolan i stället för i årskurs 1–6 i grundskolan (7 kap. 7 § skollagen). Även andra barn får fullgöra den delen av sin skolplikt i sameskolan, om det finns särskilda skäl. Frågan om ett barn ska få fullgöra sin skolplikt i same-

skolan prövas av Sameskolstyrelsen. Sameskolan är en skolform likvärdig med grundskolans årskurser 1–6, därefter går eleverna vidare till grundskolan och fullgör resterande del av skolplikten. Sameskolan ansvarar för att varje elev är funktionellt tvåspråkig. Att vara funktionellt tvåspråkig innebär att eleverna kan använda både samiska och svenska när de kommunicerar med andra.

Eftersom sameskolan ska vara likvärdig med grundskolan bör mottagande ske på samma sätt i dessa skolformer. Det är också helt avgörande för elever i sameskolan, eller för elever i andra skolformer som kan komma att tas emot i sameskolan, att utbildningens struktur och innehåll överensstämmer med grundskolans eftersom skolplikten i högstadiet fullgörs i grundskolan. Även i förhållande till grundsärskolan och specialskolan är det av stor vikt att strukturen är densamma för att underlätta övergångar mellan skolformerna.

Integrerade elever

Det ska även fortsättningsvis vara möjligt för en elev i en obligatorisk skolform att få sin utbildning inom en annan skolform om de huvudmän som berörs är överens om detta och elevens vårdnadshavare medger det. För en elev som på detta sätt får sin utbildning inom en annan skolform gäller de bestämmelser som avser den ursprungliga skolformen (7 kap. 9 § andra stycket skollagen).

Utredningen bedömer att det inte finns någon anledning att ändra denna bestämmelse till följd av att förskoleklass görs om till en ny årskurs 1. Integrerad undervisning kan underlättas av att de obligatoriska skolformerna har en liknande struktur. Det är fördelaktigt ur ett elevperspektiv att bevara den flexibilitet som finns i dagens system då det underlättar för de elever som byter skolform under sin skolgång.

5.4 Särskilt om övergången mellan förskola och skola

5.4.1 Övergångar mellan skolformer

Övergångar från en skolverksamhet till en annan är viktiga händelser för alla barn och elever. Vid övergångar ställs barn och elever ofta inför nya utmaningar och krav. Ett barns tid i förskolan fram till grundskolan kan innebära att ett barn under tre års tid får erfarenhet

av fyra olika organisationer med olika vuxna (t.ex. förskolan, förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet). Att övergången fungerar är betydelsefullt för en god skolgång. Förskolan och skolan har exempelvis i uppdrag att samarbeta för att stödja barns och elevers allsidiga utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Samarbetet ska utgå från de mål och riktlinjer som gäller för respektive verksamhet. Vid byte av verksamhet ska samverkan ske för att stödja barns och elevers övergångar (se avsnitt 2.5 i Läroplan för förskolan [Lpfö18], grundskolan [Lgr11], grundsärskolan, specialskolan [Lspec11] samt sameskolan [Lsam11]).

Den forskningsöversikt som Ackesjö och Persson tagit fram på uppdrag av utredningen (se bilaga 3, samt sammanfattning i avsnitt 4.4) behandlar bl.a. övergången mellan förskola och obligatorisk skola, och vad forskning visar är viktigt för att övergången ska vara så gynnsam som möjligt för barnens utveckling och lärande. I översikten identifieras ett antal teman som är särskilt viktiga, däribland organisering av övergångsaktiviteter och samarbete mellan de olika skolformerna. Hur övergången organiseras och genomförs, och information överlämnas mellan berörda skolformer, kan påverka barnens fortsatta lärande och utveckling. En slutsats som forskarna drar är att det är viktigt med övergångsaktiviteter så att barn får tid att anpassa sig till den nya skolkontexten. Det beskrivs handla såväl om förberedande besök så att barnen får lära känna den nya miljön och möta den blivande läraren, som om aktiviteter som ger barnen möjlighet att utveckla de sociala och praktiska förmågor som förväntas i samband med skolstart. Det beskrivs som viktigt att främja barnens sociala och relationella trygghet i övergången för att ge dem möjlighet att förbereda och anpassa sig inför den nya skolmiljön, men också för att kunna separera sig från den tidiga skolformen på ett tydligt sätt.

Av den tidigare utredningen *Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning* (SOU 2010:95) framgår att vissa barn och elevgrupper kan vara mer utsatta vid övergångar. I betänkandet anges hur viktig pedagogisk information riskerar att gå förlorad för barn och elever i behov av särskilt stöd, vid övergångar inom och mellan olika skolformer. I utredningen betonas vikten av att skolans dokumentation håller en hög professionell nivå för att vårdnadshavare ska vara positiva till att den överlämnas och för att den ska kunna leda till en bra lärandesituation för barn och elever. Vidare konstateras att

övergången från förskola till förskoleklassen kan innebära en stor förändring, som vissa barn upplever som svår. Från att ha gått i en liten grupp med flera vuxna, kommer de nu till en mer skolliknande miljö. Övergången innebär också för många barn en övergång till fritidshemmet där grupperna ibland kan vara mycket stora (SOU 2010:95, s. 122). Detta understryker betydelsen av dels överlämningen av information mellan förskola och skola, dels de övergångsaktiviteter som betonas i den ovan refererade forskningsöversikten.

I forskningsöversikten av Ackesjö och Persson betonas också betydelsen av progression i undervisningen. En slutsats som forskarna drar är att det behöver skapas pedagogiska länkar mellan förskola och skola så att undervisningen kan baseras på det barnen redan vet och kan. För att kunna skapa progression i undervisningen krävs att undervisningen tar vid där den andra skolformen slutar. Det krävs vidare att det finns en etablerad och välfungerande kommunikation mellan förskollärarna och lärarna i de olika skolformerna samt i fritidshemmet så att information om barnen kan överlämnas för anpassning av den fortsatta undervisningen. Slutligen krävs samarbete mellan förskollärarna och lärarna i de olika skolformerna så att barns styrkor, kompetenser och erfarenheter tas tillvara.

Skollagens bestämmelser om överlämning av uppgifter vid övergångar

Enligt skollagen gäller att när en elev i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan eller gymnasiesärskolan övergår från skolformen till en annan av de angivna skolformerna ska den skolenhet som eleven lämnar överlämna sådana uppgifter om eleven till den mottagande skolenheten som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detsamma gäller om eleven byter skolenhet inom skolformen (3 kap. 12 j §). Regleringen omfattar inte övergången från förskolan till annan skolform.

I motiven anges bl.a. att den reglering om övergångar som finns i läroplanerna inte har fått tillräckligt genomslag och att den möjligen inte uppfattas som tillräckligt tydlig. Att extra anpassningar eller särskilt stöd glöms bort eller försenas i samband med att elever byter skola eller lärare kan medföra att en elev kommer efter i skolan och får svårt att komma i kapp senare. Av likvärdighetsskäl och för att alla elever ska få de bästa möjligheterna att efter skolan etablera sig på

arbetsmarknaden eller gå vidare till eftergymnasiala studier, är det viktigt att alla elever med behov av en överlämning ska få en sådan redan från början, oavsett vilken skolenhet de tillhör (prop. 2017/18:183 s. 59).

Inför behandlingen av propositionen ansåg vissa remissinstanser att en reglering om överlämning av information även bör omfatta övergången från förskolan till skolan. Regeringen instämde och konstaterade samtidigt att det regleras i läroplanen för förskolan (förordningen [SKOLFS 1998:16] om läroplan för förskolan) att det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet. Regeringen bedömde dock att det inte fanns ett tillräckligt beredningsunderlag för att även behandla den frågan i propositionen (prop. 2017/18:183 s. 60).

5.4.2 Gällande bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt

Vilka möjligheter det finns för en förskola eller pedagogisk omsorg att överlämna information om ett barn till en skola, måste bedömas utifrån regelverken om sekretess och tystnadsplikt.

För förskolor och skolor med offentlig huvudman gäller den grundlagsfästa offentlighetsprincipen som bl.a. innebär att allmänheten har rätt att ta del av offentliga uppgifter i allmänna handlingar. Uppgifter i allmänna handlingar är offentliga om det inte finns en uttrycklig bestämmelse om sekretess i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL. Bestämmelser om sekretess i skolverksamhet som bedrivs av en offentlig huvudman finns i 23 kap. OSL.

För enskilt bedriven förskol- eller skolverksamhet gäller inte offentlighetsprincipen. I stället finns det bestämmelser om tystnadsplikt i 29 kap. 14 § skollagen. Huruvida ett utlämnande utgör ett obehörigt röjande av uppgifter enligt denna bestämmelse måste tolkas mot bakgrund av vad som gäller enligt OSL. Om en uppgift om enskilds personliga förhållande lämnas ut i en situation där ett utlämnande hade varit tillåtet enligt OSL bör utlämnandet inte anses vara ett obehörigt röjande av uppgifter.

Förskolan och viss annan pedagogisk verksamhet

Enligt 23 kap. 1 § första stycket OSL gäller sekretess i förskola och sådan pedagogisk verksamhet som enligt 25 kap. skollagen kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Med annan pedagogisk verksamhet som enligt 25 kap. skollagen kompletterar eller erbjuds i stället för förskola, åsyftas dels sådan pedagogisk omsorg som erbjuds i stället för förskola (25 kap. 2 § skollagen), dels öppen förskola (25 kap. 3 § skollagen) och sådan omsorg som erbjuds under tid då förskola inte erbjuds (25 kap. 5 § skollagen). Sekretessen i förskola och nu aktuella verksamheter gäller med ett omvänt skaderekvisit, dvs. det råder presumtion för sekretess. Detta är ett starkt sekretesskydd som alltså innebär att sekretessen gäller om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan risk för skada eller men.

För en enskilt bedriven förskola eller inom sådan enskilt bedriven verksamhet som avses i 25 kap. skollagen gäller tystnadsplikt enligt 29 kap. 14 § första stycket skollagen på så sätt att den som är eller har varit verksam i sådan verksamhet inte obehörigen får röja vad han eller hon har fått veta om enskildas personliga förhållanden.

Förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola

Sekretesskyddet för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskolan inom det offentliga skolväsendet regleras i 23 kap. 2 § OSL. Av första stycket framgår att sekretess gäller för uppgift om enskilds personliga förhållanden i sådan elevhälsa som hänför sig till psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående lider men. Sekretessen gäller således med ett omvänt skaderekvisit, dvs. det råder presumtion för sekretess.

I andra stycket samma paragraf regleras sekretessen för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i ”särskild elevstödande verksamhet i övrigt”. Begreppet används som ett samlingsbegrepp för sådan särskild elevstödande verksamhet som ligger utanför de psykologiska, psykosociala eller specialpedagogiska insatser som bedrivs av

psykologer, kuratorer och specialpedagoger inom elevhälsan. Skaderekvisitet i bestämmelsen är utformat så att sekretessen gäller om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon närstående lider men om uppgiften röjs. Bestämmelsen har således ett rakt skaderekvisit dvs. utgångspunkten är att uppgifterna är offentliga. Vidare framgår av samma stycke att sekretess med samma styrka gäller för uppgift som hänför sig till ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier. Beslut som fattas i särskild elevstödande verksamhet i övrigt och i ärenden om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier är dock undantagna sekretessen.

Av det tredje stycket framgår att det också finns en bestämmelse för de obligatoriska skolformerna, i andra fall än de som anges ovan, om sekretess för uppgifter om en enskilds identitet, adress eller liknade uppgifter om en enskilds personliga förhållanden, om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon närstående till den enskilde lider men om uppgiften röjs. Denna bestämmelse skyddar i första hand personer som på förhand kan sägas ha behov av skydd med anledning av befarad personförföljelse och andra former av trakasserier (prop. 1997/98:9 s. 39 och 117).

För en enskilt bedriven förskoleklass gäller tystnadsplikt, i likhet med enskilt bedriven förskola, enligt 29 kap. 14 § första stycket skollagen på så sätt att den som är eller har varit verksam i sådan verksamhet inte obehörigen får röja vad han eller hon har fått veta om enskildas personliga förhållanden. För en enskilt bedriven skola gäller tystnadsplikt enligt 29 kap. 14 § andra stycket skollagen på så sätt att den som är eller har varit verksam i sådan verksamhet inte obehörigen får röja vad han eller hon i sådan elevhälsoverksamhet som avser psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats eller i särskild elevstödande verksamhet i övrigt har fått veta om någons personliga förhållanden. Han eller hon får inte heller obehörigen röja uppgifter i ett ärende om tillrättaförande av en elev eller om skiljande av en elev från vidare studier.

Vid en jämförelse med de bestämmelser om sekretess och tystnadsplikt som gäller för förskolan har alltså uppgifter om enskildas personliga förhållanden ett svagare sekretesskydd inom grundskolan och motsvarande skolformer. Bestämmelsen i 23 kap. 2 § OSL har som nämnts ovan olika skaderekvisit beroende av i vilken verksamhet uppgiften förekommer.

Sekretess och tystnadsplikt mellan vissa förskole- och skolenheter

Om sekretess gäller för en uppgift får uppgiften inte röjas för enskilda eller för andra myndigheter (8 kap. 1 § OSL). Detta innebär att förskolor eller pedagogisk omsorg med en kommunal huvudman inte utan prövning kan lämna över sekretesskyddade uppgifter till fristående skolor eller skolor i en annan kommun eller med statlig huvudman.

Vidare gäller sekretess inte bara gentemot allmänheten och andra myndigheter, utan även mellan olika verksamhetsgrenar inom en och samma myndighet, när verksamhetsgrenarna är att betrakta som självständiga i förhållande till varandra (8 kap. 2 § OSL). Denna reglering innebär att sekretessgränsen inom en kommun anses gå mellan olika nämnder, inte mellan olika skolenheter som sorterar under samma nämnd. Det finns inte heller några sekretessgränser mellan olika skolformer under samma nämnd. Sekretessen gäller således inte mellan förskole- och skolenheter så länge den kommunala huvudmannen har alla förskole- och skolenheter samlade under samma nämnd. Om förskolan däremot sorterar under en annan nämnd än den som t.ex. ansvarar för grundskolan och grundsärskolan gäller sekretess mellan dessa verksamheter.

Sekretessbrytande bestämmelser

Det finns bestämmelser i OSL som bryter sekretessen. Om den enskilde samtycker till att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet så hindras inte utlämnandet av sekretess i enlighet med 12 kap. OSL och med de begränsningar som anges där (10 kap. 1 § OSL). Ett samtycke från den enskilde till att uppgifterna lämnas ut, bryter således sekretessen till skydd för den enskilde. Sekretess hindrar inte heller att en uppgift lämnas från en myndighet till en enskild eller till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet (10 kap. 2 § OSL). Vidare gäller att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan myndighet, om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning (10 kap. 28 § OSL). Den tystnadsplikt som gäller t.ex. fristående förskolor och enskilt bedriven verksamhet enligt 25 kap. skollagen gäller bara obehörigt utlämnande av uppgifter. Om

det framgår av en bestämmelse i lag att uppgifter ska överlämnas är det inte fråga om ett obehörigt utlämnande.

Bestämmelsen i 3 kap. 12 j § skollagen om överlämning av uppgifter vid övergång mellan och inom skolformer har utformats så att den föreskriver en sådan uppgiftsskyldighet som enligt 10 kap. 2 och 28 §§ OSL gör det möjligt för en skola med offentlig huvudman att lämna uppgifter till en annan skola utan att inhämta samtycke från den enskilde. På motsvarande sätt gör bestämmelsen att det inte blir ett obehörigt röjande av uppgifter när en fristående skola lämnar över uppgifter om eleven (prop. 2017/18:183 s.67).

5.4.3 Information vid övergång mellan förskola och skola

Förslag: När ett barn övergår från förskolan eller pedagogisk omsorg enligt 25 kap. skollagen till en grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola ska den förskoleenhet eller verksamhet som barnet lämnar till den mottagande skolenheten överlämna sådana uppgifter om barnet som behövs för att underlätta övergången för barnet.

Skälen för utredningens förslag

Övergången från förskolan eller pedagogisk omsorg till skolan innebär att barnet går från en för barnet känd situation till en situation där barnet ställs inför nya krav och förväntningar med nya relationer till elever och skolpersonal. Hur barn påverkas av övergången beror till stor del på hur överlämnandet fungerar och hur väl den mottagande verksamheten är rustad för att möta barnen utifrån deras behov och förutsättningar. För många barn är övergången oproblematisk, men det finns också barn som är extra sårbara. Det är därför viktigt att övergångarna sköts på ett genomarbetat sätt, för att eleverna ska kunna få likvärdiga möjligheter att utvecklas mot läroplanens mål.

Utredningen har i avsnitt 5.1 föreslagit att förskoleklassen ska upphöra och i stället ska grundskolan och motsvarande skolformer utökas med en ny årskurs 1. Utredningen har vidare i avsnitt 5.2.2 föreslagit att eleverna i nya årskurs 1 ska få undervisning i ämnen i enlighet

med grundskolans och motsvarande skolformers läroplaner. Det här innebär, enligt utredningens bedömning, att eleverna i nya årskurs 1 i viss utsträckning kommer att mötas av en mer skolliknande miljö än den som finns i nuvarande förskoleklass, även om utredningen starkt betonat att förskoleklassens pedagogik och arbetssätt ska ha sin givna plats i undervisningen det första läsåret. Det är därför särskilt viktigt att barnen i förskolan förbereds för den kommande skolgången och att mottagande skola får möjlighet att möta varje ny elev utifrån de individuella behov och förutsättningar som eleven har. Detta förutsätter att förskolan eller den pedagogiska omsorgen och skolan samverkar och att den avlämnande förskolan eller verksamheten informerar om det enskilda barnets förutsättningar och behov. Även i forskningen understryks vikten av att undervisningen i skolan tar vid där den tidigare utbildningen slutar och att information om barnet överlämnas så att fortsatt undervisning kan anpassas utifrån barnets förutsättningar.

Det är viktigt att bestämmelserna om sekretess och tystnadsplikt inte innebär hinder för att en sådan överlämning av information från förskolan eller den pedagogisk omsorgen till skolan ska kunna ske. Utredningen bedömer att nuvarande skrivningar om samverkan i läroplanen för förskolan och grundskolan och motsvarande skolformer inte hittills har fått tillräcklig genomslagskraft. Enbart sådana läroplansskrivningar bedöms inte garantera att den information som behövs för att barnet ska få ett bra mottagande i skolans nya årskurs 1 också lämnas över. Det finns därför skäl att överväga en motsvarande bestämmelse om överlämning av uppgifter vid övergångar mellan förskola eller pedagogisk omsorg enligt 25 kap. skollagen och skola, som i dag gäller förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan och gymnasie- och gymnasiesärskolan (se 3 kap. 12 j § skollagen).

Som anges i motiven till 3 kap. 12 j § skollagen bör det vara barnens behov av en överlämning som ska styra om en överlämning ska göras och vilka uppgifter som ska överlämnas till den nya skolenheten. (jfr prop. 2017/18:183 s. 60). Detta är särskilt viktigt när information ska gå från förskola eller pedagogisk omsorg, som omfattas av ett starkt sekretesskydd, till skolan. Inför en överlämning bör således avlämnande enhet göra en bedömning av om en överlämning av uppgifter överhuvudtaget behövs. De barn som är i behov av särskilt stöd i förskolan är en särskilt sårbar grupp när det gäller över-

gången till skolan varför det i princip alltid, när det gäller dessa elever, bör vara angeläget att en överlämning av information görs så att den mottagande skolenheten redan i inledningen av elevens skolgång kan sätta in de stödåtgärder som eleven behöver. Det kan också finnas barn som av olika skäl behöver särskild utmaning och stimulans i utbildningen. Också dessa barn behöver ofta en överlämning så att den mottagande skolenheten kan ta vid och se till att eleven får förutsättningar att nå ännu längre i sin kunskapsutveckling. Det kan t.ex. handla om information om elevens kunskapsutveckling och vad förskolan har gjort för att stimulera denna.

I likhet med vad som anges i motiven till nuvarande bestämmelse i 3 kap. 12 j § skollagen anser utredningen att det är viktigt att den avlämnande förskolan eller verksamheten gör en noggrann bedömning av vilka uppgifter som är lämpliga att lämna över till den nya skolan och att det endast bör lämnas över sådana uppgifter som är relevanta för att underlätta elevens mottagande och fortsatta skolgång (jfr prop. 2017/18:183 s.53 ff.). Det bör, som nämnts ovan, framför allt handla om vilka stödinsatser barnet har behov av och uppgifter om hur förskolan eller den pedagogiska omsorgen särskilt har arbetat med att stimulera eleven utifrån elevens kunskapsutveckling. Bedömningen av vilka uppgifter som är relevanta att överlämna behöver oftast göras i samråd med barnets vårdnadshavare. Det är angeläget att det finns ett förtroendefullt samarbete mellan förskolan eller den pedagogiska omsorgen, skolan och barnets vårdnadshavare. Detta är oftast en förutsättning för att övergången ska bli lyckad för barnet. Det kan likväl förekomma att vårdnadshavare motsätter sig en sådan informationsöverföring mellan avlämnande förskola och mottagande skola. Om det råder sekretess eller tystnadsplikt mellan avlämnande förskola eller pedagogisk omsorg och mottagande skola kan inte informationen lämnas över med mindre än att det finns en uttrycklig bestämmelse som bryter sekretessen och tystnadsplikten i den situationen.

Det kan finnas olika skäl till att vårdnadshavare inte anser att uppgifter om barnet ska överlämnas till den mottagande skolan. De kan exempelvis bedöma att uppgifter om ett barns svårigheter skulle kunna bidra till en negativ uppfattning om barnet i skolan, eller inte dela de bedömningar om barnets behov som gjorts i förskolan eller den pedagogiska omsorgen. Familjen kan befinna sig i en utsatt situation med

t.ex. skyddad identitet som kan skapa oro för ökade risker med informationsöverföring.

Barn har rätt till skydd för sitt privatliv och ska också skyddas från att på olika sätt komma till skada. Barns rätt att komma till tals och få uttrycka sin mening i frågor som berör dem måste beaktas. Uppgifter som kan bli aktuella att informera om kan gälla t.ex. funktionsnedsättningar, och barn med funktionsnedsättningar har särskilda rättigheter. Samtidigt innebär rätten till utbildning att barn och elever ska ges goda förutsättningar och få det stöd de behöver för att kunna tillgodogöra sig utbildningen.⁷

Som anförts ovan anser utredningen att bara sådana uppgifter om barnet ska lämnas över som kan behövas för att underlätta övergången för barnet. Det är av stor vikt att berörd personal gör en noggrann bedömning av barnets bästa vid överlämnande av uppgifter. Sådana bedömningar måste göras redan i dag vid övergångar inom och mellan flera skolformer, eftersom skyldigheten att överlämna nödvändig information har ansetts viktig ur ett elevperspektiv. Samma skäl bör gälla för barn i förskolan som ska påbörja sin skolgång i annan skolform. Mot bakgrund av detta anser utredningen att bestämmelsen om överlämnande av sådan information som behövs för att underlätta en övergång till en skolenhet bör utformas så att den blir en sådan uppgiftsskyldighet som enligt 10 kap. 2 och 28 § OSL gör det möjligt för en förskola med offentlig huvudman att lämna uppgifter till en skola med annan huvudman utan att inhämta samtycke. På motsvarande sätt gör en sådan uttrycklig uppgiftsskyldighet att det inte blir ett obehörigt röjande av uppgifter när en fristående förskola lämnar över uppgifter om barnet.

Utredningen föreslår därför att när ett barn i förskolan övergår från förskola eller pedagogisk omsorg enligt 25 kap. skollagen till en grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola, ska den förskolenhet eller verksamhet som barnet lämnar överlämna sådana

⁷ Det framgår av regeringsformen att alla barn som omfattas av den allmänna skolplikten har rätt till kostnadsfri grundläggande utbildning i allmän skola (2 kap. 18 § regeringsformen). Av skollagen följer att skolplikten ska börja fullgöras i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan (7 kap. 4 § skollagen). Alla elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål (3 kap. 3 § skollagen). Om det kan befaras att en elev inte kommer att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås ska eleven ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningssituationen eller, efter en utredning, särskilt stöd (3 kap. 5 och 8 §§ skollagen).

uppgifter om barnet till den mottagande skolenheten som behövs för att underlätta övergången för barnet.

5.4.4 Samverkan vid övergångar

Förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att lämna förslag till reviderade läroplaner för förskolan, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i de delar som avser övergång och samverkan.

Skolverket bör också överväga att utarbeta stödmaterial som rör övergången mellan förskola och skola samt fritidshem. Stödmaterialiet bör riktas till personal i berörda skolformer och verksamheter, inklusive personal i pedagogisk omsorg.

Skälen för utredningens förslag

Av förskolans läroplan avsnitt 2.5 framgår att förskolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet för att stödja barnens utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. I läroplanen finns också riktlinjer om att förskolläraren ska ansvara för att, i samverkan med förskollärare och lärare i förskoleklassen, skolan och fritidshemmet, utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande, och – vid övergångar – särskilt uppmärksamma barn i behov av särskilt stöd i sin utveckling.

Motsvarande skrivningar finns i läroplanen för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i barnens utveckling och lärande. Dessutom anges att det ska finnas samarbetsformer som syftar till att förbereda barnen och deras vårdnadshavare inför övergångar från förskolan till förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.

Eftersom utredningen i avsnitt 5.1 har föreslagit att förskoleklassen ska upphöra som skolform bör läroplanerna revideras i nu

aktuella avsnitt. En slutsats som Ackesjö och Person drar i sin forskningsöversikt är att det är viktigt med övergångsaktiviteter så att barn får tid att anpassa sig till den nya skolmiljön (se bilaga 3, samt avsnitt 4.4). Det beskrivs handla såväl om förberedande besök så att barnen får lära känna den nya miljön och möta den blivande läraren, som om aktiviteter som ger barnen möjlighet att utveckla de sociala och praktiska förmågor som förväntas i samband med skolstart.

Utredningen bedömer mot den bakgrunden att det finns skäl att utveckla skrivningarna om övergångar mellan förskola och de obligatoriska skolformerna i läroplanerna. Skolverket bör ges i uppdrag att lämna förslag till sådana revideringar. Det kan t.ex. handla om utvecklade skrivningar rörande övergångsaktiviteter.

Vidare bör Skolverket överväga att utarbeta stödmaterial som rör övergången mellan förskola och skola samt fritidshem. Stödmaterialiet bör riktas till personal i berörda skolformer och verksamheter, inklusive personal i pedagogisk omsorg. Det kan t.ex. handla om stöd gällande överlämningen av information i fråga om vilka uppgifter som kan vara aktuella (se avsnitt 5.4.3) men också exempel på övergångsaktiviteter.

5.5 Överväganden gällande vissa andra bestämmelser

5.5.1 Modersmålsundervisning

Förslag: Bestämmelserna om modersmålsundervisning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

Barn till etniska, religiösa eller språkliga minoriteter eller urfolk har enligt barnkonventionen rätt till sitt språk, sin kultur och sin religion (artikel 30). Rätt till nationella minoritetsspråk finns också enligt språklagen (2009:600). Enligt gällande bestämmelser har en elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska rätt till modersmålsundervisning i detta språk under vissa förutsättningar i grundskolan och motsvarande skolformer (10 kap. 7 §, 11 kap. 10 §, 12 kap. 7 § och 13 kap. 7 § skollagen). En elev som tillhör någon av de

nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk. Modersmålsundervisning får anordnas som språkval inom grundskolan och specialskolan, som elevens val, inom ramen för skolans val, eller utanför den garanterade undervisningstiden (5 kap. 8 § skolförordningen). De allra flesta eleverna får sin modersmålsundervisning utanför den garanterade undervisningstiden (SOU 2019:18 s. 207). Om modersmålsundervisning ges utanför den garanterade undervisningstiden har huvudmannen skyldighet att erbjuda sådan undervisning sammanlagt högst sju läsår under elevens skoltid (5 kap. 11 § första stycket skolförordningen). Denna begränsning gäller dock inte nationella minoritetsspråk eller nordiska språk (andra stycket samma paragraf). Deltagandet i modersmålsundervisning är frivilligt för eleverna.

När det gäller modersmål i förskoleklassen gäller att förskoleklassen ska medverka till att elever med annat modersmål än svenska får möjlighet att utveckla både det svenska språket och sitt modersmål (9 kap. 10 § skollagen). Bestämmelsen innebär en skyldighet för huvudmannen att erbjuda stöd för utveckling av elevens modersmål och inte en skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning på det sätt som gäller för elever i grundskolan (prop. 2009/10:165 s. 361). I förarbetena anges vidare att det i första hand ska vara en pedagogisk fråga för förskoleklassen och att i varje förskoleklass där det finns elever med annat modersmål än svenska, eller som hör till någon av de nationella minoriteterna, ska aktiviteter, arbetssätt, miljö och material anpassas efter elevernas behov. Bestämmelsen i förskoleklassen har motsvarande lydelse som förskolan eftersom det är i den skolformen som förskoleklassen har sin pedagogiska grund.

Mot bakgrund av att bestämmelserna skiljer sig mellan förskoleklassen och grundskolan och motsvarande skolformer, finns det skäl för utredningen att överväga om nya årskurs 1 ska omfattas av grundskolans och motsvarande skolformers bestämmelser.

Det internationella forskningsunderlaget ligger till grund för att man i Sverige förespråkar betydelsen av modersmålsundervisning. Det finns t.ex. forskning som visar att färdigheter i det ena språket har ett samband med färdigheter i det andra språket (Se t.ex. sammanställning i SOU 2019:18, *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål*). I en rapport från Skolverket framkommer att elever som var berättigade till modersmålsundervisning och deltog i under-

visningen i grundskolan fick högre betygsgenomsnitt i slutet av årskurs 9 jämfört med elever som var berättigade till modersmålsundervisning men valde att inte delta i undervisningen. Vidare visade rapporten att elevernas betyg stärktes med antalet år som de deltog i undervisning, dvs. elever som hade deltagit i modersmålsundervisning genom hela grundskolan fick genomsnittligt högre betyg än de elever som deltagit i färre antal år (Skolverket 2008). Utredningen kan därför konstatera att det är mycket som talar för att modersmålsundervisning ger elever bättre förutsättningar att uppnå högre resultat i skolan.

Det saknas detaljerad statistik på individnivå om elever som påbörjar och fullföljer modersmålsundervisning och det saknas forskning där elevens deltagande tydligt har analyserats i relation till bakgrundsfaktorer som t.ex. ålder. I den tidigare refererade utredningen om modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål (SOU 2019:18) redovisas ett mönster där yngre elever, upp till årskurs 5–6, tenderar att i större utsträckning delta i modersmålsundervisning än elever i högstadiet.

För den som är berättigad till modersmålsundervisning är deltagandet, som nämnts, frivilligt. Det är därmed upp till eleven och elevens vårdnadshavare att avgöra om eleven ska delta i den undervisning som anordnas. Elever som inte önskar att delta i modersmålsundervisning i de lägre årskurserna är inte förhindrade att vid en senare tidpunkt påbörja sådan undervisning. Elever som tidigt deltar i modersmålsundervisning kan också välja att avsluta deltagandet om det exempelvis blir för betungande för eleven. Utredningens förslag innebär att ett års modersmålsstöd i förskoleklassen ersätts av ämnesundervisning i modersmålet i nya årskurs 1, i de fall eleven och elevens vårdnadshavare önskar sådan undervisning. Kvaliteten på modersmålsstödet i förskola och förskoleklass kan variera, bl.a. eftersom det saknas närmare reglering om vad stödet innebär. Det finns därför brister i likvärdigheten i modersmålsstödet. Utredningens bedömning är därför att det sammantaget främst blir till fördel för eleverna i nya årskurs 1 att omfattas av samma rätt till modersmålsundervisning som gäller i de obligatoriska skolformerna i dag. Eftersom modersmålsundervisning enligt forskningen har en positiv inverkan på elevernas studieresultat är det rimligt att eleverna ges samma möjlighet att påbörja undervisning i sitt modersmål, oavsett i vilken årskurs de går. Att yngre elever i högre grad deltar i modersmålsundervisning

än äldre talar ytterligare för att rätten till modersmålsundervisning bör vara formulerad på samma sätt för nya årskurs 1 som övriga årskurser.

För barn som tillhör de nationella minoriteterna, eller har ett annat nordiskt språk som modersmål, innebär förslaget en utökad rätt till modersmålsundervisning. Eftersom huvudmannen är skyldig att erbjuda dem modersmålsundervisning under alla årskurser, oavsett om undervisningen sker utanför den garanterade undervisningstiden, så kommer dessa elever att ges möjlighet till modersmålsundervisning i ytterligare ett år. En sådan förstärkning av rätten till modersmålsundervisning bör ha positiva effekter för eleverna och ligga i linje med de särskilda rättigheter som följer av artikel 30 i barnkonventionen. När de gäller de nationella minoritetsspråken bör en utökning av rätten till modersmålsundervisning också kunna bidra till en förstärkt revitalisering av språken. För barn som saknar grundläggande kunskaper i sitt nationella minoritetsspråk kan det finnas begränsade möjligheter att lära sig språket utanför skolan. För dessa barn kan därför varje år av modersmålsundervisning göra skillnad. Tidig språkinläring kan också möjliggöra att barnen tidigare kan delta i olika sammanhang som förutsätter kunskaper i språket. Möjligheter till ännu ett års språkundervisning i ett nationellt minoritetsspråk kan också medföra att fler elever har nått en högre kunskapsnivå i språket när de lämnar skolan.

5.5.2 Särskilt stöd

Förslag: De bestämmelser i 3 kap. skollagen om särskilt stöd som gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till utbildning och en grundläggande princip i skollagen är att barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt och en strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen (1 kap. 4 § skollagen). Alla barn och

elever ska vidare ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att utifrån sina behov och förutsättningar kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Avgörande för att alla elever ska få möjlighet att nå målen för utbildningen är att extra anpassningar och särskilt stöd ges till de elever som av olika anledningar har svårt att nå målen för utbildningen. För grundskolan och övriga obligatoriska skolformer gäller att eleven ska ges särskilt stöd i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 10 § skollagen).

Eleverna i förskoleklass kan behöva stöd i förskoleklassen för att förebygga svårigheter för dem att uppnå skolans mål och därför har även dessa elever rätt till särskilt stöd (prop.2009/10:165 s. 287). Vidare gäller att den kartläggning som ska göras i förskoleklassen inom ramen för garantin för tidiga stödinsatser (3 kap. 4 § skollagen) sker i förhållande till kunskapskraven i grundskolan. Även bestämmelserna om extra anpassningar (3 kap. 5 § skollagen) och utredning om särskilt stöd (3 kap. 7 § skollagen) utgår ifrån de kunskapskrav som minst ska uppnås. I Skolverkets allmänna råd med kommentarer gällande arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram anges t.ex. att en bedömning av elevens behov av extra anpassningar och särskilt stöd i förskoleklassen utgår från hur eleven utvecklas i riktning mot de kunskapskrav som senare kommer att ställas i den aktuella obligatoriska skolformen (SKOLFS 2014:40). Det kan alltså konstateras att kunskapskraven redan i dag är styrande för hur det särskilda stödet utformas i förskoleklassen. Förskoleklassen omfattas dock inte av gällande bestämmelse om att det särskilda stödet ska ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås (3 kap. 10 § skollagen).

Det är viktigt att insatser i form av särskilt stöd ges så tidigt som möjligt och att detta görs i förhållande till kunskapskraven inom respektive skolform. Av den anledningen bedömer utredningen att nya årskurs 1 bör omfattas av bestämmelserna om särskilt stöd i 3 kap. skollagen, som i dag gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång

I grundskolan och motsvarande skolformer får det särskilda stödet ges som enskild undervisning eller särskild undervisningsgrupp samt som anpassad studiegång (3 kap. 11 och 12 §§ skollagen). Dessa åtgärder får i dag inte ges i förskoleklassen och det finns därför skäl att överväga om dessa åtgärder ska få ges i nya årskurs 1.

Stödinsatser ska i första hand ges i den gemenskap eller grupp där eleven vanligtvis ingår. För att det ska vara aktuellt att ge stöd i form av enskild undervisning eller särskild undervisningsgrupp ska det föreligga särskilda skäl. Enligt förarbetena kan särskilda skäl för ett sådant beslut ha att göra med möjligheten att skapa bättre förutsättningar att pedagogiskt hantera elevens stödbehov. Vidare ska en placering i särskild undervisningsgrupp ses som en lösning när alternativet att låta eleven gå kvar i den ordinarie undervisningsgruppen har prövats (prop. 2009/10:165 s. 293). När det gäller anpassad studiegång innebär det att skolan gör avvikelser för en enskild elev från den timplan, den undervisningstid eller de ämnen och de mål som gäller för utbildningen. Ett beslut om anpassad studiegång måste alltid enligt Skolverket föregås av noggranna överväganden, eftersom det kan innebära att eleven lämnar skolan utan fullständig utbildning och utan behörighet till gymnasieskolans nationella program (SKOLFS 2014:40). Anpassad studiegång är därför den mest ingripande stödåtgärden för eleven och denna åtgärd används vanligen först när andra stödinsatser inte ger den hjälp som eleven behöver.

Vid val av stödinsatser för eleven måste en noggrann prövning av barnets bästa göras. Det gäller särskilt om stödinsatsen även skulle kunna innebära nackdelar för eleven. Enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång är stödinsatser som bör ges först när andra insatser har prövats men inte gett önskat resultat. Dessa mer ingripande stödinsatser bedöms därför som regel inte vara vanliga i den tidigaste årskursen. Det är dock viktigt för såväl den enskilda eleven som skolan att stödinsatser får ges utifrån elevens behov och att eleven genom insatsen ges möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Repertoaren av insatser bör därför inte begränsas för den första årskursen. För att eleverna ska ges likvärdiga förutsättningar att uppnå kunskapskraven inom skolformerna är det dessutom väsentligt att regelverket kring särskilt stöd omfattar hela

skolformer och inte undantar någon årskurs. Utredningen bedömer sammanfattningsvis att bestämmelserna om enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång även bör omfatta nya årskurs 1.

Särskilt stöd i form av distansundervisning

Om det finns särskilda skäl får särskilt stöd ges i form av distansundervisning eller annan undervisning enligt 22 kap. skollagen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan (3 kap. 11 a § och 22 kap. 5 §).⁸ Detta gäller dock enbart under förutsättning att eleven inte kan delta i den ordinarie undervisningen på grund av en dokumenterad medicinsk, psykisk eller social problematik, om alla andra möjligheter till särskilt stöd är uttömda eller bedöms olämpliga och om elevens vårdnadshavare medger att sådan undervisning används. Därutöver krävs synnerliga skäl för sådan undervisning i lågstadiet (22 kap. 5 §). Bestämmelsen, som trädde i kraft den 1 augusti 2020, får börja tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2021. Eftersom förskoleklassen inte omfattas av bestämmelsen finns skäl för utredningen att överväga om nya årskurs 1 ska omfattas av bestämmelsen.

Enligt motiven är utgångspunkten att elever ska ges närundervisning och eftersom det enligt forskningen finns risker med distansundervisning bör en sådan form av särskilt stöd bara komma ifråga om andra stödåtgärder inte gett tillräckligt goda resultat eller om andra åtgärder bedöms olämpliga (prop. 2019/20:127 s. 79). Mot bakgrund av detta bedömer utredningen att distansundervisning sällan kommer att vara aktuellt som första åtgärd och därför inte användas mer än i undantagsfall för elever i de tidigaste årskurserna, i synnerhet när det dessutom krävs att det föreligger synnerliga skäl för att ge distansundervisning som särskilt stöd i lågstadiet. Utredningen anser därför, av samma skäl som anges ovan om enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång, att bestämmelserna om särskilt stöd i form av distansundervisning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, även ska gälla för nya årskurs 1.

⁸ Särskilda bestämmelser som bland annat gäller möjligheten till distansundervisning finns i förordning (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

5.5.3 Definition av nyanlända och vissa andra elever

Förslag: Med nyanländ avses den som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sex år och i övrigt uppfyller villkoren enligt gällande definition av nyanländ.

Om det behövs ska en bedömning av en elevs kunskaper även göras för en elev som har varit bosatt utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sex år.

Skälen för utredningens förslag

Definitionen av nyanlända elever infördes den 1 januari 2016. Bestämelsen syftar till att säkerställa att vissa elevers särskilda behov i fråga om undervisning tillgodoses. För att värna dessa elevers rättssäkerhet infördes en definition av begreppet nyanländ som tydligt klargör vilka som i första hand ska omfattas av en särskild reglering (prop. 2014/15:45 s. 19). Genom definitionen klargörs huvudmannens skyldigheter gentemot dessa elever.

Med nyanländ avses en person som har varit bosatt utomlands och som nu är bosatt i landet eller ska anses vara bosatt i landet och som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då personen fyller sju år (3 kap. 12 a § skollagen). Följden av att en elev omfattas av definitionen nyanländ är att en bedömning av elevens kunskaper ska göras (3 kap. 12 c § skollagen). Bedömningen ligger till grund för placering i årskurs och undervisningsgrupp och resultatet av bedömningen ska bl.a. beaktas vid beslut om planering av undervisningen samt vid fördelning av undervisningstiden (3 kap. 12 d § skollagen). Bedömningen ska vidare ligga till grund för ett ställningstagande om det behövs några särskilda åtgärder och i så fall vilka (a. prop. s. 19).

Syftet med att formulera definitionen till att omfatta elever som påbörjat sin utbildning senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sju år var att den skulle innefatta alla elever som kommit till Sverige efter ordinarie skolstart för att säkerställa att dessa får möjligheter till åtgärder som tillgodoser vars och ens behov (a. prop. s. 21). Eftersom utredningen föreslår att ordinarie skolstart

i de obligatoriska skolformerna ska ske ett år tidigare, vid sex års ålder, finns därför skäl att överväga om definitionen av nyanlända ska ändras så att den även gäller eleverna i nya årskurs 1.

Den föreslagna nya årskurs 1 kommer att omfattas av samma läroplan som övriga årskurser i grundskolan och motsvarande obligatoriska skolformer och eleverna kommer att ges ämnesundervisning. Utredningens förslag om ämnesundervisning och timplan innebär bland annat att undervisningen i svenska och svenska som andraspråk förstärks i nya årskurs 1. De åtgärder som riktar sig till nyanlända elever syftar till att ge möjlighet att anpassa undervisningen efter deras behov och förutsättningar och bidra till att eleverna snabbt kan tillägna sig kunskaper i svenska språket. Utredningens bedömning är att alla elever oavsett bakgrund ska ges goda förutsättningar för att kunna ta till sig den undervisning som ges, såväl i svenska och svenska som andraspråk som i andra ämnen. Det finns därmed skäl att säkerställa att även elever som påbörjar nya årskurs 1 efter ordinarie skolstart, under samma villkor som gäller för elever i nuvarande årskurs 1, får rätt till åtgärder för att underlätta skolgången. Därför föreslås att definitionen av nyanlända elever också ska gälla för elever i nya årskurs 1, dvs. de elever som påbörjar sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller sex år.

Till följd av föreslagen ändring bör också bestämmelsen om bedömning av nyanländas kunskaper ändras (3 kap. 12 c § skollagen). En sådan bedömning ska också göras för vissa andra elever än nyanlända, bl.a. för en elev som har varit utomlands och som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller sju år. Bestämmelsen bör ändras så att den följer den föreslagna definitionen av nyanlända och således omfatta elever som påbörjar utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår då han eller hon fyller sex år.

5.5.4 Disciplinära åtgärder

Förslag: Bestämmelserna i 5 kap. skollagen om avstängning i grundskolan, specialskolan och sameskolan samt utvisning ur undervisningslokalen och kvarsittning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

En viktig förutsättning för att barn och ungdomar ska kunna inhämta och utveckla kunskaper och värden är en trygg och stimulerande lärandemiljö. I och med 2010 års skollag infördes ett förtydligat regelverk avseende disciplinära åtgärder för att elever skulle kunna tillförsäkras den studiemiljö de har rätt till (prop. 2009/10:165 s. 321 f). Utgångspunkten var att bestämmelserna om disciplinära åtgärder skulle vara gemensamma för skolformerna i syfte att skapa en ökad tydlighet på området. Det gjordes dock undantag för förskolan och även undantag för förskoleklassen avseende utvisning ur undervisningslokalen, kvarsittning och avstängning med hänsyn till barnen och elevernas låga ålder. Andra disciplinära åtgärder som skriftlig varning, tillfällig omplacering och tillfällig omplacering vid annan skolenhet gäller däremot även elever i förskoleklassen.

I förarbetena tydliggörs att en disciplinär åtgärd aldrig ska vidtas i bestraffningssyfte. Avsikten ska vara att den ska leda till ett ändrat beteende hos den elev som är föremål för åtgärden. Det ska i sin tur leda till en bättre skolsituation för både eleven, övriga elever och personal. En disciplinär åtgärd måste stå i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (5 kap. 6 § fjärde stycket skollagen). Rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna trygghet och studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande (5 kap. 6 § första stycket skollagen). Det finns vidare bestämmelser om under vilka förutsättningar det får beslutas om bl.a. utvisning, kvarsittning, tillfällig omplacering, tillfällig placering vid annan skolenhet, avstängning och omhändertagande av föremål. En åtgärd får endast vidtas om den står i rimlig proportion till sitt syfte och övriga omständigheter (andra och tredje stycket samma bestämmelse). I motiven till den sistnämnda bestämmelsen angavs att åtgärden ska vara rimlig med hänsyn till åtgärdens syfte och övriga omständigheter, med vilket bl.a. avses elevens ålder och beteende. Rektorn eller läraren måste vara särskilt återhållsam med att besluta om åtgärder när det gäller elever i förskoleklassen eller i grundskolans lägre årskurser (prop. 2009/10:165 s. 681). Utgångspunkten ska också vara att åtgärden vidtas med hänsyn till barnets bästa i enlighet med 1 kap. 10 § skollagen.

En tidigare kartläggning genomförd 2018 av Skolverket, med fokus på hur ordningsregler och disciplinära åtgärder används i grundskolan och gymnasieskolan, visar att det är ovanligt att rektorer fattar beslut om disciplinära åtgärder. Anledningen är att rektorerna anser att andra arbetssätt fungerar bättre för att få en elev att ändra sitt beteende, t.ex. förebyggande arbete med att skapa delaktighet och samsyn gällande ordningsregler. De disciplinära åtgärder som är vanligast är omhändertagande av föremål, skriftlig varning och utredning. De föremål som omhändertas mest är mobiltelefoner. Av de åtgärder som lärare kan använda är utvisning ur klassrummet och omhändertagande av föremål vanligast. Avstängning är en akut åtgärd som används sällan och då främst för att skapa trygghet för andra elever vid allvarliga situationer, exempelvis när det förekommer våld. Kvarsittning och tillfälliga omplaceringar är de minst vanliga åtgärderna (Skolverket 2018 b).

Bestämmelser om avstängning gäller enbart grundskolan, specialskolan och sameskolan och utvisning och kvarsittning gäller grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Förskoleklassen är undantagen åtgärderna. När det gäller förskoleklassen har man i motiven angett att anledningen till undantaget är elevernas låga ålder. I grundsärskolan ansågs elevernas individuella förutsättningar och behov innebära att avstängning lämpar sig mindre väl. Elever i de lägsta årskurserna i grundskolan, specialskolan och sameskolan omfattas dock av åtgärderna (samt elever i grundsärskolan, bortsett från avstängning).

Utredningen har övervägt om det finns skäl för att behålla dessa undantag för eleverna i nya årskurs 1 eller om det finns skäl att låta dem omfattas av samma bestämmelser som andra elever i grundskolan och motsvarande skolformer. En utgångspunkt måste vara bestämmelsernas förenlighet med barnkonventionen. Enligt barnkonventionen har barn rätt till skydd från alla former av fysiskt och psykiskt våld. Det innebär att de har rätt att behandlas med respekt och att hänsyn tas till deras ålder och mognad när det gäller disciplinära åtgärder. Barn får inte utsättas för fara och vid alla åtgärder som rör dem ska i första hand beaktas vad som bedöms vara deras bästa. Samtidigt har barn rätt till utbildning och utveckling, vilket förutsätter en miljö som präglas av trygghet och studiero. Det är också skolans ansvar att se till att denna rättighet uppfylls för varje elev. Det innebär att personalen måste ha befogenheter att ingripa när det

behövs, men att sådana ingripanden alltid måste ske med respekt för de berörda eleverna. Med stigande ålder kan eleverna ofta förväntas ta ett större ansvar för sitt agerande, men stora individuella skillnader kan finnas och elever har olika förutsättningar och behov. Det medför att lämpligheten för varje disciplinär åtgärd måste bedömas i det enskilda fallet.

Utvisning ur klassrummet är ett exempel på en åtgärd som är tillåten även för elever i nuvarande lågstadiet. Det är dock av stor vikt att skolan uppfyller sitt tillsynsansvar, i synnerhet för de yngsta eleverna. En sådan disciplinär åtgärd måste därför alltid tillämpas på ett säkert sätt, så att eleverna inte riskerar att komma till skada, obemärkt lämna skolan eller liknande. Samtidigt kan det vara viktigt att en pågående lektion kan fortsätta även bland de yngsta eleverna, även om en elev uppträder störande. Annars kan många elever gå miste om den utbildning som de har lika stor rätt till som äldre elever.

Även kvarsittning är en tillåten åtgärd i nuvarande lågstadiet, men om den används är det viktigt att skolan till exempel försäkras sig om att en elev inte riskerar att exempelvis missa skolskjuts och därmed sakna möjlighet till en säker hemresa, eller får en skoldag som är längre än vad som är tillåtet. Det kan samtidigt vara en möjlighet för läraren att prata med eleven om skolsituationen eller hjälpa eleven att ta igen förlorad undervisning.

Inte heller avstängning syftar till att fungera som en bestraffning av eleven, utan till att ge skolan en möjlighet till nödvändig planering för elevens fortsatta skolgång. Det kan exempelvis handla om att en elev har ett starkt behov av extra personal, som måste finnas på plats för att elevens skolgång ska fungera och eleven ska få sin rätt till utbildning tillgodosedd.

Det framgår tydligt av förarbetena att de disciplinära åtgärderna inte får användas som bestraffning och att de måste stå i rimlig proportion till sitt syfte. Hänsyn måste också tas till elevernas ålder. Redan i dag omfattas även de yngsta eleverna i lågstadiet av de disciplinära åtgärderna utvisning ur klassrummet, kvarsittning och avstängning, även om de i praktiken sällan tillämpas för denna grupp elever. Elever i förskoleklassen omfattas av andra disciplinära åtgärder (t.ex. tillfällig omplacering och tillfällig placering vid en annan skolenhet) som på många sätt kan anses vara mer ingripande än utvisning ur klassrummet och kvarsittning. Utredningen bedömer därför att det finns skäl för att även låta eleverna i nya årskurs 1 omfattas

av bestämmelserna om utvisning ur klassrummet, kvarsittning och avstängning (med undantag av avstängning för eleverna i grundsärskolan eftersom hela skolformen är undantagen), eftersom de syftar till att skapa en miljö präglad av trygghet och studiero och i förlängningen tillgodose alla barns rätt till utbildning. Liksom tidigare vilar ett stort ansvar på skolans personal när det gäller tillämpningen av bestämmelserna. Skolverkets kartläggning av skolors arbete med ordningsregler och disciplinära åtgärder ger tydliga indikationer på att de disciplinära åtgärderna i fråga inte tillämpas i någon stor utsträckning för de yngsta eleverna (Skolverket 2018 b). Det tyder på att det hos lärarna och rektorerna finns goda kunskaper om vilka åtgärder som lämpar sig bäst i de yngre åldrarna för att skapa en trygg och lugn lärmiljö. Det är också viktigt att komma ihåg att det inte behöver vara fråga om disciplinära åtgärder i skollagens mening om en elev under en stund får lämna en lektion för att t.ex. ge eller få information om något, eller om en elev blir ombedd att stanna kvar efter ordinarie lektionstid för att få hjälp med att ta igen missad undervisning eller reda ut någon oklarhet. Det är dock viktigt att i sådana situationer göra en bedömning utifrån barnets bästa.

Därutöver finns skolans skyldighet att göra anpassningar utifrån elevens behov och utreda elevens eventuella behov av särskilt stöd. Detta gäller redan i dag för de lägsta årskurserna och kommer också att gälla även för en ny årskurs 1. Av dessa anledningar, och mot bakgrund av tidigare motivuttalanden om att bestämmelserna bör hållas gemensamma för skolformerna, bedömer utredningen att den nya årskurs 1 bör omfattas av de bestämmelser i 5 kap. skollagen som gäller för respektive skolform.

5.5.5 Fjärrundervisning

Förslag: Bestämmelserna om fjärrundervisning i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan i 22 kap. skollagen och 5a kap. skolförordningen ska gälla för nya årskurs 1.

Skälen för utredningens förslag

Enligt 21 kap. 2 § skollagen får fjärrundervisning användas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan endast under de förutsättningar och med de begränsningar som följer av detta kapitel och föreskrifter som har meddelats i anslutning till kapitlet.⁹ Fjärrundervisning får bara användas om det för viss undervisning inte finns någon lärare inom huvudmannens skolenhet som uppfyller kraven på legitimation och behörighet och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan eller om elevunderlaget för en viss skolenhet är så begränsat att ordinarie undervisning inom skolenheten leder till betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter för huvudmannen. Därutöver får fjärrundervisning användas när det gäller integrerad samisk undervisning i grundskolan, om det inte finns någon lämplig lärare inom huvudmannens skolenhet som kan bedriva den integrerade samiska undervisningen och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan (21 kap. 2 § skollagen).

I grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan får fjärrundervisning användas i ämnena engelska, matematik, moderna språk, modersmål, naturorienterande ämnen (biologi, fysik och kemi), samhällsorienterande ämnen (geografi, historia, religionskunskap och samhällskunskap), samiska, svenska, svenska som andraspråk, svenskt teckenspråk och teknik. I grundskolan får fjärrundervisning även användas för integrerad samisk undervisning (21 kap. 4 § skollagen). De praktisk-estetiska ämnena är således i princip undantagna.

I skolförordningen regleras vidare att fjärrundervisning, trots vad som anges i 21 kap. 4 § skollagen, bara får användas i undervisning i låg- och mellanstadiet i begränsad omfattning t.ex. får fjärrundervisning användas i modersmål, i samiska i sameskolan och för integrerad samisk undervisning i grundskolan. I mellanstadiet får fjärrundervisning användas vid undervisning i moderna språk och svenskt teckenspråk. I högstadiet får fjärrundervisning användas i samtliga ämnen och verksamheter som anges i 21 kap. 4 § skollagen.

Det är således inte tillåtet med fjärrundervisning i någon stor utsträckning varken i lågstadiet eller mellanstadiet. I den utredning

⁹ Särskilda bestämmelser om bland annat fjärrundervisning finns i förordningen (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

som ligger till grund för bestämmelserna angavs att fjärrundervisning innebär att det ställs vissa krav på elevernas mognad och självdisciplin och att det därför är rimligt med fjärrundervisning i större undervisningsgrupper först i årskurs 7–9. När det gäller de yngre eleverna ansåg utredningen att fjärrundervisning enbart var möjligt i mycket små undervisningsgrupper eftersom det inte finns tillräckliga förutsättningar att kunna variera arbetsformerna i större undervisningsgrupper. Vidare anfördes att andelen fjärrundervisning bör hållas nere eftersom den sociala relationen till läraren är viktig, liksom sammanhållningen i klassen (SOU 2017:44 s. 388). Utredningen instämmer i bedömningen att den sociala relationen till såväl lärare som klasskamrater är mycket viktig i den första årskursen. Eftersom det första året även ska vara en introduktion till skolan och en förberedelse för de kommande årskurserna är det viktigt att fjärrundervisning inte förekommer i någon större omfattning. Fördelarna med att hålla bestämmelserna gemensamma inom och mellan skolformerna talar dock för att samma regelverk ska gälla nya årskurs 1 som för den övriga obligatoriska skolan.

5.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

5.6.1 Ikraftträdande- och tillämpningsbestämmelser

Förslag: Ändringarna i skollagen och skolförordningen ska träda i kraft den 1 augusti 2024. Ändringen i 3 kap. 12 j § skollagen ska tillämpas från den 1 januari 2026 och övriga ändringar ska tillämpas första gången på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.

Ändringen i offentlighets- och sekretesslagen ska träda i kraft den 1 juli 2026.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår att bestämmelserna gällande en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och att de nya bestämmelserna i huvudsak ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026. Den tioåriga grundskolan, den tioåriga grundsär-

skolan, den elvaåriga specialskolan och den sjuåriga sameskolan ska därmed starta höstterminen 2026, alltså läsåret 2026/27.

Den tentativa tidsplanen utgår från att regeringen efter remittering av utredningens betänkande överlämnar en proposition med lagförslag till riksdagen senast i mars 2022. Tidplanen innefattar ett flertal olika steg i implementeringsprocessen, som i viss utsträckning bygger på och är beroende av varandra. Med utgångspunkt i den tid som utredningen beräknar behövs från det att bestämmelserna träder i kraft tills dess att utbildningen kan bedrivas i enlighet med de nya bestämmelserna så kan startpunkten justeras, och både tidigare-läggas och senareläggas.

Under förutsättning att riksdagsbeslut fattas under första halvåret 2022, att skolmyndigheterna påbörjar sitt förberedelsearbete senast hösten 2022 (se vidare 7.1.3 *Uppdrag till skolmyndigheterna*) och regeringen fattar beslut om ändringar i läroplanerna och kursplanerna under våren 2024, så bedömer utredningen att det finns goda förutsättningar för att bestämmelserna i skollagen och skolförordningen ska kunna träda i kraft den 1 augusti 2024.

När bestämmelserna ska börja tillämpas behöver dock flera förberedande åtgärder av skolmyndigheterna vara vidtagna. Befintliga läroplaner ska exempelvis vara reviderade och de enskilda huvudmän som ska bedriva nya årskurs 1 behöver ha fått ett godkännande för sådan utbildning. Bestämmelserna om godkännande berör ett stort antal enskilda huvudmän och godkännanden av utbildning sker enligt en bestämd årscykel. Utredningen bedömer att myndigheterna behöver två år från ikraftträdandet för att alla förberedande åtgärder ska vara vidtagna när bestämmelserna ska börja tillämpas.

Huvudmän och skolenheter beräknas behöva minst ett år för att förbereda sig inför förändringen, blanda annat i fråga om organisation, personal och lokaler. För att förslaget om ett införande läsåret 2026/27 ska kunna realiseras behöver huvudmännens lokala implementeringsarbete sättas igång senast inför läsårsstart 2025/26. Stöd för huvudmännens lokala implementering behöver finnas på plats senast vid denna tidpunkt (se vidare avsnitt 7.1.4 *Stöd till huvudmännens lokala implementering*).

När det gäller bestämmelsen i 3 kap. 12 j § skollagen ska den börja tillämpas tidigare än övriga bestämmelser. Den första överlämningen från förskolan eller pedagogisk omsorg bör ske våren 2026, dvs. vårterminen innan de övriga bestämmelserna börjar tillämpas. När

det gäller den föreslagna ändringen i offentlighets- och sekretesslagen ska den träda i kraft samtidigt som bestämmelserna i skollagen och skolförordningen i huvudsak börjar tillämpas, nämligen den 1 juli 2026. Bestämmelsen om sekretess i förskoleklassen bör inte upphöra att gälla förrän förskoleklassen inte längre finns som skolform i skolväsendet.

5.6.2 Befintliga godkännanden av enskilda huvudmän

Förslag: Ett godkännande av en enskild huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § skollagen (2010:800) i dess äldre lydelse ska upphöra att gälla för utbildning som påbörjas höstterminen 2026.

Ett godkännande av en enskild huvudman för grundskola eller grundsärskola enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse ska anses gälla som ett godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess nya lydelse för de motsvarande årskurser som det äldre godkännandet avser. Statens skolinspektion får fatta beslut om godkännanden i enlighet med de nya årskursbeteckningarna, som ersätter befintliga beslut.

Efter ansökan av en enskild huvudman för förskoleklass och grundskola eller grundsärskola som godkänts enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse, får Statens skolinspektion, genom en förenklad prövning, förklara huvudmannen godkänd för nya årskurs 1 enligt bestämmelserna i skollagen i dess nya lydelse.

Regeringen får meddela föreskrifter om den förenklade prövningen.

Det ska meddelas föreskrifter om den förenklade prövningen i förordning. Befintliga huvudmän ska ansöka till Skolinspektionen om de vill ha ett godkännande för nya årskurs 1. Ett godkännande ska bara avse motsvarande utbildning och samma skolenhet som det tidigare godkännandet avsåg. Ansökan ska vara avgiftsfri.

Befintliga huvudmän ska beviljas ett godkännande om det inte finns särskilda skäl för att förnyat godkännande inte ska ges. Med särskilda skäl avses att det finns skäl för återkallelse. Någon annan prövning enligt bestämmelserna om godkännande ska inte göras.

Beslutet om godkännande ska få överklagas enligt bestämmelserna i skollagen.

Skälen för utredningens förslag

Godkännanden avseende förskoleklassen ska upphöra att gälla

Utredningen har i avsnitt 5.1 föreslagit att förskoleklassen ska upphöra som skolform. Det innebär att enskilda huvudmän inte längre kan bedriva utbildning i skolformen och nya huvudmän kan inte heller få godkännande för sådan utbildning. Befintliga godkännanden avseende förskoleklassen ska därför upphöra att gälla. Det finns flera olika kategorier av tillstånd och godkännanden som kan komma ifråga för upphörandet. De har utfärdats under olika tidsperioder och grundar sig på olika lagstiftningar. De kan också ha utfärdats av andra myndigheter än Skolinspektionen.

Följande kategorier av tillstånd och godkännanden har utredningen kunnat identifiera, vissa tillståndskategorier är överlappande:

- Godkännanden som givits enligt nya skollagen efter den 1 juli 2015 där verksamheten bedrivs.
- Äldre tillstånd både enligt gamla skollagen (1985:1100) och nu gällande skollag (2010:800). Verksamheten bedrivs inte, men tillstånden är fortsatt gällande, eftersom det tidigare inte funnits bestämmelser om att verksamheten måste ha startat inom en viss tid (jfr 2 kap. 4 § skolförordningen).
- Det finns tillstånd som givits av en annan myndighet än Skolinspektionen, t.ex. Skolverket eller kommuner. I dessa fall bedrivs verksamheten men tillståndsbesluten finns inte alltid att tillgå.

Äldre godkännanden anses som godkännanden enligt nya skollagen. Av lagen om införande av skollagen (2010:801) framgår enligt 7 § om förskoleklassen att ett godkännande av utbildning som motsvarar förskoleklassen enligt 2 b kap. 6 och 7 §§ i 1985 års skollag som gäller vid utgången av juni 2011 ska anses som ett godkännande som huvudman för förskoleklass enligt 2 kap. 5 § i den nya skollagen, om bidrag lämnas enligt 2 b kap. 10 eller 10 a § i 1985 års skollag. I annat fall ska godkännandet upphöra att gälla den 1 juli 2011.

Särskilt om tillstånd där verksamhet bedrivs och som kommer att påverkas av förslagen om en tioårig grundskola och grundsärskola

När förskoleklassen upphör kommer det att påverka vissa huvudmän mer än andra. Det gäller t.ex.:

- Godkännanden enligt äldre eller nyare lagstiftning (t.ex. gamla skollagen 1985:1100 respektive skollagen 2010:800) där det finns en skolenhet som enbart har förskoleklass.
- Huvudmän som har en verksamhet där det finns ett godkännande från kommunen avseende förskola men också ett godkännande från Skolinspektionen avseende en skolenhet med förskoleklass och fritidshem.
- Skolenheter som har godkännanden avseende förskoleklass och grundskola eller grundsärskola.
- Skolenheter som har godkännanden avseende grundskola eller grundsärskola, t.ex. årskurs 1–9, men inte förskoleklass.
- Skolenheter som har godkännanden avseende grundskola eller grundsärskola i låg-, mellan- och/eller högstadiet, t.ex. årskurs 1–6, 4–9, 7–9 osv.

Befintliga godkännanden ska gälla för motsvarande årskurser

En följd av den föreslagna reformen är att alla tidigare meddelade tillstånd och godkännanden (hädanefter godkännanden) för grundskola och grundsärskola kommer att ha fel årskursbeteckningar. För de huvudmän som har godkännanden som avser t.ex. grundskola årskurs 4–9 eller 7–9, innebär reformen inte mer än att årskurserna byter beteckning. För de huvudmän som har sådana godkännanden bör reformen inte innebära några administrativa åtgärder och utredningen föreslår därför att godkännanden som beslutats enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess äldre lydelse ska anses gälla som ett godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen i dess nya lydelse för de motsvarande årskurser som det äldre godkännandet avser. För att det ska bli tydligt och överskådligt över tid för alla aktörer inom skolan vilka godkännanden som gäller, bör Skolinspektionen få fatta beslut om godkännanden i enlighet med de nya årskursbeteckningarna. Dessa beslut ersätter befintliga beslut.

Många godkännanden avser dock grundskolan och grundsärskolan årskurs 1–6 eller 1–9, vars godkännanden efter reformens genomförande kommer att gälla för årskurs 2–7 eller 2–10. Därmed kommer det saknas en årskurs för att ha en tioårig grundskola eller grundsärskola. Dessa behöver därför under vissa förutsättningar få möjlighet att bli godkända för den nya årskursen genom ett förenklat förfarande.

Ett förenklat förfarande

Många fristående skolor har i dag såväl förskoleklass som grundskola eller grundsärskola på sin skolenhet. Dessa utbildningar bör vid reformens genomförande kunna fortgå och borde på ett enkelt sätt kunna anpassas till en tioårig grundskola eller grundsärskola. Huvudmän för förskoleklass och grundskola eller grundsärskola bör därför kunna ansöka om att bli godkända för nya årskurs 1 enligt ett förenklat förfarande. Den förenklade prövningen bör göras av Skolinspektionen och endast omfatta en prövning som syftar till att ange om den enskilda huvudmannen får bedriva årskurs 1 på en skolenhet enligt godkännandet. Utredningen bedömer att ett godkännande ska kunna ges om huvudmannen bedriver motsvarande utbildning enligt gällande bestämmelser i skollagen. Det innebär att en enskild huvudman som bedriver förskoleklass och t.ex. grundskola årskurs 1–9 på en skolenhet, som huvudregel, bör kunna få ett godkännande att bedriva grundskola årskurs 1–10 genom det förenklade förfarandet. Ett godkännande enligt de nya bestämmelserna bör bara kunna nekas om det finns särskilda skäl. Beslutet om ett nytt godkännande ska få överklagas enligt bestämmelserna i skollagen.

Närmare om kravet på motsvarande utbildning

Utredningen har att ta ställning till vad som kan anses vara en motsvarande utbildning. När förskoleklassen upphör skapas en ny första årskurs i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Förskoleklassen är en egen skolform men har ändå ingått i grundskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner. Endast grundsärskolan har inte haft en förskoleklass som genom styrdokumenterna knutits till skolformen i fråga.

Det finns goda skäl att bedöma att en skolenhet som t.ex. har haft en förskoleklass och grundskola årskurs 1–9 har en motsvarande utbildning som en skolenhet med grundskolans årskurs 1–10. På skolenheten bedrivs grundskola som skolform och dessutom finns exempelvis lokaler och skolgård som är anpassade efter elevernas och verksamhetens behov vid undervisning av sexåringar. På skolenheten finns också personal som har kompetens och erfarenhet av undervisning av sexåringar. Inte sällan är förskoleklassen en välintegrerad del av skolverksamheten, såväl pedagogisk som organisatoriskt.

När det gäller grundsärskolan kan det finnas fristående grundsärskolor som har haft en förskoleklass knuten till sig, trots att det i styrdokumenterna inte finns någon sådan verksamhet. Ibland kan det handla om att huvudmannen bedriver både grundskola, grundsärskola och förskoleklass vid samma skolenhet. I dessa verksamheter är det svårare att hävda att förskoleklassen är motsvarande utbildning till den nya årskurs 1 eftersom förskoleklassen inte finns kopplad till läroplanen för grundsärskolan. För det fall en huvudman har godkännande för en förskoleklass på samma enhet som grundsärskola bör det ändå kunna finnas skäl att bedöma att huvudmannen har motsvarande utbildning beroende på hur detta har organiserats.

Närmare om särskilda skäl

Ett godkännande enligt det förenklade förfarandet får inte lämnas om det finns särskilda skäl. Särskilda skäl föreligger om det finns grund för återkallelse enligt 26 kap. 13 § skollagen. Det innebär att om en enskild huvudman bedriver motsvarande utbildning, t.ex. grundskola årskurs 1–9 och förskoleklass, får huvudmannen trots detta inte ett godkännande för grundskolans nya årskurs 1 om det finns sådana brister i utbildningen eller hos huvudmannen att det föreligger grund för återkallelse. Den situationen skulle kunna uppstå om det finns ett pågående tillsynsärende när huvudmannen gör en ansökan enligt bestämmelserna om det förenklade förfarandet. Det bör i sådana fall finnas möjlighet för Skolinspektionen att neka godkännandet.

Ansökan utanför det förenklade förfarandet

När det gäller grundskolor eller grundsärskolor, som har godkännanden för t.ex. årskurs 1–9 eller årskurs 1–6 men inte förskoleklass, kommer dessa genom den föreslagna övergångsbestämmelsen ha godkännanden för årskurs 2–10 eller 2–7 och därmed sakna den första årskursen. Dessa huvudmän har dock inte motsvarande utbildning på plats på skolenheten och de behöver därmed utöka sin verksamhet med t.ex. lokaler anpassade för ändamålet och personal. Utredningen anser att dessa huvudmän inte bör få möjlighet att ansöka enligt det förenklade förfarandet eftersom de inte kan anses bedriva motsvarande utbildning. Dessa huvudmän bör i stället ansöka om ett utökat godkännande enligt bestämmelserna i 2 kap. 5 § skollagen.

De enskilda huvudmän som har godkännanden som avser enbart förskoleklass har enligt utredningens mening inte heller motsvarande utbildning som nya årskurs 1. På skolenheten har utbildning enbart bedrivits i skolformen förskoleklass och inte i skolformen grundskola eller grundsärskola. Eftersom det handlar om ett skolformsbyte för dessa huvudmän bör de ansöka enligt bestämmelserna i 2 kap. 5 § skollagen och därför inte omfattas av det förenklade förfarandet.

Avgifter för ansökan

Under 2019 infördes nya krav på insikt, lämplighet och ekonomiska förutsättningar för godkännande för enskilda att som huvudmän bedriva verksamhet inom skolväsendet (prop. 2017/18:158). Samtidigt infördes bestämmelser om att de myndigheter som ansvarar för att besluta om godkännande att bedriva verksamhet inom skolväsendet enligt skollagen ska få ta ut en avgift för att pröva en ansökan. Syftet med de nya bestämmelserna är att endast huvudmän som har förutsättningar att bedriva verksamhet av god kvalitet ska kunna godkännas. Kostnaderna för ansökan som uppkommer med anledning av dessa krav bör bekostas av de enskilda aktörerna (prop. 2017/18:158 s. 55 f).

Avgiftens storlek framgår av 2 kap. 5 § skolförordningen. När det gäller ansökan om nyetablering av fristående skola är avgiften 35 000 kronor och när det gäller ansökan om utökning av befintligt godkännande är avgiften 25 000 kronor.

Merparten av de enskilda huvudmännen kommer att omfattas av det förenklade förfarandet. Det förenklade förfarandet omfattar endast

en prövning som syftar till att ange om den enskilda huvudmannen får bedriva nya årskurs 1 på en skolenhet enligt godkännandet. Eftersom prövningen enligt det förenklade förfarandet enbart innebär en prövning av om den enskilde huvudmannen bedriver motsvarande utbildning och inte en prövning av de moment som ingår i en ägar- och ledningsprövning eller förutsättningar i övrigt enligt 2 kap. 5 § skollagen, finns det inte skäl att förena förfarandet med en avgift. En sådan ansökan ska således vara avgiftsfri.

En huvudman som inte omfattas av det förenklade förfarandet bör söka godkännande enligt 2 kap. 5 § skollagen. En prövning av en sådan huvudman kommer således att vara av samma omfattning som en gängse prövning. Dessa huvudmän ska alltså betala avgift i enlighet med skolförordningens regler. Gruppen av huvudmän som kan komma att falla utanför det förenklade förfarandet är relativt heterogen. Avgifter kan uppfattas som betungande för den enskilde huvudmannen, men samtidigt behöver hänsyn tas till avgiftens syfte som bl.a. är att motverka förekomsten av godkännanden som inte utnyttjas. Utredningen uppfattar dock att det i många fall kommer att handla om att huvudmannen utökar ett befintligt godkännande varför den lägre avgiften bör komma ifråga.

5.6.3 Elevens rätt att fortsätta vid samma skolenhet

Förslag: Den som har tagits emot i förskoleklassen vid en viss skolenhet läsåret 2025/2026 har rätt att fortsätta sin skolgång i grundskolan eller grundsärskolan vid samma skolenhet enligt 10 kap. 31 § eller 11 kap. 30 § skollagen i dess äldre lydelse.

Skälen för utredningens förslag

Utredningens förslag innebär att förskoleklassen inte kommer att finnas som skolform läsåret 2026/2027 eftersom bestämmelserna ska börja tillämpas på utbildning som startar efter den 30 juni 2026. Förslagen innebär vidare att vissa bestämmelser som har anknytning till förskoleklassen kommer att upphöra vid samma tidpunkt. För att elever som har mottagits i förskoleklassen läsåret 2025/2026 ska

tillförsäkras samma rättigheter som övriga elever bör vissa övergångsbestämmelser föreslås.

När det gäller elever som blir mottagna till förskoleklassen vid en viss skolenhet har de, enligt gällande bestämmelser, rätt att gå kvar där om de ska fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet (10 kap. 31 § skollagen). Detsamma gäller elever som ska fortsätta sin utbildning i grundsärskolan (11 kap. 30 § skollagen). Nämnade bestämmelser kommer inte att tillämpas på utbildning som startar höstterminen 2026. De elever som blivit mottagna i förskoleklassen läsåret 2025/2026 bör tillförsäkras samma rätt att gå kvar på viss skolenhet och utredningen föreslår därför att det regleras i en övergångsbestämmelse till skollagen.

5.6.4 Elevens rätt att fortsätta efter färdighetsprov

Förslag: Om en huvudman tagit emot en elev i förskoleklassen efter färdighetsprov enligt 9 kap. 6 a § skollagen läsåret 2025/2026 får färdighetsprov inte användas som villkor för att eleven ska få fortsätta sin utbildning vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp enligt 10 kap. 9 a § skollagen i dess äldre lydelse.

Skälen för utredningens förslag

När det gäller elever som har tagits emot i förskoleklassen efter ett färdighetsprov enligt 9 kap. 6 a § skollagen har de rätt att få fortsätta sin utbildning i årskurs 1 i grundskolan vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp, utan villkor om färdighetsprov (10 kap. 9 a § skollagen). Denna bestämmelse kommer dock, enligt utredningens förslag, inte att tillämpas på utbildning som startar efter den 30 juni 2026. De elever som blivit mottagna i förskoleklassen läsåret 2025/2026 efter färdighetsprov bör därför tillförsäkras rätt att få fortsätta sin utbildning under de förutsättningar som gällde när de blev mottagna till förskoleklassen. Utredningen föreslår därför att det regleras i en övergångsbestämmelse till skollagen att färdighetsprov inte får användas som villkor för att dessa elever ska få fortsätta sin utbildning i grundskolan vid samma skolenhet eller inom samma elevgrupp.

5.6.5 Elever som mottagits i förskoleklassen

Förslag: En elev som har tagits emot i förskoleklassen läsåret 2025/2026 ska läsåret därefter fortsätta skolgången i årskurs 2 i grundskolan, om inte något annat beslutas med stöd av 7 kap. 5, 6 eller 7 § skollagen, eller 4 kap. 6 eller 7 § skolförordningen.

Skälen för utredningens förslag

Lsåret efter förskoleklassen ska varje elev enligt gällande bestämmelse i 4 kap. 4 § skolförordningen fortsätta skolgången i grundskolan, om inte något annat beslutas med stöd av 7 kap. 5, 6 eller 7 § skollagen eller 4 kap. 6 § första stycket skolförordningen. Denna bestämmelse kommer inte att tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026.

För elever som tagits emot i förskoleklassen läsåret 2025/2026 bör utgångspunkten vara att de ska fortsätta sin skolgång i grundskolan hösten 2026. Utgångspunkten bör också vara att dessa elever fortsätter sin skolgång i nya årskurs 2 och inte i nya årskurs 1 eftersom den väsentligen motsvarar förskoleklassen. För att säkerställa att utbildningen tillhandahålls dessa elever på ett likvärdigt sätt bör detta regleras i en övergångsbestämmelse till skolförordningen.

När det gäller elever som tagits emot i grundskolans eller motsvarande skolformers årskurser läsåret 2025/26 ska varje elev vid läsårets slut enligt 4 kap. 4 § andra stycket skolförordningen flyttas till närmaste högre årskurs om inte något annat beslutats med stöd av 5–7 §§. Eleverna som tagits emot läsåret 2025/26 kommer således i slutet av det läsåret som huvudregel att flyttas upp till nästa årskurs. När höstterminen 2026 startar ska förslagen om nya årskursbeteckningar tillämpas och den årskurs som eleven flyttats till kommer således att byta beteckning. I och med att eleven ska flyttas upp till nästa årskurs redan i slutet av läsåret innan de nya bestämmelserna ska börja tillämpas, behövs således ingen övergångsbestämmelse för dessa elever.

5.6.6 Tystnadsplikt enligt skollagen

Förslag: Tystnadsplikt enligt 29 kap. 14 § skollagen i dess äldre lydelse ska fortsätta att gälla för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i förskoleklass.

Skälen för utredningens förslag

För enskilt bedriven förskole- och skolverksamhet gäller inte offentlighetsprincipen. I stället finns bestämmelser om tystnadsplikt i 29 kap. 14 § skollagen. För enskilt bedriven förskoleklass gäller enligt nämnda paragrafs första stycke att den som är eller har varit verksam i sådan verksamhet inte obehörigen får röja vad han eller hon fått veta om enskildas personliga förhållanden. För enskilt bedriven skola gäller vad som föreskrivs i bestämmelsens andra stycke. Som en följd av att förskoleklassen upphör som skollform tas förskoleklassen bort ur 29 kap. 14 §. Det får dock som konsekvens att den som har varit verksam i förskoleklassen inte längre har tystnadsplikt avseende enskildas personliga förhållanden. Mot bakgrund av det skyddsintresse som regler om tystnadsplikt är avsedda att upprätthålla, bör en övergångsbestämmelse införas i skollagen. Av bestämmelsen bör framgå att tystnadsplikt enligt 29 kap. 14 § i dess äldre lydelse ska fortsätta att gälla för uppgift som hänför sig till enskildas personliga förhållanden i förskoleklass.

5.6.7 Sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen, OSL

Förslag: Bestämmelserna i 23 kap. 2 § OSL i dess äldre lydelse gäller fortfarande för uppgifter som hänför sig till förskoleklassen.

Skälen för utredningens förslag

Selektesskyddet för uppgifter om enskildas personliga förhållanden i förskoleklass, grundskola, grundsärskola, specialskolan och sameskolan inom det offentliga skolväsendet regleras i 23 kap. 2 § OSL (se avsnitt 5.4.2). Som en följd av att förskoleklassen upphör som

skolform ändras nämnda paragraf på så sätt att förskoleklassen tas bort. Det får dock som konsekvens att sekretess om enskildas personliga förhållanden i förskoleklassen i t.ex. sådan elevhälsa som hänför sig till psykologisk, psykosocial eller specialpedagogisk insats inte längre gäller. Sådana uppgifter som är hänförliga till förskoleklassen kommer dock att finnas kvar i verksamheten även efter att förskoleklassen upphört som skolform. Mot bakgrund av att intresset av att skydda den enskildes personliga förhållanden i förskoleklassen kvarstår oförändrat även efter att skolformen upphört bör en övergångsbestämmelse föras in i OSL. Av denna bör framgå att bestämmelserna i 23 kap. 2 § i dess äldre lydelse fortfarande gäller för uppgifter som hänför sig till förskoleklassen.

6 Behörighet, behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling

I kapitlet redovisas utredningens överväganden och förslag om vilken behörighet som ska gälla för undervisning i det nya lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. I förskoleklassen är både förskollärare och lärare behöriga för undervisning. Mot bakgrund av det som föreslås i kapitel 5 finns därför skäl överväga behörighetsreglerna.

Vidare föreslås behörighetsgivande utbildning för vissa förskollärare samt en kompetensutvecklande insats som vänder sig till lärare som ska undervisa i det nya lågstadiet.

6.1 Gällande bestämmelser om behörighet

Enligt gällande huvudregel är det endast den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning, som får bedriva undervisning i skolväsendet (2 kap. 13 § första stycket skollagen).¹ Det är den legitimerade läraren eller förskolläraren som har ansvar för undervisningen (2 kap. 15 § första stycket skollagen). Vidare får endast legitimerade lärare eller förskollärare anställas utan tidsbegränsning (2 kap. 20 § första stycket skollagen).

Det är Skolverket som efter ansökan utfärdar legitimation till en lärare eller förskollärare som har behörighetsgivande examen (2 kap.

¹ Undantag till denna regel finns t.ex. i 33 § lag (2010:801) om införande av skollagen (2010:800). Kortfattat består undantagen i 33 § bl.a. av att lärare och förskollärare som saknar legitimation och som ingått avtal om anställning som förskollärare, lärare och fritidspedagog före den 1 juli 2011 har haft fortsatt behörighet att undervisa i enlighet med bestämmelser i 1985-års skollag, eller besluta om betyg, dock som längst till utgången av juni 2015. För undervisning i bl.a. grundsärskolan och specialskolan upphör detta undantag vid utgången av juni 2021.

16 § första stycket skollagen). Skolverket ska även efter en ansökan, eller vid en ny ansökan, komplettera en sådan legitimation med ytterligare behörighet, om läraren eller förskolläraren har fullföljt ytterligare behörighetsgrundande utbildning. Detta gäller oavsett om den kompletterande utbildningen har slutförts före eller efter den behörighetsgivande examen. På motsvarande sätt ska Skolverket komplettera legitimationen med ytterligare behörighet om läraren eller förskolläraren på annan grund ska anses ha sådan behörighet (2 kap. 16 § tredje stycket skollagen).

Beteckningen legitimerad lärare respektive förskollärare får bara användas av den som fått legitimation som lärare eller förskollärare (2 kap. 16 a § skollagen). Närmare bestämmelser om vem som är behörig att undervisa i de olika skolformerna framgår av förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare (behörighetsförordningen).

Förskoleklassen

Behörig att undervisa i förskoleklassen är den som har avlagt en förskolläraryxamen. Även den som har avlagt en grundläraryxamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 är behörig att undervisa i förskoleklassen. Detsamma gäller den som har avlagt en motsvarande äldre examen som är avsedd för arbete i förskolan, förskoleklass eller minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan. Därutöver är den som har avlagt en examen genom kompletterande utbildning under vissa förutsättningar behörig att undervisa i förskoleklassen (2 kap. 2 § behörighetsförordningen).

Grundskolan årskurs 1–3

Behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 är som huvudregel den som har avlagt en grundläraryxamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Detsamma gäller den som har avlagt en motsvarande äldre examen. Därutöver är den som har avlagt en examen genom kompletterande utbildning under vissa förutsättningar behörig att undervisa i grundskolans årskurs 1–3. En lärare är endast behörig att undervisa i den eller de årskurser och i det

eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning (2 kap. 3 § behörighetsförordningen).

Grundsärskolan årskurs 1–6

Behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 1–6 är som huvudregel den som har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning och som dessutom har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Detsamma gäller den som har avlagt en motsvarande äldre lärarexamen avsedd för arbete i minst en av årskurserna 1–3 i grundskolan. Därutöver är en person som kompletterat en examen under vissa förutsättningar behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 1–6. En lärare är endast behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av lärarens utbildning (2 kap. 11 § behörighetsförordningen).

Specialskolan

Behörig att undervisa i specialskolan är som huvudregel den som har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning och som dessutom har en examen som ger behörighet att undervisa i grundskolan. Detsamma gäller den som har avlagt en äldre motsvarande examen som är avsedd för arbete i grundskolan. Därutöver är den som har kompletterat en examen under vissa förutsättningar behörig att undervisa i specialskolan. En lärare är endast behörig att bedriva undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser och i motsvarande årskurser och ämnen i vilka lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i, i grundskolan (2 kap. 17 § behörighetsförordningen).

Vidare finns bestämmelser i behörighetsförordningen som innebär att en lärare är behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en gravspråkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning, i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i, i grundskolan (2 kap. 17 d §).

Sameskolan

Behörig att undervisa i sameskolan är den som har avlagt en examen som ger behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 eller årskurs 4–6. Detsamma gäller den som har en äldre motsvarande examen. Därutöver är den som har avlagt en examen genom kompletterande utbildning under vissa förutsättningar behörig att undervisa i sameskolan. En lärare är endast behörig att undervisa i motsvarande årskurser och ämnen i sameskolan som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i, i grundskolan (2 kap. 18 § behörighetsförordningen).

6.1.1 Hur kan en förskollärare bli behörig att undervisa i grundskolan eller motsvarande skolformer?

Enligt nu gällande regelverk är förskollärare som huvudregel inte behöriga att undervisa i grundskolan eller motsvarande skolformer. En förskollärare kan dock läsa till en speciallärarexamen och därmed bli behörig att undervisa i ämnesområden i grundsärskolan. Dessutom finns undantagsbestämmelser i behörighetsförordningen som ger vissa förskollärare behörighet att som lärare undervisa i grundskolan. Nedan redogörs för under vilka förutsättningar som en förskollärare kan bli behörig att undervisa i grundskolan eller motsvarande skolformer.

Läsa in ytterligare en examen

En förskollärare som vill bli behörig att undervisa i grundskolan behöver som huvudregel avlägga en grundlärarexamen. Denna väg till behörighet är dock både tids- och resurskrävande eftersom en grundlärarexamen omfattar 240 högskolepoäng. Omräknat till heltidsstudier blir det åtta terminer, vilket motsvarar fyra år i normal studietakt.

Därutöver finns en möjlighet för förskollärare som arbetat som (obehöriga) lärare att inom ramen för det som kommit att kallas för VAL² få läsa en anpassad vidareutbildning, som utgörs av en kombination av studier och validering av arbetserfarenhet, i syfte att nå en lärarexamen. Denna möjlighet har emellertid i praktiken visat sig vara begränsad för förskollärare då dessa inte ansetts kunna avlägga en examen inom ramen för de 120 högskolepoäng som krävs enligt VAL-förordningen (14 § VAL-förordningen).

Förskollärare har också möjlighet att läsa till en speciallärarexamen. En sådan examen omfattar 90 högskolepoäng och ger bl.a. förskolläraren behörighet att undervisa i träningskolan i grundsärskolan. För närvarande sker en specialpedagogisk satsning inom vilken medel kan sökas så att lärare och förskollärare kan avlägga en speciallärareller specialpedagogexamen (se förordning [2016:400] om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser).

Dessa utbildningar leder till ytterligare en behörighetsgivande examen, dvs. en grundlärarexamen eller en speciallärarexamen. Det är således inte frågan om en komplettering av en redan befintlig examen.

Ytterligare behörighet genom komplettering av en redan befintlig examen

En lärare eller en förskollärare kan komplettera sin legitimation med ytterligare behörighet genom att läsa behörighetsgivande utbildningar på högskolenivå (2 kap. 16 § tredje stycket skollagen). Denna möjlighet gäller även för lärare i fritidshem, dvs. personer som har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem eller en motsvarande äldre utbildning (jfr 2 kap. 35 § behörighetsförordningen).

Som huvudregel är det enbart lärare som genom kompletterande studier kan lägga till ytterligare behörigheter till sin legitimation och på så vis få behörighet i att undervisa i fler ämnen (jfr 2 kap. 3 a § behörighetsförordningen). Förskollärare ges inte motsvarande möjlighet i behörighetsförordningen. Av tidiga förarbetsuttalanden till 2 kap. 16 § skollagen framgår att det inte finns några ytterligare verk-

² VAL är en förkortning för förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen. Förenklat kan man säga att VAL syftar till att genom anpassad utbildning öka antalet behöriga lärare och förskollärare i skolväsendet.

samheter inom förskolan som en förskollärare kan bli behörig att undervisa i (prop. 2010/11:20 s. 34). Däremot kan, som nämnts, en förskollärare komplettera sin behörighet med en speciallärarexamen. Om en förskollärare genom kompletterande kurser blir behörig att undervisa som lärare, får han eller hon ansöka om en lärarlegitimation och på så sätt få två legitimationer (prop. 2010/11:20 s. 34). Efter nämnda förarbetsuttalanden har dock ordalydelsen i 2 kap. 16 § tredje stycket skollagen ändrats till den nu gällande (se prop. 2012/13:187 s. 30).

Det finns numera undantags- och övergångsbestämmelser i behörighetsförordningen som i vissa fall kan ge en förskollärare behörighet att undervisa i grundskolan. Om förskolläraren omfattas av en sådan bestämmelse kan han eller hon få en lärarlegitimation med behörighet i de ämnen och årskurser som kompletteringen räcker till (jfr bestämmelserna om ytterligare behörigheter 2 kap. 44–53 §§ behörighetsförordningen), se vidare nedan.

Förskollärare kan i vissa fall bli behöriga att undervisa som lärare

Enligt 2 kap. 48 § behörighetsförordningen kan förskollärare i vissa fall få behörighet att undervisa som lärare. Bestämmelsen stadgar att lärare eller förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen före den 1 juli 2011 kan bli behöriga att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen under vissa förutsättningar.

Bestämmelsen i fråga handlar således om lärare och förskollärare som har en äldre examen, än den som ges enligt den nu gällande högskoleförordningens bilaga 2. För att omfattas av bestämmelsen behöver läraren eller förskolläraren ha kompletterat sin examen med ytterligare högskoleutbildning före den 1 december 2013. Högskoleutbildningen ska ha en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnen i någon av de lärarexamina som är äldre än den nuvarande behörighetsgivande examen (2 kap. 48 § första stycket 1 och 2). Läraren eller förskolläraren ska genom den kompletterande högskoleutbildningen ha fått sådana ämneskunskaper som i huvudsak kan anses ha krävts enligt en sådan äldre examen (2 kap. 48 § första stycket 3). Den fullgjorda utbildningen ska således både innefatta ett visst antal högskolepoäng och ha ett visst innehåll. Om dessa förutsättningar är uppfyllda kan

läraren eller förskolläraren bli behörig att undervisa i det eller de ämnen som den kompletterande högskoleutbildningen avser, eller de skolformer eller de årskurser som den äldre lärarexamen var avsedd för (2 kap. 48 § andra stycket).

Bestämmelsen medger således att en person som har en förskollärarlegitimation, under vissa förutsättningar, kan bli behörig att undervisa som lärare, men då enbart i de ämnen som den kompletterande utbildningen avser.

För att kunna tillämpa bestämmelsen i praktiken har Skolverket tagit fram en poängnyckel³ som används vid bedömningen av vad som utgör en lägsta omfattning för ämnen inom äldre examina. Poängnyckeln anger den lägsta omfattningen för behörighet i svenska och matematik till 15 högskolepoäng vardera, naturorienterade ämnen (NO) och teknik till 15 högskolepoäng, samhällsorienterade ämnen (SO) till 15 högskolepoäng, och engelska till 7,5 högskolepoäng. Därtill finns även poängnycklar för de ämnen som ingår i NO- och SO-blocken. Genom att tillämpa poängnyckeln kan Skolverket alltså bedöma om en förskollärare eller lärare, efter fullgjord kompletterande högskoleutbildning, kan anses uppfylla de krav som ställs för ytterligare behörighet i 2 kap. 48 § behörighetsförordningen. Personen i fråga får då behörighet att undervisa som lärare i ett eller flera ämnen i en eller flera årskurser.

6.1.2 Jämförelse mellan förskollärarexamen och grundlärarexamen

I följande avsnitt görs en översiktlig jämförelse mellan å ena sidan grundlärarutbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 och å andra sidan förskollärarutbildningen. En sådan jämförelse bör vara utgångspunkten för en bedömning av vad en förskollärare behöver komplettera sin utbildning med för att kunna bli behörig att undervisa i lågstadiet. Syftet med jämförelsen är alltså att möjliggöra en bedömning av i vilken omfattning förskolläraernas utbildning kan anses vara jämförbar med de utbildningar som uppfyller behörighetsförordningens krav att undervisa i förskoleklassen och årskurs 1–3 i grundskolan. Jämförelsen bör också vara relevant för bedömningen av i vilken omfattning som lärare som har

³ Poängnyckel för lägsta poängomfattning för ämnen inom äldre lärarexamina. Sökbar på Skolverkets hemsida datum: 2021-03-09.

en utbildning med inriktning mot arbete i lågstadiet kan anses behöva komplettera sin utbildning för att kunna arbeta i en ny årskurs 1. Jämförelsen utgår från dagens examensordning.

Utbildningarna till förskollärare har sett olika ut i de olika examensordningarna. Skillnaderna rör ämneskunskap och det som i dag kallas för utbildningsvetenskaplig kärna samt den verksamhetsförlagda utbildningen. Även lärarutbildningarna skiljer sig åt i de olika examensordningarna.⁴ I kapitel 4 redovisas statistik avseende vilken examen som förskollärare och lärare har som arbetar i förskoleklass respektive lågstadiet (se avsnitt 4.2.3). De förskollärare som arbetar i förskoleklassen har i stor utsträckning en examen från en äldre examensordning. Detsamma gäller de lärare som arbetar i lågstadiet.

Grundlärarutbildningen F-3

Grundlärarutbildningen är anpassad efter skolans styrdokument och innehåller engelska, matematik, naturorienterande och samhällsorienterande ämnen, svenska och teknik. Utbildningens omfattning svarar mot vad som framgår av 10 kap. 4 § skollagen samt även kurs- och timplaner (jfr även bilaga 2 högskoleförordningen).

En grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 avläggs på avancerad nivå och uppnås efter att studenten fullgjort 240 högskolepoäng. För examen krävs att utbildningen omfattar: ämnes- och ämnesdidaktiska studier med relevans för undervisning i något av skolväsendets ämnen för vilket det finns en fastlagd kursplan, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet och ämne. De ämnes- och ämnesdidaktiska studierna omfattar 165 högskolepoäng i svenska, matematik, engelska, SO, NO och teknik. För svenska och matematik krävs minst 30 högskolepoäng i vardera ämne och för engelska krävs minst 15 högskolepoäng. Av de ämnes- och ämnesdidaktiska studierna utgör 15 högskolepoäng ämnesrelaterad verksamhetsförlagd utbildning (VFU).

Detta kan jämföras med grundskolans timplan (enligt bilaga 1 skolförordningen). Grundskolans ämnen och dess omfattning i tid

⁴ Vad som skiljer olika lärarutbildningar åt har tidigare analyserats i SOU 2008:109. En hållbar lärarutbildning.

svarar väl mot antalet poäng som en grundlärare läser i vardera ämne. Det föreligger en viktning mot svenska och matematik. De ämnen som har färre timmar i timplanen ingår med färre högskolepoäng i examen.

För grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 ska studenten bland annat visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen. Vidare ska studenten uppvisa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisningen inom de ämnen som utbildningen avser och för yrkesutövningen i övrigt. För examen ska studenten därtill visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring och om barns kommunikation och språkutveckling.

Förskollärarytbildningen

En förskollärarytexamen uppnås efter att studenten fullgjort 210 högskolepoäng. För examen krävs att utbildningen omfattar studier inom det förskolepedagogiska området om 120 högskolepoäng, utbildningsvetenskaplig kärna om 60 högskolepoäng och verksamhetsförlagd utbildning om 30 högskolepoäng, förlagd inom relevant verksamhet.

Studierna inom den utbildningsvetenskapliga kärnan anknyter till den kommande yrkesutövningen och omfattar skolväsendets historia, organisation och villkor samt förskolans värdegrund, innefattande de grundläggande demokratiska värderingarna och de mänskliga rättigheterna, läroplansteori och didaktik, vetenskapsteori och forskningsmetodik, utveckling, lärande och specialpedagogik, sociala relationer, konflikthantering och ledarskap, uppföljning och analys av lärande och utveckling, samt utvärdering och utvecklingsarbete.

För att få en förskollärarytexamen krävs vidare att studenten bl.a. visar sådana kunskaper inom det förskolepedagogiska området och sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet kännedom om aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete. Vidare ska studenten visa kunskaper i både förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området inom de ämnesområden som utbildningen avser samt yrkesutövningen i övrigt. Studenten ska därtill visa

fördjupad kunskap om barns kommunikation och språkutveckling, samt visa kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring.

6.1.3 Sammanfattning och slutsats

Utredningens bedömning är att en grundlärarexamen och en förskollärarexamen är relativt olika varandra, men att det också finns likheter. Båda utbildningarna innefattar, om än i varierande grad och omfattning, studier inom den utbildningsvetenskapliga kärnan samt verksamhetsförlagd utbildning. För både lärar- och förskollärarexamen ska en student visa fördjupad kunskap om grundläggande läs-, skriv- och matematikinläring och om barns kommunikation och språkutveckling. En betydande skillnad är dock att en förskollärarexamen inte är avsedd för att undervisa i grundskolans ämnen. En annan bärande skillnad är att grundlärarutbildningen inte är inriktad mot förskoledidaktik och metodik för undervisning inom det förskolepedagogiska området.

En förskollärare är, som tidigare nämnts, behörig att undervisa i förskoleklassen. Utredningen anser att detta rimligtvis bör betyda att lagstiftaren har ansett att det som ingår i en förskollärarexamen är anpassat för att en förskollärare också ska kunna undervisa i förskoleklassens kunskapsområden.

Utredningen har ovan redovisat hur det finns vissa möjligheter för förskollärare att bli behöriga att undervisa i en annan skolform än förskolan. Som huvudregel behöver förskolläraren läsa en grundlärarexamen eller söka sig till VAL för att validera och tillgodoräkna sig arbetserfarenhet. Vissa förskollärare kan också omfattas av de undantag som finns i behörighetsbestämmelserna och som ger behörighet att undervisa i ämnen och årskurser. Till exempel innebär 2 kap. 48 § behörighetsförordningen att en förskollärare kan ges behörighet att undervisa i andra skolformer än förskolan genom att förskolläraren har kompletterat sin examen med ytterligare högskolestudier.

Givet skillnaderna mellan en grundlärarexamen och en förskollärarexamen behöver det dock noga övervägas vad en förskollärare ska behöva komplettera sin utbildning med för att vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 och det nya lågstadiet.

6.2 Behörighet att undervisa i nya lågstadiet

Frågan om vilka behörighetskrav som ska gälla för nya årskurs 1 är nära förknippad med utformningen och innehållet i det nya lågstadiet. Utredningen har lämnat förslag och bedömningar angående utbildningens syfte (se avsnitt 5.2.1), ändringar i läroplaner och kursplaner (se avsnitt 5.2.4) samt nya kunskapskrav (se avsnitt 5.2.5).

I följande avsnitt redovisar utredningen förslag gällande behörighetskrav för nya årskurs 1 och det nya lågstadiet.

6.2.1 De bestämmelser som gäller för behörighet i lågstadiet ska fortsättningsvis gälla

Förslag: De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 ska gälla för behörighet att undervisa i grundskolans nya årskurs 1–4.

De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–6 ska gälla för behörighet att undervisa i grundskolans nya årskurs 1–7.

De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i specialskolan ska gälla för behörighet i specialskolans nya årskurser.

De bestämmelser som gäller för behörighet att undervisa i sameskolan ska gälla för behörighet att undervisa i sameskolans nya årskurser.

Följdändringar i benämningen av grundlärarexamen enligt högskoleförordningen (1993:100) och av årskursbeteckningar i behörighetsförordningen (2011:326) ska göras.

Skälen för utredningens förslag

Enligt gällande rätt är förskollärare behöriga att undervisa i förskoleklassen. Detta gäller oavsett om förskoleklassen är förlagd till en skolenhet med grundskola, specialskola eller sameskola. Följden av utredningens förslag om att förskoleklassen upphör som skolform blir att behörighetsbestämmelserna om förskoleklassen också upphör att gälla. När det tillkommer en ny årskurs 1 i lågstadiet, förändras utbildningens utformning genom att eleverna i regel ska om-

fattas av grundskolans och motsvarande skolformers bestämmelser (se vidare kapitel 5). Eleverna kommer att undervisas i ämnen enligt respektive kursplaner vilket får följderna att en förskollärares utbildning inte längre kan anses motsvara det som krävs för behörighet att bedriva undervisning i den nya första årskursen.

En viktig utgångspunkt för utredningens bedömningar och förslag är att skollagens och behörighetsförordningens systematik avseende lärare och förskollärare i huvudsak bör behållas för att på så sätt upprätthålla de intentioner som legat till grund för lärarlegitimeringsreformen. En grundläggande princip i behörighetsförordningen är att grundlärarutbildningen med en specifik inriktning mot årskurser ger behörighet att undervisa i grundskolans olika stadier. Grundlärarutbildningen är anpassad efter skolans styrdokument genom att utbildningens omfattning svarar mot vad som framgår av skollagens bestämmelser om obligatoriska ämnen samt av kurs- och timplaner. Eftersom förskoleklassen upphör och lågstadiet utökas med en ny första årskurs bör det således vara grundskolans behörighetsregler som ska gälla för nya årskurs 1 i grundskolan. Dessutom gäller redan i dag att den som har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3 är behörig att undervisa i förskoleklassen.

När det gäller grundsärskolan är huvudregeln att den som avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning, utöver en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3, är behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 1–6. Huvudregeln i specialskolan är att den som har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning, utöver en grundlärarexamen, är behörig att undervisa. Det gemensamma behörighetskravet är alltså även för dessa skolformer en grundlärarexamen eller motsvarande. Dessa skolformer har dock även som huvudregel ett krav på speciallärarexamen, eftersom eleverna också har sådana funktionsnedsättningar att en fördjupad kompetens behövs i all undervisning. En sådan kompetens behövs i regel även för att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan och specialskolan. Inom specialskolan finns dock undantag på kravet från speciallärarexamen för undervisning av vissa elever. De behörighetsbestämmelser som i dag gäller för dessa respektive skolformer är utformade för att säkerställa att lärarna har kompetens att möta elevernas behov och att hålla en

hög kvalitet på undervisningen. Dessa bestämmelser bör gälla även för nya årskurs 1.

Utredningen föreslår därför att de bestämmelser som i dag gäller för behörighet att undervisa i grundskolans årskurs 1–3 ska gälla för behörighet att undervisa i det nya lågstadiet, årskurs 1–4. Det innebär att den som i dag har avlagt en grundläraresexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och årskurs 1–3 eller motsvarande äldre examen, eller den som har kompletterat sin utbildning och på så sätt erhållit en examen, ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 och följaktligen i det nya lågstadiet. Det som stadgas om behörighet att undervisa i grundsärskolan och specialskolan bör följa denna förändring. Förslaget innebär att förskollärare inte kommer att vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1.

Utredningens förslag medför vidare redaktionella konsekvenser i högskoleförordningen och behörighetsförordningen, på så sätt att årskursbeteckningarna i grundläraresexamen ska justeras. Grundläraresexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 bör i enlighet med utredningens förslag betecknas som grundläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 1–4. På motsvarande sätt bör grundläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 4–6 i enlighet med utredningens förslag betecknas som grundläraresexamen med inriktning mot arbete i grundskolans årskurs 5–7. Ämnesläraresexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 bör vidare betecknas som ämnesläraresexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 8–10.

6.2.2 Vissa förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan under fem år

Förslag: En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som enligt gällande bestämmelser är behörig att undervisa i förskoleklassen ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan under en övergångsperiod om fem år.

Skälen för utredningens förslag

Den huvudregel som utredningen föreslår i föregående avsnitt 6.2.1 medför att de behöriga förskollärare som i dag arbetar i förskoleklassen inte kommer att vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1. Dessa förskollärare utgör en stor andel av den behöriga personal som arbetar i förskoleklassen. Eftersom behörigheten för förskollärare upphör enligt förslaget kommer andelen behöriga lärare i grundskolans nya lågstadium att minska. Den föreslagna förändringen av behörighetsbestämmelserna kan också innebära att vissa förskollärare lämnar förskoleklassen för att arbeta i förskolan alternativt lämnar skolväsendet. En grundläggande förutsättning för en likvärdig utbildning av hög kvalitet är att det finns tillräckligt med kompetenta och behöriga lärare som undervisar eleverna. Utredningen bedömer därför att det är av stor vikt att den erfarenhet och kompetens som finns hos de förskollärare som undervisar i förskoleklassen tas tillvara.

I förskoleklassen arbetar förskollärare som i stor utsträckning har lång erfarenhet av undervisning i förskoleklass (se avsnitt 4.2.3, tabell 4.10). De har därmed erfarenhet av att undervisa barn i sexårsåldern och av att arbeta integrerat med såväl grundskolan som fritidshemmet och i förekommande fall specialskolan och sameskolan. Även om förskollärarna inte har undervisat i ämnen så har de undervisat i förskoleklassens kunskapsområden. Dessa har en tydlig koppling till ämnenas centrala innehåll i lågstadiet. Förskollärarna har därtill undervisat utifrån den pedagogik som kännetecknar förskoleklassen, vilket utredningen bedömer är viktigt i de tidiga skolåren, särskilt under det första skolåret. De har därutöver vana av att introducera barnen till skolmiljön och förbereda dem på fortsatt skolgång.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att förskollärare som arbetar i förskoleklassen ges en fortsatt behörighet att undervisa i nya årskurs 1 under en övergångsperiod. En sådan övergångsbestämelse bör ge en tillfällig behörighet och utformas så den skapar en rimlig övergång för elever, anställda och huvudmän.

Det är angeläget att eleverna får en undervisning av hög kvalitet och att det finns en kontinuitet i vilka lärare som bedriver undervisningen. Övergångsperioden behöver därför vara så pass generös att den inte skapar bemanningsproblem för huvudmännen, samt att den ger goda förutsättningar för den enskilda individen att genomgå fortbildning. Samtidigt bör perioden vara så pass avgränsad att den skapar ett in-

citament för både huvudmännen och för den enskilda individen att prioritera fortbildning. Den fortbildning som kan vara aktuell för förskolläraren är dels högskolestudier som leder till en grundlärarexamen, dels behörighetsgivande fortbildning som utredningen föreslår för förskollärare i avsnitt 6.4.2 och 6.4.3. Utredningen föreslår mot den bakgrunden att en förskollärare som arbetat i förskoleklassen blir behörig att undervisa i nya årskurs 1 under en femårsperiod. För att ytterligare stimulera deltagandet i fortbildning föreslår utredningen också ett riktat statsbidrag med detta syfte, se vidare avsnitt 6.4.4.

Utredningen har övervägt att den föreslagna övergångsperioden skulle kunna vara såväl kortare som längre än fem år. Utvecklade ställningstaganden om övergångsperiodens längd finns i avsnitt 8.11.

6.2.3 Vissa förskollärare och lärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan under åtta respektive fem år

Förslag: En förskollärare eller lärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som enligt gällande bestämmelser är behörig att undervisa i förskoleklassen ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om åtta år.

En förskollärare som har en anställning i grundsärskolan senast den 30 juni 2026 och som är behörig att undervisa i ämnesområden i träningskolan ska vara behörig att undervisa i ämnen i nya årskurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om fem år.

Skälen för utredningens förslag

För grundsärskolan ser behörighetsreglerna delvis annorlunda ut i jämförelse med vad som gäller för grundskolan och sameskolan (se avsnitt 6.1). Behörig att undervisa i grundsärskolans årskurs 1–6 är som huvudregel den som har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning och som dessutom har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. Behörig att undervisa i ämnesområden i träningskolan

är därutöver en förskollärare som avlagt en speciallärarexamen specialiserad mot utvecklingsstörning (2 kap. 16 § behörighetsförordningen).

Enligt gällande bestämmelser kan förskoleklassen finnas på en skolenhet med grundskola, specialskola eller sameskola. I respektive skolforms läroplaner finns också skrivningar om utbildningen i förskoleklassen. Detta förhållande gäller dock inte grundsärskolan. Utredningens förslag i avsnitt 5.1 innebär att grundsärskolan ska utökas med en ny första årskurs. Till skillnad från de andra skolformerna finns inte någon befintlig verksamhet, i form av förskoleklass, som kan anpassas till bestämmelserna som gäller grundsärskolan som skolform. Utredningens förslag innebär i stället att den befintliga utbildningen måste utökas, och att huvudmännen måste anställa ytterligare personal med behörighet avsedd för grundsärskolans nya årskurs 1.

Behörighetsreglerna som gäller skolformer anpassade för elever med vissa funktionsnedsättningar är komplexa. Samtidigt är lärarbristen fortsatt stor och ännu allvarigare är bristen på lärare och förskollärare med specialpedagogisk kompetens i grundsärskolan. Av Skolverkets lärarprognos för 2019 framgår att 23 procent av lärartjänsterna i grundsärskolan var speciallärar- eller specialpedagogtjänster (Skolverket 2019 a). I grundsärskolan arbetar totalt cirka 1 775⁵ personer, av dessa saknar 321 lärarexamen (se kapitel 4, tabell 4.6).

Utredningen gör därför bedömningen att det kan ta tid för huvudmännen att i samband med reformen säkerställa att det inom grundsärskolan finns lärare som uppfyller de behörighetskrav som gäller för undervisning i grundsärskolan. Utredningen anser därför att det finns skäl att överväga om de förskollärare och lärare som i dag arbetar i förskoleklassen bör ha möjlighet att under en övergångsperiod vara behöriga att undervisa i grundsärskolans årskurs 1 utan krav på att ha avlagt en speciallärarexamen.

Förskoleklassen är enligt nuvarande regelverk obligatorisk för alla sexåringar oavsett om de senare kan komma att omfattas av grundsärskolans målgrupp. Som utredningen har beskrivit i avsnitt 5.3.2 sker mottagandet till grundsärskolan enligt nu gällande bestämmelser tidigast i årskurs 1, vilket innebär att eleverna vanligen antingen går i förskoleklass eller i förskolan inför mottagandet. Vårdnadshavaren kan också begära tidigare skolstart, vilket innebär att eleven

⁵ I statistiken från SCB har vissa uppgifter sekretessprickats, det betyder att antalet lärare och förskollärare i grundsärskolans årskurs 1–3 som anges i tabellen inte är exakt.

börjar i årskurs 1 i grundsärskolan som sexåring. Sexåringar med utvecklingsstörning finns därför i dagsläget i förskoleklassen, i förskolan eller pedagogisk omsorg, eller i grundsärskolans årskurs 1.

I den intervjustudie som utredningen låtit göra med tjänstepersoner med ansvar för mottagande i grundsärskolan framkommer att kommuner i en del fall valt att inrätta förskoleklasser i grundsärskolans miljö (se bilaga 4). Detta innebär att det hos en del huvudmän redan i dag finns personal som har kompetens och erfarenhet av att undervisa elever som tillhör grundsärskolans målgrupp i förskoleklassen. Denna kompetens och erfarenhet bör kunna tas tillvara och användas tillsammans med den kompetens som övrig behörig personal i grundsärskolan har. Utredningen menar därför att det finns skäl att ge förskollärare eller lärare som i dag arbetar i förskoleklassen, behörighet att under en övergångsperiod undervisa i grundsärskolans nya årskurs 1, utan krav på speciallärarexamen.

Vidare finns inom grundsärskolan, närmare bestämt inom träningskolan, förskollärare med speciallärarexamen som är behöriga att undervisa elever i ämnesområden. Dessa förskollärare har erfarenhet av att undervisa grundsärskolans målgrupp och har dessutom en speciallärarexamen som är relevant för undervisning av eleverna i denna skolform. Då det inte finns någon utbildning som motsvarar förskoleklassen i grundsärskolan i dag anser utredningen att det finns en risk att bristen på behöriga lärare kommer att vara större i grundsärskolans nya årskurs 1 än i andra skolformer. Utredningen bedömer därför att det finns skäl att även ta tillvarata dessa förskollärares kompetens och erfarenhet under en övergångsperiod, på så sätt att deras behörighet utökas till att även avse behörighet att undervisa i ämnen i årskurs 1.

Utredningen föreslår mot denna bakgrund att förskollärare och lärare som arbetar i förskoleklassen, samt sådana förskollärare med speciallärarexamen som är behöriga att undervisa i träningskolan, ges behörighet att undervisa i grundsärskolans nya årskurs 1 under en övergångsperiod. En sådan övergångsbestämmelse skapar en rimlig övergång för både elever, anställda och huvudmän. Reglerna ger en tillfällig behörighet under tiden som förskollärare och lärare ges möjlighet att fortbilda sig.

Utredningen anser, som tidigare nämnts, att det är angeläget att eleverna får en undervisning av hög kvalitet och att det finns en kontinuitet i vilka lärare som bedriver den. Precis som när det gäller

grundskolan och sameskolan (se avsnitt 6.2.2) så behöver övergångsperioden därför vara så pass generös så att den inte skapar bemaningsproblem för huvudmännen, samt gör det möjligt för den enskilda individen att genomgå fortbildning. Samtidigt anser utredningen även i detta fall att det är viktigt att övergångsperioden är så pass avgränsad att den skapar ett incitament för både huvudmännen och för den enskilda individen att prioritera fortbildningen.

Den fortbildning som bör vara aktuell för personal i grundsärskolan är dels behörighetsgivande fortbildning som utredningen föreslår för förskollärare i avsnitt 6.4.2 och 6.4.3, dels fortbildning som leder till en speciallärarexamen i enlighet med bl.a. Lärarlyftet. För att förskollärare ska få möjlighet att fortbilda sig och bli behöriga att undervisa i grundsärskolans nya årskurs 1 bör övergångsperioden utökas jämfört med vad utredningen föreslagit ovan för grundskolan och sameskolan. Detta då en speciallärarexamen kan uppnås efter 90 högskolepoäng och denna utbildning vanligtvis kan läsas på halvfart under tre år. Utredningen föreslår därför att övergångsperioden för förskollärares behörighet att undervisa i grundsärskolan bestäms till åtta år. Dessutom bör även de lärare som i dag arbetar i förskoleklassen ges möjlighet att komplettera med en speciallärarexamen för att bli behöriga att undervisa i grundsärskolan. Dessa lärare bör också omfattas av den utökade övergångsperioden.

Även de förskollärare med speciallärarexamen som i dag undervisar i ämnesområden i grundsärskolan bör ges möjligheten att komplettera sin examen på det sätt som utredningen föreslår i avsnitt 6.3.2 och 6.3.5 för att på så sätt bli behöriga att undervisa i grundsärskolans årskurs 1 och 2 eller i årskurs 1–4. Utredningen bedömer att dessa förskollärare bör ges samma tid som förskollärare i grundskolan och sameskolan att komplettera sin behörighet. Utredningen föreslår därför att förskollärare som har en specialpedagogisk examen, och som därmed enligt gällande regelverk är behöriga att undervisa i ämnesområden inom träningskolan i grundsärskolan, under en övergångsperiod om fem år ska vara behöriga att undervisa i ämnen i grundsärskolans årskurs 1.

6.2.4 Vissa förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i specialskolan under fem år

Förslag: En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som enligt gällande bestämmelser är behörig att undervisa i förskoleklassen ska vara behörig att undervisa i nya årskurs 1 i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning under en övergångsperiod om fem år.

Skälen för utredningens förslag

För specialskolans del innebär förslaget i avsnitt 5.1 att specialskolans elever i nya årskurs 1 kommer att undervisas i ämnen samt omfattas av timplanen för lågstadiet i specialskolan, (skolförordningen, bilaga 3). Behöriga att undervisa i specialskolan är som huvudregel den som har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot dövhet eller hörselskada, synskada, grav språkstörning eller utvecklingsstörning och en grundlärarexamen (2 kap. 17 § behörighetsförordningen). Behörigheten gäller undervisning som är avsedd för elever med sådan funktionsnedsättning som lärarens speciallärarexamen avser och motsvarande årskurser och ämnen i vilka lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i grundskolan. Det finns dock några undantag till denna huvudregel i behörighetsförordningen (2 kap. 17 a–17 f §§). Av t.ex. 2 kap. 17 d § följer att lärare med grundlärarexamen eller motsvarande är behörig att undervisa i specialskolan när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning. Behörigheten gäller undervisning i motsvarande årskurser och ämnen som lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i, i grundskolan.

Enligt gällande bestämmelser kan förskoleklassen finnas på specialskolans skolenheter. Det finns också skrivningar i specialskolans läroplan om utbildningen i förskoleklassen. Utredningens förslag i avsnitt 5.1 om att förskoleklassen ska upphöra och att specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1 medför därmed att en befintlig förskoleklassutbildning på specialskolans skolenheter ska anpassas i enlighet med de bestämmelser som gäller specialskolan som skolförordning.

Liksom utredningen resonerat ovan när det gäller grundskolan, sameskolan och grundsärskolan finns det skäl att överväga om de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklassen och som är behöriga för sådan undervisning ska ges behörighet att undervisa i nya årskurs 1 i specialskolan, under en övergångsperiod.

När det gäller de lärare som är anställda för arbete i förskoleklasser med organisatorisk koppling till specialskolan, finns det redan i dag möjligheter att bedriva undervisning specialskolan utan krav på speciallärarexamen i enlighet med 2 kap. 17 d § behörighetsförordningen. Utredningen bedömer därför att dessa lärare inte behöver omfattas av en övergångsbestämmelse såsom utredningen bedömt när det gäller grundsärskolan. När det gäller förskollärare anställda i förskoleklassen på en skolenhet med specialskola finner utredningen att de skäl som tidigare redovisats för en undantagsbestämmelse för förskollärare i grundskolan, sameskolan och grundsärskolan gör sig gällande. Det finns således goda skäl att ta tillvara den kompetens och erfarenhet som förskollärarna som i dag arbetar inom förskoleklassen vid skolenhet med specialskola har.

Utredningen föreslår därför, i likhet med de förslag som lämnats gällande grundskolan, grundsärskolan och sameskolan, att förskollärare ska ges en fortsatt behörighet i årskurs 1 i specialskolan under en övergångsperiod. Detta bör, på liknande sätt som för de övriga berörda skolformerna, skapa en rimlig övergång för både elever, anställda och staten som huvudman för specialskolan. De föreslagna reglerna ger en tillfällig behörighet under tiden som förskollärarna ges möjlighet att fortbilda sig.

Precis som när det gäller grundskolan, grundsärskolan och sameskolan så är det för specialskolan angeläget att eleverna får en undervisning av hög kvalitet och att det finns en kontinuitet i vilka lärare som bedriver den. Det är därför även i detta fall viktigt att övergångsperioden är så pass generös att den inte skapar bemanningsproblem för huvudmännen, och gör det möjligt för den enskilda individen att genomgå fortbildning. Det är dock även gällande specialskolan viktigt att perioden är så pass avgränsad att den skapar ett incitament för både huvudmannen och för den enskilda individen att prioritera fortbildningen.

Den fortbildning som bedöms vara aktuell för specialskolans personal är, i likhet med grundsärskolan, dels behörighetsgivande fortbildning som utredningen föreslår för förskollärare i avsnitt 6.4.2

och 6.4.3, dels fortbildning som leder till en speciallärarexamen i enlighet med bl.a. Lärarlyftet.

Utredningen kan konstatera att det är en mycket begränsad elevgrupp inom specialskolan som har mer än en funktionsnedsättning för vilka det finns krav på speciallärarexamen för att undervisa. Eftersom det därmed finns möjligheter att undervisa majoriteten av eleverna inom specialskolan, utan en speciallärarexamen, bedömer utredningen att övergångsperioden bör bestämmas till fem år, i likhet med förslaget gällande grundskolan och specialskolan.

6.2.5 Förskollärare med speciallärarexamen som bedriver undervisning som avser särskilt stöd

Förslag: En förskollärare som har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som enligt gällande bestämmelser är behörig att som speciallärare bedriva undervisning avseende särskilt stöd i förskoleklassen ska vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning avseende särskilt stöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan under en övergångsperiod om fem år.

Skälen för utredningens förslag

En förskollärare som har avlagt en speciallärarexamen är behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i förskoleklassen (36 § behörighetsförordningen). En sådan förskollärare är endast behörig att bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

När förskoleklassen upphör som skolform kommer behörigheten för förskollärare med speciallärarexamen att bedriva undervisning som avser särskilt stöd att upphöra. Utredningen bedömer, liksom ovan, att förskollärarnas kompetens och erfarenhet bör tas tillvara. När det gäller specialpedagogisk kompetens är det av särskild vikt att säkerställa att sådan finns vid reformens genomförande eftersom en viktig del av garantin för tidiga stödinsatser är att samråda med personal med specialpedagogisk kompetens. Därutöver är det viktigt att tidigt upptäcka och se till att alla elever som har behov av särskilt

stöd får det. Det finns därför skäl att säkerställa att det finns lärare behöriga för undervisning som avser särskilt stöd i nya årskurs 1.

Utredningen föreslår därför, i likhet med de förslag som lämnats gällande grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan, att förskollärare med speciallärarexamen ska ges en fortsatt behörighet i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan för undervisning som avser särskilt stöd under en övergångsperiod om fem år.

6.2.6 Sammanfattning och slutsats

Utredningens förslag gällande behörighetskrav för nya årskurs 1 och det nya lågstadiet innebär sammanfattningsvis att:

- De lärare som enligt gällande bestämmelser är behöriga att undervisa i lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara behöriga att undervisa i hela lågstadiet i respektive skolf orm.
- Förskollärare som arbetar i förskoleklassen i dag ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan samt behöriga att undervisa vissa elever i årskurs 1 i specialskolan under en övergångsperiod om fem år.
- Förskollärare och lärare som arbetar i förskoleklassen i dag ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om åtta år. Dessutom föreslås att förskollärare som arbetar och är behöriga att undervisa i ämnesområden i grundsärskolan ska vara behöriga att undervisa i ämnen i årskurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om fem år.
- En förskollärare som arbetar i förskoleklassen i dag och som är behörig att som speciallärare bedriva undervisning avseende särskilt stöd i förskoleklassen ska vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning avseende särskilt stöd i årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan under en övergångsperiod om fem år.

Förskollärare kommer således, enligt utredningens förslag, inte att vara behöriga att undervisa i lågstadiet. Den föreslagna huvudregeln innebär att behörighet att undervisa i det nya lågstadiet följer av en

grundlärarexamen med inriktning mot årskurs 1–4 (nuvarande grundlärarexamen med inriktning mot förskoleklassen och årskurs 1–3).

För att möjliggöra för huvudmännen att säkerställa rätt behörighet i nya årskurs 1, samt för förskollärare och lärare som i dag är anställda för arbete i förskoleklassen att genomgå behörighetsgivande fortbildning, föreslår utredningen övergångsbestämmelser om fem år, eller i vissa fall åtta år.

6.3 Vissa förskollärare ska få fler möjligheter att bli behöriga att undervisa i lågstadiet

Innebörden av utredningens förslag i avsnitt 6.2 är att en förskollärare, efter övergångsperioden på fem respektive åtta år, endast kan bli behörig att undervisa i nya lågstadiet om han eller hon har genomgått utbildning som lett till en grundlärarexamen och därmed uppfyller kraven i 2 kap. 3 § behörighetsförordningen, alternativt omfattas av någon undantags- eller övergångsbestämmelse i behörighetsförordningen.

Utredningen anser, mot bakgrund av det som redovisats i föregående avsnitt, att det finns skäl att överväga ytterligare vägar för de förskollärare som arbetar i förskoleklassen att bli behöriga att undervisa i det nya lågstadiet. Detta bör kunna ske genom att förskolläraren kompletterar sin examen med behörighetsgivande utbildning.

I följande avsnitt redogör utredningen för hur förskollärare ska kunna komplettera sin utbildning för att utöka sin behörighet.

6.3.1 Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 grundskolan och sameskolan

Förslag: En förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 1 juli 2031, ska vara behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan om han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av lärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

1Denna behörighet ska inte kunna ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

I dag arbetar drygt 5 000 förskollärare inom förskoleklassen (se vidare avsnitt 4.2.3). I genomsnitt har dessa arbetat drygt nio år i förskoleklassen. Dessa förskollärare har således i många fall lång erfarenhet av att undervisa elever i sexårsåldern i enlighet med förskoleklassens styrdokument. Förskolläraren har bedrivit undervisning i kunskapsområden enligt läroplanen och har arbetat med utbildningen utifrån den pedagogik och de arbetssätt som kännetecknar förskoleklassen. Förskolläraren har dessutom erfarenhet av att introducera eleverna till skolan och förbereda dem för fortsatt skolgång. Vidare är förskoleklassen ofta en väl integrerad del av skolenhetens verksamhet. Det innebär att förskollärarna har erfarenhet av att samarbeta med de lärare som arbetar i lågstadiet och på fritidshemmet.

Mot bakgrund av lärarbristen finns det all anledning att säkerställa tillgången till utbildade och behöriga lärare i det nya lågstadiet. Utredningen anser att det är av stor vikt att den kompetens och erfarenhet som finns hos de förskollärare som i dag arbetar i förskoleklassen tas tillvara. De bör därför ges möjlighet att komplettera sin utbildning för att på så vis bli behöriga att som lärare undervisa i nya låg-

stadiet. Eftersom en möjlighet för förskollärare att undervisa i grundskolan innebär ett undantag från regelstrukturen bedömer utredningen att det endast bör vara en avgränsad grupp förskollärare som kan komma ifråga för en sådan behörighet. Denna grupp bör utgöras av förskollärare som är anställda för arbete i förskoleklassen senast vid tidpunkten för reformens genomförande. Eftersom det är den avlagda examen som ligger till grund för behörigheten att undervisa i förskoleklassen anser utredningen att möjligheten att omfattas av bestämmelsen bör begränsas ytterligare och endast gälla de förskollärare som vid reformens genomförande har avlagt examen. Förskollärare som har en nyare examen eller får en senare anställning omfattas således inte av bestämmelserna.

I förskoleklassen arbetar i dag förskollärare med i huvudsak examina från 1993 och 2001 års examensordningar (se kapitel 4, tabell 4.4). Många har alltså flera års erfarenhet av undervisning i förskola och förskoleklass. Utredningen anser därför att det finns skäl att överväga att dessa förskollärare med ett visst antal års erfarenhet av arbete i förskoleklassen bör ges en möjlighet att komplettera sin utbildning med en kortare behörighetsgivande fortbildning (se avsnitt 6.4.2).

För att omfattas av en sådan ny bestämmelse om behörighet bedömer utredningen att förskolläraren bör ha undervisat i förskoleklassen i minst fem läsår under en tioårsperiod. Av statistiken framgår att av de drygt 5 000 förskollärare som år 2019 var anställda för arbete i förskoleklassen så var den genomsnittliga anställningstiden 9,3 år (se kapitel 4, tabell 4.10). Det betyder att ett stort antal förskollärare kommer att kunna omfattas av den föreslagna bestämmelsen och att den samlade kompetensen hos förskollärarna som har mångårig erfarenhet av undervisningen i förskoleklassen huvudsakligen bör kunna tas tillvara. Erfarenhet av att arbeta i nya årskurs 1 under den övergångsperiod som utredningen föreslår i avsnitt 6.2.2 bör också kunna tillgodoräknas för behörighet. Erfarenheten som ska kunna tillgodoräknas bör därför finnas under en tioårsperiod innan förskolläraren ansöker om kompletterande behörighet enligt föreslagen bestämmelse, dock senast den 1 juli 2031, då den tillfälliga behörigheten i årskurs 1 föreslås upphöra.

Utredningen kan konstatera att det kan uppstå organisatoriska svårigheter om förskollärare enbart är behöriga att som lärare undervisa i enstaka ämnen i lågstadiet. För att komma ifråga för den föreslagna bestämmelsen bör förskolläraren ha undervisat i kunskapsområ-

den enligt den del av grundskolans läroplan som rör förskoleklassen under fem år och dessa kunskapsområden har en klar koppling till grundskolans ämnen. Det finns därför skäl som talar för att behörigheten bör vara mer vidsträckt än enstaka ämnen. Därutöver är det viktigt att se till att nya årskurs 1 blir en integrerad del av övriga lågstadiet för att därmed främja kontinuitet för eleverna. Förskolläraren bör därför kunna följa med eleverna under flera årskurser och inte enbart vara lärare i årskurs 1. Utredningen bedömer mot den bakgrunden att behörigheten bör gälla i alla ämnen som framgår av timplanen för lågstadiet, men inte omfatta mer än årskurs 1 och 2. Behörigheteten bör vara begränsad på detta sätt dels mot bakgrund av att förskollärarnas erfarenhet som regel enbart avser undervisning i förskoleklassen, dels mot bakgrund av den behörighetsgivande utbildningens längd som utredningen föreslår i avsnitt 6.4.2.

Sammantaget föreslår utredningen att en förskollärare, som har avlagt en behörighetsgivande examen och som har en anställning i förskoleklassen före den 30 juni 2026 och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under fem läsår de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 1 juli 2031, ska kunna bli behörig att undervisa som lärare i alla ämnen, i grundskolans årskurs 1 och 2, om förskolläraren har slutfört en behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151) om fortbildning för förskollärare, se vidare avsnitt 6.4.2 och 6.4.4. Förskolläraren bör också omfattas om han eller hon har fullgjort en utbildning som motsvarar den behörighetsgivande utbildningen som utredningen föreslår. Skolverket erbjuder, med start höstterminen 2021, en fortbildningsinsats för förskollärare som bör kunna motsvara den fortbildning som utredningen föreslår (se vidare avsnitt 6.4.2).

Eftersom syftet med den föreslagna bestämmelsen är att möjliggöra behörighet i lågstadiet för de förskollärare som arbetar i förskoleklassen i dag bör behörighet som kan uppnås enligt utredningens förslag inte leda till att andra bestämmelser om kompletterande behörighet blir tillämpliga i behörighetsförordningen (jfr 2 kap. 3 a §). Syftet är inte att berörda förskollärare ska kunna utöka sin behörighet till andra årskurser eller stadier än de som omfattas av utredningens förslag.

6.3.2 Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan

Förslag: En förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 1 juli 2034, ska vara behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan om han eller hon,

1. har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan, och
2. avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning.

En förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning och har en anställning i grundsärskolan senast den 30 juni 2026 ska vara behörig att som lärare undervisa i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan om

1. han eller hon har undervisat i träningskolan under minst fem läsår de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 30 juni 2031, och
2. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörigheten ska inte kunna ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

I grundsärskolan går elever som har en intellektuell funktionsnedsättning eller elever som har fått en betydande och bestående begåvningsmässig funktionsnedsättning på grund av en hjärnskada och som bedöms inte kunna nå grundskolans kunskapskrav. Utbildningen och undervisningen i grundsärskolan ska vara anpassad efter elevernas behov och förutsättningar. I grundsärskolan läser eleverna ämnen, men om skolan bedömer att en elev inte kan tillgodogöra sig hela eller delar av utbildningen i grundsärskolans ämnen, kan eleven i stället läsa ämnesområden. Det är också möjligt att läsa en kombination av ämnen och ämnesområden. Undervisningen i grundsärskolan följer grundskolans läroplan och kursplanerna är anpassade för eleverna som går i grundsärskolan, framför allt när det gäller de teoretiska delarna.

Det är mycket viktigt att alla elever har tillgång till kvalificerade och kompetenta lärare med legitimation och behörighet. Elever med funktionsnedsättningar behöver dessutom ha tillgång till en kompetens utöver den som lärare får i den ordinarie lärarutbildningen. För att bedriva undervisning i grundsärskolan krävs därför specialpedagogisk kompetens i form av en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning, utöver en lärarexamen avsedd för arbete i vissa årskurser och ämnen. Utredningen gör bedömningen att kravet på speciallärarexamen fortsatt måste upprätthållas för att en lärare ska vara behörig att undervisa i grundsärskolan.

Utredningen har dock i föregående avsnitt 6.3.1 föreslagit att förskollärare som arbetar i förskoleklassen vid reformens genomförande under vissa förutsättningar ska få en möjlighet att bli behöriga att undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2 i grundskolan och samskolan. Utredningen har när det gäller dessa skolformer ovan bedömt att det är av stor vikt att den kompetens och erfarenhet som förskollärarna i förskoleklassen har, tas tillvara. Den bedömningen gör sig även gällande för grundsärskolan eftersom det inom förskoleklassen finns elever som tillhör grundsärskolan målgrupp. Det finns därför skäl för att förskollärare, under samma förutsättningar som anges i avsnitt 6.3.1, ska ha möjlighet att bli behöriga att undervisa i årskurs 1 och 2 om förskolläraren också har avlagt en speciallärarexamen specialiserad mot utvecklingsstörning.

Utredningen har i avsnitt 6.2.3 bedömt att det finns skäl att tillvarata den kompetens och erfarenhet som förskollärare med behörighet för undervisning i ämnesområden i träningsskolan har. Även denna grupp bör därför få möjlighet att bli behöriga för undervisning i ämnen i grundsärskolans årskurs 1 och 2, under förutsättning att förskolläraren har arbetat inom träningsskolan under minst fem läsår.

6.3.3 Erfarenhet och kompletterande utbildning ska ge behörighet i årskurs 1 och 2 i specialskolan

Förslag: En förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen, har en anställning i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 och som har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår under de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 1 juli 2031, ska vara behörig att som lärare undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i årskurs 1 och 2 i specialskolan om han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord behörighetsgivande utbildning enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan.

Behörigheten ska inte kunna ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

Elever som tillhör specialskolans målgrupp läser som huvudregel samma ämnen som i grundskolan. Skolformens elevgrupp har dock olika behov och förutsättningar och eleverna kan därför i vissa fall läsa enligt olika kursplaner. Det finns t.ex. särskilda kursplaner i engelska och svenska för döva och hörselskadade elever, respektive för döva och hörselskadade elever med utvecklingsstörning. Alla elever som är döva eller hörselskadade får dessutom undervisning i svenskt teckenspråk och för övriga elever gäller att ämnet svenska ersätter teckenspråk, om eleverna inte har behov av teckenspråk. Elever

som är döva eller hörselskadade läser ämnet svenska och svenskt teckenspråk parallellt.

Elever med utvecklingsstörning läser normalt enligt grundsärskolans kursplaner, förutom då vissa anpassade kursplaner behövs för döva eller hörselskadade elever med utvecklingsstörning.

Sedan 2018 finns bestämmelser i behörighetsförordningen som innebär att en lärare är behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning, i motsvarande årskurser och ämnen i vilka lärarens utbildning ger behörighet att undervisa i, i grundskolan. I motiven till ändringen anförs att dåvarande ordning med krav på speciallärarexamen utöver grundlärarexamen, innebar en stor personalomsättning som ökar riskerna för att eleverna inte får en sammanhållen undervisning (U2018/02429/S, s. 15). Det anges vidare att det är den samlade kompetensen som lärare, elevhälsa och speciallärare med olika specialiseringar har som bäst kan möta de behov som elever med hörselnedsättning, dövhet eller grav språkstörning har. Däremot menar man att det är väsentligt att lärare som undervisar elever med mer än en funktionsnedsättning har en speciallärarutbildning (s. 14).

I de förskoleklasser som finns på specialskolans skolenheter arbetar ett mindre antal förskollärare och de har erfarenhet och kompetens av undervisning av elever som tillhör specialskolans målgrupp enligt gällande styrdokument för förskoleklassen. Det finns också kompetens i form av goda teckenspråkskunskaper. Utredningen har i avsnitten ovan när det gäller grundskolan, sameskolan och grundsärskolan bedömt att det är av stor vikt att den kompetens och erfarenhet som förskollärarna i förskoleklassen har, tas tillvara. Den bedömningen gör sig även gällande för specialskolan.

Elevantalet i specialskolan ökar och läsåret 2020/2021 är elevantalet 721 elever. Av dessa elever har enligt Skolverkets officiella statistik 410 elever hörselnedsättning eller dövhet, 276 grav språkstörning och 35 av eleverna har mer än en funktionsnedsättning. Majoriteten av eleverna i specialskolan har alltså en funktionsnedsättning; hörselnedsättning, dövhet eller grav språkstörning. För elever som har en hörselnedsättning eller dövhet har specialskolan tvåspråkig undervisning i teckenspråksmiljö och kommunikationen sker primärt på svenskt teckenspråk. För elever med grav språkstörning är språksvårigheter det primära och undervisning bedrivs i en anpassad lärmiljö utifrån elevens individuella behov. Dessa elever har behov av

ett gott kommunikativt stöd och kompetenta lärare. För att eleverna ska få en god undervisning krävs en blandning av olika speciallärare, lärare med behörighet att undervisa i olika ämnen, rätt kommunikativt stöd och kompetensutvecklingsinsatser för lärarna (s. 15).

Utredningen kan konstatera att lärare med behörighet att undervisa i olika ämnen, utan att ha en speciallärarexamen, redan i dag fyller en viktig funktion i undervisningen av specialskolans elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning. Utredningen kan vidare konstatera att det är en mycket begränsad grupp elever som har fler funktionsnedsättningar, där kravet på speciallärarexamen bör upprätthållas. För att undervisa majoriteten av eleverna i specialskolan är dock en ämnesbehörighet tillräcklig.

Utredningen anser att samma bedömning som gjorts om förskolläraernas kompetens och erfarenhet i avsnitt 6.3.1. gällande grundskolan och sameskolan gör sig gällande för specialskolan. Det bör därför vara möjligt för förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen och som har en anställning i förskoleklassen före den 30 juni 2026 och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under fem läsår de senaste tio åren före ansökan om komplettering av legitimation inkommit till Skolverket, dock senast den 1 juli 2031, ska kunna bli behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning, i alla ämnen i specialskolans årskurs 1 och 2. Denna behörighet ska förskollärarna få om förskolläraren har slutfört en behörighetsgivande fortbildning enligt förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare eller en utbildning som motsvarar en sådan (se vidare avsnitt 6.4.4).

6.3.4 Kompletterande utbildning ska ge behörighet i ämnen i årskurs 1–4 i grundskolan och sameskolan

Förslag: En förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen och är anställd i förskoleklassen senast den 30 juni 2026 ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundskolans och sameskolans årskurser 1–4, om

1. han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning i ett eller flera ämnen,
2. högskoleutbildningen har en omfattning i varje ämne som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina med inriktning mot årskurser som motsvarar årskurs 1–4 och som är äldre än gällande behörighetsgivande examen, dock inte äldre än en behörighetsgivande examen som kunde avläggas den 1 juli 1968, och
3. han eller hon genom högskoleutbildningen har fått sådana ämneskunskaper i vart och ett av detta eller dessa ämnen som i huvudsak kan anses ha krävts för den lärarexamen som avses i föregående punkt.

En sådan förskollärare ska vara behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av den kompletterande högskoleutbildningen.

Behörigheten ska inte kunna ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 6.3.1–3 att förskollärare som har minst fem års erfarenhet av undervisning i förskoleklassen ska få möjlighet att läsa en behörighetsgivande fortbildning för att få behörighet att undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2. Det innebär att förskollärare som har mindre än fem års erfarenhet av undervisning i förskoleklassen eller nya årskurs 1 inte omfattas av samma möjlighet. Vid reformens genomförande kommer det att finnas en andel förskollärare som inte har hunnit arbeta i fem år i förskoleklassen. Utredningen anser att det även bör finnas en möjlighet för dessa förskol-

lärare att läsa en kompletterande utbildning för att bli behöriga att undervisa i det nya lågstadiet.

En utgångspunkt för utredningen är att upprätthålla legitimations- och behörighetsreformens intentioner och en möjlighet för förskollärare att undervisa i grundskolan innebär ett avsteg från regelstrukturen. Samtidigt är det av väsentlig betydelse att säkerställa att det finns behöriga lärare som kan undervisa i det nya lågstadiet och att barn och elever får möta kompetenta och behöriga lärare. En möjlighet för förskollärare att komplettera sin utbildning för att bli behörig att undervisa i skolan, utöver den möjlighet som utredningen föreslagit i avsnitt 6.3.1–3, bör därför enbart vara möjligt för en begränsad grupp förskollärare.

Det finns ett antal förskollärare som i dag är behöriga och arbetar i förskoleklassen och de kommer att stå utan behörighet att undervisa sexåringar, trots att de har en anställning för just detta. Det finns således skäl att avgränsa en behörighetsbestämmelse till just denna grupp förskollärare. En möjlighet till kompletterande behörighet bör därför som huvudregel enbart gälla förskollärare som är anställda för att undervisa i förskoleklassen. Dessutom bör regeln begränsas till att gälla den förskollärare som tagit sin examen före ett visst datum, för att säkerställa att förskollärarna är behöriga för undervisningen i förskoleklassen. Detta innebär att endast de behöriga förskollärare som är verksamma i förskoleklassen när reformen genomförs bör få en möjlighet att komplettera sin behörighet. Dessa personer bör då också i de flesta fall ha en viss erfarenhet av undervisning i förskoleklassen eftersom förskollärarna enligt statistiken (se kapitel 4, tabell 4.10) i genomsnitt har flera års erfarenhet. Förskollärare som har en nyare examen eller får anställning senare än det angivna datumet bör inte omfattas av bestämmelserna.

Utifrån att grundskolan och motsvarande skolformer är stadiindelade och regelstrukturen i kursplaner och timplaner utgår från detta är det rimligt att det också finns en möjlighet för förskollärare att läsa kompletterande utbildning som ger möjlighet till behörighet i hela lågstadiet. Det finns också fördelar för såväl elever som huvudmän att lärare har behörighet att undervisa i hela lågstadiet.

När det gäller hur sådan behörighet ska kunna uppnås anser utredningen att det finns starka skäl att göra på liknande sätt som bestämmelsen i 2 kap. 48 § behörighetsförordningen. En bedömning av behörighet enligt den bestämmelsen går till så att läraren eller för-

skolläraren får sina kompletterande högskolestudier bedömda genom en i förväg bestämd poängnyckel.⁶ Denna poängnyckel utgår från en lägsta omfattning av högskolepoäng som personen i fråga ska ha tillägnat sig genom studier. Eftersom bestämmelsen i 2 kap. 48 § avser den som har en äldre examen utgår bestämmelsen från den lägsta poängomfattningen i en äldre examen.

De förskollärare som kan komma ifråga för en kompletterande utbildning enligt utredningens bedömning, har i huvudsak examina från 1993 års och 2001 års examensordningar. Av den statistik som utredningen redovisar i kapitel 4, tabell 4.4 framgår att de allra flesta, 5 214 personer, har en utbildning före 2001 års examensordning. Utredningen anser därför att den kompletterande utbildning som ska krävas för behörighet bör utgå från den lägsta poängomfattningen i en äldre lärarexamen med inriktning mot lågstadiet och inte från gällande grundlärarexamen i bilaga 2 högskoleförordningen. Den poängomfattning i varje ämne som bör ge vägledning är således vad som i en äldre examen krävdes för behörighet att undervisa i ett enskilt ämne i lågstadiet. Utredningen bedömer det som rimligt att en förskollärare för att bli behörig läser kurser i behörighetsgivande ämnen på högskolenivå och kursernas omfattning bör motsvara den minsta omfattningen i en äldre examen. En förutsättning för behörighet bör dock vara att förskolläraren också har förvärvat kunskaper i det eller de ämnen som i huvudsak krävts för den äldre examen, dvs. studierna bör inte enbart vara av viss omfattning utan också utgöras av ett visst innehåll. Detta bör i sådant fall ge förskolläraren möjlighet att nå behörighet att undervisa i ett eller flera ämnen i grundskolans årskurs 1–4. Sammanfattningsvis föreslår utredningen att förskollärare ska kunna komplettera sin behörighet i enlighet med detta.

Den fortbildning som ger förskollärare behörighet enligt de föreslagna bestämmelserna i avsnitt 6.3.1–3 bör även kunna ligga till grund för behörighet enligt nu föreslagen bestämmelse. Det skulle för den enskilda förskolläraren kunna innebära att han eller hon först kompletterar med fortbildning för att bli behörig i årskurs 1 och 2 och vid ett annat tillfälle bygger på kompletteringen med ytterlige högskolestudier som tillsammans ger behörighet i årskurs 1–4 i ett eller flera ämnen.

⁶ Poängnyckel för lägsta poängomfattning för ämnen inom äldre lärarexamina.

Eftersom syftet med den föreslagna bestämmelsen är att möjliggöra behörighet i lågstadiet för de förskollärare som arbetar i förskoleklassen i dag bör behörighet som kan uppnås enligt utredningens förslag inte leda till att andra bestämmelser om kompletterande behörighet blir tillämpliga i behörighetsförordningen (jfr 2 kap. 3 a §). Syftet är inte att berörda förskollärare ska kunna utöka sin behörighet till andra årskurser eller stadier än de som omfattas av utredningens förslag.

6.3.5 Kompletterande utbildning och behörighet i ämnen i årskurs 1–4 i grundsärskolan

Förslag: En förskollärare som har kompletterat sin behörighetsgivande examen enligt de förutsättningar som anges i 6.3.4 och som dessutom har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4.

Även en förskollärare som är behörig och anställd för undervisning i träningsskolan senast den 30 juni 2026 ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4 efter en sådan komplettering. En sådan förskollärare ska vara behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av den kompletterande högskoleutbildningen.

Behörigheten ska inte ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 6.3.3 att förskollärare som har fem års erfarenhet av undervisning i förskoleklassen och som läst en behörighetsgivande utbildning samt avlägger en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning får behörighet att undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2. Förslaget innebär att den som har mindre än fem års erfarenhet, inte kommer att omfattas av utredningens förslag. Utredningen anser, som nämnts ovan, att det även bör finnas en möjlighet för de förskollärare som har arbetat mindre än fem år

att läsa en kompletterande utbildning för att bli behöriga att undervisa i det nya lågstadiet i grundsärskolan.

Utredningen anser att samma argument och bedömning gör sig gällande, som redogjorts för ovan i avsnitt 6.3.4. Elever som tillhör grundsärskolans målgrupp finns i dag till viss del i förskoleklassen (se avsnitt 5.3.2). Elever som tidigt bedöms tillhöra grundsärskolans målgrupp väljer också i viss omfattning att börja i grundsärskolan ett år tidigare. Förskollärare som är anställda i förskoleklassen vid reformens genomförande har således kompetens och erfarenhet av undervisning av elever tillhörande målgruppen.

Även förskollärare med en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning, som är behöriga för undervisning i ämnesområden, har kompetens och erfarenhet av undervisning av sexåringar inom målgruppen som bör tillvaratas. Det bör därför finnas möjlighet för såväl förskollärare i förskoleklassen som behöriga förskollärare inom träningskolan att komplettera sin utbildning för att uppnå behörighet för undervisning i grundsärskolan. En förskollärare som är verksam i förskoleklass behöver dock, förutom kompletterande ämnesstudier, också ha avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning för att uppnå sådan behörighet. Kravet på speciallärarexamen följer behörighetsförordningens systematik och utgår ifrån de behov som eleverna inom målgruppen har. Utredningens bedömning är att detta krav inte bör frångås. Det innebär att för förskollärare som i dag är verksamma i förskoleklassen kommer det att handla om en längre tids kompletterande studier för att uppnå behörighet till grundsärskolan. Av den anledningen har utredningen bedömt att övergångsperioden med behörighet i årskurs 1 för dessa förskollärare i grundsärskolan ska gälla åtta år, jfr avsnitt 6.2.3. Av bestämmelsen ska, liksom utredningen föreslagit i 6.3.4, framgå att tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen inte ska leda till att andra bestämmelser om kompletterande behörighet blir tillämpliga.

6.3.6 Kompletterande utbildning ska ge behörighet i ämnen i årskurs 1–5 i specialskolan

Förslag: En förskollärare som har kompletterat sin behörighetsgivande examen enligt de förutsättningar som anges i avsnitt 6.3.4 ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i specialskolans årskurs 1–5, när det gäller elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning, utan ytterligare funktionsnedsättning.

En sådan förskollärare ska vara behörig att undervisa i det eller de ämnen som omfattas av den kompletterande högskoleutbildningen.

Behörigheten ska inte kunna ligga till grund för tillämpning av andra bestämmelser om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 6.3.4 att förskollärare som har fem års erfarenhet av undervisning i förskoleklassen och som läst en behörighetsgivande utbildning får behörighet att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i alla ämnen i årskurs 1 och 2 i specialskolan. Förslagen innebär att den som har mindre än fem års erfarenhet av undervisning, inte kommer att omfattas av utredningens förslag. Utredningen anser att det även bör finnas en möjlighet för de förskollärare som har arbetat mindre än fem år att läsa en kompletterande utbildning för att bli behöriga att undervisa i det nya lågstadiet i specialskolan.

Utredningen anser att samma argument och bedömning gör sig gällande som redogjorts för ovan i avsnitt 6.3.4. Elever som tillhör specialskolans målgrupp finns i förskoleklassen, se avsnitt 5.3.2. Utredningen anser således att den kompetens som finns hos de förskollärare som arbetar i förskoleklassen vid reformens genomförande bör tillvaratas under samma förutsättningar som angivits ovan.

6.3.7 Förskollärare med speciallärarexamen

Förslag: En förskollärare ska vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1 och 2 i grundskolan och motsvarande skolformer under förutsättning att förskolläraren har avlagt en speciallärarexamen och kompletterat med en sådan utbildning som avses i avsnitt 6.3.1. En förskollärare ska vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1–4 i grundskolan och motsvarande skolformer under förutsättning att förskolläraren har avlagt en speciallärarexamen och kompletterat med sådan utbildning som avses i 6.3.4.

En sådan förskollärare är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

Skälen för utredningens förslag

En förskollärare som har avlagt en speciallärarexamen är enligt gällande bestämmelser behörig att bedriva undervisning som avser särskilt stöd i förskoleklassen (36 § behörighetsförordningen). I och med att utredningen föreslår att det som huvudregel ska krävas en grundlärarexamen för behörighet i det nya lågstadiet, kommer en förskollärare med speciallärarexamen inte att vara behörig att bedriva undervisning som avser särskilt stöd. Utredningen har dock i avsnitt 6.2.5 föreslagit att förskollärare som har avlagt en speciallärarexamen under en övergångsperiod ska vara behörig för undervisning som avser särskilt stöd i nya årskurs 1. Syftet med den tillfälliga behörigheten är bl.a. att säkerställa att det finns behörig personal när reformen genomförs och att ge förskolläraren en rimlig tid att komplettera sin utbildning för att uppnå behörighet.

Av samma skäl som utredningen anfört i avsnitt 6.3.1 och 6.3.4 gör utredningen bedömningen att förskollärare som uppfyller förutsättningarna som anges i nämnda avsnitt om kompletterande utbildning och som har avlagt en speciallärarexamen bör vara behöriga för undervisning som avser särskilt stöd i antingen årskurs 1 och 2 i grundskolan och motsvarande skolformer eller årskurs 1–4 i grundskolan eller motsvarande skolformer. En sådan lärare bör dock endast vara

behörig att som speciallärare bedriva undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

6.3.8 Sammanfattning av utredningens förslag

Utredningens förslag om vissa förskollärares möjligheter att bli behöriga att undervisa i lågstadiet innebär sammanfattningsvis att:

- En behörig förskollärare som har anställning i förskoleklassen och som dessutom har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår under en tioårsperiod ska vara behörig att som lärare undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan, om han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med en fullgjord behörighetsgivande fortbildning.
- Under samma förutsättningar som för grundskolan och sameskolan föreslås en förskollärare bli behörig i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan om förskolläraren dessutom avlägger en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Därutöver föreslås att en förskollärare som har avlagt en behörighetsgivande examen och en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning och som har undervisat i ämnesområden i träningskolan under minst fem år under en tioårsperiod ska vara behörig att som lärare undervisa i alla ämnen i årskurs 1 och 2 i grundsärskolan om han eller hon har kompletterat med en fullgjord behörighetsgivande fortbildning.
- Under samma förutsättningar som för grundskolan och sameskolan föreslås att en förskollärare blir behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i årskurs 1 och 2 i specialskolan.
- En behörig förskollärare som är anställd i förskoleklassen ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundskolans eller sameskolans årskurser 1–4, om han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord högskoleutbildning och utbildningen har en omfattning i varje ämne som motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i någon av de lärarexamina som är äldre än gällande grundlärar-

examen. Dessutom krävs att förskolläraren genom högskoleutbildningen har fått vissa ämneskunskaper.

- Under samma förutsättningar som för grundskolan ska en förskollärare vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4, om förskolläraren dessutom har avlagt en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Även en behörig förskollärare som anställd för undervisning i ämnesområden i grundsärskolan ska vara behörig att som lärare undervisa i ett eller flera ämnen i grundsärskolans årskurs 1–4 under samma förutsättningar.
- Under samma förutsättningar som för grundskolan ska en förskollärare vara behörig att som lärare undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i ett eller flera ämnen i specialskolans årskurs 1–5.
- En förskollärare ska vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1 och 2 i grundskolan och motsvarande skolformer under förutsättning att förskolläraren har avlagt en speciallärarexamen och kompletterat med en sådan utbildning som avses i avsnitt 6.3.1. En förskollärare ska därtill vara behörig att som speciallärare bedriva undervisning som avser särskilt stöd i årskurs 1–4 i grundskolan och motsvarande skolformer under förutsättning att förskolläraren har avlagt en speciallärarexamen och kompletterat med sådan utbildning som avses i avsnitt 6.3.4. En sådan förskollärare är endast behörig att som speciallärare bedriva sådan undervisning som speciallärarexamen är specialiserad mot.

6.4 Utformningen av behörighetsgivande fortbildning

Utredningens förslag i avsnitt 6.3 innebär att vissa förskollärare ska ges möjlighet att bli behöriga att undervisa i lågstadiet om de kompletterar sin examen med en fullgjord behörighetsgivande fortbildning.

I följande avsnitt redovisar utredningen överväganden och förslag om utformningen av sådan utbildning.

6.4.1 Utredningens överväganden gällande utformning av fortbildningen

Det finns olika hänsyn som behöver tas vid utformningen av en fortbildning som ger förskollärare behörighet att undervisa i lågstadiet. Fortbildningen behöver ge förskollärare sådan kunskap och kompetens att eleverna får undervisning av god kvalitet. På så sätt säkerställs att eleverna får den utbildning som de har rätt till. Förskollärarnas kompetens och erfarenhet av arbete i förskoleklassen bör också tillvaratas. De krav som ställs för behörighet att få bedriva undervisning i lågstadiet bör därför inte sänkas, men det bör vid utformningen av fortbildningen finnas en realistisk syn på hur omfattande den kan vara. Det senare berör dels frågan om hur lång tid det är rimligt att anta att en enskild individ är beredd att delta i kompletterande utbildning, dels vilka förutsättningar som krävs för att det ska vara möjligt för individen att genomföra studierna.

Sett utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv så är det även angeläget att kostnaden för utbildningen inte blir för hög eller att utbildningen blir alltför omfattande i tid. Det kan t.ex. handla om att utbildningens längd kortas genom att behörighetens omfattning begränsas. Det kan även handla om att möjliggöra för individen att tillgodoräkna sig tidigare utbildning och validera relevant arbetserfarenhet samt flexibilitet avseende studietakt och studieform. Utifrån ett huvudmanna- och verksamhetsperspektiv är det angeläget att utbildningens omfattning och utformning medger att berörda förskollärare kan arbeta samtidigt som de läser den kompletterande fortbildningen. Det är också av stor vikt att utbildningen medför att denna, väl avgränsade grupp av förskollärare, kan erhålla behörighet att undervisa i alla ämnen i berörda årskurser. Detta kan göras genom att utbildningen ger behörighet i hela eller delar av lågstadiet. Det är viktigt, såväl ur ett verksamhets- som ett elevperspektiv, att fortbildningen utformas så att den ger förskollärarna kompetens och behörighet att undervisa i det nya lågstadiet. Det är viktigt för eleverna att de undervisas av lärare med en behörighet som motsvarar de krav som följer av läroplaner och kursplaner. Det är också av stor vikt att eleverna får en kontinuitet och i så stor utsträckning som möjligt kan undervisas av samma lärare under lågstadiet. En kompletterande fortbildning bör därför utformas så att den i största möjliga utsträckning ger behörighet att undervisa i samtliga ämnen i hela lågstadiet.

Det finns flera exempel på behörighetsgivande utbildningar som Skolverket erbjuder i samverkan med lärosäten. Ett exempel är utbildningarna som ges inom ramen för Lärarlyftet⁷. Lärarlyftet infördes 2012 med syftet att utöka andelen behöriga lärare, och på så vis uppnå en likvärdig utbildning. Insatsen har förlängts vid ett flertal tillfällen och ska nu pågå till 2025. Lärarlyftets kurser syftar till att lärare som har en lärarexamen ska bli behöriga att undervisa i fler skolformer, årskurser och ämnen genom att läsa kurser på högskolenivå. Lärarlyftets utbildningar vänder sig till personer med en behörighetsgivande lärarexamen som är anställda som lärare inom skolväsendet (förskolan och fritidshemmet undantagna). Förskollärare kan dock läsa utbildningar genom Lärarlyftet för att erhålla en speciallärarexamen. Lärare i fritidshem kan vissa fall delta i Lärarlyftets utbildningar. Utbildningen består i huvudsak av distansstudier. Skolverket (2020 g) beskriver i en utvärdering av insatsen att de flesta av kurserna som ges inom Lärarlyftet ges på halvfart eller kvartsfart. Det konstateras att andelen lärare med godkända kursresultat påverkas negativt i de fall som kurserna ges under en lång period men också om kurs-takten är hög. För att få bedriva ämnesstudier inom ramen för Lärarlyftet ska den som läser ha en behörighetsgivande examen som lärare. Det innebär i dagsläget att en förskollärare som ges behörighet enligt utredningens förslag inte kommer att kunna delta i utbildning genom Lärarlyftet.

Utredningen har även övervägt möjligheten att den behörighetsgivande fortbildningen för förskollärare skulle kunna kopplas till den kompletterande pedagogiska utbildning (KPU) som i dag anordnas vid flera lärosäten. KPU vänder sig till personer som har tidigare ämnesstudier om 90 eller 120 högskolepoäng i de ämnen som undervisas i skolan. Genom att komplettera med ytterligare 90 högskolepoäng kan personen ta ut en ämneslärarexamen. KPU är alltså inriktad mot grundskolans årskurs 7–9 eller gymnasieskolan. I departementspromemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan* (U 2021/00301) utreds bl.a. möjligheten att bredda KPU:n till att även kunna leda till en grundlärarexamen. Syftet med detta anges vara att öka antalet behöriga lärare i grundskolan. Innebörden av förslaget är att den som läser utbildningen blir grundlärare i svenska och samhällsorienterande ämnen, eller matematik och naturorienterande ämnen. En annan del av förslaget handlar om att studietakten

⁷ Förordning (2007:222) om statsbidrag för fortbildning av lärare.

höjs vilket innebär att utbildningstiden förkortas. Enligt förslaget ska utbildningen innehålla utbildningsvetenskaplig kärna (UVK), verksamhetsförlagd utbildning (VFU) samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier. När det gäller grundlärautbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 betonas att studierna dessutom särskilt ska ge kunskaper om grundläggande läs- och skrivinlärning och matematikinlärning, samt om barns kommunikation och språkutveckling.

Förslaget gäller inte personer med förskolläraryxamen. Den fortbildning som utredningen föreslår kommer, till skillnad från målgruppen för KPU till grundlärare enligt departementspromemorians förslag, att rikta sig till personer som inom ramen för fullgjord förskolläraryt utbildning redan har läst kurser gällande UVK, VFU, grundläggande läs- och skrivinlärning, matematikinlärning samt barns kommunikation och språkutveckling. Utredningen bedömer därför att det som berörda förskollärare behöver komplettera med således är ytterligare kurser inom läs-, skriv- och matematikinlärning med didaktiska och metodiska inslag relaterade till den aktuella åldersgruppen samt till grundskolans uppdrag och styrdokument.

Skolverkets uppdrag om Fortbildning av förskollärare i förskoleklass

Under hösten 2020 fick Skolverket ett regeringsuppdrag (U 2020/05108) att föreslå lämpliga fortbildningsinsatser som kan erbjudas till förskollärare verksamma i förskoleklassen läsåret 2021/22. Uppdraget redovisades genom *Redovisning av uppdrag om fortbildning av förskollärare i förskoleklass* (Skolverket 2020 e).

Skolverkets förslag innebär att förskollärare verksamma i förskoleklassen ska erbjudas fortbildning som omfattar läs-, skriv- och matematikinlärning med didaktiska och metodiska inslag relaterat till den aktuella åldersgruppen samt till grundskolans uppdrag och styrdokument. Syftet med utbildningen är att stärka förskolläraernas kompetens att undervisa i grundskolan, men även att minska skillnaden mellan deras utbildning och grundlärautbildningen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3. En utgångspunkt för uppdraget har varit att den fortbildning som föreslås så långt som möjligt ska kunna utgöra en del av den fortbildning som utredningen förväntas föreslå. I regeringsuppdraget är därför

framskrivet att Skolverket ska utforma sitt förslag till fortbildningsinsats i nära dialog med utredningen.

Skolverkets slutsats är att den kompetenshöjande fortbildningen bör vara sammanlagt 30 högskolepoäng och att utbildningen ska utformas så flexibelt som möjligt.

6.4.2 Utbildning för behörighet i årskurs 1 och 2

Förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att i samverkan med lärosäten erbjuda den fortbildning som ska ge förskollärare, som har minst fem års erfarenhet av arbete i förskoleklassen eller nya årskurs 1, behörighet i årskurs 1 och 2.

Utbildningen bör omfatta 30 högskolepoäng, 15 högskolepoäng avseende svenska och 15 högskolepoäng avseende matematik. Utbildning bör kunna genomföras på deltid under ett år.

Skälen för utredningens förslag

Utredningens förslag om behörighet i avsnitt 6.3.1–6.3.3 syftar till att förskollärare som arbetat i förskoleklassen i minst fem år ska kunna komplettera sin examen med en behörighetsgivande fortbildning och på så sätt bli behöriga att undervisa i alla ämnen i lågstadiets årskurs 1 och 2. Syftet med fortbildningen ska vara att ge förskollärarna den ytterligare kompetens som krävs för att undervisa som lärare i nya årskurs 1 och 2. Även förskollärare som har speciallärarexamen och som är behöriga att bedriva undervisning i träningskolan eller undervisning som avser särskilt stöd bör omfattas av möjligheten till fortbildning, se avsnitt 6.3.7.

Utredningen kan konstatera att det inte finns någon befintlig utbildning som kan anses ge förskollärarna den fortbildning som de behöver för att kunna få behörighet att undervisa i nya årskurs 1 och 2. Utbildning i form av kurser på högskola eller universitet utgår ifrån de befintliga examensordningarna och från de styrdokument som gäller grundskolan. Styrdokumentet är till stor del framarbetade utifrån stadieindelningen och kunskapskraven. Det finns således inget regelverk för vad en lärare behöver kunna för att arbeta enbart i årskurs 1 och 2. Utredningen anser därför att det måste skapas en

utbildning som är särskilt anpassad för de förskollärare som omfattas av utredningens förslag. Utredningen gör bedömningen att Skolverket är den myndighet som är bäst lämpad att i samverkan med lärosätena erbjuda en sådan utbildning.

Utbildningen bör vara avgränsad i studietid och omfattning

I frågan om utbildningens omfattning finns en rad överväganden att ta ställning till. I departementspromemorian *Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan* (U2021/00301) ges bl.a. förslag på hur fler akademiker ska kunna arbeta som lärare i skolan och förslag om en kortare kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Syftet med förslagen i promemorian är att förbättra behörighetsläget i skolan. Genom att dessa personer läser kompletterande kurser om 75 högskolepoäng under ett år ska de enligt förslaget kunna uppnå en grundlärarexamen i svenska och samhällsorienterande ämnen, eller matematik och naturorienterande ämnen. I den ovan refererade departementspromemorian föreslås att högskolepoängen ska fördelas enligt följande: UVK 20 högskolepoäng, VFU 20 högskolepoäng samt ämnes- och ämnesdidaktiska studier 35 högskolepoäng. Utgångspunkten för förslaget är att personer som sedan tidigare har en gedigen grund inom ett ämnesområde och har uppnått de mål som krävs för en examen kan antas ha förutsättningar för att på kortare tid kunna komplettera sin utbildning. Vidare föreslås i promemorian också en ökad studietakt vilket innebär att kurserna även ska ges under sommaren.

Det förslag som redovisas i departementspromemorian gäller som tidigare nämnts inte personer med förskolläraryt utbildning. Utredningen anser dock att de argument som anförs i promemorian bör kunna anses som giltiga även för de personer med förskollärarexamen som omfattas av utredningens förslag. Förskollärarna har en flerårig pedagogisk utbildning från universitet eller högskola, de har avlagt en examen och har därutöver en mångårig relevant erfarenhet av undervisning i förskoleklassen.

Även av Skolverkets redovisning av regeringsuppdraget gällande fortbildningsinsatsen för förskollärare (Skolverket 2020 g) framgår att en utbildning som syftar till att stärka förskollärarnas kompetens att undervisa i skolan inte bör vara för lång. En sådan utbildning bör

vara avgränsad i omfattning samt vara flexibel i både studieform och studietid. Studieformen och studietakten ska utformas så att förskollärarna kan kombinera studier och arbete. Studierna bör vidare kunna bedrivas så flexibelt som möjligt, exempelvis på halvfart eller kvartsfart och huvudsakligen på distans. Skolverket föreslår även att det bör övervägas om utbildningen ska ges i form av sommarkurser för att på så vis öka flexibiliteten och förkorta studietiden.

Mot bakgrund av utredningens överväganden om vilka olika hänsyn som måste tas vid utformningen av utbildningen (se avsnitt 6.4.1 ovan) samt vad som framkommer i både departementspromemorian samt redovisningen av regeringsuppdraget som refererats ovan, gör utredningen bedömningen att flexibilitet är en mycket viktig faktor. Flexibilitet i studieform och studietakt kommer att underlätta inte enbart för den som ska studera och huvudmännen, utan också för rektorerna och den pedagogiska verksamheten. Det finns också anledning att anta att en sådan flexibilitet bidrar till en större kontinuitet för eleverna.

I likhet med de förslag som läggs fram i tidigare nämnd departementspromemoria bedömer utredningen att den behörighetsgivande fortbildningen bör vara av en mer begränsad omfattning och att den således bör kunna genomföras på kortare tid. Förskollärarna bör exempelvis inte behöva läsa utbildningsvetenskaplig kärna eller genomföra verksamhetsförlagd utbildning, då de arbetat många år i förskoleklassen. För förskollärarnas del bör utbildningen således handla om ämnes- och ämnesdidaktiska studier.

Utredningens bedömning är således att den behörighetsgivande utbildningen som kan ge behörighet i årskurs 1 och 2 bör omfatta 30 högskolepoäng. En sådan längd på utbildningen bedöms innebära att förskollärarnas tidigare kunskap, kompetens och yrkeserfarenhet tas tillvara på ett effektivt och ändamålsenligt sätt, vilket även innebär ett effektivt nyttjande av samhällsresurserna.

Utbildningens innehåll

Utredningens bedömning är att Skolverket tillsammans med lärosätena har den kompetens som krävs för att avgöra vad som närmare ska ingå i den behörighetsgivande utbildningen. Av Skolverkets förslag till fortbildningsinsats under läsåret 2021/22 framgår bland

annat att myndigheten haft en dialog med lärosäten om innehåll i fortbildningens kurser, fördelning mellan aktuella ämnesområden och antal högskolepoäng. Skolverket anför också att det är viktigt att de lärare som ska undervisa i den första årskursen i den tioåriga grundskolan har den kompetens och skicklighet som är nödvändig för en utbildning av hög kvalitet.

Skolverket har i den ovan refererade redovisningen av sitt förslag till fortbildningsinsats konstaterat, liksom utredningen i avsnitt 6.1.2, att det finns likheter mellan dagens förskolläraryrket och lärarutbildning. Utbildningarna har dock förändrats över tid och en jämförelse är svår att göra. Av de cirka 5 000 personer som är förskollärare och arbetar i förskoleklassen har majoriteten, cirka 91 procent, en äldre utbildning.

Vidare refererar Skolverket till två olika betänkanden i fråga om vad som bör ingå i fortbildningen. I betänkandet *På goda grunder – en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik* (ÅR 2016:59 s. 203 f) föreslogs en särskild fortbildningsinsats för förskollärare i förskoleklassen för att kompensera för skillnaden mellan förskolläraryrket och grundläroverutbildningen när det gäller läs-, skriv- och matematikinläring. Den föreslagna fortbildningen skulle innehålla moment av läs-, skriv- och matematikinläring och motsvara cirka 15 högskolepoäng.

Skolverket refererar också till ett ställningstagande i betänkandet *En hållbar lärarutbildning* (SOU 2008:109, s. 226): Sammanfattningsvis sägs att olika ålderskategorier och skolformer kräver specifika kunskaper och färdigheter av lärare. De basala färdigheterna i läsning, skrivning och matematik som eleverna i förskoleklassen och de första grundskoleåren ska lära sig, ställer alldeles särskilda krav på lärare. En framgångsrik pedagogik inom dessa områden kräver att lärare har specialkunskaper inom bland annat lingvistik, läsinläringens olika dimensioner, skrivandet som kognitiv process och skrivandets olika dimensioner, talbegreppet och räkneoperationernas utveckling samt hur man förebygger eller bryter onda cirklar vid svårigheter med inläringen. De didaktiska aspekter som behöver läggas på ämnena skiljer sig mycket åt mellan olika ålderskategorier av elever. För att säkerställa att förskollärarna har med sig tillräckliga kunskaper i läs- och skrivinläring samt grundläggande matematikundervisning är det av vikt att de deltar i en utbildning särskilt avsedd för detta ändamål.

Utredningen har i, avsnitt 5.2.5 föreslagit att det bör utarbetas kunskapskrav för nya årskurs 2(3) gällande grundläggande matematiskt tänkande inklusive taluppfattning, samt att det nuvarande kunskapskravet i läsförståelse bör utvidgas till att även innefatta grundläggande skrivförmåga. Den utbildning som syftar till att ge förskollärarna behörighet i årskurs 1 och 2 bör således ta hänsyn till utredningens förslag om utvidgade kunskapskrav. I likhet med Skolverkets ställningstaganden i regeringsredovisningen bedömer utredningen därför att förskollärare som ska undervisa i den nya första årskursen måste ges kompletterande kunskaper om bland annat styrdokumentet för grundskolan samt i fråga om tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande matematikundervisning.

Utredningen bedömer mot bakgrund av detta att den behörighetsgivande fortbildningen, i enlighet med förslaget i den tidigare refererade SOU 2016:59, bör innehålla 15 högskolepoäng svenska eller svenska som andraspråk och 15 högskolepoäng matematik, alltså sammanlagt 30 högskolepoäng. När det gäller det närmare innehållet i de 30 högskolepoängen bör det ankomma på Skolverket tillsammans med lärosätena att bestämma.

Utredningen har övervägt om det inom ramen för den behörighetsgivande fortbildningen om 30 högskolepoäng ska kunna gå att validera och tillgodoräkna sig tidigare lästa högskolepoäng. Om dessa tidigare studier är relevanta i både omfattning och ämnesinnehåll anser utredningen att ett tillgodoräknande eller validering bör vara möjlig. Detta är dock ytterst Skolverkets sak att bedöma.

6.4.3 Utbildning för behörighet i ämnen i årskurs 1–4

Förslag: Skolverket bör ges i uppdrag att i samverkan med lärosäten erbjuda fortbildning som syftar till att ge förskollärare behörighet i ett eller flera ämnen i lågstadiet.

Skälen för utredningens förslag

En förskollärare som är anställd i förskoleklassen när reformen genomförs bör, enligt utredningens förslag i avsnitt 6.3.4–6.3.6, under vissa förutsättningar kunna bli behörig att undervisa som lärare i års-

kurs 1–4. Om förskolläraren fullgjort kurser på högskolenivå i viss omfattning och med ett visst innehåll anser utredningen att behörighet bör kunna ges att undervisa i ett eller flera ämnen i lågstadiet. Även förskollärare som har speciallärarexamen och som är behöriga att bedriva undervisning i träningskolan eller undervisning som avser särskilt stöd bör omfattas av möjligheten till fortbildning, se avsnitt 6.3.7.

Skolverket erbjuder i samarbete med lärosätena olika typer av behörighetsgivande kurser, bland annat inom ramen för Lärarlyftet⁸. Dessa kurser syftar till att bredda redan behöriga lärares kompetens och omfattar därför inte förskollärarna. Förskollärare kan dock inom ramen för Lärarlyftet läsa en speciallärarexamen.

Utredningens bedömning är att Skolverket i samverkan med lärosäten bör erbjuda kurser som syftar till att även förskollärare ska kunna ges behörighet i ett eller flera ämnen i lågstadiet. Vid utformningen av dessa kurser är det viktigt att kursernas omfattning i tid jämförs med omfattningen av den behörighetsgivande fortbildning som kan ge behörighet i årskurs 1 och 2 (jfr avsnitt 6.4.2). Dessa kurser bör därtill ställas i relation till den poängnyckel som utredningen redogör för i avsnitt 6.3.4 och bör således inte vara mer omfattande i varje ämne än vad som minst motsvarar den lägsta omfattning som kan anses ha krävts för ämnet i en äldre behörighetsgivande examen. Kursernas omfattning i tid behöver också jämföras med det ordinarie kursutbudet på lärosätena. Hänsyn behöver dessutom tas till att målgruppen för kurserna är yrkesverksamma personer som har erfarenhet av undervisning i förskoleklassen.

Kompletterande kurser kan byggas på den behörighetsgivande utbildningen

Den behörighetsgivande fortbildning som föreslås i avsnitt 6.4.2 är först och främst avsedd för förskollärare som har arbetat i minst fem år i förskoleklassen eller nya årskurs 1. Utredningen anser dock att även förskollärare som inte uppfyller erfarenhetskravet bör kunna ta del av de kurser som erbjuds inom ramen för den fortbildningsinsatsen.

⁸ En samlad beskrivning av lärarlyftets utveckling görs i utredningen SOU 2018:17 s. 296–299.

De kurser som ingår i den behörighetsgivande fortbildningsinsatsen kan utgöra hela eller delar av den omfattning och de ämneskunskaper som krävs för behörighet i enlighet med utredningens förslag i avsnitt 6.3.4–6.3.6. Huruvida den behörighetsgivande fortbildningen som omfattar 30 högskolepoäng och som föreslås i avsnitt 6.4.2 ska anses räcka för att förskolläraren ska kunna bli behörig att undervisa i ett eller flera ämnen i lågstadiet beror på förskollärarens tidigare studier och arbetserfarenheter.

Det är emellertid Skolverket som får avgöra om studierna inom ramen för den behörighetsgivande fortbildningen är tillräckliga för legitimation för den enskilde förskolläraren.

För förskollärare som arbetat i mindre än fem år kan legitimation i sådana fall endast ges i svenska och matematik i årskurs 1–4 eftersom alla förutsättningar för behörighet i alla ämnen i årskurs 1 och 2 inte är uppfyllda. Förskolläraren kan också på eget initiativ ha läst till kurser och även dessa bör kunna tillgodoräknas. Det krävs dock att dessa studier är relevanta i både omfattning och ämnesinnehåll, och en sådan bedömning får göras av Skolverket i samband med ansökan om legitimation.

6.4.4 Statsbidrag för fortbildning av förskollärare

Förslag: Statsbidrag ska utgå för fortbildning som syftar till att förskollärare ska bli behöriga att undervisa i årskurs 1 och 2 i lågstadiet.

Statsbidrag ska även utgå för fortbildning som syftar till att ge förskollärare behörighet i ett eller flera ämnen i lågstadiet. Statsbidraget ska vidare kunna sökas av huvudmän för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Statsbidrag ska kunna utgå för de förskollärare som är anställda för undervisning i förskoleklassen, träningskolan i grundsärskolan eller nya årskurs 1.

Statsbidraget bör vara tidsbegränsat och möjligt för huvudmännen att söka till och med 2034.

Skälen för utredningens förslag

Regeringen beslutade den 25 februari 2021 om förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare. Förordningen innehåller bestämmelser om statsbidrag för fortbildning av förskollärare verksamma i förskoleklassen i syfte att stärka deras kompetens att kunna undervisa i de första årskurserna i grundskolan (1 §). Statsbidrag får lämnas för ersättning för lön till förskollärare som deltar i uppdragsutbildning enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare och förskollärare, eller motsvarande utbildning som anordnas av en enskild utbildningsanordnare (5 §). Statsbidrag utgår under förutsättning att förskolläraren har förskolläraryxamen eller motsvarande äldre examen och är anställd för undervisning i förskoleklassen. För att statsbidrag ska utgå ska utbildningen syfta till att ge förskolläraren kompetens om elevers läs-, skriv- och matematikinläring. Statsbidraget får lämnas till huvudmän för förskoleklassen (3 §). Förordningen träder i kraft den 1 april 2021.

Utredningen föreslår i avsnitt 6.3 att förskollärare, som uppfyller vissa villkor, genom behörighetsgivande fortbildning ska ges möjlighet att bli behöriga att undervisa i lågstadiet. Vidare föreslår utredningen att Skolverket ska ges i uppdrag att i samverkan med lärosäten utforma den behörighetsgivande utbildningen (se avsnitt 6.4.5).

Eftersom förskoleklassen tas bort som skolform bör huvudmän för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan kunna erbjuda förskollärare, som vid reformens genomförande är anställda att undervisa i förskoleklassen, träningsskolan inom grundsärskolan eller i nya årskurs 1, deltagande i den behörighetsgivande utbildningen som föreslås i avsnitt 6.4.2. Dessa huvudmän ska också kunna erbjuda förskollärare en möjlighet att läsa in kompletterande högskolepoäng. Förskollärarna kan på så sätt uppnå behörighet i ett eller flera ämnen i lågstadiets årskurs 1–4. För att främja förskollärares deltagande i behörighetsgivande utbildning föreslår utredningen att statsbidrag utgår för detta ändamål. För de utbildningsinsatser som utredningen föreslår i avsnitt 6.4.2 och 6.4.3 bör därför statsbidrag utgå i enlighet med förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare. Detta bör framgå av statsbidragsförordningens syfte.

Utbildningsinsatsen som föreslås i avsnitt 6.4.2 syftar till att ge förskollärare behörighet i alla ämnen i årskurs 1 och 2, alltså en mer vidsträckt behörighet än vad som kan ges genom förslaget i avsnitt 6.4.3. Statsbidraget bör därför i första hand betalas ut till de huvudmän som söker medel för förskollärare som omfattas av bestämmelsen om behörighet i årskurs 1 och 2, som föreslås i avsnitt 6.3.1–6.3.3, och som ska studera den behörighetsgivande utbildningen om 30 högskolepoäng, som föreslås i avsnitt 6.4.2.

För att reformen ska kunna genomföras under en viss tid bör statsbidraget vara tidsbestämt. Eftersom det rör sig om ett bestämt antal förskollärare bör tiden begränsas till den tidpunkt när det kan förväntas att samtliga förskollärare som kan bli aktuella för behörighetsgivande utbildning har genomfört en sådan utbildning. I avsnitt 6.2.2–6.2.4 har utredningen bedömt att förskollärare som arbetar i förskoleklassen ska ges en tillfällig behörighet att arbeta som behörig lärare i årskurs 1 i grundsärskolan i åtta år från att reformen genomförs, dvs. fram till 2034. Utredningen anser därför att statsbidraget bör vara möjligt för huvudmännen att söka till och med 2034. Angående överväganden om tiden för övergångsperioden se avsnitt 8.9.

Utredningen vill i sammanhanget betona vikten av att beakta resultatet av den pågående översynen av de riktade statsbidragen på utbildningsområdet. I budgetpropositionen för 2018 aviserade regeringen en översyn av hur systemet med riktade statsbidrag till skolan kan förenklas och förbättras (prop. 2017/18:1 utg.omr. 16). Regeringens ambition att de riktade statsbidragen på utbildningsområdet ska bli betydligt färre och enklare kommer även till uttryck i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16). Där konstateras att det dock även fortsättningsvis kommer att finnas behov av att staten riktar väl avvägda statsbidrag till specifika verksamhetsområden med stora utvecklingsbehov. Ett sådant område som pekas ut är en långsiktig bidragsstruktur för fortbildning.

Det av utredningen föreslagna statsbidraget bör hanteras i samklang med den hantering av övriga bidrag gällande behörighetsgivande utbildning och kompetensutveckling av förskollärare och lärare som framgår av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 16).

6.5 Kompetensutvecklande insatser för lärare m.fl.

Förslag: Skolverket ska ges i uppdrag att genomföra en kompetensutvecklande insats i syfte att säkerställa att de lärare som ska arbeta i blivande årskurs 1 kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen. Detta bör ske i samverkan med lärosäten.

Insatsen bör genomföras som ett Förskolepedagogiskt lyft för lärare och rikta sig till lärare och andra berörda personalgrupper som i dag arbetar i förskoleklassen eller i lågstadiet, och som i sin grundutbildning saknar kompetens gällande förskolans pedagogik och arbetssätt.

Skolverkets uppdrag bör innefatta såväl framtagandet av kompetensutvecklingsinsatser med detta ändamål, som revidering av befintliga insatser som riktar sig mot nuvarande förskoleklassen och lågstadiet. Dessa bör även vara anpassade för att kunna tillämpas i nya årskurs 1.

Vid behov av särskilt anpassad kompetensutveckling för lärare inom grundsärskolan, specialskolan och sameskolan bör tillgången till skolformsspecifika insatser säkerställas.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår i avsnitt 5.1 att förskoleklassen ska upphöra som skolform, och att lågstadierna i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samtliga utökas med ett år genom en ny första årskurs. Om förslaget realiseras medför det att årskurs 1 i större omfattning än tidigare kommer att innefatta elever i sexårsåldern som enligt nu gällande system vanligen återfinns i förskoleklassen.

Förskoleklassens verksamhet kännetecknas av att den, i högre grad än de övriga obligatoriska skolformerna, kombinerar förskolans och skolans pedagogik och arbetssätt, vilket även återspeglas i att både förskollärare och lärare är behöriga att undervisa i förskoleklassen. För att intentionen med reformen ska kunna förverkligas bedömer utredningen att det är av avgörande betydelse att undervisningen i blivande årskurs 1 även framgent präglas av detta arbetssätt, och att de lärare som ska arbeta i den nya första årskursen kan integrera

förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen (se avsnitt 5.2 samt avsnitt 4,4.).

Den tidigare refererade forskningsöversikten som på uppdrag av utredningen genomförts av Ackesjö och Persson lyfter fram betydelsen av att lärare för barn i skolstartsåldern i sin undervisning kan integrera undervisning och lek, ämnesfokus och barnfokus (se avsnitt 4.4 och bilaga 3). Lärarna behöver både ämneskunskaper och kunskaper om hur barn utvecklar förutsättningar för sin läs- och skrivförmåga och sina matematiska förmågor. De behöver också kunna använda flera olika strategier och metoder i sin undervisning. Lärare med en examen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3 har i mindre omfattning läst kurser avseende förskoledidaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det förskolepedagogiska området (se tidigare avsnitt 6.1.2). Särskilt kan detta gälla lärare med en äldre lärarexamen som saknar inriktningen mot arbete i förskoleklass.

Utredningen bedömer därför att det behövs en kompetensutvecklingsinsats vars syfte är att säkerställa att de lärare som ska arbeta i nya årkurs 1 kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på ett lämpligt sätt i undervisningen. Utredningen föreslår att Skolverket, i samverkan med lärosäten, bör ges i uppdrag att utforma och genomföra ett Förskolepedagogiskt lyft för lärare med detta ändamål.

Skolverkets uppdrag bör innefatta såväl framtagandet av nya kompetensutvecklingsinsatser med detta ändamål, som revidering av befintliga insatser (t.ex. utbildningsmoduler, webbkurser och stödmaterial) som riktar sig mot nuvarande förskoleklassen och lågstadiet och som bedöms kunna anpassas för att även vara tillämpliga i nya årskurs 1.

Innehållet i kompetensutvecklingen kan behöva utformas på olika sätt beroende på om den riktar sig till lågstadiet i grundskolan, grundskolsärskolan, specialskolan eller sameskolan. I utformningen av insatserna är detta något som Skolverket får överväga. Vid behov av särskilt anpassad kompetensutveckling för lärare inom grundskolsärskolan, specialskolan och sameskolan bör tillgången till skolformspecifika insatser säkerställas. Det kan också finnas skäl att överväga om kompetensutvecklingsinsatser med detta ändamål även kan behövas för övriga personalgrupper som är anställda i nuvarande förskoleklass och lågstadium.

Det föreslagna Förskolepedagogiska lyftet för lärare ska ses som ett komplement till det stöd till huvudmännens lokala implementering som utredningen föreslår i avsnitt 7.1.3. I det kapitlet föreslås ett uppdrag till Skolverket att utarbeta och genomföra implementeringsinsatser. Insatserna kan bl.a. omfatta att göra det övergripande syftet med de reviderade styrdokumenterna och innehållet i dessa känt och begripligt för huvudmän, rektorer, skolchefer och lärare samt andra berörda personalgrupper. Här ingår också att främja förståelsen för varför revideringarna kommit till och det centrala innehållet i de förändrade styrdokumenterna i jämförelse med de tidigare, men också vad förändringarna kommer att medföra för planeringen och genomförandet av undervisningen. I anslutning till detta så kan det föreslagna Förskolepedagogiska lyftet för lärare erbjuda en väl avvägd och för ändamålet anpassad kompetensutveckling som tar avstamp i de ändringar i läroplaner och kursplaner som utredningen föreslagit att Skolverket ska få i uppdrag att ta fram förslag till (se avsnitt 5.2.4).

6.6 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

6.6.1 Ikraftträdande

Förslag: Ändringarna i behörighetsförordningen och högskoleförordningen ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och tillämpas först från och med den 1 juli 2026.

Ändringen i förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare ska träda i kraft i två steg, dels den 1 augusti 2024, dels den 1 juli 2026.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår att bestämmelserna i behörighetsförordningen och högskoleförordningen ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och att de nya bestämmelserna ska tillämpas från och med den 1 juli 2026.

Ändringarna i förordningen (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare föreslås träda i kraft i två steg, dels den 1 augusti 2024, dels den 1 juli 2026. Det beror på att reglerna om behörighet träder i kraft i augusti 2024, men ska börja tillämpas först den 1 juli 2026. Eftersom förskoleklassen fortfarande finns kvar som

skolform år 2024–2026 behöver skrivningarna i förordningen ta hänsyn till detta förhållande.

När bestämmelserna ska börja tillämpas behöver flera förberedande åtgärder av skolmyndigheterna vara vidtagna, se avsnitt 7.1.3. Utredningen bedömer att myndigheterna behöver två år från ikraftträdandet för säkerställa att alla förberedande åtgärder är på plats när bestämmelserna ska börja tillämpas.

6.6.2 Befintliga lärarlegitimationer

Förslag: En lärarlegitimation som avser behörighet att undervisa i årskurser i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan som utfärdats enligt 2 kap. 16 § skollagen före den 1 juli 2026 ska anses gälla för de motsvarande årskurser enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § skollagen i dess nya lydelse, som den äldre legitimationen avser.

Ett beslut om lärarlegitimation som utfärdats enligt 2 kap. 16 § skollagen före den 1 juli 2026 och som avser behörighet som omfattar lågstadiet enligt 10 kap. 3 §, 11 kap. 4 §, 12 kap. 3 § och 13 kap. 3 § skollagen i dess äldre lydelse ska anses gälla för lågstadiet i nämnda bestämmelsers nya lydelse.

Statens skolverk får fatta beslut om legitimation med nya årskursbeteckningar som ersätter befintliga beslut.

Skälen för utredningens förslag

Skolverket ska efter ansökan meddela legitimation till lärare eller förskollärare som har behörighetsgivande examen enligt 2 kap. 16 § skollagen. Av samma paragrafs fjärde stycke framgår att läraren eller förskollärens behörighet att bedriva undervisning i skolväsendet ska anges på legitimationen. Av 4 kap. 4 § behörighetsförordningen framgår vidare att det på legitimationen ska anges i vilken eller vilka skolformer eller fritidshem, årskurser eller motsvarande, ämnen eller ämnesområden som läraren eller förskolläraren är behörig att undervisa i.

Utredningens förslag om en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola innebär

att tidigare utfärdade lärarlegitimationer behöver justeras för att dessa ska överensstämja med de nya årskursbeteckningarna i nämnda skolformer.

Utredningens förslag innebär vidare att de som är behöriga att undervisa i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan fortsättningsvis ska vara behöriga att undervisa i skolformernas nya årskurser. När det gäller nya årskurs 1 innebär utredningens förslag att de lärare som i dag är behöriga att undervisa i lågstadiet, t.ex. årskurs 1–3 i grundskolan, fortsättningsvis ska vara behöriga att undervisa i det nya lågstadiet, dvs. årskurs 1–4 i grundskolan. Skolverket bör få möjlighet att ändra befintliga legitimationer, så att dessa följer de nya årskursbeteckningarna i skollagen. Ändringarna av utfärdade lärarlegitimationer är således av redaktionell art och innebär ingen förändring av den enskilda lärarens rätt att utöva sitt yrke.

För att upprätthålla ordning i legitimationssystemet och för att underlätta för alla aktörer inom skolväsendet att överblicka lärarbehörigheten föreslår utredningen att Skolverket får fatta beslut om legitimation med nya årskursbeteckningar som ersätter befintliga beslut om legitimation.

6.6.3 Högskoleförordningen

Förslag: Den som har påbörjat en utbildning till grundlärare med inriktning mot förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, grundlärare med inriktning mot grundskolans årskurs 4–6 eller ämneslärare med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 och avlägger examen efter den 1 juli 2026 ska erhålla examen enligt den nya lydelsen i bilaga 2 till högskoleförordningen (examensordningen).

Skälen för utredningens förslag

Utredningens förslag om en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola innebär att årskursbeteckningarna för respektive stadium förändras. Grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1–3, grundlärarexamen med inriktning mot grund-

skolans årskurs 4–6 och ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 7–9 byter beteckningar till grundlärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 1–4, grundlärarexamen med inriktning mot grundskolans årskurs 5–7 och ämneslärarexamen med inriktning mot grundskolas årskurs 8–10. Utredningen har inte föreslagit några andra förändringar av de olika lärarexamina i bilaga 2 till högskoleförordningen, än justeringar av årskursbeteckningarna. För en person som redan har en äldre lärarexamen eller en grund- eller ämneslärarexamen kommer dessa justeringar inte att medföra någon förändring, eftersom utredningens förslag innebär att de ges behörighet för motsvarande årskurser.

För en person som påbörjat någon av dessa lärarutbildningar eller som antagits till och som har begärt anstånd med att påbörja utbildningen kommer förändringarna av årskursbeteckningarna att innebära att utbildningen, till vilken de ansökt, byter namn vid tillämpningen den 1 juli 2026. För att dessa personer ska kunna examineras mot en examen med rätt årskursbeteckningar bör övergångsbestämmelser införas i högskoleförordningen. Bestämmelserna ska ange att den som påbörjat en utbildning enligt de äldre bestämmelserna och som efter den 1 juli 2026 avlägger examen bör anses ha avlagt examen med de justerade årskursbeteckningarna.

7 Genomförande och utvärdering av reformen

I detta kapitel redovisar utredningen en plan för hur reformen kan genomföras.

I enlighet med direktivet redovisar utredningen också överväganden avseende hur de föreslagna åtgärderna kan utvärderas samt hur förutsättningarna för utvärdering kan främjas.

7.1 Reformens genomförande

7.1.1 De nya bestämmelserna tillämpas från och med läsåret 2026/27

Förslag: Bestämmelserna gällande en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola träder i kraft den 1 augusti 2024, och ska tillämpas på utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2026, alltså läsåret 2026/27.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen föreslår att bestämmelserna gällande en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola ska träda i kraft den 1 augusti 2024 (se avsnitt 5.6 respektive avsnitt 6.6), och att de nya bestämmelserna ska tillämpas i utbildning som påbörjas från och med höstterminen 2026. Den tioåriga grundskolan, den tioåriga grundsärskolan, den elvaåriga specialskolan och den sjuåriga sameskolan ska därmed starta läsåret 2026/27.

Den tentativa tidsplanen utgår från att regeringen efter remittering av utredningens betänkande överlämnar en proposition till riks-

dagen i mars 2022 och att riksdagen fattar beslut i enlighet med denna senast under det första halvåret 2022. Om riksdagsbeslutet fattas vid en senare tidpunkt behöver tidsplanen följaktligen revideras i enlighet med detta. Tidsplanen innefattar ett flertal olika steg i implementeringsprocessen som i viss utsträckning, men inte uteslutande, bygger på och är beroende av varandra. Skolverkets uppdrag att föreslå ändringar i läroplaner och kursplaner (se avsnitt 5.2.4) behöver med nödvändighet föregå implementeringsinsatser riktade till huvudmännen (se avsnitt 7.1.4). Detsamma gäller kompetensutvecklingsinsatser till följd av läroplansförändringarna (se avsnitt 6.5). På liknande sätt behöver grundläggande förutsättningar för att driva verksamhet i skolväsendet, t.ex. lärarlegitimationer (se avsnitt 6.6.2) och godkännanden för enskilda huvudmän (se avsnitt 5.6.2), vara på plats i god tid innan utbildning kan börja bedrivas i enlighet med de nya bestämmelserna. Flera av dessa steg kan ske parallellt.

Under förutsättning att riksdagsbeslut fattas under första halvåret 2022, att skolmyndigheterna påbörjar sitt förberedelsearbete senast hösten 2022 (se vidare avsnitt 7.1.3) och regeringen fattar beslut om ändringar i läroplanerna och kursplanerna under våren 2024, så bedömer utredningen att det finns goda förutsättningar för att införandet av reformen ska kunna ske enligt tidsplanen på ett ändamålsenligt sätt.

Huvudmän och skolenheter beräknas behöva minst ett år för att förbereda sig inför förändringen, bl.a. i fråga om organisation, personal och lokaler. För att förslaget om ett införande läsåret 2026/27 ska kunna realiseras behöver huvudmännens lokala implementeringsarbete av de förändrade styrdokumenterna sättas igång senast inför läsårsstart 2025/26. Av denna anledning ska det enligt utredningens förslag vara möjligt för huvudmännen att söka statsbidraget för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande insatser under implementeringsperioden från höstterminen 2025 (se vidare avsnitt 7.1.5). Stöd för huvudmännens lokala implementering behöver således vara utformat vid denna tidpunkt (se vidare avsnitt 7.1.4). Huvudmännens och skolenheternas förberedelser kan dock i vissa delar påbörjas tidigare, t.ex. gällande fortbildning av förskollärare samt kompetensutvecklande insatser inom ramen för det Förskolepedagogiska lyftet (se avsnitt 6.5). Även andra förberedelser avseende personal, organisation och lokaler bedöms kunna påbörjas så snart som de nya bestämmelserna trätt i kraft den 1 augusti 2024.

Startpunkten för den tioåriga grundskolan etc. kan vid behov senareläggas. Tidsplanen bör då, baserat på önskat läsår, justeras med utgångspunkt i den beräknade tidsåtgången mellan det att bestämmelserna träder i kraft till dess att utbildningen kan bedrivas i enlighet med de nya bestämmelserna.

7.1.2 En nationellt samlad implementering

Förslag: Den tioåriga grundskolan, tioåriga grundsärskolan, elvaåriga specialskolan och sjuåriga sameskolan föreslås implementeras genom en nationellt samlad reformstrategi.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen har övervägt olika reformstrategier och modeller för implementering. Tre olika implementeringsalternativ har ställts mot varandra; en implementeringsperiod på nio år med två parallella system, en stegvis implementering eller en nationellt samlad implementering.

En implementeringsperiod på nio år med två parallella system

Alternativet med en implementeringsperiod på nio år skulle innebära att en elev går hela grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan inom ramen för ett och samma regelsystem.

Modellen innebär i praktiken att alla sexåringar (födda 2020) skulle börja blivande årskurs 1 läsåret 2026/27 och att dessa skulle gå tio år i grundskolan eller grundsärskolan och sluta årskurs 10 i juni 2036. Elever i specialskolan skulle sluta årskurs 11 i juni 2037, och elever i sameskolan skulle sluta årskurs 7 i juni 2033. Sjuåringarna (födda 2019) skulle parallellt börja i årskurs 1 läsåret 2026/27, efter att ha gått i förskoleklass som sexåringar, och följa det gamla systemet. Detta innebär att elever i grundskolan respektive grundsärskolan skulle sluta årskurs 9 i juni 2035, elever i specialskolan skulle sluta årskurs 10 i juni 2036 och elever i sameskolan slutar årskurs 6 i juni 2032.

En sådan modell innebär att det i skollagen i många fall skulle finnas en dubbel uppsättning bestämmelser eftersom olika årskullar

inte skulle omfattas av samma regler. Det skulle också finnas dubbla uppsättningar läroplaner och kursplaner etc. under tidsperioden. Sådan lagstiftningsteknik användes vid läroplansreformerna i gymnasieskolan (Gy11) respektive gymnasiesärskolan (GySär13).

Utredningen bedömer att denna modell skulle medföra ett antal komplikationer. I praktiken blir följden två parallella elevgrupper i samma årskurs i nio års tid i grundskolan och grundsärskolan, tio års tid i specialskolan samt sex år i sameskolan. Olika regelverk skulle gälla för elevgrupperna. Undervisningen för de parallella elevgrupperna skulle även bedrivas utifrån olika läroplaner och kursplaner, samt utifrån skilda behörighetsregler för de förskollärare och lärare som bedriver undervisningen.

Utredningen bedömer sammantaget att modellen med två parallella system medför organisatoriska svårigheter för huvudmän och rektorer samt för de förskollärare och lärare som skulle bedriva undervisningen under den tio år långa övergångsperioden. Själva längden på övergångsperioden skulle skilja sig markant från de ovan nämnda läroplansreformerna i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Dessa två reformer innebar dessutom mer omfattande ändringar för de berörda skolformernas samtliga elever, till skillnad från denna reform som först och främst medför ändringar i den första årskursen.

En stegvis implementering

Alternativet med en stegvis implementering skulle innebära att inte alla landets huvudmän genomför förändringen på en och samma gång, utan att huvudmännen erbjuds möjlighet att ansluta sig, alternativt ansluts exempelvis utifrån regional tillhörighet, i olika etapper. Implementeringen skulle ske med generösa övergångsbestämmelser i kombination med statligt stöd till huvudmännen för förberedelser och fortbildning. När en huvudman kan redovisa att dess personal uppfyller behörighetskraven så skulle den övergå till den nya grundskolan, grundsärskolan, specialskolan respektive sameskolan. I och med att förutsättningarna är på plats så skulle det nya regelverket börja gälla och i samband med att förskoleklass övergår till att bli en ny årskurs 1 så justeras också de övriga årskursbeteckningarna.

Utredningen ser flera potentiella fördelar med en stegvis reformstrategi. Oavsett om huvudmännen själva skulle ansöka om vilken

implementeringsetapp som de vill ansluta sig till eller om anslutningen skulle ske exempelvis regionalt så innebär modellen att alla landets huvudmän inte genomför reformen samtidigt. Detta skulle möjliggöra för staten att fokusera stöd och resurser till ett antal huvudmän i taget, både avseende fortbildning och olika slags stödinsatser vid implementeringen. En fördel om huvudmännen ansöker om att ansluta sig till implementeringen är att de själva, utifrån sina förutsättningar, kan avgöra vilken etapp som passar bäst för dem. En implementering i etapper skulle dessutom öka utvärderingsbarheten av reformen och dess olika delar, samt möjligheten att göra finjusteringar under tiden som implementeringen pågår.

Det finns exempel på att skolreformer har implementerats genom att en förändring genomförts stegvis i ett antal skoldistrikt, kommuner eller dylikt i taget. Ett sådant exempel är den grundskolereform som påbörjades i slutet av 1940-talet och avslutades i början av 1970-talet, och som successivt implementerades i landets kommuner vid olika tillfällen (Holmlund 2020). Detta skildras även i tidskriften *Vägval i skolans historia* där Román & Ringarp (2016) beskriver reformen som en 25-årig process genom vilken den nioåriga enhetsskolan ersatte den år 1842 lagstadgade folkskolan, och så småningom blev grundskolan i och med läroplanen Lgr62. Ett annat exempel är den reform under 1970-talet genom vilken låg- och mellanstadiebetygen togs bort vid olika tidpunkter i olika kommuner (Sjögren 2010). Att dessa reformer genomfördes stegvis skedde dock troligtvis inte i första hand för att öka utvärderingsbarheten, utan som en följd av kapacitetsbegränsningar i systemet och för att det ansågs finnas fördelar med att förändringen genomfördes på olika ställen vid olika tidpunkter. På senare år har Skolverkets kompetensutvecklingsåtgärder Matematiklyftet och Läslyftet genomförts stegvis, vilket möjliggjort för IFAU att påbörja utvärderingar av insatsernas effekt för elevers resultat på de nationella proven i matematik i årskurs 3, 6 och 9 respektive elevers läsförståelse och skrivförmåga i svenska.

Utredningens samlade bedömning är dock att den stegvisa implementeringsstrategin skulle medföra ett antal komplikationer som måste tas i beaktande. Modellen innebär att det gamla och det nya systemet med tillhörande regelverk skulle komma att finnas parallellt under implementeringsperioden, vilket kan skapa otydlighet och rörlighet i systemet då en del huvudmän och skolenheter kommer att vara kvar i det gamla systemet medan andra gått över till det nya. Utöver

att detta sannolikt skulle komma att upplevas som svårförståeligt och olikvärdigt för vårdnadshavare och elever och dessutom kunna försvåra vid eventuella skolbyten, så medför modellen att skolmyndigheterna behöver arbeta med parallella regelverk och datasystem under implementeringsperioden, vilket skulle vara såväl försvårande som kostnadsdrivande. Exempelvis skulle Skolinspektionen under implementeringsperioden behöva utöva tillsyn och kvalitetsgranskning utifrån parallella regelverk. Ytterligare en komplikation rör beslutet om när en huvudman bedöms uppfylla förutsättningarna för att gå över till det nya systemet (se vidare om utredningens överväganden och förslag inom detta område i avsnitt 6). För att en rättsäker och transparent bedömning ska kunna göras så krävs insamling av data bl.a. om när en huvudmans personal genomgått fortbildningsinsatser. Denna bedömnings- och beslutsprocess medför en inte obetydlig administrativ uppgift som behöver åläggas en lämplig aktör. Utredningen förordar av dessa skäl inte i första hand en stegvis implementering, dess fördelar till trots.

En nationellt samlad implementering förordas

Efter noggranna överväganden bedömer utredningen att denna typ av systemgenomgripande reform som spänner över hela det obligatoriska skolväsendet inte lämpar sig för att implementeras etappvis. Utredningen förordar i stället en nationellt samlad implementering. Denna strategi skulle utgå från ett ikraftträdande inför ett fastställt läsår och en implementeringsperiod med generösa övergångsbestämmelser för nya regler om behörighet i kombination med statligt stöd till huvudmännen för fortbildningsinsatser och andra förberedelser.

En fördel med detta alternativ är att ett ikraftträdande med tillämpning av alla nya författningsändringar sker samtidigt för alla huvudmän. Det medför ett tydligt startdatum med de nya reglerna som alla huvudmän och skolenheter omfattas av, vilket underlättar såväl insatser som information, stöd och fortbildning och kompetensutveckling från Skolverket som tillsyn från Skolinspektionen. Vid läsårsstart går grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan över till det nya systemet där förskoleklass blir en ny årskurs 1. I samband med det justeras de övriga årskursbeteckningarna. Från och med läsårsstarten tillämpas de nya kraven för behörighet och de

nya styrdokumenterna för all utbildning i det obligatoriska skolväsendet. Detta bedöms underlätta för huvudmännen, rektorerna, berörd personal på skolenheterna, samt för skolmyndigheterna, men skapar även en tydlighet och förutsägbarhet för vårdnadshavare och elever. Det senare är viktigt inte minst i fråga om familjers överväganden kring skolstart, som kan handla om flytt och eventuella skolbyten. En nationell implementering underlättar också hanteringen av exempelvis nationella prov såväl nationellt som lokalt.

Den förordade modellen riskerar dock att försvåra reformutvärdering då systemet i sin helhet förändras samtidigt, vilket medför att kontrollgrupper saknas. Utredningen menar dock att såväl utvärdering som successiva justeringar kan möjliggöras genom en kontinuerlig uppföljning av processen i kombination med utvärdering av reformens olika delmoment. Se vidare avsnitt 7.2 *Utvärderingsplan*.

7.1.3 Uppdrag till skolmyndigheterna

Förslag: Skolverket bör så snart som möjligt efter riksdagsbeslut ges ett uppdrag gällande kommande ändringar av läroplaner och kursplaner. Skolverket bör vidare ges uppdrag avseende anpassningar av statistikframställning, handläggning av statsbidrag och lärarlegitimationer samt andra sakområden och stödfunktioner som bedöms påverkas av ikraftträdandet och tillämpningen av de nya bestämmelserna. Skolverket bör också ges i uppdrag att utarbeta och genomföra implementeringsinsatser.

Skolinspektionen bör på liknande sätt, så snart som möjligt efter riksdagsbeslut, ges ett uppdrag gällande hanteringen av befintliga godkännanden och ansökningar om nya godkännanden av enskilda huvudmän. Om andra delar av myndighetens verksamhet bedöms påverkas av de nya bestämmelserna bör även dessa ses över.

Motsvarande uppdrag bör ges till Sameskolstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten i de fall deras verksamheter och stödfunktioner bedöms påverkas av ikraftträdandet och tillämpningen av de nya bestämmelserna.

Skälen för utredningens förslag

För att förslaget om ett införande av en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola höstterminen 2026 ska kunna realiseras behöver ändrade läroplaner och kursplaner beslutas av regeringen under våren 2024, för att kunna tillämpas på utbildning fr.o.m. läsåret 2026/27.

Skolverket bör få ett uppdrag gällande förslag till ändringar i läroplaner och kursplaner så snart som möjligt efter riksdagsbeslut. Myndigheten har bedömt att arbetet med att ändra berörda läroplaner och kursplaner med tillhörande kunskapskrav tar cirka ett och halvt till två år. Det kan därför övervägas om uppdraget i stället ska vara förberedande och ges till Skolverket redan innevarande år (2021), för att därmed skapa så goda förutsättningar som möjligt för den fortsatta arbetsprocessen.

Skolverket har ett pågående regeringsuppdrag om en bred översyn av svenskämnen som ska redovisas i december 2021 (U2020/05524). Uppdraget innefattar bl.a. ett eventuellt framtagande av nya kurs- och ämnesplaner. Utredningen föreslår i avsnitt 5.2.4 och 5.2.5 att Skolverket ska föreslå ändringar i läroplaner och kursplaner, bl.a. i ämnena svenska och svenska som andraspråk, samt ett breddande av kunskapskravet i svenska och svenska som andraspråk i blivande årskurs 2. Det av utredningen föreslagna förberedande uppdraget till Skolverket gällande förslag till ändringar i läroplaner och kursplaner, bör i möjligaste mån samordnas med den pågående översynen av svenskämnen, för att på så vis skapa synergieffekter. Detta är ytterligare ett skäl för varför ett förberedande uppdrag till Skolverket kan övervägas.

Skolverket bör vidare så snart som möjligt efter riksdagsbeslut ges uppdrag att ta fram och genomföra fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser, anpassa statistikframställningen, statsbidrags- och lärarlegitimationshandläggningen samt andra sakområden och stödfunktioner som kan tänkas påverkas av de nya bestämmelserna. Myndigheten bör också få i uppdrag att i god tid informera berörda aktörer, samt genomföra implementeringsinsatser. Då detta är en så pass genomgripande skolreform bör information även riktas till vårdnadshavare och till allmänheten. Motsvarande uppdrag bör ges till Sameskolstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten i de fall

deras verksamheter och stödfunktioner bedöms påverkas av de nya bestämmelserna.

Skolinspektionen bör på liknande sätt, så snart som möjligt efter riksdagsbeslut, ges ett uppdrag gällande hanteringen av befintliga godkännanden och ansökningar om nya godkännanden av enskilda huvudmän. Det bör också övervägas om uppdraget i stället ska vara förberedande och ges redan innevarande år (2021). När det gäller redan befintliga godkännanden föreslår utredningen att merparten av dessa hanteras genom ett förenklat förfarande (se avsnitt 5.6.2). En ansökan för att starta eller utöka en verksamhet enligt de nya bestämmelserna med start höstterminen 2026 behöver ha kommit Skolinspektionen till handa senast den 31 januari 2025 (2 kap. 1 § skolförordningen). Skolinspektionen ska om möjligt besluta i ett ärende om godkännande före den 1 oktober kalenderåret innan utbildningen ska starta, i det här fallet 1 oktober 2025 (2 kap. 3 § skolförordningen). Det betyder att de nya bestämmelserna om ansökan om godkännande behöver ha trätt i kraft under 2024. I ansökan till Skolinspektionen ska det anges vilka skolformer och årskurser som ska bedrivas. Under utredningens gång har det framkommit att Skolinspektionen bedömer att förberedelsearbetet, efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna, vilket t.ex. innefattar att ta fram nya föreskrifter och blanketter inför att huvudmännen ska ansöka etc. tar cirka ett år. Om andra delar av myndighetens verksamhet bedöms påverkas av de nya bestämmelserna bör även dessa ses över.

Det är angeläget att myndigheternas förberedelser genomförs i god tid inför att de nya bestämmelserna träder i kraft den 1 augusti 2024 och i den mån det behövs för att bestämmelserna ska kunna börja tillämpas på utbildning från och med höstterminen 2026. På så vis kan huvudmän och andra berörda aktörer få bra förutsättningar inför och i starten av reformen. De kan i sin tur göra nödvändiga förberedelser och vidta nödvändiga åtgärder. Därtill kommer det att bli tydligare för de enskilda huvudmännen vad som kommer att gälla avseende godkännanden.

7.1.4 Stöd till huvudmännens lokala implementering

Förslag: Skolverket bör med anledning av reformen ges i uppdrag att utarbeta och genomföra implementeringsinsatser riktade till huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare, förskollärare samt andra berörda personalgrupper.

Stödinsatserna bör vara inriktade mot dels det lokala implementeringsarbetet och hur det kan organiseras, dels de innehållsliga aspekterna av de reviderade styrdokumenterna.

Skälen för utredningens förslag

Det finns ett antal områden som i tidigare sammanhang har lyfts fram som centrala för en framgångsrik implementering (se t.ex. SOU 2013:30; Håkansson & Sundberg 2016; Skolverket 2013 b). Det handlar exempelvis om att de övergripande syftena och innehållet i de förändrade styrdokumenterna görs begripliga, att det görs tydligt hur styrdokumentens olika delar hänger samman samt att tydliggöra vilka konsekvenser förändringarna kan komma att få för den dagliga praktiken. Det handlar också om att utforma ett ändamålsenligt stöd för ett lokalt anpassat implementeringsarbete och att stärka den lokala förändringskapaciteten. Detta stöd bör vara långsiktigt och involvera hela styrkedjan från lokal politik till arbetslag på skolenhetsnivå. Det framhålls som viktigt att stödet fokuserar på det lokala utvecklingsarbetet och det gemensamma tolkningsarbetet gällande hur de förändrade styrdokumenterna kommer att påverka verksamheten och den faktiska undervisningen. Vidare betonas betydelsen av tillit, delaktighet och samspel mellan skolsystemets olika nivåer och att de olika nivåerna involveras tidigt och finns med under hela implementeringsprocessen.

Utredningen föreslår därför att Skolverket ges i uppdrag att utarbeta och genomföra implementeringsinsatser med anledning av reformen. Det övergripande syftet med dessa stödinsatser ska vara att de förändringar som följer av reformen ska bli kända, förankrade och därefter tillämpade på lokal nivå. De implementeringsinsatser som Skolverket utarbetar bör vara inriktade mot:

- det lokala implementeringsarbetet och hur det kan organiseras, och
- de innehållsliga aspekterna av de reviderade styrdokumenterna.

Utredningen bedömer att en viktig del av implementeringsprocessen handlar om att understödja och främja det lokala implementeringsarbetet. Detta stöd bör riktas till huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare och förskollärare samt andra berörda personalgrupper. Det kan t.ex. handla om stöd i planeringen och genomförandet av den lokala implementeringen.

En annan central del av det lokala implementeringsarbetet berör det övergripande syftet med de reviderade styrdokumenterna. Innehållet i dessa bör göras känt och begripligt för huvudmän, skolchefer, rektorer, lärare och förskollärare samt andra berörda personalgrupper. Det kan t.ex. handla om att främja förståelsen för varför revideringarna kommit till och de väsentliga förändringarna i styrdokumenterna, men också vad förändringarna kommer att medföra för planeringen och genomförandet av undervisningen. Detta stöd kan dels behöva vara av generell karaktär, dels behöva anpassas och utformas efter de berörda skolformerna och olika funktioner i skolorganisationerna.

Detta stöd till huvudmännens lokala implementering bör i den utsträckning som det är tillämpligt ligga i linje med nuvarande påbörjade implementeringsinsatser avseende reviderade kursplaner för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan som ska gälla från och med höstterminen 2022.

7.1.5 Statsbidrag för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet

Förslag: Statsbidrag ska utgå till huvudmännen i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

Statsbidraget bör vara tidsbegränsat och möjligt för huvudmännen att söka från höstterminen 2025 till och med utgången av 2030.

Skälen för utredningens förslag:

Utredningens förslag om en tioårig grundskola, tioårig grundsärskola, elvaårig specialskola och sjuårig sameskola innebär en ambitionshöjning för det svenska skolväsendet. För att denna ambitionshöjning ska kunna realiserats finns skäl att överväga ett statsbidrag till samtliga huvudmän som berörs av reformen. Ett sådant statsbidrag bör syfta till att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras. Ett sådant statsbidrag kommer enligt utredningens mening också att säkerställa en likvärdig implementering av reformen hos huvudmännen.

Utredningen har övervägt att föreslå ett generellt statsbidrag till kommunerna. Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Reformen i sig är, som tidigare har nämnts, en ambitionshöjning från statens sida. Det kan också konstateras att reformen är så pass omdanande för det svenska skolsystemet att det kan finnas skäl att tillföra medel till det generella statsbidraget. Ett generellt statsbidrag bör kunna kopplas mot konstaterade kostnadsökningar som reformen innebär för kommunerna. Resursförstärkning som ges enligt detta sätt avgränsas dock till kommunerna och de enskilda huvudmännen, och kommer inte staten som huvudman för specialskolan och sameskolan till del. Ett generellt statsbidrag fördelas inte heller utifrån antalet barn i sexårsåldern, utan utifrån det kommunala skatteutjämnningssystemet.

Utredningen förslår därför istället ett riktat statsbidrag riktat till huvudmän för grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola samt fritidshemmet. Utredningen har övervägt att föreslå att bidraget till huvudmännen skulle kunna administreras inom den befintliga förordningen (2018:49) om statsbidrag för likvärdighet och kunskapsutveckling. Syftet med detta statsbidrag svarar väl emot sådana insatser som skulle kunna komma att behövas för att stärka kapaciteten hos huvudmännen och höja kvaliteten i verksamheterna i samband med reformens implementering. Bidraget är dock inte utformat för att kunna nyttjas på det vis som utredningen ser behov av då det endast avser insatser i fritidshemmet, förskoleklassen och grundskolan och alltså inte innefattar huvudmän för grundsärskola,

sameskola och specialskola. Därtill är bidraget socioekonomiskt viktat. Utredningen bedömer att bidraget bör riktas till samtliga huvudmän, och att det i detta fall är verksamhetens omfattning och elevantal som bör avgöra bidragets storlek.

Utredningen har på motsvarande sätt gjort överväganden gällande förordning (2015:215) om statsbidrag för lågstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning. Syftet med detta bidrag är att höja utbildningens kvalitet i berörda skolformer samt fritidshemmet. Bidraget ska gå till kostnader för personalförstärkningar och innehåller enbart delvis bestämmelser som svarar mot det syfte som utredningen bedömer behövs för ett riktat statsbidrag.

Utredningen föreslår därför en ny statsbidragsförordning som syftar till att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

Statsbidraget får lämnas till berörda huvudmän för lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan samt fritidshemmet för kostnader som syftar till att säkerställa kvaliteten på utbildningen under implementeringsperioden. Sådana insatser kan t.ex. vara kostnader för personalförstärkning i samband med att i verksamhet anställda genomgår fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatser, men också annat, såsom exempelvis insatser för att underlätta elevernas övergång från förskolan till skolan eller kostnader för att bygga om nödvändiga lokaler. En huvudman som ansöker om statsbidrag bör ha upprättat en plan med en redogörelse för de insatser som huvudmannen planerar.

Då statsbidraget har till syfte att säkerställa kvaliteten under implementeringsprocessen föreslås förordningen träda i kraft ett år före reformen ska genomföras, dvs. statsbidrag bör kunna utgå från höstterminen 2025. För att reformen ska anses vara genomförd under en viss tid bör statsbidraget vara tidsbestämt, i det här fallet till utgången av 2030.

Statsbidragets storlek är 500 miljoner kronor årligen under de två första åren, och 200 miljoner kronor årligen under de fyra sista åren.

7.2 Utvärderingsplan

7.2.1 Överväganden gällande utvärdering av reformen

Den skisserade reformen innebär att sexåringar införlivas i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. En grundläggande fråga som är viktig att kunna besvara är om reformen med dess olika delar har haft någon betydelse för elevers kunskapsresultat och för likvärdigheten i skolväsendet. För det politiska ansvarsutkrävandet är det också viktigt att det går att veta om den förda politiken har avsedda effekter och lyckas förverkliga uppsatta intentioner, och som en konsekvens av det fastslå om allmänna medel används på ett effektivt och ändamålsenligt sätt.

Utredningens bedömning är att det är viktigt att reformen och dess delar följs upp och utvärderas, och att detta sker såväl under som efter implementeringsprocessen. Utredningen har särskilt beaktat de slutsatser som redovisades av Utredningen om förbättrade resultat i grundskolan i delbetänkandet *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer* (SOU 2013:30) och slutbetänkandet *Utvärdering för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer* (SOU 2014:12), men har även tagit del av vad som framkommit i utvärderingar av tidigare reformer.

En förutsättning för att kunna avgöra om ett visst arbetsområde, en viss praxis eller ett visst utfall har påverkats av reformen, eller någon av dess delmoment, är systematiskt insamlad och sammanställd kunskap om hur det såg ut innan reformen genomfördes. För denna reform kan det exempelvis handla om vilken behörighet personal har som arbetar med sexåringar och i vilken utsträckning som elever har samma undervisande lärare i förskoleklass som i lågstadiet. Det kan också handla om i vilken utsträckning som elever i förskoleklass deltar i modersmålsundervisning eller får särskilda stödinsatser, samt i vilken utsträckning som elever tas emot i grundsärskolan respektive specialskolan det år de fyller sex år. Det kan även exempelvis handla om hur elever och vårdnadshavare upplever verksamheten i förskoleklassen. Kunskaper om hur situationen ser ut innan reformen implementeras när det gäller exempelvis frågor som dessa är mycket viktiga för att systematiskt kunna följa upp och analysera reformens genomslag och dess konsekvenser. Detta tillvägagångssätt kännetecknar exempelvis det uppdrag som Skolinspektionen

fått av regeringen om att följa upp den nya garantin för tidiga stödinsatser (U2019/04373/GV).

Under själva implementeringsprocessen kan olika former av formativ utvärdering genomföras. Det kan exempelvis handla om en kontinuerlig uppföljning av andelen förskollärare som deltar i behörighetsgivande fortbildning och andelen lärare som deltagit i kompetensutvecklande insatser med anledning av reformen. Uppföljning av denna karaktär återfinns exempelvis i Skolverkets kontinuerliga uppföljning av den gymnasiereform som genomfördes 2011. Den redovisar årligen andelen elever som läser respektive gymnasieprogram, genomströmning etc. Denna slags uppföljning ger kunskap om hur implementeringsprocessen fortskrider men utgör även en viktig grund för att längre fram kunna göra en reformutvärdering av mer summativ karaktär. Under implementeringsfasen kan det även vara relevant att genomföra utvecklingsstödande utvärderingsinsatser för att exempelvis kunna främja implementeringen av de nya styrdokumenterna på lokal nivå. Dessa utvärderingar kan användas för att vid behov genomföra justeringar i reformen eller för att påverka processer i implementeringsstrategin. Detta kan exempelvis ses i Skolverkets regeringsuppdrag att följa upp målen i den nationella digitaliseringsstrategin och vilket genomslag denna får i verksamheterna (U2018/04756/S).

När implementeringsfasen är över kan det slutligen vara intressant att genomföra en utvärdering av summativ karaktär, för att därmed kunna ge svar på om den genomförda reformen givit de resultat, eller de effekter, som förväntades. En sådan mer övergripande reformutvärdering främjas genom en kontinuerlig systematisk uppföljning under implementeringsfasen, samt att det samlats in kunskap innan reformen implementerades gällande i förväg specificerade områden och utfall.

Hur vet vi om reformen påverkar elevers kunskapsresultat?

Det övergripande syftet med reformen är att förbättra elevernas kunskapsresultat. En viktig fråga i sammanhanget är följaktligen hur det ska kunna avgöras om reformen med dess olika delar haft någon betydelse för kunskapsresultaten. Detta innefattar såväl frågan om vilka resultatmått som är lämpliga att använda, som vid vilken tidpunkt som utfallet kan antas vara mätbart.

I bilaga 7 till Långtidsutredningen (SOU 2019:40), *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*, redovisar Holmlund, Sjögren & Öckert hur elevers skolutfall kan mätas i olika åldrar och med olika resultatmått. Uppgifter kan hämtas från register som på olika sätt redovisar både långsiktiga och mer kortsiktiga mått på skolutfall. Som exempel nämns årskurs-9-registret (som innehåller betygsuppgifter för elever som avslutat grundskolan), ämnesprovsregistren (som innehåller resultat på nationella prov i årskurs 3, 6, 9 samt gymnasieskolan), register över sökande, antagna och närvarande i gymnasieskolan, första registrering i högskolan samt register över arbetslöshetsperioder. Utredningen bedömer att det i första hand är av vikt att ta ställning till hur reformen kan tänkas påverka elevers kunskapsresultat i grundskolan.

Grundskolans resultat kan mätas med följande resultatmått: nationella prov i årskurs 3, 6, 9 samt gymnasieskolans år 1; meritvärde i årskurs 9; betyg i svenska eller svenska som andraspråk, engelska och matematik i årskurs 9; betyg i kurser i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik i gymnasieskolans år 1. Därutöver deltar Sverige i flera internationella jämförande studier. Deltagandet i dessa studier ger en bild av hur svenska elevers resultat och kunskaper utvecklas över tid, men också av hur svenska elevers resultat står i relation till elever i andra länder.

Det finns dock svårigheter med att, baserat på dessa resultatmått, avgöra om reformen bidragit till förbättrade kunskapsresultat. I det följande redovisas de principiella orsakerna till denna bedömning. Vidare redovisas i vilken utsträckning som resultatmåtten trots allt bedöms kunna bidra till en analys gällande effekten av reformen. Skolverket och IFAU bör inom ramen för sina uppdrag tillsammans besluta om i vilken omfattning som de redovisade resultatmåtten bedöms som lämpliga att användas i en reformutvärdering.

Skolverkets kartläggningsmaterial och bedömningsstöd

Tidigare i betänkandet (se avsnitt 4.1) har utredningen redogjort för bakgrunden till garantin för tidiga stödinsatser och framtagandet av det obligatoriska kartläggningsmaterialet gällande språklig medvetenhet och matematiskt tänkande som är obligatoriskt att använda i den nuvarande förskoleklassen, samt bedömningsstöden i svenska eller

svenska som andraspråk respektive matematik som är obligatoriska att använda i nuvarande årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Utredningen har övervägt i vilken utsträckning som resultatet av genomförda kartläggningar och bedömningar skulle kunna användas i utvärderingssyfte. Enligt utredningens förslag ska kartläggningsmaterialet i och med reformens genomförande användas i nya årskurs 1 och de obligatoriska bedömningsstöden i nya årskurs 2 (se avsnitt 5.2.7 och 5.2.8). De nationella bedömningsstöden i läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning som avser nuvarande årskurs 1–3 ska i stället avse blivande årskurs 2–4(5).

Syftet med bedömningsstöden är att stödja en likvärdig bedömning av elevernas kunskapsutveckling i de tidiga skolåren, och att följa upp elevers läs- och skrivutveckling samt kunskaper i matematik inom området taluppfattning. Därutöver ger bedömningsstöden underlag för lärarens fortsatta undervisning. Dessutom syftar de till att underlätta lärarens bedömning av om en elev är i behov av extra anpassningar eller om en elev som har kommit längre i sin kunskapsutveckling är i behov av ytterligare stimulans.

Då både kartläggningen och användningen av bedömningsstöden även fortsättningsvis föreslås vara obligatoriska så menar utredningen att det är av intresse att närmare titta på om resultatet skulle kunna bidra till uppföljningen och utvärderingen av vilken betydelse som reformen får för elevers kunskapsutveckling under de tidiga skolåren.

Nationella prov

Kronologiskt sett är statistiken över de nationella proven i grundskolans och sameskolans årskurs 3, respektive årskurs 4 i specialskolan, det första resultatmättet på en elevs utbildning. I grundsärskolan genomförs inte nationella prov. De nationella proven är ett stöd för en likvärdig bedömning och betygssättning av elevers kunskaper. Det finns dock skäl att tolka förändringar i resultat mellan år med försiktighet. I en kvalitetsdeklaration avseende resultat på nationella prov i årskurs 3 beskriver Skolverket (2018 c) att uppläggen på de nationella proven är lika varje år och att delproven prövar samma egenskaper, men att de skiljer sig åt innehållsmässigt och därför också kan variera i svårighetsgrad. Statistiken över provresultat kan därför

användas för att belysa elevers kunskapsnivåer, men inte för att utvärdera hur elevers resultat förändras över tid. I ovan nämnda bilaga 7 till Långtidsutredningen (SOU 2019:40) konstaterar Holmgren, Sjögren & Öckert dessutom att de nationella proven i årskurs 3 är utformade så att en stor del av eleverna får full poäng, vilket gör att provresultaten inte kan anses vara helt jämförbara med resultaten på proven i årskurs 6 och 9. De drar därför slutsatsen att en jämförelse av hur olika elevgruppers genomsnittresultat ökar eller minskar mellan årskurser riskerar att bli missvisande.

Svårigheten att bedöma elevers kunskapsutveckling baserat på de nationella provens resultat över tid speglas ytterligare i det slutbetänkande som Utredningen om nationella prov överlämnade till regeringen 2016 (SOU 2016:25). Där konstateras att det finns vissa svårigheter att använda de nationella proven som mått för kunskapsbedömning. Detta framförs även av SNS tidigare Utbildningskommission (Gustafsson, Cliffordson & Erickson 2014). En analys av den variation som förekommer i elevers provbetyg indikerade att en del av förklaringen till variationen ligger i att provens svårighetsgrad varierar mellan år, att kravgränsen för betygssteg fastställs med bristande precision, samt att det vid tillfället saknades standardiserade specifikationer för nationell provutveckling vilket ledde till en stor variation i provens utformning.¹

Sammanfattningsvis tyder detta på att resultaten på de nationella proven inte kan anses vara ett robust mått för att jämföra hur elevers kunskapsnivåer i specifika årskurser utvecklas över tid, eller på hur elevers kunskapsresultat utvecklas över tid. De nationella proven kan däremot användas för att stödja bedömningen av uppnådda kunskapskrav i årskurs 3(4), samt i årskurs 6(7) och 9(10) vara ett stöd för betygssättningen. Med andra ord kan vi inte endast baserat på utvecklingen av resultat på nationella prov avgöra om reformens genomförande lett till förbättrade kunskapsresultat.

¹ Sedan 2017 finns ett systemramverk i syfte att specificera nationell provutveckling, se *Skolverkets systemramverk för nationella prov* (2017b).

Betyg

I Skolverkets allmänna råd om betyg och betygssättning (2018 d) beskrivs betyg som ett sammanfattande mått på en elevs kunskaper i relation till de i läroplanerna fastställda kunskapskraven. När läraren sätter betyg görs en bedömning av i vilken mån en elev har uppnått de kunskapskrav som finns för olika betygssteg i respektive ämne. Vid betygssättning analyserar och värderar således läraren kvaliteten på elevens kunnande utifrån kunskapskraven, och avgör vilket betyg som bäst motsvarar elevens kunskaper.

Det finns kunskapskrav för fem betygssteg, A–E. Betyget F används i grundskolan, specialskolan och sameskolan och står för ett icke godkänt resultat. Betyget F används inte i grundsärskolan. Om en elevs kunskaper i denna skolform inte motsvarar kunskapskravet för betyget E eller högre ska betyg inte sättas.

Givet antagandet att kunskapskraven är relevanta för att följa upp elevers kunskapsutveckling samt att lärarna sätter betyg på ett rättvisande sätt har utredningen övervägt om betygen kan ge en indikation på om den genomförda reformen resulterat i ökade kunskapsresultat. Då kunskapskraven i nuvarande årskurs 6 och 9 i grundskolan respektive grundsärskolan, nuvarande årskurs 7 och 10 i specialskolan, samt nuvarande årskurs 6 i sameskolan enligt utredningens förslag ska vara oförändrade skulle en förbättring av elevers betyg i dessa årskurser kunna vara ett uttryck för förbättrade kunskapsresultat. Om fler elever når de högre betygsstegen i t.ex. svenska, svenska som andraspråk och matematik efter reformens genomförande, exempelvis i slutet av grundskolans årskurs 10, så skulle detta kunna tolkas som att fler elevers kunskapsresultat i dessa ämnen motsvarar de högre betygsstegen efter att ha genomgått en tioårig grundskola.

Utredningen vill dock betona, i enlighet med vad som framförs av Gustafsson, Cliffordson & Erickson (2014) i *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter*, att betyg inte är konstruerade för att mäta kunskapsutveckling över tid. I rapporten konstaterar Gustafsson m.fl. att den information som vi kan få genom betyg och betygsutveckling är behäftad med svagheter som gäller såväl bristande likvärdighet i betygssättning mellan lärare och skolor, som betygsinflation (s. 99 f.). Den bristande likvärdigheten mellan lärare och skolor har bl.a. sin förklaring i att det visat sig

vara svårt för lärare att nå tillräcklig samsyn i tolkningen av de kunskapskrav som kursplanen anger för olika betygssteg. Betygsinflation gör att förändringar i betygsmedeltal inte kan anses ge pålitlig information om förändringar i kunskapsnivåer. Att den bristande likvärdigheten i betygssättningen är ett fortsatt problem konstateras av Skolverket och gäller såväl grundskolan (2019 d) som gymnasieskolan (2020 d).

Internationella studier

De internationella studierna är en del i det nationella systemet för utvärdering av elevers kunskaper. Till skillnad från de nationella proven så syftar det internationella studierna till att, utöver att jämföra hur svenska elever presterar i relation till andra länders elever, beskriva hur elevernas resultat utvecklas över tid. Dessa studier är alltså konstruerade för att möjliggöra stabila och rättvisande jämförelser över tid.

- PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) undersöker läsförmåga och attityder till läsning hos elever i årskurs 4.
- PISA (Programme for International Student Assessment) som undersöker 15-åringars kunskaper inom läsförståelse, matematik och naturvetenskap.
- ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) fokuserar demokrati- och samhällsfrågor och riktar sig till elever i årskurs 8.
- TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) undersöker kunskaper i och attityder till matematik och naturvetenskap hos elever i årskurs 4 och 8.

De internationella studierna genomförs inte årligen utan upprepas med 3–5 års intervall, och omfattar endast ett urval av skolor och elever. Grundskolan och specialskolan ingår inte i undersökningarna. Detta gör att studiernas resultat inte fullt ut kan ge svar på frågan huruvida reformen bidragit till förbättrade kunskapsresultat. De internationella studierna ger dock en möjlighet att följa resultatutvecklingen över tid inom de ämnesområden som undersökningarna handlar om, och ger också en bild av det svenska skolväsendet jämfört med andra länders system. Utredningen vill dock betona att det

är förknippat med betydande osäkerhet att isolera effekter av den kommande reformen som främst rör sexåringar i förhållande till möjliga framtida resultatförändringar i PIRLS och TIMSS i årskurs 4, TIMSS och ICCS i årskurs 8 och PISA som innefattar 15-åringar.

Utredningens slutsatser

Utredningens samlade bedömning är således att det finns svårigheter när det gäller att avgöra om reformen bidragit till förbättrade kunskapsresultat baserat på resultat från nationella prov, betyg, internationella jämförande studier samt användandet av de obligatoriska kartläggningsmaterialen och bedömningsstöden.

Vare sig de nationella proven eller betyg är konstruerade för att mäta kunskapsutveckling över tid. Kartläggningsmaterialen i den nuvarande förskoleklassen och de obligatoriska bedömningsstöden i nuvarande årskurs 1 är av formativ karaktär och syftar till att understödja en likvärdig bedömning, samt identifiera elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd.

De internationella studierna möjliggör att följa resultatutvecklingen över tid. Undersökningarna genomförs dock inte årligen utan upprepas med 3–5 års intervall, och omfattar endast ett urval av skolor och elever samt fokuserar avgränsade ämnesområden. Detta gör att studiernas resultat inte fullt ut kan anses ge svar på frågan huruvida reformen bidragit till förbättrade kunskapsresultat.

Utredningens slutsats är att det blir svårt att säkerställa långsiktiga effekter av reformen. Det finns en rad faktorer som bidrar till detta, utöver de ovan redovisade svårigheterna som finns förknippade med tillgängliga resultatmått. Försvårande omständigheter för att bedöma reformens effekter är tiden mellan påbörjad skolgång, implementering av reformen, och möjliga mätpunkter. Det kan också vara andra eventuella förändringar eller insatser som äger rum under samma tidsperiod med möjlig påverkan på elevers kunskaper (t.ex. andra skolreformer), och bristande träffsäkerhet i kunskapsmätningarna (t.ex. hur väl olika mätningar fångar elevers faktiska kunskaper, samt hur likvärdigt detta sker mellan olika år). De senaste årens reformer med bäring på förskoleklassen och lågstadiet – att förskoleklassen fick en egen del i läroplanerna, att skolformen blev obligatorisk, samt införandet av garantin för tidiga stödinsatser – kan också

vara svåra att isolera från reformen vad gäller effekter på framtida kunskapsresultat.

Utredningen menar dock att det är viktigt att försöka bedöma reformens resultat och konsekvenser så långt som möjligt t.ex. i form av indikatorer. Kunskapsmätningar kan i viss utsträckning utgöra indikatorer på om och hur reformen påverkar elevernas kunskapsutveckling. Om mätningarnas resultat pekar i samma riktning kan de möjligen få större gemensam tyngd. För att kunna dra rätt slutsatser om vad det är som har påverkat elevernas kunskapsresultat är det dock viktigt att analysera utvecklingen i förhållande till den kontinuerliga uppföljning av implementeringen av de nya behörighetsreglerna som föreslås i avsnitt 7.2.2, till den processutvärdering av reformens olika delmoment som utredningen föreslår i avsnitt 7.2.3, samt även till övriga förändringar med bäring på förskola och skola som genomförs under implementeringsperioden. Skolverket och IFAU bör inom ramen för sina uppdrag tillsammans besluta om, och hur, de redovisade resultatmått bedöms som lämpliga att användas i en reformutvärdering.

7.2.2 Kontinuerlig uppföljning under implementeringen

Förslag: Skolverket bör ges i uppdrag att kontinuerligt följa upp reformens delmoment rörande utvecklingen av personalens behörighet mot bakgrund av de nya behörighetsreglerna.

Uppföljningen bör genomföras årligen under hela implementeringsperioden, med start läsåret 2025/26.

Skälen för utredningens förslag

Utredningen bedömer att Skolverket bör ges i uppdrag att kontinuerligt följa upp reformens delmoment rörande de nya behörighetsreglerna. Uppföljningen bör fokusera på personalens behörighet och ge kunskap om i vilken omfattning som huvudmännen uppfyller de nya bestämmelserna (se vidare avsnitt 6.3), samt i vilken utsträckning som personal deltar i den föreslagna fortbildningen och kompetensutvecklingen (se vidare avsnitt 6.4 och 6.5). Uppföljning bör genomföras årligen under hela implementeringsperioden (se vidare av-

snitt 7.2.1). Det är viktigt att relevant datainsamling även görs före implementeringen av reformen, det vill säga innan det nya regelverket tillämpas. Detta innebär att om de nya bestämmelserna ska tillämpas i utbildning som påbörjas läsåret 2026/27 så bör den första datainsamlingen göras minst läsåret innan.

Utredningen vill i sammanhanget betona vikten av att i utformningen av den första datainsamlingen ta i beaktande hur resultatet kan komma att påverkas av fortbildningsinsatsen riktad till förskollärare verksamma i förskoleklassen som Skolverket genomför fr.o.m. läsåret 2021/22 (Skolverket 2020 e). Fortbildningsinsatsen omfattar läs-, skriv- och matematikinläring med didaktiska och metodiska inslag relaterat till den aktuella elevgruppen samt till grundskolans uppdrag och styrdokument. Syftet med insatsen är att stärka förskolläraernas kompetens att undervisa i grundskolan samt att minska skillnaden mellan deras utbildning och grundlärarutbildningen. En utgångspunkt, som är framskriven i uppdraget, är att fortbildningen så långt som möjligt ska kunna utgöra en del av den fortbildning för förskollärare som utredningen ska föreslå.

I utformningen av uppföljningen bör Skolverket samråda med IFAU så att den genomförs på ett sätt som understödjer en summativ reformutvärdering (se vidare avsnitt 7.2.4). Detta innefattar hur den första datainsamlingen, startmätningen, ska utformas och genomföras.

7.2.3 Processutvärdering av reformens olika delmoment

Förslag: Skolverket bör ges i uppdrag att genomföra processutvärderingar av reformens olika delar, som ett komplement till den kontinuerliga uppföljning som föreslås i avsnitt 7.2.2.

Skälen för utredningens förslag

Reformens olika delar bör följas upp och utvärderas under implementeringen, för att justeringar ska kunna göras vid behov. Det kan exempelvis vara relevant att successivt följa upp och utvärdera de reviderade läroplanernas implementering och tillämpning. Andra exempel skulle kunna vara vilket genomslag som regeländringarna avseende mottagande i grundsärskolan, modersmål och särskilt stöd

fått i verksamheterna, vilket genomslag som personalens deltagande i fortbildning och kompetensutveckling får i verksamheterna etc.

En viktig aspekt av detta kan vara att följa upp och utvärdera hur genomförda förändringar upplevs av vårdnadshavare och elever. Det handlar exempelvis om elevernas lärande, trygghet och trivsel samt om vårdnadshavare upplever att deras barn får stöd och stimulans i den utsträckning som de behöver. Skolverket bör samverka med Skolinspektionen, vars årligen genomförda skolenkät omfattar relevanta frågor inom dessa områden.

För att säkerställa utvärderingarnas skolformsspecifika relevans och träffsäkerhet bör Skolverket även samverka med Sameskolstyrelsen och Specialpedagogiska skolmyndigheten om utformningen och genomförandet av processutvärderingarna.

I utformningen av processutvärderingarna bör Skolverket samråda med IFAU för att säkerställa att utvärderingarna genomförs på ett sätt som möjliggör en summativ reformutvärdering (se avsnitt 7.2.4). Olika delar kan behöva utvärderas vid olika tillfällen, då det kan ta olik lång tid innan förändringarna får genomslag och går att utvärdera.

7.2.4 Reformutvärdering

Förslag: IFAU bör ges i uppdrag att genomföra en övergripande summativ reformutvärdering, för att därmed kunna ge svar på om den genomförda reformen givit de resultat, eller de effekter, som förväntats.

Skälen för utredningens förslag

Efter att reformen är genomförd bör en övergripande summativ reformutvärdering utföras. Den kan ge svar på om reformen givit de resultat som förväntades. Utvärderingen bör även innefatta implementeringen av reformen. Detta är viktigt dels då kunskap om vad som blev framgångsrikt under implementeringsprocessen kan vara till nytta för framtida skolreformer, dels då implementeringens genomförande även kan antas påverka resultatet av reformen.

I utformningen av den övergripande reformutvärderingen bör IFAU samråda med Skolverket för att säkerställa att uppföljningen och utvärderingen som genomförs under implementeringsfasen utformas på ett ändamålsenligt sätt (se avsnitt 7.2.2 och 7.2.3).

Skolverket och IFAU bör inom ramen för sina uppdrag tillsammans besluta om, och i så fall i vilken omfattning, som de i avsnitt 7.2.1 redovisade resultatmått bedöms som lämpliga att använda i en reformutvärdering och på vilket sätt som detta i så fall ska göras.

8 Konsekvenser av utredningens förslag

I detta kapitel redogör utredningen för den konsekvensutredning som gjorts rörande förslaget om införandet av en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola samt en sjuårig same-skola.

Inledningsvis beskrivs vilka slags konsekvenser som ska redovisas enligt kommittéförordningen och utredningens direktiv. Därefter redovisas utredningens förslag i korthet. Sedan följer redogörelsen och analysen av konsekvenserna av utredningens förslag.

8.1 Krav på konsekvensanalysen

Av utredningens direktiv (dir. 2020:24) framgår att utredaren ska redogöra för ekonomiska och andra konsekvenser av sina förslag. Utöver vad som följer av 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska utredaren redovisa organisatoriska och pedagogiska konsekvenser av förslagen. Utredaren ska beskriva och om möjligt kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av de förslag som läggs. Viktiga ställningstaganden i utformningen av förslagen ska beskrivas. Alternativa lösningar ska beskrivas samt skälen till att de har valts bort. Vidare ska utredaren överväga hur de föreslagna åtgärderna kan utvärderas och hur utvärdering kan gynnas. Även konsekvenser för lärarförsörjningen samt för behöriga yrkesverksamma och blivande lärare och förskollärare inom berörda skolformer ska redovisas. Vidare ska konsekvenser för universitet och högskolor som tillhandahåller lärarutbildning eller berörda fortbildningsinsatser redovisas.

Förslagen ska analyseras utifrån det nationella jämställdhetspolitiska målet där ett delmål är jämställd utbildning. Utredaren ska vidare redovisa konsekvenserna av förslagen utifrån FN:s konven-

tion om barnets rättigheter (barnkonventionen), FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt principen om ickediskriminering.

I enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen ska utredaren beakta proportionalitetsprincipen i samband med överväganden om inskränkningar i den kommunala självstyrelsen och redogöra för sina bedömningar i detta avseende.

Utredaren ska vidare göra en samlad bedömning av förslagets konsekvenser och ställa dessa i relation till alternativa åtgärder för att nå förbättrade kunskapsresultat.

8.2 Utredningens förslag i korthet

Av direktivet framgår att utredningen ska föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs.

Utredningens förslag innebär i korthet följande:

- Förskoleklassen ska upphöra och lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan utökas med en ny årskurs 1.
- Lågstadiet i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan ska omfatta årskurser 1–4, och i specialskolan årskurser 1–5.
- Syftet med utbildningen i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara oförändrat och ska även ska gälla för nya årskurs 1.
- Bestämmelserna om strukturerad undervisning i ämnen i grundskolan, specialskolan och sameskolan, samt ämnen och ämnesområden i grundsärskolan, ska gälla för nya årskurs 1.
- Utbildningen i nya årskurs 1 bör ha inslag av de arbetssätt och den pedagogik som har präglat förskoleklassen sedan den bildades 1998 och som har sin grund i en verksamhetsmässig integrering mellan förskola och skola.

- Den garanterade undervisningstiden ska utökas med 534 timmar i lågstadiet, vilket motsvarar minst tre timmar undervisning per skoldag i nya årskurs 1.
- Det ska finnas kunskapskrav för svenska eller svenska som andraspråk och matematik i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive nya årskurs 3 i specialskolan.
- De kunskapskrav för godtagbara kunskaper som i dag finns i årskurs 3, ska flyttas till nya årskurs 4 i grundskolan. De kunskapskrav som finns i årskurs 6, ska flyttas till nya årskurs 7 och de kunskapskrav som finns i årskurs 9 ska flyttas till nya årskurs 10. I specialskolan ska det finnas kunskapskrav i nya årskurs 5, 8 och 11 och i sameskolan ska det finnas kunskapskrav i nya årskurs 4 och 7. När det gäller grundsärskolan ska kunskapskrav finnas i nya årskurs 4, 7 och 10.
- Skolverket ska ges i uppdrag att utarbeta ändringsförslag gällande läroplanerna för de obligatoriska skolformerna, inklusive kursplanerna för det nya lågstadiet, samt förslag om hur den utökade undervisningstiden ska fördelas i ämnen och ämnesområden i respektive timplan.
- En kartläggning av språklig medvetenhet och matematiskt tänkande ska vara obligatorisk att genomföra inom ramen för garantin för tidiga stödinsatser i nya årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan.
- Bedömningsstöd i läs- och skrivutveckling respektive taluppfattning ska vara obligatoriska att använda inom ramen för garantin för tidiga stödinsatser i nya årskurs 2 i grundskolan och sameskolan, respektive nya årskurs 3 i specialskolan.
- Den särskilda bedömning som ska göras av elevens kunskapsutveckling inom garantin för tidiga stödinsatser ska göras i lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Den uppföljning som ska göras av sådant stöd som getts inom garantin för tidiga insatser ska göras i slutet av lågstadiet.
- Skolplikt ska, i likhet med i nuvarande regelverk, inträda höstterminen det år då barnet fyller sex år.

- Elever som tillhör grundsärskolans, specialskolans eller sameskolans målgrupper ska kunna påbörja fullföljandet av skolplikten i respektive skolform i och med att de börjar i nya årskurs 1.
- När ett barn övergår från förskola eller pedagogisk omsorg till en grundskola, grundsärskola, specialskola eller sameskola, ska den förskoleenhet eller verksamhet som barnet lämnar överlämna uppgifter om barnet till den mottagande skolenheten för att underlätta övergången för barnet.
- Regelverket ska i allmänhet vara gemensamt för alla årskurserna i det nya lägstadiet.
- De lärare som enligt gällande bestämmelser är behöriga att undervisa i lägstadiet i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska vara behöriga att undervisa i lägstadiet i respektive skolform.
- Förskollärare som arbetar i förskoleklassen i dag ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundskolan och sameskolan, samt för undervisning av vissa elever i årskurs 1 i specialskolan, under en övergångsperiod om fem år. De förskollärare och lärare som arbetar i förskoleklassen i dag ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 i grundsärskolan under en övergångsperiod om åtta år. Dessutom föreslås att förskollärare som arbetar och är behöriga att undervisa i ämnesområden i grundsärskolan ska vara behöriga att undervisa i ämnen i årskurs 1 under en övergångsperiod om fem år.
- En behörig förskollärare som vid tidpunkten för de nya bestämmelsernas ikraftträdande har anställning i förskoleklassen, och som har undervisat i förskoleklassen eller nya årskurs 1 under minst fem läsår, ska vara behörig att som lärare undervisa i alla ämnen årskurs 1 och 2 i grundskolan och sameskolan, om han eller hon har kompletterat sin behörighetsgivande examen med fullgjord behörighetsgivande fortbildning. Detsamma gäller för grundsärskolan om förskolläraren dessutom avlägger en speciallärarexamen med specialisering mot utvecklingsstörning. Under samma förutsättningar som för grundskolan och sameskolan föreslås att en förskollärare blir behörig att undervisa elever som är hörselskadade, döva eller har en grav språkstörning utan ytterligare funktionsnedsättning i årskurs 1 och 2 i specialskolan.

- Den behörighetsgivande fortbildningen ska ge förskollärarna den ytterligare kompetens som krävs för att undervisa som lärare i nya årskurs 1 och 2, i enlighet med de nya läroplanerna och kursplanerna för lågstadiet. Fortbildningen bör omfatta sammanlagt 30 högskolepoäng, 15 högskolepoäng avseende svenska och 15 högskolepoäng avseende matematik, och genomföras på deltid under ett år.
- Förskollärare som har undervisat i mindre än fem år ska kunna bli behöriga att undervisa i ett eller flera ämnen i lågstadiet genom att läsa kompletterande behörighetsgivande högskoleutbildning. Detta gäller både grundskolan, sameskolan och specialsolan. För grundsärskolan måste förskolläraren därutöver ha kompletterat sin utbildning med en speciallärarexamen.
- Ett riktat statsbidrag ska utgå för fortbildning som syftar till att förskollärare ska ges möjlighet att bli behöriga att undervisa i årskurs 1 och 2, eller hela, lågstadiet. Statsbidraget ska vara möjligt att söka till utgången av 2034.
- Skolverket ska, i samverkan med lärosäten, ges i uppdrag att genomföra kompetensutvecklande insatser, inom ramen för ett Förskolepedagogiskt lyft för lärare, i syfte att säkerställa de lärare som ska arbeta i den nya första årskursen kan integrera förskolans pedagogik och arbetssätt på lämpligt sätt i undervisningen.
- De nya bestämmelserna ska träda i kraft den 1 augusti 2024 och ska tillämpas i utbildning som påbörjas höstterminen 2026 eller senare.
- Ett riktat statsbidrag ska utgå under tidsperioden 2025–2030 för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under reformens implementeringsperiod.

8.3 Vilka är berörda av utredningens förslag?

Barn i förskolan och pedagogisk omsorg kommer att beröras av utredningens förslag på så vis att förskoleklassen upphör som skolform och skolplikten kommer att påbörjas i och med att barnen börjar årskurs 1 i grundskolan eller motsvarande skolformer. Detta kommer i viss utsträckning även att påverka deras vårdnadshavare genom

att övergången från förskolan i regel kommer att ske till lågstadiets första årskurs, i stället för som i dag där övergången i allmänhet först sker till förskoleklassen, och sedan till lågstadiet.

Elever i nuvarande förskoleklassen, och i lågstadiet i övriga obligatoriska skolformer, kommer att beröras av utredningens förslag om ändringar i läroplaner, kursplaner och timplaner, samt de ändrade behörighetsregler och övriga skolförfattningar som föreslås. Elever i grundskolan och motsvarande skolformer kommer att beröras på så vis att årskursbeteckningarna kommer att justeras.

Utredningens förslag till ändringar gällande behörighetskrav samt ändringar i skolförfattningar kommer att påverka förskollärare och lärare, och andra personalgrupper, som i dag är anställda för arbete i förskoleklassen och lågstadiet, samt i viss utsträckning i fritidshemmet. Blivande förskollärare och lärare kommer även i viss utsträckning att påverkas av de föreslagna behörighetskraven såtillvida att valet av en utbildning med inriktning mot förskolan respektive en utbildning med inriktning mot nya årskurs 1–4 kommer att påverkas av att yrkesvägarna i större utsträckning kommer att skilja sig åt. Därutöver kommer förskollärare och andra personalgrupper som är anställda för arbete i förskolan eller pedagogisk omsorg att beröras av de ändrade bestämmelserna gällande överlämning av information i och med övergången till skolan, samt de stärkta skrivningarna i förskolans läroplan gällande samverkan i samband med övergången. Förändringarna kommer också att ha påverkan på rektorer på förskoleenheter och skolenheter, när det gäller deras ansvar för verksamhetens inre organisation och det pedagogiska ledarskapet.

Vidare kommer utredningens förslag att få konsekvenser för offentliga (både statliga och kommunala) och enskilda huvudmäns organisation och verksamhet. För en del huvudmän bedöms förslagen medföra behov av omfattande förändringar, medan det för andra kommer att krävas anpassningar av mindre omfattning.

Därutöver så kommer utredningens förslag att få olika slags konsekvenser för skolmyndigheterna. Det handlar dels om det utvecklingsarbete som myndigheterna behöver göra för att anpassa verksamheten i enlighet med de nya bestämmelserna, dels de förberedelser som behöver göras för att myndigheterna på ett ändamålsenligt sätt ska kunna understödja huvudmän och skolenheter i deras lokala utvecklingsarbete.

De universitet och högskolor som anordnar lärarutbildning och lärarfortbildning kommer att beröras av utredningens förslag som utförare av den föreslagna behörighetsgivande fortbildningen riktade till vissa förskollärare och av de kompetensutvecklande insatser som ska erbjudas lärare m.fl. inom ramen för det Förskolepedagogiska lyftet för lärare. Lärosätena kan också komma att beröras av eventuella förändringar i olika lärarutbildningars attraktionskraft till följd av de föreslagna ändringarna i behörighetskrav.

Utöver att staten kommer att beröras av förslagen genom att de på olika sätt berör skolmyndigheter och lärosäten, så kommer förslagen att påverka staten som huvudman för specialskolan och same-skolan.

Vidare så bedömer utredningen att förslagen kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna som bör ersättas av staten enligt finansieringsprincipen.

8.4 Samhällsekonomiska konsekvenser

I en samhällsekonomisk konsekvensanalys redovisas vilka nyttor och kostnader som är förknippade med en föreslagen åtgärd, kopplat till åtgärdens syfte och förväntade konsekvenser. Syftet med en samhällsekonomisk analys är att ge underlag till beslut. Det övergripande målet är att samhällets resurser ska användas för medborgarnas bästa.

Det är komplicerat att förutse och beräkna samhällsekonomiska konsekvenser av att förskoleklassen som skolform tas bort och en ny första årskurs införs i grundskolan och motsvarande skolformer. Svårigheten ligger i att analyserna berör komplexa samband och långsiktiga effekter som generellt är svåra att hantera inom ramen för en konsekvensutredning, inte minst då det tar lång tid för de samhällsekonomiska effekterna att uppstå. Det är svårt att isolera effekterna av en specifik åtgärd som genomförs riktad mot barn i sexårsåldern i förhållande till utfall när eleverna går i årskurs 9, i gymnasieskolan eller andra långsiktiga konsekvenser såsom individens övergång till högre studier, etablering på arbetsmarknad, livsinkomst och hälsa. Analysen kompliceras ytterligare då andra åtgärder inom skolområdet som genomförts under samma tidsperiod kan, samt andra omkringliggande samhällshändelser, också kan komma att påverka utfallet. Det finns således en stor osäkerhet i sådana beräkningar.

Det finns dock ett antal generella mekanismer gällande utbildningsområdet som utredningen bedömer är av relevans i detta sammanhang och som skapar gynnsamma samhällsekonomiska konsekvenser:

- Grundläggande färdigheter i läsning och skrivning samt matematiska förmågor har betydelse för elevers kunskapsutveckling även i andra ämnen.
- Tidiga stödsatser ger i allmänhet högre effekt än insatser som sätts in högre upp i skolåren.
- Lärares kompetens är central för elevers resultat.
- Ökad undervisningstid ger ofta bättre kunskapsresultat.
- Ökade möjligheter för elever att uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program ger positiva långsiktiga effekter för elevernas livschanser.

Att kunna läsa är en grundläggande färdighet som är viktig i alla ämnen. I den tidigare refererade forskningsöversikten av Ackesjö och Persson beskrivs hur barns utveckling av litteracitet i allmänhet börjar långt före skolstarten, och att det är en utveckling som rör olika färdigheter, förmågor och kunskaper. Forskning visar att barn som börjar skolan med svagt utvecklade läs- och skrivförmågor löper stor risk att ha fortsatta svårigheter under den fortsatta skoltiden. I *Litteracitetsutveckling i olika åldrar och ämnen* (Skolverket 2016 c) beskrivs hur elever utvecklar litteracitet i olika steg: grundläggande litteracitet, allmän litteracitet och ämneslitteracitet. Att som elev lära sig att läsa handlar i ett första steg om avkodning, utvecklande av ordförråd och grundläggande läs- och skrivkonventioner, för att sedan successivt utveckla mer specialiserade litteracitetsfärdigheter kopplade till olika ämnen. Förmågan att läsa, förstå och tolka text är följaktligen av central betydelse för elevers kunskapsutveckling i alla ämnen. På liknande sätt så pekar den ovan refererade forskningsöversikten av Ackesjö och Persson på att utvecklingen av barns och elevers matematiska färdigheter i förskola och de tidiga skolåren har betydelse inte bara för deras fortsatta kunskapsutveckling inom matematik utan även för deras utveckling av andra grundläggande färdigheter, t.ex. relationella förmågor, förmågan att lyssna, visuell-rumslig förmåga samt numerisk förmåga.

Tidiga stödinsatser ger i allmänhet mer effekt än insatser som sätts in högre upp i skolåren. Skolkommissionen konstaterar i sitt slutbetänkande (SOU 2017:35) att det finns en bred samstämmighet i forskningen vad gäller vikten av tidiga insatser för att identifiera elever i behov av extra anpassningar och särskilt stöd, och att sätta in åtgärder tidigt (s. 260). Detta är viktigt inte minst för att motverka negativa konsekvenser för elevers motivation och självförtroende. En anledning till införandet av garantin för tidiga stödinsatser var att extra anpassningar och särskilt stöd tidigare ofta sattes in för sent (Skolinspektionen 2016, Skolverket och SPSM 2020). I den tidigare refererade forskningsöversikten av Ackesjö och Persson (se vidare bilaga 3) understryks vikten av att tidigt identifiera de elever som har svårigheter med sin läsutveckling och ge extra stöd åt dessa för att förbättra deras läs- och skrivförmågor. Detta framhölls även av Skolkommissionen som betonar vikten av förebyggande insatser. Åtgärder för att exempelvis främja läs- och skrivinläring i de tidiga skolåren bedömdes vara ett effektivt sätt att förebygga skolsvårigheter på längre sikt (SOU 2017:35 s. 261).

Det finns stark forskningsevidens för att lärarens kompetens är central för elevers resultat (se t.ex. Björklund m.fl. 2010; Hattie 2009; Håkansson & Sundberg 2012; Myrberg 2007; Skolverket 2009 b; SOU 2017:35). Begreppet lärarkompetens omfattar bl.a. formell utbildning, ämneskunskaper samt pedagogiska och ämnesdidaktiska kunskaper, men även lärarens individuella kunskapsnivåer och erfarenheter. Att läraren har relevant utbildning och kompetens för sitt uppdrag påverkar i hög grad undervisningens kvalitet. Den samlade bilden är att lärarens förmåga att undervisa i ett visst ämne framstår vara av större betydelse för elevernas kunskapsutveckling än enbart ämneskunskaper, vilket indikerar att lärarens kompetens är nära förknippad med hur undervisningen organiseras och genomförs. I slutbetänkandet från Skolkommissionen (SOU 2017:35) understryks vikten av kompetensutveckling, samt att insatserna bör inriktas mot undervisning, lärande och bedömning samt genomföras i den ordinarie lärmiljön genom kollegialt lärande förenat med externt expertstöd.

Det viktigaste för elevernas kunskapsutveckling och skolresultat är undervisningens kvalitet. Det finns dock forskningsevidens som stödjer ett positivt samband mellan undervisningstid och kunskapsresultat. Detta beskrivs t.ex. i slutbetänkandet från Skolkommissionen (SOU 2017:35) samt promemorian *Vissa timplanefrågor*

(U2015/06066/S). I en rapport från SNS, *Långsiktiga effekter av mer undervisningstid* (Fischer, Karlsson & Nilsson 2020) dras slutsatsen att mer undervisning i form av längre terminer under det första skolåret ger positiva långsiktiga effekter då det bidrar till att elevernas grundläggande färdigheter förbättras. I en tidigare rapport från Skolverket (2012), *Utökad undervisningstid i matematik*, drogs slutsatsen att extra undervisningstid i matematik med fördel kunde läggas i årskurs 1–3, då en utökad undervisningstid i de lägre årskurserna bedömdes i större utsträckning bidra till en förstärkning av elevernas matematikkunskaper (s. 17).

Gymnasiebehörighet är en av de indikatorer som Folkhälsomyndigheten använder för att mäta folkhälsan.¹ Bakgrunden till det är att det finns ett tydligt samband mellan en individs utbildningsnivå och hälsa, t.ex. ifråga om medellivslängd där det finns betydande skillnader mellan dem som har förgymnasial utbildning och dem som har eftergymnasial utbildning. Folkhälsomyndigheten konstaterar att betygen i grundskolans årskurs 9 är av avgörande betydelse för skolelevens benägenhet att studera vidare, samt att låga eller ofullständiga betyg från årskurs 9 ökar risken för framtida psykosociala problem. Socialstyrelsen (2010) har i en tidigare rapport baserad på befintlig forskning konstaterat att en av de viktigaste skyddsfaktorerna för barn är att fullfölja grundskolan med godkända betyg som ger behörighet till ett nationellt program på gymnasieskolan. I en annan rapport redovisar Socialstyrelsen (2018) forskningsstöd för att en fungerande skolgång har stor betydelse för barns möjligheter i framtiden. Att kunna läsa, skriva och räkna, samt i övrigt få tillgång till en god utbildning, konstateras vara grundläggande för barns möjligheter att utvecklas till väl fungerande vuxna (s. 39). Jämlikhetskommissionen resonerar på liknande sätt i sitt betänkande (SOU 2020:46). Skolgången påverkar individens möjligheter till arbete och inkomst, detta beskrivs i synnerhet gälla olika slags skolmisslyckanden. Vidare beskrivs ett samband mellan skolgång och individens risk att hamna i kriminalitet. Det beskrivs även råda ett ömsesidigt samband mellan misslyckanden i skolan och psykisk ohälsa.

Ur samhällsekonomisk synpunkt innebär införandet av en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en

¹ Folkhälsomyndigheten om gymnasiebehörighet. www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/gymnasiebehorighet/ (2021-02-23).

sjuårig sameskola en ambitionshöjning i det obligatoriska skolväsendet. Förslagen medför även vissa samhällsekonomiska kostnader. Utredningens förslag om en utökning av undervisningstiden i lågstadiet, att sexåringar ska kunna tas emot i nya årskurs 1 i grundskolan, obligatorisk överlämning av uppgifter i samband med övergången mellan förskolan eller pedagogisk omsorg till skolan, införande av ett utvecklingssamtal per termin i nya årskurs 1, samt en utökad rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken är förknippade med kostnader för kommunerna, som i enlighet med finansieringsprincipen bör täckas av staten (se vidare avsnitt 8.8.1 och 8.8.7). Vidare medför förslagen om fortbildningsinsatser kostnader under en tioårsperiod (se vidare avsnitt 8.8.1). Förslaget om ett statsbidrag för kapacitetförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder i lågstadiet under den tid som reformen genomförs kommer även det att medföra kostnader för staten under tidsperioden 2025–2030 (se vidare avsnitt 7.1.5).

Utredningens samlade bedömning är att den samhällsekonomiska nyttan av förslagen överväger de kostnader som uppstår som konsekvens av reformens genomförande. Utredningens förslag bedöms ligga i linje med ovan redovisade generella främjande mekanismer inom utbildningsområdet, och antas mot bakgrund av det kunna medföra positiva samhällsekonomiska konsekvenser på såväl medellång som lång sikt. Utredningens förslag gällande ändringar i läroplaner och kursplaner, en viss utökad undervisningstid samt fortbildning och kompetensutvecklingsinsatser bedöms ge alla elever bättre förutsättningar att utveckla grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematiskt tänkande under de tidiga skolåren. Detta är något som på medellång sikt bedöms kunna påverka elevers kunskapsutveckling även i andra ämnen, vilket kan antas komma att få påverkan på såväl elevernas behov av olika stödinsatser under skoltiden som deras möjlighet att uppnå behörighet till gymnasieskolans nationella program. Förutsättningarna att identifiera elever i behov av särskilt stöd, samt att kunna sätta in stödåtgärder tidigt och följa upp dessas effekt, bedöms stärkas genom utredningens förslag om överlämning av uppgifter i övergång mellan förskolan eller pedagogisk omsorg och skolan. I och med att övergången mellan nuvarande förskoleklassen och lågstadiet försvinner och tidiga skolåren blir sammanhållna bör dessa förutsättningar stärkas ytterligare. Även detta bedöms kunna på medellång sikt leda till att elevers behov av

stödinsatser senare under skolåren kommer att minska, och att fler elever uppnår behörighet till gymnasieskolans nationella program. Se vidare om förslagets konsekvenser för elever i avsnitt 8.5.1–8.5.3.

8.5 Konsekvenser för barn och elever

8.5.1 Barn och elever som berörs av förslagen

Barn i förskolan, eller i pedagogisk omsorg som ett alternativ till förskola, kommer att beröras av utredningens förslag på så vis att övergången från förskolan till det obligatoriska skolväsendet i viss utsträckning kommer att förändras. För majoriteten av dessa barn, och deras vårdnadshavare, kommer reformen att innebära att barnen börjar fullgöra sin skolplikt när de börjar i årskurs 1, i stället för i förskoleklassen. Förändringen medför större konsekvenser för barn där det i förskolan konstaterats att de tillhör grundsärskolans målgrupp, då dessa barn i och med förändringen har rätt att efter utredning tas emot i grundsärskolan direkt efter förskolan.

Elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan kommer att beröras av utredningens förslag. De elever som i störst utsträckning berörs av reformen är de som börjar i nya årskurs 1. I viss utsträckning kan även elever som började förskoleklass året före reformens genomförande påverkas, eftersom förskollärare som läst en behörighetsgivande fortbildning kan bli behöriga i både årskurs 1 och 2. Indirekt kan även elever i övriga årskurser i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan komma att påverkas. Utredningen bedömer dock att konsekvenserna för dessa elever främst har att göra med att årskursbeteckningarna justeras i och med att de nya bestämmelserna börjar tillämpas. För en enskild elev och dennes vårdnadshavare, samt även allmänheten, kan dock justeringen, genom vilken elever till synes hoppar över en årskurs, möjligen uppfattas som svårbegriplig. Av denna anledning föreslår utredningen att en informationsinsats som riktas till vårdnadshavare och allmänhet bör övervägas, med syftet att öka förståelsen för vad förändringen innebär.

8.5.2 Förslag med konsekvenser för elever

Barnets bästa ska vara utgångspunkten i all utbildning och annan verksamhet inom skolväsendet. Denna bestämmelse har sin utgångspunkt i barnkonventionen. Enligt barnkonventionens grundprinciper ska varje barn ha samma rätt till utbildning och utveckling. Vid alla åtgärder som rör barn ska barnets åsikter beaktas och barnets bästa komma i främsta rummet, vilket också slås fast i FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Syftet med utredningens förslag är att skapa förutsättningar för att alla elever ska få en likvärdig utbildning av god kvalitet i nya årskurs 1. Utredningen menar att förslagen, i synnerhet när det gäller grundsärskolan, bidrar till att säkerställa likvärdiga villkor mellan barn, se vidare nedan.

Förslaget om att förskoleklassen ska upphöra innebär att barn i allmänhet kommer att gå direkt från förskolan till skolans årskurs 1. Utredningen uppfattar att det utifrån principen om barnets bästa är positivt att det endast blir *en* övergång från förskola till skola. Det är viktigt att övergången görs på så vis att barnet ges möjlighet att anpassa sig till den nya skolmiljön, och att den mottagande skolan kan ta emot eleven utifrån elevens individuella förutsättningar. Utredningens förslag om obligatorisk överlämning av information vid övergång samt samverkan mellan förskola och skola kommer att ge den mottagande skolan bättre förutsättningar att ta emot eleven. Den mottagande skolan kan anpassa såväl introduktionen som undervisningen efter elevens behov, förutsättningar och tidigare kunskaper och erfarenheter. Detta främjar både elevens trygghet och progression i kunskapsutvecklingen.

Utredningen föreslår vidare att eleverna får mer undervisningstid i ämnen enligt grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans läroplaner och kursplaner. Reglerad undervisningstid, harmoniserade regelverk och tydligare mål kommer att stärka likvärdigheten enligt utredningens bedömning. Mer undervisning av förskollärare och lärare med den kompetens som behövs kommer att öka kvaliteten i undervisningen. De förändringar som utredningen föreslår i skolförordningen om introduktion till skolmiljön i undervisningen av elever i de lägsta årskurserna, samt de förändringar som föreslås bör göras i läroplanerna för att stärka undervisningen av eleverna som mottas i första årskursen, bör bidra till att eleverna i

nya årskurs 1 möter en mer likvärdig utbildning av högre kvalitet, än den utbildning som i dag ges i förskoleklassen.

En ökad betoning på tidig läs- och skrivinlärning och utveckling av grundläggande matematiska förmågor stärker elevers basfärdigheter. Det bör leda till en positiv kunskapsutveckling och förbättrade kunskapsresultat. Utredningen bedömer att alla elever gynnas av att undervisningen tidigt fokuserar på läs-, skriv- och matematikinlärning. Förslaget om stärkt fokus på tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande matematik bör innebära en höjd kvalitet på utbildningen det första skolåret. Det bör leda till en ökad inlärning inom ämnena svenska eller svenska som andraspråk och matematik, vilket är centralt för elevernas fortsatta utveckling och lärande inom skolan. Ett tidigt fokus på läs- och skrivinlärning och grundläggande matematiskt tänkande bör också leda till att elever som behöver stöd upptäcks tidigare. För alla elever är det positivt att anpassningar och särskilt stöd kan sättas in tidigt. Ändringar i läroplaner och kursplaner bör bidra till den ökade kvaliteten. Detsamma gäller föreslagen om behörighetsgivande fortbildning och kompetensutveckling för berörda förskollärare och lärare.

Det är dock viktigt att bevaka att utvecklingen inte blir densamma som i Norge, där det för närvarande utreds om det blivit för stark fokus på läsinlärning och formaliserad undervisning i den första årskursen, i stället för hur undervisning bäst genomförs för de yngsta barnen. Det kan uppfattas som oförenligt med barnets bästa om förändringen innebär utökade prestationskrav på eleverna, vilket i sin tur kan leda till skolstress, psykisk ohälsa och även frånvaro.

Utredningen föreslår dock inga höjda kunskapskrav. De kunskapskrav som föreslås i nya årskurs 2 ska följa de kunskapskrav som i dag finns i årskurs 1, och de kunskapskrav som i dag gäller i årskurs 3 ska i stället gälla i nya årskurs 4 etc. Tvärtom innebär utredningens förslag att elever ges mer tid för undervisning i ämnen i förhållande till satta kunskapskrav, vilket utredningen bedömer kommer att leda till såväl förbättrade kunskapsresultat som stärkt likvärdighet.

Utredningens förslag om att det i skolförordningen ska förtydligas att elever i de tidigaste skolåren, genom en undervisning som varierar i uttrycksform och arbetssätt, introduceras till skolmiljön och ges goda förutsättningar för den fortsatta utbildningen bör också säkerställa att eleverna får en undervisning som är anpassad efter deras ålder, mognad, förutsättningar och behov. Utredningen uppfattar

att det inte finns något motsatsförhållande i att eleverna får undervisning i enlighet med kursplaner och kunskapskrav samtidigt som undervisningen kännetecknas av en integrering av förskolans och skolans pedagogik och arbetssätt, t.ex. på så sätt att leken får en stor plats i undervisningen.

För elever med ett annat modersmål är det positivt att möjligheten att få undervisning i modersmålet gäller i nya årskurs 1, och att det blir en rättighet för alla elever som önskar delta. Detta bidrar också till stärkt likvärdighet.

För elever som tillhör de nationella minoriteterna, eller har ett annat nordiskt språk som modersmål, innebär förslaget en utökad rätt till modersmålsundervisning. Eftersom huvudmännen är skyldiga att erbjuda modersmålsundervisning under alla årskurser så kommer dessa elever att ges möjlighet till modersmålsundervisning i ytterligare ett läsår. En sådan förstärkning bedöms ha positiva effekter för berörda elever och ligga i linje med de särskilda rättigheter som följer av artikel 30 i barnkonventionen. En utökning av rätten till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken bör även kunna bidra till en revitalisering av språken.

För alla elever i sameskolan ingår samiska som ett ämne. Utredningens förslag innebär att ämnesundervisning i samiska ska ges i nya årskurs 1, vilket innebär att eleverna får påbörja sådan ämnesundervisning ett år tidigare än i dag. De får således ytterligare ett års ämnesundervisning i samiska. Utredningen bedömer att det bör medföra en förhöjning av elevernas språkfärdigheter i samiska, då ämnesundervisningen bedöms höja undervisningens kvalitet. De särskilda rättigheter som följer av artikel 30 i barnkonventionen för elever som tillhör ett urfolk bedöms vara förenliga med och förstärkas av den nya årskurs 1 i sameskolan, samtidigt som elevernas rätt enligt barnkonventionen till en likvärdig utbildning av god kvalitet tillgodoses (artikel 28 och 29).

Förskoleklassen omfattas inte av den rätt till skolbibliotek som finns för de obligatoriska skolformerna. Genom förslaget kommer eleverna i nya årskurs 1 att få rätt till skolbibliotek ett år tidigare än de annars skulle fått. Det bedöms kunna bidra positivt till elevernas läslust och till deras intresse för olika ämnen.

Att skolformerna har samma struktur kommer, enligt utredningens bedömning, att underlätta övergångar mellan skolformerna, samt för

de elever som läser sin utbildning inom ramen för en skolform enligt en annan skolforms läroplan.

Sammanfattningsvis är utredningens bedömning att de förslag som lämnas i betänkandet kommer att medföra att eleverna tillförsäkras en mer likvärdig utbildning av högre kvalitet i nya årskurs 1 och därmed kommer förslagen att få positiva konsekvenser för de barn och elever som berörs. Förslagen bedöms bidra till att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt barnkonventionen. Således är förslagen positiva ur ett barnrättsperspektiv.

8.5.3 Konsekvenser för elever med funktionsnedsättning

Utredningens förslag berör också elever med funktionsnedsättning. De konsekvenser som anges ovan bedöms gälla för alla elever, även elever med funktionsnedsättning i samtliga obligatoriska skolformer. Utöver det vill utredningen i detta avsnitt betona att förslagen innebär vissa särskilda konsekvenser för eleverna i grundsärskolan och specialskolan.

Rätten till utbildning på lika villkor understryks i såväl barnkonventionen som konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. I artikel 24, i den senare konventionen, anges att konventionsstaterna, för att förverkliga rätten till utbildning för personer med funktionsnedsättning utan diskriminering och på lika villkor, ska säkerställa ett sammanhållet utbildningssystem på alla nivåer och ett livslångt lärande.

Enligt skollagen (3 kap. 2 §) ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som till följd av funktionsnedsättning har svårt att uppfylla de olika kunskapskrav som finns ska ges stöd som syftar till att så långt som möjligt motverka funktionsnedsättningens konsekvenser.

När det gäller specialskolan så innebär utredningens förslag att ämnesundervisning i svenskt teckenspråk och motsvarande kommer ges i nya årskurs 1 i specialskolan, vilket bedöms vara en förstärkning av elevgruppens rättigheter. Förslagen bedöms tillgodose de särskilda rättigheter för elever med funktionsnedsättning som följer av barnkonventionen och konventionen om rättigheter för personer med

funktionsnedsättning, genom att den nya årskurs 1 kommer vara särskilt anpassad utifrån elevernas behov och förutsättningar samtidigt som elevens rätt till en utbildning av god kvalitet stärks.

När det gäller grundsärskolan har utredningen tidigare konstaterat att förskoleklassen inte alltid anses vara den mest lämpliga utbildningen för de barn där det tidigt står klart att de tillhör grundsärskolans målgrupp och att det för dessa elever inte alltid finns en tydlig utbildningsväg när den obligatoriska skolgången ska påbörjas. Detta tillstånd ifrågasätter utredningen utifrån principen om att utbildningen ska vara likvärdig, och utifrån elevgruppens särskilda rättigheter. I de genomförda intervjuerna (se bilaga 4) anses det vara en nackdel för dessa barn att behöva gå ett år i förskoleklassen, innan de tas emot i grundsärskolan. Utredningens förslag innebär att för elever som tidigt bedöms tillhöra grundsärskolans målgrupp blir det en tydlig utbildningsväg i det obligatoriska skolväsendet och onödiga skolbyten kan undvikas. När det gäller den grupp av elever där det är svårare att bedöma om de tillhör grundsärskolan målgrupp kan utredningens förslag uppfattas innebära en nackdel då de medför en ökad betoning på tidig läs-, skriv- och matematikinläring de tidiga skolåren. De elever som inte ännu har fått en bedömning att de tillhör grundsärskolans målgrupp ska fullgöra skolplikten i årskurs 1 i grundskolan, vilket skulle kunna uppfattas som en mindre lämplig utbildning för vissa elever än nuvarande utbildning i förskoleklass. Utredningen uppfattar dock att dessa elever bör tillförsäkras en utbildning som är anpassad efter deras behov och förutsättningar genom de förslag som förtydligar att nuvarande förskoleklassens pedagogik och arbetsätt fortfarande ska genomsyra undervisningen i nya årskurs 1, samt genom bedömningen att bestämmelserna om stöd och särskilt stöd även ska gälla nya årskurs 1.

För att ett barn i sexårsåldern ska kunna tas emot i nya årskurs 1 i grundsärskolan respektive specialskolan behöver ett beslut om mottagande fattas när barnet går i förskolan eller annan pedagogisk verksamhet. De utredningar som ska göras inför mottagande till grundsärskolan och specialskolan kan i vissa fall komma att försvåras av att de pedagogiska, psykologiska, medicinska och sociala bedömningar som ska föreligga beslut om mottagande kan vara svåra att göra på barn i förskoleåldern. Utredningen bedömer att denna svårighet blir särskilt påtaglig när det gäller de elever som tillhör grund-

särskolans målgrupp. Av denna anledning föreslås att Skolverket ska ges i uppdrag att ta fram stödmaterial gällande detta.

Utredningens samlade bedömning är att förslagen kommer att gynna elever med funktionsnedsättning och att förslagen bidrar till att Sverige uppfyller sina åtaganden enligt barnkonventionen och FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Således är förslagen positiva ur ett barnrättsperspektiv.

8.6 Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

En inskränkning i den kommunala självstyrelsen bör enligt 14 kap. 3 § regeringsformen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett den. Bestämmelsen ger uttryck för en proportionalitetsprincip när det gäller inskränkningar i den kommunala självstyrelsen och innebär att det ska prövas om skälen för lagstiftningen motiverar det eventuella intrång i den kommunala självstyrelsen som regleringen kan innebära. Detta innefattar en skyldighet att undersöka om det syfte som den tänkta regleringen tar sikte på kan uppnås på ett sätt som är mindre ingripande för självstyrelsen.

Utredningens förslag begränsar i viss mån den kommunala självstyrelsen eftersom kommunerna till viss del får nya obligatoriska uppgifter. Skyldigheten att erbjuda utbildning för alla sexåringar finns dock redan i form av utbildning i förskoleklass. Dagens reglering av förskoleklassen har, som beskrivits i avsnitt 5.1, inte fungerat såsom det var tänkt och har givit upphov till alltför stora skillnader i hur verksamheten bedrivs, vilket resulterat i att eleverna inte kan tillförsäkras en likvärdig utbildning i förskoleklass. När det gäller elever som omfattas av grundskolans målgrupp, har utredningen i avsnitt 5.3.2 gjort bedömningen att dagens reglering inte är förenlig med principen om att eleverna har rätt till en likvärdig utbildning.

Dagens bestämmelser gällande utbildningen i förskoleklass är något annorlunda jämfört med bestämmelserna i grundskolan och grundskolskolan. De kommunala skyldigheterna kommer därför att utökas något till följd av utredningens förslag när det gäller en utökad undervisningstid i lågstadiet, en obligatorisk överlämning av uppgifter vid övergång från förskola eller pedagogisk omsorg till skola, ytterligare ett utvecklingssamtal och framtagande av en individuell utvecklings-

plan, samt en utökad rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken.

Utredningen bedömer också att förslaget om att elever ska kunna tas emot i en ny årskurs 1 i en tioårig grundsärskola innebär ett utökad obligatoriskt åtagande för kommunerna. Det finns enligt gällande bestämmelser inte någon förskoleklass med organisatorisk koppling till grundsärskolan, till skillnad från grundskolan. De elever som tas emot i grundsärskolan i årskurs 1, eller senare under skolgången, omfattas också av obligatorisk förskoleklass. Det förekommer, som framgår av avsnitt 5.3 samt bilaga 4, att elever som tillhör grundsärskolans målgrupp går i förskoleklassen, men också att elevens vårdnadshavare ansöker om uppskjuten skolplikt och eleven går extra år i förskolan för att sedan direkt tas emot i grundsärskolans årskurs 1, alternativt ansöker om tidigarelagd skolstart och att eleven börjar i grundsärskolans årskurs 1 som sexåringar. Det utökade åtagandet medför alltså att kommunen ska utöka grundsärskolan med ytterligare en årskurs som är behäftad med andra behörighetsmässiga, pedagogiska och organisatoriska krav än de verksamheter där sexåringarna befinner sig i dag.

Utredningens förslag om att de bestämmelser som i dag gäller för särskilt stöd, disciplinära åtgärder, samt fjärrundervisning i grundskolan och grundsärskolan ska utvidgas till att även gälla nya årskurs 1 bedöms i huvudsak inte innebära nya åtaganden för kommunerna, men att omfattningen av befintliga åtaganden i viss utsträckning ökar.

Utredningen bedömer dock att ingreppet i den kommunala självstyrelsen är av begränsad omfattning. Inskränkningen är dessutom motiverad genom det värde som det medför att utbildningen för sexåringar blir en del av grundskolan eller grundsärskolan, och att utbildningsuppdraget för dessa skolformer därmed blir tydligare. Utredningen anser att en tioårig grundskola och grundsärskola leder till att likvärdigheten blir större när sexåringar omfattas av grundskolans eller grundsärskolans regelverk. Vid en avvägning mellan kommunernas intressen och intresset av en mer likvärdig utbildning för alla elever överväger intresset av att eleverna får en likvärdig utbildning. Inskränkningen i den kommunala självstyrelsen får därför anses vara proportionerlig i förhållande till syftet.

8.7 Ekonomiska konsekvenser för kommunerna

Ur samhällsekonomisk synpunkt innebär reformen en ambitionshöjning i det obligatoriska skolväsendet. Enligt den kommunala finansieringsprincipen ska beslut som innebär nya obligatoriska uppgifter för kommunerna som regel åtföljas av en statlig finansiering via det generella statsbidraget. Principen har tillämpats sedan 1993 och innebär i korthet att staten inte ska ålägga kommuner och regioner nya uppgifter utan att ge dem adekvat finansiering (prop. 1991/92:150, del II, avsnitt 4.4.2; prop. 1993/94:150, bilaga 7, avsnitt 2.5.1). Principen gäller när riksdagen, regeringen eller en myndighet fattar bindande beslut om ändrade regler för en verksamhet (prop. 2006/07:100 s. 221).²

Införandet av en tioårig grundskola etc. har föregåtts av andra reformer som på olika sätt lagt grunden för denna reform. Införandet av förskoleklassen ledde till att utbildningen för en stor del av landets sexåringar blev en del av skolväsendet, om än i en egen skolform. Införandet av den obligatoriska förskoleklassen medförde att den mindre grupp barn som inte redan tidigare gått i förskoleklassen nu deltar i undervisningen. Obligatoriet reglerade också frågor kring skolmat och skolskjuts. Införandet av garantin för tidiga stödinsatser kopplade förskoleklassen närmare lågstadiet och de mål som ska uppnås. Reformen medförde också regler kring obligatoriskt användande av kartläggningsmaterial i förskoleklassen och nationella bedömningsstöd i lågstadiet. Kommunerna har i huvudsak kompenenserats ekonomiskt för de utökade åtaganden som dessa reformer inneburit. Sammantaget innebär detta att de ekonomiska konsekvenser som följer av att förskoleklassen upphör som skolform och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1 inte bedöms vara så omfattande.

Utredningen bedömer att kommunerna kan komma att behöva visst ekonomiskt stöd från staten under implementeringen av reformen för att genomföra nödvändiga förberedelser och anpassningar i berörda verksamheter. Utredningen har därför i avsnitt 7.1.5 föreslagit ett riktat statsbidrag i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

² Finansieringsprincipen beskrivs närmare i informationsmaterialet *Den kommunala finansieringsprincipen*, daterat den 16 april 2007, som tjänstemän på Finansdepartementet och Sveriges Kommuner och Regioner (tidigare Sveriges Kommuner och Landsting) utformat.

Utredningens förslag kommer i en del fall att få direkta ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Sammanfattningsvis innebär det att kommunerna bör ersättas ekonomiskt för följande moment:

- Ökat antal undervisningstimmar i lågstadiet.
- Mottagande i grundsärskola för sexåringar.
- Utökad rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken.
- Obligatorisk överlämning av uppgifter vid övergång från förskola eller pedagogisk omsorg till skola.
- Ytterligare utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan.

Övriga förslag bedöms inte vara av det slaget att de föranleder någon ekonomisk kompensation för kommunerna. Utredningen redovisar sina ställningstaganden och beräkningar mer i detalj nedan.

Hur många elever kommer att beröras av de nya åtagandena?

Utredningen har vid sin beräkning av kostnaderna utgått från antalet elever läsåret 2019/20 och Statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsprognos för 2026. Läsåret 2019/20 uppgick antalet elever i förskoleklassen till cirka 122 000, varav merparten (närmare 99 procent) var sexåringar. Att inte alla som går förskoleklassen är sex år eller att inte alla sexåringar går i förskoleklassen är ett resultat av att barn kan börja förskoleklassen och skolan tidigare eller senare än när de är sex respektive sju år gamla. Utredningens förslag innebär inte att denna möjlighet förändras.

Utredningens beräkningar baseras på antagandet att andelen barn som börjar skolan tidigare (till följd av tidigarelagd skolstart) eller senare (till följd av uppskjuten skolplikt) inte kommer att förändras till följd av utredningens förslag.

Utifrån SCB:s befolkningsprognos för antalet sexåringar 2026 beräknas antalet elever i förskoleklassen uppgå till cirka 119 500 läsåret 2026/27. Det innebär att antalet elever beräknas minska med ungefär 2 400 jämfört med läsåret 2019/20.

Förändringar som bedöms leda till ökade kostnader för kommunerna

Utökad undervisningstid i lågstadiet

Utredningens förslag om utökad undervisningstid innebär att den ökas med nio timmar i det nya lågstadiet. Enligt gällande regelverk ska undervisningstiden i förskoleklassen vara minst 525 timmar per läsår, vilket inte fullt ut motsvarar tre timmar undervisning per dag. För att uppnå detta behöver antalet undervisningstimmar per läsår öka med nio timmar, till 534 timmar per år. På många skolenheter är undervisningstiden i förskoleklassen redan i dag tre timmar per dag. Men då detta inte är ett krav enligt nu gällande regelverk bedömer utredningen att det är rimligt att kommunerna kompenseras ekonomiskt för det ökade antalet undervisningstimmar som förslaget innebär.

Utifrån antagandet om 119 500 elever i nya årskurs 1 läsåret 2026/27, och att lärartätheten (15,6 elever per lärare i lågstadiet) inte förändras, innebär det att sammanlagda antalet undervisningstimmar per läsår beräknas öka med 68 900. Årsarbetstiden för en heltidsanställd lärare är 1 767 timmar. Med ett antagande om oförändrad årsarbetstid per lärare innebär utredningens förslag att antalet lärare på nationell nivå behöver öka med motsvarande 63 heltidstjänster. Dessutom kan vissa andra kostnader förknippade med läro- och timplanebundna aktiviteter förväntas öka, t.ex. vikariekostnader. Dessa övriga kostnader beräknas uppgå till cirka 20 procent av den genomsnittliga kostnaden för undervisning i grundskolan. I 2019 års lönenivå blir den ökade kostnaden cirka 31 miljoner kronor³.

Merparten av eleverna i lågstadiet (drygt 83 procent) är också inskrivna i fritidshemmet. Utredningen anser att ett rimligt antagande är att ett ökat antal undervisningstimmar i lågstadiet medför att antalet timmar i fritidshemmet minskar med motsvarande antal. Utifrån ovanstående antagande om antalet elever, och ett antagande om en oförändrad andel elever i fritidshemmet, beräknas det sammanlagda antalet timmar i fritidshemmet per läsår minska med 897 000 timmar. Med en personaltäthet på 12,3 elever per anställd och en års-

³ Beräkningen bygger på lönestatistik från SCB, uppgifter om sociala avgifter från SKR och är utförd på motsvarande sätt som prop. 2017/18:195 *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser*, prop. 2015/16:149 *Ytterligare undervisningstid i matematik* och promemorian *Vissa timplanefrågor* (U2015/06066/S).

arbetstid på 1 807 timmar motsvarar det cirka 40 heltidstjänster vilket i 2019 års lönenivå motsvarar en kostnad på cirka 20 miljoner kronor.

Merkostnaden för den utökade undervisningstiden i lågstadiet blir därmed sammantaget 11 miljoner kronor i 2019 års lönenivå, för vilken utredningen anser att kommunerna bör kompenseras.

Mottagande i grundsärskola för sexåringar

Utredningen föreslår ett införande av en tioårig grundsärskola där sexåringar ska kunna tas emot i nya årskurs 1. Det är mycket svårt att beräkna kostnaderna för detta. Elevantalet är begränsat och kostnaden per elev varierar mycket till följd av målgruppens heterogenitet. Det saknas också uppgifter om var i skolsystemet de sexåringar som senare tas emot i grundsärskolan befinner sig, dvs. om de går kvar ett extra år i förskolan eller börjar i en förskoleklass knuten till en annan skolform inför att sedan tas emot i grundsärskolans nuvarande årskurs 1 och om den faktiska kostnaden för dem.

Läsåret 2019/20 gick enligt Skolverkets officiella statistik drygt 1 000 elever i grundsärskolans årskurs 1. Av dessa var cirka 150 elever sex år, drygt 790 elever sju år och närmare 90 elever åtta år eller äldre. Om man i stället räknar antalet sjuåringar oavsett årskurs var de drygt 880 och åttaåringarna var närmare 1 100. Det finns med andra ord redan en grupp sexåringar som tagits emot i grundsärskolan, något som möjliggjordes av en skollagsändring 2017. Att antalet sjuåringar är lägre än antalet åttaåringar visar också att en del av eleverna i grundsärskolan börjar senare än årskurs 1. Det är också naturligt då åldern när en utredning inför mottagande i grundsärskolan kan göras skiljer sig åt mellan olika barn beroende på hur deras funktionsned-sättning yttrar sig.

Ett rimligt antagande är att antalet sexåringar i grundsärskolan, även i en tioårig grundsärskola, kommer att vara färre än antalet sjuåringar. Utredningen saknar underlag för att bedöma det exakta antalet men bedömer det som troligt att elevantalet i viss utsträckning kommer att öka.

Kommunernas merkostnad för den nya årskursen i grundsärskolan beror på skillnaden mellan kostnaden för eleven i grundsärskolan jämfört med kostnaden för eleven i den skolform där den annars skulle ha befunnit sig. Läsåret 2019/20 var kostnaden för en genomsnittlig

elev i grundsärskolan 564 300 kronor, kostnaden för ett genomsnittligt barn i förskolan 156 200 kronor och för en genomsnittlig elev i förskoleklassen 58 100 kronor.

Om beräkningen utgår ifrån att antalet sexåringar i grundsärskolan ökar från dagens 157 till 600, varav hälften av de tillkommande barnen innan reformen skulle gått i förskolan och hälften i förskoleklassen, blir merkostnaden drygt 202 miljoner kronor per år (i 2019 års prisnivå).

Utredningen anser det rimligt att anta att den faktiska genomsnittliga kostnaden för barn i förskolan eller elever i förskoleklassen som senare under sin skolgång tas emot i grundsärskolan är högre än genomsnittet, då de till följd av sin funktionsnedsättning kan antas vara i behov av ett mer omfattande stöd än genomsnittliga barn och elever. Tillförlitliga uppgifter om detta saknas varför en beräkning av kommunernas merkostnader får bli schablonartad. Ett antagande om att den faktiska kostnaden är 50 procent högre än den genomsnittliga kostnaden för ett barn i förskolan och en elev i förskoleklassen ger en merkostnad på 181 miljoner kronor per år (i 2019 års prisnivå). Ett antagande om att den faktiska kostnaden är 100 procent högre än den genomsnittliga kostnaden för barn i förskolan eller elever förskoleklassen ger en merkostnad på 155 miljoner kronor per år (i 2019 års prisnivå).

Utredningens bedömning är att det är rimligt att anta att den genomsnittliga kostnaden för en elev i förskolan och förskoleklassen som senare tas emot i grundsärskolan i genomsnitt är 50 procent högre än den genomsnittliga kostnaden för barn och elever i förskolan eller förskoleklassen. Merkostnaden blir därmed 181 miljoner kronor årligen (i 2019 års prisnivå), för vilket utredningen anser att kommunerna bör kompenseras.

Utökad rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken

Utredningen föreslår att barn som tillhör de nationella minoriteterna, eller har ett annat nordiskt språk som modersmål, ges rätt till ytterligare ett års modersmålsundervisning.

Frågan om modersmålsundervisning behandlas i betänkandet *Nationella minoritetsspråk i skolan* (SOU 2017:91). Utredningens kostnadsberäkningar avseende modersmålsundervisning i de nationella

minoritetsspråken har utgått från de beräkningar som redovisas i det betänkandet. Kortfattat så beräknar Utredningen om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk (dir. 2016:116) kostnaden per undervisningsgrupp till 32 000 kronor. Kostnaden är i 2019 års prisnivå och omfattar lönekostnader och kostnader för läromedel. Den genomsnittliga gruppstorleken beräknas till 2,5 elever per grupp, 95 procent av undervisningen antas ske utanför ordinarie lektionstid.

Enligt Skolverkets statistik deltog närmare 790 elever av eleverna i årskurs 1 i modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken läsåret 2019/20. Det motsvarar cirka 6 promille av det totala antalet elever i årskursen. Med ett antagande om motsvarande deltagande i nya årskurs 1 skulle närmare 770 elever delta i modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken och kostnaden uppgå till ungefär 9 miljoner kronor årligen i 2019 års prisnivå, för vilken utredningen anser att kommunerna bör kompenseras.

Rätten till modersmålsundervisning för andra grupper påverkas inte av utredningens förslag då den är begränsad till sju år.

Obligatorisk överlämning av uppgifter vid övergång från förskola eller pedagogisk omsorg till skola

Utredningen föreslår en obligatorisk överlämning av uppgifter vid övergång från förskola eller pedagogisk omsorg till skola. Det är barnens behov av en överlämning som ska styra om en överlämning ska göras och vilka uppgifter som ska överlämnas till den mottagande skolenheten. Det kan t.ex. handla om barn som har varit i behov av särskilt stöd i förskolan eller barn som ligger långt fram i sin kunskapsutveckling. Det kan också handla om andra behov och förutsättningar som barnet har, där det gjorts anpassningar, t.ex. gällande barnets utveckling eller socialt samspel. Syftet med överlämningen ska vara att den mottagande skolenheten ska kunna ta emot varje barn utifrån de individuella behov och förutsättningar som barnet har.

Även om ett visst sådant arbete redan sker i dag bedömer utredningen att förslaget kommer att medföra ett utökat åtagande och vissa ökade kostnader för kommunerna. Utredningens beräkningar avseende kostnader för den föreslagna systematiska överlämningen av uppgifter utgår från en liknande beräkningsmodell som användes av Gymnasieutredningen (U 2015:01) i dess betänkande (SOU 2016:77)

samt Utredningen om problematisk elevfrånvaro (U 2015:11) i dess betänkande (SOU 2016:94). Dessa utredningar har i sina förslag beskrivit att en överlämning mellan skolformer innebär ett visst ökat åtagande i förhållande till skrivningarna i läroplanen. De tidigare utredningarnas kostnadsberäkningar bygger på antagandet om elevantal i en årskull, en uppskattad tidsåtgång när det gäller överlämning på 10 minuter per elev, och den uppskattade lönekostnaden per timme.

Utredningen delar uppfattningen att en systematisk överlämning av uppgifter mellan skolformer innebär ett ökat åtagande och medför ökat arbete, och därmed även ökade kostnader. Då utredningens förslag avser övergången mellan förskola eller pedagogisk omsorg och skola utgår gjorda kostnadsberäkningar från det uppskattade elevantalet i nya årskurs 1 läsåret 2026/27, vilket är cirka 119 500 elever.

Det är svårt att beräkna hur stor andel av dessa elever som kan antas ha sådana förutsättningar och behov att en överlämning av uppgifter kommer att göras från den avlämnande förskola eller pedagogisk omsorg till en mottagande skolenhet. En utgångspunkt för en sådan beräkning kan vara antalet elever som är i behov av särskilt stöd i grundskolan och därmed omfattas av ett åtgärdsprogram. Det saknas uppgifter om motsvarande andel barn respektive elever i förskolan och förskoleklassen. Läsåret 2019/20 omfattades drygt 5 procent av eleverna i grundskolan av ett åtgärdsprogram, vilket motsvarar knappt 59 800 elever (Skolverket 2020 h). Andelen elever med åtgärdsprogram är lägre i årskurs 1 för att sedan öka successivt. Högst andel elever med åtgärdsprogram är det i årskurs 9. I årskurs 1 har cirka 2 procent av eleverna ett åtgärdsprogram. Det är rimligt att anta att en elev som bedöms behöva särskilt stöd och därmed omfattas av ett åtgärdsprogram i årskurs 1 hade samma behov året innan, och att barnet även hade detta behov när det gick i förskola eller pedagogisk omsorg. Utredningen menar, som tidigare redovisats, att den systematiska överlämningen av uppgifter inte enbart bör avse barns eventuella behov av särskilt stöd utan även behov av ytterligare stimulans samt andra behov och förutsättningar som kan vara angelägna för den mottagande skolenheten att känna till. Av denna anledning så bedöms andelen barn där överlämningen kan antas bli aktuell vara högre än 2 procent, dvs. andelen elever i årskurs 1 som har ett åtgärdsprogram.

Ett antagande om att en överlämning av uppgifter genomförs gällande 5 procent av eleverna i nya årskurs 1 skulle medföra kostnader

på cirka 440 000 kronor per år. Om antagandet i stället görs att det kommer att röra 10 procent av eleverna i en årskull så blir kostnaden i stället drygt 870 000 kronor per år. Enligt uppgift för 2019 från SCB uppgår den genomsnittliga månadslönen för en förskollärare till 31 400 kronor. Inklusiv semesterlön och arbetsgivaravgifter uppgår den årliga lönekostnaden för en förskollärare därmed till cirka 528 000 kronor vilket, fördelat på en årsarbetstid om 1 807 timmar, ger en timkostnad om 292 kronor.

Beräkningen bygger på ett antagande om 119 500 elever, att en uppskattad genomsnittlig tidsåtgång när det gäller överlämning på 15 minuter per elev och en lönekostnad på cirka 292 kronor i timmen. Tiden innefattar den tid som avlämnande personal i förskola eller pedagogisk omsorg behöver för att sammanställa de uppgifter som ska överlämnas till den mottagande skolan, som finns tillgängliga t.ex. från utvecklingssamtal.

Utredningen bedömer att det är ett rimligt antagande att 5 procent av eleverna i nya årskurs 1 kommer att beröras av överlämningen. Den beräknade kostnaden blir därmed cirka 440 000 kronor årligen i 2019 års prisnivå, för vilken utredningen anser att kommunerna bör kompenseras.

Ytterligare utvecklingssamtal och skriftlig individuell utvecklingsplan

Att följa elevens kunskapsutveckling och hålla ett utvecklingssamtal per läsår i förskoleklassen är redan en obligatorisk uppgift som följer av gällande skolförfattningar. Därtill finns en obligatorisk skyldighet att samverka och fortlöpande informera vårdnadshavare om elevens kunskapsutveckling. Utredningens förslag innebär dock att det inom utbildningen ska genomföras ytterligare ett utvecklingssamtal i nya årskurs 1, så att det blir ett samtal per termin, och att det i samband med ett sådant ska upprättas en skriftlig individuell utvecklingsplan. Detta är inte ett krav inom förskoleklassen i dag, och förslaget innebär således ett delvis utökat obligatoriskt åtagande för huvudmannen.

Skolverket har allmänna råd med kommentarer om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen, vilket kan underlätta lärares arbete och minska den administrativa bördan som den obligatoriska uppgiften innebär. Utredningen bedömer dock att ansvarig lärare måste avsätta tid för samtalet, samt tid för den doku-

mentation som ska upprättas i den individuella utvecklingsplanen i samband med samtalet. Utredningen uppskattar tiden för samtalet och dokumentationen till sammanlagt 45 minuter per elev.

Enligt uppgift för 2019 från SCB uppgår den genomsnittliga månadslönen för en grundlärare till 35 300 kronor. Inklusiv semesterlön och arbetsgivaravgifter uppgår den årliga lönekostnaden för en grundlärare därmed till cirka 594 000 kronor vilket, fördelat på en årsarbetstid om 1 807 timmar, ger en timkostnad om cirka 328 kronor.

Utredningen bedömer mot den bakgrunden att kostnaderna för förslaget om ytterligare ett utvecklingssamtal och en skriftlig individuell utvecklingsplan uppgår till cirka 30 miljoner kronor årligen. Beräkningen bygger på ett antagande om 119 500 elever i nya årskurs 1, en genomsnittlig timkostnad för en grundlärare om 328 kronor i timmen och en genomsnittlig uppskattad tidsåtgång till totalt 45 minuter per elev.

Den beräknade kostnaden blir därmed cirka 30 miljoner kronor årligen i 2019 års prisnivå, för vilken utredningen anser att kommunerna bör kompenseras.

Förändringar som bedöms leda till minskade kostnader för kommunerna

Utredningens förslag att ta bort förskoleklassen som en egen skolform bedöms i vissa fall kunna leda till minskade kostnader för kommunerna.

Införandet av en tioårig grundskola innebär att övergången mellan förskoleklassen och grundskolan tas bort. Det största värdet av denna förändring bedöms vara ökad kontinuitet och att grundskolan därmed ges bättre förutsättningar att följa upp den enskilde elevens kunskapsutveckling och eventuella behov av stödåtgärder, vilket bör främja elevens utveckling. Förändringen bör även kunna innebära en administrativ förenkling och i någon grad minska behovet av elevdokumentation. En tioårig grundskola bör också innebära en större flexibilitet för skolan då en administrativ indelning tas bort. Behovet av att förhålla sig till ett särskilt regelverk för förskoleklassen försvinner också.

Utredningens förslag om att den uppföljning av garantin för tidiga stödinsatser som i dag görs i slutet av förskoleklassen inför övergången

till årskurs 1 inte längre kommer att göras bedöms också kunna leda till minskade kostnader för kommunerna.

Det är svårt att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av förslagen, och variationerna mellan kommuner och skolenheter kommer att vara stora. Utredningens samlade bedömning är att de möjliga ekonomiska konsekvenserna inte är av den storleken att det finns anledning att minska ersättningen till kommunerna.

Förändringar som inte bedöms påverka kommunernas kostnader

Utredningens förslag rörande utbildningens syfte, undervisning i ämnen och ämnesområden, läroplaner, kunskapskrav och garantin för tidiga stödinsatser, nationella prov och skolplikt bedöms inte innebära några utökade åtaganden för kommunerna, eller medföra ökade kostnader.

Utredningens förslag gällande modersmålsundervisning, särskilt stöd och disciplinära åtgärder innebär att regelverket kommer att vara gemensamt för samtliga årskurser i den tioåriga grundskolan respektive den tioåriga grundsärskolan. Utredningens förslag rörande modersmålsundervisning innebär inte något ökat åtagande för kommunerna och bedöms inte heller medföra några ökade kostnader, med undantag av att barn som tillhör de nationella minoriteterna eller har ett annat nordiskt språk som modersmål ges rätt till ytterligare ett års modersmålsundervisning (se vidare ovan).

Utredningens förslag om särskilt stöd och disciplinära åtgärder är i viss utsträckning att betrakta som en utökning av kommunernas åtaganden då bestämmelsen utvidgas till att innefatta ytterligare en årskurs. Utredningen gör dock bedömningen att det inte är troligt att alla bestämmelser i praktiken kommer att beröra elever i alla årskurser. Det här innebär att även om den nya årskurs 1 omfattas av de gemensamma reglerna så betyder det inte att all reglering kommer att tillämpas på åldersgruppen. Detta innebär sammantaget att förändringen i praktiken inte bedöms medföra några ekonomiska konsekvenser för kommunerna.

Enligt gällande bestämmelser om särskilt stöd så följer förskoleklassen läroplanen för grundskolan och arbetar mot samma mål och kunskapskrav. Eleverna i förskoleklass kan behöva stöd för att förebygga svårigheter att uppnå läroplanens mål, och har därför vid be-

hov rätt till särskilt stöd. Enskild undervisning, särskild undervisningsgrupp och anpassad studiegång är stödinsatser som i allmänhet bör ges först när andra stödinsatser har prövats utan att önskat resultat har uppnåtts. Detsamma anses gälla distansundervisning som i allmänhet inte bedöms vara aktuell som första åtgärd för elever i lågstadiet, och därför inte bör användas mer än i undantagsfall för elever i nya årskurs 1. Utredningen bedömer att dessa insatser inte kommer att vara vanliga att tillämpas i nya årskurs 1. När det gäller disciplinära åtgärder, såsom utvisning ur klassrummet, kvarsittning och avstängning, är utredningens bedömning att åtgärder av detta slag i väldigt ringa omfattning kan tänkas bli aktuella i nya årskurs 1.

Den dagliga verksamheten kommer på olika sätt att påverkas av införandet av de nya bestämmelserna. Det kan gälla förändringar i lokalanvändning, skolans organisation eller förändringar i administrativa it-system. Utredningen bedömer inte att kostnader av detta slag motiverar ökade bidrag till kommunerna, då ersättning enligt finansieringsprincipen inte brukar ges för anpassning till den allmänna utvecklingen. Oavsett denna reform förändras skolans verksamhet och förutsättningar löpande. Kommuner och skolenheter ansvarar för att utifrån sina förutsättningar och behov kontinuerligt genomföra de förändringar som krävs. Utredningen har i sina förslag varit mån om att både huvudmän och berörda myndigheter ges ett väl tilltaget tidsmässigt utrymme att genomföra nödvändiga förändringar.

Total kompensation till kommunerna

Eftersom reformen medför utökade åtaganden för huvudmännen ska finansieringsprincipen tillämpas. Anslaget för kommunalekonomisk utjämning bör därför höjas med cirka 115 miljoner kronor med halvårseffekt år 2026, och 230 miljoner kronor per år från och med 2027. Se vidare avsnitt 8.8.1, *Ekonomiska konsekvenser för staten*.

Enskilda huvudmän ska få ersättning från elevens hemkommun i enlighet med skollagens regler (10 kap. 36–39 §§, 11 kap. 36–38 §§, samt 14 kap. 15–17 §§ skollagen).

8.8 Konsekvenser för staten

Utredningens förslag medför olika slags konsekvenser för staten. Det handlar om ekonomiska konsekvenser, men även om konsekvenser för staten som huvudman för specialskolan respektive sameskolan och konsekvenser för skolmyndigheter och lärosäten.

8.8.1 Ekonomiska konsekvenser för staten

Införandet av en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola innebär en ambitionshöjning gällande det obligatoriska skolväsendet. Staten ska enligt finansieringsprincipen ersätta kommunerna för ökade kostnader till följd av nya obligatoriska åtaganden som åläggs dem till följd av statliga beslut.

I avsnitt 8.6.1 redovisas de ökade kostnader för kommunerna som följer av utredningens förslag, och som staten bör kompensera kommunerna för. Dessa ekonomiska konsekvenser redovisas nedan i tabell 8.1.

Tabell 8.1 Statens kostnader för ersättning till kommunerna avseende utökade åtaganden till följd av reformen

Utökad åtagande för kommunerna	2026 halvår	2027
Utökad undervisningstid	5 500 000	11 000 000
Tioårig grundsärskola	90 500 000	181 000 000
Utökad rätt till modersmålsundervisning i de nationella minoritetsspråken	4 500 000	9 000 000
Obligatorisk överlämning av uppgifter	220 000	440 000
Ytterligare utvecklingssamtal och IUP	15 000 000	30 000 000
Summa	115 720 000	231 440 000

Utredningen bedömer att de ekonomiska konsekvenser som beräknas uppstå för staten till följd av ersättning till kommunerna för utökade åtaganden kommer att uppgå till cirka 115 miljoner kronor med halvårseffekt år 2026, och därefter 230 miljoner kronor per år från och med 2027.

Övriga kostnader för staten

Utöver de ökade kostnaderna för kommunerna som utredningen bedömer att staten bör finansiera, så medför utredningens förslag ökade kostnader för staten rörande fortbildningsinsatser samt det föreslagna statsbidraget för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under implementeringsperioden.

Regeringen beslutade den 25 februari 2021 om förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare. Denna förordning träder i kraft den 1 april 2021. Statsbidrag får enligt förordningen lämnas för ersättning för lön till förskollärare som deltar i uppdragsutbildning enligt förordningen (2007:223) om uppdragsutbildning för fortbildning av lärare och förskollärare. För de fortbildningsinsatser som utredningen föreslår i avsnitt 6.4.2 och 6.4.3 bör därför statsbidrag utgå i enlighet med samma förordning (2021:151) om statsbidrag för fortbildning av förskollärare, se vidare avsnitt 6.4.4. Utredningens föreslagna ändringar i samma förordning förslås träda i kraft den 1 augusti 2024. Utredningen föreslår att statsbidraget ska vara möjligt för huvudmännen att söka till utgången av 2034.

I budgetpropositionen för 2020 avsatte regeringen medel för fortbildningsinsatser vid ett genomförande av reformen. För åren 2021 och 2022 beräknades 190 miljoner kronor per år, och därefter 170 miljoner kronor årligen för ändamålet (prop. 2019/20:1, utg.omr. 16, avsnitt 3.7.10). I budgetpropositionen för 2021 gjorde regeringen bedömningen att fortbildningsinsatsen för förskollärare vid ett genomförande av reformen inte skulle kunna komma att genomföras fullt ut 2021, och föreslog därför att avsatta medel skulle minska med 90 miljoner kronor detta år (prop. 2020/21:1, utg.omr. 16, avsnitt 3.7.10). Detta medför att kostnaderna för staten avseende fortbildningsinsatser för förskollärare med anledning av reformen beräknas att uppgå till 100 miljoner kronor med halvårseffekt år 2021, 190 miljoner kronor år 2022, och sedan 170 miljoner kronor per år från och med 2023.

Utredningen har utgått från det aviserade ekonomiska utrymmet och förslagen är utformade för att rymmas inom satta ramar. De 170 miljoner kronor som årligen är avsatta för detta ändamål bör enligt utredningen täckadels medel för det statsbidrag som ska vara möjligt för huvudmännen att söka för att möjliggöra för förskollärare att delta i fortbildning (se avsnitt 6.4.4), dels medel för gäl-

lande framtagande av fortbildning och kompetensutvecklande insatser (se avsnitt 6.4.2, 6.4.3 samt 6.5). Det är svårt så här långt i förväg göra en detaljerad prognos för hur många förskollärare som kommer att delta i fortbildning respektive år, i vilken utsträckning som förskollärare kommer att komplettera sin utbildning för behörighet i nya årskurs 1 och 2 respektive i hela lågstadiet, hur pass omfattande det Förskolepedagogiska lyftet för lärare kommer att bli och vilka kostnader som kommer att finnas behäftade med insatsen. Det innebär att utredningen saknar möjlighet att mer exakt avgöra när i tid som kostnader kommer att uppstå med anledning av fortbildnings- och kompetensutvecklingsinsatserna. Det är därför viktigt att regeringen, med stöd av Skolverket, kontinuerligt följer upp kostnader samt gör prognoser för medelsåtgång.

Utredningens föreslagna förordning om kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande åtgärder under implementeringen av reformen (se avsnitt 1.5 samt 7.1.5) träder i kraft den 15 mars 2025. Kostnaderna för staten avseende statsbidraget beräknas att uppgå till 500 miljoner kronor med halvårseffekt år 2025, 500 miljoner kronor år 2026, och sedan 200 miljoner kronor per år från och med 2027 till och med 2030.

8.8.2 Konsekvenser för Skolverket

Utredningens förslag kommer i flera avseenden att få konsekvenser för Skolverket.

Det handlar t.ex. om att Skolverket föreslås få i uppdrag att utarbeta ändringsförslag gällande läroplanerna för grundskolan och motsvarande skolformer samt se över kursplanerna och timplanerna mot bakgrund av den föreslagna utökade undervisningstiden och timplanen i lågstadiet. I detta ingår även arbetet med att utvidga det befintliga kunskapskravet i läsförståelse i årskurs 1, samt framtagandet av ett nytt kunskapskrav i matematik så att det i nya årskurs 2(3) finns kunskapskrav för godtagbara kunskaper i svenska och svenska som andraspråk och matematik i grundskolan, sameskolan respektive specialskola. Därutöver föreslår utredningen även framtagande av stödmaterial gällande mottagandet till grundsärskolan respektive övergången mellan förskola och skola, samt stödmaterial med anledning av det föreslagna Förskolepedagogiska lyftet för lärare. Därutöver

medför utredningens förslag revidering av ett flertal befintliga stödmaterial. Utredningen bedömer att detta kan hanteras inom ramen för myndighetens löpande arbete och kostnaderna bedöms rymmas inom ramen för befintliga anslag.

Utredningens förslag om att förskoleklassen ska upphöra som skolform och att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och same-skolan ska utökas med en ny årskurs 1 får också konsekvenser för Skolverkets insamling och hantering av statistik, samt för handläggningen av statsbidrag och lärarlegitimationer. De föreslagna förändringarna får även konsekvenser för Sveriges deltagande i de internationella studierna på skolområdet.

Utredningen föreslår även uppdrag till Skolverket gällande uppföljning och utvärdering.

Andra konsekvenser av utredningens förslag rör att Skolverket i samverkan med lärosäten ska ges i uppdrag att erbjuda fortbildning för förskollärare, samt att myndigheten ges i uppdrag att genomföra insatser för att understödja huvudmännens lokala implementeringsarbete.

Några av dessa konsekvenser kommenteras särskilt nedan.

Statistik

Skolverket ansvarar för Sveriges officiella statistik om skolväsende och barnomsorg. Varje år samlar Statistiska Centralbyrån (SCB) på uppdrag av Skolverket in uppgifter om barn, elever, personal och utbildningsresultat. Utöver den officiella statistiken så redovisas även annan statistik rörande utbildningsväsendet.

Utredningens förslag kommer i ett initialt skede att medföra ett omställningsarbete med tillhörande kostnader i samband med att t.ex. datainsamling, föreskrifter, system för att visa statistiken och tabeller behöver anpassas.

Utredningen bedömer att omställningsarbetet kan hanteras inom ramen för myndighetens löpande arbete och kostnaderna bedöms även rymmas inom ramen för myndighetens befintliga anslag.

Internationella jämförande studier på utbildningsområdet

En annan möjlig konsekvens rör Sveriges deltagande i internationella jämförande studier på utbildningsområdet (se vidare avsnitt 7.2.1). De internationella studierna organiseras och leds av internationella organisationer som Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA) och EU-kommissionen. På nationell nivå är det i allmänhet Skolverket som tar ansvar för studiernas genomförande, i samverkan med forskare från universitet och högskolor. Se vidare om de internationella studierna i avsnitt 7.2.1.

Ett flertal av de internationella studierna är knutna till specifika årskurser i grundskolan.⁴ Studiernas genomförande skulle följaktligen kunna komma att påverkas av de förändringar i årskursbeteckningar som skulle bli en konsekvens av införandet av en tioårig grundskola. En elev som enligt nuvarande system går i årskurs 3 skulle i en tioårig grundskola i stället gå i årskurs 4 osv.

Skolverket avgör, i samråd med de internationella organisationerna, i vilka årskurser som dessa prov ska genomföras, baserat på vilka kunskaper som ska mätas och var dessa kunskaper återfinns i de svenska läroplanernas kursplaner. Utredningen anser, mot bakgrund av detta, att Skolverket kan hantera reformen inom sitt löpande arbete med de internationella studiernas genomförande. Utredningens bedömning är därmed att reformen inte bör få några substantiella konsekvenser för införandet av PIRLS, TIMSS, ICILS eller ICCS, eller för Skolverkets redovisning och analys av studiernas resultat.

PISA riktar sig till 15-åringar och är, till skillnad från de studier som redovisas i stycket ovan, inte knuten till specifika årskurser, utan genomförs av både elever i grundskolan och gymnasieskolan. Utredningens bedömning är att ett införande av en tioårig grundskola därmed inte bör få några konsekvenser för införandet av PISA. Långsiktigt kan dock resultatet i undersökningen komma att påverkas då eleverna kommer att ha gått ytterligare ett år i grundskolan när de är femton år, vilket är något som Skolverket så småningom behöver ta i beaktande i sin redovisning och analys av resultatet.

⁴ De studier som berörs är PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) i årskurs 4, TIMSS (Trends in International Mathematics and Science Study) i årskurs 4 och årskurs 8, ICILS (International Computer and Information Literacy Study) i årskurs 8, samt ICCS (International Civic and Citizenship Education Study) i årskurs 8, samt PISA (Programme for International Student Assessment) som riktar sig till 15-åringar i årskurs 9 respektive år 1 i gymnasieskolan.

Fortbildning

Utredningens förslag innebär att Skolverket får i uppdrag att, i samverkan med lärosäten, erbjuda en behörighetsgivande fortbildning som ska erbjudas förskollärare som är verksamma i förskoleklassen samt i nya årskurs 1, samt en kompetensutvecklande insats som vänder sig till lärare m.fl. som ska arbeta i det nya lågstadiet.

Utredningens förslag är att Skolverkets kostnader för dessa uppdrag ska finansieras av de medel som finns avsatta för ändamålet.

Lärlarlegitimationer

En konsekvens av utredningens förslag är att årskursbeteckningarna i utfärdade lärlarlegitimationer kommer att behöva justeras för att överensstämma med de nya årskursbeteckningarna i nämnda skolformer. Ändringarna av utfärdade lärlarlegitimationer bedöms vara av redaktionell art. Utredningens förslag innebär att Skolverket får fatta beslut om legitimation med nya årskursbeteckningar som ersätter befintliga beslut om legitimation.

Utredningens bedömning är att justeringarna av legitimationerna faller inom ramen för Skolverkets ordinarie arbete, och kostnaderna bedöms även rymmas inom ramen för myndighetens befintliga anslag.

8.8.3 Konsekvenser för Skolinspektionen

Utredningens förslag om att förskoleklassen ska upphöra som skolform och införandet av den tioåriga grundskolan, tioåriga grundskolskolan, den elvaåriga specialskolan och sjuåriga sameskolan kommer att få konsekvenser för Skolinspektionen. Konsekvenserna handlar om hur befintliga beslut om godkännanden för enskilda huvudmän att bedriva verksamhet ska hanteras, men också om hanteringen av nya ansökningar för att starta eller utöka en verksamhet i enlighet med de nya bestämmelserna.

När det gäller befintliga godkännanden innebär utredningens förslag att Skolinspektionen får fatta nya beslut om godkännanden i enlighet med de nya årskursbeteckningarna. Dessa beslut ersätter befintliga beslut för de huvudmän som har godkännanden som avser t.ex. grundskola årskurs 4–9 eller 7–9. Sådana godkännanden ska bara

avse motsvarande utbildning och samma skolenhet som det tidigare godkännandet avsåg.

För enskilda huvudmän med godkännanden som avser förskoleklass och grundskola eller grundsärskola som ansöker om godkännande för nya årskurs 1 får Skolinspektionen fatta beslut enligt ett förenklat förfarande, detta då dessa huvudmän anses bedriva motsvarande utbildning. Ett godkännande enligt de nya bestämmelserna bör endast kunna nekas om det finns särskilda skäl.

Enskilda huvudmän som har godkännanden för grundskolor eller grundsärskolor för t.ex. årskurs 1–6 eller årskurs 1–9 men inte för förskoleklassen, faller inte under det förenklade förfarandet och behöver, enligt utredningens förslag, göra en ansökan till Skolinspektionen enligt skollagens bestämmelser.

Under utredningens gång har det framkommit att Skolinspektionen bedömer att myndighetens förberedelsearbete, vilket t.ex. innefattar att ta fram nya föreskrifter och blanketter inför att huvudmännen ska ansöka etc. tar cirka ett år efter ikraftträdandet av de nya bestämmelserna.

Det föreslagna förfarings sättet bedöms vara både ändamålsenligt och samhällsekonomiskt kostnadseffektivt. Det kommer att leda till att berörda enskilda huvudmän kommer att ha beslut om godkännande som avser utbildning i enlighet med de nya bestämmelserna vilket kommer att skapa förutsättningar för rättssäkerhet och transparens. Genom det förenklade förfarandet bedöms hanteringen inte bli allt för administrativt betungande för myndigheten.

Utredningens förslag till ändringar i skolförfattningarna får också konsekvenser för Skolinspektionens inspektionsverksamhet.

Utredningen bedömer att justeringar till följd av de föreslagna ändringarna kan hanteras inom ramen för myndighetens löpande arbete och kostnaderna bedöms även rymmas inom ramen för myndighetens befintliga anslag.

8.8.4 Ekonomiska konsekvenser för Specialpedagogiska skolmyndigheten

Det ekonomiska målet enligt regleringsbrevet för Specialpedagogiska skolmyndigheten (U2020/06615) är att avgiftsintäkterna från tillgängliggörande av läromedel och från ersättning från elevernas hem-

kommuner för elever i specialskola ska bidra till att täcka kostnaderna.

Av skollagen (12 kap. 24 §) framgår att hemkommunen är skyldig att betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan. Den ersättning som hemkommunen ska betala framgår av förordningen (SKOLFS 1997:1) om ersättning för elever i specialskolan.⁵ När det gäller specialskolan står ersättningen från kommunerna endast för en del av de totala kostnaderna medan resterande del täcks av statsbidrag.

För budgetåret 2021 framgår av förordningen att ersättning för elever ska betalas med 195 720 kronor per elev och termin. De kommuner där enheter av specialskolan är belägna ska i stället betala 130 470 kronor per elev och termin. Ersättning för elever i förskoleklass vid en skolenhet inom specialskolan betalas med 132 140 kronor per elev och termin, och för elever i fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan med 86 040 kronor per elev och termin. Kommunernas ersättning till staten varierar beroende på om specialskolan finns i elevens hemkommun eller inte. För elever i förskoleklassen och specialskolan ökar ersättningen om eleven även går i fritidshem. I vilken grad kommunernas ersättningar påverkas av införandet av en elvaårig specialskola är svårt att beräkna då det beror på om eleven varit inskriven i fritidshemmet eller inte, och om eleven bor i den kommun där specialskolan är belägen.

Utredningen har inte beräknat några kostnader för tillkommande elever till följd av reformens genomförande. Enligt Skolverkets officiella statistik gick 50 elever i en förskoleklass kopplad till specialskolan läsåret 2019/20. Antalet elever i lågstadiet var 55 i årskurs 1, 56 i årskurs 2, 71 i årskurs 3 samt 63 i årskurs 4. En jämförelse gällande de tre senaste läsåren (läsåren 2017/18, 2018/19 och 2019/20) indikerar ett förhållandevis stabilt elevunderlag i lågstadiet, och en viss ökning i elevantalet i förskoleklassen. Dock har utredningen inte tolkat detta som att elevantalet i en ny årskurs 1 kommer att bli högre till följd av införandet av en elvaårig specialskola. Med anledning av det låga antalet elever bedömer utredningen förändringen som försumbar. Det ökade antalet undervisningstimmar påverkar specialskolans kostnader, samtidigt som kostnaden för fritidshemmet mins-

⁵ Senaste ändring SKOLFS 2020:199.

kar. Sammantaget bedömer utredningen kostnadsökningen så liten att den bör kunna hanteras inom myndighetens nuvarande resurser.

Utredningen bedömer dock att Specialpedagogiska skolmyndigheten, som huvudman för specialskolan, kan komma att behöva extra medel under implementeringen av reformen för att genomföra nödvändiga förberedelser och anpassningar av verksamheten. Utredningen har därför i avsnitt 7.1.5 föreslagit ett riktat statsbidrag i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

8.8.5 Ekonomiska konsekvenser för Sameskolstyrelsen

Det ekonomiska målet enligt regleringsbrevet för Sameskolstyrelsens verksamhet (U2020/06616) är att avgiftsintäkterna från barnens hemkommuner och vårdnadshavare för förskola samt ersättningen för fritidshem, förskoleklass och sameskola delvis ska täcka kostnaderna för verksamheten. Även ersättningen för den fjärrundervisning som Sameskolstyrelsen bedriver på entreprenad ska bidra till att täcka kostnaderna för verksamheten. Kostnader som inte finansieras med avgiftsinkomster och ersättning finansieras via statsbidrag.

Av skollagen (13 kap. 22 §) framgår att hemkommunen ska betala ersättning till staten för vissa kostnader för elever i sameskolan eller i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan. Den ersättning som hemkommunen ska betala framgår av förordningen (SKOLFS 2011:62) om ersättning för elever i sameskolan eller i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan. Ersättningen ska bestämmas efter samma grunder som elevens hemkommun tillämpar vid fördelning av resurser i sin egen grundskola, förskoleklass eller fritidshem.

Utredningen har inte beräknat några kostnader för tillkommande elever till följd av reformens genomförande. Enligt Skolverkets officiella statistik gick 28 elever i en förskoleklass kopplad till sameskolan läsåret 2019/20.

Antalet elever i lågstadiet var 38 i årskurs 1, 26 i årskurs 2, samt 29 i årskurs 3. En jämförelse gällande de tre senaste läsåren (läsåren 2017/18, 2018/19 och 2019/20) indikerar ett förhållandevis stabilt elevunderlag i lågstadiet. Utredningen har inte funnit anledning att göra bedömningen att den variation som finns mellan läsåren bör tolkas

som att elevantalet i en ny årskurs 1 kan antas komma att bli högre till följd av införandet av en sjuårig sameskola. Med anledning av det låga antalet elever bedömer utredningen förändringen som försumbar. Det ökade antalet undervisningstimmar påverkar sameskolans kostnader, samtidigt som kostnaden för fritidshemmet minskar. Sammantaget bedömer utredningen kostnadsökningen så liten att den bör kunna hanteras inom myndighetens nuvarande resurser.

Om införandet av den tioåriga grundskolan leder till ökade kostnader för kommunerna kommer ersättningen till sameskolan att öka i motsvarande grad. Även om sameskolans kostnader inte fullt ut täcks av kommunernas avgifter utan också av anslagsmedel bedömer utredningen att den eventuella kostnadsökningen är så liten att den inte bör föranleda några ökade anslag till Sameskolstyrelsen.

Utredningen bedömer dock att Sameskolstyrelsen, som huvudman för sameskolan, kan komma att behöva extra medel under implementeringen av reformen för att genomföra nödvändiga förberedelser och anpassningar av verksamheten. Utredningen har därför i avsnitt 7.1.5 föreslagit ett riktat statsbidrag i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

8.8.6 Konsekvenser för universitet och högskolor

Utredningens förslag om fortbildning av förskollärare innebär utökade uppdrag till universitet och högskolor när det gäller fortbildning av lärare. Utredningen beräknar att antalet förskollärare som kan komma i fråga för fortbildningen är cirka 3 000. Som framgår av avsnittet om lärarförsörjning (se avsnitt 8.1.1) beräknar Skolverket att myndigheten kommer att köpa motsvarande 2 600 helårsstudieplatser av universitet och högskolor för att kunna erbjuda en fortbildning som ska ge kompetens att undervisa i grundskolans tidiga år. Den fortbildning av förskollärare som utredningen föreslår beräknas omfatta cirka 300 helårsstudieplatser per år under perioden 2025–2030. Förslagen väntas leda till att de lärosäten som får i uppdrag att genomföra denna verksamhet utvecklar en utbildning i enlighet med den förordning som reglerar utbildningen. Det innebär att utbildningshålllet behöver anpassas och att kurser behöver utvecklas eller modifieras. Lärosätena behöver även i övrigt organisera för att utbild-

ningen ska kunna genomföras. Undervisningen kan behöva fördelas och samordnas mellan olika lärosäten inom ramen för uppdraget.

Utredningens förslag om ändrade behörighetskrav för att få undervisa i nya lågstadiet kommer enligt utredningens bedömning inte att påverka söktrycket till olika lärarutbildningar. Det är endast den som redan har en behörighetsgivande examen som förskollärare och som är anställd vid tidpunkten för reformens genomförande som kan komma ifråga för utredningens förslag. Bestämmelserna är undantag som dessutom innehåller vissa tidsbegränsningar. Den som i dag ämnar läsa till lärare eller förskollärare kommer således inte att påverkas av utredningens förslag.

Utredningens förslag avseende ändringar i läroplaner för lågstadiet kan föranleda ändringar i innehållet gällande den lärarutbildning som enligt utredningens förslag ska vara inriktad mot arbete i grundskolans årskurs 1–4. Det innebär att utbildningsinnehållet kan behöva anpassas och att kurser behöver utvecklas eller modifieras.

8.8.7 Konsekvenser för pågående statsbidrag

Statsbidrag är ett sätt att ge statligt ekonomiskt stöd till specifika insatser i skolan. Vem som kan söka ett bidrag och villkoren för vad pengarna ska användas till beskrivs oftast i en statsbidragsförordning som regeringen beslutar om. De flesta statsbidrag som riktar sig till huvudmän inom skolväsendet fördelas och administreras av Skolverket.

Utredningen har i avsnitt 5.1 föreslagit att förskoleklassen ska upphöra som skolform och att grundskolan och motsvarande skolformer ska utökas med en ny årskurs 1. En konsekvens av förslagen innebär att statsbidrag inte längre kan utgå för utbildning inom förskoleklassen. Gällande statsbidragsförordningar som omfattar förskoleklassen bör därför ändras på så sätt att förskoleklassen tas bort.

De statsbidragsförordningar som utredningen uppmärksammat är följande:

- förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet inom skolan,
- förordning (2011:538) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige,

- förordning (2012:161) om statsbidrag för fortbildning av matematiklärare och för matematikhandledare,
- förordning (2013:361) om statsbidrag för utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd,
- förordning (2014:47) om statsbidrag för undervisning under skollov,
- förordning (2015:42) om statsbidrag för handledare i språk-, läs- och skrivutveckling,
- förordning (2015:215) om statsbidrag för lågstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning,
- förordning (2015:736) om statsbidrag till kostnader för utbildning i Sverige för utlandssvenska elever,
- förordning (2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och förskollärare,
- förordning (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser,
- förordning (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling och förordning (2018:527) om statligt stöd för säkerhetshöjande åtgärder i skolor,
- förordning (2019:551) om statsbidrag för anställning av lärarassistenter, och
- förordning (2019:1288) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.

Förslagen innebär vidare att grundskolan och motsvarande skolformer utökas med en årskurs och när det gäller statsbidrag som utgår till sådan utbildning innebär förslagen att det befintliga statsbidraget ska omfatta fler årskurser än vad det har beräknats för. Om och på vilket sätt de olika statsbidragen bör justeras för att grundskolan och motsvarande skolformer utökas med en årskurs ligger dock utanför ramen för utredningens uppdrag och är en fråga för regeringen att ta ställning till.

8.8.8 Finansiering

Enligt kommittéförordningen ska utredningen föreslå finansiering för de kostnader som utredningens förslag ger upphov till. Utredningen har sett över vilka möjligheter det finns att använda resurserna inom skolområdet på ett mer samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Kostnader för kapacitetsförstärkande och kvalitetshöjande insatser under reformens implementering

För att finansiera det föreslagna statsbidraget för kapacitetsstärkande och kvalitetshöjande insatser (se vidare avsnitt 7.1.5) föreslår utredningen att medel överförs från statsbidrag som är undersökta av huvudmännen. Det finns ett antal statsbidrag som enligt Skolverkets uppföljning inte nyttjas i full utsträckning (se Regeringsprognos februari 2021, diariern 2021:314), och där myndighetens bedömning är att anslagsutnyttjandet kommer ske i liknande grad de kommande åren. Utredningen föreslår att medel överförs från dessa statsbidrag under tidsperioden 2025–2030.

Det handlar t.ex. om bidrag till lärarlöner (anslagspost 1:13.1) vilket innefattar det s.k. Lärarlönelyftet samt Karriärsteg för lärare. För denna post är prognosen gällande nyttjandegraden 12 procent lägre än avsatta medel, vilket motsvarar drygt 600 miljoner kronor. När det gäller Lärarlönelyftet bedömer Skolverket att medelåtgången kommer att vara relativt konstant de kommande åren, vilket innebär ett underutnyttjande på 270 miljoner kronor årligen. Underutnyttjandet gällande bidrag för inrättande av karriärtjänster är på 272 miljoner kronor årligen och förklaras till stor del av att det varit svårt att rekrytera lärare.

Givet Skolverkets bedömning om medelåtgången gällande Lärarlönelyftet, samt att det förväntas råda fortsatt brist på lärare de kommande åren, bedömer utredningen att det bör finnas utrymme att överföra 250 miljoner kronor årligen 2025–2030 till det föreslagna statsbidraget för kapacitetsstärkande och kvalitetshöjande insatser under reformens implementering. Då statsbidraget föreslås gälla fr.o.m. den 1 augusti 2025 så är det endast aktuellt med cirka 105 miljoner kronor 2025.

Resterande medel för att finansiera förslaget föreslår utredningen ska överföras från statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskaps-

utveckling under tidsperioden 2025–2030. Syftet med bidraget är att kunna utöka insatser för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet. Statsbidragets närmare syfte svarar väl emot vad som kan komma att behövas för att stärka kvaliteten i samband med reformens implementering. Dock är bidraget i sin nuvarande utformning inte väl anpassat för att kunna nyttjas på det vis som utredningen ser behov av då det inte innefattar huvudmän för grundsärskola, sameskola och specialskola. En överföring av medel från bidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling till den föreslagna kapacitetsförstärkningen under reformens implementering skulle innebära att dessa medel skulle komma samtliga huvudmän för grundskola, grundsärskola, specialskola och sameskola till del.

Överföringen innebär minskade medel för berörda huvudmän när det gäller insatser för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling i förskoleklassen, grundskolan och fritidshemmet, men samtidigt bedömer utredningen att den föreslagna kapacitetsförstärkningen ligger i linje med bidragets syfte. Vidare är bidraget tillräckligt stort för att kunna finansiera en kostnad om drygt 250 miljoner kronor årligen under 2025–2030, utan att detta behöver medföra allt för stor inverkan på skolhuvudmännens möjlighet att genomföra andra satsningar under de aktuella åren inriktade mot stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Då statsbidraget föreslås gälla fr.o.m. den 1 augusti 2025 så är det endast aktuellt med cirka 105 miljoner kronor 2025. Bidragets totala belopp för 2021 är 6,2 miljarder kronor.

Kostnader till följd av nya och utökade åtaganden för kommunerna

Kostnaderna för utredningens samtliga förslag som berör kommunerna är cirka 115 miljoner kronor för år 2026 och cirka 230 miljoner kronor från år 2027, uttryckt i 2019 års prisnivå (se avsnitt 8.7 för en mer detaljerad redovisning).

Den största delen av denna kostnadsökning rör förslaget om införandet av en tioårig grundsärskola. Förslaget förväntas medföra en merkostnad på 181 miljoner kronor årligen i 2019 års prisnivå. Att utöka skolformen med en ny första årskurs där elever kan tas emot vid sexårs ålder bör, enligt utredningens bedömning, betraktas som en ambitionshöjning rörande grundsärskolan från statens sida.

Utredningen bedömer därför att för att kostnaden bör finansieras inom utgiftsområde 16, Utbildning och universitetsforskning. Utredningen har övervägt finansiering genom att överföra medel från befintliga riktade statsbidrag. Det förefaller dock inte som rimligt att föreslå att en statlig ambitionshöjning avseende en utökning av en skolform bör finansieras genom att överföra medel från andra skolformer. Ett sådant beslut om finansiering bör hanteras inom ramen för budgetarbetet.

Övriga kostnader till följd av reformen beräknas uppgå till cirka 50 miljoner kronor årligen. Utredningen har övervägt att föreslå att dessa kostnader täcks av att anslagen till statsbidraget om lovskola samt statsbidraget för läxhjälp minskas med 25 miljoner kronor årligen vardera.

Syftet med statsbidraget för lovskola är att elever som inte har nått, eller riskerar att inte nå kunskapskraven för betyget E, ska få ökad möjlighet att nå dem. Syftet med statsbidraget för läxhjälp är att huvudmän ska anordna frivillig läxhjälp till elever, och hjälp med annat skolarbete, utanför ordinarie undervisningstid. Utredningens förslag syftar till att elever i lågstadiet ska ges en utökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk och matematik, med betoning på tidig läs- och skrivinlärning samt grundläggande matematiska färdigheter. Detta bör främja elevers kunskapsutveckling och måluppfyllelse, samt öka elevers förutsättningar att uppnå goda resultat. Även möjligheterna att tidigt utreda stödbehov och sätta in stödinsatser bör underlättas av en ny årskurs 1, som omfattas av samma läroplan och kursplaner som övriga årskurser i lågstadiet. För att kunna förbättra elevernas kunskapsresultat är det nämligen särskilt viktigt att tidigt upptäcka vilka elever som behöver extra anpassningar eller särskilt stöd. Utredningens bedömning är att behovet av lovskola och läxhjälp kommer att minska som en följd av reformen. Reformen förväntas innebära en tidigare upptäckt av stödbehov och insättandet av stödinsatser. Eleverna bör genom utredningens förslag också få bättre baskunskaper i svenska och svenska som andraspråk samt matematik. Detta eftersom ett utökat kunskapskrav för nya årskurs 2(3) gällande grundläggande matematiskt tänkande inklusive taluppfattning föreslås. Vidare utvidgas det nuvarande kunskapskravet i läsförståelse till att även innefatta grundläggande skrivförmåga. Nyanlända elevers behov av lovskola anses emellertid vara oförändrat. Anslaget för statsbidraget för lovskola är 150 miljoner kro-

nor, och statsbidraget för läxhjälp är drygt 484 miljoner kronor, år 2021.

Då det kommer att dröja ett antal år efter reformens genomförande till dess att behoven av lovskola och läxhjälp antas uppstå, så föreslår utredningen att 50 miljoner kronor årligen i stället överförs från statsbidraget för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Utredningens förslag bedöms bidra till stärkt likvärdighet och höjda kunskapsutveckling, vilket svarar väl emot likvärdighetsbidragets syfte. Vidare bedöms bidraget vara tillräckligt stort för att medge att 50 miljoner kronor årligen förs över med detta ändamål, utan att detta behöver medföra allt för stor inverkan på huvudmännens möjlighet att genomföra andra satsningar inriktade mot stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling. Bidragets totala belopp för 2021 är 6,2 miljarder kronor.

Kostnader för fortbildning

Utredningens förslag gällande fortbildning och kompetensutveckling i samband med reformens genomförande finansieras av redan avsatta medel. Av utredningens direktiv framgår det att regeringen i budgetpropositionen för 2020 beräknat att medel ska avsättas för fortbildningsinsatser för förskollärare vid ett införande av en tioårig grundskola. För åren 2021 och 2022 beräknas 190 miljoner kronor per år och därefter 170 miljoner kronor årligen för ändamålet (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16 avsnitt 3.7.10).

8.9 Konsekvenser för enskilda huvudmän

En utgångspunkt för regleringen av skolväsendet är bl.a. att den i så stor utsträckning som möjligt ska vara lika för alla huvudmän, och medföra lika skyldigheter och rättigheter för offentliga och enskilda skolhuvudmän. Utredningens förslag som riktar sig mot offentliga huvudmän riktar sig också i allmänhet till enskilda huvudmän, och de bedömningar som utredningen gör i fråga om konsekvenser för kommuner gäller också i allmänhet för enskilda huvudmän.

Utredningen bedömer att även de enskilda huvudmännen kan komma att behöva visst ekonomiskt stöd från staten under implementeringen av reformen för att genomföra nödvändiga förberedelser och anpassningar. Utredningen har därför i avsnitt 7.1.5 föreslagit

ett riktat statsbidrag i syfte att möjliggöra en kapacitetsförstärkning samt säkerställa kvaliteten i utbildningen i lågstadiet under den tid som reformen implementeras.

De enskilda huvudmän som bedriver förskoleklassverksamhet och de som bedriver verksamhet inom grundskola och grundsärskola kommer att beröras av utredningens förslag. Huvudmännen skiljer sig åt avseende driftsform, antal skolformer de bedriver verksamhet inom, antal skolenheter och elevantal. Skolverkets statistik gällande läsåret 2019/20 visar att det sammantaget fanns 592 fristående skolenheter med förskoleklass i 176 av landets kommuner, och 823 skolenheter med grundskola i 186 kommuner. En majoritet av dessa hade en allmän inriktning, och en mindre andel konfessionell inriktning respektive inriktning mot waldorfpedagogik. Endast 33 skolenheter med grundsärskola har enskild huvudman. När det gäller antalet skolenheter per enskild huvudman så redovisar uppgifter från Friskolornas riksförbund avseende år 2019 att cirka 95 procent av de aktörer som driver fristående för-, grund- och gymnasieskola har en eller två enheter, och endast 1 procent (vilket motsvarar 20 aktörer) driver fler än tio förskole- eller skolenheter. Det saknas dock uppgifter som avser specifikt förskoleklassen.

Genom Skolverkets skolenhetsregister⁶ är det möjligt att identifiera antalet fristående skolenheter där verksamhet bedrivs inom olika skol- och verksamhetsformer (se tabell 8.2).

Tabell 8.2 Antal skolenheter med enskild huvudman som berörs av utredningens förslag, efter skol- och verksamhetsform (februari 2021)

Skol- och verksamhetsformer	Skolenheter
Förskoleklass och fritidshem	4
Förskoleklass, grundskola och fritidshem	451
Förskoleklass, grundskola, grundsärskola och fritidshem	23
Förskoleklass, grundsärskola och fritidshem	5
Förskoleklass och grundskola	12
Grundskola	74
Grundskola och grundsärskola	7
Grundsärskola	2
Fritidshem	36

Källa: Skolverkets skolenhetsregister.

⁶ Uppgifter hämtade från Skolverkets skolenhetsregister (2021-02-04). Detta register uppdateras månatligen vilket kan påverka hur det totala antalet skolenheter i registret förhåller sig till det antal som redovisas i Skolverkets beskrivande statistik-PM.

Utredningens förslag om att förskoleklassen ska upphöra som skolform och lågstadiet utökas med en ny årskurs 1 kommer att få direkt konsekvens för de enskilda huvudmännen. I de beslut som fattats av Skolinspektionen gällande godkännande att bedriva verksamhet anges vilken skolform och vilka årskurser som godkännandet avser. En konsekvens av utredningens förslag blir därmed att befintliga godkännanden behöver hanteras. Utredningen bedömer att konsekvenserna kommer att skilja sig åt beroende på de enskilda huvudmännens storlek och omfattning på verksamhet.

Särskilt bedöms de enskilda huvudmän som endast har godkännande för verksamhet i förskoleklass utan koppling till någon grundskola eller grundsärskola, respektive de huvudmän som har godkännanden för grundskola och/eller grundsärskola men inte godkännande avseende förskoleklass, att påverkas (se vidare i avsnitt 8.9.1).

Utredningen bedömer att de föreslagna förändringarna i övrigt inte kommer att medföra några särskilda konsekvenser för de fristående skolenheterna i förhållande till de statliga eller kommunala skolenheterna, eftersom alla huvudmän berörs i lika stor utsträckning av de nya bestämmelserna.

Utredningens förslag bedöms inte få några direkta konsekvenser för företag utöver huvudmän inom skolväsendet.

8.9.1 Särskilt om godkännanden för enskilda huvudmän

Som en konsekvens av utredningens förslag att förskoleklassen ska upphöra som skolform kan enskilda huvudmän inte längre bedriva undervisning i skolformen. Inte heller kan nya huvudmän få ett godkännande för sådan utbildning. Befintliga godkännanden avseende förskoleklassen upphör därmed att gälla.

För enskilda huvudmän som har befintliga godkännanden som avser t.ex. grundskola eller grundsärskola årskurs 4–9 eller 7–9 innebär utredningens förslag att Skolinspektionen får fatta nya beslut om godkännanden i enlighet med de nya årskursbeteckningarna som ersätter befintliga beslut. Dessa godkännanden ska bara avse motsvarande utbildning och samma skolenhet som det tidigare godkännandet avsåg. Berörda huvudmän ska beviljas ett nytt godkännande om det inte finns särskilda skäl för att förnyat tillstånd inte ska ges. Detta är inte förenat med en avgift för huvudmännen.

Enskilda huvudmän som har godkännande för att bedriva förskoleklass samt grundskola och grundsärskola kommer efter beslut av Skolinspektionen, genom ett förenklat förfarande, att beviljas ett ersättningsbeslut som anger de nya årskursbeteckningarna. Dessa godkännanden ska bara avse motsvarande utbildning och samma skolenhet som det tidigare godkännandet avsåg. Berörda huvudmän ska beviljas ett nytt godkännande om det inte finns särskilda skäl för att förnyat tillstånd inte ska ges. En ansökan enligt det förenklade förfarandet är inte förenat med en avgift.

Vissa huvudmän bedriver emellertid förskoleklassverksamhet som organisatoriskt är skild från grundskolan. Det kan exempelvis handla om att förskoleklassen har organisatorisk koppling till en förskola och/eller ett fritidshem. Andra huvudmän kan bedriva grundskola och/eller grundsärskola utan att på samma skolenhet ha en förskoleklass. Båda dessa kategorier av huvudmän kan *inte* anses ha så kallad motsvarande verksamhet och faller därmed utanför det förenklade förfarandet som utredningen föreslår. Utredningens förslag innebär att dessa enskilda huvudmän bör ansöka om godkännande för utökad verksamhet till Skolinspektionen, och för dessa huvudmän föreslås bestämmelserna om ansökningsavgift enligt 2 kap. 5 § skolförordningen bli tillämpliga. Ställningstagandet är en direkt följd av förarbetsuttalanden som ligger till grund för ägar- och ledningsprövningen som infördes i 2 kap. 5 § skollagen. Prövningen som Skolinspektionen kommer att göra i dessa fall kommer således att ske i enlighet med skollagens regler. För dessa huvudmän kan reformen i vissa fall innebära att de måste upphöra med verksamheten, bygga ut verksamheten eller på annat sätt ändra verksamheten. Det kan innebära ökade kostnader för huvudmannen eller att bidragsutbetalningarna från det allmänna upphör.

Utredningens överväganden

Ett godkännandebeslut enligt skollagen är ett så kallat gynnande förvaltningsbeslut. Gynnande förvaltningsbeslut i form av beviljade tillstånd eller därmed liknande handlingar kan upphöra att gälla genom ny lagstiftning eller beslut enligt ny lagstiftning.

När det gäller gynnande förvaltningsrättsliga beslut är Barsebäck-fallet, RÅ 1999:76, av intresse. Regeringsrätten uttalade i målet att

huvudregeln om gynnande besluts orubblighet inte utgjorde något hinder mot att riksdagen genom senare lagstiftning upphäver ett gynnande beslut, förutsatt att denna lagstiftning inte är uppenbart oförenlig med regeringsformen eller i övrigt behäftad med någon grundläggande brist. Uppenbarhetsrekvisitet i samband med lagprövning är i dag borttaget ur regeringsformen (11 kap. 14 § regeringsformen).

I sammanhanget bör också nämnas den formella lagkraftens princip enligt 8 kap. 18 § regeringsformen. Regeln innebär bl.a. att lag endast får upphävas eller ändras genom lag. Tillstånd och godkännanden kan alltså upphävas genom ny lagstiftning i sig eller genom beslut enligt ny lagstiftning.

Ett förslag som handlar om att en skolform upphör behöver prövas både mot äganderätten (2 kap. 15 § regeringsformen) och näringsfriheten (2 kap. 17 § regeringsformen). Vidare aktualiseras också Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) samt EU-stadgan.

Äganderätten enligt regeringsformen omfattar inte lös egendom och är inte tillämplig i det här fallet. Däremot kan frågan prövas i förhållande till Europakonventionens artikel 1 i första tilläggsprotokollet. Konventionens egendomsbegrepp är vidsträckt och omfattar all typ av egendom. Bestämmelsen inskränker emellertid inte en stats rätt att genomföra sådan lagstiftning som staten finner nödvändig för att reglera nyttjandet av egendom i överensstämmelse med det allmännas intresse.⁷ Av Europadomstolens praxis framgår också att staternas bedömningsmarginal (*margin of appreciation*) är mycket vid. Utredningens föreslagna lagändringar har påverkan på vissa av de enskilda huvudmännen. Denna påverkan ligger, enligt utredningens bedömning, inom ramen för vad som kan accepteras enligt Europakonventionen.

Närings- och yrkesfriheten enligt regeringsformen är emellertid tillämplig. Grundlagskommittén uttalade i sitt betänkande att det måste finnas möjligheter att föreskriva inskränkningar i närings- och yrkesfriheten, från allmänna utgångspunkter, som bedöms angelägna med hänsyn till miljö, säkerhet, utbildning och andra liknande intressen (SOU 1993:40, s. 118). Detta uttalande knyter an till frågan om att införa inskränkningar på näringsfrihetens område om det inte samtidigt finns något angeläget allmänt intresse. Av Grundlagskommit-

⁷ Eka, A. m.fl. (2018). Regeringsformen: med kommentarer, s. 146.

téns betänkande framgår dock att det måste finnas möjligheter att föreskriva inskränkningar i närings- och yrkesfriheten, från allmänna utgångspunkter, som bedöms angelägna med hänsyn till miljö, säkerhet, utbildning och andra liknande intressen.

Näringsfriheten kan därtill begränsas mot bakgrund av vad som kan anses acceptabelt i ett demokratiskt samhälle. Det blir således en fråga om en politisk värdering, i vilken hänsyn måste tas till vad som är godtagbart ur rättssäkerhets- och demokratisynpunkt. Frågan om något är godtagbart ur rättssäkerhets- och demokratisynpunkt, anknyter också till vad som gäller i fråga om egendomsskyddet i Europakonventionen. Detta innebär att bestämmelsen i 2 kap. 17 § regeringsformen ska tolkas i ljuset av den praxis som utkristalliseras i förhållande till Europadomstolens praxis om egendomsskyddet. Häri har staterna, som ovan anförts, en vid bedömningsmarginal. Sammantaget innebär utredningens förslag att det inte finns några hinder mot lagstiftningsåtgärden vare sig i förhållande till det angelägna allmänna intresset eller vad som kan anses acceptabelt i ett demokratiskt samhälle.

Lagstiftning som kan aktualisera regeringsformens regler bör emellertid också bli föremål för en proportionalitetsbedömning. Inom ramen för den bedömningen ska följande frågor besvaras. 1) Uppnås syftena med de föreslagna reglerna? 2) Finns det mindre ingripande metoder att uppnå samma legitima syften? 3) Vilka intressen står på spel och hur förhåller de sig till varandra?

När det gäller proportionalitetsbedömningen i detta fall har utredningen resonerat på följande vis.

1) Syftet med de regler som föreslås är att mer undervisning av hög kvalitet bör kunna påverka alla elevers kunskapsutveckling positivt. Sammantaget är bedömningen att åtgärderna svarar mot ett samhällsbehov som åtgärdas genom de nya reglerna. Samhällsbehovet är att alla barn ska ges likvärdiga förutsättningar vid fullgörandet av sin skolplikt. Åtgärderna som föreslås borde således vara adekvata för att kunna uppnå syftet med reformen.

2) Utredningens förslag har sin grund både i forskning, en nordisk utblick samt av myndigheter uppmärksammade brister i utbildningen i förskoleklassen. Ett alternativ hade varit att låta förskoleklassen vara krav som skolform. Något annat alternativ till det system som finns i dag finns inte.

3) Det är det allmännas (legitima) intresse att kunna reglera välfärden som står emot de enskilda huvudmännens näringsfrihet.

Här handlar det alltså om motstående rättigheter. Å ena sidan elevers rätt att få en så god start som möjligt i det livslånga lärandet, å andra sidan näringsfriheten. Att alla elever ska få en möjlighet att nå målen i en likvärdig skola får anses vara ett uttryck för det allmännas intentioner för barnen och för samhället i stort. Det allmännas intentioner med utbildningssystemet får därför anses gå före hänsyn som kan tas i förhållande till näringsfriheten.

Vad gäller Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02) (EU-stadgan) bör framhållas att rätten till näringsfrihet är inskriven som en grundläggande fri- och rättighet i artikel 16 men att den inte är absolut. Den begränsas av vad som följer av kodifierad unionsrätt och de unionsrättsliga principer som är fastlagda av EU-domstolens praxis liksom av nationell rätt. När det gäller ärenden som kan falla in under EU-stadgans tillämpningsområde tillskrivs EU-domstolens praxis större betydelse än nationella bedömningar. Fall som rör tillämpningen av regeln i stadgan handlar emellertid uteslutande om tillämpningen av unionsrätten och inte om exempelvis medlemsstaternas utbildningssystem.

Sammantaget innebär de föreslagna lagstiftningsåtgärderna vissa inskränkningar för äganderätten och näringsfriheten, dessa är dock motiverade med hänsyn till det angelägna allmänna intresset, vad som kan anses vara acceptabelt i ett demokratiskt samhälle.

Ändamålet med åtgärderna är också, som utredningen har visat, förenliga med proportionalitetsprincipen.

Eftersom rättigheten inte är absolut är begränsningar av friheten tillåten. Alla sådana begränsningar, vare sig av EU eller av medlemsstaterna, måste vara motiverade och proportionerliga. Även om det kan finnas starka argument för att rättssubjekt ska få bedriva näringsverksamhet utan störningar och statlig inblandning finns det naturligtvis begränsningar som är berättigade.

8.10 Organisatoriska och pedagogiska konsekvenser

Flera av utredningens förslag medför organisatoriska och pedagogiska konsekvenser. En tioårig grundskola bör innebära en större flexibilitet för skolan då en administrativ indelning tas bort. Utbildningen

som hitintills bedrivits i förskoleklassen måste anpassas till grundskolans eller motsvarande skolformers styrdokument. Vissa organisatoriska konsekvenser som handlar om lärare och anställningsvillkor är i princip uteslutande en fråga för arbetsmarknadens parter och utredningen berör därför inte dessa.

Reformen innebär att huvudmännen kan komma att behöva anpassa sin organisation för den nya årskursen vilket t.ex. kan handla om hur personalens arbete ska organiseras men också om hur lokaler ska användas och utformas. Den utökade undervisningstiden i nya årskurs 1 kan t.ex. komma att innebära att organisationen av fritidshemmet påverkas, se vidare nedan under avsnitt 8.11.

Reformen kommer att kräva vissa implementeringsinsatser vilket får organisatoriska konsekvenser både för rektorer och huvudmän. Även personal som arbetar i lågstadiet kommer på olika sätt att omfattas av förändringar. Det kan också handla om innebörden av de ändrade styrdokumentet och att dessa behöver förankras med all berörd personal. Förändringarna behöver således nå ut i det pedagogiska arbetet på samtliga skolenheter. Alla som ska arbeta i nya årskurs 1 och det nya lågstadiet i sin helhet behöver känna till vad förändringarna medför för såväl planering som genomförande av undervisningen. De som i dag bedriver undervisningen i förskoleklassen kommer exempelvis att beröras av den föreslagna ändringen att undervisning ska ske i ämnen och den föreslagna lydelsen i skolförordningens bestämmelse om strukturerad undervisning. Även Skolverkets föreslagna ändringar i läroplaner och kursplaner för grundskolan och motsvarande skolformer kommer i stor utsträckning att påverka undervisningen. Dessa ändringar kan t.ex. handla om att det integrerade arbetssättet med förskolans och grundskolans pedagogik som präglar förskoleklassen i dag fortsatt ska ha en given plats i de tidiga skolåren och att undervisningen till övervägande del ska fokusera på tidig läs- och skrivinlärning och utvecklande av grundläggande matematiska förmågor i nya årskurs 1. För de skolenheter där det tidigare funnits förskoleklass och en etablerad samverkan mellan berörda skolformer bedöms behovet och omfattningen av dessa implementeringsinsatser vara mindre, än på skolenheter utan förskoleklass. I den föreslagna tidsplanen för reformens implementering har utredningen tagit i beaktande den förberedelsestid som behövs på såväl huvudmänna- som skolenhetsnivå för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för det lokala implementeringsarbetet.

En annan följd av reformen är att övergången mellan förskolan och förskoleklassen respektive förskoleklassen och grundskolan eller motsvarande skolform omvandlas till enbart en övergång. Det största värdet av denna förändring bedöms vara en ökad kontinuitet för eleven. En ökad kontinuitet ger bättre förutsättningar att följa upp den enskilda elevens kunskapsutveckling och eventuella behov av stödåtgärder, vilket bör främja rektorernas arbete med särskilt stöd och särskilt gynna det pedagogiska arbetet med den enskilde eleven. Utredningen bedömer att ett minskat antal övergångar mellan skolformer också kommer att innebära en administrativ förenkling för huvudmännen och rektorerna. I någon grad torde denna förenkling minska behovet av elevdokumentation. Utredningens förslag rörande övergången mellan förskola och skola kommer även att påverka förskollärare och annan personal som arbetar i förskolan samt i pedagogisk omsorg.

Organisatoriska konsekvenser med anledning av nya behörighetsbestämmelser

Huvudmän, rektorer, förskollärare och lärare kommer på olika sätt att påverkas av utredningens förslag gällande behörighetskrav för nya årskurs 1 och lågstadiet. Utredningens förslag innebär nämligen att förskollärare inte som huvudregel kommer att vara behöriga i nya årskurs 1. Förskollärarna kommer inledningsvis att vara behöriga i enlighet med föreslagna övergångsbestämmelser, vilket bedöms få till följd att reformen kommer att få begränsade organisatoriska konsekvenser ur denna aspekt. För fortsatt behörighet måste förskollärarna emellertid genomgå behörighetsgivande fortbildning. För detta föreslås ett statsbidrag som ska täcka en del av lönekostnaderna för huvudmannen. När den som studerar inte kan vara på sitt arbete behöver rektor se till att det finns någon annan behörig som kan bedriva undervisningen. Detta medför en organisatorisk konsekvens såtillvida att det kan vara svårt att få tag i behörig personal och därmed upprätthålla en hög kvalitet på undervisningen.

8.11 Konsekvenser för läraryrsörjningen och lärare

Utredningens förslag om att införa en ny första årskurs i grundskolan och motsvarande skolformer samt de behörighetsregler som följer på detta förslag kommer att få konsekvenser för läraryrsörjningen samt för behöriga yrkesverksamma och blivande lärare och förskollärare. För att mildra negativa konsekvenser har utredningen föreslagit övergångsbestämmelser och en behörighetsgivande fortbildning för förskollärare verksamma i förskoleklassen. Övergångsbestämmelser kan i vissa fall medföra att det finns grupper om hamnar utanför tillämpningsområdet och kan i sin tur skapa ojämlikheter mellan dessa grupper. Eftersom ett alternativ utan övergångsbestämmelser avsevärt skulle försämra behörighetsläget i grundskolan och motsvarande skolformer anser utredningen att övergångsbestämmelser bör föreslås. Utredningen har också föreslagit ett Förskolepedagogiskt lyft för lärare som kan komma att undervisa elever i sexårsåldern – detta för att tillgodose såväl lärarnas som elevernas behov av att undervisningen ska anpassas efter elevernas behov och förutsättningar.

De behörighetsregler som utredningen föreslår betyder sammanfattningsvis att förskollärare inte kommer att vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1. Den föreslagna huvudregeln innebär att den som har en grundläraresexamen med inriktning mot årskurs 1–4 eller motsvarande blir behörig att undervisa, detsamma gäller för sameskolan och i vissa fall specialskolan. Behörig att undervisa i grundsärskolan är den som har grundläraresexamen eller motsvarande samt därutöver en specialläraresexamen.

Läraryrsörjningen har i förskoleklassen hittills tillgodosetts genom två olika examina, förskollärare och lärare, vilket har inneburit att behörigheten har varit hög. Som tidigare nämnts så beräknas behovet av lärare i förskoleklass öka svagt från cirka 6 500 heltidstjänster 2018 till 6 800 heltidstjänster 2033 (Skolverket 2019 a). Det motsvarar en ökning med 300 lärare omräknat till heltidstjänster. Behovet av lärare inom grundskolans årskurs 1–3 beräknas öka med 1 200 lärare omräknat till heltidstjänster, från 23 600 år 2018 till 24 800 år 2033. Det betyder att behovet väntas öka med 5 procent. I lärarprognosen från 2019 nämns möjliga konsekvenser av en kommande reform om en tioårig grundskola. Skolverket skriver att en utveckling mot motsvarande lärartäthet och förutsättningar som i grundskolans årskurs 1–3

skulle leda till ett ökat lärarbehov om cirka 1 700 heltidstjänster under prognosperioden, jämfört med 300 i huvudalternativet (dvs. att förskoleklassen finns kvar som skolform och att både förskollärare och lärare är behöriga för undervisning).

Som tidigare nämnts innebär utredningens förslag att förskollärare enligt huvudregeln inte kommer att ges behörighet att undervisa i nya årskurs 1. Om detta förslag börjar gälla fullt ut och utan undantag när reformen ska börja tillämpas år 2026, innebär det, som siffrorna från lärarprognosen visar, en stor förändring av behörighetsläget i grundskolan. Utredningens har därför föreslagit övergångsbestämmelser som innebär att förskollärare ska vara behöriga att undervisa i nya årskurs 1 under en femårsperiod. För grundsärskolan är perioden åtta år. Utredningen har också föreslagit att de förskollärare som är verksamma i förskoleklassen ska kunna komplettera sin utbildning genom en behörighetsgivande fortbildning eller genom att de läser kurser på högskolenivå i en viss omfattning och ett visst innehåll och att detta kan ge behörighet att undervisa i grundskolan och motsvarande skolformer. Förskollärarna kommer genom dessa fortbildningsinsatser att få behörighet att undervisa i årskurs 1 och 2, eller i ett eller flera ämnen i hela lågstadiet.

De behörighetsregler som utredningen föreslår innebär vidare ett visst avsteg från huvudregeln om vem som är behörig att undervisa i respektive skolform och vissa invändningar kan göras gällande detta. Att behörighet för en och samma skolform kan nås på flera olika sätt kan verka devalverande för grundlärarutbildningen. En fortbildning som ger delar och inte hela grundlärarens ämnesbredd kan därtill bidra till att elevernas kunskapsutveckling blir ogynnsam. Utredningen har i förslagen tagit särskild hänsyn till dessa frågor. Det är av dessa skäl som gruppen förskollärare som omfattas av behörighetsbestämmelserna är väl avgränsad. Avgränsningen gäller både verksamma år samt tidpunkt för anställning. Utredningen har därtill föreslagit att behörighet enligt förslagen inte bör innebära att ytterligare regler om kompletterande behörighet i behörighetsförordningen ska bli tillämpliga. Det ska således inte vara möjligt för den avgränsade gruppen förskollärare som omfattas av utredningens förslag att uppnå annan behörighet än den som föreslås. En förskollärare som når behörighet att undervisa i grundskolans ämnen i enlighet med utredningens förslag kommer dock att erhålla en lärarlegitimation för

undervisning i enlighet med den nya behörigheten. Det finns dessutom redan i dag alternativa sätt att erhålla en grundlärarexamen.

En konsekvens av reformen är att fler personer kommer att bli behöriga i grundskolans, grundsärskolans, specialskolans och sameskolans tidigare år. Att ha utbildade kolleger är positivt och innebär också att det kollegiala lärandet kan främjas.

Ytterligare en konsekvens av utredningens förslag om behörighet och behörighetsgivande fortbildning är att huvudmän och rektorer kan ha kvar sin personal. Den föreslagna fortbildningsinsatsen innebär dock att förskollärare inte kommer att kunna bedriva undervisning under tiden som de studerar. För att täcka kostnaderna har utredningen föreslagit ett riktat statsbidrag.

Övergångsperiodens längd

Utredningen har övervägt om den föreslagna övergångsperioden skulle kunna vara såväl kortare som längre än fem år (åtta år). Utredningen anser att ett riktmärke för övergångstiden bör vara grundlärarutbildningens längd och i fråga om grundsärskolan att det krävs en speciallärarutbildning om 90 högskolepoäng för behörighet. Grundlärarutbildningen som ger behörighet i förskoleklass och årskurs 1–3 är 240 högskolepoäng, dvs. fyra år i normal studietakt. En förskollärare som arbetar i förskoleklassen bör ha möjligheten att kunna läsa in en grundlärarutbildning. Till detta bör också läggas ställtid. Utredningen bedömer att den tiden är cirka ett år.

Även när det gäller fortbildningsinsatser måste tiden kunna räcka till för att både påbörja och avsluta utbildningen. Erfarenhet visar att det tar tid innan deltagandet i fortbildningsinsatser fullt ut kommer igång. Den behörighetsgivande fortbildningen som utredningen föreslår är sammanlagt 30 högskolepoäng, och får bedrivas på deltid. Under 2021 beräknar Skolverket att myndigheten kommer att köpa sammanlagt motsvarande 2 600 helårsstudieplatser av universitet och högskolor inom ramen för fortbildningsinsatsen för förskollärare. Den fortbildning av förskollärare som utredningen föreslår beräknas omfatta cirka 300 helårsstudieplatser per år under perioden 2025–2030. Som framgår av utredningens beräkningar kan således inte alla 3 000 förskollärare, som troligtvis kan komma ifråga för fortbildningsinsatsen, att kunna genomgå den samtidigt. Under en femårs-

period kommer således 3 000 förskollärare rent teoretiskt att ha genomgått fortbildningen i fråga.

Av utredningens statistik framgår åldersfördelningen bland de lärare och förskollärare som var anställda för arbete i förskoleklass år 2019 (se kapitel 4, tabell 4.9). Majoriteten av dessa, drygt 7 300 av 10 000 personer, är över 40 år. Omkring 1 500 personer är 60 år eller äldre. Av de drygt 5 000 personer som har en lärarutbildning inriktad mot förskola är över hälften 50 år eller äldre. Över 1 000 personer är 60 år eller äldre. En övergångsperiod om fem (respektive åtta) år kommer således att innebära att dessa personer, som är nära pensionsåldern, kan fortsätta att bedriva undervisning som behörig i nya årskurs 1.

En alltför kort övergångsperiod, exempelvis ett par år, skulle innebära att förskollärare som vill läsa in en grundlärarutbildning inte hinner göra det. Inte heller hinner tillräckligt många förskollärare utbildas för att behålla ett tillfredsställande behörighetsläge och en undervisning av god kvalitet.

En längre övergångsperiod, exempelvis tio år kan komma att innebära att möjligheterna att få fram behöriga lärare ökar, eftersom fler hinner utbilda sig inom ramen för den ordinarie lärarutbildningen. Samtidigt kommer incitamenten att påbörja en fortbildning i början av perioden troligen att minska. Det kommer också finnas förskollärare med ofullständig kompetens i lågstadiets första årskurs under lång tid, vilket vare sig är fördelaktigt för eleverna eller behörighetsläget i sig. Det är av dessa skäl som utredningen har valt att sätta övergångsperioden till fem år.

Konsekvenser för förskolan samt förskollärare i förskolan

Förslagen om behörighet och fortbildning kan leda till en brist på förskollärare i förskolan. Eftersom reformen ger förskollärare möjlighet att genom erfarenhet och fortbildning erhålla behörighet att undervisa i lågstadiet finns en risk att förskollärare inför reformen lämnar förskolan till förmån för förskoleklassen eller nya årskurs 1. Av den anledningen innehåller behörighetsbestämmelserna också tidsbegränsningar samt krav på anställning vid en viss tidpunkt.

Reformen kommer att ha en viss påverkan på förskolans arbete på så sätt att utredningens förslag innebär tydligare skrivningar i för-

skolans läroplan gällande samverkan i samband med barnets övergång till skolan. Därutöver föreslås att förskolan får en ny obligatorisk uppgift, nämligen att lämna över information till skolan i de fall som det behövs för att underlätta övergången för barnet. Det kan innebära att den administrativa bördan ökar för personalen i förskolan genom att de ska bedöma om information behöver lämnas och vilken information som då kommer ifråga. Det följer dock redan i dag av förskolans läroplan att förskolan ska samverka med skolan vid övergångar. För vissa förskolor kan det innebära ett ringa merarbete medan det nya åläggandet i andra fall kan innebära en utökad arbetsbelastning. Belastningen kan också variera över tid med hänsyn till de behov och förutsättningar som finns i en specifik årskull.

Huvudmän, rektorer samt förskollärare som är anställda i förskolan kommer också att påverkas av utredningens förslag om mottagande till grundskolan. En sådan utredning kommer nu i större utsträckning att aktualiseras när barnet fortfarande går i förskolan.

Förskollärare som är anställda i lågstadiet

Det finns i dag förskollärare som arbetar som obehöriga lärare i lågstadiet. Det rör sig om cirka 1 800 personer med förskollärarytbildning som arbetar i grundskolans årskurs 1–3 (se kapitel 4, tabell 4.5). Inte sällan har dessa förskollärare anställts för arbete i lågstadiet eftersom de är särskilt skickliga i att undervisa. Mot bakgrund av utredningens direktiv har dessa förskollärare inte kommit att omfattas av de behörighetsbestämmelser eller den fortbildning som utredningen föreslår. Det finns dock skäl att i särskild ordning se över hur dessa förskollärare skulle kunna ges behörighet att undervisa i lågstadiet.

Personer med en äldre fritidspedagogexamen som är behöriga i förskoleklassen

Utredningens förslag om nya behörighetsregler och fortbildning för behörighet att undervisa i nya lågstadiet tar utgångspunkt i en behörighetsgivande examen som förskollärare. Det kan emellertid finnas personer som arbetar i förskoleklassen i dag som har behörighet enbart för förskoleklassen eller förskoleklassen och fritidshemmet.

Denna grupp av personer, som dock är begränsad, omfattas inte av utredningens förslag. Utredningen anser, mot bakgrund av behörighetsreglernas komplexitet, att behörighet och fortbildning för denna grupp bör utredas ytterligare och i särskild ordning

Lärare i fritidshemmet

Även för fritidshemmet kommer reformen att få konsekvenser. Av statistik framgår att det är eleverna i förskoleklassen som nyttjar fritidshemmet mest och att den som är lärare i förskoleklassen ofta också arbetar i fritidshemmet på eftermiddagen. En betydande andel av dem som arbetar i förskoleklassen arbetar även i andra verksamhetsformer, t.ex. i fritidshemmet. Enligt Skolverkets statistik arbetar drygt 4 800 av de cirka 10 000 lärare som arbetar i förskoleklassen även i fritidshemmet. Hur fritidshemmet och förskoleklassen är organiserade i fråga om gemensamma lokaler och personal ser dock olika ut både mellan huvudmän, och även inom samma huvudmans skolor. Det är rektorn som sköter organisationen.

Behörig att undervisa i fritidshemmet är den som har en grundlärarexamen med inriktning mot arbete i fritidshem eller motsvarande. I fritidshemmet får också finnas så kallad annan personal. Under utredningens gång har frågan om personalbrist i fritidshemmet rests som en möjlig organisatorisk konsekvens av förslagen. De behörighetsregler som utredningen föreslår samt nya behörigheter för förskollärare kan få som konsekvens att förskollärarna inte längre kan arbeta i fritidshemmet. Denna fråga är dock mycket nära förknippad med det område som tillfaller arbetsmarknadens parter. Utredningen vill dock uppmärksamma att detta är en möjlig konsekvens av förslagen.

8.12 Konsekvenser för jämställdhet

Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Regeringen arbetar med sex jämställdhetspolitiska delmål, varav ett delmål handlar om jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling. Det mål som ligger närmast utredningens

uppdrag och som kan antas påverkas mest av utredningens förslag är delmålet om lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger. Långsiktigt kan dock förslagen även komma att beröra kvinnor och mäns möjligheter till ekonomisk oberoende, makt och inflytande, samt villkor och förutsättningar när det gäller exempelvis företagande, arbete och utvecklingsmöjligheter i arbetet givet att en individs utbildning påverkar även dessa områden.

Skolan har ett brett jämställdhetsuppdrag som återfinns såväl i skollagens inledande bestämmelser (1 kap. 5 § skollagen) som i läroplanerna för skolväsendets samtliga skolformer och verksamheter. Skolan ska verka för jämställdhet genom att gestalta och förmedla lika rättigheter, möjligheter och skyldigheter för alla människor, oberoende av könstillhörighet. Alla som arbetar i skolan ska i sin verksamhet bidra till att skolan präglas av jämställdhet och solidaritet mellan människor. Det handlar till syvende och sist om att ge flickor och pojkar samma möjligheter till lärande och att utveckla sin potential.

Utredningen kan konstatera att det finns ett flertal, i tidigare sammanhang, konstaterade problem med bristande jämställdhet i skolan. Den tidigare Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08) redovisade under tidsperioden 2009–2011 ett flertal betänkanden, forskarrapporter och kunskapsöversikter som behandlade olika aspekter gällande jämställdhet inom skola och utbildning (dir. 2008:75, dir. 2009:12, dir. 2009:126). Bl.a. påvisades att flickor generellt sett känner sig mer stressade över skolarbetet än vad pojkar gör (SOU 2010:80). Den nationella statistiken för grundskolan visar på ett över tid ihållande mönster där flickor generellt uppnår bättre skolresultat än pojkar (se t.ex. Bilaga 7 till LU2019). Skolverkets officiella statistik visar att flickor generellt i något högre grad än pojkar får godkända betyg såväl som en högre genomsnittlig betygs-poäng i årskurs 6. Samma mönster framkommer gällande slutbetyget i årskurs 9 där flickor generellt sett i högre grad uppnår kunskapskraven i alla ämnen och uppnår ett högre genomsnittligt meritvärde än pojkar, samt blir behöriga till gymnasieskolans yrkesprogram. Det finns även skillnader i flickors och pojkars resultat på de nationella proven i årskurs 3, 6 och 9. Flickor uppnår något bättre resultat än pojkar genom hela grundskolan, och skillnaden ökar med åldern. Det ska dock noteras att det finns områden där resultatskillnaden

mellan könen har minskat, till exempel andelen elever i årskurs 9 som uppnår gymnasiebehörighet.

I en undersökning genomförd av SCB, Barns levnadsförhållanden 2018–2019, fokuseras bl.a. barns upplevelser av skolan. Resultatet visar att flickor i allmänhet uppger att de känner sig stressade på grund av läxor och prov. Detta ligger i linje med forskningsresultat som sammanställts av Folkhälsomyndigheten (2016) inom ramen för det internationella forskningsprojektet Skolbarns hälsovanor som samordnas av Världshälsoorganisationen (WHO). Fler flickor än pojkar känner sig stressade av sitt skolarbete.

Den samlade bilden är att flickor i allmänhet når bättre skolresultat än pojkar, men samtidigt mår flickor sämre i skolan och upplever mer stress. Pojkar når i lägre utsträckning kunskapskraven i alla ämnen i grundskolan, färre pojkar når gymnasiebehörighet och färre fullföljer också en gymnasieutbildning. Sett utifrån ett långsiktigt perspektiv kan detta medföra en högre risk att inte få tillträde till arbetsmarknaden, vilket i sin tur medför en ökad risk för att en individ hamnar i ekonomisk utsatthet, kriminalitet, samt drabbas av ohälsa och psykosociala problem. Åtgärder som dels kan främja flickors psykosociala välmående och motverka skolstress, dels främja ökad måluppfyllelse för pojkar bör därmed sammantaget kunna bidra till en positiv utveckling gällande jämställdheten inom skolan, och på sikt för jämställdheten mellan män och kvinnor.

Utredningen anser att de tidigare genomförda reformerna gällande införande av obligatorisk förskoleklass och skolplikt från sex års ålder samt införande av en garanti för tidiga stödinsatser sannolikt bör ha bidragit till bättre förutsättningar för alla elever att nå målen för sin utbildning, något som bedöms vara gynnsamt i ett jämställdhetsperspektiv. Införandet av obligatorisk förskoleklass och skolplikt från sexårsålder antogs i viss utsträckning kunna bidra till pojkars skolresultat på ett positivt sätt (SOU 2015:81, s. 209). När det gäller förslaget om ett införande av en åtgärds garanti för läsning, skrivning och matematik konstaterades att pojkar i allmänhet är svagare läsare och har sämre resultat i svenska och matematik än flickor, och att pojkar oftare får särskilt stöd än flickor (SOU 2016:59, s. 245). I konsekvensanalysen gjordes bedömningen att den föreslagna garantin antogs gynna både pojkar och flickor, men i synnerhet pojkarna då de oftare är i behov av stöd.

Sammantaget bedömer utredningen att förslagen i detta betänkande kan bidra till att ge alla elever, både flickor och pojkar, bättre förutsättningar att nå målen med sin utbildning. Utredningens förslag om en stärkt betoning på läs- och skrivutveckling och utveckling av grundläggande matematiska förmågor i nya årskurs 1 bedöms kunna stärka alla elevers kunskapsutveckling, något som kan antas särskilt gynna pojkarna som i allmänhet har större svårigheter än flickorna.

Förslagen bedöms inte ha några negativa långsiktiga konsekvenser för jämställdheten mellan kvinnor och män.

8.13 Konsekvenser för integration

Målet för integrationspolitiken är lika rättigheter och möjligheter för alla oavsett etnisk och kulturell bakgrund, en samhällsgemenskap med samhällets mångfald som grund, samt en samhällsutveckling som kännetecknas av ömsesidig respekt och tolerans och som alla oavsett bakgrund ska vara delaktiga i och medansvariga för. Förslag som kan påverka möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen är främst förslag som rör ekonomisk politik, sysselsättning och förhållanden inom arbetslivet, samt den sociala välfärden inklusive hälso- och sjukvård och utbildning.

I bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019, Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan (SOU 2019:40), konstateras att utrikesfödda elever i allmänhet klarar sig sämre i skolan, framför allt elever som anlänt efter skolstart. Skolverkets statistik visar att elever med svensk bakgrund i högre grad uppnår kunskapskraven i alla ämnen, är behöriga till yrkesprogram samt får högre genomsnittligt meritvärde i årskurs 9 vid jämförelse med elever med utländsk bakgrund, både de som är födda i Sverige och de som är födda utomlands (se även Skolverket 2019 c). Elever som är födda utomlands och som invandrat till Sverige efter skolstart är i lägre utsträckning behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan. Detta gäller särskilt elever som invandrat till Sverige senare under grundskoletiden även om behörigheten ökat något de senaste åren för denna elevgrupp.

Utredningen anser att de tidigare genomförda reformerna gällande införande av obligatorisk förskoleklass och skolplikt från sex års ålder samt införande av en garanti för tidiga stödinsatser sannolikt bör ha bidragit till bättre förutsättningar för alla elever att nå målen för sin

utbildning, däribland de med utländsk bakgrund. När den obligatoriska förskoleklassen infördes antogs den medföra positiva konsekvenser då eleverna med utländsk bakgrund i förskoleklassen skulle få möjlighet att använda svenska språket (SOU 2015:81, s. 209). I På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik (SOU 2016:59) konstaterades att nyanlända och barn till invandrare var överrepresenterade bland elever med låga resultat och behov av stöd (s. 246). Insatser för att tidigt upptäcka problem och sätta in åtgärder ansågs kunna gynna dessa elevgrupper och skapa bättre förutsättningar för dem att lyckas med sina studier, vilket på sikt antogs främja integrationen.

En övervägande del av utredningens förslag syftar till att bidra till bättre förutsättningar för alla elever att nå målen med sin utbildning. Vissa av förslagen bedöms dock särskilt gynna elever med ett annat modersmål än svenska, och riktar sig enbart mot elever som har ett annat modersmål än svenska samt nyanlända elever. Utredningen bedömer att de förslag som redovisas i detta betänkande bör medföra ytterligare positiva konsekvenser för elever med utländsk bakgrund, både de som är födda i Sverige, och de som är födda utomlands, inklusive nyanlända elever, och ge dem bättre förutsättningar för att nå målen för sin utbildning. Eftersom utredningen föreslår att ordinarie skolstart i de obligatoriska skolformerna ska ske ett år tidigare, vid sex års ålder, föreslår utredningen också att definitionen av nyanlända ska ändras till att även gälla eleverna i nya årskurs 1. Detta syftar till att säkerställa att dessa elever, under samma villkor som gäller för elever i nuvarande årskurs 1, ges rätt till åtgärder särskilt anpassade för att underlätta nyanlända elevers skolgång. De åtgärder som riktar sig till nyanlända elever syftar i allmänhet till att anpassa undervisningen efter deras behov och förutsättningar och bidra till att eleverna snabbt tillägnar sig kunskaper i svenska språket. Utredningens förslag innebär vidare att eleverna i nya årskurs 1 kommer att ges ämnesundervisning vilket bl.a. innebär en förstärkt undervisning i svenska eller svenska som andraspråk. Utredningens förslag om att bestämmelserna om modersmålsundervisning i grundskolan och motsvarande skolformer ska gälla för nya årskurs 1 bedöms vara till fördel för berörda elever. Ett skäl till detta är att det modersmålsstöd som barn i förskola och elever i förskoleklass har rätt till saknar närmare reglering, vilket medför att såväl omfattning som kvaliteten på modersmålsstödet kan variera.

8.14 Övriga konsekvenser

8.14.1 Konsekvenser för Sveriges medlemskap i EU

Varje medlemsstat i EU ansvarar för sitt utbildningssystem organisation och för undervisningens innehåll (Maastrichtfördraget om Europeiska unionen [1992], artikel 126, punkt 1).

Utredningen bedömer att förslagen överensstämmer med de förpliktelser som Sverige åtagit sig i förhållande till EU-rätten (se avsnitt 8.9.1).

8.14.2 Konsekvenser för sysselsättning och offentlig service i olika delar av landet

Utredningens förslag innebär en administrativ, organisatorisk och till viss del pedagogisk förändring av förskoleklassen och grundskolan samt motsvarande skolformer. Utredningen bedömer att förslagen inte i någon större utsträckning kommer att få konsekvenser för den offentliga servicen i olika delar av landet.

Däremot kan utredningen konstatera att förslagen får konsekvenser för sysselsättningen. Det handlar framför allt om de konsekvenser som förslagen innebär för förskollärare, lärare och fritidspedagoger. Dessa konsekvenser beskriver utredningen närmare i avsnitt 8.10 och 8.11.

8.14.3 Konsekvenser för personlig integritet och dataskydd

Inom utbildningsområdet behöver en mängd personuppgifter hanteras för att säkerställa att barn och elever får den utbildning som de har rätt till. Ett sätt att värna den personliga integriteten är att säkerställa att hanteringen av personuppgifter följer de bestämmelser som finns för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen.

Personuppgiftslagen (1998:204) ersattes i maj 2018 av EU:s dataskyddsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning [EU] 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG). EU:s dataskyddsförordning kompletteras av lagen (2018:218) med kom-

pletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen). Kompletterande bestämmelser om behandling av personuppgifter finns även i 26 a kap. skollagen.

För att personuppgiftsbehandling ska vara laglig krävs att det finns en rättslig grund för behandlingen (artikel 6.1 EU:s dataskyddsförordning). Dessutom ska behandlingen vara förenlig med de principer som gäller och ska tillämpas vid all behandling av personuppgifter enligt artikel 5.1 i EU:s dataskyddsförordning. Exempelvis ska personuppgifter samlas in för särskilda, uttryckligt angivna och berättigade ändamål. Uppgifterna ska också vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas.

Behandling av personuppgifter är laglig bl.a. om den är nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse eller som ett led i den personuppgiftsansvariges myndighetsutövning (artikel 6.1 e EU:s dataskyddsförordning respektive 2 kap. 2 § dataskyddslagen). Utredningens förslag innebär ett i lag och förordning förändrat åläggande för offentliga och enskilda huvudmän inom skolväsendet. Den personuppgiftsbehandling som bli följden av förslagen får därmed anses nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse och behandlingen får därmed anses tillåten. Behandlingen måste dock ske i enlighet med bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning och med de begränsningar som framgår där och i dataskyddslagen. Det ankommer därmed på huvudmännen, dvs. kommunen, staten eller den enskilda huvudmannen, som är personuppgiftsansvarig för sin behandling av personuppgifter, att se till att behandlingen sker på ett sätt som är förenligt med gällande bestämmelser enligt nämnda regelverk.

Utredningen bedömer att den nödvändiga behandling som följer av förslagen bör vara sådan behandling som redan i dag sker inom ramen för den obligatoriska utbildningen i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Förslagen bör därför inte leda till att några nya behandlingar måste vidtas. Inom ramen för nämnda skolformer behandlar huvudmännen även uppgifter som utgör sådana känsliga personuppgifter som avses i artikel 9.1 EU:s dataskyddsförordning. Det kan t.ex. röra sig om uppgifter om hälsa.

Enligt 3 kap. 3 § första stycket dataskyddslagen får känsliga personuppgifter behandlas av en myndighet med stöd av artikel 9. 2 g EU:s dataskyddsförordning bl.a. om behandlingen är nödvändig med hänsyn till ett viktigt allmänt intresse, på grundval av unionsrätten eller

medlemsstaternas nationella rätt. Behandlingen ska stå i proportion till det eftersträlvade syftet, vara förenligt med det väsentliga innehållet i rätten till dataskydd och innehålla bestämmelser om lämpliga och särskilda åtgärder för att säkerställa den registrerades grundläggande rättigheter och intressen. Mot bakgrund av nämnda bestämmelser bör huvudmännen noggrant överväga i vilken mån det är nödvändigt och lämpligt att behandla känsliga personuppgifter.

Utredningen gör sammanfattningsvis bedömningen att förslagen inte leder till några konsekvenser för den personliga integriteten.

8.14.4 Konsekvenser för brottslighet och det brottsförebyggande arbetet

Att minska brottsligheten och öka tryggheten är ett överordnat mål för regeringen och rättsväsendet. Brottslighet för med sig stora kostnader för både brottsoffer och för samhället i stort.

Det finns stora möjligheter att förebygga brott, t.ex. genom utbildning. Svensk och internationell forskning visar att det generellt sett finns positiva samband mellan utbildning och sysselsättning, samt att utbildning minskar risken för att en individ begår brott (se t.ex. Grönqvist, Hall, Vlachos & Åslund 2015). Det finns ett starkt samband mellan hur väl barn klarar sin skolgång och senare brottslighet.

Förslag som stärker elevers möjligheter att utveckla grundläggande färdigheter i läsning, skrivning och matematik och därmed stärker deras förutsättningar att bli behöriga till gymnasieskolans nationella program bör därmed kunna bidra till att förebygga brottslighet.

Utredningen bedömer i övrigt inte att förslagen får några konsekvenser för brottsligheten och det brottsförebyggande arbetet.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

23 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om sekretess i vissa skolformer inom skolväsendet.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet enligt skollagen (2010:800).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.7.

9.2 Förslaget till lag om ändring i skollagen (2010:800)

1 kap.

1 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skolväsendet.

I *andra stycket* tas skolformen förskoleklass bort ur uppställningen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska finnas som skolform inom skolväsendet utan i stället ska en ny årskurs 1

läggas till skolformerna grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

3 §

Paragrafen innehåller definitioner av vissa grundläggande begrepp i lagen.

I paragrafen ändras en strecksats i vilken fristående skola definieras, på så sätt att skolformen förskoleklass utgår. Enligt definitionen avses fortsättningsvis med en fristående skola en skolenhet vid vilken en enskild bedriver utbildning inom skolväsendet i form av grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller sådant fritidshem som avses i 2 kap. 7 § första stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

12 §

Paragrafen innehåller en förteckning över lagens kapitel.

I *andra stycket* tas 9 kap. om förskoleklassen bort från uppställningen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen ändras också på så sätt att det anges att lagen innehåller 30 kapitel i stället för 31.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

2 kap.

2 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om det kommunala huvudmannskapet inom skolväsendet.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om det statliga huvudmannskapet inom skolväsendet.

I bestämmelsen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1

5 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om enskilda huvudmän inom skolväsendet.

I *första stycket* och *fyärde stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

6 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om samråd med kommunen innan en enskild startar utbildning inom förskoleklass, grundskola, grundsärskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola eller fritidshem som anordnas vid en skolenhet med förskoleklass, grundskola eller grundsärskola.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att Statens skolinspektion eller kommunen där utbildningen ska bedrivas handlägger ärenden om godkännande av enskild som huvudman.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1

25 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevhälsans omfattning.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

27 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hälsobesök i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan.

Andra stycket som reglerar att det första hälsobesökt får göras under utbildningen i förskoleklassen i stället för under utbildningen i grundskolan, grundsärskolan och specialskolan tas bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5. 1.

29 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tillgång till studie- och yrkesvägledning.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

31 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheten att lämna registerutdrag.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

3 kap.

1 §

Paragrafen beskriver innehållet i skollagens tredje kapitel.

I kapitlet ändras paragraferna 4–4 b §§ till följd av att förskoleklassen upphör som skolform. Paragrafen om kapitlets innehåll ändras i enlighet med detta.

3 §

Paragrafen reglerar skyldigheten att fortlöpande informera barns vårdnadshavare samt elever och elevers vårdnadshavare om barnets eller elevens utveckling.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

4 §

Paragrafen beskriver det första ledet i garantin för tidiga stödinsatser i förskoleklassen och lågstadiet i grundskolan, specialskolan och sameskolan.

I *första stycket första punkten* tas förskoleklassen bort. Den särskilda bedömning av en elevs kunskapsutveckling ska i stället göras i årskurs 1 i grundskolan, specialskolan och sameskolan. Paragrafens punkter i andra stycket disponeras om till följd av att förskoleklassen upphör som skolform inom skolväsendet och av att grundskolan, sameskolan och specialskolan utökas med en ny årskurs 1. Det gör att innehållet i tidigare punkt 2 flyttas till punkt 1 och innehållet i tidigare punkt 3 nu är punkt 2. Punkten 1 ändras därför vidare på sätt att den kartläggning som tidigare gjordes i förskoleklassen läggs till i lågstadiet i grundskolan och sameskolan och kunskapskraven i årskurs 1 eller 3 byts till årskurs 2 eller 4.

Första stycket andra punkten ändras vidare på så sätt att den kartläggning som tidigare gjordes i förskoleklassen läggs till lågstadiet i specialskolan och kunskapskraven i årskurs 1 eller 4 byts till årskurs 3 eller 5. Förändringen av kunskapskraven i årskurs 1 till årskurs 3

följer av utredningens förslag att flytta fram kunskapskraven och är således inte enbart av redaktionell art. Övriga ändringar är en följd av att förskoleklassen upphör och att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 samt att lågstadiet ska omfatta årskurs 1-5.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.2.10.

4 a §

Paragrafen föreskriver att ansvarig förskollärare eller lärare ska vidta åtgärder inom ramen för garantin för tidiga stödinsatser i samråd med personal med specialpedagogisk kompetens.

I *första stycket första meningen* och *andra stycket* tas förskollärare bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen upphör som skolform inom skolväsendet och att grundskolan, sameskolan och specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1. I grundskolan, sameskolan och specialskolan är lärare ansvariga för undervisningen.

I *första stycket andra punkten* tas förskoleklassen bort och i stället ska samråd ske vid en planering av stöd när det i lågstadiet upptäcks att sådant stöd behövs. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan, sameskolan och specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

4 b §

Paragrafen reglerar skyldigheten att i vissa situationer följa upp stöd i form av extra anpassningar.

I paragrafen tas förskoleklassen bort och i stället ska uppföljning genomföras i slutet av lågstadiet i grundskolan, sameskolan och specialskolan. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan, sameskolan och specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1 samt att lågstadiet ska omfatta årskurs 1–4 respektive årskurs 1–5.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.2.10.

6 §

I paragrafen anges tillämpningsområdet för bestämmelserna om särskilt stöd.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.5.2.

12 a §

Paragrafen innehåller en definition av nyanländ elev.

Första stycket tredje punkten ändras på så sätt att med nyanländ elev avses den som har påbörjat sin utbildning här senare än höstterminens start det kalenderår han eller hon fyller sex år i stället för sju år. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att eleverna börjar ett år tidigare i grundskolan och motsvarande skolformer, dvs. det året eleven fyller sex år.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.3

12 c §

Paragrafen reglerar den bedömning som ska göras av en nyanländs kunskaper.

Andra stycket andra punkten ändras till att sådan bedömning även ska göras för en elev som har påbörjat sin utbildning här senast vid höstterminens start det kalenderår som han eller hon fyller sex år, i stället för sju år. Ändringen är en följd av den nya lydelsen i 12 a §.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.5.3.

12 j §

Paragrafen innehåller bestämmelser om överlämning av uppgifter om elever i vissa skolformer när de övergår från en skolform till en annan eller från en skolenhet till en annan skolenhet inom skolformen.

Tredje stycket är nytt. Bestämmelsen innebär en skyldighet för avlämnande förskoleenhet respektive verksamhet i form av pedagogisk omsorg enligt 25 kap. skollagen att lämna över viss information till den mottagande skolenheten vid elevövergångar mellan förskola eller pedagogisk omsorg, grundskola, grundsärskola, specialskolan och sameskola. Det är bara sådana uppgifter som behöver lämnas över för att barnets övergång ska underlättas som ska lämnas över. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om olika former av stöd som barnet har fått hos den avlämnande förskoleenheten eller verksamheten och som kan behövas sättas in även hos den mottagande skolenheten. Det är den avlämnande förskoleenheten eller pedagogiska omsorgen som ska bedöma om uppgifter behöver lämnas över till den mottagande skolenheten och i så fall vilka uppgifter som ska lämnas över.

Bestämmelsen innehåller sådana uppgiftsskyldigheter som är sekretessbrytande enligt 10 kap. 28 § första stycket offentlighets- och sekretesslagen (2009:400; OSL). Enligt bestämmelsen hindrar sekretess inte att en uppgift lämnas till en annan myndighet om uppgiftsskyldighet följer av lag eller förordning. Även den sekretessbrytande bestämmelsen i 10 kap. 2 § OSL, stadgar att om sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till en enskild eller till en annan myndighet om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet, blir tillämplig, eftersom de nya bestämmelserna innebär att det ingår i de avlämnande skolornas verksamhet att överlämna sådana uppgifter som behövs för att underlätta övergången för eleven. Detta innebär att en förskola med en offentlig huvudman kan lämna uppgifter med stöd av de nya bestämmelserna i förevarande paragraf till såväl skolor med offentlig huvudman som till fristående skolor. Verksamma inom fristående förskolor eller enskild pedagogisk omsorg omfattas av bestämmelserna om tystnadsplikt i 29 kap. 14 § skollagen. Enligt de bestämmelserna får den som är eller har varit verksam inom enskilt bedriven verksamhet enligt skollagen inte obehörigen röja viss information. Ett uppgiftslämnande som görs i enlighet med uppgiftsskyldighet i lag eller förordning görs dock inte obehörigen.

När det gäller frågan vilka uppgifter om ett barn som kan behöva lämnas över för att underlätta övergången för barnet kan första konstateras att uppgifter om vilka stödinsatser som ett barn har fått, och som bedöms behövas även hos skolenheten, normalt behöver lämnas över för att underlätta barnets övergång. Även uppgifter om ett

barns kunskapsutveckling kan vara relevant att lämna över även när en elev inte har behov av stöd eller särskilt stöd. När det gäller elever som av olika skäl behöver särskilda utmaningar och stimulans i undervisningen, t.ex. särskilt begåvade barn, behöver ofta en överlämning göras av uppgifter om kunskapsutveckling och hur huvudmannen har arbetat med olika insatser för att så långt som möjligt stärka barnets utveckling. Utöver uppgifter om kunskapsutveckling och stödsatser kan det också finnas andra uppgifter som rör barnets situation som kan vara relevanta att lämna över. De uppgifter som överlämnas bör som huvudregel ta sin utgångspunkt i målen för utbildningen men däremot inte beskriva egenskaper hos individen.

Som nämnts ovan måste avlämnande förskola eller pedagogisk omsorg göra en bedömning om en överlämning av uppgifter över huvud taget behövs. Om förskolan eller verksamheten bedömer att en överlämning behövs måste också förskolan eller verksamheten göra en bedömning av vilka uppgifter som är relevanta att lämna över till den skolan med hänsyn till barnets fortsatta skolgång. Oftast behöver detta göras i samråd med barnet och barnets vårdnadshavare. Om det råder oenighet kring vad som ska lämnas över bör skolan göra ytterligare en bedömning av vad som är bäst för barnet (jfr 1 kap. 10 §).

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.4.3.

14 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser som innebär att en rektor får besluta att betyg i viss utsträckning ska sättas utöver vad som i övrigt följer av skollagen.

Första stycket ändras på så sätt att årskurserna för vilka en rektor som önskar det kan besluta att betyg även ska sättas i ändras. En rektor kan således besluta att betyg ska sättas i årskurs 5 och 6 i grundskolan, grundsärskolan och sameskolan eller i årskurs 6 och 7 i specialskolan vid en skolenhet som rektorn ansvarar för. Ändringen är en följd av att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan utökas med en årskurs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

14 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vad som gäller om en rektor vill vidta åtgärder för att ett beslut om betygssättning enligt 14 a § ska upphöra att gälla.

I *andra stycket* ändras årskurserna på sätt att rektorn får avgöra om ett sådant beslut endast ska avse kommande årskullar som ännu inte har fått betyg eller om det även ska omfatta elever som redan har fått terminsbetyg i årskurs 5 i grundskolan, grundsärskolan eller sameskolan eller i årskurs 6 i specialskolan med stöd av ett beslut enligt 14 a §. Ändringen är en följd av att grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan utökas med en årskurs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

4 kap.

12 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vårdnadshavares inflytande över utbildningen i vissa skolformer och i fritidshemmet.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

5 kap.

9 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om rektorns skyldighet att utreda när en elev vid upprepade tillfällen stört ordningen eller uppträtt olämpligt eller om eleven gjort sig skyldig till en allvarligare förseelse.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.5.4.

12 §

Paragrafen reglerar under vilka förutsättningar rektorn tillfälligt kan förlägga en elevs undervisning till en annan undervisningsgrupp eller på en annan plats inom samma skolenhet.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.5.4.

7 kap.

1 §

I paragrafen beskrivs innehållet i kapitlet. Ändringen är till följd av att två paragrafer, 11 a och 11 b § upphör, samt att 11 § ändras.

4 §

I paragrafen regleras i vilka skolformer eller på vilket annat sätt skolplikten ska fullgöras.

Förändringen i *första stycket* innebär att barn som har skolplikt normalt ska börja fullgöra den i grundskolan i stället för förskoleklassen, om inte barnet blir mottaget i grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan eller om skolplikten fullgörs på något annat sätt enligt bestämmelserna i 24 kap. om särskilda utbildningsformer. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan, sameskolan och specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1. Att skolplikten ska inträda höstterminen det år då barnet fyller sex år följer av 10 §.

Andra stycket utgår till följd av ändringen i första stycket.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.1

7 §

Paragrafen innehåller bestämmelser att fullgöra skolplikten i sameskolan.

Första stycket ändras på sätt att skolplikten får fullgöras i sameskolan i stället för årskurs 1–7 i grundskolan. Ändringen är en följd av att grundskolan och sameskolan utökas med en årskurs och omfattar årskurserna 1–10 respektive 1–7.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.3.2.

11 §

Paragrafen reglerar tidigare skolstart.

Paragrafen ändras så att den reglerar tidigare start i de obligatoriska skolformerna grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Ändringarna motsvarar delvis den upphävda bestämmelsen i 11 a § om när ett barn får tas emot tidigare i dessa skolformer.

Första stycket ändras på så sätt att ett barn får tas emot i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan höstterminen det kalenderår då barnet fyller fem år om barnets vårdnadshavare begär det och barnet bedöms ha förutsättningar för det. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan, sameskolan och specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1. Ett barn som tas emot vid 5 års ålder omfattas inte av skolplikt enligt 10 §. Villkoren för mottagandet motsvarar de villkor som ställdes i den upphävda 11 a § när det gällde vilka barn som fick börja fullgöra skolplikten i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan eller sameskolan höstterminen det kalenderår då barnet fyller sex. I *andra stycket* anges vem som ska göra denna bedömning i de olika skolformerna. Rektorn vid skolenheten som kommer att vara ansvarig för eleven ska bedöma om barnet har förutsättningar för att mottas ett år tidigare. Detta är en prövning som måste göras i varje enskilt fall när vårdnadshavarna begär det. Med barnets förutsättningar att delta i utbildningen avses en allmän bedömning av femåringens utvecklingsnivå i jämförelse med sexåringars. Det innebär dock inte att någon form av obligatoriska tester utan bedömningen ska göras på liknande sätt som när rektorn får besluta om en elev ska flyttas till en högre årskurs än den som eleven normalt skulle tillhöra. Samråd bör ske med den som varit pedagogiskt an-

svarig för eleven i förskolan. Rektorn kan också väga in om skolans sätt att arbeta passar för en femåring. Rektorn fattar beslut i varje enskilt fall och barnets bästa ska vara utgångspunkt i enlighet med 1 kap. 10 §.

Bestämmelsen är även tillämplig i sameskolan och där är det också rektorn som ska bedöma om barnet får börja ett år tidigare. En tidigare skolstart i specialskolan och i grundsärskolan blir mer sällan aktuell (jfr prop. 1985/86:10 s. 86). Möjligheten finns dock och det är i dessa fall den som prövar frågan om mottagande av ett barn i dessa skolformer som får bedöma om barnet ska få börja ett år tidigare. Frågan om mottagande i grundsärskolan prövas av barnets hemkommun och frågan om mottagande i specialskolan av Specialpedagogiska skolmyndigheten (5 § andra stycket och 6 § andra stycket)

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.3.1.

17 §

I paragrafen regleras elevernas skyldighet att delta i utbildningen.

I *första stycket* och *fyärde stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

I *andra stycket* tas förskoleklassen bort och årskurserna som högst får omfattas av sex timmar obligatorisk verksamhet ändras till de tre lägsta, i stället för de två lägsta. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att de obligatoriska skolformerna utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

21 §

I paragrafen regleras hemkommunens skolpliktsansvar dvs. bevakningen av att skolpliktiga barn får föreskriven utbildning.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

22 §

I paragrafen regleras huvudmannens ansvar att se till att eleverna fullgör sin skolgång.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

23 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om föreläggande och vite mot en skolpliktig elevs vårdnadshavare som inte lever upp till sitt ansvar att se till att eleven fullgör sin skolgång.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

10 kap.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om årskurser, stadier läsår och terminer.

Första stycket ändras till att grundskolan ska ha tio årskurser. Vidare ändras stadiindelningen till att lågstadiet består av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

5 §

Paragrafen reglerar den minsta totala undervisningstiden för varje elev i grundskolan.

Ändringen i *första stycket* innebär att den minsta totala undervisningstiden i grundskolan ökas med 534 timmar till 7 424 timmar. Av timplanen i bilaga till skolförordningen anges hur ökningen av undervisningstiden fördelas i ämnen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.3.

9 §

I paragrafen regleras att tester och prov inte får utgöra villkor för antagning eller grund för urval till eller inom en skolenhet.

I *tredje stycket* finns ett bemyndigande att meddela undantag från att tester och prov inte får användas. Ändringen innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om undantag från huvudregeln för utbildning från och med årskurs 8 och, om det finns särskilda skäl, även för utbildning från årskurs 5. Ändringen är en följd av att grundskolan utökas med en årskurs och stadiindelningen i 3 §.

9 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att regeringen, efter ansökan från en huvudman, får besluta att färdighetsprov i musik får utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i vissa årskurser vid eller inom en skolenhet, trots regleringen i 9 §.

Ändringen av paragrafen innebär att undantag får beslutas för ytterligare en årskurs. Färdighetsprov får således utgöra villkor för antagning och grund för urval till utbildning i årskurs 1, 2, 3 eller 4 vid eller inom en skolenhet. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundskolan ska utökas med en ny årskurs 1. Motsvarande bestämmelse för förskoleklassen finns i numera upphävda 9 kap. 6 a §.

13 §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras till 1–6. Ändringen är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1.

Ändringen i *femte stycket* innebär att årskurserna, för vilka den individuella utvecklingsplanen inte behöver upprättas med anledning av att eleverna får betyg, ändras till årskurs 5 och 6. Ändringen är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.2.11.

15 §

Paragrafen reglerar när betyg ska sättas.

I *första* och *andra stycket* ändras årskurserna. Ändringen i första stycket innebär att betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 7. Ändringen i andra stycket innebär att om undervisningen i naturorienterande eller samhällsorienterande ämnen i årskurs 7 i huvudsak varit ämnesövergripande, får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 7. Ändringarna är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som gäller när en rektor har beslutat att betyg ska sättas utöver vad som i övrigt följer av skollagen.

I *första stycket* ändras årskurserna från årskurs 4 och 5 till årskurs 5 och 6. Ändringen följer den ändring som gjorts i 3 kap. 14 a § och är en följd av att grundskolan får en ny årskurs 1.

19 §

I paragrafen regleras att betygssättningen ska bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen, när betyg sätts innan ett ämne har avslutats.

Ändringen i *andra stycket första, andra och tredje punkten* innebär att årskurserna ändras. Vid bedömningen ska, enligt första punkten, elevens kunskaper i årskurs 5 och 6 ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7. Enligt andra punkten ska elevens kunskaper i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7. Vid bedömningen ska vidare, enligt tredje punkten, elevens kunskaper efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10. Ändringarna av årskurser är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid betygsättning får bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått vid vissa årskurser.

I paragrafen ändras årskurserna. Ändringen innebär att om det finns särskilda skäl får det vid betygsättningen bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7 eller 10. Ändringarna är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

23 a §

Paragrafen reglerar huvudmannens skyldighet att erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 8.

I paragrafens *första* och *andra stycke* ändras årskurs 8 till årskurs 9. Ändringarna är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

23 b §

Paragrafen reglerar huvudmannens skyldighet att erbjuda lovskola till elever som har avslutat årskurs 9.

I paragrafens *första* och *andra stycke* ändras årskurs 9 till årskurs 10. Ändringarna är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

31 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att gå kvar vid en viss skolenhet.

Första stycket ändras på så sätt att den rätt att gå kvar som gäller den som tagits emot vid en skolenhet med förskoleklass tas bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

11 kap.

4 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om årskurser, stadier, läsår och terminer.

Första stycket ändras till att grundsärskolan ska ha tio årskurser. Vidare ändras stadielinindelningen till att lågstadiet består av årskurs 1–4, mellanstadiet av årskurs 5–7 och högstadiet av årskurs 8–10. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundsärskolan ska utökas med en ny årskurs 1 och bli tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

7 §

Paragrafen reglerar den minsta totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan.

Ändringen i *första stycket* innebär att tiden minsta totala undervisningstiden i grundskolan ökas med 534 timmar till 7 199 timmar. Av timplanen i bilaga till skolförordningen anges hur ökningen av undervisningstiden fördelas i ämnen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att grundsärskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.3.

16 §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingsamtalen i vissa årskurser.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras från 1–5 till 1–6. Ändringen är en följd av att grundsärskolan utökas med en ny årskurs 1.

Ändringen i *femte stycket* innebär att årskurserna, för vilka den individuella utvecklingsplanen inte behöver upprättas med anledning av att eleverna får betyg, ändras till årskurs 5 och 6. Ändringen är en följd av att grundsärskolan utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.11.

16 a §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingsamtalen om eleven får undervisning i ämnesområden.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras till 7–10. Ändringen är en följd av att grundsärskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.11.

19 §

I paragrafen regleras att betyg ska sättas i grundskolans ämnen om en elev eller elevens vårdnadshavare begär det.

I *andra stycket* ändras årskursen från och med när betyg ska sättas. Betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 7 i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. Ändringen är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

I *tredje stycket* ändras årskurserna på så sätt att om betyg sätts i årskurs 5 och 6 så ska betyg sättas i slutet av varje termin i dessa årskurser i de ämnen som eleven har fått undervisning i under terminen. Ändringen är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

22 §

I paragrafen regleras att betygssättningen ska bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ett ämne till och med den aktuella terminen, när betyg sätt innan ett ämne har avslutats.

Ändringen i *andra stycket första, andra och tredje punkten* innebär att årskurserna ändras. Vid bedömningen ska, enligt första punkten, elevens kunskaper i årskurs 5 och 6 ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7. Enligt andra punkten ska elevens kunskaper i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7. Vid bedömningen ska vidare, enligt tredje punkten, elevens kunskaper efter årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 10. Ändringarna av årskurser är en följd av att grundskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

23 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid betygsättning får bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått vid vissa årskurser.

I paragrafen ändras årskurserna. Ändringen innebär att om det finns särskilda skäl får det vid betygsättningen bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7 eller 10. Ändringarna är en följd av att grundsärskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir tioårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

30 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om elevens rätt att gå kvar vid en viss skolenhet.

Första stycket ändras på så sätt att den rätt att gå kvar som gäller den som tagits emot vid en skolenhet med förskoleklass tas bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

12 kap.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om årskurser, stadier, läsår och terminer.

Första stycket ändras till att specialskolan ska ha elva årskurser. Vidare ändras stadiindelningen till att lågstadiet består av årskurs 1–5, mellanstadiet av årskurs 6–8 och högstadiet av årskurs 9–11. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

5 §

Paragrafen reglerar den minsta totala undervisningstiden för varje elev i grundsärskolan.

Ändringen i *första stycket* innebär att tiden minsta totala undervisningstiden i grundskolan ökas med 534 timmar till 8 604 timmar. Av timplanen i bilaga till skolförordningen anges hur ökningen av undervisningstiden fördelas i ämnen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att specialskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.3.

8 a §

I paragrafen regleras huvudmannens skyldighet att ansvara för praktisk arbetslivsorientering (prao) från och med viss årskurs.

I *första stycket* ändras årskursen, från och med vilken huvudmannen ansvarar att anordna prao, till årskurs 10.

Ändringarna är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

13 §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen i vissa årskurser.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras till 1–7. Ändringen är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1.

Ändringen i femte stycket innebär att årskurserna, för vilka den individuella utvecklingsplanen inte behöver upprättas med anledning av att eleverna får betyg, ändras till årskurs 6 och 7. Ändringen är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.11.

13 a §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen om eleven får undervisning i ämnesområden.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras till 8–11. Ändringen är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.11.

15 §

Paragrafen reglerar när betyg ska sättas.

I *första* och *andra stycket* ändras årskurserna. Ändringen i första stycket innebär att betyg ska sättas i slutet av varje termin från och med årskurs 8. Ändringen i andra stycket innebär att om undervisningen i naturorienterande eller samhällsorienterande ämnen i årskurs 8 i huvudsak varit ämnesövergripande, får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen i årskurs 8. Ändringarna är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

16 §

Paragrafen innehåller bestämmelser som gäller när en rektor har beslutat att betyg ska sättas utöver vad som i övrigt följer av skollagen.

I *första stycket* ändras årskurserna från årskurs 5 och 6 till årskurs 6 och 7. Ändringen följer den ändring som gjorts i 3 kap. 14 a § och är en följd av att specialskolan får en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

19 §

I paragrafen regleras att betygssättningen ska bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen, när betyg sätt innan ett ämne har avslutats.

Ändringen i *andra stycket första, andra och tredje punkten* innebär att årskurserna ändras. Vid bedömningen ska, enligt första punkten, elevens kunskaper i årskurs 6 och 7 ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 8. Enligt andra punkten ska elevens kunskaper i årskurs 8 ställas i relation till de kunskaper elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 8. Vid bedömningen ska vidare, enligt tredje punkten, elevens kunskaper efter årskurs 8 ställas i relation till de kunskaper en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 11. Ändringarna av årskurser är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

21 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid betygsättning får bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått vid vissa årskurser.

I paragrafen ändras årskurserna. Ändringen innebär att om det finns särskilda skäl får det vid betygsättningen bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 8 eller 11. Ändringarna är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

24 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om hemkommunens skyldighet att betala ersättning till staten för vissa kostnader för den som är elev i specialskolan eller i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom specialskolan.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Ändringen i *tredje stycket* innebär att hemkommunens skyldighet inte gäller utlandssvenska elever i årskurs 8–11. Ändringarna är en följd av att specialskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir elvaårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

13 kap

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om årskurser, stadier, läsår och terminer.

Första stycket ändras till att sameskolan ska ha sju årskurser. Vidare ändras stadiindelningen till att lågstadiet består av årskurs 1–4 och mellanstadiet 5–7. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att sameskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

5 §

Paragrafen reglerar den minsta totala undervisningstiden för varje elev i sameskolan.

Ändringen i *första stycket* innebär att den minsta totala undervisningstiden i sameskolan ökas med 534 timmar till 5 007 timmar. Av timplanen i bilaga till skolförordningen anges hur ökningen av undervisningstiden fördelas i ämnen. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att sameskolan ska utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.3.

13 §

I paragrafen regleras innehållet i den skriftliga individuella utvecklingsplanen som ska upprättas en gång per läsår vid ett av utvecklingssamtalen i vissa årskurser.

Ändringen i *första stycket* innebär att årskurserna i vilka den skriftliga individuella utvecklingsplanen ska göras ändras från 1–5 till 1–6. Ändringen är en följd av att sameskolan utökas med en ny årskurs 1.

Ändringen i *femte stycket* innebär att årskurserna, för vilka den individuella utvecklingsplanen inte behöver upprättas med anledning av att eleverna får betyg, ändras till årskurs 5 och 6. Ändringen är en följd av att sameskolan utökas med en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.2.11.

16 §

Paragrafen reglerar att betyg ska sättas i sameskolans ämnen.

I *andra stycket* ändras årskursen. Ändringen innebär att om undervisningen i naturorienterande eller samhällsorienterande ämnen fram till årskurs 7 i huvudsak varit ämnesövergripande, får rektorn besluta att ett sammanfattande betyg ska sättas för dessa respektive ämnen. Ändringarna är en följd av att sameskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir sjuårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

17 §

Paragrafen reglerar när betyg ska sättas.

Ändringen innebär att betyg ska sättas i slutet av varje termin i årskurs 7 i de ämnen som eleven fått undervisning i under terminen. Ändringen är en följd av att sameskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir sjuårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

17 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser som gäller när en rektor har beslutat att betyg ska sättas utöver vad som i övrigt följer av skollagen.

I *första stycket* ändras årskurserna från årskurs 4 och 5 till årskurs 5 och 6. Ändringen följer den ändring som gjorts i 3 kap. 14 a § och är en följd av att sameskolan får en ny årskurs 1.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

20 §

I paragrafen regleras att betygssättningen ska bygga på en bedömning av de kunskaper som eleven inhämtat i ämnet till och med den aktuella terminen.

Ändringen i *andra stycket första och andra punkten* innebär att årskurserna ändras. Vid bedömningen ska, enligt första punkten, elevens kunskaper i årskurs 5 och 6 ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskaps-

kraven i årskurs 7. Enligt andra punkten ska elevens kunskaper i årskurs 7 ställas i relation till de kunskaper som en elev ska ha uppnått vid betygstillfället i förhållande till kunskapskraven i årskurs 7. Ändringarna av årskurser är en följd av att sameskolan ökas med en ny årskurs 1 och blir sjuårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

21 b §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att det vid betygsättning får bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått vid en viss årskurs.

I paragrafen ändras årskursen. Ändringen innebär att om det finns särskilda skäl får det vid betygsättningen bortses från enstaka delar av de kunskapskrav som eleven ska ha uppnått i slutet av årskurs 7. Ändringarna är en följd av att sameskolan utökas med en ny årskurs 1 och blir sjuårig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

14 kap.

2 §

I paragrafen regleras syftet med utbildningen i fritidshemmet.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om skyldigheten att erbjuda fritidshem.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

10 §

I paragrafen regleras skyldigheten att erbjuda en placering vid eller så nära som möjligt den skolenhet där eleven får utbildning.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

14 §

I paragrafen finns bestämmelser om den interkommunala ersättning som ska betalas för plats i annan kommun.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

21 kap.

8 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med fjärrundervisning.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.5.5.

22 kap.

2 §

Paragrafen innehåller allmänna förutsättningar för distansundervisning i vissa skolformer.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.5.2.

23 kap.

10 §

Paragrafen reglerar när vissa andra uppgifter än undervisning får överlämnas till en enskild fysisk eller juridisk person på entreprenad inom vissa skolformer.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

24 kap.

16 §

I paragrafen finns bestämmelser om utbildning för barn som vårdas på sjukhus eller en institution som är knuten till ett sjukhus.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

26 a kap.

5 §

Paragrafen innehåller ett bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om undantag från vissa sökbegränsningar enligt lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning (dataskyddslagen) i fråga om personuppgifter om hälsa i verksamhet hos en huvudman för vissa skolformer.

I *första stycket sjunde punkten* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

28 kap.

5 §

I paragrafen regleras vilka beslut av en kommun eller region som får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

I *första stycket andra punkten* tas 9 kap. 19 § bort och i *första stycket femte punkten* tas 9 kap. 15 b § första stycket och 9 kap. 15 c § första stycket bort. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

7 §

I paragrafen regleras vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I *första stycket andra punkten* tas kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 d § första stycket bort. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

8 §

I paragrafen regleras vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

I *första stycket andra punkten* tas kostnadsfria resor enligt 9 kap. 15 d § första stycket bort. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

12 §

I paragrafen regleras vilka beslut av en kommun eller en region som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I första stycket fjärde punkten tas 9 kap. 13 § bort och i sjätte punkten tas 9 kap. 15 § andra stycket bort. Ändringarna är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

14 §

I paragrafen regleras vilka beslut av Specialpedagogiska skolmyndigheten som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I första stycket tredje punkten tas 9 kap. 15 d § andra stycket bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

15 §

I paragrafen regleras vilka beslut av Sameskolstyrelsen som får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

I första stycket andra punkten tas 9 kap. 15 d § andra stycket bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

29 kap.

3 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vissa personers rätt till utbildning i olika skolformer.

I *andra* och *tredje stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

14 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om tystnadsplikt i enskilt driven verksamhet.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1 och 5.6.6.

19 §

I paragrafen regleras kommunens skyldighet att informera vårdnadshavare och elever om viss utbildning och verksamhet enligt skollagen.

I *första stycket* tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

19 a §

Paragrafen innehåller bestämmelser om att en huvudman ska lämna vissa uppgifter som behövs för allmänhetens insyn till Statens skolverk.

I paragrafen tas förskoleklassen bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

26 §

I paragrafen regleras bemyndiganden till regeringen att meddela ytterligare föreskrifter om bestämmandet av bidrag till fristående skolor.

I *första stycket* tas 9 kap. 19 § bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

27 §

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om det belopp som kommunen ska betala till fristående skolor.

I *första stycket* tas 9 kap. 19–21 §§ bort. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och 9 kap. om förskoleklassen upphör således att gälla.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1.

28 a §

I paragrafen finns ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om skyldighet för huvudmän att använda nationella kartläggningsmaterial och nationella bedömningsstöd.

Ändringen i paragrafen innebär att bemyndigandet gäller nationella kartläggningsmaterial i årskurs 1 och nationella bedömningsstöd i årskurs 2 i grundskolan och sameskolan samt årskurs 3 i specialskolan. Ändringen är en följd av att förskoleklassen inte längre ska vara en egen skolform inom skolväsendet och att de obligatoriska skolformerna utökas med en ny årskurs 1. När det gäller specialskolan innebär förändringen att bemyndigandet om nationella bedömningsstöd flyttas från årskurs 1 till årskurs 3, vilket följer av utredningens förslag att flytta fram kunskapskraven till samma årskurs.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.1, 5.2.5 och 5.2.8.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Övervägandena finns i avsnitt 5.6.1–6 och 6.6.2.

Referenser

Lagar

Regeringsform (1974:152).

Arbetsmiljölagen (1977:1160).

Diskrimineringslag (2008:567).

Offentlighet och sekretesslag (2009:400).

Språklagen (2009:600).

Skollagen (1985:1100) – upphävd.

Skollagen (2010:800).

Lagen (2010:801) om ändring i skollagen (2010:801).

Socialtjänstlagen (1980:620) – upphävs.

Lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk.

Hälso- och sjukvårdslagen (2017:30).

Kommunallagen (2017:725).

Lagen om den officiella statistiken (2001:99).

Personuppgiftslagen (1998:204).

Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning.

Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (Barnkonventionen).

Förordningar

Högskoleförordning (1993:100).

Förordning (2001:100) om den officiella statistiken.

- Förordning (2007:1436) om statsbidrag till kulturell verksamhet inom skolan.
- Skolförordning (2011:185).
- Förordning (2011:326) om behörighet och legitimation för lärare och förskollärare.
- Förordning (2011:538) om utbildning och statsbidrag för vissa barn och ungdomar som inte är folkbokförda i Sverige.
- Förordning (2011:689) om vissa behörighetsgivande examina för legitimation som lärare och förskollärare och om högskoleutbildningar för vidareutbildning av lärare och pedagogisk personal inom förskolan som leder till lärar- eller förskollärarexamen.
- Förordning (2013:361) om statsbidrag för utbildning för barn som vistas i landet utan tillstånd.
- Förordning (2014:47) om statsbidrag för undervisning under skollov.
- Förordning (2015:42) om statsbidrag för handledare i språk-, läs, och skrivutveckling.
- Förordning (2015:215) om statsbidrag för lågstadiet i grundskolan och motsvarande skolformer samt viss annan utbildning.
- Förordning (2015:938) om statsbidrag för handledare i specialpedagogik.
- Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.
- Förordning (2016:100) om statsbidrag för höjda löner till lärare och förskollärare.
- Förordning (2016:400) om statsbidrag för personalförstärkning inom elevhälsan och när det gäller specialpedagogiska insatser och för fortbildning när det gäller sådana insatser.
- Förordning (2018:49) om statsbidrag för stärkt likvärdighet och kunskapsutveckling.
- Förordning (2018:527) om statligt stöd för säkerhetshöjande åtgärder i skolor.
- Förordning (2019:551) om statsbidrag för anställning av lärarassistenter.
- Förordning (2019:1288) om statsbidrag till skolhuvudmän som inrättar karriärsteg för lärare.
- Kommittéförordningen (1998:1474).

Förordning (2020:115) om utbildning på skolområdet och annan pedagogisk verksamhet vid spridning av viss smitta.

Myndighetsföreskrifter

SKOLFS 1997:1. *Förordning om ersättning för elever i specialskolan.*

SKOLFS 2010:37. *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet.*

SKOLFS 2010:250. *Läroplan för specialskolan, förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.*

SKOLFS 2010:251. *Läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.*

SKOLFS 2010:255. *Läroplan för grundsärskolan.*

SKOLFS 2011:62. *Förordning om ersättning för elever i sameskolan eller i förskoleklass eller fritidshem vid en skolenhet inom sameskolan.*

SKOLFS 2014. *Skolverkets allmänna råd med kommentarer gällande arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.*

SKOLFS 2018:50. *Läroplan för förskolan.*

SKOLFS 2020:199. *Förordning (N2016:15) om ändring i förordningen (SKOLFS 1997:1) om ersättning för elever i specialskolan.*

Internationella överenskommelser

Förenta nationerna

Förenta nationernas konvention om rättigheter för personer med funktionshinder.

Förenta nationernas konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering.

Förenta nationernas konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Europarådet

Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna.

Europeiska unionen

Fördraget om den Europeiska unionen (92/C 191/01)
– Maastrichtfördraget.

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (2010/C 83/02).

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG.

Offentligt tryck

Propositioner

Prop. 1991/92:150, *med förslag om slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1992/93, m.m. (kompletteringsproposition).*

Prop. 1993/94:150. *Förslag till slutlig reglering av statsbudgeten för budgetåret 1994/95, m.m.*

Prop. 1997/98:6. *Förskoleklass och andra skollagsfrågor.*

Prop. 1997/98:9. *Skydd för förföljda personer, Skydd för förföljda personer, samordningsnummer, m.m.*

Prop. 1997/98:94. *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidsbhemmet.*

Prop. 2006/07:100. *2007 års ekonomiska vårproposition.*

Prop. 2008/09:28. *Mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning.*

Prop. 2008/09:87. *Tydligare mål och kunskapskrav – nya läroplaner för skolan.*

Prop. 2009/10:165. *Den nya skollagen – för kunskap, valfrihet och trygghet.*

- Prop. 2010/11:20. *Legitimation för lärare och förskollärare.*
- Prop. 2012/13:195. *Minskade krav på dokumentation i skolan.*
- Prop. 2014/15:45. *Utbildning för nyanlända elever – mottagande och skolgång.*
- Prop. 2014/15:137. *Obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1.*
- Prop. 2017/18:9. *Skolstart vid sex års ålder.*
- Prop. 2017/18:18. *Läsa, skriva, räkna – en åtgärdsgaranti.*
- Prop. 2017/18:158. *Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden.*
- Prop. 2017/18:182. *Samling för skolan.*
- Prop. 2017/18:183. *En gymnasieutbildning för alla.*
- Prop. 2017/18:195. *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser.*
- Prop. 2019/20:1. *Budgetproposition för 2020, Utgiftsområde 16.*
- Prop. 2019/20:127. *Fjärrundervisning, distansundervisning och vissa frågor om entreprenad.*
- Prop. 2020/21:1. *Budgetproposition för 2021, Utgiftsområde 16.*

Statens offentliga utredningar

- SOU 1993:40. *Fri och rättighetsfrågor.* Delbetänkande av Fri- och rättighetskommittén.
- SOU 2008:109. *En hållbar lärarutbildning.* Betänkande av utredningen om en ny lärarutbildning (HUT 07).
- SOU 2010:67. *I rättan tid? Om ålder och skolstart.* Betänkande av Utredningen om flexibel skolstart.
- SOU 2010:80. *Skolan och ungdomars psykosociala hälsa.* Rapport X från Delegationen för jämställdhet i skolan.
- SOU 2010:95. *Se, tolka och agera – allas rätt till en likvärdig utbildning.* Betänkande av Utredningen om utsatta barn i skolan.
- SOU 2013:30. *Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer.* Delbetänkande av Utredningen om förbättrade resultat i grundskolan.

- SOU 2014:12. *Utvärdera för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer*. Betänkande av Utredningen om förbättrade resultat i grundskolan.
- SOU 2015:81. *Mer tid för kunskap – förskoleklass, förlängd skolplikt och lovskola*. Betänkande av Grundskoleutredningen.
- SOU 2016:25. *Likvärdigt, rättssäkert och effektivt – ett nytt nationellt system för kunskapsbedömning*. Betänkande av Utredningen om nationella prov.
- SOU 2016:59. *På goda grunder – en åtgärdsgaranti för läsning, skrivning och matematik*. Betänkande av Utredningen om en läsa-skriva-räkna-garanti.
- SOU 2017:35. *Samling för skolan. Nationell strategi för kunskap och likvärdighet*. Slutbetänkande från 2015 års skolkommission.
- SOU 2017:44. *Entreprenad, fjärrundervisning och distansundervisning*. Slutbetänkande av Utredningen om bättre möjligheter till fjärrundervisning och undervisning på entreprenad.
- SOU 2017:91. *Nationella minoritetsspråk i skolan*. Betänkande av Utredningen om förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk.
- SOU 2019:18. *För flerspråkighet, kunskapsutveckling och inkludering, Modersmålsundervisning och studiehandledning på modersmål*.
- SOU 2019:40. *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. Bilaga 7 till Långtidsutredningen 2019.
- SOU 2020:46. *En gemensam angelägenhet*. Betänkande från Jämlikhetskommissionen.
- SOU 2020:63. *Barnkonventionen och svensk rätt*. Betänkande från Barnkonventionsutredningen.
- SOU 2021:11. *Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning*. Slutbetänkande från Utredningen om elevers möjligheter att nå kunskapskraven.

Departementsserien

En bättre skolstart för alla: bedömning och betyg för progression i lärandet. (U2014/4873/S).

Vissa timplanefrågor. (U2015/06066/S).

Om behörighet att undervisa i specialskolan. (U2018/02429/S).

Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan.
(U2021/00301).

Övrigt från regeringen och Utbildningsdepartementet

U2015/03529/S. *Uppdrag till Skolverket om kunskapskrav i läsförståelse och obligatoriska bedömningsstöd i årskurs 1.*

U2018/04756/S. *Regleringsbrev för budgetåret 2019 avseende Statens skolverk.*

U2019/04373/GV. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens skolinspektion.*

U2020/00527/S. *Regleringsbrev för budgetåret 2020 avseende Statens skolverk.*

U2020/05524. *Uppdrag om en bred översyn av svenskämnen.*

U2020/06615. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Specialpedagogiska skolmyndigheten.*

U2020/06616. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Sameskolstyrelsen.*

U2020/06613. *Regleringsbrev för budgetåret 2021 avseende Statens skolverk.*

Kommittédirektiv

Dir. 2008:75. *Delegation för jämställdhet i skolan.*

Dir. 2009:12. *Tilläggsdirektiv till Delegation för jämställdhet i skolan (U 2008:08).*

Dir. 2009:126. *Tilläggsdirektiv till Delegationen för jämställdhet i skolan (U 2008:08).*

Dir. 2014:41. *Grundskoleutredning.*

- Dir. 2014:159. *Tilläggsdirektiv till Grundskolentredningen (U 2014:05).*
- Dir. 2015:65. *En läsa-skriva-räkna-garanti.*
- Dir. 2016:116. *Förbättrade möjligheter för elever att utveckla sitt nationella minoritetsspråk.*
- Dir. 2020:24. *En tioårig grundskola.*

Riksdagsskrivelser och utskottsbetänkanden

- Regeringens skrivelse 2017/18:217. *Riksrevisionens rapport om riktade statsbidrag till skolan.*
- Riksdagsskrivelse 2005/06:241.
- Riksdagsskrivelse 2017/18:43.
- Riksdagsskrivelse 2018/19:104.
- Utbildningsutskottets betänkande 2005/06: UbU14. *Grundskolan.*
- Utbildningsutskottets betänkande 2017/18: UbU7. *Skolstart vid sex års ålder.*
- Utbildningsutskottets betänkande 2017/18: UbU32. *Riktade statsbidrag till skolan.*
- Utbildningsutskottets betänkande 2018/19: UbU1. *Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.*

Rättsfall

- RAÅ 1999:76 (Barsebäckfallet).

Rapporter, promemorior

Statens skolinspektion

- Skolinspektionen (2015). *Undervisning i förskoleklass.*
Rapport nr 2015:3.
- Skolinspektionen (2016): *Tematisk analys över rätten till stöd – erfarenheter efter regelbunden tillsyn och anmälningsärenden första halvåret, dnr 2016:5836.*

Skolinspektionen (2020). *Kartläggning och tidiga stödinsatser i förskoleklassen, Tematisk kvalitetsgranskning.*

Statens skolverk

Skolverket (2009 a). *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?*

Skolverket (2009 b). *Resursfördelning utifrån förutsättningar och behov?* Rapport 330.

Skolverket (2012). *Utökad undervisningstid i matematik.*

Skolverket (2013 a). *Utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.* Skolverkets allmänna råd med kommentarer.

Skolverket (2013 b). *Forskning om skolreformer och deras genomslag.* Skolverkets aktuella analyser.

Skolverket (2013 c). *Poängnyckel för lägsta poängomfattning för ämnen inom äldre lärarexamina.* Reviderad 2013-12-16.

Skolverket (2014). *Skolverkets allmänna råd med kommentarer gällande arbete med extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram.*

Skolverket (2016 a). *PISA 2015. 15-åringars kunskaper i naturvetenskap, läsförståelse och matematik.* Rapport 450.

Skolverket (2016 b). *TIMSS 2015. Svenska grundskoleelevers kunskaper i matematik och naturvetenskap i ett internationellt perspektiv.* Rapport 448.

Skolverket (2016 c). *Litteracitetsutveckling i olika åldrar och ämnen.*

Skolverket (2016 d). *Förskoleklassen – Ett kommentarmaterial till läroplanens tredje del.*

Skolverket (2017 a). *PIRLS 2016.* Rapport 463.

Skolverket (2017 b). *Skolverkets systemramverk för nationella prov.*

Skolverket (2017 c). *Redovisning av uppdrag om försöksverksamhet med ökad undervisningstid i svenska eller svenska som andraspråk för nyanlända elever i grundskolan, dnr 2017:424.*

Skolverket (2017 d). *Skolverkets lägesbedömning 2017.* Rapport 455.

Skolverket (2018 a). *Mottagande till grundskola och gymnasiesärskolan samt urval till gymnasiesärskolans nationella program.*

- Skolverket (2018 b). *Ordningsregler och disciplinära åtgärder En kartläggning av skolors arbete*, Rapport 471.
- Skolverket (2018 c). *Kvalitetsdeklaration Nationella prov årskurs 3 resultat*. Sveriges officiella statistik (datum 2018-11-29).
- Skolverket (2018 d). *Allmänna råd om betyg och betygssättning*.
- Skolverket (2019 a). *Lärarprognos 2019 – Redovisning av uppdrag att ta fram återkommande prognoser över behovet av förskollärare och olika lärarkategorier*, dnr 5.1.3-2018:1500.
- Skolverket (2019 b). *PISA 2018. 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap*. Rapport 487.
- Skolverket (2019 c). *PM – Slutbetyg i grundskolan 2019*.
- Skolverket (2019 d). *Analys av likvärdig betygssättning mellan elevgrupper och skolor. Jämförelser mellan betyg och nationella prov i årskurs 9*. Rapport 475.
- Skolverket (2020 a). *Elever i förskoleklassen läsåret 2019/20, Beskrivande statistik*, dnr 2019:387.
- Skolverket (2020 b). *Pedagogisk personal i skola och vuxenutbildning läsåret 2019/20*, dnr 5.1.1-2020:211
- Skolverket (2020 c). *Kostnader för skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet 2019*, dnr 2020:1274
- Skolverket (2020 d). *Analys av likvärdig betygssättning i gymnasieskolan. Jämförelser mellan kursbetyg och kursprov*. Rapport 2020:3.
- Skolverket (2020 e). *Redovisning av uppdrag om Fortbildning av förskollärare i förskoleklass*, dnr U2020/05108.
- Skolverket (2020 f). *Skolverkets lägesbedömning 2020*. Rapport 2020:1.
- Skolverket (2020 g). *Utvärdering av Lärarlyftet. Delrapport 1 – Utveckling över tid*. Rapport 2020:6.
- Skolverket (2020 h). *PM – Särskilt stöd i grundskolan läsåret 2019/20*.
- Skolverket (2021). *Redovisning av uppdrag om översyn av timplanen för grundskolan och motsvarande skolformer*.
Dnr 6.1.1-2020:495
- Skolverket och Socialstyrelsen (2016). *Vägledning för elevhälsan*.

Skolverket och Specialpedagogiska skolmyndigheten (2020).
Redovisning av uppdrag att genomföra kompetensutvecklings- och implementeringsinsatser avseende en garanti för tidiga stödinsatser i förskoleklassen, grundskolan, specialskolan och sameskolan,
dnr Skolverket 2018:1720, dnr SPSM 9UTV 2018:301

Övriga rapporter

- Björklund, A., Fredriksson, P., Gustafsson, J-E & Öckert, B. (2010).
Den svenska utbildningspolitikens arbetsmarknadseffekter: vad säger forskningen? Uppsala: IFAU.
- Fischer, M., Karlsson, M. & Nilsson, T. (2020). *Långsiktiga effekter av mer undervisningstid*, SNS Analys nr 64.
- Grönqvist, H., Hall, C., Vlachos, J. & Åslund, O. (2015).
Utbildning och brottslighet – vad händer när man förlängde yrkesutbildningarna på gymnasiet? Rapport 2015:11. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Gustafsson, J-E., Cliffordson, C. & Erickson, G. (2014). *Likvärdig kunskapsbedömning i och av den svenska skolan – problem och möjligheter*, SNS Utbildningskommission.
- Folkhälsomyndigheten (2016). *Skolprestationer, skolstress och psykisk ohälsa bland tonåringar*.
- Fredriksson, P. och Öckert, B. (2006). *Är det bättre att börja skolan tidigare?*, Rapport 2006:12. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Sjögren, A. (2010). *Betygsatta barn – spelar det någon roll i längden?*. Rapport 2010:8. Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (IFAU).
- Socialstyrelsen (2010). *Social rapport 2010*.
- Socialstyrelsen (2018). *Grundbok i BBIC. Barns behov i centrum*.

Litteratur, tidskrifter m.m.

- Eka, A. m.fl. (2018). *Regeringsformen: med kommentarer*, s. 146.
- Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York: Routledge

- Håkansson, J. & Sundberg, D. (2012). *Utmärkt undervisning. Framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*. Natur & Kultur.
- Håkansson, J. & Sundberg, D. (2016). *Utmärkt skolutveckling: Forskning om skolförbättring och måluppfyllelse*. Natur & Kultur.
- Holmlund, H. (2020). "A researcher's guide to the Swedish compulsory school reform". *Journal of the Finnish Association* 1/2020.
- Myrberg, E. (2007). "The effect of formal teacher education on reading achievement of 3rd-grade students in public and independent schools in Sweden". *Educational Studies*, 33(2), s. 145–162.
- Persson, S. (2010). *Ålder och skolstart – en kunskapsöversikt, bilaga 3*. SOU 2010:67. I rättan tid? Om ålder och skolstart.
- Román, H. & Ringarp, J. (2016). *25 år som förändrade skolan: Grundskolans införande 1947–1972 ur ett kommunalt perspektiv, i Vägval i skolans historia*. Nr 2/2016 (digital tidskrift, <https://undervisningshistoria.se/> (2020-09-08)).

Hemsidor

- Folkhälsomyndigheten om gymnasiebehörighet.
www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/folkhalsans-utveckling/resultat/livsvillkor/gymnasiebehorighet/ (2021-02-23).
- Skolinspektionen, om Skolenkäten.
www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyngranskning/Regelbunden-tillsyn/enkater-infor-skolbesok2/Om-Skolenkaten/ (2020-09-18).
- Skolinspektionen, Skolenkäten vårterminen 2020.
www.skolinspektionen.se/sv/Statistik/statistik-fran-skolenkaten/skolenkaten-vt-2020/ (2020-09-18).
- Statistiska centralbyrån, Barns levnadsförhållanden 2018–2019,
www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-barns-levnadsforhallanden/pong/statistiknyhet/barns-levnadsforhallanden-20182019/ (2021-03-02).

Kommittédirektiv 2020:24

En tioårig grundskola

Beslut vid regeringssammanträde den 5 mars 2020

Sammanfattning

En särskild utredare ska föreslå hur en tioårig grundskola kan införas genom att förskoleklassen görs om till årskurs 1. Syftet är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning utifrån grundskolans kursplaner och inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har. Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs.

Utredaren ska bl.a.

- analysera och föreslå hur en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola kan utformas,
- föreslå vilka behörighetskrav som ska gälla för lärare som ska bedriva undervisning i den nya första årskursen i dessa skolformer,
- vid behov ge förslag på andra anpassningar av dagens bestämmelser som behövs vid ett införande,
- föreslå en tidsplan för genomförande av reformen,
- föreslå vilken fortbildning och kompetensutveckling som bör genomföras för förskollärare och lärare, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 26 april 2021.

Den svenska skolan behöver förstärkas

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen har tillkännagett för regeringen det som utskottet anfört om att regeringen bör bereda möjligheten att införa en tioårig grundskola och återkomma till riksdagen med ett lagförslag (bet. 2018/19: UbU1 punkt d, rskr. 2018/19:104). I utbildningsutskottets betänkande anges att utskottet vill införa en tioårig grundskola med skolstart i årskurs 1 vid sex års ålder för att ytterligare stärka elevernas lärande. Detta innebär att dagens förskoleklass görs om till ny årskurs 1 och att lågstadiet blir fyraårigt. I betänkandet anges även att de kunskapskrav som finns för lågstadiet i dag ska finnas kvar och att förändringen innebär att sexåringarna knyts till grundskolans personal, kompetens, läroplan och resurser.

Kunskapsresultaten i grundskolan behöver förbättras

Regeringens mål är att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation. Alla elever i skolan ska få en utbildning av hög och likvärdig kvalitet och ges förutsättningar att uppnå de nationella målen och utveckla sina kunskaper, färdigheter och kompetenser så långt som möjligt oberoende av kön (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16).

Utbildning är en av de viktigaste faktorerna för barn och ungdomars framtida möjligheter till fortsatta studier och etablering i arbets- och samhällslivet. Lärande i sig och att slutföra skolan med goda resultat leder bl.a. till minskad risk för kriminalitet och utanförskap. Att klara skolan är därtill den enskilt viktigaste faktorn för barns framtida hälsa (se t.ex. prop. 2017/18:182 s. 49).

Den svenska skolan nådde mycket goda kunskapsresultat fram till mitten av 1990-talet. Svenska elevers resultat inom matematik, naturvetenskap och läsförståelse i grundskolans senare år försämrades därefter påtagligt enligt internationella kunskapsmätningar, se bl.a. rapporterna *Vad påverkar resultaten i svensk grundskola?* (Statens skolverk 2009) samt Skolverkets lägesbedömning 2017 (rapport 455). Flera undersökningar visar dock att resultaten har förbättrats de

senaste åren. PISA-undersökningen (Programme for International Student Assessment) från 2015 visade t.ex. på ett positivt trendbrott där svenska 15-åringar fick ett förbättrat resultat i matematik och läsförståelse jämfört med PISA 2012 (Skolverket 2016, rapport 450). Denna resultatuppgång bekräftas i den senaste PISA-undersökningen från 2018. De svenska resultaten i läsförståelse, matematik och naturvetenskap är nu på samma nivåer som 2006. Dessutom har Sveriges resultat i ett internationellt perspektiv förbättrats och svenska elever presterar nu över OECD-genomsnittet inom alla tre ämnesområden (Skolverket 2019, rapport 487). Även TIMSS 2015 (Trends in International Mathematics and Science Study) visade ett trendbrott (Skolverket 2016, rapport 448). TIMSS mäter elevers kunskaper i och attityder till matematik och naturvetenskap i årskurs 4 och 8 och efter försämringar i tidigare undersökningar förbättrades tre av fyra resultat 2015. Jämfört med resultaten i övriga EU och OECD presterade svenska elever, såväl fjärdeklassare som åttondeklassare, dock något under genomsnittet i matematik. Vidare visar PIRLS 2016 (Progress in International Reading Literacy Study) att svenska fjärdeklassare har höjt sin läsförmåga och nivån skiljer sig inte från resultaten vid den första mätningen 2001 (Skolverket 2017, rapport 463). De svenska eleverna presterade såväl då som 2016 bättre än genomsnittet i EU- och OECD-länderna.

Trots att svenska elevers resultat i internationella kunskapsmätningar vänt tydligt uppåt de senaste åren så behöver mer göras för att förbättra kunskapsresultaten. Svenska elever är inom viktiga områden långt ifrån den framstående position som är regeringens mål. Skillnaden mellan olika elevgrupper är också stora, bl.a. utifrån socioekonomisk bakgrund och kön (se t.ex. Skolverkets statistik om betyg i årskurs 9). Bilden förstärks ytterligare av att alltför många elever inte når godkänt resultat på de nationella proven och att mer än 15 procent av eleverna som avslutar årskurs 9 saknar behörighet till gymnasieskolans nationella program. Det kan också konstateras att Sverige inte har nått EU:s utbildningspolitiska riktmärke om elever utan godtagbar baskompetens, dvs. att andelen 15-åringar som är lågpresterande i läsförståelse, matematik och naturkunskap ska vara lägre än 15 procent (se prop. 2019/20:1 utg.omr. 16).

Styrningen av förskoleklassen har varit bristande

En av avsikterna med förskoleklassen när den infördes 1998 var att den skulle vara en brygga mellan förskolan och skolan, där det bästa av respektive verksamhet skulle tas till vara (prop. 1997/98:6). Olika undersökningar har dock visat att förskoleklassen inte riktigt fungerat som den var tänkt. En försvårande omständighet var att eleverna i förskoleklassen arbetade mot övergripande läroplansmål utan konkretiserade verksamhetsmål för förskoleklassen. I Statens skolinspektions kvalitetsgranskning av förskoleklassen från 2015 (rapport 2015:03) framgick t.ex. att undervisningen bara i 25 procent av de granskade förskoleklasserna utgick från läroplanens övergripande mål för kunskaper. Andra resultat var att den egeninitierade leken var för vanligt förekommande och att undervisningen vilade på enskilda lärares engagemang och drivkraft utan ett tydligt uppdrag från rektorn. Den relativt oreglerade modell som valts i läroplanerna skapade enligt myndigheten risker och oönskade konsekvenser. Skolinspektionen konstaterade att detta är ett problem utifrån den princip om likvärdig utbildning som uttrycks i skollagen. Granskningar hade också visat på bristande samverkan och pedagogiskt samarbete mellan förskoleklassen och den efterföljande grundskolan.

De senaste årens reformer

Flera reformer har genomförts för att förbättra styrningen av förskoleklassen. Under 2016 fick förskoleklassen för första gången särskilda avsnitt i läroplanerna. De nya läroplansavsnitten delas in under rubrikerna ”Syfte” och ”Centralt innehåll”, där det centrala innehållet är indelat i fem kunskapsområden. Samtidigt förtydligades delarna om samverkan mellan förskoleklassen och skolan. Sedan den 1 juli 2019 gäller även den s.k. läsa-skriva-räkna-garantin i förskoleklassen och lågstadiet, enligt förslag i propositionen *Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser* (prop. 2017/18:195). En del av garantin utgörs av obligatoriska kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och matematiskt tänkande i förskoleklassen. Dessa åtgärder samspelar vidare med införandet av förskoleklassen som en obligatorisk skolform fr.o.m. hösten 2018 (prop. 2017/18:9). I propositionen angavs att om man i ett senare skede skulle vilja omvandla förskoleklassen

till en del av grundskolan underlättas det av att förskoleklassen då redan är en del av det obligatoriska skolväsendet i Sverige.

Skillnader mellan förskoleklassen och grundskolan

Förskoleklassen är en egen skolform och undervisningen sker inte utifrån grundskolans ämnen och de kursplaner som finns för dessa ämnen. Även i övrigt gäller delvis olika bestämmelser för förskoleklassen och grundskolan, t.ex. finns för grundskolan ett uttryckligt krav på en strukturerad undervisning som ger ett kontinuerligt och aktivt lärarstöd, vilket inte finns i förskoleklassen (5 kap. 2 § skolförordningen [2011:185]).

Enligt skollagens tredje kapitel om barns och elevers utveckling mot målen ska alla elever ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling (3 kap. 2 §). Det finns även bestämmelser om stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd för elever i både förskoleklassen och grundskolan. Bestämmelserna om särskilt stöd skiljer sig dock något åt, bl.a. då det inte finns några kunskapskrav i förskoleklassen. För grundskolan gäller att särskilt stöd ska ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. För grundskolan finns även bestämmelser om placering i särskild undervisningsgrupp och enskild undervisning (3 kap. 10 och 11 §§). Detsamma gäller bestämmelser om t.ex. mottagande och undervisning av nyanlända elever, vilket inkluderar bedömning av nyanlända elevers kunskaper och undervisning i förberedelseklass (3 kap. 12 a–1 f §§).

Vidare omfattar förskoleklassen minst 525 timmar under ett läsår, vilket i snitt är mindre än 3 timmar per skoldag (9 kap. 7 § skollagen). I grundskolan har eleverna rätt till minst 1 860 timmar i lågstadiet, vilket fördelat lika över de tre åren blir 620 timmar per läsår (se bilaga 1 till skolförordningen).

Mer undervisningstid kan vara ett sätt att förbättra kunskapsresultaten

Det viktigaste för elevernas kunskapsresultat är undervisningens kvalitet, men det finns också internationell forskning som stöder sambandet mellan undervisningstid och kunskapsresultat (se t.ex. 2015 års

skolkommissions slutbetänkande *Samling för skolan* [SOU 2017:35] samt promemorian *Vissa timplanefrågor* [U2015/06066/S]). Mer undervisningstid av hög kvalitet bör därmed kunna påverka elevernas kunskapsutveckling positivt.

Reformer som gått i denna riktning på senare tid är bl.a. det tidigare nämnda införandet av en obligatorisk förskoleklass med skolplikt för eleverna fr.o.m. hösten 2018. Skolplikten har därmed förlängts med ett år och är nu i regel tioårig. Normalt inträder skolplikten numera höstterminen det år då barnet fyller sex år, men den kan under vissa förutsättningar skjutas upp ett år. Det finns också möjligheter för barn att få börja tidigare i förskoleklassen eller att hoppa över den (7 kap. 10–11 b §§ skollagen). När förskoleklassen blev obligatorisk infördes samtidigt rätt till skolskjuts och skolmåltider för eleverna i förskoleklassen (se prop. 2017/18:9). Hösten 2017 infördes även en skyldighet för skolhuvudmän att erbjuda lovskola, enligt förslag i propositionen *En skyldighet att erbjuda lovskola* (prop. 2016/17:156). Lovskola ska erbjudas till elever som avslutat årskurs 8 och som riskerar att inte bli behöriga till ett nationellt program i gymnasieskolan och till elever som har avslutat årskurs 9 utan att ha uppnått sådan behörighet.

För att alla elever ska få den undervisningstid som de har rätt till har det även införts stadiindelade timplaner från den 1 juli 2019, enligt förslag i propositionen *En stadiindelad timplan i grundskolan och närliggande frågor* (prop. 2016/17:143). Samtidigt fick eleverna i grundskolan 105 timmar mer undervisningstid i matematik i högstadiet samt 100 timmar mer undervisningstid i idrott och hälsa, genom en minskning av tiden för elevens val. Denna utökning kompletterar den ökning av den totala garanterade undervisningstiden som gjordes 2013 och 2016, för att ge eleverna mer undervisningstid i matematik (se prop. 2012/13:64 och 2015/16:149).

Uppdraget att föreslå hur en tioårig grundskola kan införas

En tioårig grundskola ger mer tid för undervisning utifrån ämnen och kursplaner

Genom att göra om förskoleklassen till en ny första årskurs och därigenom göra grundskolan tioårig kan varje elev ges mer undervisning i grundskolans ämnen, utifrån kursplanen för varje ämne. På så sätt

kan varje elev ges mer tid att utveckla sina ämnesspecifika kunskaper så långt som möjligt. Eleverna ges då även mer tid inom den regel- och kompetensmässiga struktur som grundskolan har, exempelvis när det gäller särskilt stöd och bedömning av nyanlända elevers kunskaper. Något som inte minst kan vara viktigt för de elever som riskerar att inte nå upp till de kunskapskrav som minst ska uppnås, där pojkar som grupp är överrepresenterad liksom elever med svag socioekonomisk bakgrund. Detta ger personalen inom grundskolan ytterligare ett år att utveckla eleverna mot utbildningens mål och möjliggör en större kontinuitet i elevernas lärande när de ges utbildning inom samma skolform under en längre tid. Det är dock givetvis viktigt att även framöver utforma regelverket och utbildningen på ett sådant sätt att det är anpassat för barn i sexårsåldern samt utifrån barnens olika behov och förutsättningar. Enligt skollagen ska också barnets bästa vara utgångspunkt i all utbildning och annan verksamhet (1 kap. 10 §). Denna portalparagraf tar sin utgångspunkt i artikel 3 om barnets bästa i FN:s konvention om barnets rättigheter, barnkonventionen.

Det finns således skäl att utreda hur en tioårig grundskola kan utformas. En utgångspunkt vid utformningen av den tioåriga grundskolan ska vara att lågstadiet, årskurs 1–3, ska kompletteras med en årskurs. Lågstadiet i den tioåriga grundskolan kommer då att omfatta årskurs 1–4. Mellanstadiet kommer att omfatta årskurs 5–7 och högstadiet årskurs 8–10. Kunskapskraven som i dag finns i årskurs 3 i grundskolan bör i stället gälla för årskurs 4 och de kunskapskrav som i dag finns för slutet av respektive stadium bör i huvudsak vara oförändrade. När det gäller dagens kunskapskrav i läsförståelse i årskurs 1 behöver dock överväganden göras om sådana krav även framöver ska finnas för årskurs 1 eller om de bör flyttas till årskurs 2 i den tioåriga grundskolan. Timplanen för grundskolan kommer att behöva utökas då ytterligare en årskurs tillkommer i lågstadiet. Utöver de ändringar som måste göras i timplanen för lågstadiet kan även andra ändringar behöva övervägas i syfte att eleverna ska utveckla sina kunskaper så långt som möjligt i alla ämnen.

Den reglering som gäller för grundskolan i dag, i bl.a. skollagen och läroplanen, bör i huvudsak även gälla för den nya första årskursen. Det innebär bl.a. att eleverna ska ha rätt till det särskilda stöd som behövs för att de ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås. Men det är samtidigt viktigt att utbildningen är

anpassad till elevernas ålder, förutsättningar och behov. Redan i dag framgår det av grundskolans läroplan att skapande och undersökande arbete är väsentliga delar i det aktiva lärandet och att leken har en stor betydelse särskilt under de tidiga skolåren för att eleverna ska tillägna sig kunskaper. Även behovet av daglig fysisk aktivitet lyfts fram i läroplanen. Det finns också forskning som tyder på att en för tidig formaliserad skolgång, med mer vuxenstyrd undervisning, missgynnar elever i den fortsatta skolgången. Detta har bl.a. behandlats i betänkandet *I rättan tid? Om ålder och skolstart* (SOU 2010:67) som redogör för svensk och internationell forskning. Det kan alltså behövas vissa skillnader i bestämmelserna för den första årskursen, t.ex. när det gäller tillräckliga möjligheter till fysisk aktivitet och vila samt interaktion och lek med andra elever. Förskoleklassens pedagogik med en rik variation av uttrycksformer och arbetssätt bör även fortsättningsvis ha en viktig roll under det första året i skolan. Det är inte minst viktigt för kontinuiteten och för att underlätta övergången mellan förskolan och grundskolan. Erfarenheter av effekterna av de senaste årens reformer för förskoleklassen som framkommer under utredningens gång bör här tas tillvara.

Det behöver även i övrigt analyseras vilka anpassningar av dagens bestämmelser som behövs för ett lyckat införande av en tioårig grundskola. Utöver bestämmelser för själva utbildningen, måste exempelvis behörighetskrav för att undervisa i den första årskursen tas fram. Även bestämmelser om berörda inriktningar inom lärarutbildningen behöver ses över, t.ex. examensordningen (se bilaga 2 till högskoleförordningen [1993:100]). När det gäller läroplaner och kursplaner samt Statens skolverks föreskrifter bör dock lämplig myndighet på skolområdet utarbeta ändringsförslag.

Även de motsvarande obligatoriska skolformerna grundsärskolan, specialskolan och sameskolan bör utökas med ett år genom att förskoleklassen omvandlas till en ny första årskurs. Det innebär att grundsärskolan kommer att omfatta årskurs 1–10, specialskolan årskurs 1–11 och sameskolan årskurs 1–7. Vid behov bör dock förslagen för dessa skolformer anpassas, t.ex. när det gäller vilket stadium i specialskolan som bör förlängas. Vidare påverkas bl.a. tidpunkten för mottagande i grundsärskolan och specialskolan och de utredningar som ska genomföras inför ett sådant mottagande, vilket måste beaktas.

Utredaren ska därför

- analysera och föreslå hur en tioårig grundskola, en tioårig grundsärskola, en elvaårig specialskola och en sjuårig sameskola kan utformas, inbegripet undervisningstidens omfattning och fördelning,
- föreslå vilka behörighetskrav som ska gälla för lärare som ska bedriva undervisning i den första årskursen i dessa skolformer,
- analysera och vid behov föreslå vilka förändringar som behöver göras i högskoleförordningen när det gäller berörda inriktningar inom utbildning som leder till förskolläraryrket, grundläraryrket eller ämneslärarexamen,
- analysera och vid behov ge förslag på andra anpassningar av dagens bestämmelser som behövs vid ett införande, och
- lämna nödvändiga författningsförslag, med undantag för läro- och kursplaner samt Skolverkets föreskrifter.

Det behövs en plan för införandet av en tioårig grundskola

Ett införande av en tioårig grundskola är en omfattande process som kräver noggrann planering och förberedelse. Huvudmän och skolor måste ges tid och förutsättningar för att förbereda sina organisationer inför förändringen på ett bra sätt, bl.a. i fråga om organisation, personal och lokaler. Även de blivande eleverna i den tioåriga grundskolan och deras vårdnadshavare måste ges rimlig tid inför reformen. Mot denna bakgrund behöver det tas fram en plan för hur en tioårig grundskola kan införas på ett lämpligt sätt.

Det är viktigt att de lärare som ska undervisa i den första årskursen i den tioåriga grundskolan har den kompetens och skicklighet som är nödvändig för en utbildning av hög kvalitet. En viktig del i förberedelserna är därmed fortbildning och kompetensutveckling för förskollärare och lärare. I förskoleklassen är i dag både förskollärare och vissa lärare behöriga att undervisa. Av de drygt 10 000 personer som arbetar i förskoleklassen är omkring 23 procent lärare, 50 procent förskollärare och 4 procent fritidspedagoger.

Hälften av arbetet i förskoleklassen utförs alltså av personer med förskolläraryrket och deras värdefulla kompetens ska tas tillvara. Beroende på hur behörighetskraven för den första årskursen i den

tioåriga grundskolan utformas kan förskollärare behöva viss fortbildning om de ska vara behöriga att undervisa elever i samma åldersgrupp som dagens förskoleklass. Detta i en situation där det kommer att råda brist på lärare under överskådlig tid. Oavsett behörighetskravens utformning bör förskollärare som ska undervisa i den nya första årskursen ges kompletterande kunskaper om bl.a. styrdokumentet för grundskolan samt i fråga om tidig läs- och skrivinlärning och grundläggande matematikundervisning. Likaså kan lärare med behörighet att undervisa i de lägre årskurserna behöva kompetensutveckling om effektiva undervisningsmetoder anpassade utifrån ålder, förutsättningar och behov i bl.a. svenska och matematik för elever i sexårsåldern. Även annan personal i skolan kan vara i behov av fortbildnings- eller kompetensutvecklingsinsatser, t.ex. fritidspedagoger. Det är viktigt att noggrant analysera vilken fortbildning och kompetensutveckling som bör genomföras givet utredningens förslag om utformning av den tioåriga grundskolan.

I budgetpropositionen för 2020 har regeringen beräknat att medel ska avsättas för fortbildningsinsatser för förskollärare vid ett införande av en tioårig grundskola. För åren 2021 och 2022 beräknas 190 miljoner kronor per år och därefter 170 miljoner kronor årligen för ändamålet (prop. 2019/20:1 utg.omr. 16 avsnitt 3.7.10). Ytterligare beräkningar av kostnaderna måste dock göras bl.a. utifrån utredningens förslag om fortbildning och kompetensutveckling för både förskollärare och lärare.

Vid införandet av en tioårig grundskola bör särskilt den rådande bristen på lärare beaktas, t.ex. vad gäller behovet av övergångsregler när det gäller behörighetskrav för att undervisa i den första årskursen. I detta ingår att kompetensen hos förskollärare som är verksamma inom förskoleklassen bör tas tillvara. Det behöver även göras en bedömning av vilket övrigt stöd som staten kan erbjuda huvudmän och skolor vid implementeringen av reformen.

Vid utformningen av tidsplanen måste hänsyn också tas till de olika steg som finns i processen. Till dessa hör att Skolverket, med utgångspunkt i vad utredningen föreslår, ska ta fram förslag till ändringar i läro- och kursplaner som regeringen sedan ska besluta om.

Det som angetts ovan är på motsvarande sätt relevant även för grundsärskolan, specialskolan och sameskolan.

Utredaren ska därför

- föreslå en tidsplan för genomförandet av reformen med utgångspunkten att den bör genomföras så snart som möjligt med beaktande av bl.a. behovet av fortbildning och kompetensutveckling för förskollärare och lärare samt huvudmännens behov av förberedelser och anpassningar,
- föreslå vilken fortbildning som bör genomföras för förskollärare och då särskilt beakta vilka behov som finns inom bl.a. läs- och skrivinlärning och grundläggande matematikundervisning,
- föreslå vilka kompetensutvecklingsinsatser som bör genomföras för lärare och då särskilt beakta behovet av effektiva och åldersanpassade undervisningsmetoder i bl.a. svenska och matematik,
- vid behov föreslå annan fortbildning eller kompetensutveckling för förskollärare och lärare samt annan personal i skolan,
- analysera behovet av övergångsbestämmelser för reformen bl.a. med beaktande av den rådande bristen på lärare och behovet av att ta tillvara kompetensen hos förskollärare i förskoleklassen,
- föreslå vilka andra åtgärder som staten bör vidta för att stödja genomförandet av reformen, och
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Konsekvensbeskrivningar

Utredaren ska redogöra för ekonomiska och andra konsekvenser av sina förslag. Utöver vad som följer av 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474) ska organisatoriska och pedagogiska konsekvenser av förslagen redovisas. Utredaren ska beskriva och om möjligt kvantifiera de samhällsekonomiska effekterna av de förslag som läggs. Viktiga ställningstaganden i utformningen av förslagen ska beskrivas. Alternativa lösningar ska beskrivas samt skälen till att de har valts bort. Vidare ska utredaren överväga hur de föreslagna åtgärderna kan utvärderas och hur utvärdering kan gynnas.

Även konsekvenser för lärarförsörjningen samt för behöriga yrkesverksamma och blivande lärare och förskollärare inom berörda skolformer ska redovisas. Vidare ska konsekvenser för universitet och

högskolor som tillhandahåller lärarutbildning eller berörda fortbildningsinsatser redovisas. Förslagen ska analyseras utifrån det nationella jämställdhetspolitiska målet där ett delmål är jämställd utbildning. Utredaren ska vidare redovisa konsekvenserna av förslagen utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning samt principen om ickediskriminering. Utredaren ska även i sitt arbete i övrigt beakta ett barnrätts- och funktionshindersperspektiv. I enlighet med 14 kap. 3 § regeringsformen ska utredaren beakta proportionalitetsprincipen i samband med överväganden om inskränkningar i den kommunala självstyrelsen och redogöra för sina bedömningar i detta avseende. Utredaren ska vidare göra en samlad bedömning av förslagets konsekvenser och ställa dessa i relation till alternativa åtgärder för att nå förbättrade kunskapsresultat.

Kontakter och redovisning av uppdraget

Utredaren ska inhämta synpunkter och erfarenheter från kommuner och enskilda skolhuvudmän liksom från Statens skolverk, Statens skolinspektion, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Sameskolstyrelsen, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Skolforskningsinstitutet, Barnombudsmannen, Sveriges Kommuner och Regioner, Friskolornas riksförbund, Idéburna skolors riksförbund, Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund samt andra myndigheter och organisationer, med relevans för uppdraget, bl.a. elevorganisationer, funktionshindersorganisationer samt universitet och högskolor med examenstillstånd för förskolläraryrket och lärarexamen. Uppdraget ska redovisas senast den 26 april 2021.

(Utbildningsdepartementet)

Nordiska jämförelser¹

Inledning

Utredningen om införandet av en tioårig grundskola (U 2020:02) har gett mig i uppdrag att ta fram en översikt över hur de nordiska länderna organiserar skolstart och utbildning för sexåringar i förskoleklass respektive grundskola. Syftet är att tillföra ett underlag till utredningens förslag om ett införande av skolstart för sexåringar och en tioårig grundskola i Sverige.

Uppdraget har inneburit att sammanställa kunskap om situationen i Danmark, Finland, Island och Norge. Metoderna har främst varit granskning av webbsidor och dokument samt korrespondens med företrädare för berörda ministerier och myndigheter i de övriga nordiska länderna. I slutbetänkandet från Grundskoleutredningen fanns en översikt över hur undervisning och skolstart för sexåringar organiserades i de nordiska länderna Danmark, Finland och Norge 2014 (SOU 2015:81). Grundskoleutredningen gjorde ett flertal studiebesök och genomförde omfattande intervjuer med olika intressenter. Denna översikt bygger på denna tidigare genomgång och har uppdaterats och kompletterats med uppgifter om systemet i Island.

Syftet med översikten är att ge information om de överväganden som ligger bakom organisation och innehåll samt eventuella resultat av utvärderingar av reformerna. I Island och Norge ligger skolstartsreformerna flera decennier tillbaka i tiden och flera andra reformer har hunnit genomföras sedan dess. I övriga nordiska länder erbjuds fortfarande utbildning för sexåringar i form av en övergångsklass mellan förskola och skola, förskoleklass i Sverige, børnehaveklassen i Danmark och förskoleundervisning i Finland.

¹ Den nordiska jämförelsen är genomförd av Ingrid Lindskog, senior rådgivare Skolverket, f.d. huvudsekreterare i Grundskoleutredningen (U 2014:05).

Skolplikt och skolstart i Europa

Internationella jämförelser är ibland svåra eftersom de begrepp som ska jämföras har olika innebörd i olika länder. Ett sådant begrepp är skolplikt. Med skolplikt avses i denna översikt både skolplikt som i Sverige och undervisningsplikt eller läroplikt som i Danmark, Finland, Island och Norge. Bestämmelserna om skolplikt i Sverige betyder att vårdnadshavarna ska se till att deras barn infinner sig i skolan. Om vårdnadshavarna inte lever upp till sitt ansvar kan samhället genom hemkommunen till och med använda sanktioner, i detta fall vitesföreläggande (7 kap. 20 § och 23 § skollagen). Skolplikten motsvaras av en rätt till utbildning. Undervisningsplikt eller läroplikt i de övriga nordiska länderna innebär också att föräldrarna har ansvar för att barnet får undervisning, men de kan friare välja hur och var detta ska ske, exempelvis i hemmet.

I Europa, liksom i många OECD-länder, inträder barnens skolplikt oftast i sexårsåldern. Intervallet är emellertid stort. Tidigast inträder skolplikten redan i treårsåldern och senast i sjuårsåldern. Särskilt i de länder där skolplikten inträder tidigt påbörjas den oftast i samband med en utbildning med inslag av förskolepedagogik i likhet med den svenska förskoleklassen. I de flesta länder inträder barnens skolplikt emellertid först vid övergången till motsvarigheten till den svenska grundskolan. I Sverige talar vi ofta om skolformerna förskola, förskoleklass och grundskola, som också är uppräknade i skollagen. Vi menar då ett sätt att organisera utbildningen som styrs av bestämmelser i lag, förordning och läroplan. Skolform är dock ett begrepp som är svårt att jämföra med andra länders sätt att organisera.

Medan skolpliktens längd i de flesta europeiska länder ännu i början av 2000-talet var högst nio år är den för närvarande i cirka två tredjedelar av länderna minst tio år. Under 2000-talet har tendensen varit att förlänga skol- eller läroplikten, både i början och i slutet av skolgången, ibland i båda.

I många av EU:s medlemsländer påbörjas skolplikten eller den obligatoriska motsvarigheten till förskoleklassen i femårsåldern, t.ex. i Bulgarien, Holland, Österrike, Lettland och Tjeckien. Den börjar tidigare i Frankrike (tre år i Ecole Maternelle), Grekland (fyra år), på Cypern (fyra år åtta månader), i Ungern (tre år) och i Luxemburg (fyra år). Liksom i Sverige, Danmark och Finland finns obligatorisk förskoleklass för sexåringar även i Kroatien och Portugal. I

Storbritannien och Malta börjar femåringarna i grundskolan. (European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat 2014; European Commission 2018; OECD 2017, 2018).²

Norden

Danmark

I Danmark råder tio års undervisningsplikt, men inte skolplikt. Föräldrarna kan alltså välja om de vill skicka sina barn till folkeskolen (grundskolan) eller om barnet ska få en undervisning som motsvarar detta, exempelvis undervisning i en privat skola eller hemundervisning. Det vanligaste är dock att barnet går i folkeskolen.³

Undervisningsplikten inträder det kalenderår då barnet fyller sex år. Det kan dock förekomma att undervisningsplikten skjuts upp ett år beroende på barnets utveckling. Den nuvarande regeringen har i ett ”förståelsespaper” (inriktningsdokument) från juni 2019 uttryckt som ett politiskt mål att det ska införas större möjligheter till senare skolstart för enskilda elever som av olika anledningar behöver det. De konkreta förberedelserna för detta har dock ännu inte påbörjats.

Den obligatoriska grundskolan består av ett år i børnehaveklassen (förskoleklassen) och nio år i klass 1–9. Den nuvarande tioåriga undervisningsplikten infördes 2008 när børnehaveklassen blev en obligatorisk del av grundskolan. Ökad likvärdighet var ett tungt vägande skäl för reformen. Även innan denna lagändring trädde i kraft var det dock mycket vanligt att sexåringarna deltog i det frivilliga året i børnehaveklassen. Således ökade antalet elever i børnehaveklassen bara marginellt när den blev obligatorisk. Det har inte genomförts några konkreta utvärderingar av effekterna av denna reform.

Hela folkeskolen reformerades 2014 och børnehaveklassen genomgick då också en rad förändringar. Bland annat infördes längre skoldagar, cirka sex timmar om dagen, dvs. 30 timmar per vecka. Eleverna förväntas motionera eller röra sig i genomsnitt 45 minuter per dag som en del av skoldagen.

En ny uppsättning kompetensområden, som ska styra arbetet i børnehaveklassen, infördes i skollagen: språk (språk), matematisk

² Se även landspecifika skolsystembeskrivningar i Europeiska kommissionens Eurydicenätverk. <http://eacea.europa.eu/national-policies/eurydice>.

³ Skolåret 2018/19 gick 78,8 procent av alla elever i folkeskolen.

opmærksomhed (matematisk tænkning), naturfaglige fænomener (naturvidenskabelige fænomener), kreative og musiske udtryksformer (kreative og musiske udtryksformer), krop og bevægelse (krop og bevægelse) samt engagement og fællesskab (engagement og fællesskab). Dessutom finns tre obligatoriska ämnen som är gemensamma med grundskolan: færdselslære (trafik), uddannelse og job (utbildning och arbete) samt sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab (hälso-, samlevnadsundervisning och familjekunskap). Digital kompetens är ett mål för hela folkeskolen och ska också integreras i børnehaveklassen. Lokalsamhället ska användas i undervisningen, som ska vara varierad och allsidig. Ett ökat fokus på danska och matematik ska genomsyra hela folkeskolen.

Varje barn ska genomgå en sprogudvurdering (språkbedömning) i børnehaveklassen för att säkerställa en god språklig grund för elevernas skolgång. Språkutvärderingen används för planering av undervisningen med utgångspunkt i de gemensamma målen för børnehaveklassen och det enskilda barnets språkliga kompetens och förutsättningar. Det är den enskilda kommunen eller skolan som bestämmer hur språkbedömningen i børnehaveklassen ska gå till och vem som ska utföra den. På vissa skolor är det läraren i børnehaveklassen som genomför språkbedömningen och på andra skolor engageras exempelvis skolans talpedagog, studievägledare, specialundervisningspersonal eller skolpsykolog i arbetet.

Resultaten av språkbedömningen ska som tidigare nämnts användas för att anpassa undervisningen till elevernas kompetens och förutsättningar. Dessutom kan resultaten diskuteras i børnehaveklassteamet och tillsammans med resurspersoner som studievägledare och liknande. Mot bakgrund av resultaten kan det påbörjas särskilda språkliga insatser för elevgrupper eller enskilda elever. Resultaten kan också utgöra underlag och utvecklas vid samtal mellan skolan och hemmet.

Det ska finnas en elevplan med framåtsyftande information om barnets utveckling. Elevplanen ska innehålla individuella mål för eleven och en del som visar på progressionen i förhållande till de uppställda målen. I uppföljningsdelen beskrivs hur målen ska följas upp av lärare, elever och föräldrar.

Dessa reformer bygger på att alla elever har gått i børnehaveklassen innan de börjar i folkeskolen. Någon diskussion om att sexåringar ska börja i folkeskolen har inte förekommit i samband med refor-

meringen, utan inriktningen har hela tiden varit att børnehaveklassen ska finnas kvar men vara obligatorisk.

Finland

I Finland blev förskoleundervisning (förskoleklass) för sexåringar obligatorisk från och med den 1 augusti 2015. Liksom i Sverige hade kommunerna redan tidigare, från 2012, skyldighet att erbjuda alla sexåringar förskoleundervisning, men det var frivilligt för barnen att delta.

I likhet med Danmark och Norge har inte Finland skolplikt utan läroplikt, som inträder det år barnet fyller sju år. Enligt lagen ska sexåringar året innan läroplikten inträder delta i ettårig förskoleundervisning eller annan verksamhet för att kunna uppnå målen för förskoleundervisningen.

Motiven bakom reformen var flera. Liksom i Sverige deltog de flesta sexåringar redan i förskoleundervisningen även innan den blev obligatorisk och därför ville regeringen anpassa lagen efter praktiken. Även möjligheten att tidigt upptäcka elever i behov av särskilt stöd spelade in.

Centralt för de överväganden som gjordes inför reformen var förskoleundervisningens tillgänglighet, förverkligande av mål, jämlikhet och jämställdhet, stödjande av barnets tillväxt, utvecklings- och lärandeförutsättningar samt kvaliteten i förskoleundervisningens lärande- och tillväxtmiljö.

Kommunen är enligt lagen skyldig att ordna förskoleundervisning i egen regi eller tillsammans med andra kommuner. Andra utbildningsanordnare kan också få tillstånd att anordna förskoleundervisning för sexåringar. Vårdnadshavaren ska se till att barnet deltar i förskoleundervisning eller annan verksamhet för att målen för förskoleundervisningen ska kunna uppnås. Barnet kan alltså i stället få hemundervisning som uppfyller målen. En elev som antagits till förskoleundervisning i kommunens regi ska dock normalt delta i utbildningen om eleven inte av särskilda skäl tillfälligt fått ledigt.

Förskoleundervisning organiseras i anslutning till dagvård (förskolan) eller grundskolan. Förskollärare eller klasslärare leder förskoleundervisningen. Förskollärare har en pedagogie kandidatexamen på 180 studiepoäng (ETCS). Klasslärare har en mastersexamen i

pedagogik (300 ETCS). Examen ger behörighet till att arbeta som klass- eller förskollärare.

Undervisningen som sker i förskoleenheter och skolor styrs av de allmänna målen som fastställs i en förordning (Statsrådets förordning 422/2012). Dessa konkretiseras med särskilda mål i grunderna för läroplanerna, lokala läroplaner samt i årsplaner. Läroplanernas centrala uppgift är pedagogisk och innehållsmässig styrning av det undervisnings- och fostringsarbete som sker i förskoleenheter och skolor. Dessutom är syftet att säkerställa jämlikhet⁴ i utbildningen.

Utbildningsstyrelsen har utarbetat övergripande nationella grunder (nationella mål) för förskoleundervisningen. Strävan efter likvärdighet var ett motiv bakom införandet av dessa nationella grunder. Staten har lagt ett ansvar på den lokala nivån att konkretisera de nationella riktlinjerna i en lokal läroplan eller arbetsplan. Anordnaren av förskoleundervisning ska utarbeta en sådan lokal läroplan för förskoleundervisningen och dessutom utveckla den. Det finns olika delområden i läroplanen, till exempel verksamhetskultur, arbetssätt, mångsidig kompetens, bedömning och utvärdering och individuellt stöd och elevvård. Dessutom finns fem lärområden som ska styra undervisningen: *Mina många uttrycksformer*, *Språkets rika värld*, *Jag och vår gemenskap*, *Jag utforskar min omgivning* och *Jag växer och utvecklas* (Utbildningsstyrelsen 2014).

I regeringens plan för utbildningsutvärderingar åren 2016–2019 ingår en utvärdering av implementeringen av grunderna för läroplanerna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen som en uppgift för Nationella centret för utbildningsutvärdering. Alla anordnare av förskoleundervisning och grundläggande utbildning i Finland samt förskoleenheter och skolor i ett särskilt urval omfattas av utvärderingen. Utvärderingen har handlat om processerna för att utarbeta läroplaner för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen samt om hur de innehållsmässiga målen för grunderna för läroplanen uppnåtts under hösten 2017. I en första rapport granskas hur styrsystemet för utbildningen fungerar, dess genomslagskraft samt faktorer som bidrar till och förhindrar uppnåendet av läroplanernas målsättningar (Nationella centret för utbildningsutvärdering (2021).

Enligt utvärderingsresultaten stödjer det riksomfattande och lokala styrsystemet för utbildningen genomförandet av förskoleundervis-

⁴ I Sverige används vanligen begreppet likvärdighet.

ningen och den grundläggande utbildningen. Undervisningens riksomfattande mål främjar förskoleundervisningens och den grundläggande utbildningens enhetlighet, utvecklingen av den lokala verksamhetskulturen och stärkandet av mångsidig kompetens. Lokala läroplaner och årsplaner stödjer allra bäst förskolornas och skolornas arbete.

En atmosfär som är positivt inställd till utveckling, deltagande och samarbete mellan olika aktörer bidrar till hur berednings- och införandeprocesserna för den lokala läroplanen lyckas samt möjliggör detta. Utvärderingsresultaten visar dock att man inte på alla håll har reserverat tillräckligt med tid och resurser för läroplansprocesserna. I förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen främjar samarbetet mellan lärarna samt beredskapen till förändring allra mest uppnåendet av målen i läroplanen. Brist på lokaler och resurser, en atmosfär och attityder som är emot förändring samt även brist på behöriga lärare i småbarnspedagogik i förskoleundervisningen utgör hinder för uppnåendet av målen i läroplanerna.

Handledning och utbildning som gäller implementeringen av grunderna för läroplanen har understött beredningen av lokala läroplaner genom att förtydliga de allmänna riktlinjerna för och ändringar inom reformen. Enligt utvärderingsresultaten skulle man emellertid behöva fler inslag av praktiskt inriktad och skraddarsydd kompetensutveckling för lärare samt en ändring av verksamhetskulturen som stöd för utvecklingen av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen. Dessutom borde man i syfte att öka ömsesidig förståelse koppla centrala begrepp för grunderna för läroplanen närmare till praktiken. Utvärderingsgruppen har utifrån utvärderingsresultaten arbetat fram ett antal utvecklingsrekommendationer.

Till skillnad mot i Sverige har inte diskussionen om förskoleundervisningens framtid i Finland handlat om en övergång till tidigare start i grundskolan. Däremot föreslår en utredning från Utbildningsstyrelsen (2019) en tvåårig förskoleundervisning, där även verksamheten för femåringar ska organiseras som förskoleundervisning i dagvården (förskolan). Skälen tycks främst vara bristande likvärdighet, exempelvis när det gäller antalet timmar i förskoleundervisningen och barngruppernas storlek. Läroplanen skulle visserligen enligt utredningen behöva skrivas om, men det skulle inte innebära att grundskolans mål flyttas ner för sexåringarna utan att femåringarnas mål integreras med sexåringarnas. Skolstart och undervisningsplikt skulle som i dag inträda vid sju års ålder. Den finska regeringen

planerar utifrån utredningens förslag att under denna mandatperiod genomföra ett fyraårigt försök med tvåårig förskoleundervisning inom ramen för utvecklingsprogrammet *Utbildning för alla*.⁵ Det innebär alltså att även femåringarna ska erbjudas avgiftsfri förskoleundervisning. Regeringens proposition med förslag till en försökslag ska lämnas till riksdagen i oktober 2020 och om riksdagen godkänner den inleds försöket i augusti 2021. Försöket ska pågå åren 2021–2024. I försöket planeras att totalt cirka 10 000 barn födda åren 2016 och 2017 ska delta. En egen läroplan utarbetas av Utbildningsstyrelsen. Försöket ska bidra med kunskapsunderlag för ett eventuellt beslut om att införa en tvåårig förskoleundervisning på riksnivå. Syftet med försöket är att stärka jämlikheten inom utbildningen, öka andelen barn som deltar i småbarnspedagogiken (förskoleundervisning), minska kunskapsklyftorna och förbättra barnens inläring av tidiga grundläggande färdigheter. För uppföljningen och utvärderingen av försöket svarar Nationella centret för utbildningsutvärdering.

I den tidigare nämnda utredningen från Utbildningsstyrelsen visar man på en central trend i utvecklingen av verksamheten i förskoleundervisningen och de lägsta klasserna i grundskolan. Det handlar om så kallad flexibel förskoleundervisning och nybörjarundervisning i grundskolan. Modeller för flexibla lärtigar (utbildningsgångar) har utvecklats i flera kommuner. I utredningen finns ett exempel från Tammerfors stad på samarbete mellan förskole- och nybörjarundervisning i grundskolan och utveckling av en gemensam undervisning för de yngsta eleverna.

Som tidigare nämnts förs det för närvarande ingen egentlig debatt om vid vilken ålder barnen ska börja skolan i Finland, men enligt regeringsprogrammet är avsikten att utreda hur man kan få förskoleundervisningen och nybörjarundervisningen att bilda en smidigare helhet. Det skulle bland annat kunna betyda att skolgången inleds när barnet är redo för det, dvs. en eventuell tidigare- eller senareläggning av skolstarten för enskilda elever, jämfört med vad som normalt är fallet.

Undervisningsministeriet har under våren 2020 förberett för att läroplikten ska förlängas till 18 år. Lagförslaget gick ut på remiss den sista april och meningen är att den nya lagen ska träda i kraft redan i

⁵ Undervisnings- och kulturministeriet, *Utbildning för alla – Utvecklingsprogrammet för kvalitet och jämlikhet inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen*. <https://minedu.fi/sv/kvalitetsprogram> (2021-02-16).

januari 2021. Den obligatoriska läroplikten skulle enligt förslaget gälla tills eleven fyllt 18 år. Förlängd läroplikt garanterar därmed inte att alla får en gymnasieexamen, eftersom de flesta är 19 år när de går ut.

Island

Den obligatoriska grunnskóli (grundskolan) i Island är tioårig. Enligt skollagen är den obligatorisk för elever mellan 6 och 16 års ålder. I Island infördes skolstart vid sex år och tioårig grundskola redan i början av 1990-talet. Island var alltså tidigast ute av alla de nordiska länderna med att introducera skolstart för sexåringar.

Omkring 1990 genomfördes flera stora skolreformer i Island. Nioårig grundskola hade införts för alla elever från och med sju års ålder och grundskola skulle organiseras i varje kommun. Intresset för att inkludera även sexåringar i grundskolan uppstod vid samma tid. Många skolor erbjöd redan pedagogisk verksamhet för sexåringar i samma skolbyggnader som grundskolan. Dessa sexårsklasser betraktades som en brygga mellan förskolan och grundskolan och kallades ofta 0-klass. 1990 deltog ungefär 95 procent av sexåringarna i dessa klasser i grundskolan. Ett ökat tryck att en tioårig obligatorisk skolgång skulle införas i skollagen uppstod från föräldrar, företrädare för grundskolan och från politiskt håll. Riksdagen tog beslut om förändringen 1990 samtidigt som skoldagen förlängdes för de yngre eleverna. Strax därefter, omkring 1994, kom önskemål från föräldrar om att kommunerna också skulle organisera fritidsverksamhet efter skoldagen för sex- till nioåringar. Pedagogiska centra (jfr fritidshem i Sverige) har sedan dess reglerats i skollagen och organiseras av den lokala skolan.

Förändringen medförde ingen större efterfrågan på fler lärare; bara ett fåtal nya lärare behövde anställas vid tidpunkten för reformen. Anledningen var att 0-klasserna redan var integrerade i grundskolan och de lärare som undervisade sexåringarna hade den utbildning som krävdes för att få undervisa även sju- och åttaåringar.

I den nationella läroplanen för grundskolan som trädde i kraft 1989 finns ett speciellt kapitel om pedagogik för de yngsta eleverna, sex- till nioåringar, som handlar om förskolepedagogik och hur man skapar en brygga mellan de olika skolformerna. I övrigt undervisas nu sexåringarna enligt grundskolans läroplan.

Reformen att införa obligatorisk skolstart för sexåringar har varit allmänt uppskattad och accepterad i Island, både i riksdagen och bland skolledare, lärare, lärarnas fackliga organisationer och föräldrar. Det har dock inte genomförts någon formell utvärdering av reformen. Enligt Islands utbildningsministerium har det sedan 1990 rått politisk konsensus i Island om den tioåriga grundskolan med skolstart för sexåringar och den pedagogiska fritidsverksamheten för sex- till nioåringar.

Norge

I Norge är den obligatoriska skolan tioårig. Sexåringarna går i den första obligatoriska årskursen och eleverna har tioårig opplæringsplikt (undervisningsplikt). Bakgrunden till skolstartsreformen kan studeras bl.a. i propositionen *Om 6-åringar i skolen – konsekvenser for skoleløpet og retningslinjer for dets innhold* (Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet 1993). Reformen presenterades som en likvärdighetsreform, där alla barn skulle få tillgång till en pedagogik baserad både på förskolans och grundskolans traditioner. Den utökade undervisningstiden i grundskolan till tio år skulle också stärka elevernas ämneskunskaper. Särskilt viktigt var detta för elever med invandrarbakgrund och elever i behov av särskilt stöd.

År 1997 infördes skolstart i Norge för barn det året de fyller sex år och samtidigt blev grundskolan tioårig. Innan dess började eleverna i årskurs 1 ett år senare, det vill säga som sjuåringar. Barneskolen (låg- och mellanstadiet) omfattade då årskurs 1–6 och ungdomsskolen (högstadiet) årskurs 7–9. I samband med Reform 97, då skolpliktsåldern sänktes, hoppade de elever som hade påbörjat 1. trinn (årskurs 1) mellan 1988 och 1996 över ett år. En elev som exempelvis gick i 5. trinn 1996 flyttade till 7. trinn 1997.

Intentionerna bakom reformen, Reform 97, var att traditionerna både från barnehagen (förskolan) och från grundskolan skulle prägla undervisningen för de yngsta barnen. Uteskole, lek och undervisning utomhus, framhölls som ett viktigt pedagogiskt redskap. Avsikten var att förskollärare och grundskollärare skulle dela på ansvaret för undervisningen av sexåringarna. Systematisk läsinlärning skulle påbörjas i 2. trinn.

I utvärderingar av Reform 97 såg forskarna bland annat att den fria leken hade stort utrymme men att den inte användes som ett pedagogiskt verktyg för att utveckla elevernas språkliga kompetens eller deras förtrogenhet med bokstäver och text. Det fanns inte heller tillräcklig progression i elevernas lärande. Lärarna kopplade inte lek med temaarbete eller ämnen, vilket förutsattes i läroplanen. I resultat från internationella undersökningar, både PISA och PIRLS, framgick att elevernas läsfärdighet hade sjunkit efter införandet av Reform 97 i Norge. Som tänkbara orsaker angavs förskollärarens bristande kompetens i läs- och skrivinläring och att eleverna inte fick påbörja läsinläringen förrän i 2. trinn. Med anledning av detta infördes obligatoriska kartläggningsprov i läsning i 2. trinn och 7. trinn år 2000. Det gjordes stora satsningar på läsning under åren 2003–2007, bland annat genom fortbildning av lärarna. I den nya läroplanen Kunnskapsløftet 2006 påbjöds att läsinläring skulle påbörjas redan i 1. trinn. Norges resultat i läsförståelse förbättrades i de påföljande PISA- och PIRLS-undersökningarna.

Utdanningssetaten (Utbildningsförvaltningen) i Oslo kommun vittnade om erfarenheterna av skolstart för sexåringar i en intervju 2014.⁶ Precis som i förskoleklassen i Sverige hade det inte varit helt lätt att smälta samman förskole- och grundskolepedagogik. Klasserna med sexåringar fick dock från starten goda förutsättningar med stora lokalytor, material och utrustning och hög personaltäthet, vilket underlättade införandet. En erfarenhet var att kontakten och övergången mellan förskola och grundskola hade förbättrats genom reformen. Satsningarna på åldersblandade grupper och flexibel skolstart under läsåret, som ingick i reformen de första åren, tonades dock ner med tiden. Fortfarande var inslagen av temaarbete, lek, utforskande och andra arbetssätt, som var inspirerade av förskolans pedagogik, större i 1. trinn än högre upp i grundskolan. Den förberedande läsinläringen fick dock med tiden större plats i verksamheten för sexåringarna. Skolorna har själva fått bestämma hur bemanningen ska se ut och i Oslo är det numera ovanligt att ha både en förskollärare och en grundskollärare i 1 trinn.

Förskollärarna var vid införandet av reformen behöriga att undervisa i 1. trinn. De var dock tvungna att förbinda sig att inom fem år genomgå en fortbildning för att bli behöriga att undervisa upp till

⁶ Intervju med Grundskoleutredningen 2014.

och med 4. trinn. Lärarutbildningen för 1–7 trinn är en egen lärarutbildning på mastersnivå.

En sammanfattande slutsats är att undervisningen i 1. trinn allt eftersom har anpassat sig till grundskolans traditioner. Efter införandet av den nya läroplanen 2006 blev som tidigare nämnts betoningen av läs- och skrivfärdigheter mycket starkare i de lägsta årskurserna än tidigare.

Just nu pågår en debatt i Norge om hur väl skolan är anpassad till de yngsta eleverna. En del menar att intentionerna som låg till grund för införandet av skolstart för sexåringar inte har tagits tillvara. Utgångspunkten var att skoldagen för de yngsta skulle präglas av lek, medan det i verkligheten har lagts mer vikt på inläring. Stortinget (riksdagen) har därför begärt att regeringen ska utvärdera sexårsreformen med inriktning mot förändringar för en bättre anpassning till de yngsta eleverna.

Som ett komplement till Stortingets begäran har det genomförts en kunskapsöversikt över vad forskningen säger om inläring för de yngsta eleverna (Lillejord, Børte & Nesje 2018). Denna kunskapsöversikt har också legat till grund för innehållet i de nya läroplaner som började gälla i hela grundskolan hösten 2020. Läroplanerna lägger stor vikt vid kopplingen till läroplanen för barnehagen (förskolan) och god nybörjarundervisning för de yngsta. Det blir bland annat tydligare att de yngsta eleverna ska få lära genom lek.

Den utvärdering som Stortinget begärde har blivit något försenad men påbörjades före sommaren 2020. Utvärderingen tar utgångspunkt i en översiktlig belysning av de yngsta barnens skolvardag. Frågorna rör hur praxis, intentioner i politiska dokument och läroplaner, samt övergången mellan barnehage (förskolan) och skola hänger samman och bidrar till en trygg och god vardag för de yngsta barnen. Projektet delas i två huvudsakliga problemställningar: Hur tillgodoses de yngsta barnen i skolan i dag och i vilken utsträckning stämmer denna praxis med rekommendationer som har getts i tidigare forskning? I vilken utsträckning har intentionerna i sexårsreformen genomförts i dagens skolsystem? Den första rapporteringen sker i december 2020. Det kommer att sammanställas en rapport som i första hand är baserad på litteraturgenomgång och dokumentanalys.

Några sammanfattande reflektioner

Skolsystemens utformning i de nordiska länderna har fler likheter än olikheter beroende på gemensamma traditioner och värderingar. Island och Norge skiljer sig dock från Danmark, Finland och Sverige när det gäller ålder för skolstart. I Island och Norge infördes skolstart vid sex års ålder redan på 1990-talet och eleverna går direkt från den frivilliga förskolan till den obligatoriska grundskolan. Intentionerna har varit att det ska finnas inslag av förskolepedagogik i de lägre årskurserna i grundskolan, men med åren har detta tonats ner och läsundervisningen påbörjas redan i första årskursen. Det främsta skälet för detta har varit oro för sjunkande resultat i grundskolan. I Norge diskuteras dock just nu om hur de yngsta eleverna ska undervisas och hur förskolepedagogiken bättre ska tillvaratas i läroplanerna. I Island pågår ingen sådan debatt utan det råder konsensus om skolstart och undervisningen av de yngsta eleverna.

I Danmark, Finland och Sverige går sexåringarna i den tidigare frivilliga, men numera obligatoriska förskoleklassen. Förskoleklassen har inslag både av förskolans och grundskolans pedagogik och både förskollärare och grundskollärare kan i allmänhet undervisa sexåringarna. Sexåringarna undervisas inte efter grundskolans kursplaner men inslagen av förberedelse inför starten i grundskolan har blivit tydligare. Ett exempel från Danmark är den språkbedömning som genomförs med alla sexåringar. I Sverige motsvaras detta av den s.k. åtgärdsgarantin i skollagen, som bl.a. innehåller kartläggning av sexåringarnas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande. Den svenska läroplanen har också fått ett eget avsnitt om förskoleklassen, som liknar grundskolans läroplan men som inte innehåller kursplaner eller kunskapskrav.

I Sverige har frågan om skolstart vid sex år och tioårig grundskola länge varit central i den politiska debatten och inställningen till en sänkning av skolstartsåldern har utgjort en skiljelinje mellan de olika politiska blocken. Sedan 1990-talet har frågan utretts flera gånger och varit föremål för diskussioner och tillkännagivanden i riksdagen⁷. Förskoleklassen har organisatoriskt kommit närmare grundskolan

⁷ Förslagen i *Grunden för livslångt lärande – En barnmogen skola* (SOU 1994:45) genomfördes aldrig. Den senaste utredningen fick nya direktiv och lämnade förslag om obligatorisk förskoleklass i sitt slutbetänkande *Mer tid för kunskap* (SOU 2015:81). Tillkännagivanden om att regeringen ska införa tioårig grundskola har gjorts av de borgerliga partierna i riksdagen vid flera tillfällen, bl.a. 2010 och 2016.

och uppfattas sedan den blivit obligatorisk ofta som skolstarten. Samma utveckling kan ses i Danmark och Finland, även om frågan inte har haft samma politiska sprängkraft.

Medan undervisningen av sexåringar i de andra nordiska länderna alltså blir mer läroplansstyrd och närmar sig grundskolan kan det dock noteras att Stortinget i Norge har begärt att regeringen ska genomföra förändringar för en bättre anpassning av undervisningen till de yngsta eleverna. Det ska bland annat bli tydligare att de yngsta eleverna ska få lära genom lek. Detta visar på den starka ställning som den förskolepedagogiken har haft och fortfarande har i de nordiska länderna.

Även andra gemensamma inslag återfinns i de nordiska länderna skolreformer. I Finland förbereds en förlängning av läroplikten till 18 år. I Sverige utreddes samma fråga av Grundskoleutredningen (SOU 2015:18) och den finns också med i direktiven till utredningen om *Mer tid för undervisning* (U2020:01).

Metodbeskrivning

Den nordiska översikten i Grundskoleutredningens slutbetänkande *Mer tid för kunskap* (SOU 2015:81) har varit utgångspunkten. Den i sin tur byggde på omfattande intervjuer med representanter från ministerier, myndigheter och intresseorganisationer vid studiebesök i Danmark, Norge och Finland 2014–2015. Översikten från 2015 har uppdaterats och kompletterats med uppgifter om skolsystemet i Island.

Uppdateringarna bygger till stor del på ministeriers och myndigheters hemsidor samt uppgifter som lämnats vid mailkontakt med representanter för ministerier, myndigheter och forskningsinstitut i de nordiska länderna.

I övrigt har arbetet bedrivits i form av dokumentstudier.

Referenser

- European Commission/EACEA/Eurydice/Eurostat, (2014). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*. 2014 Edition. Eurydice and Eurostat Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- European Commission (2018). *Education and Training Monitor*, EU 2018.
- Landspecifika skolsystembeskrivningar i Europeiska kommissionens Eurydicenätverk. <http://eacea.europa.eu/national-policies/eurydice>.
- OECD (2017). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*, Starting Strong, OECD Publishing, Paris.
- OECD (2018). *Education at a Glance 2018: OECD Indicators*, OECD Publishing, Paris.
- Skolinspektionen (2015). *Undervisning i förskoleklass – ”När vi har jobbat får vi leka”*, rapport 2015:03 (dnr 400-2014: 1372).
- Skollagen (2010:800).
- SOU 1994:45. *Grunden för livslångt lärande – En barnmogen skola. Betänkande av Utredningen om förlängd skolgång*.
- SOU 2015:81. *Mer tid för kunskap*. Slutbetänkande från Grundskoleutredningen.

Finland

- Utbildningsstyrelsen (2014). *Grunderna för förskoleundervisningens läroplan 2014*. Föreskrifter och anvisningar 2016:1.
- Utbildningsstyrelsen (2019). *Tvåårig förskoleundervisning*, Rapporterna och utredningar 2019:2b.
- Nationella centret för utbildningsutvärdering (2021). *Läroplansutvärderingen 2016–2020: En utvärdering av implementeringen av läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen*. Sammanfattningar 1:2021.

Undervisnings- och kulturministeriet. *Utbildning för alla – Utvecklingsprogrammet för kvalitet och jämlikhet inom småbarnspedagogiken och den grundläggande utbildningen*.
<https://minedu.fi/sv/kvalitetsprogram> (2021-02-16).

Undervisnings- och kulturministeriet. *Utvidgandet av läroplikten*,
<https://minedu.fi/sv/utvidgningen-av-laroplikten> (2021-02-16).

Norge

Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet (1993). *...vi smaa, en Alen lange. Om 6-åringer i skolen – konsekvenser for skoleløpet og retningslinjer for dets innhold*. St. meld. nr 40, innst.S.nr.234 for 1992-93. www.stortinget.no/nn/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=4748 (2021-02-16).

Lillejord, S., Børte, K. & Nesje, K., (2018). *De yngste barna i skolen: Lek og læring, arbeidsmåter og læringsmiljø – En forskningskartlegging*. Oslo: Kunnskapscenter for utdanning.

Forskningsöversikt

Uppdragsbeskrivning

Uppdraget är att ta fram en forskningsöversikt till Utredningen om en tioårig grundskola (U 2020:02). Översikten ska redovisa en samlad och översiktlig bild som beaktar olika perspektiv avseende två övergripande teman och frågor rörande undervisning och övergångar:

1. Vilken undervisning gynnar barns lärande i skolstartsåldern? Fokus läggs inte på vilken skolform lärandet sker utan på de förutsättningar som ett utbildningssystem bör eftersträva för att främja barnens kunskapsinhämtning.
2. Vad är viktigt i övergången mellan förskola och årskurs 1?
3. Mot bakgrund av detta, vad i nuvarande förskoleklassens verksamhet skulle vara viktigt att bevara respektive tillföra i en ny årskurs 1, samt de första åren, i en tioårig grundskola?

Mot bakgrund av dessa teman och frågor diskuteras eventuella konsekvenser och slutsatser som kan dras för reformen om en tioårig grundskola. Översikten ska innefatta aktuell nationell och internationell, företrädesvis nordisk, forskning. Översikten ska vidare innefatta forskning såväl rörande sexåringarna som skolform (förskola, förskoleklass och lågstadium eller motsvarande). För en mer noggrann beskrivning av tillvägagångssätt, se Metodbeskrivning. Redovisningen nedan utgår från de två teman som utgör uppdragets innehåll, dvs. forskning om undervisning/lärande och övergångar. De teman som redovisas är delvis överlappande.

Inledning

Frågan om barns övergång från förskola till skola, om undervisning av yngre barn i skolan och om samarbete mellan olika skolformer är aktuell och placerad högt upp på den internationella politiska agendan (ex. OECD, 2006; 2012). Många europeiska länder har under flera decennier arbetat för att implementera strategier för hur man kan underlätta skolstarten för barnen. Det som sker i övergången ligger till grund för barnens fortsatta möjligheter att utvecklas till sin fulla potential. Dessutom ligger de tidiga erfarenheterna till grund för hur de hanterar kommande övergångar (OECD, 2017). I relation till detta resonemang menar Perry (2014) att skolstarten, betraktad som en pedagogisk övergång, är en viktig del i skapandet av social rättvisa. Genom att få möjlighet att utveckla och etablera respektfulla och positiva relationer i sitt första möte med skolan kan villkor skapas för att den gemensamma utbildningsmiljön ska kunna baseras på bejakandet av allas olika kompetenser. Detta innebär att i en likvärdig skola måste barnen bemötas som unika individer, endast då kan övergången och undervisningen anpassas till varje barns förutsättningar och behov.

De flesta barn i Sverige har lång och gedigen erfarenhet av att bli undervisade innan de börjar den obligatoriska skolan. De har under flera år vistats i tidiga lärandemiljöer i förskola och förskoleklass och bär med sig erfarenheter, kunskaper, förmågor och värderingar som de erövrat. Vi vet också att olika levnadsomständigheter, dvs. familjers sociala och ekonomiska förhållanden, har stor betydelse för hur barns känsla av att vara en lärande person under de första skolåren. Det är därför av stor vikt att lärare i det första skolåret förmår att utgå ifrån och använda sig av barns tidigare erfarenheter och kunskaper i undervisningen, så att få barnen kan uppleva sig vara aktiva, engagerade och lärande individer. Undervisningen syftar enligt skollagen (2010:800) till att elever ska tillägna sig kunskaper och värden. Det sistnämnda innebär, för barn i skolstartsåldern, att demokratiska värden förmedlas i skolans vardag genom hur undervisningen är organiserad, vem som har talutrymme och blir lyssnad på, hur elevers inflytande ser ut, lärares bemötande av alla elever. Studier pekar på att lärares förmåga att bedriva en inkluderande och relationsskapande undervisning är en viktig aspekt för att stödja alla elevers lärande och

socioemotionella förmågor (Keilow, Holm, Friis-Hansen & Kristensen, 2019).

Under de senaste årtiondena har elevernas socioekonomiska bakgrund fått en ökad betydelse för skolresultaten. En olikvärdig skola, familjebakgrundens fortsatt stora betydelse för elevers studieresultat och de ökade skillnaderna mellan skolor är oroande, något som även poängteras i den senaste PISA-rapporten från 2019. Forskning visar att deltagande i förskoleutbildning av hög kvalitet före övergången till skolan är särskilt viktigt för barn i utsatta områden (Jenkins m.fl., 2015). Undervisningen i förskolan kan ha en kompenserande roll (Zambrana, Ogden & Zachrisson, 2020). Även om barnet har gått i förskola verkar övergången mellan förskolan och skolan vara särskilt kritisk för barn med migrationsbakgrund. Det sätt övergårnar förbereds och görs gynnar oundvikligen, om än omedvetet, barn med mer fördelaktiga uppväxtförhållanden vars föräldrar redan på förhand vet hur man ska navigera i utbildningssystemet (Lazzari m.fl., 2020). Forskning har visat att det finns ett stort prestationsgap mellan exempelvis barn till höginkomsttagande respektive låginkomsttagande föräldrar. Detta gap fortsätter att växa under skoltiden. Därav är det av vikt att försöka reducera det redan under förskoleåldern. Forskning visar att i det övergångsförberedande arbetet är det centralt för dessa barn att utveckla de socio-emotionella förmågorna. Har barnen inte deltagit i förskoleundervisning innan skolstart är det dessutom av vikt att på ett tydligare sätt förbereda barnen för skolmiljön och de krav som följer skolgången, för att inte prestationsgapet ska fortsätta öka (Abenavoli & Greenberg, 2016; Zambrana, Ogden & Zachrisson, 2020).

Om vi väljer att betrakta utbildning som en rättighet, dvs. barns rätt till väl anpassad fortsatt skolgång, så blir övergångarna mellan skolformer viktiga redskap i att skapa en likvärdig utbildning. I den utbildningspolitiska retoriken befinner sig ofta barnet i relation till de pedagogiska praktikerna, inte tvärtom (Kallberg, 2018). Detta skapar ett barn som ständigt ska *förberedas för något kommande* snarare än ett barn i varande, i en pedagogisk praktik som är redo att ta emot alla barn. Perry (2014) hävdar att barns övergång från förskola till skola är ett tillfälle att arbeta för social rättvisa, vilket kan relateras både till en likvärdig utbildning och till ett sätt att arbeta med skolans kompensatoriska uppdrag. Barn växer upp under många olika villkor, och ett sätt att göra övergången socialt rättvis är att skapa ett

nät baserat på partnerskap i vilket lärare, barn och vårdnadshavare får och tar ett likvärdigt ansvar. I detta nät värdesätts barn och föräldrar för de värden, kompetenser och styrkor de tar med sig in i den nya kontexten, samtidigt som de uppmuntras att också utveckla nya. För att lyckas med detta behöver skolan anpassa sig till barnen på samma sätt som barn och familjer behöver anpassa sig till skolan. För att övergången till skolan ska bli ett fundament för social rättvisa och en likvärdig utbildning krävs att det utvecklas respektfulla och förtroendefulla relationer mellan alla deltagare i övergången. I grund och botten handlar det om att respektera barns rättigheter och deras identiteter, aktörskap och integritet.

Det saknas evidens för att en sänkt skolstartsålder är gynnsam för barns fortsatta lärande och utveckling. Däremot råder det konsensus om betydelsen av tidiga insatser och en förskoleutbildning av hög kvalitet, särskilt för barn från socialt och ekonomiskt utsatta familjer. Även om förskolans socialpedagogiska tradition med betoning på omsorg, lek och sociala relationer håller på att förändras i riktning mot mer kunskapsorientering så är den socialpedagogiska grunden alltjämt stark i både förskola och i förskoleklass. Sammantaget har forskning visat att det finns ett antal aspekter att särskilt uppmärksamma i relation till barns skolstart. I denna forskningsöversikt illustreras skolstarten och undervisning av de yngsta barnen i skolan framför allt ur ett nordiskt perspektiv, men även ur ett större internationellt perspektiv.

Vilken undervisning gynnar barns lärande i skolstartsåldern?

Undervisning och lärande är begrepp som tolkas utifrån olika teoretiska utgångspunkter och utifrån skilda perspektiv, se till exempel diskussionen om undervisningens innebörder i förskolan (Sheridan & Williams, 2018; Vallberg-Roth & Tallberg Broman, 2018). I denna forskningsöversikt har vi utgått från forskarnas definitioner, tolkat dem i ett sammanhang som är relevant för reformen om en tioårig grundskola och därigenom urskilt bärande teman i översikten.

Tidiga insatser är mest betydelsefulla

Internationella (Yoshikawa m.fl., 2013), skandinaviska och svenska forskningsöversikter (Albæk Nielsen & Nygård Christoffersen, 2009; Bjørnstad & Pramling Samuelsson, 2012; Persson, 2015a; 2015b) pekar samstämmigt på gynnsamma och långsiktiga effekter av att barn tidigt befinner sig i stimulerande lärmiljöer i en förskola av hög kvalitet. Speciellt är effekterna påtagliga för barn från socialt och ekonomiskt utsatta uppväxtförhållanden. De positiva aspekterna på barns utveckling riskerar dock att plana ut när barnen börjar skolan, något som diskuteras som *preschool fade out*. Om barnen lämnar en förskoleverksamhet av hög kvalitet och träder in i en skolverksamhet av låg kvalitet så förvinner de vinster barnen har gjort i förskolan relativt snabbt.

Studier om förskolans potential att vara socialt utjämnande understryker vikten av tidigt lärande som en grund för att nå en hög utbildningsnivå och sysselsättning senare i livet, särskilt för fattiga barn och barn med migrantbakgrund (Unicef Innocenti Research Centre, 2008). Till exempel publicerade nationalekonomen James Heckman (2000; 2006) studier om vinsten med att tidigt investera i human kapital, det vill säga den långsiktiga vinsten med att göra tidiga insatser i exempelvis förskoleprogram för barns välbefinnande, hälsa och framtida inkomster. Här får också samarbetet mellan lärare i förskolan och skolan betydelse. Studien visar att barnen i studien endast kunde upprätthålla kunskapsnivåerna från förskolan i de fall där undervisningen i skolan tydligt kopplades till undervisningen i förskolan.

I Sverige har positiva effekter av tidiga insatser bekräftats av en välgjord historisk registerstudie med kohorter från befolkning födda 1930–1940 (Fischer, Karlsson & Nilsson, 2020). Slutsatsen från studien är att mer undervisning i form av längre terminer under det första skolåret ger betydande effekter på sysselsättning och framtida inkomster, särskilt för kvinnor. Resultaten tyder på, skriver forskarna, att de positiva effekterna är en följd av att längre terminer och mer undervisning förbättrade elevernas grundläggande färdigheter. Rapporten kan emellertid inte närmare specificera vad i den tidiga undervisningens form och innehåll som ger dessa positiva effekter eller i vilken ålder undervisningen sker. Med utgångspunkt i dessa studier som bekräftar att tidiga insatser har positiva kort- och långsiktiga effekter för barnens lärande och utveckling, kommer vi att

redovisa forskning som belyser undervisningens form och innehåll, dess möjligheter och utmaningar.

Undervisning – ett förhållande mellan lärarstyrning och elevens egen aktivitet

Förslaget om en tioårig grundskola är i samstämmighet med en generell internationell rörelse som riktar fokus på de yngsta barnens lärande och utveckling (OECD, 2006, 2012). Nationers konkurrens och ställning i internationella kunskapsmätningar har i det sammanhanget haft en betydande påverkan. Utbildning och undervisning för de yngsta barnen i skolsystemet har blivit alltmer inriktad på kunskapsinhämtning (Russel, 2011) och i denna rörelse har undervisningen blivit mer lärarorienterad och lärarstyrd (van Oers & Duijkers, 2013). Ackesjö & Persson (2019) har betecknat denna utveckling av svensk policy för utbildning av de yngre barnen som en pågående skolarisering (schoolarisation). Weisberg, Hirsh-Pasek & Golinkoff (2013) pekar i sin studie på att denna utveckling kan leda till att barnen får rollen av att vara passiva mottagare av kunskap i stället för aktiva utforskare. Forskare har också uttryckt farhågor, speciellt för att barns lek kommer i skymundan då undervisningen blir alltmer lärarstyrd. Vad säger då forskningen om lekens funktion och möjlighet i en skolkontext?

Lek och undervisning

Pyle och Danniels (2017) konstaterar att det finns en övertygande forskning om att lek har positiva samband med barns socio-emotionella utveckling och tillägnande av ämneskunskaper (se också van Oers & Duijkers, 2013). I en väldokumenterad studie om förskolans kvalitet och vilken undervisning som gynnar barns lärande på kort och lång sikt, poängteras att det bör finnas en balans mellan vuxenstyrda och barninitierade aktiviteter, främst lek (Siraj-Blatchford & Sylva, 2004; Siraj-Blatchford, 2009). Forskarna poängterar att barninitierade lekar, aktiviteter och situationer bör användas av lärare för att utvidga och expandera barnens lärande i dialog. Lek och lärande framstår i det perspektivet inte som separerade aktiviteter, i stället ses lek och lärande som sammanflätade i de yngre

barnens liv (Pyle & Danniels, 2017; Wallerstedt & Pramling, 2012). Lek kan då bli en möjlighet för barn att internalisera kunskaper, vara aktivt utforskande av begrepp inom olika ämnen och expandera sitt lärande (Pyle & Bigelow, 2014).

Om lärarna använder lek i undervisningen eller inte, kan bero på deras föreställningar om vad lek och undervisning innebär. Pyle och Danniels (2019) menar att lärarnas föreställningar om lek och lärande som separata aktiviteter kan upphävas om man förstår att undervisning kan vara lekbaserad genom att vara en ”undersökande lek”, dvs att leken blir en undervisningsaktivitet i syfte att undersöka något tillsammans. Leken behöver inte heller vara initierad av barn men det krävs att den är barn-centrerad och utgår från barnens perspektiv.

Att det finns möjligheter att stödja barns litteracitet genom att lärare är aktiva deltagande i barns lek visar Norling, Sandberg & Almqvist (2015). När lärarna deltar i leken kan de stötta genom att ge respons, uppmuntra barn att interagera med varandra och utmana barnen språkligt med öppna frågor. Botös (2018) studie visar på samma vis att leken kan bli till ett ramverk för lärande och undervisning inom litteracitet, exempelvis när eleverna leker bokstavsbutik. Dock kräver det ett medvetet engagemang och deltagande från lärarna och att barnen inte lämnas ensamma i leken. Forskarna konstaterar att lärare behöver stöd för att utveckla lekbaserade undervisningsstrategier. I en svensk studie (Björklund & Palmer, 2019) var syftet att, med utgångspunkt i 62 videodokumentationer där förskollärare deltar i barns lek, visa hur målorientering kan konstitueras i lek och vad som då sker med leken i förhållande till barnens intentioner. Resultaten visar att målorienterade processer kan integreras i lek utan att lekens intentioner förändras.

Sammantaget visar den här redovisade forskningen att den föreställda dikotomin mellan lek och undervisning behöver överbryggas, till exempel genom att lärare använder strategier för pedagogisk lek (Ackesjö, 2017) och att lärare för barn i skolstartsåldern behöver utvidga sin undervisningsrepertoar. Om lärare för barn i skolstartsåldern kan överbrygga den föreställda dikotomin mellan undervisning och lek genom att undervisa lekbaserat, kan barnens lärande expanderas och stödjas. Detsamma kan sägas om förhållandet mellan barn- och ämnescentrerad undervisning.

Barn- och ämnescentrerad undervisning

Forskning ger belägg för att lärare behöver använda undervisningsstrategier som inkluderar både ett barnperspektiv och ett ämnesperspektiv. Lärare för barn i skolstartsåldern behöver ha gedigna ämneskunskaper (Gitomer & Zisk, 2015) men ämneskunskaper behöver kombineras med kunskap om pedagogik samt barns lärande och utveckling (Fleer, 2015). Speciellt behöver lärare använda dialog och kommunikation som pedagogiska redskap i undervisningen för att nå en ömsesidig förståelse av vad som ska läras (Fridberg, Jonsson, Redfors & Thulin, 2019). Forskarna drar slutsatsen att lärare behöver vara fokuserade på båda aspekterna i kommunikationen: både på barns perspektiv och på vad som är objektet för lärandet, vad Thulin (2011) benämner som ömsesidig simultanitet (mutual simultaneity).

Två finska studier pekar på att lärare för barn i skolstartsåldern har olika undervisningsstrategier. Lärare som har en interaktionistisk ansats fokuserar relationen mellan lärare och elev genom att läraren observerar, är närvarande, aktiverar eleven och diskuterar med eleven. Lärare med en instruerande ansats fokuserar på innehållet i vad eleven ska lära genom att ge råd, förklara och konkretisera (Männikkö & Husu, 2018). I en annan finsk observationsstudie jämförs klassrumsaktiviteter mellan förskola och skola med fokus på barnens/elevernas deltagande (Hännikäinen & Rasku-Puttonen, 2010). Forskarna konstaterar att lärare i de båda skolformerna stödjer barnens deltagande men att de gör det på olika sätt: i skolan genom att lärare utgår från de ämneskunskaper som barnen ska lära sig och i förskolan genom att lärarna stödjer barnens deltagande och interaktion utan att ha ämneskunskaper i fokus.

Sammantaget indikerar studierna att undervisning för barn i skolstartsåldern är en komplex och mångsidig aktivitet som kräver att lärare förmår: a) kombinera ämnesfokus och barns perspektiv, b) genomföra en lekbaserad undervisning c) etablera dialog med barnen och d) ge relevant stöd i barnens lek och utforskande. Vi återkommer till dessa slutsatser i vårt avslutande avsnitt.

Undervisning för att lära barn att läsa och skriva (litteracitet)

Att lära sig läsa skriva innebär att en mängd olika färdigheter, förmågor och kunskaper manifesteras i barnets läsande och skrivande. Forskare har därför utvidgat förståelsen om vad som händer då barn lär sig läsa och skriva till att gälla utvecklingen av litteracitet. Det är väl etablerat i forskning att barns litteracitetsutveckling börjar långt före skolstarten. De teorier som utvecklats inom emergent literacy betonar en kontinuerlig utveckling av barns förståelse av text i olika former (Piasta, 2016).

När barn börjar skolan finns det ofta en stark variation i deras läs- och skrivförmågor. Studier som utförts i flera länder visar att barn som börjar skolan med svaga litteracyförmågor löper risk att vara bland de svagaste läsarna även i slutet av läsåret (Eklund, Torppa & Lyytinen, 2013, Torppa m.fl., 2017), det gäller framför allt för pojkar (Sigmundsson, Dybfest Eriksen, Ofteland & Haga, 2018). De svagaste läsarna under det första skolåret löper risk att fortsätta vara svaga läsare under den fortsatta skoltiden (Torppa, Eklund, van Bergen & Lyytinen, 2015). Tidiga insatser är därför viktiga. Att tidigt identifiera svaga läsare och ge extra stöd åt dessa för att förbättra deras läs- och skrivförmågor och därigenom undvika känslan av otillräcklighet och av att inte duga, har större effekt än att vänta tills barnen blir äldre (Lovett, Frijters, Wolf & Morris, 2017; Solheim, 2020).

Resultaten i en forskningsöversikt om lässtrategier (Skolforskningsinstitutet, 2019) visar att det finns en bred uppsättning lässtrategier som behandlas i forskningslitteraturen. Tjernberg (2017) drar i sin kunskapsöversikt om tidig läs- och skrivundervisning i förskoleklass till årskurs 3 liknande slutsatser; om elever ska utveckla nödvändiga läs- och skrivförmågor, så behöver undervisningen bestå av många olika undervisningsformer och innehålla flera olika skriftspråksaktiviteter, till exempel högläsning, textsamtal och processkrivning, som läraren väljer utifrån eleverna, situationen och sammanhanget (s 2). Den tidiga läs- och skrivundervisningen behöver alltså, skriver Tjernberg, fokusera på form, funktion och innehåll. Läs- och skrivundervisning kopplas samman och uppmärksamheten flyttas fram och tillbaka mellan läsande och skrivande, mellan talande och skrivande, mellan tänkande och skrivande. Däremot har inte metodiken att introducera en bokstav i veckan något större stöd i forskningen. Sunde, Furnes och Lundetrae (2020) undersökning om hur bokstäver

introduceras i den norska skolan, vanligtvis en bokstav i veckan, visar att en snabbare introduktion av bokstäver signifikant bidrar till positiv utveckling av förmågor som är grundläggande för att kunna läsa och skriva.

Vetenskapsrådet (Taube, Fredriksson & Olofsson, 2015) har publicerat en meta-analys av studier för att ta reda på vilket vetenskapligt stöd som finns för att barns läs- och skrivutveckling förbättras av olika metoder. Det handlade bland annat om metoder för att stimulera barns fonologiska medvetenhet, lära barn kopplingar mellan bokstäver och ljud och förbättra deras läsflyt. Fokus var på sådana analyser och översikter som helt eller delvis behandlar läs- och skrivundervisning för åldersgruppen 6–12-åringar.

Kartläggningen visade att utveckling av fonologisk medvetenhet kan påverkas genom pedagogiska insatser och sådan verksamhet ger positiva effekter på läsutvecklingen under de första skolåren. Explicit och systematisk undervisning om samband mellan bokstäver, språkljud och talade ord har mer positiv effekt på barns läsutveckling än ingen eller osystematisk läsundervisning. Systematisk undervisning om bokstäver och ljud bör dock vara integrerad med annan läsundervisning, till exempel högläsning och språkliga aktiviteter, för att skapa ett balanserat läsprogram. Undervisning om ords betydelsebärande delar har tydliga och positiva effekter på ordläsning och stavning. Effekterna var starkare för elever med lässvårigheter än för elever utan sådana och när undervisningen var integrerad med annan undervisning.

Svenska lärares perspektiv på tidig läs- och skrivundervisning beskrivs av forskare som pluralistiska, i mening att lärare refererar till ett flertal olika strategier för att stödja elevernas läs- och skrivutveckling (Sandberg, Hellblom-Thibblin & Garpelin, 2015). Det gäller även då lärare undervisar barn med varierad språklig bakgrund (Sandberg & Norling, 2018).

Undervisning för att lära barn matematik

Flera studier från Finland pekar på att utvecklingen av barns och elevers matematiska färdigheter i förskola och de tidiga skolåren har betydelse för deras utveckling av andra, för det fortsatta lärandet, grundläggande färdigheter såsom relationella förmågor, förmåga att

lyssna, visuellt-rumslig förståelse och numerisk förståelse (Aunio & Niemivirta, 2010, Kyttälä, Aunio, Lepola & Hautamäki, 2014; Lepola & Hannula-Sormunen, 2019). En meta-analys av Duncan m.fl. (2017) bekräftar dessa slutsatser och menar att generella färdigheter som förmåga till uppmärksamhet och aktivt lyssnande i förskola predikterar senare matematiska förmågor i årskurs 3.

Barn som startar skolan med dålig uppfattning om siffror (numbers) (FONS) har sämre prognos för att lyckas senare i skolan, speciellt i matematik. Denna slutsats belyses i en longitudinell studie från förskola till årskurs 2 i Finland (Lepola & Hannula-Sormunen, 2019). Barns spontana nyfikenhet på siffror och generella motivationsfaktorer i förskolan bidrog oberoende av varandra till elevernas aritmetiska färdigheter i årskurs 2. Andrews och Sayers (2015) gör i sin omfattande litteraturstudie antagandet att en klarare definition av innebörder av tidig uppfattning om siffror (FONS) skulle ge större klarhet i hur undervisningen kan utformas för att stödja denna förmåga. Forskarna karakteriserar FONS i åtta kategorier: att känna igen siffror, förmågan att räkna systematiskt, kunskap om relationen mellan siffra och antal, urskiljande av kvantiteter, förståelse av att siffror kan representera olika objekt, förmåga att estimerar (uppskatta) antal, basal aritmetisk kompetens och medvetenhet om siffermönster.

Svenska studier om undervisning och barns matematiska lärande har gjorts inom ramen för Learning studies och variationsteori. Holmqvist Olander och Nylander (2014) studerade om elevers kunskaper om vad ”hälften av” och dubbelt så mycket” kunde förbättras. Tre lektioner designades för tre grupper av barn. Resultatet visade ökat lärande i alla grupper men att det endast var signifikanta skillnader i en grupp. I en fallstudie (Björklund, 2014) undersöktes hur svenska förskollärare organiserar den målinriktade matematikundervisningen och hur olika aktiviteter kan hjälpa barnen att förstå matematiska fenomen. Studiens slutsats är att nyckeln till en god undervisning är att barnen ser målet med aktiviteten som meningsfullt och att undervisningen är lekbaserad.

Många lärare söker nya vägar för att öka elevers problemlösande förmågor. Med detta som utgångspunkt genomförde Eriksson och Jansson (2017) en studie för att identifiera och diskutera vilka uppgifter som engagerar sjuåriga elever i lärandeaktiviteter då de ska lösa matematiska problem. Forskarna identifierade tre ”nyckeluppgifter” som kan utgöra startpunkter för elevers lärandeaktivitet för att

identifiera likhetstecknet och diskutera ”likhet”: undersöka likhet i tärningsspel, likhet i volym och enheter genom att lösa problem i berättelser, likhet genom att använda material (stavar). Nyckeluppgifter är öppna och det finns flera lösningar på problemet, vilket gör det möjligt för elever (och lärare) att kommunicera om möjliga vägar att lösa problemet på.

I Vennbergs (2020) avhandling undersöktes effekterna av att ett undervisningsmaterial (Tänka, Resonera och Räkna i förskoleklass, TRR) introducerades, med tillhörande fortbildning för lärarna. TRR ett av få forskningsbaserade undervisningsmaterial i matematik som även har ett tydligt fokus på lärarens arbete med matematik i förskoleklassen. Undervisningsmaterialet innehåller aktiviteter som är uppdelade i fyra teman:

1. sortering, klassificering och mönster,
2. mängder, antal och talmönster,
3. tals helhet och delar, och slutligen
4. talraden.

När elever med matematiksvårigheter tillåts att först utveckla en konkret förståelse för ett matematiskt begrepp är de mycket mer benägna att förstå begreppet på ett abstrakt plan och även att använda begreppet. Läraren överbryggar tydligt sambandet mellan konkreta-representationer-abstrakta representationer i begreppet eller problemet. Resultaten visar att elevernas kunskapsutveckling var större i TRR-gruppen än i kontrollgruppen, särskilt för i-risk-elever. Detta indikerar, enligt Vennberg (2020), att inkluderande matematikundervisning med fokus på resonemang om representationer av tal ger möjligheter att utveckla god räkneförmåga för alla elever och är särskilt stödjande för i-risk-elevens lärande.

Skolforskningsinstitutet (2017) drar i sin systematiska forskningsöversikt om klassrumdialog i matematikundervisningen liknande slutsatser som Vennberg om vikten av att stödja elevers kommunikation och resonemang om matematik. I forskningsöversikten betonas att läraren kan stödja elevers deltagande i utforskande samtal bland annat genom att ställa öppna frågor, lyssna noga på och ta tillvara elevernas matematiska idéer, liksom att uppmuntra elevernas engagemang i andra elevers matematiska idéer. Detta samtalsmönster skiljer sig från

ett samtalsmönster där läraren dominerar samtalet och där elevernas uppgift är begränsad till att svara rätt på lärares frågor.

Undervisning för att stödja elevers självreglering och delaktighet

En del av forskningen om undervisning, lärande och barns utveckling tar sin utgångspunkt i frågan om vilka förmågor som elever behöver utveckla för att lära. En teoretisk utgångspunkt inom den tillämpade utvecklingspsykologin är att barn som kan reglera sina impulser och öka sin uppmärksamhet har större möjligheter att lära. Självreglering och Self-efficacy är analytiska begrepp som används för att förstå betydelsen av dessa förmågor. Självreglering ses som en neurobiologisk och socialt erövrad förmåga att styra sina impulser och sin uppmärksamhet. I longitudinella studier har barns självreglering och behärskande av situationer visat sig senare i livet som social kompetens och färre beteendeproblem (Yoshikawa m.fl., 2013; Bub, 2009; Spritz, Hollister Sandberg, Maher & Zajdel, 2010). Raver m.fl., (2011) ger goda belägg i tidigare forskning för betydelsen av att barn tidigt lär sig självreglering och visar att denna förmåga är en viktig förutsättning för lärande senare i livet. Till exempel har barn med större kognitiv förmåga också bättre självreglerande förmågor då de planerar vad de ska göra, kommer ihåg regler och fokuserar sin uppmärksamhet. Om lärare får möjlighet att fortbildas i strategier för att öka barns förmåga till självreglering och samtidigt får hjälp med att reducera sin egen stress, leder detta till ett ökat socialt och emotionellt stöd till barnen. Stödet bidrar till att barnet får större uppmärksamhetsgrad och större impuls kontroll.

Undervisning får betydelse för hur eleverna uppfattar sin egen kapacitet och förmåga att påverka sin situation, det som i forskningslitteratur betecknas som "agens". Det är viktigt för elever att känna att deras handlingar har betydelse samtidigt som det är utmanande för lärare att stödja den individuella elevens agenskap. Raino och Hilppö (2017) utvecklar vad de menar vara den pedagogiska paradoxen; när lärare strukturerar undervisning för att stödja elevers delaktighet så får de acceptera att dessa strukturer kan både hindra och möjliggöra elevers inflytande. I Sirkko, Kyrönlampi & Puroilas (2019) studie undersöks hur elever i första årskursen (sjuåringar) i Finland uttryckte aktörskap och delaktighet och agens genom sina

fotografier av det dagliga livet i skolan. Forskarna konkluderar att undervisning som förmår ta tillvara elevernas röster, och därmed utveckla deras känsla av personligt agentskap, innebär en kontinuerlig balans mellan elevernas frihet och lärarens auktoritet.

Undervisningens kognitiva, sociala och emotionella dimensioner

Med ett multidimensionellt perspektiv på lärande ska undervisning för elever i skolstartsåldern bidra till att de utvecklar kognitiva, sociala och emotionella förmågor. Tidigare forskning har påvisat att lärare som lyckas skapa ett socialt, emotionellt och kognitivt stödjande klassrumsklimat har de bästa förutsättningarna att bidra till elevers positiva sociala, emotionella och kognitiva utveckling (Carl 2007; Fontaine, Dee Torre, Grafwallner & Underhill, 2006; Leach m.fl., 2008; LoCasale-Crouch m.fl., 2007). Ett sådant emotionellt och kognitivt stödjande klimat innebär att barns egna initiativ och idéer får utrymme, vilket har starka positiva effekter på såväl barns framtida sociala förmågor som deras lärande (Curby, m.fl., 2009, Persson, 2015b). Lärarnas föreställning om lärande har betydelse för om de kan omfatta undervisningens olika dimensioner. En alltför ensidig syn på vad lärande för barn i skolstartsåldern innebär kan inskränka och reducera undervisningen. Detta påvisas i en intervjustudie om förskollärares syn på lärande. En grupp såg lärande som en i huvudsak sociala färdigheter medan den andra gruppen såg lärandet som en integration av sociala och kognitiva färdigheter (Williams, Sheridan & Sandberg, 2014). Den senare gruppen kan visa en större undervisningsrepertoar än den förra.

I en flerårig longitudinell studie har Mokrova, Broekhuizen och Burchinal (2015) följt 1 176 barn och visat att kvaliteten i interaktioner och stödet i övergångar är centralt för barnens fortsatta utveckling. Forskarna hävdar att barns utveckling i förskolan kan förklaras av att de befinner sig i socioemotionellt stödjande relationer i förskolan. I förskolan kan barngrupperna vara mindre, lärarna fler och interaktionen mer omfattande vilket skapar positiva effekter på barns lärande. Dessa effekter planar ut om barnen träder in i en miljö med större barngrupper, färre lärare och mindre interaktion.

Ett positivt emotionellt klimat som möjliggör barns engagemang i förskolan är gynnsamt för deras språkutveckling och lärande senare

i skolan (Reys m.fl., 2012). Ett sådant klimat hjälper barn att fokusera och vara uppmärksamma, vilket har störst betydelse för barn från socio-ekonomiskt utsatta familjer (Aydogan, 2012). I en svensk studie av kvalitetsdimensioner undersöktes barns engagemang i språkliga aktiviteter i förskolan (Björck-Åkesson m.fl., 2014). Observationerna visar att förskoleverksamheten håller hög kvalitet då det gäller emotionellt stöd och organisering av miljön, medan stöd för lärande och begreppsutveckling var av lägre kvalitet. Kvalitetsdimensionerna svarade för mer än femtio procent av variationen i grad av engagemang i barngruppen. Slutsatsen är att hög kvalitet i det emotionella stödet är nödvändigt men inte tillräckligt för att befrämja barns sociala språk och litteracitet (se också avsnittet Undervisning för att lära barn läsa och skriva).

Slutsatser

Det råder konsensus i forskarvärlden om att barn som tidigt vistas i stimulerande lärandemiljöer i en förskola av hög kvalitet utvecklar kognitiva, sociala och emotionella förmågor som är gynnsam för deras lärande och utveckling, på såväl kort som på lång sikt. Tidiga insatser är med andra ord betydligt mer effektiva än senare insatser. De positiva effekterna av barns förskoleutbildning riskerar dock att planas ut i grundskolan. För att ta tillvara de positiva aspekterna av barns förskoleutbildning bör det ske ett ökat samarbete mellan förskolans och grundskolans lärare.

De flesta barn i Sverige har lång och gedigen erfarenhet av att bli undervisade innan de börjar den obligatoriska skolan. De har under flera år vistats i tidiga lärandemiljöer i förskola och förskoleklass och bär med sig erfarenheter, kunskaper, förmågor och värderingar som de erövrat. För att reformen om en tioårig grundskola ska bli så gynnsam som möjligt för barnens lärande och utveckling bör lärare ta tillvara de kunskaper, förmågor och erfarenheter som barn utvecklat innan de börjar den obligatoriska skolan. Barn som börjar grundskolans första år bör med andra ord inte betraktas som ett oskrivet blad.

Den forskning som redovisas i denna översikt pekar på att lärande för barn i skolstartsåldern ska betraktas som aktiva handlingar och utforskande. Forskare pekar på att det finns en risk att barnen i

grundskolan blir mottagare av kunskap och information, snarare än aktivt utforskande. För barn i skolstartsåldern är leken ett viktigt redskap för att förstå och utforska omvärlden. Att utveckla en lekbase-rad och undersökande undervisning för barnen under det första året i grundskolan är därför centralt.

Lärande är inte endast en kognitiv akt av ”kunskapsinhämtning”; lärandet inkluderar såväl kognitiva, sociala, fysiska och emotionella dimensioner som barn integrerar i sin person och i sin förståelse av sig själv som en lärande person. En sådan multidimensionell syn på lärande synliggörs i studier som undersöker om undervisningen stödjer elevers generativa förmågor, t.ex. själv-kompetens och själv-reglering. Att utveckla positiva generativa förmågor är grundläggande för det fortsatta lärandet. Det handlar om barns förmåga att se sig själv som en lärande person med förmåga till uppmärksamhet och aktivt lyssnande. Det är barn som känner sig dugliga, engagerade, aktiva och med möjlighet att påverka. Forskning pekar på betydelsen av att utforma undervisning så att barn utvecklar dessa förmågor. Undervisning av elever i skolstartsåldern bör därför sträva efter att ge eleverna redskap och stöd för att undersöka, pröva och testa.

Som framstår i denna översikt är undervisning en komplex, intensiv och utmanande verksamhet som ställer höga krav på lärares kunskaper och kompetens. Flera svenska och skandinaviska studier pekar på att det finns grupper av lärare för barn i skolstartsåldern som har svårighet att integrera a) undervisning och lek och b) ämnesfokus och barnfokus. Studierna pekar på att dessa dikotomier behöver problematiseras och upphävas om eleverna ska få en undervisning som är gynnsam för deras lärande. Slutsatsen är att lärare behöver utvidga sin undervisningsrepertoar för barn i skolstartsåldern.

Studier om hur barn utvecklar litteracitet och matematiska förmågor pekar på att det är gynnsamt för barnens lärande om lärare kan använda flera olika strategier och metoder. Lärare behöver stor kunskap om barns utveckling av matematiska förmågor och betydelsen av ”emerging literacy”, dvs. hur barn tidigt utvecklar förutsättningar för sin läs- och skrivförmåga. Forskning pekar på att det finns vissa centrala aspekter av barns tidiga utveckling av litteracitet och matematiska förmågor, tex uppskattning av siffror, som kan fokuseras i undervisningen. För barn med läs- och skrivsvårigheter är undervisning som stimulerar deras fonologiska medvetenhet och hjälper

dem att förstå sambandet mellan bokstäver, språkljud och talade ord särskilt viktigt.

Forskning som undersöker olika undervisningsstrategier framhåller lärares förmåga till kommunikation, interaktion och dialog med eleverna som en central aspekt. Det är genom samtal och dialog som en ömsesidig förståelse av vad som ska läras kan uppnås. Det innebär att undervisning för barn i skolstartsåldern kan betraktas som en pendling mellan ämnes- och barnfokus, där lyhördhet och förmåga att lyssna är de redskap som lärare använder för att ge stöd till barnens lärande och för att nå målen med undervisningen. Studier om undervisning för att utveckla barns litteracitet och matematiska förmågor visar att lärare behöver gedigna ämneskunskaper, kombinerade med kunskaper om barns utveckling av litteracitet och matematiska förmågor samt en utvidgad undervisningsrepertoar.

Vad är viktigt i övergången mellan förskola och årskurs 1?

Det finns omfattande internationell forskning som visar att övergången från förskola till obligatorisk skola är en omvälvande och viktig milstolpe för barnen och deras familjer som kan upplevas som utmanande och inspirerande men även som hotande och problematiska. Skolstarten är en viktig del i att skapa en likvärdig utbildning. Detta gör att övergångar, särskilt övergången från förskola till skola, är en kritisk men också viktig händelse (Sandberg, 2012; Ackesjö, 2014). Samtidigt är övergångar komplexa fenomen. Barn tenderar att göra fler övergångar mellan barngrupper och sociala gemenskaper ju yngre de är. Under förskole- och den tidiga skolåldern är det inte ovanligt med många övergångar inom och mellan avdelningar och verksamheter (Ackesjö & Persson, 2014; Ackesjö, 2015). Övergångar är inte linjära, barn tar sig inte rakt från punkt A till punkt B. Övergångar mellan skolformer ska snarare ses som en process vilken inkluderar ett antal kritiska händelser. Hur de vuxna i barnens närhet hanterar dessa kritiska händelser är avgörande för hur barnen hanterar övergångarna (Peters, 2010; Ackesjö, 2013; Chan, 2012). Alla barn är dessutom olika individer och gör unika övergångar inom och mellan barngrupper (Lago, 2017a; Ma, 2019).

Organisering av övergångar och övergångsaktiviteter

Övergångar mellan olika skolformer involverar förändringar i aktörskap och identiteter. När barn gör övergångar möter de nya sociala kontexter som de behöver finna sätt att hantera. Olika pedagogiska praktiker ställer olika krav och har olika förväntningar på barnen. Barn gör övergångar i ett utbildningssystem som är historiskt och utbildningspolitiskt inramat och förutbestämt. Flera olika faktorer påverkar hur övergångarna kan ske. Förskola, förskoleklass och årskurs 1 är verksamheter som befinner sig separerade på olika fysiska platser, och även inom skolans väggar kan förskoleklass och årskurs 1 vara rumsligt separerade. Detta medför att distans och skillnader mellan skolformer skapas (Lago, 2014). I en studie av Ackesjö (2015) beskrivs hur rektorer resonerar när de organiserar för barns övergångar till och från förskoleklass. Resultaten visar hur arbetet med att organisera övergångarna utgör en komplex väv av yttre faktiska villkor som barnantal och upptagningsområde, av inre logiker och föreställningar om vad som är det bästa för barnen och för fortsatt lärande samt av skolans tradition av arbete med övergångar. Rektorernas argument visar att övergången från förskola till förskoleklass framför allt organiseras med fokus på att främja barns sociala och relationella trygghet övergången. Övergången från förskoleklass till årskurs 1 organiseras däremot framför allt med fokus på att främja fortsatt lärande och undervisning, oberoende av social tillhörighet. Alltså verkar övergångarna mellan de olika skolformerna organiseras utifrån olika logiker och föreställningar om vad som är viktigt.

Majoriteten av alla barn i Sverige går i förskola innan skolstart. Ett vanligt sätt att förbereda barnen för övergången mellan verksamheterna är att genomföra förbereda övergångsaktiviteter. Det finns omfattande forskning om vikten av att genomföra övergångsaktiviteter som ett sätt att förbereda och anpassa barn och vårdnadshavare för övergångar. Forskning visar att förberedande övergångsaktiviteter både handlar om att möjliggöra att barnen får lära känna den nya skolformen, kamraterna, lärarna och miljöerna och att anpassa sig till detta (Schanke, 2019). Men övergångsaktiviteterna handlar inte endast om att barnen ska få möjlighet att anpassa sig till allt som är nytt, de måste också få möjlighet att avsluta och separera sig från den tidigare skolformen på ett tydligt sätt (Ackesjö, 2013).

Det finns studier som har belyst positiva effekter av att genomföra övergångsaktiviteter. Att återkommande få besöka det blivande klassrummet har visat sig bidra till skolframgångar i slutet av det första läsåret i skolan (Schulting, Malone & Dodge, 2005). Studier av LoCosale-Crouch, Mashburn, Downer och Pianta (2008) har också visat att de barn som får göra fler förberedande besök i skolan före övergången uppvisar en högre grad av välbefinnande och anpassning efter skolstart. Förberedande aktiviteter kan därmed sägas vara betydelsefulla för hur barn uppfattar mötet med något nytt men också för hur de anpassar sig efter övergången.

De övergångsaktiviteter som genomförs i olika länder skiljer sig åt, men den samlade forskningen visar tämligen samstämmigt att de brukar fokusera besök i skolan, möten med den blivande läraren, utveckling av sociala och praktiska förmågor som krävs i skolan och skapandet av relationer med de blivande klasskamraterna (Huf, 2013; Ackesjö, 2013; 2014; Sivertsen m.fl., 2015). Även ansvaret för aktiviteterna, och de pedagogiska målen med dem, varierar mellan länder. I Sverige och i Danmark där specifik sexårsverksamhet (förskoleklass/barnehaveklass) finns har det upplevda gapet minskat mellan förskola och skola och därmed har betoningen av förberedande aktiviteter blivit en annan och mer nedtonad. I de flesta andra europeiska länderna, där barnen gör övergången direkt från hem eller förskola till skola, blir övergången mer markerad och därmed blir också behovet av förberedande aktiviteter större (Schanke, 2019).

Fokus i de förberedande aktiviteterna som genomförs är ofta att främja social gemenskap och utveckla de sociala kompetenser, kunskaper och förmågor som förväntas krävas av barnen i samband med skolstart. Vanligt i Sverige är att femåringarna i förskolan får göra två–tre besök i skolan innan start i förskoleklass. I en studie från Norge beskrivs hur en del förskolor arbetar med återkommande förberedande aktiviteter varje vecka i stället för att vänta till slutet av vårterminen innan skolstart (Schanke, 2019). I en annan studie genomförd i Tyskland (Reichmann, 2011) lät man en grupp förskolebarn besöka skolan en gång i veckan under en tioveckorsperiod. Studiens kontrollgrupp fick samtidigt göra de tre besök i skolan som är de som vanligen genomförs i Tyskland. Studiens resultat visade att de barn som endast hade gjort tre besök i skolan före skolstart behövde flera veckor av anpassning efter skolstart. De barn som besökt skolan och deltagit i undervisningen varje vecka under en tioveckorsperiod

behövde i stort sett ingen ytterligare introduktion vid skolstart. I studien sluter man sig till att de två eller tre besök som förskolebarn vanligen får göra i skolan före skolstart har en mycket liten effekt på barnens anpassning till och välbefinnande i den nya miljön efter övergången.

Samarbete i övergångar för fortsatt kunskapsutveckling

En annan central aspekt av arbetet med barns övergångar är samarbete mellan lärarna i de olika skolformerna. En positiv övergång för barnen baseras på en etablerad och välfungerande kommunikation mellan lärare i förskola och skola, där både barns förmågor och läroplansfrågor diskuteras (LoCosale-Crouch m.fl., 2008). Europaparlamentet (2011) har i en resolution kraftfullt rekommenderat starkare kopplingar och mer utbyte av undervisningsmetoder mellan förskollärare och grundskollärare, så att kontinuitet mellan skolformerna kan skapas för barnen. Det kan finnas fog för dessa rekommendationer. Som exempel visar en longitudinell studie genomförd i Finland att tre samarbetsaktiviteter ger särskilt stort utslag i barnens fortsatta lärande; 1) lärares samarbete över läroplansgränser (ex. förskola-skola) i exempelvis gemensamma läroplansfrågor, 2) att lärarna i förskolan överlämnar (skriftlig) information om barns förmågor skolans lärare innan övergången så att lärarna ges möjligheter att anpassa undervisningen till barns nivåer, och 3) konkret undervisnings-samarbete mellan lärarna i förskola och skola. Studien visade också att detta är de aktiviteter som förekommer mest sällan (Ahtola m.fl., 2011).

Forskningen verkar enig om att lärares samarbete runt övergångar i samband med skolstart är väsentlig för barnens fortsatta utveckling och skolgång (se även Pierce & Bruns, 2013; Chan, 2012; Perry, Dockett & Petriwskyj, 2014; OECD, 2017). Genom att lärare i förskola och skola arbetar tillsammans och diskuterar olika filosofier om lärande och arbetssätt så underlättas övergången för barnen (Skouteris, Watson & Lum, 2012). Dessutom, som tidigare nämnts, visar forskning att det sätt barnen gör övergångar kan påverka deras individuella utveckling, men också deras fortsatta lärande och utveckling i skolan (Lee & Goh, 2012; Carida, 2011). Jenkins m.fl. (2015) samt Heckman (2000; 2006) har också påvisat att barnens kunskapsnivåer

från förskolan endast kan upprätthållas om skolans undervisning tydligt kopplas till den undervisning barnen har erfarit i förskolan. Lärarna i förskola och i skola behöver alltså samarbeta och tillse att undervisningen i de två skolformerna hänger väl samman. Studien visar att den utveckling som barnen har gjort i förskolan snabbt försvinner om de får börja om med samma undervisningsinnehåll och -form när de har börjat skolan och på så vis upprepa saker de redan kan.

Genom att dela information om barnens kunskapsnivåer och om redan genomförda aktiviteter kan mottagande lärare planera undervisning bestående av både kontinuitet och progression (Alatalo, Meier & Frank, 2017) men också relatera undervisningsinnehåll och -metoder i skolan till de som barnen varit vana vid i förskolan. Öppna dörrar mellan skolformer och samarbete över läroplansgränser betraktas i forskningen också som en viktig aspekt i att skapa trygghet för barnen i övergången (Dehnoes Hogsnes & Moser, 2014; Lago, 2014; OECD, 2017). I en studie från Finland illustreras exempelvis hur barns övergång från förskola till skola gynnas genom att lärarna i de olika skolformerna utvecklar gemensamma lektioner. På så vis byggs undervisningen i förskola och skola samman och skapar en mjuk övergång för barnen (Karila & Rantavuori, 2014) baserad på kontinuitet och där progression i lärandet kan skapas.

Pedagogiska länkar och samsyn

Nationell forskning visar dock att de pedagogiska länkarna mellan förskola, förskoleklass och grundskola är svaga. Det finns inte alltid någon relation mellan de didaktiska momenten i de olika skolformerna, och risken är att barnen upplever att de får upprepa samma aktivitet många gånger, något som forskning visar påverkar fortsatt lärande negativt (Sandberg, 2012; Ackesjö, 2014). I exempelvis Ekströms (2018) forskning beskrivs hur hänsyn sällan tas till barns tidigare erfarenheter och kunskaper vid planering av förskoleklassens undervisning. Brister i samarbete över läroplansgränser kan förklaras av att både mottagande och avlämnande lärare ofta har för lite kunskap om varandras verksamheter, arbetsätt och traditioner (Dehnoes Hogsnes & Moser, 2014) men också av ekonomiska och organisatoriska villkor, skilda kunskapssystem och administrativa villkor (Sandberg, Hellblom-Thibblin & Garpelin, 2014). Lärare i de olika skolformerna

förstår också sitt uppdrag på olika sätt. Olika lärares olika barnsyn är kopplat till lärarnas olika identiteter vilka formas utifrån olika föreställningar om sitt uppdrag (Ackesjö, 2013; Alatalo, Meier & Frank, 2016; Kallberg, 2018). Dessa olika föreställningar formas av lärarnas tidigare erfarenheter, olika utbildningar, den egna praktiken samt de olika sammanhang man verkar i (Kallberg, 2018) men också av verksamheternas skilda historia och traditioner. Detta är i sig själv inga problem, men det blir ett problem om spänningar i hur man ska genomföra övergångarna så bra som möjligt för barnen uppstår. Som exempel kan lärare i skola och förskola ha olika åsikt om vilka undervisningsmetoder som lämpar sig bäst och om vilken plats leken ska få i verksamheten. Lärare i förskolan pratar ofta om hur mycket barnen kan medan lärare i skolan fokuserar hur mycket barnen har kvar att lära (Lillejord m.fl., 2015).

Har lärarna inte en gemensam syn på undervisning i samband med övergångar, är samarbete svårt att realisera. Om samarbetet ska resultera i att broar byggs mellan olika skolformer behöver det bli en del av det kontinuerliga vardagsarbetet och förankras lokalt med stöd i de nationella styrdokumenterna (Lillvist & Wilder, 2017). Blir samarbetet över läroplansgränser inte diskuterat på djupet förblir föregivettagna föreställningar och representationer oemotsagda och bidrar därmed till att reproducera och oreflekterat cementera både barns och lärares roller samt de olika skolformernas betydelse och funktion. De olika skolformernas skilda kulturer och traditioner tillsammans med lärares olika sätt att förstå relationen dem emellan kan bidra till att konstruktioner av barns skolstart får olika fokus och tillskrivs olika mening (Kallberg, 2018).

Samtidigt som OECD (2017) sätter samarbete mellan skolformerna i relation till skolstarten högt upp på den skolpolitiska dagordningen visar en nationell rapport från Skolinspektionen (2015) att en distans mellan förskoleklass och grundskola, och mellan respektive lärargrupp, är påtaglig. Detta trots att skolformerna kan sägas ha närmat sig varandra på policynivå genom exempelvis organisation, utbildning och professionsutveckling under de senaste åren. Brist på samarbete och kommunikation mellan lärarna skapar stor distans och brist på kontinuitet mellan verksamheterna – vilket i sin tur försvårar övergången för barnen (Efthymia, 2018). Detta kan göra övergångarna mellan verksamheterna problematiska för barnen att hantera.

Lärares läroplansöverskridande arbete och jämställda diskussioner bör fungera som länkar som skapar sammanhang för barnen.

Att vara redo för nästa skolform

Inom den internationella forskningen används ofta begreppet *school readiness* i beskrivningar av vad barn behöver ha utvecklat inför skolstarten. Dock är detta ett svårhanterat begrepp eftersom det representerar en föreställning om barns individuella utveckling och placerar fokus på vilka personliga attribut, förmågor och kunnande som i sin tur bäddar in barnet i ett bristparadigm (Dunlop, 2016). Fokus riktas från en vidare förståelse av övergången till skolan till ett smalt och individuellt perspektiv, vilket också riskerar att förneka tidigare lärande. Dessutom blir den pedagogiska praktiken – och övergången – definierad av den kommande praktiken. I Sverige och i Norden har fokus sedan några decennier inte legat på det skolmogna barnet utan på den barnmogna skolan, dvs. att skolan ska vara mogen att ta emot alla barn. Den mottagande skolan behöver anpassa sin verksamhet till barnens behov och vara redo för att ta emot alla barn med olika kognitiva styrkor svagheter, sociodemografiska olikheter och skillnader i uppväxtvillkor (Lillejord m.fl., 2015; OECD, 2017). Hur väl ett barn presterar i skolan handlar inte endast om vilka kunskaper och förmågor de har utvecklat utan även om vilket stöd de får i övergångsfasen och vilka övergångspraktiker de får vara en del av (Abry, Latham, Bassok & LoCasale-Crouch, 2015).

Men med den nya tydliggjorda målstyrningen av utbildningen för de yngsta barnen har pendeln slagit tillbaka till att det är barnen som ska anpassa sig till statens fastställda krav i en verksamhet som baseras på fixerade läroplansskrivningar (Ackesjö & Persson, 2020). Det svenska utbildningssystemet är i dag centrerat runt ett fokus på kunskapsekonomi, bedömning och mätning vilket bäddas in i ett paradigm som fokuserar ekonomiska vinster av tidiga insatser. När den obligatoriska förskoleklassen och skolplikten för sexåringarna infördes skapade detta ett diskursivt skifte; från att fokusera vem barnet är till vad barnet ska bli (Ackesjö & Persson, 2019). Därmed blir tanken om anpassning och utveckling av vissa förmågor innan skolstart åter aktuell. I den utbildningspolitiska retoriken befinner

sig barnet således i relation till de pedagogiska verksamheterna och inte tvärtom (Kallberg, 2018).

Framför allt, menar Serry m.fl. (2014), är det viktigt att barnen har utvecklat en *lärandeidentitet*, en *känsla av sammanhang*, *väl-mående* och *självförtroende* inför skolstarten. Det handlar alltså om att utveckla en känsla av att vara redo att lära. Detta är processer som är komplexa och svåra att mäta men får betydelse för barnets fortsatta utveckling i skolan. Liknande resultat påvisas i studien av Ahtola m.fl. (2011). Barnens självkänsla, välmående och känsla av sammanhang inför övergångar stärks genom att man spinner ”ett nät av relationer” i övergångsarbetet. Samtidigt poängteras att det inte bara är barnen som ska vara redo för skolstarten, det handlar lika mycket om att skolan ska vara redo att ta emot de barn som kommer.

Det verkar också krävas vissa utvecklade kompetenser i samband med övergången. Ackesjö och Persson (2014) kallar detta för att barnen utvecklar *övergångskompetens*. I studien, som fokuserade på barns erfarenheter av sociala gemenskaper i övergångarna till och från förskoleklass, kunde forskarna se att barn ständigt träder in i olika sociala sammanhang samtidigt som de separerar från gamla kontexter och relationer – uppbrott, separation och anpassning är en del av barns institutionella vardag. I sökande efter att kunna hantera dessa processer använder sig barnen av tidigare erfarenheter av övergångar. Den övergångskompetens som utvecklas innehåller ett starkt drag av självreflexivitet. Barnen söker efter roller och konstruerar identiteter i nya sociala gemenskaper, samtidigt som de strävar efter att behålla de tidigare gemenskaper som de upplever tillhörighet och meningsfullhet i. Relationer till kamrater är centralt för barn i övergångar.

Ålder och skolstart

Det finns en mängd internationella studier som indikerar olika sociala och demografiska faktorer som kan vara viktiga för hur barnen anpassar sig i skolan efter skolstart. Utöver barns kön, socioekonomiska status och sociala förmågor framhålls ofta *barnets ålder* vid skolstart som central. Forskning har visat att barn under sex–sju års ålder lär sig mest naturligt i lekintegrerade miljöer och verksamheter vilket i sin tur innebär att en övergång till en formell skolverksamhet med hög barn-lärararatio samt mer formell undervisning kan skapa avbrott

i barnens lärandebanor. Det finns också evidens att senarelagd skolstart gynnar den långsiktiga utvecklingen av barns olika kapaciteter och engagemang i skolan (O'Connor & Angus, 2014). En senarelagd skolstart ger barnen större möjligheter att utveckla aspekter som just lärandeidentitet, välmående och självförtroende som forskning har visat är centralt för att vara redo att lära i skolan. Senare skolstart tillåter också sent utvecklade barn att komma ifatt sina kamrater, vilket minskar utvecklingsgapet på sikt (Horstschräer & Muehler, 2014). Liknande resultat framhålls av Riggall och Sharp (2008) som har gjort en jämförelse mellan fem olika länders skolstart och barnens prestationer senare i utbildningssystemet. Även deras resultat visar att elever som börjar skolan vid högre ålder presterar bättre resultat senare i utbildningssystemet.

En central studie i dessa sammanhang är den omfattande Cambridge Primary Review som publicerades för drygt tio år sedan (Alexander, 2009). Resultaten i rapporten visar, i likhet med andra studier, att det saknas evidens på att tidig introducering av formell undervisning ska ha någon effekt på barns lärande. Snarare presenteras omfattande evidens som stödjer argumentet om att tidigarelagd formell undervisning kan påverka barns självkänsla i negativ riktning, öka upplevelsen av stress och press samt minska motivationen att lära. Även denna rapport framhåller vikten av att de yngsta barnen får lära genom lekintegrerad undervisning. De yngsta barnen behöver möjligheter att bygga sociala färdigheter, språk och ett gott självförtroende för att bli lärande och nyfikna. I rapporten hävdas att tidigarelagd introduktion av formell undervisning, som inte baseras på lek och utforskande, riskerar att inte endast vara kontraproduktivt, det kan också vara skadligt för barnen. Särskilt gäller detta barn som kommer från socioekonomiskt utsatta områden och familjeförhållanden (Alexander, 2009). Liknande resultat presenteras av Fredriksson och Öckert (2006) i en svensk studie av hela den svenska befolkningen födda 1935–1984. De har bland annat undersökt vad variationen i ålder vid skolstart betyder för barns fortsatta skolgång. Slutsatserna från studien är att barn som börjar skolan vid senare ålder lyckas bättre i skolan i alla ämnen utom idrott. Elever som är äldre vid skolstart examineras också i större utsträckning från gymnasiet.

Flera internationella studier (se ex Suggate, Schaughency & Reese, 2013) visar också, efter att ha jämfört grupper av barn som börjar skolan i lägre åldrar med grupper av barn som börjar i högre åldrar, att de

eventuella vinster som först indikeras vid en tidigarelagd skolstart försvinner efter något år eller två i det formella skolsystemet. Liknande tendenser illustreras i en studie av Merrell & Tymms (2011). Deras studie tar sin utgångspunkt i en reformtät period i England under 2000-talet då flera policyförändringar genomfördes i syfte att öka elevernas kunskapsnivåer. Bland annat introducerades tydligare mål för undervisningen i förskolan samtidigt som man införde tidigarelagd start i förskolan. Dessutom genomfördes särskilda utvecklingsinsatser i områden med låg socioekonomisk status. I studien har elevers kunskapsresultat under 2001–2008 (472 skolor och knappt 118 000 elever ingår i materialet) analyserats och jämförts. Resultaten visar att trots reformtäthet och policyförändringar så är kunskapsresultaten i stort sett stabila. Med andra ord indikeras att varken sänkt startålder eller tydliggjorda läroplansuppdrag har givit några större effekter på barns långsiktiga lärande.

Den internationella forskningen stämmer därmed väl överens med den nationella och den nordiska. I Norge reformerades grundskolan och blev tioårig i slutet av 1990-talet samtidigt som skolstartsåldern sänktes. Efter ytterligare en reform 2006 förtydligades kunskapskraven samtidigt som förskolepedagogiken försvann ur första årskursen. Forskning om reformernas konsekvenser för barnen har visat att tiden för lek i första klass numera är minimal. För de yngsta barnen handlar skolstarten om möte med teori och kunskapskrav och den pedagogiska praktiken i skolan relateras sällan till den i förskolan (Gjerustad, Federici & Hovdhaugen, 2016; Lillejord, Børte & Nesje, 2018; Michaelsen & Palm, 2018). Trycket på barnen, relaterat till kunskapskrav, ökade samtidigt som barns möjligheter till lek, delaktighet och inflytande minskade när skolan reformerades. Sammantaget visar den norska forskningen hur reformerna för sexåringarna har ökat pressen och fokus att lära vilket har lett till att första klass kritiserats som alltför kunskapsintensiv för fem- och sexåringar (Schanke, 2019).

Barns perspektiv på övergångar

Vill man skapa kunskap om övergångar mellan skolformer räcker det inte att lyfta fram lärares eller rektorers berättelser och ambitioner. Barns perspektiv behöver också höras. Det finns tämligen omfattande internationell forskning om barns perspektiv på övergångar. Där-

emot är övergången från förskola till skola ur barns perspektiv något mer begränsad inom den nationella forskningen. Dessutom fokuserar nationell forskning om övergångar delvis på förskoleklassen som en övergångszon mellan förskola och skola, till skillnad från den internationella forskningen som framför allt handlar om barns perspektiv på övergången direkt från hem/förskola till obligatorisk skola.

Utifrån den samlade forskningen kan man hävda att övergångar mellan skolformer, ur barnens perspektiv, kan karaktäriseras som kritiska händelser. Övergången från förskola till skola handlar om förändringar både i kultur och i status, vilket kan vara emotionellt omvälvande. Från att ha varit äldst i förskolan blir barnen yngst i skolan. Sådana förändringar kan skapa förvirring och motstridiga känslor som både förväntan och stolthet, osäkerhet, nervositet och ångest. Det sätt lärarna hanterar detta, och hur lärare i förskola och skola samarbetar runt övergången, får betydelse för barnens fortsatta skolgång. Det får också betydelse för barnens identitetsrekonstruktioner och övergången från att ha varit förskolebarn till att bli elev i skolan. Olika praktiker ställer olika krav på barnen och övergången från förskola till skola handlar för barnen om möten med en ny kultur, nya barn, nya vuxna, nya roller, nya regler, nya miljöer, nya (högre) förväntningar och nya sätt att lära. Samtidigt som barnen ska anpassa sig till allt detta nya ska de också separera sig från det gamla (Ackesjö, 2013; Lillejord m.fl., 2015). Forskning visar att separationen från en förgivettagen identitet eller position i en skolform kan leda till känslor av oro vilket gör att utträdet inte upplevs på ett positivt sätt. Omvänt kan utträdet ur en skolform också leda till känslor av befrielse och välmående (Ackesjö, 2013).

Forskning har visat att övergångar kan upplevas som särskilt kritiska om barnen inte är förberedda på vad de ska möta i kommande skolform. Särskilt gäller detta mötet med nya kamrater, miljöer och (undervisnings-)kulturer. Av dessa anledningar är förberedande övergångsaktiviteter viktiga ur barns perspektiv (Ackesjö, 2014). Dock visar studier att övergångsarbetet och undervisningen i samband med övergångar ofta organiseras och genomförs oftast på kollektiv nivå. Lärarna utgår vanligen från föreställningar om gruppens samlade erfarenheter. Därmed riskerar man att missa elevers olika erfarenheter (Lago, 2017a). Barn är individer och har olika förutsättningar och kompetenser och här framträder vikten av att ta barns perspektiv i övergångar, och att lyssna in deras tankar om vad de oroar sig över

eller ser fram emot. I en norsk studie (Dehnoes Hogsnes, 2014) framhålls att barn är extra sårbara i övergången, och negativa erfarenheter av övergången kan medföra framtida problem i det nya sammanhanget. Barn gör övergångar med olika erfarenheter i bagaget. Därav framhålls vikten av sammanhang mellan både de arenor barnen är en del av. En positiv övergång definieras i studien som en process där de olika parterna ingår i ett likvärdigt samarbete för att tillrättalägga så att barnen kan uppleva sammanhang.

Att börja skolan är något som många barn ser fram mot och de uttrycker en längtan efter att få lära sig och att det ska bli roligt med nya utmaningar (eller bara någonting nytt). Samtidigt uttrycker de, ofta samma barn som längtar och ser fram mot att börja skolan, en oro över fler krav och svårare (och ibland tråkigare) undervisning (Lago, 2014; 2017b). Liknande resultat beskrivs i en studie från Finland (Eskelä-Haapanen, Lerkkanen, Rasku-Puttonen & Poikkeus, 2017) där barns perspektiv på övergången från förskola till skola studeras. Det som framträder i resultatet är att majoriteten av barnen framför allt betraktar sig själva som kompetenta *learners*, det vill säga de har positiva förväntningar och attityder till lärande, något som är grundläggande framtida skolframgångar. Studien visar också att barnen framhåller kamratrelationer, speciellt att få möjlighet att bibehålla relationer, framför alla andra aspekter i övergången. Kamratrelationer är ett mikrosystem som spelar stor roll i hur barn anpassar sig till skolan. Den oro barnen gav uttryck för i studien relaterades till att lära sig läsa och skriva, till att inte gå vilse på vägen till skolan och att hitta i skolan. Framför allt oroade de sig för att deras dagar av lek var över i och med skolstarten samtidigt som de såg fram emot svårare uppgifter, läxor och formell undervisning.

Liknande resultat beskrivs i Ackesjös (2014) studie. Läsåret i förskoleklass uppfattas av barnen som en övergångsprocess, där de pendlar över gränserna mellan traditioner och kulturer i förskola, förskoleklass och skola. Förskoleklassen skulle därmed kunna betraktas som en förberedande övergångszon. Genom sin fysiska placering i skolans miljö ges barnen möjlighet att dagligen möta och utmanas i skolans kultur, vilket kan göra att övergången från förskoleklass till årskurs 1 blir mjukare och upplevs mindre hotande (Ackesjö, 2014). Detta skapar å ena sidan möjligheter för förskoleklassen att fungera som brobyggande i den bemärkelsen att barnen får bekanta sig med skolmiljön och dess rutiner i lugn takt. Å andra sidan kan detta också

skapa en otydlighet. Barnen får ”göra skolstart” två gånger (Sandberg, 2012). Dessutom visar studier att förskoleklassen av barnen kan beskrivas som en otydligt definierad ”mellanklass” mitt emellan förskola och skola, ett *både och* eller *varken eller* med en blandning av både skollika och förskolelika inslag (Lago, 2014). Otydligheten visar sig också i att barnen inte längre betraktar sig som förskolebarn men inte heller skolbarn. Förskoleklassen betraktas snare som en förberedelse för ”den riktiga skolan” (Sandberg, 2018) och inte som viktig i nuet (Lago, 2014).

Övergångar innebär en dubbel utmaning – samtidigt som den ska göras smidig och trygg för barnen ska deras lärande stimuleras. Barnen ska utmanas genom nya erfarenheter och möta högre krav. Övergången från förskola till skola kan medföra regression vilket gör det till en process där vissa barn behöver extra stöd och hjälp. Forskning av Perry (2014) har visat hur barn kan uppleva att de möter orimliga förväntningar när de börjar skolan. Som ett resultat går dessa barn från att betrakta sig själva som framgångsrika och kompetenta lärande individer i förskolan till att betrakta sig själva som misslyckade under det första skolåret. Liknande resultat framträder i Simeonsdotter Svenssons (2009) studie av den pedagogiska samlingen i förskoleklass. Resultaten visar att barns upplevelser av svårigheter i samband med den lärarinitierade samlingen och tillhörande uppgifter relateras till barnets egen förmåga alternativt uppgiften och den situation som de ingår i. De upplevda svårigheterna handlar dels om känslor av att inte duga och dels om att vara orolig för att göra fel. Som en konsekvens blir svårigheterna personifierade – barnen blir ägare till sina upplevda svårigheter. Resultaten visar också att barnen upplever att de inte blir tagna på allvar med vad som uppfattas som svårt. De erfår framför allt uppgifter som svårigheter när läraren inte förstår att uppgiften är svår, när barnet upplever sig som mindre delaktig i uppgiften samt när barnet inte förstår lärarens instruktioner. Bristen i att ta barns perspektiv som utgångspunkt är en gemensam faktor i de studerade lärsituationerna.

Förskoleklass som en övergångszon

Forskning visar att det är särskilt viktigt att barn får utveckla sina socio-emotionella kompetenser före övergången till skolan (Abenavoli & Greenberg, 2016). Som tidigare har nämnts menar Serry m.fl. (2014) att det är högst centralt att barnen har utvecklat en lärandeidentitet, en känsla av sammanhang, välmående och självförtroende inför skolstarten. Detta har sedan förskoleklassens start varit dess fokus. Förskoleklassens lärare har sedan förskoleklassen introducerades lagt stort fokus på lärande lek och social utveckling. Av tradition har arbetet, särskilt på höstterminerna, centrerats till att skapa en väl fungerande och sammansvetsad barngrupp baserad på social trygghet i övergången mellan förskola och skola (Ackesjö, 2010). Detta arbete har visat sig ha stor betydelse när barnen sedan börjar i årskurs 1, eftersom de då är trygga både i sin klass och i skolans lokaler (Sandberg, 2014). Förskola och skola karaktäriseras av skillnader i struktur, organisation, mål, material och innehåll vilket också påverkar barnens delaktighet och agens i de olika kontexterna (Schanke, 2019). Förskoleklassens pedagogiska vinst har varit att överbrygga dessa skillnader och ge barnen möjlighet att ”landa” i skolans miljö och i de nya relationer och gemenskaper deras nya klass och fritidshemsavdelning består av så att trygghet och gemenskap kan konstrueras innan mer utmanande och krävande lärande tar vid i årskurs 1. Genom förskoleklassens pedagogik har barnen givits möjligheter att under ett läsår pendla fram och tillbaka mellan skolans och förskolans kulturer, känna sig för och skapa nya relationer och handlingsmönster i det nya sammanhanget och samtidigt lära sig skolans regler och rutiner på ett kravlöst vis. Därmed har en ”mjuk övergång” från förskola till skola skapats för barnen (Ackesjö, 2014).

Dock centrerar den ökade utbredningen av den anglo-amerikanska curriculum-traditionen runt kunskapseffektivitet, målstyrning och renodlat fokus på att göra barnen redo för skolan. För förskoleklassens del har detta bidragit till att en förskjutning av innehåll och organisation har skett över tid. Ackesjö och Persson (2019) beskriver detta som att det finns en pågående process av ”schoolarisation” (här översatt till skolarisering), dvs. en förskjutning och närmande av förskoleklassens position till grundskolan i utbildningssystemet. Denna förskjutning påverkas av globala policyförskjutningar mot ett mer akademiskt kunskapsinriktat innehåll för de yngsta barnen. Tendensen

är att skolans arbetsmetoder och förhållningssätt även letar sig in i förskolan vilket kan resultera i att exempelvis leken får mindre plats. Detta påverkar i sin tur även förskoleklassens undervisningspraktik. Forskning om undervisning i den svenska förskoleklassen är inte särskilt välbeforskad, och den forskning som finns publicerad ger en något motstridig bild av hur undervisningen organiseras. I studier presenteras ett spänningsfält mellan en barncentrerad undervisning (att utgå från barns intresse och egen aktivitet, till exempel lek) och kvalificerande undervisning (att utgå från formulerade kunskapsmål med undervisningen), vilket kan ses som en konsekvens av det politiskt formulerade uppdraget för förskoleklassen. I vissa studier beskrivs förskoleklassen till organisation och innehåll likna den traditionella skolan genom att inte utgå från barns erfarenheter och intentioner (Simeonsdotter Svensson, 2009; Ekström, 2018). Andra tidigare studier framhåller en verksamhet med kopplingar till både förskola och skola (Gannerud & Rönnerman, 2006; Lago, 2014).

Senare forskning om förhållandet mellan förskola, förskoleklass och skola ur olika aktörsperspektiv visar också att det finns ett spänningsförhållande mellan en betoning på *barns sociala förmågor och grupprocesser*, och en betoning på *prestation och bedömning av individuella förmågor*. Hellblom-Thibblins (2018) studie illustrerar en förändring i hur lärarna uppfattar barnens förmågor; från förskolans särskilda fokus på social utveckling till att i förskoleklassen inkludera aspekter av individualisering där barns förutsättningar för fortsatt lärande utvärderas genom olika individuella tester. Forskningsresultat pekar på en pågående individualisering i utbildningssystemet – en förskjutning från gruppen till att allt mer fokusera individen och individuella förmågor i förskoleklassen (Ekström, 2018; Kallberg, 2018). Några fallstudier pekar också på att förskoleklassen har anpassat sig efter skolans traditionella sätt att organisera och strukturera undervisningen (Aminoff, 2017). Formerna för undervisning kan också påverka lekens funktion i undervisningen. Tidiga studier (ex. Garpelin, Hellblom-Thibblin, Sandberg & Andersson, 2009; Ackesjö, 2010) har visat att lärare i förskoleklass till stor del vill försvara och bevara förskoletraditionen. Ett sätt att göra detta är att ge barnen rikliga tillfällen till fri och styrd lek. Senare studier pekar på att det tycks vara svårt för lärarna i förskoleklassen att använda leken som ett pedagogiskt verktyg för att stödja barns lärande och språk-

utveckling. I stället transformeras leken till en ”skollik form” (Botö, 2018).

Den svenska förskoleklassen har beskrivits som en förberedande övergångszon med syfte att vara en bro och att mjuka upp övergången till skolan. Inbyggt i policydokumenten har det sedan skolformens start också funnits en strävan att få förskolans och skolans verksamheter att närma sig varandra. Genom förskoleklassens fysiska placering i skolans miljö har barnen givits möjlighet att dagligen möta och utmanas i skolans kultur på ett kravlöst sätt, vilket kan ha medfört att övergången från förskola till årskurs 1 har blivit mjukare och upplevts mindre problematisk (Ackesjö, 2014). Därmed har förskoleklassen tillskrivits ett särskilt socialt och förberedande fokus som också kan antas ha haft positiva effekter på det mer formella lärandet i årskurs 1 (Kallberg, 2018).

Slutsatser

Forskning visar att övergångar innebär förändringar i barns aktörskap och identitetskap. Därmed betonas vikten av förberedande övergångsaktiviteter så att barnen får tid att både anpassa sig till den nya kontexten och separera sig från den gamla. Att göra en övergång till en ny skolform ställer utan tvekan stora krav på barns anpassningsprocesser. Forskning visar att ju fler besök som görs i den nya kontexten, desto mindre introduktion behövs efter skolstart. Om förskoleklassen försvinner, i enlighet med denna utrednings direktiv, blir skolstarten mer markerad vilket innebär att mer omfattande övergångsaktiviteter kommer att krävas och det ansvar som har varit förskoleklassens faller på andra aktörer.

Forskningen är enig om att lärares samarbete i samband med barns skolstart är väsentlig för barnens fortsatta utveckling och skolgång. Det sätt övergången organiseras och genomförs, och det sätt information överlämnas mellan skolformer, kan påverka barns fortsatta lärande och utveckling. Samlärande mellan olika lärarprofessioner över läroplansgränser och utveckling av en samsyn baserad i gemensamma föreställningar framhålls för att gynna barnens inträde i den obligatoriska skolan.

Även om skolan behöver vara redo att ta emot alla barn med olika kognitiva styrkor svagheter, sociodemografiska olikheter och skillna-

der i uppväxtvillkor visar forskning även vikten av att barn behöver ha utvecklat känslor av sammanhang, välmående och självförtroende inför skolstarten. Särskilt viktigt är att ha utvecklat en lärandeidentitet. Barn i dag befinner sig i en övergångsrik institutionell vardag. Barn förbereder sig mentalt och känslomässigt inför att korsa gränser genom att reflektera över sin förmåga att lämna en social gemenskap och skapa eller ingå i en ny. För att hantera förändringar blir utvecklingen av barns övergångskompetens viktig.

Det saknas evidens för att sänkt skolstartsålder med tidigarelagt inträde i formell undervisning bidrar till ökat lärande eller ger långsiktiga effekter på barns utveckling. Tidigarelagd skolstart kan tvärtom skapa ett alltför kunskapsintensivt fokus och därmed öka pressen på barnen. Snarare presenteras i forskning att senarelagd skolstart bättre gynnar den långsiktiga utvecklingen av barns olika kapaciteter och engagemang i skolan. Yngre barn behöver vistas i stimulerande lärandemiljöer där de får lära genom lekintegrerad undervisning med goda möjligheter att utveckla sociala färdigheter, språk och ett gott självförtroende för att bli lärande och nyfikna. Genom detta skapas större möjligheter att lyckas i fortsatt utbildning. Särskilt gäller detta barn som kommer från socioekonomiskt utsatta områden och uppväxtvillkor.

Forskning framhåller barns sårbarhet i övergångar. Därmed betonas vikten av att närma sig barns olika perspektiv, att möta barnen och att lyssna på deras tankar, föreställningar och behov. Skolstarten innebär att barnen går från att ha varit äldst i förskolan till att vara yngst i skolan. Med detta kan även följa känslor av att möta orimliga förväntningar och upplevelser av att inte duga efter skolstart. Här framträder återigen vikten av samarbete och överlämningar mellan skolformer så att undervisningen anpassas till barnen.

Publicerad forskning om förskoleklassen är inte omfattande. Beroende på olika perspektiv och utgångspunkter är den inte heller samstämmig. Förskoleklassens praktik har förändrats och uppdraget har förskjutits under det senaste decenniet. Forskning beskriver både en barncentrerad och en kvalificerande undervisning som har betoning både på sociala förmågor och grupprocesser, samt prestation och bedömning. Det som dock verkar framhållas som kärnan i förskoleklassens verksamhet är arbetet med barns emotionella och relationella trygghet i övergången till skolan, genom att låta barnen pendla mellan förskolans och skolans traditioner utan krav på prestation.

När förskoleklassen försvinner, i enlighet med denna utrednings direktiv, försvinner också denna funktion som övergångszon. Det går att förutsätta att barnen kommer att behöva mer stöd vid skolstarten i nya årskurs 1. I detta behöver betoning läggas på aspekter som förskoleklassen tidigare har fokuserat; få samman gruppen, stärka de sociala relationerna, skapa trygghet i klassen, lära barnen skolans rutiner, lokaler och miljöer osv. Lärargemensamma föreställningar om hur skolstarten ska göras behöver medvetandegöras, diskuteras och didaktiskt förankras för att gynna barnen på bästa sätt i nya årskurs 1.

Mot bakgrund av detta, vad i nuvarande förskoleklassens verksamhet skulle vara viktigt att bevara respektive tillföra i en ny årskurs 1, samt de första åren, i en tioårig grundskola?

Uppdraget har bestått i att, via forskningen, söka svar på hur undervisning för barn i skolstartsåldern bör organiseras, vad som är viktigt att särskilt beakta i barns övergång mellan förskola och skola och slutligen att, mot bakgrund av det ovan skrivna, dra slutsatser om vad som är viktigt från förskoleklassen att bevara respektive tillföra nya årskurs 1. Som vi redovisat tidigare så är den svenska förskoleklassen inte särskilt välbeforskad, och forskningen ger en motstridig bild av hur undervisningen organiseras. I vissa studier beskrivs att undervisningen i förskoleklassen är starkt lärar- och stoffstyrd och att den inte utgår från barns erfarenheter och intentioner. Andra tidigare studier framhåller i stället likheter till förskolans verksamhet eller en verksamhet med kopplingar till både förskola och skola.

Eftersom forskningen visar en motstridig bild av undervisningen i förskoleklassen, och då fokus i uppdraget inte har varit att särskilt studera förskoleklassens pedagogiska praktik och undervisning, kommer vi i denna avslutande del att sammanfatta och dra slutsatser om vad som är särskilt viktigt att beakta i övergången till och i undervisningen i den nya årskurs 1.

En av de viktigaste frågorna för utredningen om en tioårig grundskola är att höja kunskapsresultaten för eleverna i den svenska skolan. Sverige ska vara en framstående kunskapsnation och alla elever ska ha rätt till likvärdig utbildning av hög kvalitet så att de når de natio-

nella kunskapsmålen. Även om den nya årskurs 1 kommer att omgärdas av regleringar i form av ämnen, kursplaner och fler timmar för undervisning krävs att både dessa regelverk och själva utbildningen anpassas för barn i sexårsåldern i syfte att möta deras olika behov och förutsättningar. Det råder konsensus i forskningen om att tidiga insatser i form av en förskola av hög kvalitet är gynnsamt för barns lärande och utveckling, både på kort och på lång sikt. Studier har också pekat på att det är mer gynnsamt att öka undervisningstiden för barn i skolstartsåldern än att vänta tills slutet av skoltiden. Det saknas dock evidens för att sänkt skolstartsålder med tidigarelagt inträde i formell och formaliserad undervisning bidrar till ökat lärande och ökade kunskaper eller ger långsiktiga effekter på barns utveckling. Snarare visar forskningen att skolan behöver vara redo att ta emot alla barn med olika kognitiva styrkor svagheter, sociodemografiska olikheter och skillnader i uppväxtvillkor. Den forskning vi redovisat pekar även på att ålder för skolstart är en viktig faktor. Barn i skolstartsåldern lär sig mest naturligt i lekintegrerade miljöer och verksamheter, vilket i sin tur innebär att en övergång till en formell skolverksamhet samt mer formaliserad undervisning kan skapa avbrott i barnens lärandebanor.

Vi har identifierat tre teman som speciellt viktiga för undervisning och övergångar för barn i skolstartsåldern: *en utvidgad undervisningsrepertoar, progression i undervisningen* samt *undervisning och övergångar som stöder barns generiska förmågor*. I det följande redovisas våra slutsatser inom dessa teman.

En utvidgad undervisningsrepertoar

Den redovisade forskningen pekar på att det krävs en utvidgad undervisningsrepertoar under de första skolåren. Utgångspunkterna är att barns lärande i skolstartsåldern innebär aktiva handlingar och utforskande. Undervisningen bör också beakta de kunskaper, förmågor och erfarenheter som barn utvecklat innan de börjar den obligatoriska skolan, speciellt gäller det utvecklingen av litteracitet och matematiskt kunnande. Den utvidgade undervisningsrepertoaren innebär:

- undervisning som gör barnen till aktiva utforskare snarare än passiva mottagare,
- undervisning som är inkluderande och relationsskapande,

- undervisning som är lekintegrerad som stöttar och expanderar barnens lärande,
- balans mellan vuxenstyrda och barninitierade aktiviteter, samt
- att barns tidiga utveckling av litteracitet och matematiska kunskaper tas i beaktande i undervisningen.

För att reformen om en tioårig grundskola ska bli så gynnsam som möjligt bör undervisningen integrera och överbrygga de dikotomier ovan redovisad forskning pekar på som problematiska. Lärare för barn i skolstartsåldern behöver därför sträva efter:

- balans mellan barncentrerad och kvalificerande undervisning,
- integration mellan ämnesfokus och barnfokus, samt
- integration av undervisning och lek.

Progression i undervisningen

För att kunna åstadkomma undervisning som bidrar till progression i lärandet behöver pedagogiska länkar mellan förskola och skola skapas så att undervisningen kan baseras på det barnen redan vet och kan. Öppna dörrar mellan skolformer och samarbete över läroplansgränser betraktas inte bara som en viktig aspekt i att skapa trygghet för barnen i övergången utan också för att gynna barns fortsatta utveckling och skolgång. Studier har dock visat på stora brister i det pedagogiska samarbetet mellan förskola, förskoleklass och grundskola. För att kunna skapa progression i undervisningen krävs enligt forskningen

- att undervisningen tar vid där den andra skolformen slutar,
- etablerad och välfungerande kommunikation mellan lärarna i de olika skolformerna så att information om barnen kan överlämnas för att kunna anpassa fortsatt undervisning,
- samarbete mellan lärarna i de olika skolformerna så att barns styrkor, kompetenser och erfarenheter tas tillvara,

- samarbete mellan läroplansgränser i syfte att stärka pedagogiska kopplingar och utbyte av undervisningsmetoder och därmed minimera risken för preschool fade out, samt
- att både mottagande och avlämnande lärare har kunskap om varandras verksamheter, arbetssätt och traditioner och en gemensam syn på övergångsarbetet.

Undervisning och övergångar som stöder barns generiska förmågor

När förskoleklassen introducerades vad syftet att den skulle vara en bro mellan förskola och skola och överbrygga skillnaderna mellan skolformerna i syfte att underlätta övergången för barnen. Förskolans pedagogik skulle också ”färga av sig” i skolans undervisning. Det finns ingen studie som specifikt har studerat förskoleklassens och skolans respektive utveckling och närmande av varandra i undervisningspraktiken. Därför vet vi relativt lite om resultatet av dessa pedagogiska intentioner. Forskning har dock visat att förskoleklassen har tjänat ett gott syfte i att utgöra en övergångszon mellan förskola och skola. Förskoleklassen har tillskrivits ett särskilt socialt och förberedande fokus som också kan antas ha haft positiva effekter på det mer formella lärandet i årskurs 1. Dessa delar av förskoleklassens praktik är viktiga att behålla, tillföra och utveckla i nya årskurs 1. Forskningen visar tydligt att lärande inte är endast en kognitiv akt av ”kunskapsinhämtning”. Lärandet inkluderar såväl kognitiva, sociala, fysiska och emotionella dimensioner som barn integrerar i sin person och i sin förståelse av sig själv som en lärande person, det som vi här kallar generiska förmågor. Övergångar innebär dock förändringar i barns aktörskap och identitetskap då olika pedagogiska praktiker ställer olika krav och har olika förväntningar på barnen. Därmed kan övergångar upplevas som särskilt kritiska om barnen inte är förberedda på vad de ska möta i kommande skolform. Särskilt gäller detta mötet med nya kamrater, miljöer och (undervisnings-)kulturer. Under de första skolåren krävs därför

- att undervisningen inkluderar utveckling av barns känslor av sammanhang, välmående och självförtroende – särskilt inför övergångar,

- att undervisningen utvecklar och stärker barns lärandeidentitet och aktörsskap,
- att undervisningen inkluderar utveckling av barns generativa förmågor som självkompetens och självreglering då dessa framstår som centrala för framgång i det fortsatta lärandet,
- att undervisningen fokuserar gruppstärkande, relationsskapande och trygghetskapande processer,
- medvetet planerade och återkommande övergångsaktiviteter innan övergångar i syfte att lära känna nya kamrater, lärare och undervisningskulturer,
- återkommande möten i de nya sociala gemenskaperna i skola och fritidshem före och under övergångar,
- ett närmande av barns perspektiv på övergångar för att möta det enskilda barnets behov och förväntningar,
- ett samtidigt fokus på separation från den gamla kontexten och anpassning till den nya, samt
- ett medvetet arbete med att både utveckla och nyttja barnens övergångskompetens för att stärka barnens förmåga att hantera framtida övergångar.

Läraren, är oavsett vilken grundutbildning man har läst, en central och viktig person i klassrummet. De teman som vi redovisat berör i högsta grad lärares kunskaper och kompetenser men också de förutsättningar och villkor som lärare arbetar under. De redovisade studierna pekar på att lärare behöver utvidga sin undervisningsrepertoar, få förutsättningar att skapa en progression i undervisningen och genomföra en undervisning som stöder utvecklingen av barns generiska förmågor såväl som barns ämneskunnande. Det ligger inte i vårt uppdrag att ge förslag på fortbildnings- och vidareutbildningsinsatser men vi kan konstatera att en reform om en tioårig grundskola behöver ge samtliga lärare, såväl förskollärare som grundskollärare, stöd i att vidareutveckla sina kunskaper och kompetenser om undervisning av sexåriga barn.

Metodbeskrivning

I denna översikt har följande urvalskriterier använts. Studierna som söks i databaserna ska vara:

- publicerade i en vetenskaplig tidskrift med peer-review, avhandling eller vetenskaplig rapport,
- vara publicerade företrädesvis under perioden 2010–2020,
- behandla forskning om undervisning och övergångar för barn i skolstartsåldern, samt
- behandla företrädesvis svensk och nordisk forskning.

I det följande redovisas forskning från flera databaser. Databaserna ERIC och Nordic Base of Early Childhood Education and Care (NB-ECEC) har varit de huvudsakliga källorna men sökningar har också genomförts i SwePub och Google scholar.

Sökord

För forskning om *undervisning* för barn i skolstartsåldern har följande söksträngar använts:

- ERIC/EBESCO: Teaching strategies or teaching methods AND Primary school or elementary school or primary education or elementary education AND Scandinavia or Sweden or Denmark or Norway or Finland or Iceland (521 träffar)
- ERIC/EBESCO: Teaching strategies or teaching methods AND Learning outcomes AND Primary school or elementary school or primary education or elementary education AND Scandinavia or Sweden or Denmark or Norway or Finland or Iceland (16 träffar)
- NB-ECEC: Förskoleklass, sexåringar, undervisning (8 träffar).

För forskning om *övergångar* har följande söksträngar använts:

- ERIC/EBESCO: Transition AND primary school (567 träffar)
- ERIC/EBESCO: Transition AND from preschool AND to primary school (83 träffar)

- ERIC/EBESCO: Transition AND from preschool AND to elementary school (85 träffar)
- ERIC/EBESCO: Transition AND from preschool AND to primary school AND Norway OR Sweden OR Finland OR Iceland OR Denmark (7 träffar)
- ERIC/EBESCO: School start AND age (275 träffar)
- NB-ECEC: Övergång (40 träffar), övergång+skola (7 träffar), övergång+förskoleklass (6 träffar), transition to school (5 träffar).

Notera att dessa databaser inte täcker all för uppdraget relevant forskning, så vi har också använt oss av a) våra forskningsnätverk för att få tag på relevanta studier b) våra tidigare kunskaper om relevanta studier och c) ”snöbollsmetod” som innebär att referenser som använts i särskilt relevanta studier har lästs och bedömts. Databasernas förslag på liknande studier som de vi bedömt som särskilt relevanta har också använts. Både nationell, nordisk och internationell forskning har använts, även studier publicerade före 2010 om så har ansetts nödvändigt. I några fall har vi även använt forskningsgrundade rapporter från exempelvis Skolverket och Skolforskningsinstitutet.

Inkludering och exkludering av studier har gjorts utifrån en bedömning av studiernas kvalitet och relevansen för utredningen om en tio-årig grundskola. Speciellt har vi uppmärksammat forskning som belyser de utmaningar och möjligheter som reformen står inför. I de fall det rör sig om internationella studier har vi tolkat relevansen i resultat för en svensk kontext. Studier har inte exkluderats av metodologiska skäl, vilket innebär att såväl studier med kvalitativ som kvantitativ ansats har inkluderats.

Inkludering och exkludering av studier har gjorts enligt följande procedur:

1. Den information som ges via databasernas träffar på sökorden har bedömts efter relevans.
2. Om studierna bedömts som relevanta har vi gjort en bedömning av de abstrakt som den första granskningen resulterat i.
3. Läsningen av den fullständiga publikationen har resulterat i att studien bedömts och exkluderats eller inkluderats utifrån dess relevans för denna översikts syften och problem.

I översikten har vi också inkluderat företrädesvis internationell forskning som publicerats innan 2010. Som tidigare nämnts har våra forskningsnätverk, våra tidigare kunskaper och ”snöbollsmetoden” varit en källa för att inkludera fler studier än de som vi funnit i databaserna. Det har vi gjort för att vi bedömt dem som särskilt relevanta för utredningen. I redovisningen bildar dessa studier ofta en bakgrund till nyare nationella och skandinaviska studier, vilket har gjort det möjligt för oss att värdera dess kunskapsbidrag.

Referenser

- Abenavoli, R. M. & Greenberg, M. T. (2016). *Contributions of social-emotional readiness and classroom quality to social-emotional trajectories across elementary school*. Evanston, IL: Society for Research on Educational Effectiveness.
- Abry, T., Latham, S., Bassok, D. & LoCasale-Crouch, J. (2015). *Preschool and kindergarten teachers' beliefs about early school competencies: Misalignment matters for kindergarten adjustment*. *Early Childhood Research Quarterly*, 31, 78–88.
- Ackesjö, H. (2010). *Läraridentiteter i förskoleklass. Berättelser från ett gränsland*. (Licentiatavhandling). Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Ackesjö, H. (2013). Children Crossing Borders: School Visits as Initial Incorporation Rites in Transition to Preschool Class. *International Journal of Early Childhood*, 45(3), 387–410.
- Ackesjö, H. (2014). *Barns övergångar till och från förskoleklass. Gränser, identiteter och (dis-)kontinuiteter*. (Doktorsavhandling). Kalmar: Linnéuniversitetet.
- Ackesjö, H. (2015). Den komplexa väven: Att organisera för barns övergångar till och från förskoleklass. *Nordisk Barnehageforskning* 11(4), 1–16.
- Ackesjö, H. (2017). Children's Play and Teacher's Playful Teaching a Discussion about Play in the Preschool Class. *Journal of Education, Society and Behavioural Science*, 1–13.
- Ackesjö, H. & Persson, S. (2014). Barns erfarenheter av sociala gemenskaper i övergångarna till och från förskoleklass. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, 19(1), 5–30.

- Ackesjö, H. & Persson, S. (2019). The schoolarisation of the preschool class – policy discourses and educational restructuring in Sweden. *Nordic Journal of Studies in Educational Policy*, 5(2), 127–136.
- Ackesjö, H. & Persson, S. (2020). Från den omogna sexåringen till den skolpliktiga förskoleklasseleven – en dokumentanalys av sexåringen i det svenska utbildningslandskapet från 1940-tal till i dag. *Barn: Forskning om barn og barndom i Norden*, 38(1), 71–87.
- Ahtola, A., Poikonen, P. L., Silinskas, G., Kontoniemi, M., Niemi, P. & Nurmi, J. E. (2011). Successful Handling of Entrance to Formal Schooling: Transition Practices as a Local Innovation. *International Journal of Transitions in Childhood*. 5(1), 3–21.
- Alatalo, T., Meier, J. & Frank, E. (2016). Transition Between Swedish Preschool and Preschool Class: A Question About Interweaving Care and Knowledge. *Early Childhood Education Journal*, 44(2), 155–167.
- Alatalo, T., Meier, J. & Frank, E. (2017). Information Sharing on Children's Literacy Learning in the Transition from Swedish Preschool to School. *Journal of Research in Childhood Education*, 31(2), 240–254.
- Albæk Nielsen, A. & Nygård Christoffersen, M. (2009). *Børnehavens betydning for børns udvikling. En forskningsoversigt*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Alexander, R. (red.) (2009). *Children, their world, their education: Final report and recommendations of the Cambridge primary review*. London & NY: Routledge.
- Aminoff, C. (2017). *Samtals- och skriftspråksorienterade lärarledda aktiviteter i förskoleklass*. (Licentiatavhandling). Linköping: Universitet.
- Andrews, P. & Sayers, J. (2015). Identifying Opportunities for Grade One Children to Acquire Foundational Number Sense: Developing a Framework for Cross Cultural Classroom Analyses. *Early Childhood Education Journal*, 43(4), 257–267.
- Aunio, P. & Niemivirta, M. (2010). Predicting children's mathematical performance in grade one by early numeracy. *Learning and Individual Differences*, 20, 427–435.

- Aydogan, C. (2012). *Influences of Instructional and Emotional Classroom Environments and Learning Engagement on Low-Income Children's Achievement in the Prekindergarten Year*. (Doktorsavhandling.) Nashville, Tennessee: Vanderbilt University.
- Björck-Åkesson, E., Almqvist, L., Björck-Willén, P., Granlund, M., Hvit, S., Norling, M. & Sandberg, A. (2014). *Förskolan som barns språkmiljö*. Vetenskapsrådets resultatdialog 2014, 9.
- Björklund, C. (2014). Powerful teaching in preschool – a study of goal-oriented activities for conceptual learning. *International Journal of Early Years Education*, 22(4), 380–394.
- Björklund, C., Palmér, H. (2019). I mötet mellan lekens frihet och undervisningens målorientering i förskolan. *Forskning om undervisning och lärande*, 7(1), 64–85.
- Bjørnestad, E. & Pramling Samuelsson, I. (red.) (2012). *Hva betyr livet i barnehagen for barn under 3 år? En forskningsoversikt*. Oslo: Høgskolen i Oslo & Akershus.
- Botö K. (2018). *Litteracitetsaktiviteter i skärningspunkten mellan lek och undervisning i förskola och förskoleklass*. (Licentiatavhandling). Göteborg: Göteborgs Universitet.
- Bub, K. L. (2009). Testing the effects of classroom supports on children's social and behavioral skills at key transition points using latent growth modeling. *Applied Developmental Science*, 13(3), 130–148.
- Carida, H. C. (2011). Planning and implementing an educational programme for the smooth transition from kindergarten to primary school: The greek project in all-day kindergartens. *Curriculum Journal*, 22(1), 77–92.
- Carl, B. (2007). *Child care giver interaction scale*. (Doktorsavhandling.) Indiana: University of Pennsylvania.
- Chan, W. L. (2012). Expectations for the transition from kindergarten to primary school amongst teachers, parents and children. *Early Child Development and Care*, 182(5), 639–664.
- Curby, T. W., LoCasale-Crouch, J., Konold, T. R., Pianta, R. C., Howes, C., Burchinal, M., ... & Barbarin, O. (2009). The relations of observed pre-K classroom quality profiles to children's achievement and social competence. *Early Education and Development*, 20(2), 346–372.

- Dehnøes Hogsnes, H. (2014). Barns muligheter for å erfare sammenhenger i ovaergang fra barnehage til skolefritidsordning. *Barn: Forskning om barn og barndom i Norden*, 3, 45–60.
- Dehnøes Hogsnes, H. & Moser, T. (2014). ”Forståelser av gode overganger og opplevelse av sammenheng mellom barnehage, skole og skolefritidsordning”. *Tidsskrift for nordisk barnehageforskning*, 7(6), 1–24.
- Duncan, G. J., Dowsett, C. J., Claessens, A., Magnuson, K., Huston, A. C., Klebanov, P., ... Japel, C. (2017). School readiness and later achievement. *Developmental Psychology*, 43(6), 1428–1446.
- Dunlop, A.W. (2016). *Informing transitions: Theories of learning or development?* Presentation på EECERAS konferens i Dublin, 31/8-3/9 2016.
- Efthymia, G. (2018). Barriers facing to the implementation of transition practices in greek kindergartens. *International Online Journal of Primary Education*, 7(2), 1–16.
- Eklund, K., Torppa, M. & Lyytinen, H. (2013). Predicting reading disability: Early cognitive risk and protective factors. *Dyslexia*, 19(1), 1–10.
- Ekström, K. (2018). Övergången från förskola till förskoleklass, en förändring av delaktighet i tiden och rummet. I Garpelin, A., Sandberg, G. (Red.). *Att förstå barns vägar till lärande under övergången från förskola till skola* (sid. 87–107). Västerås: Mälardalens högskola. Mälardalen Studies in Educational Sciences, Nr 35.
- Eriksson, I. & Jansson, A. (2017). Designing Algebraic Tasks for 7-Year-Old Students--A Pilot Project Inspired by Davydov's "Learning Activity" Concept. *International Journal for Mathematics Teaching and Learning*, 18(2), 257–272.
- Eskelä-Haapanen, S., Lerkkanen, M-K., Rasku-Puttonen, H. & Poikkeus, A-M. (2017). Children's beliefs concerning school transition. *Early Child Development and Care*, 187(9), 1446–1459.
- Europaparlamentet. (2011). *Betänkande om inläring i tidig ålder i Europeiska Unionen* (2010/2159(INI)).
Europaparlamentet: Utskottet för kultur och utbildning.

- Fischer, M., Karlsson, M. & Nilsson, T., (2020). *Långsiktiga effekter av mer undervisningstid*. SNS analys 64.
- Fleer, M. (2015). How preschools environments afford science learning. In M. Fleer & N. Pramling (Red.), *A cultural-historical study of children learning science* (Sid. 23–37). Dordrecht: Springer.
- Fontaine, N. S., Dee Torre, L., Grafwallner, R. & Underhill, B. (2006). Increasing quality in early care and learning environments. *Early Child Development and Care*, 176(2), 157–169.
- Fredriksson, P. & Öckert, B. (2006). *Is Early Learning really more Productive? The Effect of School Starting Age on School and Labour Market Performance*. Working paper 2006:12. Uppsala: Institute for Labour Market Policy Evaluation.
- Fridberg, M., Jonsson, A., Redfors, A. & Thulin, S. (2019). Teaching Chemistry and Physics in Preschool: A Matter of Establishing Intersubjectivity. *International Journal of Science Education*, 41(17), 2542–2556.
- Gannerud, E. & Rönnerman, K. (2006). *Innehåll och innebörd i lärares arbete i förskola och skola: En fallstudie ur ett genusperspektiv*. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Garpelin, A., Hellblom-Thibblin, T., Sandberg, G. & Andersson, S. (2009). *Hur klarar skolan åtgärdsгарantin – att ge stöd åt alla barn, att kunna läsa, skriva och räkna när de lämnar årskurs 3?* Västerås: Mälardalens högskola.
- Gitomer, D. H. & Zisk, R. C. (2015). Knowing what teachers know. *Review of Research in Education*, 39, 1–53.
- Gjerustad, C., Federici, R.A. & Hovdhaugen, E. (2016). *Spørsmål til Skole-Norge våren 2016. Resultater og analyser fra Utdanningsdirektoratets spørreundersøkelse blant skoler og skoleeiere*. Oslo: Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education.
- Heckman, J.J. (2000). *Invest in the very young*. Chicago, IL: Ounce of Prevention Fund and the University of Chicago Harris School of Public Policy Studies.
- Heckman, J. J. (2006). Skill formation and the economics of investing in disadvantaged children. *Science*, 312(5782), 1900–1902.

- Hellblom-Thibblin, T. (2018). Pedagogiska övergångar med fokus på identitetsskapande processer och grupptillhörighet ur lärares perspektiv. I A. Garpelin & G. Sandberg (Red.). *Att förstå barns vägar till lärande under övergången från förskola till skola* (Sid. 127–144). Västerås: Mälardalens högskola, Mälardalen Studies in Educational Sciences, No. 35.
- Holmqvist Olander, M. & Nyberg, E. (2014). Learning study guided by variation theory: Exemplified by children learning to halve and double whole numbers. *Journal of Research in Childhood Education*, 28(2), 238–260.
- Horstschräer, J. & Muehler, G. (2014). School entrance recommendation: A question of age or development? *Education Economics*, 22(3), 270–292.
- Hännikäinen, M. & Rasku-Puttonen, H. (2010). Promoting children's participation: the role of teachers in preschool and primary school learning sessions. *Early Years*, 30(2), 147–160.
- Huf, C. (2013). Children's agency during transition to formal schooling. *Ethnography and Education* 8(1), 61–76.
- Jenkins, J. M., Watts, T. W., Magnuson, K., Clements, D., Sarama, J., Wolfe, C.B. & Spitler, M. E. (2015). *Preventing preschool fade-out through instructional intervention in kindergarten and first grade*. Evanston, IL: Society for Research on Educational Effectiveness.
- Kallberg, P. (2018). *Två lärarkategoriernas arbete med sociala relationer i övergången från förskoleklass till årskurs 1*. (Doktorsavhandling). Västerås: Mälardalens Högskola.
- Karila, K. & Rantavuori, L. (2014). Discourses at the boundary spaces: Developing a fluent transition from preschool to school. *Early Years: An International Journal of Research and Development*, 34(4), 377–391.
- Keilow, M., Holm, A., Friis-Hansen, M. & Kristensen, R. M. (2019). Effects of a classroom management intervention on student selective attention: results from a randomized controlled trial. *School Effectiveness and School Improvement*, 30(2), 194–211.

- Kyttälä, M., Aunio, P., Lepola, J. & Hautamäki, J. (2014). The role of the working memory and language skills in the prediction of word problem solving in 4- to 7-year-old children. *Educational Psychology*, 34(6), 674–696.
- Lazzari, A., Balduzzi, L., Van Laere, K., Boudry, C., Rezek, M. & Prodger, A. (2020). Sustaining warm and inclusive transitions across the early years: Insights from the START project. *European Early Childhood Education Research Journal*, 28(1), 43–57.
- Lago, L. (2014). ”Mellanklass kan man kalla det”. *Om tid och meningsskapande vid övergången från förskoleklass till årskurs ett.* (Doktorsavhandling.) Linköping: Linköpings Universitet.
- Lago, L. (2017a). Different transitions: Timetable failures in the transition to school. *Children & Society*, 31(3), 243–252.
- Lago, Lina (2017b) Visions de l'école chez jeunes enfants en Suède. In Pascale Garnier & Sylvie Rayna (Red.) *Recherches avec les jeunes enfants: Perspectives internationales* (pp. 57–75). Bruxelles: P.I.E. Peter Lang.
- Leach, P., Barnes, J., Malmberg, L. E., Sylva, K., Stein, A. & the FCCC Team. (2008). The quality of different types of childcare at 10 and 18 months: A comparison between types and factors related to quality. *Early Child Development and Care*, 178(2), 177–209.
- Lee, S. & Goh, G. (2012). Action research to address the transition from kindergarten to primary school: Children's authentic learning, construction play, and pretend play. *Early Childhood Research & Practice*, 14(1), 1–16.
- Lepola, J. & Hannula-Sormunen, M. (2019). Spontaneous Focusing on Numerosity and Motivational Orientations as Predictors of Arithmetical Skills from Kindergarten to Grade 2. *Educational Studies in Mathematics* 100(3), 251–69.
- Lillejord, S., Børte, K., Halvorsrud, K., Ruud, E. & Freyr, T. (2015). *Tiltak med positiv innvirkning på barns overgang fra barnehage til skole: En systematisk kunnskapsoversikt.* Oslo: Kunnskapssenter for utdanning.
- Lillejord, S., Børte, K. & Nesje, K. (2018). *De yngste barna i skolen: Lek og læring, arbeidsmåter og læringsmiljø – En forskningskartlegging.* Oslo: Knowledge Centre for Education.

- Lillvist, A. & Wilder, J. (2017). Valued and performed or not? Teachers' ratings of transition activities for young children with learning disability. *European Journal of Special Needs Education*, 32(3), 422–436.
- LoCasale-Crouch, J., Konold, T., Pianta, R., Howes, C., Burchinal, M., Bryant,... (2007). Observed classroom quality profiles in state-funded pre-kindergarten programs and associations with teacher, program, and classroom characteristics. *Early Childhood Research Quarterly*, 22(1), 3–17.
- LoCasale-Crouch, J., Mashburn, A.J., Downer, J.T. & Pianta, R.C. (2008). Pre-kindergarten teachers' use of transition practices and children's adjustment to kindergarten. *Early Childhood Research Quarterly*, 23, 124–139.
- Lovett, M., Frijters, J. C., Wolf, M. & Morris, R. D. (2017). Early intervention for children at risk for reading disabilities: The impact of grade at intervention and individual differences on intervention outcomes. *Journal of Educational Psychology*, 109(7), 889–914.
- Ma, J. (2019). The complex trajectory of children's transition to school within a bi-cultural context: A case of a Chinese immigrant child in Australia. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(1), 81–99.
- Merrell, C. & Tymms, P. (2011). Changes in children's cognitive development at the start of school in England 2001–2008. *Oxford Review of Education*, 37(3), 333–345.
- Michaelsen, E. & Palm, K. (2018). *Den viktige begynderopplæringen*. Oslo: Universitetsforlaget
- Mokrova, I., Broekhuizen, M. & Burchinal, M. (2015). *Pre-kindergarten and kindergarten classroom quality and children's social and academic skills in early elementary grades*. Evanston, IL: Society for Research on Educational Effectiveness.
- Männikkö, I. & Husu, J. (2018). Uncovering expected teaching actions in attention-demanding teaching situations. *Teacher Development*, 22(5), 651–667.
- Norling, M., Sandberg, A. & Almqvist, L. (2015). Engagement and emergent literacy practices in Swedish preschools. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(5), 619–634.

- O'Connor, D. & Angus, J. (2014). "Give them time" -- an analysis of school readiness in Ireland's early education system: A Steiner Waldorf perspective. *Education 3–13*, 42(5), 488–497.
- OECD (2006). *Starting strong II: early childhood education and care*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- OECD. (2012). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- OECD (2017). *Starting Strong V. Transitions from early childhood education and care to primary education*. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD).
- Perry, B. (2014). Social justice dimension of starting school. In B. Perry, S. Dockett & A. Petriwskyj (Red.). *Transitions to School – International Research, Policy and Practice* (Sid. 175–186). Dordrecht: Springer.
- Perry, B., Dockett, S. & Petriwskyj A. (2014). Theorising transition: shifts and tensions. I B. Perry, S. Dockett & A. Petriwskyj (Red.). *Transitions to School – International Research, Policy and Practice* (Sid. 1–18). Dordrecht: Springer.
- Persson, S. (2015a). Pedagogiska relationer i förskolan. I I. Tallberg Broman (Red.). *Förskola – tidig intervention* (Sid. 121–140). Stockholm: Vetenskapsrådet och Skolforskningsinstitutet.
- Persson, S. (2015b). *En likvärdig förskola för alla barn – Innebörder och indikatorer*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Peters, S. (2010). *Literature Review: Transition from Early Childhood Education to School. Report to the Ministry of Education*. New Zealand: Ministry of Education, Wellington.
- Pierce, C. D. & Bruns, D. A. (2013). Aligning components of recognition and response and response to intervention to improve transition to primary school. *Early Childhood Education Journal*, 41(5), 347–354.
- Piasta, S. B. (2016). Current understandings of what works to support the development of emergent literacy in early childhood classrooms. *Child Development Perspectives*, 10(4), 234–239.

- Pyle, A. & Bigelow, A. (2014). Play in kindergarten: An interview and observational study in three Canadian classrooms. *Early Childhood Education Journal*, 43, 1–9.
- Pyle, A. & Danniels, E. (2017) A Continuum of Play-Based Learning: The Role of the Teacher in Play-Based Pedagogy and the Fear of Hijacking Play. *Early Education and Development*, 28(3), 274–289.
- Raver, C. C., Jones, S. M., Li-Grining, C., Zhai, F., Bub, K. & Pressler, E. (2012). CSRP's Impact on low-income preschoolers' preacademic skills: self-regulation as a mediating mechanism. *Child Development*, 82(1), 362–378.
- Rainio, A. P. & Hilppö, J. (2017). The dialectics of agency in educational ethnography. *Etnography and Education*, 12(1), 78–94.
- Reichmann, E. (2011). *Transition from German kindergarten to elementary school: Influence of transition programs in nurturing every child's potential for a better future*. Paper från keynote speech på International Conference of Early Childhood and Special Education (ICECSE) "Nurturing Every Child's Potential for a Better Future". Penang, Malaysia, 10–12 juni, 2011.
- Reys, M. R., Brackett, M. A., Rivers, S. E., White, M. & Solovey, P. (2012). Classroom Emotional Climate, Student Engagement and Academic Achievement. *Journal of Educational Psychology*, 104(3), 700–712.
- Riggall, A. & Sharp, C. (2008). The Structure of Primary Education: England and Other Countries. *Primary Review Research Survey*, 9/1. Cambridge: Faculty of Education.
- Russell, J. L. (2011). From child's garden to academic press: The role of shifting institutional logics in redefining kindergarten education. *American Educational Research Journal*, 48, 236–267.
- Sandberg, G. (2012). *På väg in i skolan: Om villkor för olika barns delaktighet och skriftspråkslärande*. (Doktorsavhandling). Uppsala: Uppsala universitet.
- Sandberg, G. (2018). Olika barns perspektiv på övergången till årskurs 1. I A. Garpelin & G. Sandberg (Red.). *Att förstå barns vägar till lärande under övergången från förskola till skola* (sid. 71–86). Västerås: Mälardalens högskola, Mälardalen Studies in Educational Sciences, No. 35.

- Sandberg, G., Hellblom-Thibblin, T. & Garpelin, A. (2014). Transition to school: A Swedish perspective. *Early Childhood Folio*, 18(2), 15–21.
- Sandberg, G., Hellblom-Thibblin, T. & Garpelin, A. (2015). Teacher's Perspective on How to Promote Children's Learning in Reading and Writing. *European Journal of Special Needs Education*, 30(4), 505–517.
- Sandberg, G. & Norling, M. (2018). Teachers' Perspectives on Promoting Reading and Writing for Pupils with Various Linguistic Backgrounds in Grade 1 of Primary School. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(2), 300–312.
- Sheridan, S. & Williams, P. (2018). *Undervisning i förskolan: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket.
- Schanke, T. (2019). *Preparing for and entering school*. (Doktorsavhandling). Trondheim: NTNU.
- Schulting, A.B., Malone, P.S. & Dodge, K.A. (2005). The effect of school-based kindergarten transition policies and practices on child academic outcomes. *Developmental Psychology*, 41, 860–871.
- Siraj-Blatchford I. (2009) "Conceptualising progression in the pedagogy of play and sustained shared thinking in early childhood education: A Vygotskian perspective". *Educational and Child Psychology* 26(2), 77–89.
- Siraj-Blatchford, I. & Sylva, K. (2004). Researching pedagogy in English pre-schools. *British Educational Research Journal*, 30(5), 713–730.
- Serry, T., Imms, C., Froude, E., Joffe, B., Heine, C. & Merrigan, C. (2014). Preparatory teachers' perceptions of school readiness: A survey of victorian teachers. *Australian Educational Researcher*, 41(1), 109–124.
- Sigmundsson, H., Dybfest Eriksen, A., Ofteland, G. S. & Haga, M. (2018). Gender gaps in letter-sound knowledge persist across the first school year. *Frontiers in Psychology*, 9(301). <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00301>.
- Simeonsdotter Svensson, A. (2009). *Den pedagogiska samlingen i förskoleklassen. Barns olika sätt att erfara och hantera svårigheter*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.

- Sirkko, R., Kyrönlampi, T. & Puroila, A.-M. (2019). Children's Agency: Opportunities and Constraints. *International Journal of Early Childhood*, 51(3), 283–300.
- Sivertsen, H., Haugum, M., Haugset, A.S., Carlsson, E., Nilsen, R.D. & Nossun, G. (2015). *Spørsmål til Barnebage – Norge 2014*. Steinkjer: Trøndelag R & D Institute.
- Skolforskningsinstitutet (2017). *Klassrumsdialog i matematik-undervisningen. Matematiska samtal i helklass i grundskolan*. Stockholm: Skolforskningsinstitutet.
- Skolforskningsinstitutet (2019). *Läsförståelse och undervisning om lässtrategier*. Stockholm: Skolforskningsinstitutet.
- Skolinspektionen. (2015). *Undervisning i förskoleklass. Kvalitetsgranskning, Rapport: 2015:03*. Stockholm: Skolinspektionen.
- Skouteris, H., Watson, B. & Lum, J. (2012). Preschool children's transition to formal schooling: The importance of collaboration between teachers, parents and children. *Australian Journal of Early Childhood*, 37(4), 78–85.
- Solheim, O.J, Torppa, M., Uppstad, P-H & Lerkkanen, M-J. (2020). Screening for Slow Reading Acquisition in Norway and Finland – a Quest for Context Specific Predictors. *Scandinavian Journal of Educational Research*, 1–17.
DOI: 10.1080/00313831.2020.1739130
- Spritz, B. L., Hollister Sandberg, E., Maher, E. & Zajdel, R. T. (2010). Models of Emotion Skills and Social Competence in the Head Start Classroom. *Early Education and Development*, 21(4), 495–516.
- Sunde, K., Furnes, B. & Lundetrae, K. (2020). Does Introducing the Letters Faster Boost the Development of Children's Letter Knowledge, Word Reading and Spelling in the First Year of School? *Scientific Studies of Reading*, 24(2), 141–158.
- Suggate, S., Schaughency, E. & Reese, E. (2013). Children learning to read later catch up to children reading earlier. *Early Childhood Research Quarterly*, 28, 33–48.
- Taube, K., Fredriksson, U., Olofsson, Å. (2015). *Kunskapsöversikt om läs- och skrivundervisning för yngre elever*. Stockholm: Vetenskapsrådets rapportserie.

- Thulin, S. (2011). *Lärares tal och barns nyfikenhet: Kommunikation om naturvetenskapliga innehåll i förskolan*. (Doktorsavhandling). Göteborg: Göteborgs universitet.
- Tjernberg, C. (2017). Form, funktion och innehåll i samspel. I Skolverkets Lärportal: *Språk-, läs- och skrivutveckling – Grundskola åk F–3. Modul 1: Tidig läsundervisning*. Stockholm: Skolverket.
- Torppa, M., Eklund, K., van Bergen, E. & Lyytinen, H. (2015). Late-emerging and resolving dyslexia: A follow-up study from age 3 to 14. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 43(7), 1389–1401.
- Torppa, M., Georgiou, G. K., Niemi, P., Lerkkanen, M.-K. & Poikkeus, A.-M. (2017). The precursors of double dissociation between reading and spelling in a transparent orthography. *Annals of Dyslexia*, 67, 42–62.
- Unicef Innocenti Research Centre (2008). *The child care transition. A league table of early childhood education and care in economically advanced countries*. Florens: Report card 8.
- van Oers, B. & Duijkers, D. (2013). Teaching in a play-based curriculum: Theory, practice and evidence of developmental education for young children. *Journal of Curriculum Studies*, 45, 511–534.
- Vallberg Roth, A.-C. & Tallberg Broman, I. (2018). Undervisning i förskolan – med koppling till ett samverkansprojekt. I Sheridan, S. & Williams, P. (Red.) *Undervisning i förskolan: En kunskapsöversikt*. Stockholm: Skolverket, 65–83.
- Vennberg, H. (2020). *Att räkna med alla elever: följa och främja matematiklärande i förskoleklass*. (Doktorsavhandling). Umeå: Umeå universitet.
- Wallerstedt, C. & Pramling, N. (2012). Learning to play in a goal-directed practice. *Early years*, 32(1), 5–15.
- Weisberg, D. S., Hirsh-Pasek, K. & Golinkoff, R. M. (2013). Guided play: Where curricular goals meet a playful pedagogy. *Mind, Brain, and Education*, 7(2), 104–112.
- Williams, P., Sheridan, S. & Sandberg, A. (2014). Preschool – an arena for children’s learning of social and cognitive knowledge. *Early years*, 34(3), 226–240.

- Yoshikawa, H., Weiland, C., Brooks-Gunn, J., Burchinal, M.R., Espinosa, L.M., Gormley, W.T. & Zaslow, M.J. (2013). *Investing in our Future: The Evidence Base on Preschool Education*. Society for Research on Child Development.
- Zambrana, I. M., Ogden, T. & Zachrisson, H. D. (2020). Can pre-academic activities in norway's early childhood education and care program boost later academic achievements in preschoolers at risk? *Scandinavian Journal of Educational Research*, 64(3), 440–456.

Konsekvenser av införande av en tioårig grundskola – intervjustudie

1.1 Introduktion

Denna promemoria sammanställer resultatet av en intervjustudie med 12 kommuner¹ om konsekvenser av att grundskolan görs tioårig genom införande av en ny årskurs 1. Studien har genomförts av Vilna AB, i samarbete med Barrett Utveckling AB, på uppdrag av *Utredningen om en tioårig grundskola (U 2020:02)*.²

Sammanfattning

Sammanfattningsvis uttrycker kommunerna följande konsekvenser av att grundskolan görs tioårig genom införande av en ny årskurs 1:

- Förändringen bedöms vara positiv för barn och vårdnadshavare. Bland annat eftersom den skapar ökad likvärdighet i förhållande till barnen i grundskolan och tydlighet för grundskolans målgrupp. Mest gynnsam är förändringen för barn där intellektuell funktionsnedsättning är tydlig tidigt. Dessa barn saknar i dag tydliga utbildningsvägar från förskolan till grundskolan.
- Det behöver finnas adekvata förutsättningar för utredningsarbetet som ligger till grund för mottagande i grundskolan, för att ett mottagande till årskurs 1 ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt och likvärdigt sätt. Det behöver klargöras var ansvar, resurser och kompetens för de underliggande bedömningarna ska

¹ Följande kommuner har deltagit i studien. Jönköping, Knivsta, Köping, Lund, Malmö, Nacka, Skellefteå, Stockholms stad, Södertälje, Vänersborg, Värnamo och Växjö.

² Studien har genomförts av Anders Fredriksson vid Vilna AB och Helena Barrett vid Barrett Utveckling AB.

finnas, när de ska ske i förskolan. Regionerna gör oftast flera av dagens bedömningar av barn i förskoleåldern. Kommunerna menar att regionerna inte har kapacitet att kunna hantera ett ökat antal bedömningar i tid till skolstart vid sex års ålder. Ansvarsfördelning mellan regionerna och hemkommunerna behöver därför göras tydligt. Förslaget bedöms emellertid inte få några stora konsekvenser för kommunens handläggning av utredningsarbetet.

- Förslaget bedöms kunna få vissa konsekvenser för grundsärskolans verksamhet. Det kommer sannolikt bli fler barn i yngre åldrar men inte fler barn totalt sett. Det kommer uppstå ett ökat behov av utbildad personal och lokaler till grundsärskolan.

Studiens genomförande

Vilna har genomfört intervjuer med tjänstepersoner som är ansvariga för mottagande av barn till grundsärskolan i kommunerna. Intervjuerna har fokuserat på tjänstepersonernas bedömningar av konsekvenserna

- för barn och vårdnadshavare,
- utredningsarbetet respektive
- grundsärskolans verksamhet.

Intervjuerna genomfördes med hjälp av en intervjuguide som strukturerade samtalen. Intervjuer gjordes under november 2020 i form av digitala videomöten.

Promemorians disposition

Promemorian har fyra avsnitt: Det första avsnittet (1.2) beskriver hur kommunerna i studien organiserar verksamheten i dag för de sex-åringar som sedan mottagits i grundsärskolans årskurs 1. I avsnittet beskriver vi de fyra olika utbildningsvägar som återfinns i kommunerna i studien.

Det andra avsnittet (1.3) redogör för tjänstepersonernas bedömningar av konsekvenser för barn och vårdnadshavare, när grundsärskolan får en årskurs 1 från sex års ålder.

Det tredje avsnittet (1.4) beskriver konsekvenser för utredningsarbetet. Det fjärde och sista avsnittet (1.5) presenterar konsekvenser för grundsärskolans verksamhet.

1.2 Snåriga utbildningsvägar för dagens sexåringar

Kommunerna beskriver att barnen som utgör målgrupp för grundsärskolan har varierande förutsättningar och behov. Utifrån det har kommunerna försökt att hitta lagliga och lämpliga utbildningsvägar från förskolan till grundsärskolan för dessa barn.

Förskoleklassen är numera obligatorisk. Det innebär att barn har skolplikt från höstterminen det år då de fyller sex år. En del barn som hör till grundsärskolans målgrupp går i en förskoleklass med koppling till grundskolan innan de mottas i grundsärskolans nuvarande årskurs 1.

Men kommunerna framhåller att denna utbildningsväg inte passar alla barn. Enligt kommunerna beror det främst på att skolbyten innebär alltför stora förändringar för en del barn. Förändringar som är svåra att hantera, bland annat utifrån barnens olika kognitiva förmågor. Tjänstepersonerna beskriver att omställningen i övergång till förskoleklass exempelvis innebär att lämna förskolans miljö, personal och skolas in i ett nytt sammanhang med nya människor, samspel, förväntningar och rutiner med mera.

Särskilt för barn där det redan i förskolan står klart att barnet kommer att gå i grundsärskolans årskurs 1, anses det vara en nackdel att mellanlanda i förskoleklass med koppling till grundskolan. Det kan handla om barn som kommer att gå i träningskola men även andra barn. En av tjänstepersonerna som vi intervjuat beskriver nackdelen med att övergå till förskoleklass på följande sätt:

Det är framförallt skolbyten som är problemet, mer än förskoleklassen i sig.

Flera tjänstepersoner beskriver att införandet av obligatorisk förskoleklass innebar svårigheter för barn där det redan i förskolan står klart att det kommer att gå i grundsärskolan. Främst på grund av att förskoleklass finns med koppling till grundskolan, inte med koppling till grundsärskolan. Enligt kommunerna fanns det därmed inte något självklart steg vid sex års ålder, för de barn som redan i för-

skolan har tydliga tecken på intellektuell funktionsnedsättning. För dem har en förskoleklass med koppling till grundskolan inte varit en passande utbildningsväg, med de förändringar och skolbyten som det oftast innebär. Kommunerna har behövt lösa den frågan och valt delvis olika sätt att organisera utbildningsvägarna för dessa barn.

Bland kommunerna i studien återfinns utifrån detta fyra olika utbildningsvägar för de sexåringar som sedan mottagits i grundsärskolans årskurs 1:

- att övergå till förskoleklass med koppling till grundskolan
- att övergå till särskild förskoleklass i grundsärskolans miljö
- att vara kvar ett extra år i förskolan (så kallad uppskjuten skolplikt)
- att bli mottagen i grundsärskolan (så kallad tidigarelagd skolstart).

De fyra utbildningsvägarna beskrivs vidare i detta avsnitt. De förekommer i varierande utsträckning i kommunerna. Vissa använder alla fyra vägarna. I andra kommuner förekommer två eller ett par av uppläggen. Kommunerna beskriver också att de använt olika upplägg över tid. Genom kommunernas redogörelser framträder en bild av att dagens utbildningsvägar är snåriga och ger utrymme för otydlighet och olikvärdighet.

Förskoleklass med koppling till grundskolan

Flera tjänstepersoner vi intervjuat anser att förskoleklassen kan vara gynnsam för barn som beskrivs ha ”goda förmågor”, exempelvis har lättare att klara av socialt samspel och hantera förändringar. Året i förskoleklassen kan bidra till barnets utveckling och vara en mjukstart på skolan, utan alltför höga krav, enligt tjänstepersonerna. Så här beskriver en kommun förskoleklassens funktion för dessa barn:

Förskoleklassen har varit en bra brygga, mindre kravfylld, pedagogik som är närmare förskolans, även om den varit i skolans lokaler. Den bygger på att få träna att vara skolbarn.

I våra intervjuer framkommer vidare att barnets utmaningar ibland blir tydligare under året i förskoleklassen. Det blir lättare att göra bedömningar eftersom barnen är äldre och barnets svårigheter kan bli tydligare i skolmiljön, jämfört med förskolemiljön. Somliga kommu-

ner lyfter också att en fördel med förskoleklassen är, att den har tillgång till elevhälsan som då kan bidra i arbetet med bedömningarna och möjliggöra ett mottagande till grundsärskolans nuvarande årskurs 1.

Förskoleklass i grundsärskolans miljö

Några kommuner har skapat möjlighet att gå förskoleklass i grundsärskolans miljö. Detta upplägg använder kommunerna främst för de barn som med stor sannolikhet ska gå i grundsärskolan. På så sätt slipper barnet att mellanlanda i en förskoleklass med koppling till grundskolan med ett extra skolbyte till följd. Upplägget förekommer både i stora kommuner och i mindre kommuner.

Kommunerna gör olika tolkning av möjligheterna att ha förskoleklass i grundsärskolans miljö. En kommun har detta som en uttalad strategi, en slags "förberedelseklass" för de aktuella sexåringarna. Under förskoleklassåret ser kommunen sedan till att bedömningar och utredning blir klar för att kunna mottas inför nuvarande åk 1 i grundsärskolan. En annan kommun i vår studie menar att de inte sett att det finns lagligt utrymme för denna lösning.

Kvar ett extra år i förskolan

Hemkommunen kan göra bedömningen att en sexåring har särskilda skäl för att få skolplikten uppskjuten ett år. Om skolplikten skjuts upp ska barnet i stället erbjudas att gå i förskola.

I flera kommuner är det vanligt att barn, där det tidigt finns en tydlig intellektuell funktionsnedsättning, går kvar ett extra år i förskolan.

I intervjuerna framkommer funderingar på om uppskjuten skolplikt kommer att vara ett alternativ även efter att grundsärskolan får en ny årskurs 1 från sex års ålder. I några kommuner tas detta för givet. De anser att det behöver finnas något alternativ till grundskolans årskurs 1, ifall utredningarna inte hinner bli klar för mottagande till grundsärskolan.

Andra uttrycker det som ett önskemål. De menar att vissa barn helt enkelt inte är mogna att lämna förskolan. Även om det är möjligt att starta grundsärskolan från sex års ålder.

Mottagen i grundsärskolan

I dag kan barnet även få en tidigarelagd skolstart i grundsärskolan. Det vill säga att barnet hoppar över förskoleklass och börjar årskurs 1 i grundsärskolan vid sex års ålder.

Det upplägget förkommer i varierande grad bland de kommuner som deltar i studien. I några kommuner har det inte förekommit alls de senaste åren. I en annan kommun är det exempelvis en medveten linje att tillsammans med habiliteringen arbeta för att kunna ta emot sexåringar som hör till grundsärskolan genom en tidigarelagd skolstart.

1.3 Positivt för barn och vårdnadshavare

Vid intervjuerna har tjänstepersonerna ombetts att, utifrån sin erfarenhet, bedöma vilka konsekvenser förändringen av grundsärskolan kommer att innebära för de aktuella barnen och deras vårdnadshavare.

Reaktionerna är övervägande positiva, mot bakgrund av nuläget. De kommer till uttryck på bland annat följande olika sätt:

Jag kan inte se något annat än positivt.

Det borde ha varit gjort sedan tidigare.

Äntligen! Det är nästan så att vårdnadshavare har kunnat känna sig diskriminerade som det fungerar i dag - varför ska vi behöva ansöka om uppskjuten skolplikt för vårt barn? Det som ska vara positivt med att starta skolan, blir idag något ansträngande.

Kommunerna är överlag positiva till den förändring av grundsärskolan som skulle följa av den skisserade reformen. Samtidigt påtalar flera tjänstepersoner att vilka konsekvenserna blir för barn och vårdnadshavare, beror bland annat på hur grundskolans årskurs 1 utformas, liksom grundsärskolans årskurs 1. Utformningen kan förväntas ligga i linje med regeringens intention med reformen. I direktiven till Utredningen om en tioårig grundskola (U 2020:02, dir. 2020:24) framgår att syftet med reformen för grundskolan, är att förbättra kunskapsresultaten genom att eleverna ges mer undervisning. När det gäller grundsärskolan ställer sig några tjänstepersoner frågan om avsikten

är densamma vad gäller den skolformen. Eller om det finns något annat syfte med förändringen av grundsärskolan.

Ökad likvärdighet och tydlighet för grundsärskolans målgrupp

Flera av tjänstepersonerna lyfter fram den ökade likvärdigheten när de beskriver vilka positiva konsekvenser de ser för barn och vårdnadshavare. Upplevelsen är att grundsärskolan saknar en årskurs som finns i grundskolan, vilket anses olikvärdigt. Det beskrivs exempelvis så här:

Att det är olika idag mellan grundskola och grundsärskola, känns konstigt. Som att man glömt grundsärskolan. Det bör vara lika. Idag är det inte bra.

Bra att ramen blir densamma för grundskolan och grundsärskolan. Viktigt från ett likvärdighetsperspektiv.

En annan aspekt av likvärdigheten som framhålls i intervjuerna är att förslaget innebär att tiden i skolan blir den samma för alla elever. När obligatorisk förskoleklass infördes fick de barn som går i grundskolan ett slags extra år i grundskolan menar kommunerna. Detta medan barn i grundsärskolan bara har nio år. Det menar kommunerna är både olikvärdigt och märkligt, eftersom grundsärskolans elever har behov av mer tid i skolan, inte mindre.

Ökad tydlighet för grundsärskolans målgrupp är ytterligare en positiv konsekvens som tjänstepersonerna ser med förslaget. I dag ställs enligt kommunerna dessa vårdnadshavare inför flera val som är svåra att hantera i samband med att skolplikten närmar sig. Valmöjligheter, beslut och administrativ hantering som vårdnadshavare till andra barn inte behöver tackla. I en intervju uttrycks den positiva förändringen så här:

För vårdnadshavare blir det tydligare att det finns en skolform som är tänkt för mitt barn, som täcker hela skoltiden.

Ansvariga för mottagande i grundsärskolan beskriver att det i dag är svårt att ge information, förklara och vägleda vårdnadshavare i det nuvarande systemet. Som framgår i avsnitt 1.2, finns det flera olika upplägg för sexåringarna. Dessa varierar också i förekomst mellan kommunerna. En tjänsteperson säger med viss uppgivenhet:

Just nu känns det som att det är lite slumpartat vilka barn som hamnar var. Det har mer med vad vårdnadshavarna vill och känner sig trygg med att göra, än vad som är bäst för barnet.

Mest gynnsamt för barn där intellektuell funktionsnedsättning är tydlig tidigt

Tjänstepersonerna bedömer att förändringen av grundsärskolan blir särskilt bra för barn där det tidigt finns tydliga indikationer på intellektuell funktionsnedsättning. I den frågan råder det en stor samstämmighet bland de intervjuade kommunerna. Återigen görs den bedömningen mot bakgrund av dagens läge. Det uttrycks exempelvis så här:

Spontant positiv. Det är inte bra som det är idag. Framförallt för eleverna som ska läsa ämnesområden. Idag är problemet att elever med svåra förutsättningar måste bedömas om de ska vara kvar i förskolan eller om det ska gå till förskoleklass. Inte bra att de behöver mellanlanda.

De fördelar som kommunerna lyfter fram är blanda annat att dessa barn får en sammanhållen skolgång, slipper skol- och klassbyten, kommer till en anpassad miljö och rätt pedagogik, bemötande och kompetens vid sex års ålder.

När det gäller barn som inte lika tydligt hör till grundsärskolans målgrupp, ges olika reflektioner om vad förändringen kan komma att innebära. Flera intervjuade tjänstepersoner beskriver barn som finns i, vad de kallar, en gråzon. Det vill säga där det av olika anledningar är svårt att fastställa intellektuell funktionsnedsättning.

Ett antal tjänstepersoner menar att förändringen av grundsärskolan inte kommer att göra någon större skillnad för dessa barn. De barnen kommer att få sina bedömningar fastställda när det är möjligt och tydligt, vilket då kanske blir i grundskolans nya årskurs 1 eller senare.

Andra ser en möjlig positiv konsekvens för en del av dessa barn. Framför allt barn som i dag hamnar i förskoleklass på grund av att de inte hunnit få en utredning i förskolan. Där ser några kommuner att en tidigarelagd process för bedömningar och utredning skulle kunna gynna barn som egentligen hör till grundsärskolans målgrupp. En tjänsteperson uttrycker det så här:

Det kan bli en fördel för gruppen barn som har exempelvis autism och lindrig intellektuell funktionsnedsättning, som habiliteringen idag inte prioriterar utan säger att de får utredas senare. Förskoleklassen är oftast

inte bra för dessa barn. Om lagkrav gör att utredningarna kommer på plats tidigare, och kanske även dessa barn kan utredas i rätt tid, så hamnar de som ska till grundsärskolan rätt på en gång.

Utformandet av grundskolans åk 1 anses påverka konsekvenserna för förskoleklassens elevgrupp

Reformen för en tioårig grundskola innebär att förskoleklassen görs om till en ny årskurs 1. I intervjuerna framkommer flera funderingar och frågor om vad grundskolans nya årskurs 1 kommer att innebära för den elevgrupp som har gynnats av att gå i förskoleklass. Bland annat lyfter kommunerna följande frågor:

- Hur utformas grundskolans årskurs 1?
- Kommer den att innebära tydligare fokus på kunskapskrav?
- Kommer leken helt att försvinna?
- Kommer grundskolans årskurs 1 att vara ett lämpligt alternativ för denna elevgrupp?
- Kommer de att kunna få en positiv erfarenhet av att starta skolan, eller riskerar de en upplevelse av skolmisslyckande?

En kommun lyfter fram att vissa vårdnadshavare redan i dag är tveksamma till grundskolans förmåga att möta olika barns behov. Tjänstepersonen ser därmed en utmaning för grundskolan framöver, när det gäller att skapa förtroende hos aktuella vårdnadshavare. I intervjun uttrycker tjänstepersonen det så här:

Grundskolan kommer behöva bli väldigt duktig på att tala om och visa på att vi möter barnets behov så att det kan klara årskurs 1 i grundskolan. Det blir viktigt för grundskolan att klara av detta i förhållande till vårdnadshavarna.

Ett antal kommuner ser att integrering kan bli vanligare vid reformen, bland annat för den elevgrupp som har glädje av förskoleklassen i dag. En tjänsteperson påtalar i sammanhanget vikten av att skolformerna med dess innehåll är anpassade så att integrering är möjligt.

1.4 Förutsättningar för utredningsarbetet behöver finnas

Elevens hemkommun ansvarar för att utreda om ett barn tillhör särskolans målgrupp. I utredningen är den psykologiska, medicinska, sociala och pedagogiska bedömningen centrala underlag. Utredningen ligger sedan till grund för beslutet om barnet ska tas emot i grundsärskolans årskurs 1.

Kommunerna i studien beskriver att konsekvenserna av den skissade reformen sannolikt blir olika stora i utredningsarbetets olika delar. Samarbetet mellan region och hemkommun anses vara en mycket viktig faktor för att barn ska kunna tas emot till grundsärskolan från sex års ålder.

Inga stora konsekvenser för kommunens utredningsarbete

Tjänstepersonerna ser i de flesta fall inte att deras arbete med att handlägga mottagande till grundsärskolan kommer att påverkas i någon större utsträckning av förslaget att införa en tioårig grundsärskola. Det kommer exempelvis till uttryck på följande sätt:

Inga nackdelar för utredning och beslut på kommunen. Den hanteringen ska ju göras hur som helst.

I några intervjuer konstaterar tjänstepersonerna att med förslaget kommer kommunernas processer behöva anpassas och påbörjas tidigare. Det gäller exempelvis samtal med vårdnadshavare. Det kommer att bli lättare att informera vårdnadshavare framöver, när det finns en tydligare väg för deras barn vid sex års ålder, anser flera kommuner.

En kommun ser administrativa lättnader framöver, utifrån bedömningen att färre barn kan förväntas vara kvar i förskolan med uppskjuten skolplikt. Tjänstepersonen beskriver att hanteringen med uppskjuten skolplikt i dag kräver en hel del arbete från vårdnadshavare, ansvarig för utredning på kommunen, den som beslutar om uppskjuten skolplikt och för förskolan där barnet ska vara kvar.

Utredningsarbetet behöver bli klart i förskolan för mottagande vid sex års ålder

Kommunerna ser alltså inte att själva handläggningen som hemkommunen gör vid mottagandet påverkas i någon högre grad av förslaget. Däremot påpekar tjänstepersonerna att en kommuns arbete med utredningen är helt beroende av att de psykologiska, medicinska, sociala och pedagogiska bedömningarna blir gjorda. Om det uppstår problem med dessa, exempelvis att de drar ut på tiden, så påverkas utredningsarbetet och möjligheten till mottagande i grundsärskolan, enligt kommunerna.

En grundsärskola som startar vid sex års ålder, förutsätter att barn som anses aktuella för grundsärskolan, kan få sin utredning klar i förskolan. Flera av kommunerna i intervjustudien påtalar att det här är en av de större utmaningarna med införandet av en ny årskurs 1 från sex års ålder. I en kommun uttrycker tjänstepersonen en tveksamhet till hela förändringen, av den anledningen:

Spontant börjar man i fel ordning. Idag när vi gör mottagande i årskurs 1 är det ganska problematiskt för vissa elever. Alla har inte fått sina bedömningar klara, och hur ska de hinna bli klara till mottagande för sex-åringar?

I det här sammanhanget riktar kommunerna ljuset mot regionernas arbete. Det framgår i intervjuerna att utredningsarbetet kan dra ut på tiden när det gäller bedömningarna som vården gör. Samtidigt ser kommunerna en möjlighet att få ordning på detta i och med förändringen av grundsärskolan. I en intervju uttrycks det på följande sätt:

Vården får större krav att utreda i tid för att barnen ska kunna gå rätt skolform. Annars tvingar vi in barn i grundskolan, som kanske inte ska vara där.

Om bedömningarna för de aktuella barnen inte blir klara i förskolan, innebär nya årskurs 1 i grundsärskolan alltså enbart en teoretisk möjlighet.

Förutsätter tydligare ansvarsfördelning mellan region och hemkommun

Samtliga kommuner i studien påtalar behovet av att klargöra var ansvar, resurser och kompetens för bedömningarna ska finnas, när de ska ske under tiden i förskolan.

Förskolan har inte någon egen resurs och kompetens motsvarande elevhälsan, påpekar kommunerna. Bland kommunerna i studien är det därför oftast regionen (habiliteringen) som gör den psykologiska, medicinska och sociala bedömningen när barn i förskolan ska utredas.

I intervjuerna framgår det att samarbetet med habiliteringen, fungerar i varierande grad för de olika kommunerna. En tjänsteperson beskriver att habiliteringen inte har i uppdrag att arbeta med förskolan, vilket är en utmaning. Men genom att de aktuella barnen oftast finns inskrivna hos habiliteringen, kan kommunen få tillgång till habiliteringen genom samverkan med vårdnadshavarna.

Några få kommuner beskriver att de har ett formaliserat samarbete med regionen och tycker att det fungerar bra. De har skrivit överenskommelser för att tydliggöra ansvar och gränsdragningar inom det här området. Dessa kommuner är mycket tacksamma över att samarbetet fungerar bra just nu. Vål medvetna om att det inte ser ut så överallt. De påpekar att när överenskommelsen går ut kan samarbetet förändras.

För flera kommuner är tillgången till habiliteringen mer oberäknelig och svår att hantera. Framför allt upplever kommunerna att de drabbas av regionens begränsade resurser och egna prioriteringar. Regionernas betydelse för mottagande i grundsärskolan kommer exempelvis till uttryck på följande sätt:

Regioners kapacitet att göra utredningar för barn som ännu inte är i grundskolan är avgörande.

Regionens resurser är det brist på idag. Framförallt den psykologiska utredningen är inte på plats och den är en grundläggande inträdesbiljett för att ens börja tänka och ansöka om grundsärskolan.

Överenskommelserna med regionerna måste komma till. Redan idag står vi inför utmaningen med att habiliteringen väljer vilka de utreder och inte.

Några kommuner beskriver att förskolan i dag får möjlighet att använda elevhälsans resurser, om det inte går att få hjälp via regionen. Exempelvis kan skolkuratoren göra den sociala bedömningen för barnet i

förskolan. Storstadskommunerna som deltar i studien betonar att det inte är möjligt för dem att använda resurser från grundskolan, eftersom förskolan ligger inom en annan förvaltning. För dem sätter förändringen av grundsärskolan ytterligare ljus på frågan om vem som ska göra bedömningarna i förskolan. Ett antal kommuner ser framför sig att de kan behöva köpa in kompetens externt för att göra bedömningar i förskolan om det kommer att ligga på kommunens ansvar att genomföra bedömningarna.

Flera svårigheter att utreda barn i yngre åldrar

Att det finns flera svårigheter att utreda barn i yngre åldrar lyfter kommunerna fram som en negativ aspekt av förslaget. Framför allt uppmärksammas den psykologiska bedömningen och svårigheten att fastställa den. Utifrån erfarenhet av regionens resursbrist och svårigheten att bedöma yngre barn, drar ett antal tjänstepersoner slutsatsen att fler elever kan bli kvar i förskolan ett extra år. Det uttrycks exempelvis så här:

Jag tror att fler elever kommer att få uppskjuten skolstart. Särskilt om eleverna har lindrig intellektuell funktionsnedsättning. Utredningsteamet tycker att det är svårt att bedöma så små barn.

När bedömningar inte går att fastställa i förskolan, ska det enligt kommunerna ske en ny bedömning i skolan. I det sammanhanget påtalas vikten av tillgång till, det som i intervjuerna benämns som, regionens specialistkompetens. Den behöver hemkommunen kunna få hjälp av både i förskolan och i skolan, för de barn som har behov av det, menar tjänstepersonerna. Det kan bland annat vara aktuellt vid multipla funktionsnedsättningar där elevhälsan inte har den specialistkompetens som krävs för en rättssäker bedömning. Några kommuner har erfarenhet av att tillgång till regionens specialistkompetens inte är en självklarhet, när barnen kommer i skolålder och elevhälsan finns som resurs.

Ett mindre antal kommuner lyfter upp risken för felbedömningar när utredningar kan förväntas genomföras tidigare. Dessa menar man kan slå åt båda håll. Det vill säga det kan drabba barn där den intellektuella funktionsnedsättningen missas, och barn som felaktigt diagnostiseras.

I flera intervjuer beskrivs svårigheter med den pedagogiska bedömningen. Framför allt utifrån perspektivet att kompetensen inom förskolan varierar när det gäller att genomföra den pedagogiska utredningen. I ett antal kommuner får förskolan stöd från skolans specialpedagoger om de efterfrågar det, vilket inte är möjligt i större kommuner där förskolan finns i en annan förvaltning.

Efterfrågan på skärpt lagstiftning och riktlinjer för skolformsutredning

Vid intervjuerna pekar några av tjänstepersonerna på vikten av hemkommunens kompetens om vad en skolformsutredning innebär, när den här förändringen genomförs. De menar att det redan i dag kan finnas olika typer av tryck inom systemet som skulle kunna resultera i att fler barn utreds av fel orsaker, eller att felbedömningar sker på grund av externt tryck.

En kommun beskriver att det exempelvis kan handla om vårdnadshavare som vill att barnet ska mottas i grundsärskolan för att de saknar förtroende för grundskolans förmåga att möta olika barns behov.

En annan kommun exemplifierar en möjlig risk framöver där ekonomiska incitament påverkar bedömningar:

Skulle kunna finnas en risk att ekonomiska incitament påverkar bedömningarna för att få in barn i grundsärskolan istället för grundskolan, för att det innebär ekonomiska incitament för huvudman och skola

Huruvida trycket kommer att öka på att fler barn utreds råder det delvis olika meningar om. Framför allt pekar flera tjänstepersoner på att skrivningar i lagstiftning och allmänna råd bör skärpas för att ytterligare säkerställa likvärdighet och rättssäkerhet när det gäller skolformsutredningar. I dag förekommer formuleringen ”bör” på ett flertal punkter, vilket tjänstepersonerna anser skapa utrymme för att det hanteras olika i olika kommuner, exempelvis när det gäller kompetens för pedagogisk bedömning.

1.5 Vissa konsekvenser för grundsärskolans verksamhet

Hur stora konsekvenserna blir för grundsärskolans verksamhet, beror delvis på hur kommunen har valt att organisera utbildningsvägarna för dagens sexåringar. Generellt ser de intervjuade tjänstepersonerna inte att det blir några större konsekvenser av förslaget för grundsärskolan i deras kommuner.

Fler barn i yngre åldrar, men inte fler barn totalt sett

Några av kommunerna i studien har redan majoriteten av sexåringarna, som skulle vara aktuella för grundsärskolans nya årskurs 1, i grundsärskolans miljö. Antingen genom att de går i en förskoleklass i grundsärskolans miljö, eller genom att de är mottagna med tidigarelagd skolstart. För dessa kommuner innebär förändringen inte någon större skillnad.

I andra kommuner är de aktuella sexåringarna fördelade på olika utbildningsvägar och ibland med en stor andel kvar i förskolan med uppskjuten skolplikt. För dessa kommuner blir det större förändring för grundsärskolans verksamhet. Framför allt genom att grundsärskolan då förväntas ta emot fler yngre barn när en ny årskull av sexåringar hör till verksamheten. Tjänstepersonerna menar att dessa barn ändå skulle ha kommit till grundsärskolan hur som helst, så totalt sett blir det inte fler barn i verksamheten. Utan de kommer till grundsärskolan tidigare.

Ökat behov av utbildad personal och lokaler till grundsärskolan

Redan i dag upplever kommunerna att bristen på kvalificerad personal i grundsärskolan är en utmaning. Den frågan blir ytterligare aktualiserad när verksamheten förväntas ta emot en årskull med sexåringar, menar de intervjuade. Så här säger en tjänsteperson:

Vilken personal ska undervisa i den nya årskurs 1? Det kommer att påverka organisationen, krävas mer personer med specialistutbildning. Du behöver tänka förskolepedagogik utifrån barnets ålder och mognad.

Även rätt kompetens bland fritidshemspersonalen i grundsärskolan lyfts fram som ett ökat behov vid förändringen. Några tjänstepersoner menar att grundsärskolan behöver anpassa sig för att möta barn på en lägre utvecklingsnivå, både utifrån ålder och funktionsnedsättning. Det kan handla om att hjälpa till på toaletten, klara av matsituation, påklädning etcetera. I andra kommuner anser de intervjuade att personalen i grundsärskolan är van att möta barn utifrån deras behov, så det blir inte någon större skillnad med några sexåringar i verksamheten.

En tjänsteperson har funderat på möjliga vägar för att möta utmaningen med ökad rekrytering och brist på personal med rätt utbildning. Kanske kan validering vara ett spår framöver, föreslår den intervjuade:

Det som krävs idag är specialpedagogik med inriktning mot utvecklingsstörning, men den inriktningen fanns inte under flera år, så flera specialpedagoger finns i verksamheterna idag men har inte den rätta inriktningen. Kan man validera erfarenhet för att få behörighet för den inriktningen? På så sätt ta tillvara den personal som finns utan att de ska behöva läsa till mycket som de kanske genom erfarenhet har tillgodogjort sig?

Några kommuner påtalar också att det blir behov av utökade lokaler för grundsärskolan. Det gäller framför allt kommuner där sexåringarna i dag finns fördelade på olika utbildningsvägar utanför grundsärskolans miljö, exempelvis är kvar i förskolan med uppskjuten skollikt.

Statens offentliga utredningar 2021

Kronologisk förteckning

1. Säker och kostnadseffektiv it-drift – rättsliga förutsättningar för utkontraktering. I.
2. Krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap för svenskt medborgarskap. Ju.
3. Skolbibliotek för bildning och utbildning. U.
4. Informationsöverföring inom vård och omsorg. S.
5. Ett förbättrat system för arbetskraftsinvandring. Ju.
6. God och nära vård. Rätt stöd till psykisk hälsa. S.
7. Förstärkt skydd för väljarna vid röstmottagningen. Ju.
8. När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa. Vol. 1 & Vol. 2, bilagor + Sammanfattning (häfte). S.
9. Vem kan man lita på? Enkel och ändamålsenlig användning av betrodda tjänster i den offentliga förvaltningen. I.
10. Radiologiska skador – skadestånd, säkerheter, skadereglering. M.
11. Bättre möjligheter för elever att nå kunskapskraven – aktivt stöd- och elevhälsoarbete samt stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning. U.
12. Andra chans för krisande företag – En ny lag om företagsrekonstruktion. Ju.
13. En teknikneutral grundlagsbestämmelse för regeringsbeslut. Ju.
14. Boende på (o)lika villkor – merkostnader i bostad med särskild service för vuxna enligt LSS. S.
15. Föreningsfrihet och terroristorganisationer. Ju.
16. En väl fungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner. Fi.
17. Ett moderniserat konsumentskydd. Fi.
18. Bolags rörlighet över gränserna. Volym 1 & 2. Ju.
19. En stärkt försörjningsberedskap för hälso- och sjukvården. Del 1 och 2. S.
20. Ecris-TCN – ett mer effektivt utbyte av brottmålsdomar mot tredjelandsmedborgare. Ju.
21. En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden. M.
22. Hårdare regler för nya nikotinprodukter. S.
23. Stärkt planering för en hållbar utveckling. Fi.
24. Äga avfall – en del av den cirkulära ekonomin. M.
25. Struktur för ökad motståndskraft. Ju.
26. Använd det som fungerar. M.
27. Ett förbud mot rasistiska organisationer. Ju.
28. Immunitet för utställningsföremål. Ku.
29. Ökade möjligheter att förhindra illegal handel via post. I.
30. Kampen om tiden – mer tid till lärande. U.
31. Kontroller på väg. I.
32. Papper, poddar och ... Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial. U.
33. En tioårig grundskola. Införandet av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundsärskolan, specialsolan och sameskolan. U.

Statens offentliga utredningar 2021

Systematisk förteckning

Finansdepartementet

En väl fungerande ordning för val och beslutsfattande i kommuner och regioner. [16]

Ett moderniserat konsumentskydd. [17]
Stärkt planering för en hållbar utveckling. [23]

Infrastrukturdepartementet

Säker och kostnadseffektiv it-drift
rättsliga förutsättningar för
utkontraktering. [1]

Vem kan man lita på? Enkel och ändamåls-
enlig användning av betrodda tjänster
i den offentliga förvaltningen. [9]

Ökade möjligheter att förhindra illegal
handel via post. [29]

Kontroller på väg. [31]

Justitiedepartementet

Krav på kunskaper i svenska och
sambhällskunskap för svenskt
medborgarskap. [2]

Ett förbättrat system för arbetskrafts-
invandring. [5]

Förstärkt skydd för väljarna vid röst-
mottagningen. [7]

Andra chans för krisande företag
– En ny lag om företagsrekonstruktion.
[12]

En teknikneutral grundlagsbestämmelse
för regeringsbeslut. [13]

Föreningsfrihet och terroristorganisationer.
[15]

Bolags rörlighet över gränserna.
Volym 1 & 2. [18]

Ecris-TCN – ett mer effektivt utbyte av
brottmålsdomar mot tredjelandsmed-
borgare. [20]

Struktur för ökad motståndskraft. [25]

Ett förbud mot rasistiska organisationer.
[27]

Kulturdepartementet

Immunitet för utställningsföremål. [28]

Miljödepartementet

Radiologiska skador – skadestånd,
säkerheter, skadereglering. [10]

En klimatanpassad miljöbalk för samtiden
och framtiden. [21]

Äga avfall
– en del av den cirkulära ekonomin. [24]

Använd det som fungerar. [26]

Socialdepartementet

Informationsöverföring inom vård och
omsorg. [4]

God och nära vård. Rätt stöd till psykisk
hälsa. [6]

När behovet får styra
– ett tandvårdssystem för en mer jäm-
lik tandhälsa. Vol. 1 & Vol. 2, bilagor
+ Sammanfattning (häfte). [8]

Boende på (o)lika villkor – merkostnader
i bostad med särskild service för vuxna
enligt LSS. [14]

En stärkt försörjningsberedskap för hälso-
och sjukvården. Del 1 och 2. [19]

Hårdare regler för nya nikotinprodukter.
[22]

Utbildningsdepartementet

Skolbibliotek för bildning och utbildning.
[3]

Bättre möjligheter för elever att nå
kunskapskraven – aktivt stöd- och
elevhälsoarbete samt stärkt utbildning
för elever med intellektuell funktions-
nedsättning. [11]

Kampen om tiden

– mer tid till lärande. [30]

Papper, poddar och ...

Pliktmateriallagstiftning för ett tryggt källmaterial. [32]

En tioårig grundskola. Införandet

av en ny årskurs 1 i grundskolan, grundärskolan, specialskolan och sameskolan. [33]

Regeringskansliet

103 33 Stockholm Växel 08-405 10 00 www.regeringen.se

ISBN 978-91-525-0091-0 ISSN 0375-250X

Ömslag: Elanders Sverige AB
Bild: monkey/businessimages
Bildbearbetning: Agneta S Öberg